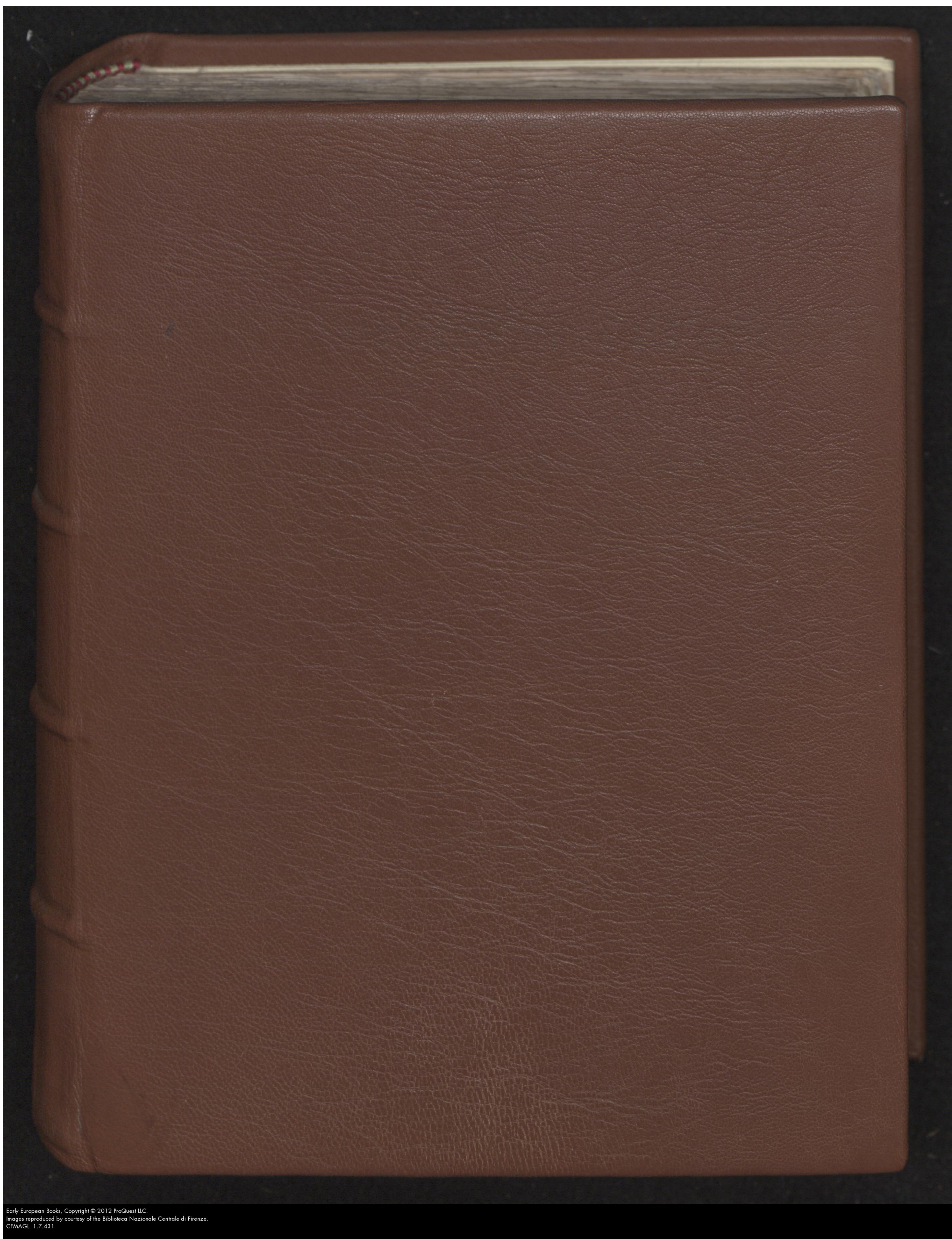
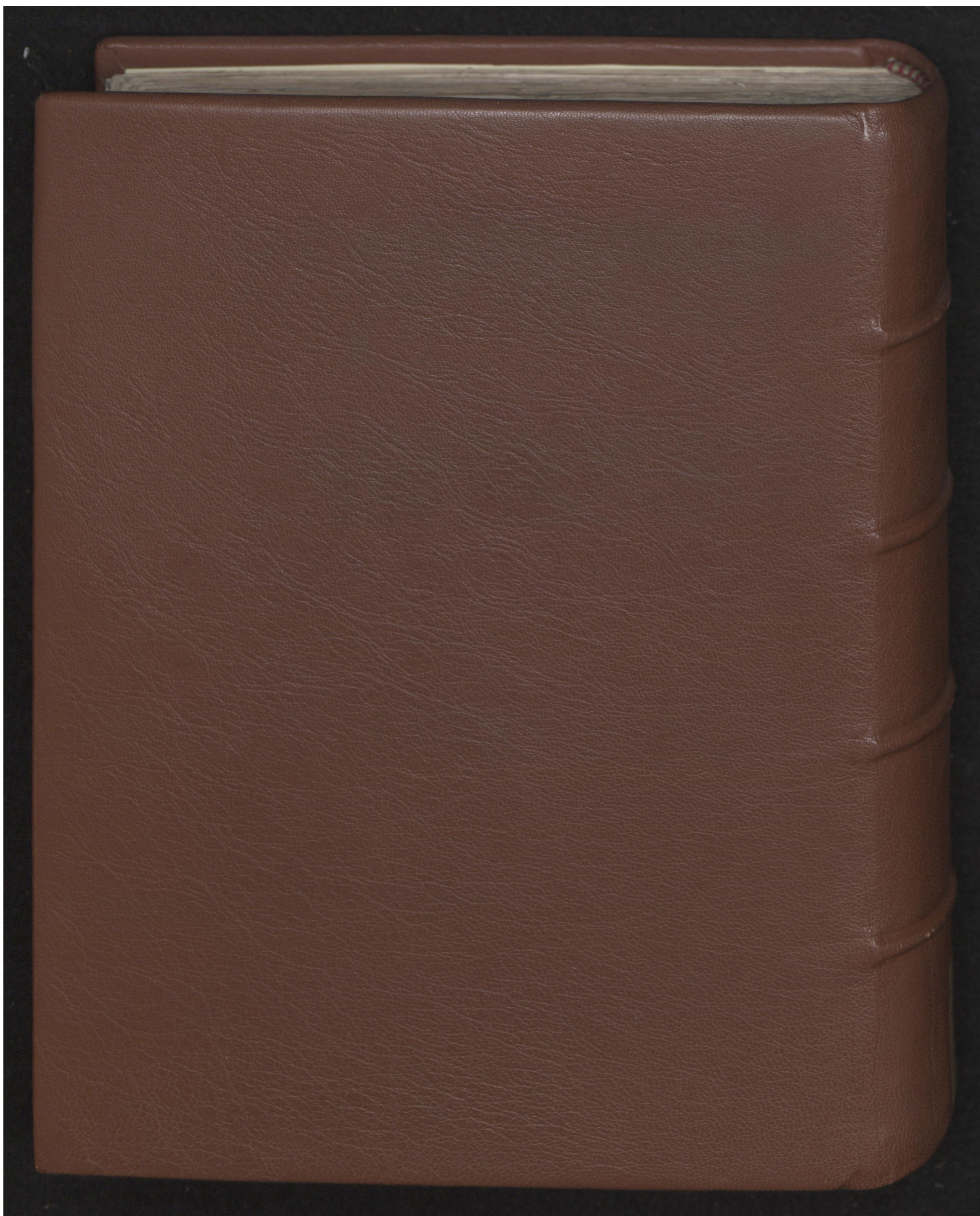

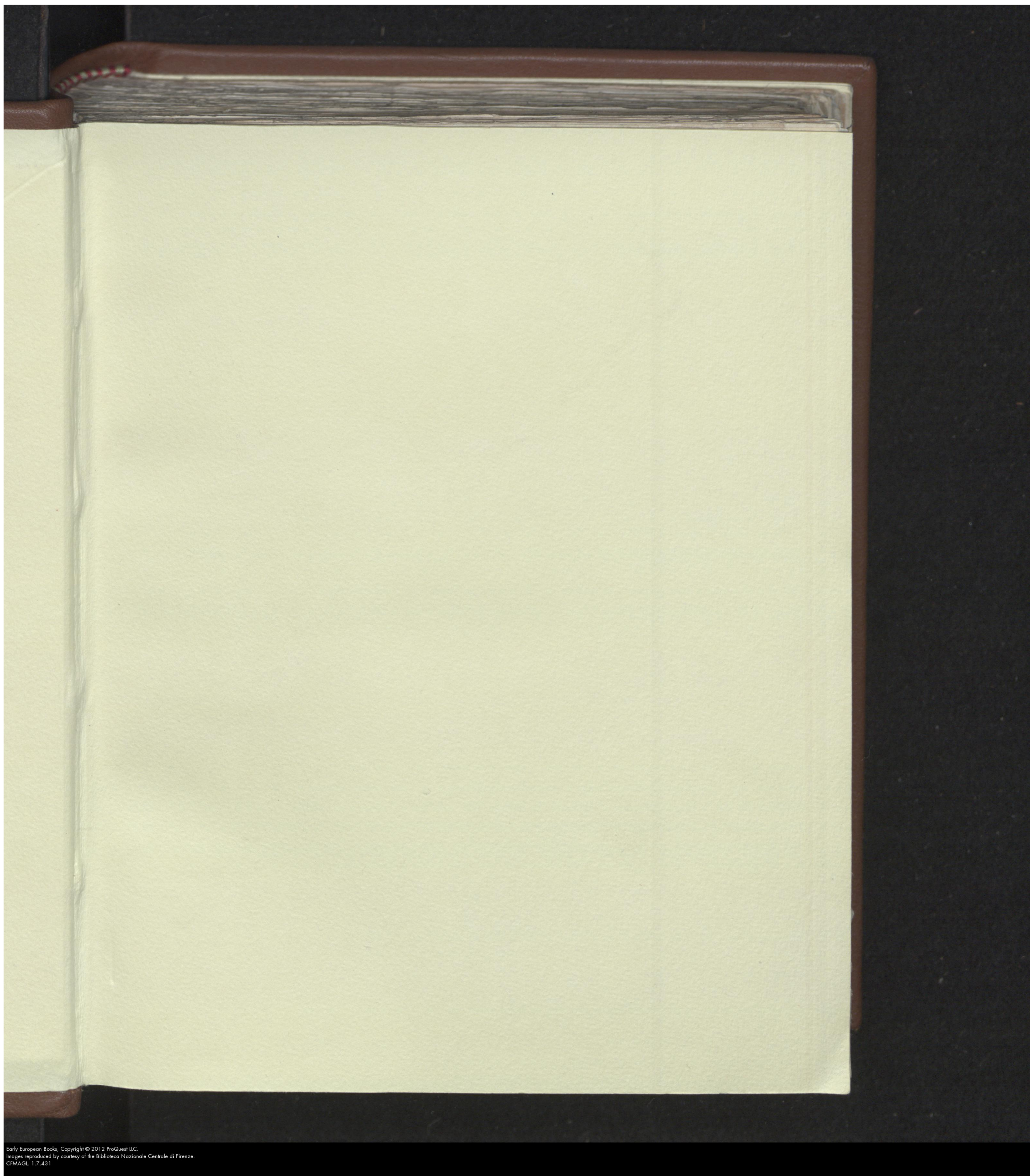

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.7.431

AMSTELODAMI,
Apud HENRICUM et THEODORUM BOOM. A°. 1677.

8

THESAVRVS SELECTORVM NVMISMATVM ANTIQVORVM.

Quo,

Præter Imagines & Seriem Imperatorum Romanorum à C. IVL. CAESARE, ad CONSTANTINVM Magnum usque, Quicquid fere Monumentorum ex Romana Antiquitate in Nummis Veteribus restat reconditum est.

Cum singulorum succincta Descriptione & accurata Enarratione,

Auctore

JAC. OISELIO, JC.

AMSTELODAMI,
Ex Officina HENRICI & THEODORI BOOM.
CIↃ IↃC LXXVII.

JAC. OISELIVS

Lectori Benevolo
S. D.

Abes heic, Benigne Lector, Syllogen quandam Numismatum Antiquorum, cui cum de Nummis agatur, ad aliorum exemplum THESAVRI *quoque Nomen inscripsimus. Idque, ut nobis quidem videtur, haud præter rationem. Cum revera heic habeas Thesaurum quendam omnis Antiquitatis Romanæ, quoad ista in Veteribus Nummis per temporis injuriam adhuc salva evaserit. Instituta primum fuit hæc Collectio, & per hasce Tabulas disposita, ante aliquot annos à Viro quodam harum rerum probe perito, qui quicquid ferme Veterum Rom. Nummorum vel ex præclaris summorum Antiquariorum Voluminibus hac de re in lucem editis, vel ex propria penu, vel etiam ex amicorum Cimeliarchiis necdum publicatis, eruere & depromere potuit, collegit, & ad certas sedes ac Classes revocavit, ad exornandum Opus quoddam, quod De Magnitudine & Potentia Reip. Romanæ tum temporis vernaculo sibi lingua in publicum emisit. Hæc Ectypa æneis Tabulis nitide incisa, cum in Typographorum manus pervenissent, ne frustra apud eos hærerent, ante quadriennium & quod excurrit, ab iis rogatus, ut subsicivis horis brevi Commentario illustrare vellem, & veste Latina, quæ ipsis nativa, iterum donare, quò universæ Litterariæ Reipublicæ melius innotescerent, hominibus amicis hoc qualecunque officium denegare nolui; eo animo, ut quantum mihi per alias occupationes quotidiano penso absolvere liceret, ipsimet statim prælo committerent, & typis suis interea describierent, dum reliqua prælo currente perficerentur. Ob commercia vero interrupta per bellicos furores, quibus universa fere Europa etiamnum exagitatur, chartæque exinde penuriam, diutius hoc opus sub prælo sudavit & hæsit, quam vel antea per quietem etiam unquam divinare licuisset; nullam tamen ab eo tempore limam ulteriorem accepit, sed uti primum conceptum & natum, ita Fortunæ*

Obse-

Obsequenti commissum & relictum; utpote cujus tædium animo in aliis occupato dudum est quod obrepserit, cum uni rei tamdiu inhærere nequeat. De Commentario meo loquor; Numismatum enim Collectio, ut dixi, alterius est operæ, qui istam ad scopum suum instituit; hinc est, quod in quibusdam Tabulis nonnulli occurrant Nummi, ut de illis dicam, quod Iureconsulti nostri de Legibus quibusdam, à Triboniano & sociis, sub alieno titulo in Pandectis collocatis, dicere solent, fugitivi, quique ita simpliciter inspecti, nullam videntur habere convenientiam cum sede, in qua reperiuntur. Sed hoc exinde procedit, quod qui Delectum fecit, istos ad Scripti sui seriem digesserat, ut per illos mentem suam illustraret. Nos vero singulos Nummos singulatim consideravimus, & Explicationem nostram ad Nummorum seriem aptavimus. Tabulis tamen prius ex sententia nostra dispositis, ac Nummis omnibus in Decem Classes distributis. Quarum prima Imagines & Seriem Imperatorum Romanorum à Iulio Cæsare ad Constantinum Magnum usque exhibet. Cæteræ Classes aversas Nummorum partes complectuntur; in quibus aut Regionum, Provinciarum, Fluviorum, Urbiumque Symbola; aut Deorum, Dearumque Simulacra; aut Virtutum, aliarumque rerum Emblemata repræsentantur; quæque Pacis vel Belli, Publica vel Privata, Sacra vel Profana Romanæ Antiquitatis Monumenta præferunt. Quorum omnium & singulorum explicationem cum brevi descriptione, & indicato cujusque Imperatoris, aut Augustæ, aut alterius cujuscunque, ad quem Nummus pertinet, aut à quo cusus, nomine, ex Historia veteri aliisque Classicis Auctoribus dare conati sumus; quo successu, aliis judicandum relinquimus. Cum vero eorum, qui in hoc studiorum genere necdum adeo versati sunt, æque habenda fuerit ratio, ac aliorum, qui eximios quosdam progressus in eo jam fecere, ideo nihil negligendum duximus, quod moram ullam injicere posset, aut quod aliquam lucem desiderare videretur, inspectis semper & adductis Veterum Auctorum locis & verbis, sine quibus in hisce meræ tenebræ. Remissiones

enim

enim istæ perpetuæ, & nudæ Auctorum allegationes, qui nonnullorum est mos, quam parum cum fructu Lectoris fiant, quotidiana docet experientia. Dum ne centesimo quidem Lectorum, aut animus aut otium adsit, aut si adsit, operam impendere velit, aut si quidem voluntas adsit, copiam & facultatem habeat ita in promptu consulendi & inspiciendi Auctores omnes, quos nonnulli, ostentationis utplurimum caussa, magno numero, & quorum maxima forsan pars ab ipsismet ne quidem visa aut consulta, adducunt, nudisque quorum nominibus utramque paginam implent. Poterit autem hic Thesaurus Manuductionis instar esse iis, quorum facultas & res patiantur hæc Antiquitatis Studia penitius excutere atque excolere; cum vero non omnibus contingat adire Corinthum, & pauci sint, quos æquus amavit Iupiter, aliaque multa in hoc brevi vitæ humanæ curriculo agenda restent, habebunt & hi, quo laudabili eorum desiderio satisfieri poterit. Dum heic sub parva mole, & fasciculo haud adeo magno collectum & digestum in certas Classes inveniant, quicquid Selectiorum ex Romana Antiquitate Numismatum hinc inde dispersum & dissipatum in Magnis & proinde sumptuosissimis Antiquariorum Voluminibus reperiatur. Istud denique singulare est in hac Sylloge, quod in ea uno oculorum contuitu videre, simul & animadvertere liceat, quibus & quam variis modis in aversis Nummorum partibus Antiquitas olim aut Deos suos, aut Virtutes, aliasque Res sub hoc, vel illo schemate, vel figura, vel imagine adumbraverit & repræsentaverit. Sic, verbi gratia, harum Tabularum inspectio oculis nostris simul offert, quomodo, & quam variè aut Fortunam, aut Spem, aut Pacem, aut Libertatem & id genus alia designare Veteres solerent: quod nusquam ab aliis ita observatum. Nummos autem heic recensitos omnes antiquos, genuinos & probæ notæ esse nemo facile dubitabit, qui præter nonnullos ex archetypis ipsis expressos, cæteros omnes selectos noverit ex probatissimis fide dignorum Antiquariorum operibus, Huberti nempe Goltzii, Fulvii Ursini, Antonii Augustini,

Æneæ

Præfatio ad Lectorem.

Æneæ Vici, Onuphrii Panvinii, Sebastiani Erizzi, Guilielmi Choulii, Lævini Hulsii, Octavii De Strada, Ioannis Hemelarii, Ioannis Tristani, & præsertim ex Thesauro Rei Nummariæ Ducis Arschotani; ita ut heic quasi Compendium istorum omnium, quod ad Antiquitates Romanas attinet, habeas; ac quicquid melioris succi & sanguinis per ista magnæ utplurimum molis corpora diffusum, heic ad ejus Medullæ instar derivatum & constipatum sit. Ut nihil dicam de Nummis, qui ex Baronio, Sambuco, Lipsio, Torrentio, Camdeno, Pignorio, Rycquio, aliisque hinc inde petiti & sub suis signis redacti sunt. De Præstantia autem & Utilitate hujus studii nihil in præsenti quoque addam, cum & instituti nostri ratio id non permittat, & argumentum hoc ante paucos annos ab Illustri E. Spanhemio in consummatissimis suis Dissertationibus tanta elegantia & reconditæ eruditionis copiâ pertractatum & excussum sit, ut si quis inposterum hoc tentare vellet, idem foret, ac si post Homerum Iliada conscriberet. In quo desino, Mi Lector, & te valere jubeo.

ELENCHVS GENERALIS

Eorum, quæ singulis CLASSIBVS *continentur.*

INDEX
SPECIALIS
Ordinem & Seriem Eorum, quæ in singulis Classium *Tabulis & Nummis occurrunt, designans.*

Numerus Romanus *Tabulam*, Barbaricus sive Ciphra *Nummos* indicat.

CLASSIS I.

Ale-

CLASS. II.

CLAS-

CLASS. III.

CLASS. IV.

Fides

VIII

CLASS. V.

Rerum Militarium.

CLASS. VI.

Circorum, Ludorum, &c.

CLASS. VII.

Apotheoseôn, sive Consecrationum.

CLASS. VIII.

CLASS. IX.

CLASS. X.

FINIS.

THESAVRVS SELECTORVM NVMISMATVM ANTIQVORVM,

Cum Commentariis

JAC. OISELI, JC.

CLASSIS I.

Imperatorum Rom. Imagines & Seriem à I. CAESARE usque ad CONSTANTINVM *Magnum exhibens.*

TABVLA I.

C. IVLIVS CAESAR.

AD Numismata hæc Selecta Commentaturo in Ordine Impp. Rom. TAB. I. primo loco occurrit Nummus *I. Cæsaris*, cum Inscriptione:

CAESAR. IMP*erator*, P*ontifex* M*aximus*. Cerniturque in I. eo Caput *I. Cæsaris* laurea redimitum cum Luna falcata post cervicem. Suetonius eum fuisse scribit *excelsa statura, colore candido, teretibus membris, ore paullò pleniore, nigris vegetisque oculis.* In omnibus tamen Nummis imago ejus exhibetur filo oris paullò tenuiore & oblongo collo, adeoque macilenta potius, quam succulenta. Addit porro Suetonius, I. Cæsarem ex omnibus decretis sibi à Senatu populoque honoribus, non aliud aut recepisse aut usurpasse libentius, quam jus laureæ perpetuo gestandæ, ad calvitiem nimirum tanto melius obtegendam, quæ tamen aliquomodo heic apparet, uti & capillus deficiens à vertice revocatus. Inter alia vero, quæ S. P. Q. R. illi decrevit, hoc maximi momenti fuit, quod Imaginem ejus ἐς τὰ νομίσματα ἐναχάραξαν, *in numismata sculpserunt*, notante Dione lib. XLIV. quod nemini Romanorum anteà contigit. Cæterum observandum heic, Titulum *Imperatorium* Cæsari cognomenti vice apponi. Quamvis enim ei, & filiis

ejus ac nepotibus novo more concessum à Senatu, ut *Imperatoris* Nomen, Prænominis instar, ad Dignitatem illam innuendam, qua supremum Belli & Pacis arbitrium in se collatum, usurpare posset, tamen Prænomen istud à Cæsare in Nummis nunquam receptum, uti observatum Viro reconditæ omnino eruditionis, & harum præsertim Antiquitatum cognitione Illustri, Ez. Spanhemio, in exquisitissimis Dissertationibus, quas de Præstantia & Usu Numismatum Antiquorum haud ita pridem pro secunda vice vulgavit. Sed Cæsar in Nummis *Imperatoris* titulo cognomenti tantum vice utitur; quemadmodum ab aliis quoque usurpari solet, ad designannandam rem eorum auspiciis bello præclare gestam, & proinde ob felices ejusmodi successus sæpius in iisdem Nummis repetitum. Sic in Nummo I. Cæsaris apud Occonem: CAESAR. IMP. IIII. ad significandum eum quarta vice Imperatorem salutatum. Vid. Spanhemii Dissert. VIII.

II. CAESAR. DICT*ator* PERPETVO. Rursum Caput *Iulii* laureatum & velatum. *Velo* autem tectus cernitur propter Pontificatum Maximum, quam Dignitatem Cæsar competitoribus clarissimis, & potentissimis Viris, eumque & ætate & dignitate antecedentibus, profusissima largitione homo juvenis consecutus est, teste Suetonio. Vid. & Dio lib. XXXVII.

III. CAESAR. AVGVR. PONT*ifex* MAX*imus*. I. *Cæsaris* imago laureata, cum baccis lauri circa frontem. post cervicem videre est Apicem, Pontificatus Insigne. *Auguris* Dignitas heic Cæsari quoque expresso nomine adscribitur, unde satis hujus Sacerdotii Dignitas constare potest. Sic quoque appellatione *Pontificis Maximi* supremam Sacrorum & Religionis curam in se transtulit Cæsar, & ad ejus exemplum cæteri Imperatores; ita ut usus hujus appellationis ad Gratianum usque Imperatorem transierit, uti observatum C. Baronio in Annal. Ecclesiast.

Num. I. *Cæsaris*, in quo simpliciter figura *Elephanti* cum proboscide sursum levata expressa, adjunctis quibusdam literis, ut videtur, Punicis. Sic in alio IV.

Num. *Ejusdem*, similiter *Elephas* cum promuscide versus pectus V.
incurvatâ scalptus, cum Inscr. IMP*erator*. Sunt, qui in hujusmodi Nummis per Elephantum ipsum *Cæsaris* nomen designari velint, quia Servius in primum Æneidos, I. Cæsarem ideo dictum scribit, *quod avus ejus in Africa manu propria occidit elephantum, qui* Cæsar *dicitur Pœnorum lingua*. Sed Servium falli notat Vir summus S. Bochartus Geograph. Sacr. Lib. II. c. X. Neque enim ab avo I. Cæsaris nomen incepit, cum à Doctis observatum, jam ante Samniticum bellum floruisse Claudium Cæsarem: quo ævo inter Romanos & Pœnos nullum intercessit commercium. Itaque *Cæsar* Latinum nomen est, à quo etiam vox Romana *Cæsaries* deducta. Denique *Cæsar* pro elephanto Punicum verbum non esse, sed ex Maurorum lingua, diserte traditum à Spartiano in Ælio Vero: Servio tamen adsentiri Constantin. Manassem hisce verbis: Καίσαρες γὰρ ἐλέφαντες τοῖς Φοίνιξι καλοῦνται, observat ibidem Bochartus.

CAESAR. *Elephas* Draconem, sive anguem sub pedibus VI.
calcans. Bene, meo judicio, Alb. Rubenius, in commentariis ad Numismata Ducis Areschotani, à C. Gevartio sine nomine Auctoris publicatis, qui in Cæsaris Nummis Elephantum & Draconem expressum vult, ob Victoriam Africanam de Rege Iuba, eò, quod Serpentum & Elephantorum magna in Africa copia. Unde Manilius Astron. lib IV.

Horrendos angues habitataque membra venenis,
Et vastos elephantos habet.

AVGVSTVS.

AVGVSTVS. DIVI. *Filius*. Caput *Augusti* laureatum, VII.

facie

facie egregia & mascula. DIVI Filius, hoc est *Divi Iulii* filius, à quo nimirum adoptatus, & in testamento hæres scriptus.

VIII. CAESAR. DIVI. *Filius*. Est Nummus *Augusti*, qui I. Cæsaris avunculi cum hæreditatem cerneret, nomen quoque adsumsit. Quemadmodum hæc *Cæsaris* nomenclatio à sequentibus etiam Imperatoribus, non tantum ab iis, qui ex Cæsarum domo, atque ad generis quasi successionem denotandam, sed præsertim ad declarandam Dignitatis istius prærogativam, ac primi fastigii appellationem, servata est. Repræsentat Nummus figuram *Apollinis* sedentis in monte, cum Lyra in manibus, & Inscript. ab una parte CAESAR, ab altera verò DIVI F. ita ut dubium sit, utrum Augustus se Divi Iulii filium, an vero Apollinis dicat. Nam & pro Apollinis filio habitum, & ipsum sic credi voluisse notat Suetonius in ejus Vita.

IX. CAESAR. AVGVSTVS. Caput *Augusti* absque laurea; unde capillus, quem leviter inflexum & subflavum habuisse scribit Suetonius, magis conspicuus. Augustum Nummi repræsentant plane uti à Suetonio describitur, qui dicit, eum fuisse *forma eximia, & per omnes ætatis gradus venustissima*, quanquam omnis lenocinii negligentem; oculis claris & nitidis, superciliis conjunctis, naso & à summo eminentiore, & ab imo deductiore, &c.

X. C. CAESAR. IIIVIR. R*ei* P*ublicæ* C*onstituendæ*. Caput *Cæsaris Augusti* juvenis exhibet, postquam cum M. Antonio & M. Lepido Triumviratum Reip. constituendæ iniisset, quem per decem annos administravit. ac in quo restitit quidem aliquamdiu collegis, ne qua fieret proscriptio, sed incœptam utroque acerbius exercuit, ut testatur Suetonius.

XI. M. ANTONIVS. IMP*erator*, AVGVR. IIIVIR. R*ei* P*ublicæ* C*onstituendæ*. Imago *M. Antonii Triumviri* vultum aliquo-

quomodo trucem prodit, oculis cavis, naſo aquilino, ac rugis plenum. Ei Galliæ ceſſere in Triumviratu, in quo L. Antonium patruum proſcripſit.

M. LEPIDVS. IIIVIR. R*ei Publicæ Conſtituendæ*. Caput XII.
Lepidi Triumviri imberbe & nudum exhibet. Huic in Triumviratu ceſſit Iberia & Libya ſive Africa; primus proſcripſit Paulum Lepidum fratrem.

TABVLA II.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ. *Auguſti* Caput laureatum, cum Græca In- I.
ſcriptione Σεβαςὸς, quomodo Græci Auguſti Nomen, ut maxime venerandum & ſanctum exprimere ſolent. Dio Caſſius lib. LIII. ubi poſtquam dixerat, quare Auguſti nomen ſuſcepiſſet, addit: ὡς πλεῖόν τι ἢ κατ᾽ ἀνθρώπους ὤν. πάντα γὰρ τὰ ἐντιμότατα καὶ ἱερώτατα Αὔγουστα προσαγορεύεται. ἐξ οὗπερ καὶ Σεβαστὸν αὐτὸν ἑλληνίζοντες προσεῖπον ὥσπερ τινὰ σεπτόν. *Tanquam aliquid eſſet ſupra hominum conditionem: nam quæ in honore atque cultu ſunt, ea Auguſta vocantur, unde qui græciſſabant* Σεβαςὸν *vocabant, quaſi Sanctum.*

II. *.

ANT*onius*, AVG*ur*, IIIVIR. R.P.C. Sic enim Literæ III.
AVG. quibus alioquin *Auguſti* cognomen deſignari ſolet, in Nummis *M. Antonii Triumviri* legendæ. Conſentiunt quippe Auctores Octavium demum poſt mortem M. Antonii, Auguſtum appellatum. *Triremem* Numiſma repræſentat, quæ & in multis aliis Nummis M. Antonii exſtat; haud dubie ad copias navales deſignandas.

ANTONIVS. AVGVR. IIIVIR. R.P.C. Alius *M.* IV.
Anto-

Antonii Nummus cum Triremi, ubi AVGVR plene ſcribitur. Eſt Nummus à *M. Aurelio Antonino & Vero Augg.* reſtitutus, uti Inſcriptio ſequens averſæ partis docet.

V. ANTONINVS. ET. VERVS. AVG*uſti* REST*ituerunt*; ſcilicet hunc Nummum M. *Antonii*, uti hoc à multis aliis Imperatoribus factum, qui Numiſmata Anteceſſorum reſtituerunt. Aquilam & Signa exhibet LEG*ionis* VI. uti habet Inſcriptio. Hinc Fulv. Vrſinus putavit hanc Legionem ab *Antonino* & *Vero* reſtitutam. Verum longe veriſimilius eſt cum Cl. Rubenio, Titulum in Margine non ad Legionem, ſed ad Nummum eſſe referendum.

TIBERIUS.

VI. TI*berius*, CAESAR. DIVI. AVG*uſti Filius*, AVGVSTVS. Caput *Tiberii* laureatum. Suetonius in ejus Vita ſcribit, eum *turbatiore cœlo nunquam non coronam lauream geſtaſſe, quod fulmine afflari negetur id genus frondis.* DIVI AVG*uſti Filius* dicitur, quia ab Auguſto adoptatus, & Nummus cuſus poſt Auguſti Apotheoſin. Præterea AVGVSTVS heic tanquam Cognomen Tiberio quoque adſcriptum videmus: quod ipſi hæreditarium fuit; à Cæſaribus vero cæteris poſtea promiſcuè quoque receptum, ut ſumme venerandum, & quaſi proprium ſummi faſtigii. In Tiberio vero hoc AVGVSTI Cognomen ideo magis notandum, quod Suetonius referat, Eum AVGVSTI Nomen licet hæreditarium, nullis niſi ad Reges, aut Dynaſtas, Epiſtolis addidiſſe. Qui & præterea notat, Tiberium fuiſſe facie honeſta, in qua tamen crebri & ſubtiles tumores, cum oculis prægrandibus; inceſſiſſe porrò cervice rigida & obſtipa, &c.

VII. PONTIF*ex* MAXIM*us*. Averſa pars Nummi Tiberii, in qua figura ſedens, dextra haſtam puram, ſiniſtra vero lauri ramum tenens. Putatur eſſe Livia Tiberii mater, Deæ habitu, cui defunctæ

defunctæ honorem defert, quia ejus arte Imperium nactus. PONTIFICIS MAXIMI Titulus valde familiaris Tiberio in Nummis, quamvis alioquin circa Deos & Religiones negligentior fuerit; ut Suetonius de eo loquitur.

VIII. IX. *. *.

C. CAESAR CALIGVLA.

Caius, CAESAR. AVG*ustus*, GERMANICVS. PON- X.
tifex Maximus, TR*ibunitia* POT*estate*. Nudum Caput *Caii Cæsaris Caligulæ* Imperatoris repræsentat Nummus; quamvis *Caligulæ* cognomen nusquam in Nummis occurrat. Nam ita nominari Caius probro ducebat. Vide Senecam De Constant. Sapient. cap. XVIII. Cæterum inter alios Titulos etiam cognomen GERMANICI Caio heic adscriptum videmus, quasi Germanos devicisset; contra quos quidem expeditionem, sed ridiculam, Caium suscepisse testis Suetonius in ejus Vitâ. Nam debellatarum gentium cognomina, quemadmodum olim in libera Republica factum, in *Africani*, *Macedonici*, *Numidici*, *Cretici*, & id genus aliis cognominibus, à devictis nationibus adsumptis, aut datis, ita etiam Augustorum Ambitio reliquis fastigii sui titulis adscribere ardebat. Hinc enim cognomina ista in Nummis Augustorum, GERMANICI, BRITANNICI, SARMATICI, PARTHICI, &c. occurrunt; quemadmodum in sequentibus observare licet. Præterea TRIBVNITIAE POTESTATIS Titulus Caio tribuitur. Quæ Tribunitia Potestas omnia alia Imperia præeminebat, uti constat ex Tacito Ann. III. cap. LVI. ubi cum meminisset adsumptæ hujus Tribunitiæ Potestatis ab Augusto, subjicit: *Id summi fastigii vocabulum Augustus reperit, ne Regis aut Dictatoris Nomen adsumeret, & tamen appellatione aliqua cætera imperia præemineret.* Ex quibus Taciti verbis optime observat Vir Summus E. Spanhemius, in nunquam satis laudatis Dissertationibus De Usu & Præstantia Numismatum Antiquorum,

non confundendam, uti factum ab eruditis quibusdam Viris, *Tribunitiæ Potestatis* & *Tribunorum Plebis* prærogativam; cum prior omnia alia Imperia præemineret; postremi vero, utut Sacrosancti, infra Consulum tamen fastigium censerentur. Vid. Dissert. VI. & VIII. Caium porro Caligulam Suetonius notat fuisse *statura eminenti, pallido colore, corpore enormi, gracilitate maxima cervicis & crurum, oculis & temporibus concavis, fronte lata & torva, capillo raro, ac circa cervicem nullo*, &c. Adde Senecam De Constant. Sapient. d. cap. XVIII. à qua descriptione Nummi non multum discrepant.

CLAVDIVS.

XI. TIberius, CLAVDius, CAESAR. AVGustus, *Pontifex Maximus*, TRibunitia *Potestate*, IMP*erator*, *Pater Patriæ*. Caput *Claudii* laureatum cum multis titulis adscriptis repræsentat. Præter alios etiam *Patris Patriæ* heic occurrit, qui in aliis Cæsarum Nummis frequens alioquin est; quamvis in hac Collectione inter præcedentes necdum obviam factus. Hanc *Patris Patriæ* appellationem Ciceroni primum tributam, & deinde ad Cæsares translatam observat Appianus Bell. Civil. lib. II. qui & addit, eam serius reliquis appellationibus concedi solitam, & non nisi post prævia magnarum rerum monumenta. In Iul. Cæsaris, à quo ad successores transiit, Nummis ipso adhuc vivente cusis, occurrit Inscriptio CAESAR PARENS PATRIAE. apud A. Occonem; in quibusdam etiam Augusti apud eundem PATER PATRIAE invenitur. Tiberii vero Nummi, quotquot hactenus reperti, carent hoc titulo; unde & confirmant, quod Dio & Suetonius de Tiberio scribunt, eum *Patris Patriæ* appellationem obstinatissime recusasse.

XII. TI. CLAVDIVS. CAESAR. P. M. TR. P. IMP. P. P. Caput nudum *Claudii*, sed, ut apparet, magis senile, quam

quam in præcedente Nummo, cum eadem quoque Inſcriptione, præterquam quod *Auguſti* nomen non adjectum. Uterque Claudium repræſentat mento acuto & aliquomodo prominulo. Suetonius teſtatur eum fuiſſe *prolixo nec exili corpore, & ſpecie canitieque pulchra, opimis cervicibus.* Quamvis addat remiſſe vel ſerio agentem multa dehoneſtaſſe: *Riſus indecens, ira turpior, ſpumante rictu humentibus naribus. præterea linguæ titubantia, caputque cum ſemper, tùm in quantulocunque actu vel maxime tremulum.* Quibus poſtremis ſuccinit Juvenalis Sat. VI. ubi de Agrippina:

Illa ſenis tremulumque caput deſcendere juſſit
In cœlum, & longam manantia labra ſalivam.

Cujus ſalivæ promanantis circa oris extrema non obſcura veſtigia quoque in Nummis Claudii apparent.

TABVLA III.

NERO.

NERO. CLAVD*ius*, CAESAR. AVG*uſtus*, GER*manicus*, *Pontifex Maximus*, TR*ibunitia Poteſtate*, IMP*erator*, *Pater Patriæ*. Caput *Neronis* laureatum, vultu ſatis pleno, naſo recto, oculis cavis, mento rotundo, collo obeſo ac crine denſo circa cervicem. Suetonius Neronem ſcribit fuiſſe *ſtatura pæne juſta; corpore maculoſo & fœdo, ſubflavo capillo: vultu pulchro magis quam venuſto, oculis cæſiis, cervice obeſa &c.* Inter Neronis cognomenta etiam heic legimus PATRIS PATRIAE appellationem. Quod notandum; quia Suetonius dicit, à Nerone hunc Titulum ſub initium Principatus recuſatum. Ex hujuſmodi autem Nummis, qui primis Imperii annis percuſſi, conſtat iſtud non diu à Nerone obſervatum, ſed & hunc cum reliquis, qui in Nummis occurrunt, admiſſum.

II. NERO. CAESAR. Caput *Neronis* itidem laurea corona redimitum, ſed circa malas lanugine ſatis denſa conſpicuum. Capilli heic, uti & in præcedenti Nummo, annulati & in ordinem per gradus diſpoſiti apparent. Quod & Suetonius de Nerone teſtatur, ubi ait eum fuiſſe *circa cultum adeo pudendum, ut comam ſemper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam pone verticem ſumpſerit.*

III. NERO. CAESAR. AVGVSTVS. In hoc ſane Nummo *Nero* adeo plena & obeſa facie cernitur, ut cervix etiam in varias plicas contorta appareat; guttur denique adeo tumidum, mentum tantum non plane abſorbeat.

IV. AHENOBARB*us*. Caput *Cnei Domitii Ahenobarbi*, Neronis Cæſaris proavi cum barba circa malas; quæ ei haud dubie rutila, unde & cognomen *Ænobarbi*, ortum à L. Domitio, cui primum rutilus æríque aſſimilis capillus, & à quo inſigne iſtud ad poſteros transmiſſum; ita ut magna pars rutila barba fuerint, teſte Suetonio in Nerone. Hunc Cn. Domitium, cujus faciem Nummus repræſentat, idem Suetonius ſcribit, omnibus gentis ſuæ fuiſſe præferendum. Damnatus quidem inter conſcios Cæſarianæ necis, quamvis inſons, Lege Pedia; ſed ſolus omnium ex iis, qui pari lege damnati erant, reſtitutus in patriam, ampliſſimos honores percucurrit.

S. GALBA.

V. IMP*erator*, SER*vius*, GALBA. CAESAR. AVG*ustus*. Caput ſenile *Galbæ* laureatum, calvitie & adunco naſo notabile. Suetonius de eo: *Statura fuit juſta, capite præcalvo, oculis cæruleis, adunco naſo, manibus pedibuſque articulari morbo diſtorſiſſimis, ut neque calceum perpeti, neque libellos evolvere, aut tenere omnino valeret.* Nota autem *Imperatorium* Titulum, à Galba heic ut Prænomen uſur-

usurpari, quod I. Cæsari primum novo more à Senatu concessum; à quo tamen Prænomen istud nusquam in Nummis receptum, uti jam supra ad Tab. I. ex Illustri E. Spanhemio notatum. In Augusti Nummis *Imperatoris* Titulus, ut Prænomen frequens legitur. in Tiberii vero, Caii & Claudii Nummis rarius occurrit. Testatur quoque de Tiberio & Claudio Tranquillus, eos à Prænomine *Imperatoris* abstinuisse. In sequentium autem Augustorum Nummis Prænomen *Imperatoris* passim quoque videre est.

O T H O.

IMP*erator*, OTHO. CAESAR. AVG*ustus*, TR*i-bunitia* Pote*state*. Caput nudum *Othonis*, cum capillamento undulato, sive per gradus in ordinem disposito, quod adscititium fuisse Suetonius notat, ubi eum ut molliculum, & elegantiæ nimiæ studiosum describit: *Munditiarum pæne muliebrium*, inquit, *vulso corpore, galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato & annexo, ut nemo dignosceret. Quin faciem quotidie rasitare ac pane madido linere consuetum: idque instituisse à prima lanugine, ne barbatus unquam esset.* Noti etiam versus Scoptici Juvenalis è Satyra II. quibus in Othonem invehitur. VI.

Marcus, OTHO. IMPERATOR. CAESAR. AVGVST*us*. *Marci* prænomen heic habet *Otho*, ab avo *Marco Salvio Othone*, Triumviro monetali; sed quia hic Nummus, qui tamen in Thesauro Ducis Areschotani reperitur, Othonis caput laureatum exhibet, dubitatum à nonnullis, an genuinus & legitimus sit. Veri enim Othones, de quibus nullum est dubium, non cum laurea caput ejus, sed cum galericulo repræsentant. Hoc quippe argumento inter alia rejicit Th. Chiffletius Dissert. De Othonibus Æreis, Nummum æreum, qui Othonis caput laureatum præfert. Verum Nummum, cujus antica pars heic exhibetur, antiquum & genuinum VII.

Othonis esse nullus ambigo; & quia Othonem laureatum habet, eo inter rariores reputandus.

VIII. IMP*erator* OTHO. CAESAR. AVGVST*us*, TR*ibunitia* Potestate. Heic denuò caput nudum *Othonis* cum galericulo cernitur. Estque hic Nummus ab Imperatore Tito restitutus, uti manifestum ex aversa ejus parte, cujus Inscriptio:

IX. IMP*erator* TITVS. AVG*ustus*, RESTIT*uit*. Cernitur heic Imago *Constantiæ*, stans erecta, cum galea in capite, sinistra *Sceptrum* tenens, & indicem dextræ manus elevatæ faciem versus tendens. Quare autem Constantiæ symbolum Titus in Othonis Nummo adhibuit, quidam ad ejus referunt mortem, quam forti animo, secundum temporum istorum sententiam, exsequutus est. Unde Suetonius, ubi de ejus morte; *Tanto Othonis animo*, inquit, *nequaquam corpus aut habitus competiit*. Et paullo post: *Per quæ factum putem, ut mors ejus minime congruens vitæ, majori miraculo fuerit.* Hinc & Martialis Othonem cum M. Catone comparat:

Sit Cato, dum vivit, sane vel Cæsare major,
Dum moritur, numquid major Othone fuit?

VITELLIVS.

X. *Aulus* VITELLIVS. GERM*anicus*, IMP*erator*, AVG*ustus*, TR*ibunitia* Potestate. Caput *Vitellii* laureatum, quem Suetonius describit fuisse *enormi proceritate, facie rubida plerumque ex vinolentia, ventre obeso, altero femore debili.* Cæterum hic Nummus inter rariores ex Vitellianis habendus; ut qui inter alia etiam AVGVSTI Cognomen præferat; quod serius à Vitellio adsumptum notat Suetonius: *Cognomen* GERMANICI *delatum ab universis cupide recepit*; AVGVSTI *distulit*; CAESARIS *in perpetuum recusavit.* Idem de Vitellio C. Tacitus Histor. lib. II. *Præmisit in Urbem edictum, quo vocabulum* AVGVSTI *differret*,

CAE-

CAESARIS *non reciperet*, *cum de potestate nihil detraheret*. Et CÆSARIS nomen in Vitellii Nummis nusquam occurrit, AVGVSTI verò rarius. Quanquam & Vitellium tandem CÆSAREM se dici voluisse idem Tacitus lib. III. Histor. cap. LVIII. ubi de extremis Vitellii agens, scribit: *Quin & CÆSAREM se dici voluit, aspernatus antea; sed tum superstitione nominis, & quia in metu consilia prudentium, & vulgi rumor juxta audiuntur.* Non obscure innuit Tacitus, à Vitellio istud in extremis factum, ut isto nomine inclinatam fortunam erigeret, licet irritus ejus fuerit conatus.

Aulus VITELLIVS. IMP*erator*, GERMAN*icus*. Ca- XI.
put *Vitellii* laureatum, satis crassum, & dignum tali helluone, qui muliones & viatores per stabula & diversoria singulos mane jamne jentassent sciscitaretur, seque fecisse ructu ostenderet, uti refert Suetonius. Inscriptio hæc vulgò in Vitellii Nummis legitur. Tacitus lib. I. Hist. cap. LXIV. *Nomen* GERMANICI *Vitellio statim additum*: CÆSAREM *se appellari etiam Victor prohibuit.*

VESPASIANVS.

IMP*erator*, CAESAR. VESP*asianus*, AVG*ustus*, CO*n*- XII.
Sul V tum. CENSOR. Pater Patriæ. *Vespasiani* caput laureatum, fronte rugis plena, oculis cavis, naso adunco, mento præeminente, genis quasi quadratis, vultu denique veluti nitentis expressum, uti quoque à Suetonio describitur. Cæterum in Inscriptione hujus Nummi videre est Vespasianum non tantum *Imperatorium* Titulum, Prænominis instar, sed & ipsum CAESARIS Nomen eodem modo usurpare. utrumque ad designandum tanto efficacius, ut videtur, illam Dignitatem, qua supremum Jus Belli & Pacis in eum collatum. Dicitur etiam CENSOR in Nummo; & *Censuram* Vespasianum suscepisse notat Suetonius in ejus Vita. Quamvis autem reliqui Cæsares jam inde à Iulio & Augusto, ut

pote

pote *cuncta Legum & Magistratuum munia in se trahentes*, etiam *Censoris* munus non omiserint; ipsum tamen CENSORIS nomen vix ab iis in publicis præsertim monumentis admissum, uti Viris Doctis notatum. A Vespasiano autem & filiis ejus, Tito & Domitiano cum reliquis titulis, etiam CENSORIS Nomen in Nummis usurpatum invenimus; uti etiam videre est in Tab. VI. Num. I. & IV. Denique Vespasianus heic quoque appellatur Pater Patriæ, cum designatione temporis, *Consulatus* ejus nimirum *quinti*. Testatur quidem Suetonius in Ejus Vita, Vespasianum *ne* TRIBVNITIAM *quidem* POTESTATEM, & PATRIS PATRIÆ *appellationem nisi sero recepisse*. In Nummis tamen jam à primis Imperii annis Vespasiano *Tribunitia Potestas* adscribitur. Sic in Nummo apud A. Occonem: IMP. CAES. VESPASIANVS. AVG. PON. MAX. TR. P. COS. I. In alio quoque Nummo Vespasiani legitur TR. POT. X. COS. VIII. ubi videmus *Tribunitiam Potestatem* usque ad numerum decimum ipsi tribui, quot illi anni Imperii fuere. Similiter *Patris Patriæ* appellatio cum Consulatu ejus secundo in alio Nummo apud eundem Occonem conjungitur. IMP. CAESAR. VESPAS. AVG. COS. II. TR. P. P. P.

TABVLA IV.

TITVS.

I. *Titus*, CAESar, IMPerator, AVGusti Filius. TRibunitia Potestate, COnSul VItum, CENSOR. Caput *Titi* laurea redimitum, quem Suetonius scribit forma fuisse egregia, & cui non minus auctoritatis inesset, quam gratiæ. Præter reliquos titulos etiam CENSORIS Tito adscribitur, utpote qui Censuram cum patre Vespasiano gessit, notante Suetonio in Ejus Vita. *Censoria Potestas*

testas sub Augusto reperta, quamvis penes cæteros Imperatores quoque manserit, tamen eâ contentos, à *Censoris* nomine frequentius eos abstinuisse refert Dio lib. LIV. aut tantum in agendo censu eo nomine usos. Cæterum *Censoriæ Potestatis* occasione, à Collectore addita heic est aversa pars præclari cujusdam Nummi *Vitellii* Imperatoris, in quo eximium Censuræ Monumentum videre est, nimirum in

Num. cum Inscr. *Lucius*, VITEL*lius*, CENSOR. II*dum*. II.
Actio Censoria *L. Vitellii*, patris Vitellii Imperatoris, eleganter designata cernitur. Repræsentat quippe L. Vitellium Censorem pro Tribunali in Sella Curuli; ante eum cernuntur quatuor figuræ stantes; ex quibus una supra tres reliquas elata; prima vero Censori quid porrigere videtur. Hoc modo scilicet Census peragi solebat, à Censore pro Tribunali sedente, & vocato per Præconem populo; hinc plures Quirites ante Censorem expressi in hoc Nummo, quem luculenter omnino, & facundo ore, more suo, interpretatus est Vir Illust. E. Spanhemius De Præst. & Usu Num. Antiq. Dissertat. VIII. ubi & multa eximia De hoc Dignitatis Apice, *Censura* & *Censoria Potestate* sub Cæsaribus habet.

Num. *Claudii*, cum Inscr. CENSOR. in aversa parte, quæ III.
heic expressa est. Unde liquet Claudium Imperatorem quoque in publicis monumentis CENSORIS Nomen usurpasse. De Ejus vero Censura Suetonius: *Gessit & CENSURAM intermissam diu post Paullum Plancumque Censores.* Cernitur heic *Claudius* Imp. pro Tribunali Sellæ Curuli insidens, & ante eum Eques equum manu adducens. ad designandum morem illum, quo Equites in publica recensione ad Censorum Sellas venire solerent, Equum manu ducentes; quos si probarent, *præterire* & *traducere* equum solemni verbo jubebant, sin aliter, equum adimebant, & vendi jubebant. Huc faciunt illa Ovidii ad Augustum:

At memini, vitamque meam, moresque probabas,
Illo quem dederas prætereuntis equo.

DOMITIANUS.

IV. IMP*erator*, CAES*ar*, DOMIT*ianus*, AVG*ustus*, GERM*anicus*, COnS*ul* XV*tum*, CENS*or* PER*petuus*, Pater Patri*æ*. Caput *Domitiani* laureatum vultu ſatis robuſto. Suetonius refert Eum fuiſſe ſtatura procera, vulto modeſto, qui ſc. modeſtiam præ ſe ferret, ruboriſque pleno, grandibus oculis, verum acie hebetiore. præterea pulchum & decentem, maxime in juventa, & quidem toto corpore, exceptis pedibus; poſtea calvitie quoque deformem; & obeſitate ventris, & crurum gracilitate. Heic tamen capillitio ſatis denſo conſpicitur; ſed grande piaculum fuiſſet, ſi Monetales exhibuiſſent calvaſtrum; cum vel ad calvitii mentionem leviſſimam excandeſceret; & forte adſcititium capillamentum eſt, quo heic expreſſus. COS. XV. heic dicitur Domitianus, quem Conſulatus XVII. cepiſſe notat Tranquillus; quot ante eum nemo. E quibus decimum ſeptimum, qui ei ultimus, adorat (ſic enim loquitur) Stat. Papinius Lib. IV. Sylv. I. CENS*or* PER*petuus* quoque dicitur. Qua de re ita Dio lib. LXVII. Τιμητὴς διὰ βίου πρῶτος δὴ καὶ μόνος καὶ ἰδιωτῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἐχειροτονήθη. *Cenſor quam diu viveret, primus ſoluſque ex privatis civibus atque Imperatoribus deſignatus eſt.* Quod ut ſtultæ ejus ſuperbiæ & inſolentiæ ſignum ibi recenſet.

NERVA.

V. IMP*erator*, NERVA. CAESAR. AVG*uſtus*, P*ontifex* *Maximus*, TR*ibunitia* P*oteſtate*, COnS*ul* II*dum*, Pater Patriæ. Caput *Nervæ* laureatum, hominem ſenem per frontem & genas rugis conſpicuum repræſentat, oculis cavis, naſo aquilino. Eutropius lib. VIII. de Nerva: *Senex admodum*, inquit, *operam dante Petronio Secundo Præfecto Præt. item Parthenio interfectore Domitiani, Imperator factus, æquiſſimum ſe præbuit; Reipublicæ divina proviſione*

visione consuluit, Traianum adoptando. Cujus adoptionis formula exstat apud Dionem lib. LXVIII.

T R A I A N V S.

IMP*eratori*, CAES*ari*, NER*vae*, TRAIANO. OPTIMO. AVG*usto*, GER*manico*, DAC*ico*, PARTHICO. P*ontifici* M*aximo*, TR*ibunitia* P*otestate*, CO*n*S*uli* VI*tum*, P*atri* P*atriae*. Caput *Traiani* cum corona radiata heic primum occurrit, loco laureae; oculis cavis, vultu alias satis decoro, & qui humanitatis notas referre videtur. NERVA TRAIANVS dicitur, quia à Nerva adoptatus, cum antea Ulpius Traianus audiret. OPTIMO in Inscript. additur, eodem modo uti saepissime in Ejusdem Nummis, parte aversa, legere est S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. Rempublicam enim ita administravit, ut omnibus Principibus merito praeferatur, uti loquitur Eutropius lib. VIII. qui & addit: *Urbes trans Rhenum in Germania reparavit. Daciam Decebalo victo subegit. &c. Armeniam, quam occupaverant Parthi, recepit, &c.* Hinc Cognomina GERMANICI, DACICI, PARTHICI, in Inscript. VI.

H A D R I A N V S.

HADRIANVS. AVGVSTVS. Caput *Hadriani* laureatum, & satis densa barba conspicuum. Ab hoc enim tempore, & deinceps Augustos ut plurimum barbam alere consuetos, ex eorum imaginibus in Nummis apparet; praeter morem praecedentium, qui rasa barba conspiciuntur. Quamvis Hadrianus singularem causam barbae alendae habuerit. Spartianus de eo: *Statura fuit procerus, forma comptus, flexo ad pectinem capillo, promissa barba, ut vulnera, quae in facie naturalia erant, tegeret.* VII.

HADRIANVS. AVG*ustus*, CO*n*S*ul* III*tium*, Pater VIII.

Patriæ. Caput *Hadriani* ſine laurea corona exhibet. Hunc Plebis jactantiſſimum amatorem fuiſſe teſtatur Spartianus. Peregrinationis autem ita cupidum, ut omnia, quæ legeret de locis Orbis terranum, præſens vellet addiſcere. Hinc & Orbem Romanum circuit, & multa ædificavit, uti ait Eutropius lib. VIII. Spartianus de eo: *In omnibus pæne Urbibus & aliquid ædificavit, & ludos edidit*. Itineris quam plurima Monumenta in Nummis ejus exſtant, quæ in ſequentibus videre erit. Notandum heic venit *Patris Patriæ* nomen Hadriano adſcriptum, quod ſero demum admiſit, exemplo Auguſti. Spartianus in Hadriano: *Patris Patriæ nomen ſibi delatum ſtatim, & iterum poſtea, diſtulit: quod hoc nomen Auguſtus ſero meruiſſet.*

ÆLIVS VERVS.

IX. *Lucius*, AELIVS. CAESAR. Caput *Ælii Veri* nudum ſine laurea, ut & in omnibus Nummis cernitur; utpote qui nec Princeps, nec Auguſtus fuit, ſed tantum CAESARIS nomen, ab Hadriano adoptatus in ſpem Principatus, habuit. *Primum Lucius Verus eſt dictus, ſed ab Hadriano adſcitus in Æliorum familiam, hoc eſt in Hadriani tranſcriptus, & appellatus eſt* CAESAR, inquit Spartianus in Ælio Vero. Miſerrimæ valitudinis fuit, ita ut Hadrianus poſt adoptionem dixiſſe feratur, *ſe in ſatis caducum parietem incubuiſſe*. Nec multo poſt Lucius, Ceionius, Commodus, Verus, Ælius, Cæſar (nam his omnibus nominibus appellatus eſt) periit, ſepultuſque eſt *Imperatorio funere*; neque quidquam de regia, niſi mortis habuit dignitatem, ut idem Spartianus refert.

X. Num. *Auguſti*, cum Inſcript. *Caius*, *Lucius*, CAESARES. AVGVSTI. *Filii*. CONS*ules* DESIG*nati*, PRIN*cipes* IVVENT*utis*. Stant heic togati *Caius* & *Lucius*, Auguſti ex Iuliâ filiâ & M. Agrippâ, nepotes (ſed ab Auguſto adoptati, ut eſt apud Suetonium cap. LXIV. unde & heic *Auguſti Filii* dicuntur) cum

cum binis clypeis ac hastis decussatim positis, itemque Simpulo & Lituo intermediis. Inscriptionem Nummi unicè declarant hæc Taciti verba lib. I. Ann. de Augusto. *Nam genitos Agrippa Caium ac Lucium in familiam Cæsarum induxerat; necdum posita pueri prætexta,* PRINCIPES JUVENTUTIS *appellari, designari Consules, specie recusantis flagrantissime concupivit.* Huc pertinent illa Augusti in Breviario Imperii sui, cujus Fragmenta quædem nobis servata sunt in Lapide Ancyræ reperto: HONORIS. MEI. CAVSA. SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS. ANNVM. QVINTVM. ET. DECIMVM. AGENTIS. CONSVLIS. DESIGNAVIT. VT. CVM. MAGISTRATVM. INIRENT. POST. QVINQVENNIVM. EX. EO. DIE. DVO. DEDVCTI. IN. EORVMVE. INTERESSENT. CONSILIIS. PVBLICIS. DECREVIT SENATVS. EQVITES AVTEM. ROMANI. VNIVERSI. PRINCIPEM IVVENT. CAIVM. HASTIS ARGENTEIS. DONATVM. APPELLAVERVNT. De hastis quoque & clypeis ipsis donatis & heic expressis ita Dio Cassius lib. LV. Τοῦ δὲ Λουκίου τοῦ τε Γαΐου τὰ σώματα διά τε τῶν χιλιάρχων καὶ διὰ τῶν ἐφ' ἑκάστης πόλεως πρώτων ἐς τὴν Ῥώμην ἐκομίσθη· καὶ αἱ πέλται τά τε δόρατα ἃ παρὰ τῶν ἱππέων ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσιόντες χρυσᾶ ἐλήφεσαν, ἐς τὸ βουλευτήριον ἀνετέθη. *Corpora autem Caii & Lucii à Tribunis militum, ac cujusque civitatis decurionibus, Romam apportata sunt: parmæque & hastæ, quas aureas ab equitibus, quum virelem togam sumerent, acceperant, in curia suspensæ.* Porro *Lituus* & *Simpulum* designant Pontificatum *Caii*, & Auguratum *Lucii*; quorum mentio in antiquis Inscriptionibus exstat, præsertim iis, quæ in duabus vasibus æqualibus Romæ repertis ante ædiculam S. Mariæ Ægyptiacæ, & in Corpore Gruteriano habentur pag. CCXXXIV. Quarum una hanc præfert inscriptionem:

C. CAESARI. AVGVSTI. F.
PONTIFICI. COS.
DESIGNATO
PRINCIPI. IVVENTVTIS.

Altera:

L. CAESARI. AVGVSTI. F.
AVGVRI. COS.
DESIGNATO.
PRINCIPI. IVVENTVTIS.

XI. TITVS. ET. DOMITIAN*us*, CAESARES. PRIN*cipes* IVVENTVT*is*. *Titus* & *Domitianus* Imperatoris Vespasiani Filii, Iuvenili habitu in Sella Curuli sedentes, & ramum lauri dextra tenentes; CÆSARES ET PRINCIPES IVVENTVTIS appellati ad Exemplum Lucii & Caii, quo Vespasianus in duobus filiis firmaret successionem. Cæterum de his ut secundi fastigii titulis CÆSARIS & PRINCIPIS IVVENTVTIS, vide omnino quæ egregie observata habet Doctiss. E. Spanhemius De Præst. & Usu Numism. Diss. VIII. circa initium. Sic in

XII. Num. *Philippi Iunioris*, cum Inscript. PRINCIPI. IVVENT*utis*. Ipse *Philippus Iunior* in spem futuræ successionis, habitu militari stans expressus cum *Globo* in manu sinistra, & dextrâ hastam ferens. post eum satelles, ut videtur, cum hasta.

TA-

TABVLA V.

ANTONINVS PIVS.

ANTONINVS. AVG*ustus*, PIVS. P*ater* P*atriæ*, TR*ibunitia* P*oteſtate* XII. Caput *Antonii Pii* laureatum. PIVS *cognominatus eſt à Senatu, vel, quod Socerum feſſa jam ætate, manu, præſente Senatu, levaverit: vel quod eos, quos Hadrianus per malam valetudinem occidi juſſerat, reſervavit; vel, quod* Hadriano, *contra omnium ſtudia poſt mortem infinitos atque immenſos honores decrevit; vel, quod cum ſe Hadrianus interimere vellet, ingenti cuſtodia & diligentia fecit, ne id poſſet admittere: vel quod vere natura clementiſſimus, & nihil temporibus ſuis aſperum fecit*, uti omnes haſce rationes recenſet Iul. Capitolinus; qui & addit, eum virum fuiſſe forma conſpicuum, ingenio clarum, moribus clementem, nobilem vultu, & placidum ingenio, ſingularis eloquentiæ, nitidæ literaturæ, præcipue ſobrium, mitem, largum, alieni abſtinentem; & omnia hæc cum menſura & ſine jactantia; in cunctis poſtremo laudabilem, & merito Numæ Pompilio comparandum. &c. I.

M. ANTONINVS AVRELIVS.

Marcus, ANTONINVS. AVG*uſtus*, GERM*anicus*, SARMATICVS. M. *Antonini*, qui etiam M. *Aurelius* dictus poſtquam in Hadriani familiam tranſiit, caput laureatum, cum barba hiſpida, implexa, & plane philoſophicæ denſitatis, ut alicubi loquitur Arnobius, conſpicuum. Hic omni literarum genere innutritus, ſed præſertim Philoſophiæ operam vehementer dedit, & quidem adhuc puer; nam duodecimum annum ingreſſus habitum Philoſophi adſumſit; hinc etiam poſtea *Philoſophi* epitheton ipſi vulgo adhæſiſſe videtur, quod alii pro ejus Cognomine malè II.

acci-

accipiunt. Sanctitate vitæ omnibus Principibus antecelluit. Ad Inscriptionis intelligentiam, ita J. Capitolinus in ejus Vita : *Contra Germanos res felicitur gessit. Specialiter ipse bellum Marcomanicum, sed quantum nulla unquam memoria fuit, tum virtute tum etiam felicitate transegit. &c. Pannonias ergo, & Marcomannis, Sarmatis, Wandalis, simul etiam Quadis extinctis, servitio liberavit; & Romæ cum Commodo, quem jam Cæsarem fecerat, filio suo, triumphavit.*

L. VERVS.

III. *Lucius*, VERVS. ARMENIACVS. Caput *L. Veri* laureatum. Hic *M. Aurelii* frater, alias plenius dicitur, *Lucius*, *Ceionius*, *Ælius*, *Commodus*, *Verus*, *Antoninus*; ex voluntate Hadriani *Ælius*, ex Antonini conjunctione *Verus* & *Antoninus* appellatus est. Post mortem Divi Pii, M. Aurelius eum sibi participem in imperio designavit, & *Lucium Aurelium Verum Commodum* appellavit, *Cæsaremque* atque *Augustum* dixit; tumque primum Imperium duos Augustos habere cœpit, teste J. Capitolino in Vita M. Aurelii. Qui etiam in Vero ait, hunc neque inter bonos, neque inter malos Principes poni, quem constat non inhorruisse vitiis, non abundasse virtutibus. venisse deinde non in libero Principatu, sed sub Marco in simili ac pari Majestatis Imperio; quo superstite etiam vita excessit. Cæterum *fuit decorus corpore*, inquit idem Capitolinus, *vultu gemmatus*, *barba prope barbarice demissa procerus*, *& fronte in supercilia adductiore venerabilis.* Flavo capillo, cujus tantum habuisse curam dicitur, ut capiti auri ramenta adspergeret, quo magis coma illuminata flavesceret. Ad ARMENIACI Titulum faciunt ista Capitolini : *Antiochiam postquam venit, ipse* (L. Verus) *quidem luxuriæ se dedit, duces autem confecerunt Parthicum bellum, Statius Priscus, & Avidius Cassius, & Marcius Verus per quadriennium; ita ut Babylonem & Mediam pervenirent, & Armeniam vendicarent, partumque est ipsi nomen Armenici, Parthici, Medici. &c.*

COM-

COMMODVS.

Marcus, COMMODVS. ANTONINVS. PIVS. IV.
FELIX. AVG*ustus*, BRIT*annicus*. Caput *Commodi* laureatum. Hic M. Aurelii optimi Parentis pessimus filius, omnibus vitiis contaminatissimus, à prima statim pueritia turpis, improbus, crudelis, libidinosus, ore quoque pollutus & constupratus; post in statione Imperatoria gladiator sanguinarius, helluo, potator, scurra perfectus. Lampridius scribit eum fuisse *forma corporis justa, vultu insubido, ut ebriosi solent, & sermone incondito, capillo semper fucato, & auri ramentis illuminato*; comamque & barbam timore tonsoris adurere consuetum. Sceleribus ejus incitati Quintilius Æmilius Lætus, Præfectus, & Marcia concubina ejus, Vitam ejus primum veneno tentaverunt; quod cum minus operaretur, per athletam, cum quo exerceri solebat, eum strangulaverunt. Corpus ejus ut unco traheretur, atque in Tiberim mitteretur Senatus & populus postulavit. *Victi sunt sub eo tamen, cum ille sic viveret*, inquit Lampridius, *per Legatos Mauri; victi Daci; Pannoniæ quoque compositæ; in Britannia, in Germania, & in Dacia imperium ejus recusantibus provincialibus; quæ omnia ista per duces sedata sunt.* Antea idem Lampridius scripserat: *Appellatus est Commodus etiam* BRITANNICVS *ab adulatoribus, cum Britanni etiam Imperatorem contra eum deligere voluerint.* Hinc BRIT*annici* cognomen in Nummis.

PERTINAX.

IMP*erator*, CAES*ar*, *Publius*, HEL*vius*, PERTI- V.
NAX. AVG*ustus*. Caput *Pertinacis* laureatum, senile, cum rugis in fronte; quippe sexagenario major Imperator demum factus. Sext. Aurel. Victor Schotti de eo: *Hic doctrinæ omnis ac moribus antiquissimis: immodice parcus, Curios æquaverat Fabriciosque. Eum*

milites, quîs exhausto jam, perditoque orbe, satis videtur nihil, impulsore Didio, fœde jugulavere octogesimo imperii die. Fuit autem senex venerabilis, immissa barba, reflexo capillo, habitudine corporis pinguiore, ventre prominulo, staturâ Imperatoriâ, uti eum describit Iul. Capitolinus.

DIDIVS IVLIANVS.

VI. IMP*erator*, CAE*sar*, M*arcus*, DID*ius*, IVLIAN*us*, AVG*ustus*. Caput *Didii Iuliani* laureatum. Post Pertinacis cædem Imperium primus à Militibus mercatus, cum vicena quina millia promisisset, tricena dedit; postea in Senatum veniens facto Senatusconsulto, Imperator est appellatus; Uxore ejus Mallia Scantilla, & filia Didia Clara, Augustis quoque dictis. Toto imperii sui tempore, quamvis populo exosus ob imperium pecunia comparatum, mitissimus fuit. Interim Pescennio Nigro in Syria, Septimio Severo in Illyrico cum exercitibus, quibus præsidebant, ab eo deficientibus, ac Severo ad Urbem infesto agmine veniente, desertus ab omnibus Iulianus, in Palatio per gregarium militem, à Senatu, qui Iuliano Imperium jam abrogaverat, appellato Severo Imperatore, missum, occisus est, postquam imperasset mensibus duobus, diebus quinque.

PESCENNIVS NIGER.

VII. IMP*erator*, CAES*ar*, C*aius*, PESC*ennius*, NIGER. IVS*tus*, AVG*ustus*. *Pescennii Nigri* caput laureatum. Hic cum audiisset Did. Iulianum jussu Severi ac Senatus occisum, ab exercitibus Syriacis, quos regebat, appellatus est Imperator. Fautores quoque Romæ habuit Senatum & populum odio Iuliani & Severi; ita ut ab omnibus ad Tutelam Vrbis expetitus sit. In re militari vehemens fuit, ac militem sub disciplinâ severâ tenuit. Severus autem ei cum exercitu in Orientem occurens; tandem per

per Duces Severi victus, atque apud Cyzicum circa paludem fugiens sauciatus, & sic ad Severum perductus, statim mortuus est. Caput pilo circumlatum Romam missum. Princeps fuit optimus, & meliori omninò sorte dignus. Hinc Ælius Spartianus: *Fuit Niger miles optimus, Tribunus singularis, Dux præcipuus, Legatus severissimus, Consul insignis, Vir domi forisque conspicuus, Imperator infelix.* Scribit denique Spartianus, Pescennium staturâ fuisse prolixa, forma decorum, capillo in verticem ad gratiam reflexo, vocis canoræ, ita ut in campo loquens per mille passus audiretur, nisi ventus adversaretur: oris verecundi & semper rubidi: cervice adeo nigra, ut, quemadmodum multi dicunt, ab ea *Nigri* nomen acceperit; cætera corporis parte candidum & magis pinguem, vini avidum, cibi parcum, rei Venereæ nisi ad procreandos liberos prorsus ignarum.

SEVERVS.

SEVERVS. AVG*ustus*, PART*hicus*, MAX*imus*. VIII.
Severi caput laureatum. Hic interfecto Didio Iuliano Imperium obtinuit, armatusque Romam contendit; centum Senatores legati à Senatu ei obviam missi ad gratulandum rogandumque. Ingressus deinde Romam armatus. cum armatis militibus Capitolium adscendit; & inde in Palatium eodem habitu perrexit; militibus per totam Urbem in templis, in porticibus, in ædibus Palatinis, quasi in stabulis, manentibus; fuitque ingressus Severi odiosus atque terribilis, militibus inempta diripientibus, & vastationem Urbi minantibus. Cum adversus Pescennium Nigrum in Orientem profectus esset, eumque debellasset, redeunti inde Romam aliud bellum civile Clodii Albini, qui in Gallia rebellavit, nunciatum est; verum & contra hunc apud Trinurtium felicissime pugnavit, ejusque seminecis pæne caput abscindi jussit, Romamque deferri. Magnum Senatorum, aliorumque virorum illustrium

numerum interfici curavit. Circa Arabiam plura gessit, Parthis etiam in ditionem redactis, nec non Adiabenis; unde reversus, appellatus est ARABICVS, ADIABENICVS, PARTHICVS. quamvis Spartianus referat, eum recusasse *Parthicum* nomen, ne Parthos lacesseret. In Nummis tamen ejus hoc nomen occurrit. Periit Eboraci in Britannia senex octogesimo nono ætatis anno, imperii decimo octavo. Vid. Æl. Spartianus.

CLODIVS ALBINVS.

IX. IMP*erator*, CAES*ar*, D. CLOD*ius*, SEP*timius*, AL*Binus*, AVG*ustus*. Caput *Clodii Albini* laureatum, cum barba densa & crispa. Post Pertinacis cædem uno eodemque tempore, quo Did. Iulianus à Senatu Romæ, Sept. Severus ab exercitu in Illyrico, Pescennius Niger in Oriente, Clodius quoque Albinus in Gallia Imperator appellatus est. *Cæsaris* quidem dignitatem Albinus à Severo accepit, sed cum alter alterum indignaretur imperare, undique cuncta turbata sunt. Per insidias primum à Severo petitus; ubi detectæ, res tum in apertum prorupit bellum. Contra eum profectus Severus, acerrime fortissimeque pugnavit in Gallia, non sine varietate fortunæ. Ultimo prœlio, innumeris suorum cæsis, plurimis fugatis, multis etiam deditis, Albinus fugit, &, ut aliqui dicunt, semet ipsum interfecit; alii à servo percussum volunt, & semivivum ad Severum perductum, qui caput ejus excisum Romam misit ob ignominiam, literis etiam ad Senatum datis cum opprobrio. Vid. Iul. Capitolinus, & Herodianus.

GETA.

X. SEPT*imius*, GETA. CAES*ar*, PON*tifex*. Caput nudum juvenile *Sept. Getæ*, filii minoris Severi Imp. à quo in spem successionis post fratrem majorem Antoninum Caracallam, *Antoninus* quoque appellatus. Sed frustra. Nam Caracalla ad Imperium promoto, jussu ejus Geta in Palatio occisus est, ac corpus statim

tim crematum; utque facinus mitigaret, dixisse fertur: *Sit Divus, dum non sit vivus.* Atque inter Divos eum retulit, ut hoc modo utcunque rediret in gratiam cum famâ parricida. A parente vivo CAESARIS nomen acceperat. PON*tificia* dignitate etiam Getam decoratum Nummus indicat. Spartianus scribit, eum fuisse adolescentem moribus asperis, sed non impiis, à natura decorum, tractatorem, gulosum, cupidum ciborum, & vini varie conditi. Herodianus lib. IV. Getam dicit fuisse χρηςὸν καὶ φιλάνθρωπον τοῖς συνȣ̃σι *placidum atque humanum erga omnes*; qui & paullo post scribit, Getam à Caracalla ipso supra matris pectus, obtruncatum.

ANTONINVS CARACALLVS.

Marcus, AVR*elius*, ANTON*inus*, CAES*ar*, PONTIF*ex*. Caput nudum juvenile *Antonini Caracallæ*; quod nomen tamen, quamvis eo notior, non magis quam Caligulæ, uspiam in Nummis occurrit. Acceperat istud à vestimenti quodam genere quod populo dederat, demissi usque talos. unde & postea *Antoninianæ caracallæ* hujusmodi dictæ, in usu maxime Romanæ plebis frequentatæ. Non magis *Bassiani* nomen, quod primum ipsi à parente inditum, in Nummis apparet; sed semper *Marcus Aurelius Antoninus* scribitur; quomodo à Severo, ut futurus ei in Imperio Successor, coram militibus appellatus. Aliquando tamen & *Antoninus Pius*, ut in Nummo sequenti, dicitur. *Hujus*, inquit Spartianus, *pueritia blanda, ingeniosa, parentibus affabilis, amicis parentum jucunda, populo accepta, grata Senatui, ipsi etiam ad amorem conciliandum salutaris fuit*; aliaque multa laude digna in pueritia præstitit. Sed hanc egressus, paullo post restrictior, gravior, vultu etiam truculentior factus est, prorsus ut eum quem puerum scierant, multi esse non crederent. De CÆSARIS titulo ita idem Spartianus in Severo: CAESAREM *deinde Bassianum filium suum Antoninum à Senatu appellari jussit, decretis Imperatoriis insignibus.* XI.

XII. ANTONINVS. PIVS. AVG*ustus*, BRIT*annicus*. Caput laureatum *Caracallæ* jam virilis ætatis, & Imperium adepti. *Antoninus Pius* in Nummo dicitur, ad exemplum *Antonini*, cui ob vitæ probitatem *Pii* cognomen adhæsit; & discernendi horum Impp. Nummi à se invicem per numerum TR*ibunitiæ Potestatis*, vel *Consulatus* in aversa parte adscriptum, ne confundantur. Antoninus Caracallus saltem nihil minus quam *Pii* cognomen meritus, utpote qui toto Imperii tempore nihil aliud quam sanguinem, cædes, parricidium, incestum spiraverit. Præter Getam fratrem minorem, multosque Viros illustres, etiam Papinianum Iuris consultorum Antesignanum occidi jussit. Tandem & ei insidiæ structæ à Macrino, qui post eum Imperium invasit, & in medio itinere inter Carras & Edessam, cum ad requisita naturæ discessisset, interfectus est ipso die natalis sui. BRIT*annici* Nomen in Nummis adsumpsit forsan, quod cum patre Severo jam sene in Britanniam navigaverit, eoque ibi ægrotante, Imperatoris omnia munia obiverit, teste Herodiano lib. IV.

TABVLA VI.

OPELIVS MACRINVS.

I. IMP*erator*, C*æsar*, M*arcus*, OPEL*ius*, SEV*erus*, MACRINVS. AVG*ustus*. Caput *Opelii Macrini* laureatum Nummus exhibet, qui, uti & sequens, *Opelium* scribendum docet, non *Opilium*, ut vulgo Historicis appellatur. Hic occiso Antonino Bassiano, sive Caracalla, Præfectus Prætorio, Imperium arripuit; seque nunc *Severum*, nunc *Antoninum*, cum in odio esset omnium, & hominum & militum, nuncupavit, ut scribit I. Capitolinus. Humili enim loco natus, & animi atque oris inverecundi, sordidi, sordidus denique & spurcus, qui & gladiatoriam pugnam juvenis exhibuisset. A Senatu tamen, audita cum gaudio Antonini Caracalli

racalli morte, appellatus Imperator. Bellum contra Parthos magno apparatu suscepit, ut sordes generis, & vitæ prioris infamiam victoriæ magnitudine aboleret. Sed conflictu contra Parthos habito, deficientibus ab eo legionibus ad Heliogabalum, à quo & prælio victus, fugiens à militibus in vico Bithyniæ, una cum filio Diadumeniano interfectus est, cum per annum imperasset.

ANTONINVS DIADVMENIANUS.

Marcus, OPEL*ius*, ANT*oninus*, DIADVMENIANus, CAES*ar*. Caput Iuvenile *Antonini Diadumeniani*, filii Opelii Macrini. Hic nihil in vita memorabile habuit, nisi quod Antoninus à patre dictus est, cum multa militum acclamatione, uti refert Lampridius in ejus Vita; qui & addit, statim apud Antiochiam monetam Antonini Diadumeni nomine percussam. Fuisse autem puerum, omnium speciosissimum, statura longiuscula, crine flavo, nigris oculis, naso diducto, ad omnem decorem mento composito, ore ad oscula parato, fortem naturaliter, exercitio delicatiorem; ubi vero primum indumenta coccea, & purpurea, cæteraque castrensia Imperii insignia acceperit, quasi sidereum & cælestem emicuisse, atque ab omnibus gratia venustatis amatum. CÆSAR à patre dictus; qua de re I. Capitolinus in Vita Macrini, postquam dixerat eum cum parente interfectum, subjicit: *Sciendum præterea, quod* CÆSAR *fuisse dicatur non* AVGVSTVS, *Diadumenus puer, quem plerique pari cum patre imperio tradiderunt, cui hoc solum attulit imperium, quod interficeretur à milite. Diadumeni*, sive, ut in Nummis, *Diadumeniani* nomen, vel ab avo materno, vel à diademate naturali, quocum natus erat. Habuit enim circa caput diadema *in speciem nervi sagittarii, tenue quidem, sed ita forte, ut rumpi non potuerit*; unde & puer *Diadematus* appellatus, quod postea in *Diadumenum* mutatum, teste Æl. Lampridio. II.

AN-

ANTONINVS ELAGABALVS.

III. IMP*erator*, ANTONINVS. PIVS. AVG*ustus*. Caput laureatum Varii *Elagabali*, sic enim Nummi hoc nomen proferunt, cum vulgo *Heliogabalus* Græcis ac Latinis Scriptoribus dicatur; qui Imperium adeptus, *Antonini* nomen quoque adsumpsit, & ultimus Antoninorum in Imperio Romano fuisse dicitur Æl. Lampridio. In Nummis ANTONINVS PIVS scribitur, sola *Tribunitiæ Potestatis* & *Consulatus*, aut nonnunquam stellulæ adjectæ notâ distinguendus iterum ab aliis ejusdem nominis. Occiso Macrino, ejusque filio Diadumeniano, Imperium ei à militibus, (per Iuliam Mæsam sive Variam, ejus aviam, largitionibus prius corruptis, quæque eum Antonini Caracallæ filium esse dixerat, quem ex ejus filia majore Iulia Soæmiade susceperat,) collatum est, cum esset Sacerdos Dei Elagabali. Hic, sub nomine *Heliogabali* vulgo notissimus, ac omnibus probris vitiisque contaminatissimus, ut majus monstrum Imperium Romanum, quam diu duravit, non habuerit; ita ut Lampridius veniam petat, quod licet multa improba reticuerit, partem eorum prætextu verborum adhibito, literis mandaverit. Occisus est à militibus, una cum matre, probrosissima quoque muliere, & tali filio digna, post sexennium fere, uti Herodianus scribit, quam Imperium nactus fuisset. Cadaver uncis per publicum tractum, & in Tiberim projectum cum annexo pondere, ut fundum peteret.

ALEXANDER SEVERVS.

IV. IMP*erator*, ALEXANDER. PIVS. AVG*ustus*. Caput juvenile *Alexandri Severi* laureatum cum capillo, non gradatim aut in ordinem disposito, ut à Nerone, aut Othone, aliisque mollioribus Augustis factum; sed ad pectinem strictim detonso, quod utplurimum à sequentibus etiam Imperatoribus, usque ad

ad Triginta Tyrannos, observatum ex effigie eorum in Nummis expressa videre est. Cæterum Vario Heliogabalo, peste generis humani, interfecto, ejus consobrinus, Aurelius Alexander Severus accepit imperium; quem *Cæsarem* jam ante, interemto Macrino, Senatus appellaverat; *Augustum*que nomen eidem delatum, addito ut & *Patris Patriæ* nomen, & *Ius Proconsulare*, & *Tribunitiam Potestatem*, & *Ius quintæ Relationis*, deferente Senatu, uno die assumeret, uti notat Lampridius. Hic à prima pueritia artibus imbutus tam civilibus, quam militaribus. Corporis venustate decorus fuit, & staturæ militaris, cunctis præterea hominibus amabilis, & ab aliis *Pius* appellatus, ab omnibus sanctus & utilis Reipublicæ. Antonini nomen, ut & Magni, quod ei quasi Alexandro est delatum Senatus judicio, recusavit. *Severi* nomen à militibus eidem inditum est, ob ingentem vigorem animi & mirandam singularemque constantiam contra militum insolentiam; siquidem solus fuit, qui tumultuantes Legiones exauctoraverit. Summus & domi & foris Imperator fuit. Domi Viris Illustrissimis & Prudentissimis in Consilium adhibitis. Foris in expeditionibus milites sub disciplina adeo continebat, ut per provincias transeuntes nulli graves essent. Artaxerxen Persarum regem potentissimum vicit. In Galliam profectus contra Germanos eam vastantes, cum seditiosas legiones ibi quoque exauctorare vellet, ut in Oriente fecerat, à militibus refractariis latrocinantium more, quibusdam interfectus est anno vigesimo & nono ætatis exacto, Imperii vero decimo tertio anno, & novem diebus elapsis.

MAXIMINVS.

IMP*erator*, MAXIMINVS. PIVS. AVG*ustus*. Caput *Maximini* laureatum, capillo quoque ad pectinem detonso, oculis cavis, naso aquilino oblongiore, mento acuto & prominulo conspicuum. Hic in vico Thraciæ vicino, utroque parente barbaro progenitus, corporis vastitate ac longitudine tanta fuisse scribitur, ut octo pedes digito videretur egressus; pollice ita vasto, ut uxoris dex- V.

trocherio uteretur pro annulo; fortissimus in juventute luctator, ut sedecim, viginti, imo triginta milites uno sudore aliquando lassaverit. tanto virium robore, ut hamaxas manibus attraheret, rhedam onustam solus moveret: equo si pugnum dedisset, dentes excuteret; si calcem, crura frangeret; lapides tophicios friaret, arbores tenuiores scinderet, ita ut nonnullis Crotoniates Milo, aliis Hercules, Antæus ab aliis vocaretur, referente J. Capitolino; qui & notat, bibisse illum sæpe in die vini Capitolinam amphoram: comedisse & quadraginta libras carnis; & juxta Cordum, etiam sexaginta. Sudores quoque suos sæpe excepisse, ita ut in vasculo collectos, duos vel tres sextarios sui sudoris nonnunquam ostenderet. Occiso Alexandro, quod nonnulli ejus instigatione factum volunt, ab exercitu Augustus appellatus sine decreto Senatus. Inter virtutes militares, quibus excelluit, adeo tamen crudelis fuit, ut illum alii Cyclopem, alii Busiridem, nonnulli Phalaridem, aliisque nominibus vocarent. Germanos tanta clade affecit, quanta ante eum nemo, ita ut parum abfuerit, quin omnem Germaniam in Romanam ditionem redegisset. Gordianis, patre & filio, quos Senatus Augustos appellaverat, in Africa per Capellianum devictis, cum Maximinus à Senatu hostis judicatus, cum exercitu Italiam ingressus esset, in Aquileiæ obsidione, unà cum filio in tentorio quiescens à militibus occisus est; ac capita abscissa Romam transmissa.

MAXIMVS, sive MAXIMINVS IVNIOR.

VI. MAXIMVS. CAESar, GERManicus. Caput juvenile, nudum, & stricte detonsum, *Maximi*, Maximini filii, qui Historicis *Maximinus* Iunior dicitur. Hunc à patre *Cæsarem*, imo etiam *Imperatorem* dictum, tantæ pulchritudinis fuisse scribit I. Capitolinus, ut passim amatus sit à procacioribus fæminis; tantæ etiam proceritatis, ut ad staturam paternam pervenire posset, si vixisset; sed in ipso juventutis flore, anno vigesimo & primo, vel, ut alii, octavo decimo ætatis, ante Aquilejam una cum patre, ut modo dictum,

ctum, à militibus interemtus est. GERM*anicus* in Nummis dicitur, ob Germanos à patre, qui eum participem imperii fecerat, devictos.

GORDIANVS SENIOR.

IMP*erator*, CAES*ar*, M*arcus* ANT. GORDIANVS. VII.
AFR*icanus*, AVG*ustus*. Caput *Gordiani Senioris* laureatum. Quod in Nummis exstat ANT. dubium, utrum ANT*oninus*, an ANT*onius* legi debeat, propter illa Æl. Lampridii in Vita Antonini Heliogabali, ubi scribit: *Hic ultimus Antoninorum fuit, quamvis cognomine postea Gordianos multos Antoninos putent, qui Antonii dicti sunt, non Antonini.* Et postea: *Et quoniam hic* (Heliogabalus) *ultimus Antoninorum fuit, neque postea hoc nomen in Republica loco Principum frequentatum est, etiam illud addendum est, ne quis error oboriatur, cum duos Gordianos narrare cœpero; patrem ac filium, qui se de Antoninorum genere dici volebant, non nomen in illis primum fuit, sed prænomen, deinde ut plerisque in libris invenio, Antonii dicti sunt, non Antonini.* Nec non illa I. Capitolini de Gordiano Seniore: *Tantum autem Antoninos dilexit, ut sibi quoque, ut multi dicunt, Antonini, ut plerique autem asserunt, Antonii nomen adscripserit.* Cæterum hic, Proconsul Africæ, Maximini temporibus, ab exercitu Imperator salutatus, Augustusque appellatus cum filio Gordiano juniore, qui legatus ei datus fuerat; Senatu id approbante, & Maximinum, ejusque filium hostes declarante. Verum Capellianus quidam Gordiano adversus, & in Africa Maximini partes sequens, cum tumultuaria manu contra eum insurgit, ac Gordianum Iuniorem acerrimo prælio vincit, & interficit. Quo comperto Pater sibi laqueo vitam finivit. Vir alium omnino exitum meritus; moribus quippe cultissimis ac tota vita venerabilis. I. Capitolinus scribit eum fuisse longitudine Romana, canitie decora, pompali vultu, rubrum magis quam candidum, facie bene lata, oculis, ore, fronte reverendum; corporis qualitate subcrassiusculum, quod & Num-

mi ejus repræſentant. AFRICANI cognomen, ipſi & filio datum ex Africa, quam rexerant; quamvis, juxta Capitolinum, quidam Africani cognomentum Gordiano idcirco inditum velint, non quod in Africa imperare cœpiſſet, ſed quod de Scipionum familia originem traheret.

GORDIANVS IVNIOR.

VIII. IMP*erator*, M*arcus*, ANT. GORDIANVS. AFR*icanus*, AVG*uſtus*. Caput laureatum *Gordiani Iunioris*, qui cum patre & ab Afris, & à Senatu *Auguſtus* appellatus eſt. litteris & moribus clarus propter nobilitatem: quam, ut nonnulli, ab *Antoninis*, ut plurimi, ab *Antoniis* duxit, ut refert Capitolinus; qui & addit, primis diebus ſui natalis *Antoninum* eſſe appellatum; mox in Senatu Antonini nomen editum, vulgo deinde Gordianum haberi cœptum. Idem de Gordiano Seniore ſcribit, Satis conſtare, *quod filium Gordianum nomine Antonini, & ſigno illuſtravit, cum apud Præfectum ærarii, more Romano profeſſus filium, publicis actis ejus nomen inſereret.* Iuxta Capitolinum itaque Litteræ ANT. in Nummis Gordiani Iunioris, *Antonini* nomen referent; Victus in Africa per Capellianum, & interfectus ætatis anno quadrageſimo & ſexto.

PVPIENVS MAXIMVS.

IX. IMP*erator*, C*æſar*, M*arcus*, CLOD*ius*, PVP*ienus*, MAXIM*us*, AVG*uſtus*. Caput *Pupieni Maximi* corona radiata cinctum. Hunc, & Cæl. Balbinum, mortuis duobus Gordianis, Senatus adverſus Maximinum *Auguſtos* appellavit, cum ambo Conſules eſſent. Ex humili loco Maximus ortus, per varios honorum gradus, tandem ad ſummum faſtigium evectus, quod eo tempore aptior non eſſet in Senatu, qui deberet Principis nomen accipere. Ad bellum contra Maximinum miſſus cum ingenti exercitu, dum apud Ravennam hæret, Maximinus interim apud Aquilejam à ſuis occiditur.

Cu-

Cujus exercitu ſuſcepto, cum magna multitudine, & pompa Romam venit. Dum autem Urbem una cum Balbino ſumma cum moderatione, gaudente Senatu & populo Romano, regit, ambo à turbulentis militibus, quibus invisi quod à Senatu electi, interficiuntur, postquam per biennium imperaſſent. *Hunc finem habuerunt*, inquit I. Capitolinus, *boni Imperatores, indignum vita & moribus ſuis. Nam neque Maximo ſive Pupieno fortius, neque Balbino benignius fuit quicquam.*

CAEL. BALBINVS.

IMP*erator*, CAES*ar*, *Decius*, CAEL*ius*, BALBINVS. AVG*uſtus*. Caput laureatum *Cælii Balbini*, ita enim in Nummis, non *Clodii Balbini*, uti eſt apud Iul. Capitolinum; qui ea parte corrigendus. Hic, ut modo dictum, poſt Gordianorum mortem, cum Pupieno Maximo, à Senatu *Auguſtus* appellatus, nobiliſſimus ipſe, & iterum Conſul, quique quamplurimas provincias civilibus adminiſtrationibus rexerat; civilibus quippe rebus, quam bellicis major, licet nonnunquam exercitum quoque duxiſſet. Cæterum bonitate, morum ſanctitate ac verecundia omnium amorem ſibi conciliavit; ita ut Senatui etiam carus eſſet. Dum Maximus contra Maximinum cum exercitu proficiſcitur, Balbinus Romæ manſit, ubi interim ortæ ſeditiones inter populum & milites Urbem graviter afflixerunt. Poſt Maximum reverſum, diſcordias, etſi occultæ eſſent, inter utroſque Imperatores, occaſionem militibus præbuiſſe, ut ambos interficerent, auctor eſt Iul. Capitolinus. X.

GORDIANVS TERTIVS.

IMP*erator*, GORDIANVS. PIVS. FEL*ix*, AVG*uſtus*. Caput juvenile laureatum *Gordiani tertii*, nepotis Gordiani ex filia, ſive, ut alii volunt, ex filio in Africa occiſo. Hic, Maximo & Balbino à Senatu Auguſtis dictis, ad populi & militum petitionem, an- XI.

num agens decimum quartum, raptus, & in Curiam inductus, *Cæsar* est appellatus. Interemtis vero Maximo & Balbino, à militibus & populo, & Senatu, & omnibus gentibus, ingenti amore, ingenti studio Gordianum adolescentem *Augustum* appellatum scribit I. Capitolinus. In Africa conjurationem contra se, duce Sabiniano, initam oppressit. Sub eo terræ motus fuit adeo gravis, ut civitates etiam terræ hiatu cum populis deperirent. Contra Persas feliciter pugnavit, eosque è Syria, aliisque regionibus, quas invaserant, in regnum eorum fugavit, consilio & ductu Misithei Soceri sui, & Præfecti. Hoc autem, fraude Philippi Arabis, è vivis sublato, Gordianus, ut Philippum in locum Soceri demortui, Præfectum Prætorio fecerat, haud diu quoque superstes fuit; sed jussu Philippi, qui militum favore tutor Gordiano quasi constitutus, imperium invaserat, in Persidis finibus impiè interfectus est, post quam sex annos imperasset. *Fuit juvenis lætus*, inquit Capitolinus, *pulcher, amabilis, gratus omnibus, in vita jucundus, in litteris nobilis, prorsus ut nihil præter ætatem deesset Imperio.*

PHILIPPVS ARABS.

XII. IMPerator, Marcus, IVLius, PHILIPPVS. AVGustus, Caput laureatum *Philippi Arabis.* Hic occiso Gordiano Nepote, impie non jure obtinuit imperium, ut loquitur I. Capitolinus. Senatus literis Philippi, quasi Gordianus ex morbo periisset, ipse autem à cunctis militibus Imperator electus esset, deceptus, Philippum Principem & *Augustum* appellavit; Gordianum adolescentem inter Divos retulit. Philippus pace cum Sapore Persarum rege facta, non sine Romani nominis dedecore, ad Urbem contendit, & in itinere Philippum filium *Cæsarem* dixit, eumque Imperii consortem fecit. Tandem Traiano Decio; viro nobili & virtutibus præstanti, ab exercitu Illyrico Imperatore electo, contra eum Philippus expeditionem movet; sed Veronam cum venisset, pulso amissoque exercitu, à militibus cæsus est. Quibus Romæ compertis filius à Prætorianis quo-

quoque interfectus, post quinque Imperii annos, ut est apud Victorem Schotti.

TABVLA VII.

PHILIPPVS *Fil.*

Marcus, IVL*ius*, PHILIPPVS. CAES*ar*. Caput nudum *Philippi Iunioris*, & pueri adhuc, cum à patre CAESAR diceretur; antea appellabatur CAIVS IVLIVS SATVRNINVS PHILIPPVS. Sed accepto Imperio à patre, etiam in patris nomina transiit. Ut hic, & sequens Nummus docet. I.

IMP*erator*, *Marcus*, IVL*ius*, PHILIPPVS. AVG*ustus*. Heic caput ejusdem Laureatum; Nam *Cæsare* à patre appellato, etiam postea in consortium Imperii assumptus, & AVGVSTVS dictus, ut ex Nummo constat. Hic à pueritia ἀγέλαστος appellatus, eo quod adeo ad severitatem & tristitiam à naturâ compositus fuisse traditur, ut à quinto ætatis anno nunquam ad ridendum provocari potuerit. Imo Patrem Ludos Sæculares edentem; & paullo forsan effusius ridentem, vultu severo inspexisse fertur, quasi indignabundus eum corrigere vellet. Occisus, ut diximus, Romæ à prætorianis, duodecennis, cum Pater Veronæ interfectus esset. II.

TRAIANVS DECIVS.

IMP*erator*, C. Me*ssius*; *Quintus*, TRAIANVS. DECIVS. AVG*ustus*. Caput *Traiani Decii* laureatum. Qui Zosimo lib. 1. dicitur, καὶ γένει προσέχων ὲ ἀξιώματι, προσέτι δὲ καὶ πάσας διαπρέπων ταῖς ἀρεταῖς *familia dignitateque præstans*, *& omnibus præterea virtutibus ornatus.* In Illyrico suffragiis militum nactus primum Imperium, Philippum *patrem* ad Vero- III.

nam

nam devicit, qui ibidem periit, ut *filius* Romæ. Tum à Senatu Decius dictus *Augustus*, ejusque jussu omnia egit. Civiles motus in Gallia compescuit. Q. Her. Etr. Mess. Decium filium, cogente Senatu, *Cæsarem* dixit; ipse omnis generis virtutibus instructus, pacisque ac belli artibus valens, præterea comis ac placidus, Nomen *Optimi Principis* judicio Senatus meruit. Ac nihil in eo culpandum, nisi quod sævissima persecutione in Christianos sui Temporis grassatus fuerit. Tandem contra Gotthos pugnans, equi lapsu prostratus, & paludis voragine immersus, cum inde se subtrahere non posset, à Barbaris oppressus est, ut est apud Zosimum lib. I. & Ammian. Marcellin. lib. XXXI.

HERENNIVS ETRVSCVS.

IV. Q*uintus*, HER*ennius*, ETR*uscus*, MES*sius*, DECIVS. NOB*ilissimus* *Cæsar*. Caput *Herennii Etrusci* juvenile corona radiata cinctum. Hic Trajani Decii filius NOB. *Cæsar* in hoc Nummo dicitur. Victor Schotti, ubi necem Philipporum patris & filii memorasset, subjungit: *Et Decius Syrmiensium vico ortus, militiæ gradu ad Imperium conspiraverat, lætiorque hostium nece filium Etruscum nomine* CÆSAREM *facit*. In aliis Nummis idem IMP. CAES. AVG*ustus* dicitur. Hunc ad imperium pervenisse post patris mortem, statimque insidiis sublatum à Treboniano Gallo vult Onuphrius Panvinius, quem sequitur Goltzius. Alii eum cum patre simul occisum tradunt. Sic enim Victor Schotti, quamvis suppresso ejus nomine: *Decii Barbaros trans Danubium insectantes Bruti fraude cecidère*. Idem apud Iornandum & Cassiodorum legere est. De NOBILISSIMI CAESARIS titulo, Herennio heic adscripto, & qui passim à Philippi Iunioris temporibus in Nummis antiquis ita conjunctus occurrit, Vide Illustr. Ez. Spanhemii Dissertation. VIII. De Præst. & Usu Numism.

HO-

HOSTILIANVS.

C. VALENS. HOSTIL*ianus*, MES*sius*, QVINTVS. V. N*obilissimus* C*æsar*. Caput *Hostiliani* cum corona radiata. Heic *Cæsar*, in aliis Nummis etiam *Augustus* vocatur. Et consortem imperii cum Treboniano Gallo fuisse clare docet Victor Schotti: *Hæc ubi Patres comperêre* (sc. Decios interfectos) *Gallo, Hostilianoque Augusta imperia; Volusianum Gallo editum, Cæsarem decernunt.* Suffragatur Eutropius, prout recte eum haud ita pridem distinxit C. Ad. Rupertus: *Mox Imperatores creati sunt Gallus, Hostilianus, & Galli filius Volusianus.* Quidam Valentem hunc Hostilianum Decii generum, ut post Onuphrium etiam putat Tristanus; alii Decii filium fuisse volunt, inter quos & Doctissimus Valesius ad Eusebium. Neutrum ex Victore aut Eutropio haurire est; posterius tamen ex Zosimo sibi colligere videntur Viri docti; hunc autem quomodo explicat Eruditissimus E. Spanhemius Vid. Dissertat. VII. de Præst. & Usu Numism. Hostilianum pestilentia exstinctum scribit Victor.

TREBONIANVS GALLVS.

IMP*erator*, CAES*ar*, C*ajus*, VIBIVS. TREBONIANVS. GALLVS. AVG*ustus*. Caput laureatum *Treboniani Galli*, qui, occisis Deciis, imperium invasit; & filium Vibium Volusianum *Augustum* appellavit, ut est apud Zosimum lib. I. Sub hujus imperio Barbarorum res magnum incrementum cœperunt, οὐ γὰρ μόνον ἐπανελθεῖν αὐτοῖς εἰς τὰ οἰκεῖα ξυνεχώρει μετὰ τῆς λείας ὁ Γάλλος, ἀλλὰ καὶ χρημάτων τι μέτρον ἔτους ἑκάστου χορηγεῖν ὑπέσχετο, *Non enim cum præda tantum Gallus eis ut intra suos fines redirent permisit: verum etiam singulis annis certam pecuniæ summam dare promisit*, inquit Zosimus. Qui & addit, Gallum Romam reversum, in memoriam Deciani imperii alterum ex fi-

liis ejus superstitem adoptasse; sed mox ei mortem per insidias parasse. Hunc nonnulli *Hostilianum* Decii filium volunt esse; quem Victor tamen pestilentia exstinctum scribit. Cum vero Gallus valde negligenter imperium administraret, Barbaris etiam id admodum infestantibus, Æmilianus ab exercitu in Pannonia Imperator electus in Italiam tendit; ad quem opprimendum Trebonianus una cum filio proficiscens, ambo Interamnæ occisi sunt à militibus, non completo biennio, ut est apud Eutropium lib. IX.

VOLVSIANVS.

VII. IMPeratori, CAESari, VIBio, VOLVSIANO. AVGusto. Caput laureatum *Vibii Volusiani*, filii Treboniani Galli, à quo *Augustus* appellatus, ac in Consortium Imperii adsumptus. Zosimus innuere videtur, quasi Volusianus quam primum pater ad Imperium pervenit, mox Augustus dictus sit: παρελθόντος δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Γάλλου, καὶ συναναδείξαντος ἑαυτοῦ τὸν παῖδα Οὐολοσιανὸν βασιλέα &c. Sunt verba Zosimi. Victor tamen Schotti *Cæsarem* eum primum tantum dictum vult, Quod & Nummi isti innuunt, in quibus Volusianus *Cæsar* simpliciter appellatur, in aliis vero, vel solus, vel cum patre *Augustus* dicitur; quod nomen sublato Hostiliano, demum cum patre Gallo commune habuisse videtur.

VIII. IX. X. XI. XII. *. *. *. *. *.

TABVLA VIII.

I. II. *. *.

ÆMILIANVS.

III. IMPerator, AEMILIANVS. PIVS. FELix, AVGustus. Caput *Æmiliani* cum corona radiata. Hic, Treboniano Gallo cum filio

filio Volusiano Romæ segniter morantibus, legionum Pannonicarum Dux, victis Scythis, Imperator salutatus est, ut est apud Zosimum. Aurelius Victor Schotti scribit, eum corruptis militibus summam potestatem arripuisse; ac primum quidem hostem, dein exstinctis superioribus, Gallo sc. cum filio, pro fortuna, uti solet, *Augustum* à Senatu appellatum. De morte ejus variant Auctores. Zosimus enim occisum vult à suis, cum L. Valerianus transalpinis viribus instructus in Italiam tenderet; at Victor, cum per tres menses imperio modeste præfuisset, morbo absumptum scribit.

LIC. VALERIANVS.

IMPeratori, *Cæsari*, *Publio*, LIC*inio*, VALERIANO. IV. AVG*usto*. Caput *Valeriani* laureatum. Hunc post omnes honorum gradus & Magistratus insigniter gestos Imperatorem factum, non, ut solet, tumultuario populi concursu, non militum strepitu, sed jure meritorum, & quasi ex totius orbis una sententia, scribit Trebellius Pollio. Qui & eum commendat à vita & moribus. At Victor vulgarius: *Parentibus ortus splendidissimis, stolidus tamen, & multum iners; neque ad usum aliquem publici officii, consilio seu gestis accommodatus*. Fuit vero sub eo calamitosissimus Imperii Status, Scythis, Germanis, Persis magna vi irrumpentibus, & undique istud infestantibus. Clades acceptas fusius describit Zosimus lib. 1. Valerianus, Galieno filio, quem Imperii consortem fecerat, in Europa cum exercitu relicto contra Germanos, ipse versus Orientem movit, ut Persis resisteret; sed cum undique premeretur à Sapore Persarum rege, à quo frustra per legatos pacem petierat, ad colloquium allectus, subito comprehenditur, & in hac fortuna captivus apud Persas finem vivendi fecit, ut scribit idem Zosimus. Trebellius Pollio Saporem cum Valeriano captivo ut vili mancipio collocutum ait. At Victor Vulgatus: *Valerianus vero in Mesopotamia bellum gerens, à Sapore Persarum rege superatus, mox etiam captus, apud Parthos ignobili*

bili servitute consenuit. Nam quam diu vixit, rex ejusdem provinciæ incurvato eo pedem cervicibus ejus imponens equum conscendere solitus erat. Idem quoque refert Eutropius in Passione B. Pontii MS. cujus verba ex Bibliotheca P. Puteani adducit Salmasius Notis ad Trebell. Pollionem. Victor Schotti Valerianum ne quidem captum, sed Saporis dolo circumventum, *fœde laniatum interiisse* scribit. Sed Agathias lib. IV. victum eum, vivumque captum, ac tandem à Sapore *excoriatum* multas testari historias ait.

VALERIANVS IVNIOR.

V. VALERIANVS. CAES*ar.* Caput *Valeriani Iunioris* cum corona radiatâ. Filius iste Valeriani à Persis capti, & frater Galieni, sed ex alia matre, ut tradit Trebellius; qui & addit, eum fuisse forma conspicuum, verecundia probabilem, eruditione pro ætate clarum, moribus perjucundum, atque à fratris dissolutione sejunctis; à patre verò absente *Cæsarem* appellatum; nihil autem habuisse in vita prædicabile, nisi quod & nobiliter natus, educatus optime, & miserabiliter interemptus, ac circa Mediolanum sepultus fuerit.

GALLIENVS.

VI. GALLIENVS. AVG*ustus.* Caput *Gallieni* cum corona radiata, ut Trebellius de eo: *Radiatus sæpe processit.* Filius hic quoque Valeriani à Persis capti, & frater Valeriani junioris, sed ex alia matre. In aliis nummis P. LICINIVS GALLIENVS dicitur. Satis diu Imperio præfuit, duosque eum habuisse filios ex Nummis constat, quorum alter natu major SALONINVS VALERIANVS CÆSAR, alter hujus frater minor Q. IVL. SALONINVS GALLIENVS NOB. CÆS. appellatur, cujus Vitam Trebellius Pollio quoque breviter litteris mandavit. Sub Gallieno verò miserè Orbis Romanus vexatus atque

que dilaniatus fuit; propter ejus ſocordiam, libidines, luxurias enormes, ac gulæ, ventriſque cupiditates, quibus totus immerſus; quippe, ut de eo ſcribit Trebellius ex correctione Magni Salmaſii: *natus abdomini & voluptatibus, dies ac noctes vino & ſtupris perdidit; Orbem terrarum per triginta prope tyrannos vaſtari fecit, Romanum dehoneſtantes Imperium.* Quorum triginta Tyrannorum, uti Trebellio vocantur, nomina, cognomina, quique ex iis vel *Augusti*, vel *Cæſares* appellati, pauciſſimis exceptis, non aliunde certius hauriri poſſunt, quam ex antiquis Numiſmatibus, quæ hodie adhuc in Cimeliarchiis ſuperſunt, uti optime obſervatum Celeberrimo E. Spanhemio Diſſert. VII. de Præſt. & Uſ. Numiſm. ubi & variorum nomina ex Nummis recenſet. Quorundam Ectypa etiam in hoc Theſauro expreſſa videre eſt in ſequentibus; reliquorum diſcis, quæ ad manum non eſſent, vacuis relictis. Verum cum Gallieni tantam improbitatem ferre nonnulli non poſſent, ut labem improbiſſimam, à gubernaculis humani generis dimoverent; ne diutius theatro & Circo addicta Republica, per voluptatum deperiret illecebras, uti loquitur Trebellius, per inſidias eum adgreſſi ſunt, & prope Mediolanum cum fratre Valeriano, moribus longe ipſi diſſimili, interfecerunt, cum ad quintum decimum imperii annum perveniſſet; è quibus ſex cum patre, novem vero ſolus imperio præfuit. Vid. Salmaſ. Not. ad Trebell. Salonin. Gallien. circa finem.

SALONINVS VALERIANVS.

SALON*inus*, VALERIANVS. CAES*ar*. Caput radiatum *Salonini Valeriani*, Gallieni filii, Valeriani, à Sapore capti, nepotis. In aliis Nummis plenius dicitur P. LICINIVS, CORNELIVS, SALONINVS, VALERIANVS, N. C. Cornelius Saloninus, à matre Cornelia Salonina, quæ etiam Pipa appellata, & conjux, & concubina Gallieni Auctoribus dicitur; ut pote *quam per pactionem conceſſa parte ſuperioris Pannoniæ, à patre* VII.

tre Attila, *Marcomanorum rege*, *matrimonii specie susceperat*, ut loquitur Victor Vulgarius in Epitome; qui & ante de Licinio Valeriano hujus avo notat: *Hic filium suum Gallienum Augustum fecit*, *Gallienique filium Cornelium Valerianum Cæsarem.* Unde apparet, quare Saloninus Valerianus *Cæsar* in Nummo dicatur. Sed & eundem *Augustum* declaratum, recte observat Illustr. E. Spanhemius ex Nummo Græco apud Occonem, sed qui male ibi refertur ad Valerianum Iuniorem Gallieni fratrem, cum ad hunc Saloninum Valerianum pertineat; uti aperte docet inscriptio Π Υ. ΛΙΚ. ϹΑΛΩΝ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟϹ. ϹΕΒ. hoc est: *Publius Licinius Saloninus Valerianus Augustus.* Obiter heic observare licet in Nummis posteriorum *Augustorum*, quod ut plurimum caput corona radiata redimitum habeant, cum priores illi lauream gestent; & non, nisi in memoriam singularis cujusdam & eximii eventus, aut jam inter Divos relati, radiati conspiciantur, ut in Iul. Cæsare, Augusto, & M. Aurelio factum. Quoties enim radiata corona Princeps fulgebat, divinitati quodammodo insertus credebatur. Plinius Panegyrico: *Horum unum si præstitisset alius*, *illi jam dudum radiatum caput*, *& media inter Deos sedes auro staret & ebore.* Num ut insigne Deorum peculiare, præsertim Solis talis corona habebatur. unde rarius à prioribus Imperatoribus usurpata, nec concessa, nisi, ut diximus, singulari casu. Nero quidem etiam hoc ornamento conspicitur, sed eo jure, quo omnia divina humanaque proculcabat, hanc sibi quoque coronam arripuit. Et sic posteriores Augusti insolentiores facti, frequentius coronam radiatam sibi tribuêre.

VIII. IX. X. XI. XII. *. *. *. *. *.

TA-

TABVLA IX.

HERODIANVS.

HERODIANVS. IMPERATORVM. Caput laureatum *Herodiani*, qui etiam *Herodes* in Nummis, uti & à Trebellio Pollione inter Triginta Tyrannos vocatur. Filius fuit Odenati, Palmyrenorum Principis, qui capto Valeriano Imperatore, dum Gallienus luxui indulget, assumpto imperio, cum filio majore, cui Herodes nomen, cum exercitu contra Persas profectus, Nisibin & Orientem cum Mesopotamia Persis eripuit, ad Ctesiphonta usque Sapore cum liberis in fugam redactis, Gazam regiam & concubinas ejus cæpit. Herodes hic post reditum de Persis cum patre *Imperator* est appellatus, quamvis patri moribus dissimillimus. Pater enim Vir armis strenuus & laboribus militaribus addictus; filius homo omnium delicatissimus, & prorsus Orientalis & Græcæ luxuriæ, ut loquitur Trebellius. Occisus est cum patre insidiis Mæonii consobrini, qui & ipse imperium invaserat. I.

II. III. *. *.

VABALATHVS VCIM.

VABALATHVS.* VCIM. P.P. Caput laureatum *Vabalathi*, sive, ut in aliis Nummis, *Vhabalathi*, qui fuit filius tertius Odenati & Zenobiæ, & frater Timolai & Herenniani, cum quibus post necem patris Odenati, adolescentulus admodum *Cæsar* quoque & *Augustus* dictus, Zenobiæ matris auctoritate, quæ omnia Imperii negotia filiorum nomine in Oriente satis feliciter administrabat. Meminit hujus Flav. Vopiscus in Aureliano: *Hoc quoque ad rem pertinere arbitror, Babalati filii nomine Zenobiam, non Timolai & Herenniani nomine imperium tenuisse, quod tenuit.* uti optime hunc IV.

hunc locum Magnus Salmasius ex Palatino codice restituit, & adseruit contra J. Casaubonum. *Babalatus* idem quod *Vabalatus*. Errat vero Vopiscus, cum scribit Zenobiam matrem hujus tantum, non Timolai & Herenniani nomine imperium administrasse. Nam & Timolaum & Herennianum *Augustos* declaratos, præterquam quod Trebellius scriptum id reliquit, ex Nummis eorum, quorum Inscriptionem Græcam Goltzius in Thesauro Rei Antiquariæ refert, constare potest. Sic enim in uno: AYT. K. HPENIANOC CEB. hoc est, *Imperator*, *Cæsar*, *Herennianus Augustus*. In altero itidem: AYT. K. TIMOΛAOC CEBACT. *Imperator*, *Cæsar*, *Timolaus Augustus*. Trium itaque filiorum *Augustorum* nomine Zenobia Imperium administravit. Cum quibus etiam ipsa ab Aureliano capta, Romamque translata, per triumphum magna cum pompa ducta est; sed vita ei concessa, cum liberis postmodum Romæ, instar matronæ, vixit, posteris etiam longo tempore inter nobiles Romanos relictis.

V. VI. VII. *. *. *.

MACRIANVS IVNIOR.

VIII. IMP*erator*, C*æsar*, FVL*vius*, MACRIANVS. P*ius*, F*elix*, AVG*ustus*. Caput radiatum *Macriani Iunioris*, qui, dum Gallienus ob ignaviam omnibus contemptui esset, una cum patre Macriano jam sene, & Imperium detrectante, ac fratre Quieto, cunctis militibus volentibus, in Asia Imperator factus est. Dum vero contra Gallienum Pater & filius cum exercitu quadraginta quinque millium militum tenderent, in Illyrico, vel Thraciarum extremis, à Domitiano, Aureoli duce, victi sunt, & ambo interfecti; triginta quoque millibus militum in potestatem Aureoli pertractis.

QVIE-

QVIETVS.

IMP*erator*, C*æſar*, FVL*vius*, QVIETVS. P*ius*, Felix, IX.
AVG*uſtus*. Caput radiatum *Quieti*, filii Macriani Senioris, qui cum patre & fratre Imperator eſt dictus; Adoleſcens digniſſimus Imperio Romano, uti à Trebellio vocatur, ab Odenato, jam certiore facto, Macrianum patrem Quieti, & ejus fratrem Macrianum ab Aureolo victos & interemtos, militeſque in ejus poteſtatem conceſſiſſe, quaſi Gallieni partes vindicaret, cum Baliſta præfecto, teſte Trebellio, occiſus eſt; cum imperaſſet cum patre & fratre, circiter biennium, ac poſt eorum necem, cum Baliſta menſes circiter duos.

X. *.

MARIVS.

IMP*erator*, C*æſar*, M*arcus*, AVR*elius*, MARIVS. P*ius*, XI.
F*elix*, AVG*uſtus*. Caput *Marii* radiata corona cinctum. Hic primum faber ferrarius, armorumque artifex, poſt Victorium, Lollianum, & Poſtumium interfectos, in Gallia Imperator factus eſt; ſed triduo tantum imperavit, occiſus à milite, ejus quondam operario in officina fabrili, cum exprobratione priſtinæ conditionis: *Hic eſt gladius, quem ipſe feciſti.* Concionem ejus primam ad milites refert Trebellius hiſce fere verbis: *Scio, commilitones, objici mihi poſſe artem priſtinam; ſed dicat quiſque quod vult:* Utinam ſemper ferrum tractem; *non vino, non floribus, non mulierculis, non popinis, ut facit Gallienus, depeream. Cladibus ſuis recognoſcant exteræ gentes, Romanum populum* ferreum *eſſe ſub Principe, qui nunquam ſcierit quicquam tractare quam ferrum.* Qui & refert eum miræ fortitudinus hominem fuiſſe in digitis & manibus; adeo ut carra venientia digito ſalutari ſiſteret, & fortiſſimos quoſque uno digito ſic affligeret, ut quaſi ligni vel ferri obtuſioris ictu percuſſi dolerent; multa quoque digitorum alliſione contereret.

XII. *.

TABVLA X.

I. II. III. *. *. *.

TREBELLIANVS.

IV. IMPerator, CAESar, C. TREBELLIANVS. *Pius*, *Felix*, AVG*ustus*. Caput *Trebelliani* radiatum. Sub Gallieno luxurioſo ab Iſauris ſibi ducem quærentibus factus Princeps, cum alii archipiratam vocaſſent, ipſe ſe Imperatorem appellavit, ac monetam quoque cudi juſſit, ut ſcribit Trebellius. Aliquamdiu apud Cilicas, in loco montibus munito, imperavit quidem, ſed per Gallieni ducem Cauſileum, natione Ægyptium, in campum deductus, victus eſt, & occiſus.

POSTVMVS.

V. IMPerator, *Cæſar*, POSTVMVS. *Pius*, *Felix*, AVG*uſtus*. Caput *Poſtumi Senioris* cum corona radiata. Hic, cum Gallienus luxuriæ & popinis vacaret, ab omnibus Gallis, & toto exercitu Imperator electus eſt. Per ſeptem annis imperavit, & Galliam ab omnibus circumfluentibus barbaris validiſſime vindicavit. Contra hunc bellum Gallienus ſuſcepit, in quo ſagittâ vulneratus, ac per diverſas obſidiones & prælia, rem modo feliciter, modo infeliciter geſſit. Tandem Poſtumus inſidiis Lolliani, qui & ipſe in Galliis Imperium invaſit, apud Moguntiacum occiſus eſt.

POSTVMVS IVNIOR.

VI. POSTVMVS. PIVS. FELIX. AVGVSTVS. Capita *Poſtumorum* patris & filii laureata. Poſtumus Iunior à patre appellatus eſt *Cæſar*, ac deinceps in ejus honore *Auguſtus*. Cum patre dicitur

citur interemptus, cum Lollianus in locum Postumi subrogatus, delatum sibi à Gallis sumpsisset imperium, ut scribit Trebellius. Hic adeo literis omnibus instructus atque excultus, nec non in declamationibus tam disertus fuit, ut ejus controversiæ Quintiliano dicantur insertæ.

AVREOLVS.

IMPerator, *Marcus*, ACILius, AVREOLVS. *Pius*, *Felix*, AVG*ustus*. Caput *Aureoli* cum corona radiata. Hic obscuro genere ex Dacia ortus, cum militiæ nomen dedisset, ita se gessit, ut dux exercitus Illyriciani constitutus, in contemtum Gallieni, à suis legionibus Imperator appellatus sit. A Gallieno autem victus & fugatus, Mediolanum secedere coactus est, ubi Gallienus, dum urbem istam obsidione premit, à suis occisus est. Post cujus obitum, Claudius ad Imperium evectus, Aureolum prælio commisso, in ipso conflictu interemit apud eum pontem, qui postea *pons Aureoli* nuncupatus, atque illic ut tyrannum sepulchro humiliore donavit, postquam contra Gallienum per annos circiter octo, ut Imperator stetisset. VII.

VIII. *.

VICTORINVS SENIOR

IMPerator, *Cæsar*, VICTORINVS. *Pius*, *Felix*, AVG*ustus*. Caput *Victorini Senioris* radiatum. Hunc ut militaris industriæ virum Postumus Senior in consortium imperii vocavit contra Gallienum, cumque diu bella traxissent, victi sunt. interfecto Postumo utroque, atque etiam Lolliano, solus Victorinus in Imperio permansit; sed cum corrumpendis militum uxoribus daret operam, breve sibi istud fecit; interfectus quippe à milite quodam, cujus uxorem stupraverat, Coloniæ Agrippinæ. Præter libidinem cum optimis Imperatoribus cæteroquin conferendus. IX.

VICTORINVS IVNIOR.

X. IMPerator, VICTORINVS. CAESar. Caput radiatum *Victorini Iunioris.* Qui puerulus, Victorini filius, Victoriæ, quæ etiam Mater Castrorum dicta, nepos, vel à patre, vel ab avia, sub eadem hora, qua Victorinus pater occisus, *Cæsar* nuncupatus est. Sed statim quoque à militibus ira in patrem æstuantibus, interfectus; ac cum patre circa Agrippinam humili sepulcro tumulatus, addita inscriptione: HIC DVO VICTORINI TYRANNI SITI SVNT.

XI. *.

REGILIANVS.

XII. IMPerator, *Cæsar*, REGILIANVS. *Pius*, *Felix*, AVGustus. Caput *Regiliani* radiatum. Hic Dacus, & Decebali propinquus, in Illyrico Legionum Dux, militari joco ad Imperium pervenit; cujus originem ita Trebellius refert: *Cum milites quidam cum eo cænarent, adstitit Valerianus tribunus qui diceret*, Regiliani nomen unde credimus dictum? *Alius continuo*, Credimus quod à Regno. *Tum is qui aderat Scholasticus, cœpit quasi grammaticaliter declinare & dicere*, Rex, regis, regi, Regillianus. *Milites, ut est hominum genus pronum ad ea, quæ cogitant, dixerunt*, Ergo potest Rex esse? *item*, Ergo potest nos regere? *item alius*, Deus tibi Regis nomen imposuit. *Quid multa? his dictis cum alia die mane processisset, à Principiis Imperator est salutatus. ita quod aliis*, addit Trebellius, *vel audacia vel judicium detulit, huic jocularis astutia.* Fuit tamen Vir in re militari egregius, & contra Sarmatas multa fortiter gessit; sed tandem metu Gallieni à suis occisus.

TA-

TABVLA XI.

TETRICVS SENIOR.

IMPerator, TETRICVS. Pius, Felix, AVGustus. Caput *Tetrici Senioris* radiatum. Hic Senator Romanus, idemque consularis, cum jure præsidiali omnes Gallias regeret, post interfectum Victorinum, ejusque filium, suadente Victoria, matre Victorini, Imperium suscepit, *Augustusque* appellatus est. Cum multa præclare egisset, milites vero ejus valde insolentes se gererent, maluit volens sese Aureliani potestati committere, quam perfidis diutius imperare. Hic vero, qui nihil mite, nihil tranquillum cogitaret, eum, ejusque filium, in triumphum duxit, cum Zenobia Odenati uxore, ejusque filiis minoribus. Pudore tamen victus Aurelianus, non solum eum vivere passus est, sed etiam in summa dignitate; & correctorem totius Italiæ fecit; illum sæpe collegam, nonnumquam commilitonem, aliquando etiam Imperatorem appellans. I.

TETRICVS IVNIOR.

PIVESVs, TETRICVS. CAESar. Caput radiatum *Tetrici Iunioris*. Hic puerulus adhuc, à Victoria, eodem tempore, quo pater Augustus, *Cæsar* appellatus est. Cum patre ab Aureliano per triumphum ductus, postea omnibus Senatoriis honoribus functus est, illæso patrimonio, quod ad posteros transmisit. Tetricorum domum Romæ in monte Cælio inter duos lucos contra Isium Metellinum, pulcherrimam suo tempore adhuc extitisse notat Trebellius Pollio, in qua Aurelianus pictus erat, utrique prætextam tribuens & Senatoriam dignitatem; ab his vicissim accipiens Sceptrum, Coronam, Cyclum, picta omnia de museo, uti restituit ὁ πάνυ Salmasius, qui videndus in Notis. II.

VICTORIA.

III. IMP*eratrix*, VICTORIA. AVG*usta*. Caput *Victoriæ* galeâ cristatâ ornatum. Mulier hæc virilis & heroici animi, ubi Victorinos filium & nepotem à militibus vidit occisos; Postumum, deinde Lollianum, Marium etiam, quem Principem milites nuncupaverant, interfectos, Tetricum Seniorem ad Imperium hortata est; eumque *Augustum*, filium vero ejus *Cæsarem* dixit. cum ipsa MATER CASTRORVM ab exercitu appellata esset. Verum non diu superfuit. Nam Tetrico imperante, occisa est, quamvis nonnulli scribant, eam fatali necessitate occubuisse. In ejus memoriam cusos Nummos æreos, aureos, & argenteos, suo tempore apud Treviros exstitisse refert Trebellius; quorum nonnulli hodieque adhuc in Cimeliarchiis apud harum rerum curiosos reperiuntur.

IV. V. *. *.

CLAVDIVS II.

VI. IMP*erator*, CLAVDIVS. AVG*ustus*. Caput *M. Aurelii Claudii* radiatum. Hic obscuro quidem genere, ex Illyrico, vel, ut aliis placet, Dalmatia, vel Dardania oriundus, sed militaribus virtutibus maxime clarus, post Gallieni mortem ad Imperium pervenit, Senatu id approbante; adeoque primus, qui legitimus Imperator post Gallienum exstitit. Mox Aureolum, ut Reipublicæ gravem, prælio devicit prope Mediolanum, ac tyrannum missis ad populum edictis declaravit. Aureolo à militibus occiso, Claudius contra Gotthos, Sarmatas, Quados, aliosque Scythicæ nationis, qui Romanum Imperium vastabant, exercitum movit; Daciam recuperavit; Sarmatas & Gotthos ingenti clade prostravit, interfectis trecentis viginti millibus, ac submersis duobus millibus navium. Scythas Cyprum & Cretam vastantes repressit. Verum finito bello Got-

Gotthico, cum graviſſimus morbus per exercitum graſſaretur, Claudius ultra biennium vix Imperator, eo quoque exſtinctus eſt, ſummo cum dolore & Senatus, & totius populi. Vir quippe & à Senatu, & à populo ſic dilectus, ut neque Traianus, neque Antoninus, neque quiſquam alius Principum ſic amatus. ita, ut in Capitolio Statuam auream, & Clypeum aureum expreſſa vultus ejus imagine poſuerit poſt ejus mortem. Trebellius eum fuiſſe ſcribit, inſignem morum gravitate, inſignem vita ſingulari & unica caſtimonia, vini parcum, ad cibum promtum, ſtatura procerum, oculis ardentibus, lato & pleno vultu, digitis uſque adeo fortibus, ut ſæpe equis & mulis ictu pugni dentes excuſſerit. &c.

Q V I N T I L L V S.

IMP*erator*, C*æſar*, M*arcus*, AVR*elius*, CL*audius*, QVIN- VII.
TILLVS. AVG*uſtus*. Caput *Quintilli* cum corona radiata. Frater fuit M. Aur. Claudii, ac poſt ejus mortem delatum ſibi imperium omnium judicio ſuſcepit. A Senatu *Cæſar*, *Auguſtuſque* appellatus eſt. Sed ob brevitatem temporis nihil dignum imperio gerere potuit. Nam ſeptima decima die, quod ſe gravem & ſerium contra milites oſtenderat, ac verum Principem pollicebatur, eo genere, quo Galba, quo Pertinax interemtus eſt, ut ſcribit Trebellius; cui in genere mortis referendo conſentiunt Euſebius in Chronic. n. 2286. & Aurel. Victor. Sed longe aliter Zoſimus. lib. 1. Hiſt. ubi ait, Quintillum, poſtquam audiverat Aurelianum Imperatorem creatum, ſe autem videret imparem ejus conatibus, ſponte imperio ceſſiſſe, & ſibi venas per medicum incidi curaſſe, ac fluxu ſanguinis continuato exſpiraſſe.

A V R E L I A N V S.

IMP*erator*, C*æſar*, AVRELIANVS. AVG*uſtus*. Caput VIII.
Aureliani diademate cinctum. Nam is *primus*, ut Victor Vulgatus ait,

ait, *apud Romanos DIADEMA capiti innexuit; gemmisque & aurata omni veste, quod adhuc fere incognitum Romanis moribus videbatur, usus est;* Quod Aureliani factum insequentes Principes, præsertim post Constantinum M. imitati sunt, & Diadema gestarunt; uti etiam ex Nummis apparet, ubi Diademati conspiciuntur; cum anteriores Principes Romani, non nisi aut laureati, aut radiati cernantur. Cæterum Aurelianus Sirmii Pannoniæ familia obscuriore ortus, vel, ut alii, in Dacia Ripensi, aut Mœsia, à prima ætate ingenio vivacissimus, viribus clarus, iisque exercendis & firmandis assiduus fuit. Statura porro procerior, nervis validissimis, vini & cibi paullo cupidior, libidinis raræ, severitatis immensæ, disciplinæ singularis, gladii exercendi cupidus. Bellator itaque strenuus & egregius, licet severus. Omnium legionum consensu Imperator factus, Suevos & Sarmatas ingenti prælio vicit. Marcomannos, qui Romanis tantum terrorem incusserant, ut de Vrbe desperarent, profligavit. Dum contra Zenobiam proficiscitur, in itinere Barbaros in Illyrico & Thraciis prostravit. Dein cum Zenobia, quæ filiorum nomine Orientem tenebat, de summa rerum apud Emesam pugnat; & fusam, retractamque è fuga cum filiis, in potestatem suam redegit. Palmyram deinde cepit & evertit. Firmum Ægyptum sibi vindicantem superavit, & occidit. Tetricum in Galliis Imperatorem creatum, sponte cum exercitu se dedentem suscepit. Romam reversus de Tetrico & Zenobia splendidissimum triumphum egit, Deinde ad Gallos profecturus, cum per Illyricum iter faceret, inter Heracleam & Byzantium malitia notarii sui, quod Princeps esset severus, truculentus & sanguinarius, interfectus est, anno Imperii sexto. Princeps magis necessarius fuit, quam bonus, ut de eo Fl. Vopiscus scribit.

IX. *.

TACITVS.

IMPerator, CLaudius, TACITVS. AVGustus. Caput X.
radiatum *Taciti*. Post sex mensium interregnum, dum, interemto Aureliano, Senatus exercitusque Romanus grato religiosoque certamine Imperatoris electionem alter in alterum refunderet, Cl. Tacitus à Senatu Imperator tandem appellatus est, jam senex & septuagesimum quintum ætatis annum ingressus. Fuit homo doctissimus, qui & Cornelium Tacitum, Historiæ Augustæ Scriptorem, quod parentem suum eundem diceret, per singulos annos, ut decies describeretur publicitus, & in omnibus Bibliothecis collocaretur, jussit. Adeo autem modestus, ut togis & tunicis iisdem uteretur, quibus privatus. In cæteris quoque rebus, vino præsertim & ciborum dilectu sobrius, vitæque parcissimæ. Ad Exercitum profectus, prima illi cura Imperatoris facti hæc fuit, ut omnes, qui Aurelianum occiderant, interimeret: sed & ipse haud diu superstes, quippe in expeditione Mæotica insidiis militaribus occisus est sexto Imperii mense; ita ut propter temporum brevitatem nihil magnum gesserit.

FLORIANVS.

IMPerator, FLORIANVS. AVGustus. Caput *Floriani* XI.
cum corona radiata. Qui frater Taciti germanus fuit, ac post fratrem occisum arripuit Imperium, non Senatus auctoritate, sed suo motu, quasi hereditarium esset. At vix duobus mensibus Imperium tenuit; occisus enim est Tarsi à militibus, qui Probum audierant imperare, quem omnis exercitus Imperatorem dixerat.

PROBVS.

IMPerator, PROBVS. AVGustus. Caput *Probi* radia- XII.
tum; sceptrum eburneum dextra tenentis, ac veste palmata, trium-

 phali

phali induti, ab res felicissime gestas. Hic enim Vir domi forisque conspicuus; Vir Aureliano, Traiano, Hadriano, Antoninis, Alexandro, Claudioque præferendus, uti loquitur Fl. Vopiscus, nisi quia in illis varia, in hoc omnia præcipua fuere; qui post Tacitum omnium bonorum judicio, Imperator est factus, Orbemque terrarum pacatissimum gubernavit, deletis Barbaris gentibus, deletis etiam plurimis tyrannorum, qui ejus temporibus extiterunt. Ab ipsa adolescentia tam clarus fuit, ut Valeriani judicio Tribunatum prope imberbis acceperit; ac postmodum omni virtutum militarium genere excelluerit, adeo ut Tacito absumpto fataliter, omnes Orientales exercitus eundem Imperatorem elegerint, cum Senatus approbatione. Imperator factus, statim, si qui de interfectoribus Aureliani superfuerant, item in eos, qui Tacito insidias struxerant, animadvertit. Deinde Gallias ingenti cum exercitu petiit, ubi præter sexaginta nobilissimas civitates receptas, variis præliis prope quadringenta millia barbarorum defecit. Postea in Illyrico Sarmatas, in Thracia Gotthos depressit; in Oriente denique omnia pacata reddidit. De Germanis quoque & Bemyis triumphavit. Cum vero hoc modo multis laboribus milites fatigaret, nec otiosos esse pateretur, ab ipsis laborum pertæsis, dum, bellum Persicum parans, per Illyricum iter faceret, ex insidiis interemtus est, cum per sex annos Imperium tenuisset, uti omnes Auctores testantur, præter Vopiscum, qui quinto Imperii anno occisum scribit.

TABVLA XII.

I. II. III. *. *. *.

CARVS.

IV. IMPerator, Marcus, AVRelius, CARVS. Pius, Felix, AVGustus. Caput *Cari* radiatum. Carus Narbone in Illyrico ge-

genitus, Romæ literarum ſtudiis imbutus, per civiles & militares gradus Præfectus Prætorii à Probo creatus, tantum ſibi apud milites amoris locavit, ut, cæſo Probo, ſolus digniſſimus videretur Imperio; cujus etiam mortem & acerrime & conſtantiſſime vindicavit, ut loquitur Fl. Vopiſcus. Accepto imperio, bellum Perſicum, quod Probus parabat, adgreſſus eſt, liberis, Carino & Numeriano, *Cæſaribus* appellatis; nullo ſibi occurrente, Meſopotamiam Carus cepit, & Cteſiphontem uſque pervenit, nomenque Imperatoris Perſici meruit. Cum vero cupiditate gloriæ ulterius pergere conſtitueret, morbo, vel fulminis ictu, vel etiam ex vulnere periit. Scriptores enim variant. Vopiſcus Carum, *medium* dicit *virum, inter bonos magis, quam inter malos Principes collocandum.*

CARINVS.

IMP*erator*, CARINVS. P*ius*, F*elix*, AVG*uſtus*. Caput *Carini* radiatum. Hic Cari filius natu major, cum *Cæſar*, decretis ſibi Gallia, atque Italia, Illyrico, Hiſpaniis, Britannis & Africa, relictus à Patre contra Perſas proficiſcente, Cæſarianum teneret imperium, ſed ea lege, ut omnia faceret, quæ *Auguſti* faciunt, enormibus ſe vitiis, & ingenti fœditate maculavit; unde homo omnium contaminatiſſimus Vopiſco vocatur. Intellecta patris, fulmine icti, & fratris Numeriani, à ſocero interemti, morte, contra Diocletianum Auguſtum nuncupatum, Imperium variis præliis ſibi vindicavit, ſed ultima pugna apud Murgum, Mæſiæ oppidum commiſſa, victus occubuit. V.

NVMERIANVS.

IMP*erator*, NVMERIANVS. AVG*uſtus*. Caput Laureatum *Numeriani*, filii minoris Cari Imp. Qui fratri diſſimillimus, egregie moratus, & vere dignus Imperio, eloquentiâ etiam decorus, cum patre, à quo *Cæſar* appellatus, ad bellum Perſicum profectus eſt. Ob cujus obitum nimio fletu oculos ſibi corrupit; VI.

nec diu post, dum lectica veheretur, ab Arrio Apro socero suo, qui invadere Imperium conabatur, occisus est. Ejus vero morte fœtore cadaveris, quod tanquam vivum lectica portabatur, prodita, Aper ante signa & principia protractus, à Diocletiano, jam omnium consensu, *Augusto* appellato, atque in tribunali stante, cum quæreretur, quomodo Numerianus esset interemtus, educto gladio percussus est, additis verbis, *Hic est auctor necis Numeriani.*

DIOCLETIANVS.

VII. IMP*erator*, DIOCLETIANVS AVG*ustus*. Caput *Diocletiani* cum galea, cui corona radiata superimposita. Hic Salonis Dalmatiæ obscurissimis parentibus ortus, militiam à pueris secutus est. Post Numeriani cædem ab exercitu Augustus appellatus, & congressus cum Carino, quem prælio devicit, solus Imperator restitit, atque à Senatu magno honore exceptus. Cum in quibusdam Imperii regionibus tyranni hinc inde insurgerent, turbasque excitarent, Diocletianus, ut Vir prudens, animadvertens Imperii onus sibi uni nimis grave futurum, ut omnia in statu tranquilliore contineret, Maximinianum, qui postea *Herculius*, uti Deocletianus quoque cognomento *Iovius* dictus, in consortium Imperii legit, Augustumque appellavit. Mox ambo duos sibi Cæsares, Diocletianus Galerium Maximianum, & Maximianus Constantium Chlorum, dicunt, ac præter adoptionem affinitate sibi jungunt. Maximiliano deinde in Gallias ad turbas compescendas misso, Diocletianus in Ægyptum contra Achilleum profectus, eum fortiter profligavit, & feris dilaniandum objecit; captaque Alexandria, totam Ægyptum pacatam reddidit. Mox Armenia, Mesopotamia, aliisque provinciis in Oriente recuperatis, & à Persarum impetu liberatis, Victor Diocletianus in Europam redit, & triumphum à Senatu sibi decretum, aureo & gemmato curru, magnaque pompa explevit. Tum admodum superbus atque

atque arrogans factus, divinos sibi honores deferri & adorari voluit. Sævissimam quoque persecutionem contra Christianos exercuit; at non diu post, jam senio confectus, postquam XX. annis imperasset, imperium deponere decrevit, ac privatam vitam denuo agere; quod & fecit Nicomediæ; eodemque die etiam Maximianus Mediolani imperio se abdicavit. Privatus deinde Diocletianus vixit per annos decem Salonis agriculturæ & hortorum amænitatibus operam dans, testatus nullos sibi unquam lætiores dies affulsisse: Tandem Constantino & Licinio suspectus, ac graviter ab iis increpatus, quasi Maxentio & Maximino favisset, cum mortem ignominiosam vereretur, venenum hausisse fertur, atque ita vita excessisse, natus annos sexaginta & octo, uti scribit Victor Vulgatus.

VIII. IX. X. *. *. *.

IMP*erator*, CARAVSIVS. P*ius*, F*elix*, AVG*ustus*. Caput *Carausii* radiatum. Hic Diocletiani temporibus, post bellum Bagaudicum in Gallia, quod ducibus Amando & Alecto, cœptum, à Maximiano vero Herculio profligatum, turbas in Britanniis excitavit, eamque, sumpta purpura, occupavit. Vir fuit rei militaris peritissimus; ideoque, cum frustra bello tentatus esset, pax ei concessa à Diocletiano. Tandem post septennium ab Alecto socio interfectus est, ut est apud Eutropium lib. IX. XI.

IMP*erator*, ALECTVS. P*ius*, F*elix*, AVG*ustus*. Caput *Alecti* cum corona radiata. Hic, cæso per dolum Carausio, per triennium fere Britanniam contra Romanos tenuit. Tum à Constantio, per M. Aur. Asclepiodorum Præfectum Prætorio, oppressus est, ut scribit Victor Schotti; Atque ita Britannia decimo post anno quam defecerat, sub Imperium denuo rediit. XII.

TABVLA XIII.

I. *.

MAXIMIANVS HERCVLIVS.

II. *Domino Nostro*, MAXIMIANO. *Pio*, *Felici*, S. AVG*usto*. Caput laureatum *Maximiani Herculii*. Sic in alio ejusdem Nummo, cujus inscriptio

III. IMP*erator*, C*æsar*, MAXIMIANVS. *Pius*, *Felix*, AVG*ustus*, idem cernitur, cum galea cristata, cui corona radiata circumdata. *Maximianus* à Diocletiano ex Cæsare *Augustus* appellatus, & in consortium Imperii lectus, uti diximus, postquam Constantium Chlorum Cæsarem dixerat, & præter adoptionem affinitate sibi junxerat, data ei in matrimonium Theodora privigna, in Galliam missus ad tumultus rusticanorum, sub Bagaudorum nomine excitatos, ducibus Amando & Æliano, qui tyrannidem ibi affectabant, sedandos, mira celeritate eos compressit, statimque delevit. Atque ita Gallia pacata, inde in Africam translatus, Iulianum, & gentes Quinquegentanas, sive Quinquegentianos, barbaros supra limites Africæ positos, eam graviter quatientes, profligavit, & ad pacem redegit. Postea à Diocletiano persuasus eodem die Mediolani, quo Diocletianus Nicomediæ, imperio se abdicat, ac privatus in Lucaniam secessit. Sed Maxentio filio ejus postea à militibus Romæ *Augusto* appellato, eò advolauit, spem fovens se denuo imperium, quod invitus amiserat, recuperaturum: verum frustratus in Gallias ad Constantium generum se contulit, cui cum insidias strueret, ejus jussu Massiliæ, ubi confugerat, fractis laqueo cervicibus exstinctus est. *Vir ad omnem asperitatem, sævitiamque proclivus, infidus, incommodus, civilitatis penitus expers*, inquit Eutropius lib. X. Crudelissimam cum Dio-

Diocletiano persecutionem in Christianos instituit; ut nomen utriusque propterea hodie etiamnum abominabile redditum sit.

CONSTANTIVS CHLORVS.

DIVO. CONSTANTIO. PIO. Caput *Constantii Chlori* de mortui velatum & laureatum. Hic, & Galerius Maximianus, ambo ex Cæsaribus *Augusti* creati, Diocletiano & Maximiano Herculio abdicantibus, statim in Imperium successerunt. Divisoque inter eos Orbe Romano, Hispania, Britannia, Gallia, Germania, Italia & Africa, Constantio; Illyricum, Asia cum reliquo Oriente Galerio cessit. Sed Constantius Italiæ & Africæ administrationem recusavit, ut scribit Eutropius, reliquis vero partibus diligentissime præfuit; eoque regnante in Hispaniis, Galliis & Alpibus omnia tranquilla fuere, ac hostes Pop. Rom. ab armis cessavere. Obiit Eboraci in Britannia, Principatus anno decimo tertio, uti est apud Victorem Schotti, & Eutropium; quod capiendum ab eo tempore, quo Cæsar à Diocletiano appellatus; nam Imperium non multum ultra biennium tenuit; mortuus enim, ipso VI. & Galerio Maximiano VI. COSS. ut ex Fastis Idatii constat. IV.

GALERIVS MAXIMIANVS.

IMP*erator*, GAL*erius*, MAXIMIANVS. *Pius*, *Felix*, AVG*ustus*. Caput *Galerii Maximiani* radiatum. Hic Dacia Ripensi ortus, parentibus agrariis, unde *Armentarius* dictus, ex *Cæsare* cum Constantio Chloro post Diocletiani & Maximiani Herculii abdicationem, *Augustus* & *Imperator* appellatus, una cum Constantio Orbi Romano præfuit. Postquam Constantius Chlorus Italiam & Africam reliquit, adoptavit, *Cæsaresque* appellavit C. Galerium Val. Maximinum, & Fl. Val. Severum: Hunc præposuit Italiæ & Africæ, Illum Orienti. Post Severi mortem Gal. Maximianus Licinium Seniorem Carnuti in Pannonia *Cæsarem* appellavit; V.

lavit, Illyricoque præfecit; ipſe contra Maxentium Romam tendens, audita militum defectione, in Illyricum revertitur. ibique cum fœdiſſimo morbo colluctatus, ulcere inguinibus innato, conſumptis genitalibus & vermibus undique erumpentibus, meritas luit pœnas, dignumque crudeli vita exitum nactus eſt, homo libidinoſus & ſæviſſimus Chriſtianorum hoſtis.

MAXENTIVS.

VI. IMP*erator*, MAXENTIVS. P*ius*, F*elix*, AVG*uſtus*. Caput laureatum *Maxentii*, qui Maximiani Herculii filius ex Eutropia Syra, ut præter Zoſimum & Eutropium, ſcribit Victor uterque, quamvis Victor Vulgarius addat: *Sed Maxentium ſuppoſitum ferunt arte muliebri.* Idem legitur in Panegyrico Conſtantino dicto: *Ille erat Maximiani ſuppoſitus, tu Conſtantini Pii filius.* Ipſe etiam Maximianus Herculius ita crediſiſſe videtur, utpote qui in ſucceſſione Imperii prætulerit Conſtantium Chlorum. Cæterum Maxentius Romæ à prætorianis militibus *Imperator* & *Auguſtus* appellatus, Fl. Val. Severum, qui à Galerio Maximiano *Cæſar* dictus, contra ſe venientem fudit, & occidit. Poſt cujus mortem, ipſo Galerio Maximiano, re infecta in Illyricum quoque redeunte, ibique exſtincto, contra Maxentium, Romam libidinibus, & tyrannide ſuâ graviter affligentem, vocatus à Senatu in auxilium Fl. Val. Conſtantinus, qui poſt Conſtantii Chlori mortem in Britannia ab exercitu *Auguſtus* appellatus, ingenti prælio eum devicit; & ipſe Maxentius fugiens ruina pontis Mulvii in Tiberim præceps datus, ſubmerſus eſt, meritumque ſceleribus ſuis exitum invenit.

VII. *.

GAL. VAL. MAXIMINVS.

VIII. IMP*erator*, MAXIMINVS. P*ius*, F*elix*, AVG*uſtus*. Caput laureatum *Galerii Maximini.* Qui à Galerio Maximiano, è cujus

cujus sorore progenitus, una cum Fl. Val. Severo, adoptatus, *Cæsar*que appellatus, ac Orienti præpositus est, ante imperium vero nomine *Daza* vocatus. Post cæsum Severum, cum audivisset Licinium à Galerio Maximiano *Cæsarem* dictum, hucusque Cæsar, se ipsum *Augustum* appellavit. Verum post biennii augustum Imperium à Licinio fusus, fugatusque, apud Tarsum periit, ut scribit Victor Schotti. Fuit & hic Gal. Val. Maximinus crudelissimus Christiani nominis hostis. Diligenter vero *Galerius Maximianus*, & *Galerius Maximinus* à se invicem distinguendi sunt, quod potissimum ex Nummis antiquis fiere potest; nam & Veteres Historici sæpe hos confundunt, & in nominibus *Maximiani* & *Maximini* haud raro graviter hallucinantur, ut notavit ὁ πάνυ Scaliger ad Eusebium n. 2326 & 2327. unde magnæ incautis Lectoribus oriuntur tenebræ.

VAL. SEVERVS.

FLavius, VALerius, SEVERVS, Nobilißimus Cæsar. IX.
Caput *Val. Severi* laureatum. Hic, ut modo diximus, qui à Galerio Maximiano, una cum Galerio Maximino *Cæsar* appellatus, Italiæ & Africæ præfuit. Dum ab Urbe abest, Maxentius interim à prætorianis militibus, non abnuente Senatu, Augustus constituitur, magnasque vires statim acquisivit. Contra quem Severus profectus, viribus impar, fugere coactus Ravennam usque, ubi delitescens, dolo Maximiani Herculei Romam ire persuasus, in via ad *Tres Tabernas*, (quæ tribus millibus passuum ab Interamna fuerunt, inter Romam & Ravennam sitæ, & ita dictæ à tribus cauponis, vel diversoriis publicis, laqueo exstinctus est, ut scribit Zosimus Histor. lib. II.

LICINIVS SENIOR.

X. IMPerator, LICINIVS, Pius, Felix, AVGustus. Caput *Licinii Senioris* laureatum. *Licinius*, Dacia oriundus, post Val. Severi necem à Galerio Maximiano *Imperator* est factus, *Augustus*que dictus. Notus ei antiqua consuetudine, & in bello quod contra Narsen gesserat, strenuus laboribus & officiis acceptus, ut est apud Eutropium lib. X. Gal. Maximinum in Oriente res novas molientem prælio fudit. Constantiam, sororem Constantini Magni, uxorem habuit; quæ tamen affinitas non obstitit, quin variis præliis de Imperio certarent; in quibus ut plurimum Victor Constantinus; ita, ut Licinius pacem petere coactus sit, quam & impetravit his conditionibus, ut Licinius ipse Orientem; Asiam, Thraciam, Mœsiam, Scythiam minorem possideret. Filii Constantini, Fl. Iul. Crispus, Fl. Claudius Constantinus, & Val. Licinian. Licinius, Licinii filius, & Constantii Chlori ex filia Fl. Val. Constantia nepos, *Cæsares* designarentur, ut est apud Anonymum à Valesio editum. Verum pace iterum rupta à Licinio, varie denuo ab utraque parte pugnatum est. Tandem Licinius navali & terrestri prælio victus, apud Nicomediam se dedidit. impetrata ei vita per Constantiam uxorem à fratre Constantino, hac conditione, ut posita purpura privatus viveret. Postea tamen contra datum fidem Thessalonicæ occisus est; atque ita totius Romani orbis Imperium solus Fl. Constantinus, Constantii Chlori filius, nactus est.

LICINIVS IVNIOR.

XI. LICINIVS, IVNior, NOBilissimus, CAESar. Caput laureatum *Licinii Iunioris*, dextra Orbem, cui Victoriola insistit, tenentis. Hic Licinii Imp. ex Constantia, Sorore Constantini, filius, à Constantino, una cum duobus ejus filiis, Iul. Crispo, & Constantino Iuniore, *Cæsar* appellatus est, cum vigesimum jam æta-

ætatis omnum ingressus esset, ut est apud Zosimum lib. II. Iuvenis egregius & commodæ indolis ut Eutropio dicitur, insidiis Faustæ, Constantini M. conjugis, ne peritia in militando filiis obesset, circumventus, & è vivorum numero sublatus est.

XII. *

TABVLA XIV.

MARTINIANVS.

Dominus Noster, *Marcus*, MARTINIANVS, *Pius*, *Fe-* I.
lix, AVG*ustus*. Caput *Martiniani* radiatum; Qui ex Officiorum Magistro, à Licinio post infelix prælium ad Hadrianopolin, *Cæsar* appellatus, ejusque partes contra Constantinum secutus est. Licinio autem victo, Martinianum Constantinus satellitibus suis occidendum tradidit, ut scribit Zosimus Hist. lib. II.

ROMVLVS.

DIVO ROMVLO, NVBIS, CONS*ervatori*. Ca- II.
put juvenile nudum *Romuli*, filii Maxentii, qui à patre *Cæsar* dictus, & bis Consul factus. Obiit arte parentem, à quo consecratum, & inter DIVOS relatum ex hujus Nummi inscriptione manifestum.

CONSTANTINVS MAGNVS.

CONSTANTINVS, AVG*ustus*. Caput laureatum III.
Fl. Val. Constantini, cognomine *Magni*, filii Constantii Chlori ex Helena priore uxore. Hic natus, non in Britannia, ut Baronius in Annalibus contendit; non etiam *Tharsi*, ut ex corrupta apud Firmicum lectione Livinæus & Lipsius volunt, sed apud *Naisum*,

Daciæ mediterraneæ oppidum, uti eſt apud Anonymum à Valeſio editum, item Stephanum in Ναϊσσός; Conſtantinum Porphyrogennetum lib. II. περὶ θεμάτων. & ita quoque eſt apud Firmicum in MSS. in quibus *apud Naiſum genitus*, non *apud Tharſum* legitur, ut Viris Doctiſſ. obſervatum. In Britannia vero, ubi advenerat, cum patrem Conſtantium ultima fata perurgebant, ut loquitur Victor Vulgatus, ſtatim poſt ejus mortem ab omni exercitu *Imperator* primum ſalutatus eſt; A quo tempore, quamvis Conſtantinus imperium re vera ſuſceperit, *Cæſaris* tamen appellatione contentus, *Imperatoris* & *Auguſti* nomen tum demum recepit, cum Fauſtam Maximiani Herculei filiam, uxorem duceret, uti manifeſtum ex Auctore Panegyrici V. cap. 1 & 2. Cæſar annis tribus in Galliis ſumma cum laude imperavit. A Senatu accerſitus contra Maxentium, Italiam ab ejus tyrannide liberavit, eamque biennii ſpatio cum Urbe priſtinæ majeſtati aſſeruit. Hinc Conſtantino arcus triumphalis à S. P. Q. R. erectus, appellatuſque eſt *Liberator Vrbis*, & *Fundator Quietis*. Poſt Licinium variis præliis devictum, & tandem occiſum, cum univerſum imperium Romanum in ſolius Conſtantini poteſtatem deveniſſet, inſolentior factus *Magni* & *Maximini*, ut eſt in Nummis, cognomen aſſumpſit. Ob Iul. Criſpum filium ex Minervia, aut Minervina, ſeu concubina, ſeu uxore, Cæſarem antea dictum, à Fauſta noverca falſo delatum, quaſi ipſam de ſtupro compellaſſet, inſontem ejus juſſu necatum, admodum male audivit. Sed & ipſam Fauſtam, ſcelere comperto; cum calenti ſupra modum balneo incluſiſſet, mortuam extraxiſſe, Auctor eſt Zoſimus lib. II. & Victor Vulgatus. Maximum poſt hæc opus ſuſcepit & perfecit, in amplificanda Byzantio urbe, quam de nomine ſuo *Conſtantinopolim* dici voluit, & *Novam Romam*; Imperii ſedem eo transferens; utque incolas eo alliceret, variis & inſignibus privilegiis Senatum, Populumque Conſtantinopolitanum ditavit. Converſus poſtea ad

bella

bella externa, Gotthos atque Sarmatas Thraciam diripientes variis præliis profligavit; quibus devictis, cum deinde Senex adversus Persas Mesopotamiam lacessentes bellum moliretur, ac copiis coactis Sotiropolim peteret, ut aquis calidis senile corpus foveret, hausto pharmaco, cui, ut ajunt, venenum immixtum, in morbum paullo post incidit; quo ingravescente ductus est in villam publicam prope Nicomediam, ubi anno ætatis sexagesimo & sexto, imperii verò trigesimo & uno, vitam cum morte commutavit. Corpus regia pompa Constantinopolim perductum à filio Constantino, & ibidem in templo XII. Apostolorum, in commune cum matre Helena sepulcrum depositum. Multis laudibus Constantinus M. à Veteribus Christianis Scriptoribus celebrari solet, ut qui primus Imperatorum Christianam fidem amplexus fuerit, ac Christianos omnes, eorumque Antistites & Præsules multo favore multisque beneficiis cumulaverit. Etsi hæc omnia in speciem potius à Constantino acta videri possint, quam quod ex animi sententia ita crederet. S. Baptisma saltem in extremum vitæ tempus distulit, cupiens, uti ajunt, in Iordane baptizari; ac moribundus demum ab Episcopo Nicomediensi baptizatus fertur. Cæterum, ut ad Nummum redeam, cernitur heic Constantinus M. ad amussim prout à Cedreno describitur, nempe *cervice crassa, capillo non denso, oculis leoninis, naso paullulum incurvo, genis amplis, barba rufâ*, aut potius *nulla*; cum cæteri Imperatores ab Hadriano fere omnes, qui ejus fuere ætatis, barbam satis densam & longam aluerint. Sic ut Constantinus M. tanquam alter Augustus, ob barbam rasam, imberbis plane compareat, sive id ab eo factum, ut à Novæ Vrbis conditore, sive potius in signum religionis mutatæ, & aversionem, quam a moribus Imperatorum gentilium haberet, designandam. Sane successores ejus omnes, qui Christum profitebantur, eum hac in re imitati sunt, ut ex Nummis eorum manifestum.

CONSTANTIVS.

IV. Dominus Noster, CONSTANTIVS, Pius, Felix, AVGustus. Caput *Constantii* filii Constantini M. cum diademate ex duplici unionum serie gemmato, ad exemplum parentis, qui translata imperii sede Constantinopolim, præter lauream regium etiam istud insigne, fasciam gemmatam sive Diadema circa caput adsumpsit. Sic in Num. seq.

V. CONSTANTINVS, MAXImus, AVGustus. ipse *Constantinus Magnus* cum diademate gemmato cernitur; Victor Vulgatus de eo: *Habitum regium gemmis, & caput exornans perpetuo diademate.* Post Aurelianum, quem primum ex Imper. Rom. fatiscente imperio, supra ex eodem Victore, diadema capiti innexuisse notavimus, Constantinus M. & qui eum secuti sunt, successores, semper fere diademati, rarius laureati in nummis conspiciuntur.

IVLIANVS.

IV. D. N. FLavius, CLaudius, IVLIANVS, Pius, Felix, AVGustus. Caput *Iuliani*, qui ob divortium à Christiana religione, *Apostatæ* cognomine insignitus, cum simili diademate gemmato. Ac Iulianum tali usum disertis verbis testatur Ammianus Marcellinus lib. XXI. *Quinquennalia Augustus jam edidit, & ambitioso diademate utebatur, lapidum fulgore distincto: cum inter exordia principatus adsumpta vili corona circumdaretur, Xystarthæ similis purpurato.* Quod de initio Principatus Ammianus ait, idem lib. XX. ubi, cum primum *Augustus* diceretur, quam aversus ab ejus usu videri voluerit, tanquam muliebri ornatu, Iulianus, ita refert: *Impositus scuto pedestri, & sublatius eminens, populo silente, Augustus renunciatus, jubebatur Diadema proferre: negansque unquam se habuisse;*

uxoris colli vel capitis poscebatur. Eoque affirmante, primis auspiciis non congruere muliebri mundo, equi phaleræ (quæ tum gemmis exornatæ ut plurimum) *quærebantur, uti congrua ornatus specie saltem obscuram superioris prætenderet potestatis. Sed cum id quoque turpe esse asseveraret, Maurus nomine quidam, postea comes, qui rem male gessit apud Suecorum angustias, Petulantium tum hastatum, abstractum sibi torquem, quo ut draconarius utebatur, capiti Iuliani imposuit confidenter. &c.* Hinc etiam est, quod Julianus in *Cæsaribus*, Constantinum M. exagitet, ut nimis mollem, & mulierum more comam exornare solitum, quod intelligendum de diademate gemmato, circa caput. Baronius in Annalibus ad an. 337. Constantinum à Juliani scommatibus defendere conatur, quasi Lauream Coronam rejecerit, tanquam religiosissimus Christianus, eamque exhorruerit, utpote ex Gentilium superstitionum Officina promanantem, & Apollini dicatam. Sed hanc non fuisse illius mutationis causam, satis apparet ex eo, quod Constantinus omni tempore & laurum, & diadema indifferenter gestaverit, nunquam vero lauream coronam plane rejecerit; sed diadema gemmatum tanquam regium insigne, & quasi quoddam summi fastigii ornamentum eminentius adsumpsisse videtur. Iulianum porro Ammianus lib. XXV. describit quod fuerit *mediocris staturæ, capillis tanquam pexisset mollibus, hirsuta barba in acutum desinente vestitus, venustate oculorum micantium flagrans, superlis decoris, & naso rectissimo, ore paullo majore, labro inferiore diviso, opima & incurva cervice, humeris vastis & latis*, &c. plane uti effigies ejus in hoc Nummo cernitur; Barbam densam & hirsutam an gestaverit tanquam Philosophiæ deditus, an vero odio Christianæ religionis, & ne quid commune haberet cum Constantino ejusque filiis, qui imberbes plane conspiciuntur, incertum. Sane Iulianum hirsutum ab aulicis Constantii derisum, & *capellam*, *non hominem* appellatum idem notat Ammianus lib. XVII. Et quomodo Antiochenses, qui inter primos Christianam fidem amplexi, Julianum, ejusque barbam longam exceperint, legere est apud eundem

Am-

Ammianum lib. XXII. *Ridebatur enim ut Cercops, homo brevis, humeros extentans angustos, & barbam præ se ferens hircinam* &c. Hinc etiam nata invectiva illa Juliani in Antiochenses, quam *Misopogonem* inscripsit, ubi delitias & luxum Antiochensium, eorumque mores corruptos salse atque acerbe perstringit; summam ipsis mollitiem exprobrans; quod dixerant, etiam ex *hirsuta ejus barba funes necti oportere*, καὶ ἑτοίμως παρέχειν ἔχω, ἐὰν μόνον ἕλκειν δυνηθείητε, καὶ μὴ τὰς ἀτρείπτους ὑμῶν, καὶ μαλακὰς χεῖρας ἡ τραχύτης αὐτῶν δεινὰ ἐργάσηται, *Et ego vobis*, inquit, *perlibenti animo concedam, modo pilos possitis extrahere, neque eorum asperitas vestras molles & delicatas manus offendat.* Addit porro, se isto convicio gravius non commoveri, utpote qui ejus causam præbeat, hircorum simile mentum gerens, cum posset hoc læve, glabrumque efficere, formosorum puerorum, milierumque instar; quas Antiochenses in senectute etiam imitari dicit, & pro delicatissima eorum vita, & simplicissimis fortasse moribus studiose illud glabrum reddere, & virum, non ut ipse, ex genis, sed ex fronte ostendere. Neque se prolixitate barbæ contentum, sed præterea habere caput squallidum, raro tonderi, raro ungues secare, ac digitos etiam ex calamo fere nigros habere; præterea, esse sibi pectus horridum atque hirsutum, eamque esse animi sui asperitatem & abjectionem, ut nunquam ullam corporis partem levem mollemque effecerit; omnia quæ, & similia austera, quibus ipse assueverat, delicatæ urbi quam maxime repugnarent. Sufficiant hæc obiter de Iuliano, qui cum inter plurimas virtutes, quibus, ringente licet invidia, optimis etiam Imperatoribus facile par, si non superior fuit, vitiis tamen non minoribus abundaverit, varia semper hominum judicia, prout quisque nimirum animatus, expertus est, quæ hodieque necdum cessant.

EVGENIVS.

VII. D. N. EVGENIVS. *Pius*, *Felix*, AVG*ustus*. Caput agmen

Eugenii cum diademate gemmato, eaque propter heic adjuncti, ut agmen claudat, cujus Nummi sunt carissimi. Hic ex Grammatico, & Litterarum Latinarum Doctore, post occisum Gratianum, sub Theodosio Magno, insidiis Arbogastis, Gallias occupavit, & *Augusti* nomen & dignitatem adsumpsit. Sed biennio post oppressus à Theodosio, interfectus, & Tyrannus declaratus est, Arbogaste quoque proprias sibi manus inferente.

VIII. IX. X. XI. XII. *. *. *. *. *.

Huc usque Ectypa Imperatorum ex Numismatibus, prout à Collectore in hisce Tabulis digesta fuere, qui in *Constantino Magno* subsistendum sibi ratus, nec ad liberos ejus, aut cæteros successores progrediendum, quia, præterquam quod omnes imberbes, sive rasa barba, uti & diademate gemmato, nec non consueto postea titulo D. N. *Domini Nostri*, ornati conspiciantur, eorum effigies adeo sibi similes sunt, ut majoris vel minoris ætatis ratio, aut differentiæ alterius nota vix ulla observari, aut discerni possit.

CLASSIS II.

REGIONUM, PROVINCIARUM, OPPIDORUM, FLUVIORUMQUE SYMBOLA exhibens.

TABULA XV.

I. NUm. *Hadriani*, cum Inscr. RESTITVTORI ORBIS TERRARVM. Imp. *Hadrianus* togatus, mulierem capite turrito in dextrum genu prolapsam, & *Orbem*, sive *Sphæram* sustinentem, dextra porrecta sublevare conatur. Quo Schemate designatur Terrarum Orbem oppidis cultum & ædificatum, Hadriani Imperatoris beneficiis instauratum ac recreatum. Eoque faciunt ista Spartiani in Ejus Vita: *Nullus fere Principum tantum terrarum tam celeriter peragravit.* Et mox: *In omnibus pene Vrbibus & aliquid ædificavit & Ludos edidit.*

II. Num. *I. Cæsaris*, cum Inscr. L. MVSSIDIVS LONGVS. *Globus* terrarum, sive *Sphæra* cum Gubernaculo navis, Cornucopiæ, Caduceo, & Apice Pontificali, ad designandum sub I. Cæsare Terrarum Orbem, justo regimine, omnium rerum Abundantia, Religione & Pace felicem fuisse. L. MVSSIDIVS LONGVS, qui primum hunc cudit, IIII Vir fuit Monetalis isto tempore, uti ex aliis nummis ab eo cusis constat.

III. Num. *Augusti*, cum Inscr. PAX ORBIS TERRARVM S.P.Q.R. *Orbis* terrarum inter duos *Oleæ* ramos; quo Symbolo *Pax Vniversalis* sub Augusto, qui sæpius Ianum clusit, denotatur.

Num.

Num. *Didii Iuliani*, cum Inſcr. RECTOR ORBIS. IV.
Imp. *Didius Iulianus* togatus, dextra *Orbem* tenens. Per togam, qua Imp. indutus, ſignificare videtur, quod Imperium Rom. ſibi concreditum ſuper Orbem terrarum Pacis artibus adminiſtraturus ſit.

Num. *Commodi*, cum Inſcr. P. M. TR. P. XI. IMP. VII. V.
COS. V. P. P. Imp. *Commodus* Sellæ Curuli inſidens, dextra *Globum* ad Orbis terrarum Imperium deſignandum, tenens, à Victoriola advolante coronatur. Deſcribit hunc virum Salluſtius lib.II. Hiſtor. uti ejus verba à Macrobio lib. III. Saturnal. cap. XIII. nobis ſervata ſunt. *Præterea ſedenti in tranſenna demiſſum Victoriæ ſimulachrum cum machinato ſtrepitu tonitruum, coronam ei imponebat.* Sic D. Gregorius Nazianzenus Invectiva I. in Iulianum. *Imaginibus Imperatorum alii aliud quid appingere ſolent. Quidam Civitates clariores dona ferentes; alii autem Victorias capiti eorum coronas imponentes*, Græca Gregorii verba adducemus infra ad Tab. LXXI. Num. II.

Num. *Gordiani*, cum Inſcript. P. M. TR. P. IIII. COS. II. VI.
P. P. Imperatorem *Gordianum* militari habitu amictum exhibet, ſiniſtra *Orbem*, dextra haſtam ferentem.

Num. *Gallieni* cum Inſcript. RESTITVTOR ORBIS. VII.
Heic Imperator *Gallienus* ſiniſtra haſtam in terram defixam tenens, dextra hominem nudum ſublevat; per hominem nudum Terrarum Orbis deſignatur, cujus RESTITVTOREM ſe Gallienus prædicat.

Num. *Hadriani* cum Inſcript. LOCVPLETATORI VIII.
ORBIS TERRARVM. S. C. Imperator *Hadrianus* in Tribunali Sellæ inſidens, & juxta eum fæmina *Abundantiam* exhibens, à Cornucopiæ nummos effundens in ſinum populi, ante Tribunal ſtantis, nummoſque effuſos togæ lacinia excipientis.

Summam Hadriani Liberalitatem & Beneficentiam designat, ut qui orbem Terrarum Munificentia sua locupletasse dicitur.

XI. Num. *Ejusdem Imp.* cum Inscr. RELIQVA VETERA HS. NOVIES MILL. ABOLITA. Imp. *Hadrianus* sinistra sceptrum tenens, dextra verò facem accensam, qua schedularum fasciculum in terra jacentem exurit; ante eum tres figuræ togatæ, quarum propior manu extensa & sublata gaudium & acclamationes populi contestatur. Percussus hic Nummus in memoriam singularis illius Beneficentiæ, qua Hadrianus Vetera *Reliqua* Debita Pop. Romani privatis debitoribus remisit. Qua de re Spartianus in Hadriano: *Infinitam pecuniam quæ fisco debebatur, privatis debitoribus in Vrbe atque Italia, in Provinciis vero etiam ex* RELIQVIS *ingentes summas remisit; syngraphis in foro Divi Trajani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis.* Idem quoque testatur Dio, & ejus rei fidem facit hic Nummus; in quo nativa rei gestæ repræsentatio. Schedulæ in terra jacentes Syngraphas incensas referunt. Recte autem Cl. E. Spanhemius Dissertat. IX. de Vs. & Præst. Numism. per RELIQVA in hoc Nummo designari ait, publica & fiscalia debita tam Civium Romanorum, quam residua Provinciarum ex præteritis Vectigalibus & Tributis; ubi & alia præclara habet ad Nummi hujus intelligentiam. Cæterum notanda quoque Magnitudo hujus Largitionis, de qua nullum apud Auctores indicium, quam Nummus expressit: HS. NOVIES MILL. quæ summa Doctissimorum hominum calculo adsurgit ad ducenties vicies quinquies centena millia scutatorum Philippeorum, seu, ut hodie loqui amant ad viginti duos milliones cum dimidio.

X. Num. *Augusti* cum Inscript. M. COCCEIVS M. F. NERVA III VIR. S. P. Q. R. In hoc Nummo cernuntur tres *Globi* pyramidatim dispositi, quorum primo inscriptum ASI; secundo EVR. tertio AFR. ad designandam *Asiam*, *Europam*, & *Afri-*

Africam, ſive tres illas partes, in quas Veteres totum terrarum Orbem diſtinguere ſolebant; ac Nummus indicare vult, omnes totius Orbis nationes Romano Imperio ſubjectos eſſe. M. *Cocceius* M. F. *Nerva Triumvir*, cujus meminit inſcriptio, haud dubio fuit Triumvir Monetalis; quamvis Literas conſuetas A.A.A. F.F. id eſt, *auro*, *argento ære flando*, *feriundo;* quibus horum munus in Nummis alias deſignari ſoleat, heic adſcriptas non videamus.

Num. *Auguſti*, cum Inſcript. ASIA RECEPTA. *Victo-* XI.
ria alata, ſiniſtra manu Laurum, dextra coronam tenens, baſi inſiſtens. Infra duo ſinuoſi, & invicem caudis impliciti, angues adverſi adſurgunt; capita ab utraque parte Victoriæ hinc ad Coronam, inde ad Laurum uſque attollentes, & aperto ore quaſi adſibilantes. Gemini iſti Angues quid ſibi velint in hoc Nummo Auguſti, uti & in aliorum, Veſpaſiani nempe, & Titi, nec non Antonii Triumviri Nummis de quibus mox videndum, ubi ſimiles ſerpentes cernuntur, variis conjecturis à viris doctiſſimis tentatum. Ant. Auguſtinus ſuſpicatur eſſe aliquod tropæum, quod Auguſtus erexit in limitaneo Aſiæ & Europæ tractu, eaſque partes Orbis heic anguibus ſignificari. Æneas Vicus exiſtimat eſſe Victoriam Aſiaticam ſeu Ægyptiacam contra Antonium & Cleopatram ſerpentibus duobus deſignatam. Joan. Triſtanus quoque in Commentariis ſuis De Nummis, heic etiam Serpentes pro Victoriis accipit. Ab his omnibus abit Caſp. Gevartius in Triumpho Auſtriaco, ſive Pompa introitus Sereniſſ. Principis Ferdinandi Auſtrii, Hiſpaniarum Infantis Cardinalis, in Vrbem Antverpiam, ubi *Serpentem*, hoſtilitatis, diſſidii, Seditionis, bellique ſymbolum eſſe cenſet. Utque in Mercurii Caduceo, Pacis inſigni, Angues gemini, virga media diviſi, hoſtes ſejunctos, pacemque factam eſſe deſignant; unde apud Iſidorum Origin. lib. VIII. cap. XI. *Mercurius Virgam tenet, quæ Serpentes dividit, id eſt venena. Nam bellantes & diſſidentes Interpretum oratione ſedantur.* ita eodem modo in Nummo hoc

Augustæo, idem symbolice & hieroglyphice donotari asseverat. Putat nempe, per *geminos angues* heic expressos, designari Romani Imperii geminas in factiones divisi hostilitates, & dissidia, bellumque civile, quæ *Victoria* media dirimuntur; scilicet post M. Antonium apud Actium auspiciis ductuque Octaviani Augusti superatum. Et tum ASIA est RECEPTA, quæ in divisione Imperii M. Antonio obtigerat. Plurimis vero Veterum Scriptorum testimoniis ibidem adductis, Cl. Gevartius *Angues* hostilitatis, belique Symbola esse probat. Gevartii sententiam olim secutus est Alb. Rubenius in suo ad prisca Imperatorum Rom. Numismata Commentario, quem, ut ipse ait, adolescens scripserat. Postea vero idem A. Rubenius Sententiam mutavit, aliamque protulit peculiari Dissertatione De Nummo Augusti, cujus Epigraphe, ASIA RECEPTA, quæque cum aliis ejus Opusculis postumis, haud ita pridem à Cl. Grævio in lucem edita est. Sententiam autem, quam ibi in medium fert A. Rubenius, quia ab omnibus aliis longissime discedit, submittit censuræ Eruditorum, & præsertim Doctissimi viri Ludovici Nonnii, cujus exstant eruditissimi in prisca Græciæ Numismata Commentarii. Ejus autem summa huc redit. Cum constet in Numismatum Romanorum & Græcorum postica parte, sæpe nomen civitatis, ubi percussa sunt, adjici solere, sæpe etiam insigne solum illius Vrbis aut regionis, ubi nummus cusus; quod variis exemplis antiquorum nummorum in medium adductis confirmat A. Rubenius, ita & censet, hunc Augusti Nummum, nec non Antonii, Vespasiani, & Titi nummos, signatos esse in loco aliquo, cujus insigne erant *duo Serpentes implexi*. Cum autem alibi, quam Romæ nummi isti signati sint, uti satis colligitur ex forma ipsorum, ideo non dubitat affirmare, illos in Creta insula percussos esse; atque hoc denotare duos illos angues, qui Cretensium insigne sunt, uti patet ex Nummis eorum apud Goltzium in Insulis Græciæ Tab. III. qui habent duos serpentes eodem modo implicitos, cum pharetra intermedia, & inscriptione ΚΡΗΤΑΙΩΝ;

nec non ex aliis Cretensium Nummis apud eundem Golzium Tab. IV. qui habent hos angues implexos cum templo quodam, aut etiam Iove intermedio. Ex quibus satis manifestum, hoc Cretensium insigne gentilitium esse. Præsertim autem Rubenius in hac opinione confirmatur, quod videat basin illam, cui in hoc Augusti, uti & in Vespasiani & Titi, Nummis, Victoria insistit; in Antonii vero muliebre caput, & fæmina urceum tenens, non aram esse, vel cippum, ut alii credunt, sed ex accurate à se inspecto nummo Augusti, affirmat eam esse cistam mysticam, (quod & vidisse jam Pierium Valerianum, qui lib. XV. Hieroglyph. cap. XIV. ait, Victoriam calathisco insistere) eadem plane forma, qua cernitur in nummis Cretensium apud Golzium in Insulis Græciæ Tab. III. Num. V. & Tab. IV. Num. III. nisi quod in his Cretensium Nummis cistæ illæ levato paululum orificio expressæ sunt; in Augustis vero & Antonii penitus clausæ, utpote quibus alia quædam figura insistit. Cistam autem esse basin illam, colligit ex striis multis & lineis eam in Augusti & Antonii nummis dividentibus, quomodo nusquam alibi in nummis aliis altare aut cippus effictus. Striis autem istis cannas designari, ex quibus conflabantur cistæ, uti constat ex Isidoro lib. XX. Orig. cap. IX. Hinc Rubenio videtur, ut Cretenses in Nummis suis ab una parte duos angues, ab altera Sacram cistam exprimebant; ita & in his Romanorum Imperatorum nummis in Creta signatis cum Imperatoris caput unam partem Numismatis occupet; à postica parte utraque simul Cretensium insignia, duos angues implexos, & cistam mysticam, impressa esse. Cretenses autem cistam cum Serpente in Nummis suis signasse ab Orgia Bacchica, quæ apud eos celebrabantur, & quorum inventionem Cretenses sibi arrogabant, late in sequentibus probat Rubenius. Quibus perdocte explicatis, concludit tandem, in hoc Augusti Cæsaris Nummo, qui ab una parte habet Caput ejus, cum Inscript. CÆSAR IMP. VII. ab altera parte Cretæ, ubi percussus, insignia, Cistam inter duos Serpentes, cui insistit Victoria, cum Inscript. ASIA RE-

RECEPTA; Victoriam heic adjunctam esse, ob Victoriam Actiacam, qua Cæsar Asiam recepit; & in qua Victoria obtinenda haud malam operam præstitisse Cydoniatas & Lampæos, Cretæ incolas, quibus ideo Cæsar statim post Victoriam libertatem dedit, teste Dione Cassio lib. LI. Κυδωνεάτας τε καὶ Λαμπαίους ἐλευθέρους ἀφῆκεν, ὅτι τινὰ αὐτῷ συνήραντο καὶ τοῖς γε Λαμπαίοις καὶ τὴν πόλιν ἀνεστῶσαν συγκατῴκισε. *Cudoniis ac Lampæis libertatem dedit, præstiti sibi auxilii causa, instaurata etiam Lampæorum civitate, quæ eversa fuerat.* Hæc est Alb. Rubenii de hoc Augusti Nummo sententia, cujus summam, cum ingeniosa & perdocta sit, heic adducere visum; quamvis Lud. Nonnius Archiater Antverpianus, Antiquarius eximius, quem suæ & Gevartianæ super *Augustæi Nummi* interpretatione controversia Arbitrum delegerat Rubenius, juxta Gevartii Sententiam Suffragium suum dederit, uti notatum ad calcem Dissertationis istius. Interim tamen hoc non dissimnlandum, Serpentem & Draconem Felicitati, Victoriæ, Salutis Symbolum frequenter fuisse non apud Ægyptios solum, sed apud Græcos etiam & Romanos; cum tot Nummi clarissime id ostendant, & res obvia sit ex priscis monumentis; ut merito miretur Doctiss. E. Spanhemius Dissertatione III. De Præstant. & Usu Numism. eruditissimum Gevartium id inficias ivisse.

XII. Num. *Vespasiani*, cum Inscript. PON. MAX. TR. P. COS. VI. In hoc Vespasiani Nummo idem Symbolum, sive Emblema cernitur, quod in præcedenti Augusti Nummo. *Victoria* nempe Basi insistens, coronam ostentans & palmam, & infra gemini Serpentes, caudis & spiris suis inter se impliciti, sinuosi adsurgentes & adsibilantes. Exstat etiam, uti diximus, *Titi* Nummus cum simili Symbolo, & Inscript. PONTIF. TR. P. COS. IIII. unde patet eodem anno utrumque Nummum percussum, quo nempe Vespasianus VI. Titus IIII. Consules fue-

fuerunt. Cl. Gevartius ſimiliter Emblema hoc referendum putat ad bellum civile Vitellianum, auſpiciis Veſpaſiani Auguſti profligatum; tum enim Imperium Romanum in duas quoque factiones diviſum fuiſſe æque ac tempore Auguſti. Alb. Rubenius vero in Nummis Veſpaſiani & Titi exiſtimat Victoriam Iudaicam cum Cretenſium inſignibus quoque expreſſam eſſe. Cui tamen aliquo modo obſtare videtur, quod Baſin iſtam, cui in his Veſpaſiani & Titi Nummis Victoria inſiſtit, quam Ciſtam myſticam ex cannis compoſitam eſſe vult Rubenius, non æque heic ſtriæ & lineæ dividant atque diſtinguant; uti quidem iſtud diſcernere eſt in Nummis Auguſti & Antonii; ſed heic baſis iſta potius cippum, aut aram referre videtur; niſi forte dicendum, Scalptoris vitio ſtrias iſtas ſive cannas non bene in hiſce Nummis expreſſas. Varias etiam conjecturas de hoc Veſpaſiani Nummo, adfert Hemelarius in Commentar. ad Imperat. Roman. Aurea Numiſmata; quas apud ipſum videſis.

TABVLA XVI.

Num. *Antonii*, cum Inſcript. III. VIR. R. P. C. Heic I.
videre eſt caput muliebre diademate cinctum, baſi impoſitum inter duos dracones caudis implexos, & reliquo corpore plurimum ſinuoſo capita attollentes; ab altera parte hujus Nummi effictum eſt caput Antonii in corona hederæ, cum Inſcr. M. ANT. IMP. COS. DESIG. ITER. ET. TERT. Sic in alio

Num. *Ejuſdem Antonii*, cum Inſcript. III. VIR. R. P. C. II.
cernere eſt figuram muliebrem baſi ejusmodi ſimiliter inſiſtentem quæ dextra urceolum, ſiniſtra haſtam puram tenet, cum duobus ſerpentibus implicitis & adſibilantibus. Ab altera nummi parte expreſſæ ſunt imagines Antonii & Cleopatræ, cum Inſcript. M. ANTON. IMP. COS. DESIG. ITER. ET. TERT. Quid autem in hiſce duobus Antonii Nummis ſibi

ſerpentes iſti velint, variis quoque conjecturis ab Antiquariis tentatum. Vix autem, ut iſtud præmittam, Cl. Gevartii explicatio heic locum videtur habere poſſe; neque diſſidia aut hoſtilitates, quæ Victoria media dirimantur, per ſerpentes heic deſignari; cum non Victoria, ſed in altero caput muliebre; in altero verò fæmina ſtans medium obtineat locum. Æneas Vicus lib. I. Commentar. ad Numiſm. Iul. Cæſaris, per duos Angues iſtos in Nummis Antonii Triumviri vult denotari *Aſiam*, quia in Nummo Auguſtæo exſtet Inſcript. ASIA. RECEPTA. Aliis videtur, Nummos hoſce cuſos ab Antonio poſt Armeniam devictam, Regemque captivum in Ægyptum perductum, ac Reginæ Cleopatræ donatum; cujus etiam effigiem & figuram volunt eſſe, quæ baſi inſiſtit. qua Victoriâ præter Parthos & Medos, quos per duos angues deſignari volunt, tota Aſia magis obnoxia reddita. Doctiſſimi A. Rubenii ſententia, ex iis, quæ ad Nummum Auguſti adduximus, facile patet. Vult enim, & hoſce nummos in Creta in honorem Antonii cuſos eſſe; & Baſin, cui caput muliebre, & fæmina iſta inſiſtunt, eſſe ciſtam myſticam Cretenſium, quæ cum duobus ſerpentibus implicitis iſtius inſulæ inſignia referat. Sane ſtriæ iſtæ, quos cannas, ex quibus ciſtæ conflabantur, ſignificare vult, ſatis perſpicue à ſculptore in utroque hoc nummo expreſſæ. Quod ad Caput muliebre, ciſtæ impoſitum, Sebaſtianus Erizzus tradit iſtud galeatum eſſe; Quod ſi verum eſt, putat Rubenius, (neque enim ipſum nummum videre ei contigit) eſſe caput Minervæ, quæ cor Liberi patris à Titanibus occiſi ciſtæ incluſit. Iul. Firmicus de Error. Profan. Religion. cap. VI. de myſteriis Cretenſium: *Præfertur ciſta, in qua cor ſoror latenter abſconderat.* Addit porro Rubenius, ſi caput hoc ſine galea eſt, ut ſane heic eſt expreſſum, non cum galea, ſed cum diademate, quod male forſan Seb. Erizzus pro galea accepit, tum ſe exiſtimare illud Cleopatræ, vel Dianæ Btitomantidos eſſe. Cum autem caput diademate, regio nempe inſigni, redimitum ſit; non dubito iſtud Cleopatræ Ægyptiorum

reginæ

reginæ esse. In secundo vero Antonii Nummo, per figuram muliebrem cistæ mysticæ cum urceo in dextra, & hasta pura in sinistra, insistentem, existimat idem Rubenius, designari Pietatem M. Antonii, qui forte mysteriis istis Orgicis initiari voluerit. Urceum autem manu tenere, ob Auguratum Antonii, aut Sacerdotium D. Iulii. Hinc & Antonium in Nummis sæpe cerni cum urceo ejusdem formæ, ut apud Goltzium Tab. XXXII. Num. XII. & in Augusto Tab. XXV. Num. VII. & Tab. XXVI. Num. V. & sæpe alias. Tandem subjungit Rubenius, non mirum, in Creta hos nummos in honorem Antonii signatos esse, cum pater ejus Creticus cognominatus sit, teste Plutarcho. Denique Antonium etiam Cretam Insulam liberam esse voluisse; istudque constare ex Oratione Ciceronis contra Antonium apud Dionem lib. XLV. Καὶ ποῦ τοῦτο γεγραμμένον εὗρες, ὥσπερ καὶ τὸ τοὺς Κρῆτας ἐλευθέρους μετὰ τὴν τοῦ Βρούτου ἀρχὴν γενέσθαι, ὧν ἡμεῖς μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον ἄρξαι ἐψηφισάμεθα. *Vbi vero hoc scriptum invenisti? quemadmodum & illud, ut Cretenses post Bruti interfectionem liberi forent. Quibus nos ut imperaremus, post Cæsaris mortem statuimus.* Cui respondet deinde lib. XLVI. Q. Fusius Calonus hisce verbis: Εἰ γὰρ ἐκεῖνος φανερῶς οὕτω καὶ ἀναισχύντως τά τε ἄλλα ἐκακούργησεν, ὡς λέγεις, καὶ τὴν Κρήτην ὅλην ἥρπασεν, ὡς καὶ ἐκ τῶν τοῦ Καίσαρος γραμμάτων ἐλευθέραν μετὰ τὴν τοῦ Βρούτου ἀρχὴν ἀφειμένην, ἣν ὕστερον ἐκεῖνοι παρ' ἡμῶν ἐπετράπη, πῶς μὲν ἂν ἐσιώπησας; πῶς δ' ἂν τῶν ἄλλων τις ἠνέσχετο, *Quod si Antonius adeo palam ac impudenter, ut tu dicis, dolo malo egit, ut præter reliqua Cretam totam rapuerit, velut ex libellis Cæsaris post præfecturam Bruti liberam esse jussam, cum tamen à nobis ea provincia Bruto post mortem demum Cæsaris fuerit mandata: hæc si sunt, inquam, qui fiebat, ut tu taceres, ac reliqui etiam id admitterent?* Hanc itaque ob causam Cretenses, honoris causa, Antonii Caput in Nummis cum Insulæ insignibus signarunt.

III. Num. *Hadriani* cum Inſcript. ASIA. *Matrona* ſtans dextra Serpentem, ſiniſtra navis gubernaculum tenens, dextro pede roſtro navis inpoſito *Aſiam minorem* repræſentat; nam *Aſiæ* nomine tunc *Aſia minor* veniebat. gubernaculum & roſtrum navis, rei navalis peritiam qua ejus incolæ tunc excellebant, deſignare videntur. ſerpentem vero manu comprimit forſan, quod Aſia Serpentibus abundaret. Pomponius Mela lib. I. cap. XIX. ſcribit circa Rhyndacum flumen Aſiæ minoris, *angues naſci immanes*, *neque ob magnitudinem modo*, *ſed ab id etiam mirabiles*, *quod ubi in alveum ejus æſtus*, *ſolemque fugerunt*, *emergunt atque hiant* : *ſupervolantesque aves*, *quamvis alte & perniciter ferantur*, *abſorbent.*

IV. Num. *Antonini*, cum Inſcr. COS. III. ASIA. Hic viciſſim *Aſia Minor* per *Matronam* turrito capite, ſiniſtra anchoram tenentem deſignatur. Videtur hic nummus cuſus in memoriam, oppidorum Aſiæ, quæ terræ motu conciderant, ab Antonino inſtauratorum; cujus rei meminit I. Capitolinus in Antonino.

V. Num. *Veſpaſiani* cum Inſcr. IVDÆA. Mulier humi ſedens, caput ſiniſtrâ lugentis inſtar, ſuſtentans, *Iudæam* à Veſpaſiano Imperatore devictam repræſentat : à tergo *Trophæum* ſuſpenſis armis & clypeis ornatum, ut victoriæ ſignum, erectum.

VI. Num. *Veſpaſiani* cum Inſcr. IVD. CAPT. S. C. Heic ſimiliter, *Iudæa* captiva ſub forma mulieris mœſtæ humi ſedentis ſub palmæ arbore; à tergo ſtat Imperator dextra haſtam puram, ſiniſtra *parazonium* tenens, & galeam pede ſiniſtro calcans; ad denotandum hoſtes virtute bellica ſuperatos. Parazonium, ut hoc obiter moneam, erat gladius latus cuſpide carens.

VII. Num. *Veſpaſiani*, cum ſimili Inſcr. IVDÆA CAPTA S. C. *Iudæa* triſtis ſub palma arbore ſedens ſuper thoracem. Qui à tergo ſtat cum clypeo ad pedes, A. Rubenius captivum vult eſſe; ſed potius

potius videtur Imperator designari, utpote paludamento, veste militari Imperatorum, indutus.

Num. *Vespasiani*, cum Inscr. itidem IVDAEA CAPTA. Ea- VIII.
dem fere figura Iudææ captivæ sub palma arbore super arma sedentis, ante eam clypeus; post verò arma quædam congesta cernuntur.

Num. *Titi* cum Inscr. IVD. CAP. Heic cernere est *Tro-* IX.
phæum erectum cum armis suspensis, cui adsidet ab una parte *Iudæa* mœsta; ab altera captivus manibus post tergum divinctis.

Num. *Vespasiani* cum Inscr. IVDAEA DEVICTA. *Iudæa* X.
capite velata, manibus ante pectus decussatis ad designandam virium imbecillitatem, adstans palmæ arbori.

Num. *Titi*, cum Inscript. IMP. XIII. *Scrofa*, sive *Sus*, cum XI.
quatuor Suculis, qualis etiam cernitur in quodam Nummo Vespasiani, cum Inscript. IMP. XIX. In opprobrium Iudæorum post Victoriam Iudaicam Vespasiani & Titi Impp. videtur hæc sus cum suculis impressa. quasi Iudæis exprobrans nunc etiam Scrofis una cum suculis suis libere per universam Iudæam vagari & oberrare licitum; unde antea à Iudæis excludebantur. Sic postea quoque Hadrianus Imp. *Suem marmoream* in fronte portæ Hierosolymæ, *Æliæ* à se vocatæ, quæ Bethlehemum tendebat, exsculpi jussit, ut testatur Eusebius in Chronico.

Num. *Nervæ* cum Inscript. FISCI IVDAICI CALVMNIA XII.
SVBLATA. S. C. In hoc præclaro Nummo cernitur *Palma*, Iudæorum Insigne, quia Regio illa Palmis abundat. Per *Fiscum Iudaicum* verò heic designatur Tributum, quod Iudæi omnes, qui in Imperio Romano erant, solvere tenebantur. Hoc autem quomodo sub Domitiano acerbissime exactum fuerit, notat Suetonius in Ejus Vitâ hisce verbis: *Præter cæteros Iudaicus fiscus acerbissime actus est.*

ad quem deferebantur, qui veluti professi Iudaicam intra Vrbem viverent vitam, vel dissimulata origine imposita genti tributa non pependissent. Interfuisse me adolescentulum memini, cum à procuratore frequentissimoque concilio inspiceretur nonagenarius senex, an circumsectus esset. Hunc *Fiscum Iudaicum* ab Imp. Nerva, Domitiani successore, relaxatum aut sublatum docet hic Nummus.

TABVLA XVII.

I. Num. *Hadriani Imp.* cum Inscript. IVDAEA. Cernitur heic *Iudæa* sub figura mulieris in genua prolapsæ, cum tribus nudis infantibus circa se, quarum unum manu tenet, cæteri vero duo supplices manus versus Imperatorem *Hadrianum* tendunt, qui togatus Iudæam sublevat, ac eam in gratiam recipit.

II. Num. *Ejusdem Imp.* cum Inscr. ADVENT*ui* AVG. IVDAEAE. *Iudæa*, Matronæ instar, velata, cum duobus nudis infantibus, quarum alter palmam manu fert, alter sacrificat ob *Adventum Hadriani*, qui iterum heic togatus, dextram elevatam tenet quasi votis ejus annuens; prope Aram incensam cernere quoque est adstantem Victimam.

III. *.

IV. Num. *Hadriani*, cum Inscript. COL*onia* AEL*ia* CAP*itolina* COMM*odiana*. Per *Coloniam Æliam* heic designatur Colonia, quæ ab Hadriano Hierosolymam, quam à prænomine suo *Æliam* appellavit, post quam Iudæos rebellantes subjugasset, deducta fuit. *Commodiana* dici videtur in memoriam Cejonii Commodi ab Hadriano adoptati; *Capitolina* autem, quia dedicata Iovi Capitolino Romæ in Capitolio culto; cujus templum columnis & Deorum statuis ornatum; quoque heic in Nummo expressum. In Cujus meditullio

ditullio apparet Commodus, ſiniſtra ſceptrum, dextra globum tenens; dextro quoque pede Globum premente, ad Orbis Terrarum Imperium denotandum.

V. VI. *. *.

Num. *Traiani*, cum Inſcr. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. & infra, ARAB. ADQ. Mulier ſtolata, dextra *Ramum arboris Thuriferæ*, ſiniſtra *Calamum Odoratum* tenens, cui adſtat *Camelus* cum unico gibbo, *Arabiam* deſignat, quæ iſtis omnibus abundare dicitur. Arabiam nempe à Trajano in formam Provinciæ redactam denotat hic nummus; idque ſatis indicant litteræ ARAB. ADQ. id eſt, *Arabia Adquiſita*. Ramum autem eſſe arboris Thurem ferentis, & Calamum itidem Odoratum, quem mulier iſta præfert, ut Arabiæ celebres merces, feliciter probavit Cl. Triſtanus in Comment. Hiſtor. ad Impp. Numiſmata. Sic in alio VII.

Num. *Ejuſdem Imp.* cum Inſcr. S. P. Q. R. OPTIMO PRINC. COS. V. P. P. & infra, ARAB. ſub ſimili figura muliebri, cum *Ramo* in dextra, & *Calamo* in ſiniſtra, & Camelo juxta eam, *Ara*bia exprimitur. In alio denique VIII.

Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. & infra ARAB. ADQVIS. *Arabiam* ſub eodem Schemate expreſſa, niſi quod loco Cameli, *Struthionem* juxta ſe ſtantem habeat. IX.

X. *.

Num. *Gentis Æmiliæ*, cum Inſcr. M. SCAVR. AED. CVR. EX SC. & infra REX ARETAS. Inſigne monumentum rei à M. Scauro geſtæ. Hic enim in Aſia Pompeii Proquæſtore in Judæam cum exercitu deflectens Hieroſolymam ab obſidione XI.

Aretæ

Aretæ Regis Arabiæ liberavit; & usque ad Petram eum fugavit. Vid. Ioseph. Antiquit. lib. XIV. cap. IV. & IX. & de Bel. Iud. lib. I. cap. V. & VI. in cujus rei memoriam, *Rex Aretas* ipse supplicis instar in dextrum genu prolapsus, cum *Camelo*, quem per frenum sinistra tenet, & *Ramo arboris Thuriferæ* in dextra manu, in hoc nummo signatus videtur. Ramum autem illum, quem Aretas Rex dextra protendit, esse arboris Thuriferæ, præterquam quod arbor ista Arabiæ proprium decus sit, etiam folia indicant, quæ Lauri foliis similia heic conspiciuntur; & arbori isti tribuuntur à Theophrasto, qui lib. IX. Hist. Plant. c. IV. δαφνοειδὲς ϗ λειόφυλλον εἶναι, *Thuris folium laurinum leveque esse* ait. Unde etiam Plinius lib. XII. cap. XIV. *Cortice lauri esse constat; quidam & folium simile dixere.*

XII. *.

TABVLA XVIII.

I. II. III. *. *. *.

IV. Num. *Severi*, cum Inscr. PART. ARAB. PART. ADIAB. COS. II. P. P. Duo captivi, *Arabs* alter, alter *Adiabenus*, manibus post terga revinctis ad Trophæum ex trunco, cum armis & clypeis suspensis. Severus Imp. exemplo Traiani in Adiabenem, quæ olim Assyria dicta, irrumpens, *Adiabenici* cognomen meruit. in cujus rei memoriam hic nummus percussus. Spartianus de Severo: *Arabas in deditionem accepit; Adiabenos in tributarios coëgit.*

V. VI. VII. *. *. *.

VIII. Num. *Traiani*. cum Inscr. ARMENIA. ET. MESOPOTAMIA. IN. POTESTATEM. P. R. REDACTAE. S. C.

Impe-

Imperator *Traianus* habitu militari cum ſceptro, & parazonio, armatus, pedibus premens ventrem mulieris humi jacentis; dextra capiti mitra ornato admota, ſiniſtra vero in terram poſita ſemet ipſam ſuſtinentis, inter duas figuras, quæ altera manu ſcirpos tenent, altera vero urnæ ex qua aqua profluit, incumbunt. ut Dii Fluviatiles pingi ſolent; incumbunt. Imago *Meſopotamiæ* inter duos fluvios celeberrimos *Euphratem* & *Tigrim* heic per Deos iſtos fluviatiles repræſentatos, ſitæ.

IX. X. XI. *. *. *.

Num. *Auguſti*, cum Inſcript. CAESAR. DIVI. F. AR- XII.
MENIA CAPTA. Figura veſte oblonga & fluida induta, cum Tiara in capite in dextrum genu prolapſa, manuſque ſupplicantis inſtar protendens, *Armeniam* devictam deſignans.

TABVLA XIX.

Num. *Auguſti*, cum Inſcr. ARMENIA CAPTA. *Victoria* I.
arma ad Trophæum ſuſpendens; infra duæ figuræ, quarum altera captivum manibus ad terga revinctis, cum ablongo pileo in capite; altera fœminam captivam, lugentis inſtar, caput manu ſuſtentantem repræſentat.

Num. *Auguſti*, cum Inſcr. ARMENIA CAPTA. *Victoria* II.
alis expanſis Taurum proſtratum cornibus apprehendens, & quaſi domans. A. Rubenius per taurum æquivocè denotari putat *Taurum* montem, qui Armeniam contingit; adeoque Taurum montem Victoriis Auguſti eſſe ſubactum.

Num. *Auguſti* cum eadem Inſcript. ARMENIA CAPTA. III.
Heic *Armenia* deſignatur per duas Pharetras cum ſagittis, & per Arcum thecæ ſuæ inditum; Hæc enim Armeniorum arma.

IV. Num. *Augusti*, cum simili Insc. ARMENIA CAPTA. *Capricorni* vulgaris apud antiquos effigies, Capri nempe ab anteriore parte, in caudam piscis posteriora versus desinentis. *Orbem* heic pedibus tenet, & supra eum *Cornucopiæ* cernitur; in aliis etiam Augusti nummis *Gubernaculum navis* præterea additum habet; quæ omnia solita Fortunæ insignia, quam Augustus sibi propitiam esse hoc Schemate indicare voluit. Capricornus autem ab Augusto in nummis signatus, quia sub hoc sidere primum lucem adspexit. Qua de re Suetonius in ejus Vita: *Tantam mox fiduciam fati Augustus habuit, ut thema suum vulgaverit, nummumque argenteum nota sideris* CAPRICORNI, *quo natus, percusserit.* Quas autem dividias hæc Suetonii verba de natali Augusti inter Principes Chronologorum nostræ ætatis dederint, nemini paullo humaniori ignotum. Inter Alb. Rubenii Opuscula postuma haud ita pridem à Cl. Grævio publicata, elegantissima quoque exstat Dissertatio, quamvis ultima manus ei non fuerit imposita, De Natali Augusti, quam omnino vide sis.

V. Num. *Augusti* cum Inscr. CAESAR DIVI F. ARMEN. RECEP. IMP. VII. In hoc Nummo cernitur *Armenus* barbarico cultu dextra hastam, sinistra arcum tenens, cum pileo oblongo in capite. Qui habitus Armenorum fuit.

VI. Num. *Augusti* cum Inscrip. C. CAESAR. AVGVS. F. Hic Nummus percussus in honorem *Caii Cæsaris*, Augusti ex filia Iulia, nepotis, quem Augustus contra Phraatem Parthorum Regem, in Armeniam magna manu prorumpentem, misit. Cernitur heic ipse *Caius Cæsar* equo veloci insidens, in Armeniam proficiscens, cum signis Rom. militaribus, quibus Romani exercitus robur & Vis designatur. Dum in itinere *Caius* hærebat, *Phraätes*, literis ad Augustum datis, pacem petebat; quibus Augustus respondens, cum simplici inscriptione nominis ejus *Phraäti* absque titulo *Regi Regum*, imperabat, ut *Armeniam* restitueret. Ipse vero

hoc neglexit, quoad Caius Cæſar cum legionibus in Syriam uſque jam adveniſſet; Quo nuncio audito, Phraätes, cum domi etiam res ipſius turbatæ, Armeniâ deſiſtebat, ac cum Auguſto denuo in gratiam rediit.

Num. *M. Aurelii* cum Inſcr. P. M. TR. P. XVIII. IMP. II. VII.
COS. III. ARMEN. Heic *Armenia* ſub ſpecie mulieris mœſtæ, humi ſedentis, juxta trophæum, de ſpoliis Armeniorum fixum, dextrâ caput ſuſtentantis, ſiniſtra arcum depoſitum tenentis cum pileo oblongo in capite cernitur. Victoriam M. Aurelii de Armeniis deſignat. VII. Capitolinus: *Geſtæ ſunt res in Armenia proſpere per Statium Priſcum, Artanatis captis: delatumque Armeniaci nomen utrique Principum, quod Marcus per verecundiam primo recuſavit, poſtea tamen recepit.*

Num. *L. Veri* cum Inſcr. S. C. ARMEN. Heic ſimiliter *Ar-* VIII.
menia, fæminæ lugentis inſtar, inter arma humi ſedentis, cum vexillo militari ante ſe, repræſentatur.

Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. TR. P. V. IMP. III. COS. II. IX.
ARMEN. CAP. Cernitur heic *Armenius* captivus humi ſedens manibus poſt terga ligatis, cum pileo oblongo, (quem apud Armenos, tam viris, quam fæminis communem fuiſſe conſtare poteſt ex Num. VII. & VIII. hujus Tab.) in capite. Ante eum *Pharetra*, *Arcus* & *Scutum* depoſita. Hieronymus alicubi in Epiſt. ad Lætam: *depoſuit pharetras Armenius.*

Num. *Ejuſdem Veri* cum Inſcr. TR. P. IIII. IMP. II. COS. II. X.
REX. ARME. DAT. Imperator *L. Verus* habitu militari in Suggeſtu ſellæ Curuli inſidens inter duas figuras adſtantes, ſiniſtra parazonium tenet, dextra vero extenſa caput hominis ante tribunal humi ſtantis tangit, quaſi aliquid largiretur; quo ſchemate *Regem Armeniis datum*, uti Inſcriptio docet, deſignatur.

M 2 Num.

XI. Num. *Augusti* cum Inscript. SIGNIS. PARTHICIS. RECEPTIS. S. P. Q. R. *Corona quercea* cum glandibus, quæ alias *Civica* dicitur, & *ob cives servatos* dari solebat. Heic vero Augusto tribuitur ab signa Rom. militaria, à Parthis M. Crasso & M. Antonio ademta, suo vero sub Imperio recepta. Qua victoriâ Augustum supra modum gavisum fuisse, testes sunt tot & tam varii eâ de re signati Nummi veteres, cum Inscriptione SIGNIS. PARTHICIS. RECEPTIS. & sumpliciter SIGNIS. RECEPTIS; quorum nonnulli hac & sequenti Tabula XX. exhibentur. Historiam ipsam tangit Suetonius in Augusto his verbis: *Parthi quoque & Armeniam vindicanti facile cesserunt: & signa militaria quæ M. Crasso & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt: obsidesque insuper obtulerunt: denique pluribus quodam de regno concertantibns, non nisi ab ipso electum comprobaverunt.*

XII. Num. *Augusti* cum Inscript. SIGNIS PARTHICIS RECEPTIS. Thema genethliacum Augusti, signum sc. *Capricorni*, sub quo Augustum natum ad Num. IV. hujus Tab. ex Suetonio diximus.

TABVLA XX.

I. Num. *Augusti* cum Inscr. CIVIB. ET. SIGN. MILIT. A. PARTHIS. RECVP. *Porta*, sive *Arcus Triumphalis*, in cujus fastigio Augustus laurum manu tenens in curru triumphali cum quadrigis, *ob cives & signa militaria à Parthis recuperata*, inter duas figuras acclamantes, sive gaudio exsultantes, uti videtur; ambæ signa militaria alterâ manu ostentare videntur; altera etiam dextrâ arcum tenet. Historiam ex Suetonio supra attigimus; de ea vero re Dio Cassius lib. LIV. ita scribit: Κ'αν τϐτῳ ὁ Φραάτης, φοβηθής μὴ ϗ ἐπιςρατεύσῃ οἱ, ὅτι μηδέπω τῶν συγκειμένων τί,

τα

τά τε σημεῖα αὐτῶν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, πλὴν ὀλίγων, οἳ ὑπ' αἰσχύνης σφᾶς ἔφθειραν, ἢ καὶ κατὰ χώραν λαθόντες ἔμειναν ἀπέπεμψε. &c. *Interim Phraätes, quia nihil dum eorum, quæ pactus fuerat, perfecisset, veritus ne bello ab Augusto impeteretur, signa ei militaria & captivos omnes, paucis demptis, qui se ipsos pudore moti interemerant, aut in Parthia occulte remanserant, remisit.* Quanti autem Augustus factum hoc fecerit, ex iis quæ à Dione subjunguntur liquet; sic enim pergit: Καὶ αὐτοὺς ἐκεῖνος, ὡς καὶ πολέμῳ τινὶ τὸν Πάρθον νενικηκὼς ἔλαβε, καὶ γὰρ ἐφρόνει μέγα, λέγων ὅτι τὰ πρότερον ποτὲ ἐν ταῖς μάχαις ἀπολόμενα, ἀκονιτὶ ἐκεκόμιστο. *Et ea quidem Augustus, quasi bello aliquo Parthum vicisset accepit. Nam hanc rem magnæ sibi laudi ducebat, quod prœliis prius amissas res citra ullum certamen recepisset.* Quin & mox addit, Augustum propterea sacrificia, & Templum Marti Ultori, in Capitolio, ubi signa militaria suspenderentur, decrevisse. denique & equo ovantem in Urbem invectum, & arcu triumphali, cujus memoria in hoc Nummo, honoratum fuisse. Verba Dionis ipsa mox addam.

Num. *Augusti*, cum Inscript. SIGNIS RECEPTIS. II.
Heic cernitur ipse *Mars* stans galeatus, cetera nudus, nisi quod cingulo militari sub pectore cinctus, cum signis militaribus in utraque manu. Haud dubie heic *Mars Vltor* designatur, cui templum ab Augusto in Capitolio ædificatum, & signa militaria à Parthis recuperata, suspensa notat Dio lib. LIV. hisce Verbis, quæ post modo adducta statim sequuntur: Ἀμέλει καὶ θυσίας ἐπ' αὐτοῖς, καὶ νεὼν Ἄρεος Τιμωροῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ κατὰ τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Φερετρίου ζήλωμα, πρὸς τὴν τῶν σημείων ἀνάθεσιν, τῶν ψηφισθῆναι ἐκέλευσε, καὶ ἐποίησε, καὶ προσέτι, καὶ ἐπὶ κέλητος ἐς τὴν πόλιν ἐσήλασε, καὶ ἁψῖδι τροπαιοφόρῳ ἐτιμήθη. Id est,

Itaque (Augustus,) *& sacrificia ejus rei causa, & templum Martis Vltoris in Capitolio ad mutationem Iovis Feretrii, qua signa ea militaria suspenderentur, decerni jussit, ac deinde perfecit. Equo etiam ovans in Vrbem invectus, ac arcu triumphali trophæum gestante honoratus est.*

III. Num. *Augusti* cum Inscript. SIGNIS. RECEPTIS. S. P. Q. R. Cusus hic nummus in ejusdem rei memoriam, ac præcedentes; exhibentur heic vero ipsa signa militaria, Aquila scilicet, Legionis totius signum, & aliud signum Cohortis, cum intermedio Clypeo Votivo, uti ex Litteris inscriptis CL. V., quæ *Clypeum Votivum* designant, manifestum.

IV. Num. *Augusti.* cum Insc. CÆSAR AVGVSTVS, SIGN. RECEPT. Heic *Parthus* in alterum genu procumbens supplicis instar; femoralibus & interula indutus, cum pileo oblongo in capite; à tergo vestis lacinia dependet; manibus signum militare, cui vexillum appensum, exhibens.

V. Num. *Augusti* cum Inscr. DE PARTHIS. *Tiara*, indumentum capitis regium à Parthis, aliisque Orientalibus Regibus usurpatum heic cernitur, cum *Arcu* & *Pharetra* sagittis plena; quæ etiam inter insignia Regum Orientalium erant.

VI. Num. *Antonii triumviri* cum Inscript. IMP. TER. Eadem insignia, ac in præcedenti nummo. *Tiara* nimirum cum *Arcu* & *sagitta*. Nummus hic ab Antonio percussus in memoriam Artavasdis Armeniorum Regis à se capti, cujus *Tiara* & cætera insignia regia heic exhibentur.

VII. Num. *Antonii triumviri* cum Inscrip. ANTONI. ARMENIA. DEVICTA. *M. Antonii* caput nudum heic cernitur, pone adjectâ *Tiarâ*, ob Artavasdem Armeniorum Regem devictum & captum.

Est

Est aversa pars nummi præcedentis VII. in qua Effigies *Cleopatræ*, Ægyptiorum Reginæ, cum rostro navis ob navales copias, exhibetur, & Inscriptione, REGINÆ REGVM FILIORVM REGVM CLEOPATRAE. Hoc enim titulo Cleopatra cum filiis ab Antonio donata, ut præter alios, testis est Dio Cassius lib. XLIX. Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Ἀντώνιος τοὺς Ἀλεξανδρέας εἱστίασε, καὶ τὴν Κλεοπάτραν, τούς τε παῖδας αὐτῆς ἐν ἐκκλησίᾳ παρεκαθίσατο. δημηγορήσας τε τινὰ ἐκείνην τε ΒΑΣΙΛΙΔΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ καὶ τὸν Πτολεμαῖον, ὃν Καισαρίωνα ἐπωνόμαζον, ΒΑΣΙΛΕΑ ΒΑΣΙΛΕΩΝ καλεῖσθαι ἐκέλευσε· καὶ αὐτοῖς καὶ τὴν Αἴγυπτον, τήν τε Κύπρον, ἄλλην διανομὴν τινὰ ποιησάμενος, ἔδωκε. Id est: *Deinde Antonius Alexandrinis epulum præbuit, ac in concilio populi Cleopatræ ejusque liberis, propter se sedem dedit: habitaque ad populum quadam oratione Cleopatram REGINAM REGVM; Ptolomæum, Cæsarionem cognomine REGEM REGVM, appellari jussit: iisque Ægyptum & Cyprum alia à priore divisione instituta addixit.* Cæterum hujusmodi Nummos cum Cleopatræ effigie à M. Antonio percussos Anagniæ notat Servius ad illud Virgilii, *quod dives Anagnia possit* hisce verbis: *Dives Anagnia aut fertilis, aut abludit ad historiam. Nam Antonius Augusti sorore contempta, postquam Cleopatram duxit Vxorem,* MONETAM *ejus nomine in Anagnia civitate jussit fieri.* VIII.

Num. *Traiani* cum Inscr. P. M. TR. P. COS. VI. PP. S. P. Q. R. & infra: PARTHIA CAPTA. *Trophæum*, cum armis & Clypeis suspensis, ad cujus truncum ab una parte Vir nudus, ab altera fæmina itidem nuda religati; ambo alterâ manu caput sustentantes; alterâ vero in genu sepositâ, *Parthiam* à Traiano subjugatam & spolia inde lecta designant. IX.

Num. *Severi* cum Inscr. VICT. PARTHICA. *Victoria* alata

alata gradiens, dextra coronam, sinistra trophæum gestans; ante pedes ejus *Parthus* pileatus, manibus post terga revinctis, humi residet. Severi Imperatoris Victoriam à Parthis partam repræsentat.
X. Qua de re ita Spartianus in ejus Vita: *Circa Arabiam plura gessit; Parthis etiam in ditionem redactis, nec non etiam Adiabenis, qui quidem omnes cum Pescennio senserant. Atque ab hoc reversus triumpho delato, appellatus est ARABICVS, ADIABENICVS, PARTHICVS. Sed triumphum respuit, ne videretur de civili triumphare victoriâ. recusavit & PARTHICVM nomen, ne Parthos lacesseret.*

Num. *Traiani*, cum Inscr. REX PARTHIS DATVS. Imperator *Traianus* laureatus, & habitu militari, cui à tergo adstat *Satelles*, pro Tribunali in Sella Curuli sedens, sinistra sceptrum tenens, dextram verò protendens, ad caput hominis ante Tribu-
XI. nal in terrâ stantis, qui dextram elevatam tenet; ante eum mulier æstive vestita, capite turrito, in dextrum genu prolapsa, dextram, supplicantis instar, extendit; quæ ipsam *Parthiam* repræsentat, Regem à Traiano petens. Homo vero adstans dextra elevata, & ipse Rex *Parthamaspates*, quem Parthis Traianus dedit, & qui hoc schemate fidelitatis, jusjurandum præstare videtur, aliis tamen placet Imp. Traianum heic curuli in suggestu insidere inter duos milites, & in genu positum, esse ipsum *Parthamaspatem* supplicem cum corona, quem Regem Parthis protensa dextra constituit, juxta nempe Phraätis exemplum, cujus meminit Horatius lib. I. Ep. XII.

—— Ius imperiumque Phraätes
Cæsaris accepit genibus minor. ——

Aut illud Claudiani VI. Consul. Honor.

—— positoque Tiaram
Submisere genu. ——

Quic-

Quicquid ſit, rem ipſam, quæ hoc nummo deſignatur, diſertis verbis ita narrat Dio lib. LXVIII. Τραϊανὸς δὲ φοβηθεὶς μὴ καὶ οἱ Πάρθοι τί νεοχμώσωσι, βασιλέα αὐτοῖς ἴδιον δοῦναι ἠθέλησε. καὶ ἐς Κτησιφῶντα ἐλθὼν, συνεκάλεσεν, ἐς πεδίον τί μέγα πάντας μὲν τοὺς Ῥωμαίους, πάντας δὲ τοὺς Πάρθους τοὺς ἐκεῖ τότε ὄντας· καὶ ἐπὶ βῆμα ὑψελον ἀναβὰς, καὶ μεγαληγορήσας ὑπὲρ ὧν καὶ κατειργάσατο, Παρθαμασπάτην τοῖς Πάρθοις βασιλέα ἀπάδειξε τὸ διάδημα αὐτῷ ἐπιθείς. *Traianus metuens, ne Parthi quoque aliquid molirentur, Regem eis dare conſtituit. Itaque ut Cteſiphontem venit, convocatis in magnam planiciem Romanis omnibus, Parthiſque, qui tum aderant, excelſum tribunal conſcendit. Ibi apud eos de rebus ab ſe geſtis gloriatur, deinde Parthis Regem Parthamaſpatem deſignat, eique diadema imponit.*

Num. *Traiani* cum Inſcr. REGNA ADSIGNATA. S. C. XII.
Cernitur heic ſimiliter *Traianus* Imp. in Tribunali Sellæ Curuli inſidens, cum duobus ſatellitibus poſt eum. ante tribunal tres homines ſtantes, quorum primo Corona radiata in capite, reliquis duobus Galeæ aut potius Tiaræ, tres Reges referre videntur, quibus *regna* à Traiano *adſignata*, uti inſcriptio docet. Videtur hic nummus repræſentare varias illos gentes, quas Dio tradit, Traianum ab ſe ſuperatas ad Senatum numquam non perſcripſiſſe, adeo ut Senatus eos neque cognoſcere, neque nominare ſatis poſſet. His autem poſt victoriam Reges pro ſuo arbitrio Traianus dedit.

TABVLA XXI.

I. II. * *.

Num. *Traiani*, cum Inſcr. S.P.Q.R. DIVO TRAIANO PARTHICO. Hic nummus exhibet *Dianam Luciferam* curru à leone & apro vectam, dextra facem tenentem; præeunte III.

Hercule, Deam retro adſpiciente, clavam dextro humero geſtante. Sub Herculis figurâ heic ipſe Traianus deſignatur, utpote qui rebus à ſe geſtis Herculeos labores æquaſſe ſibi viſus, unde & *Hercules* dici voluit in nummis quibuſdam, quorum Inſcriptiones A. Occo exhibet in uno: IMP. HERCVLES CAES. AVG. P. M. & in alio: IMP. HERCVLES ROMANVS CAES. AVG. P.P. S.P.Q.R. OPT. PRIN. Per Dianam Luciferam ipſam Indiam, ſive Plagas Orientales, quas Traianum quoque cum exercitu adiiſſe Dio refert, denotari volunt.

IV. V. *. *.

VI. Num. *Hadriani* cum Inſcript. CAPPADOCIA. S. C. Figura ſtans ſive virilis ſive muliebris Cappadociam repræſentat, capite turrito, ut regionem urbibus frequentem oſtendat veſte ſuccinctâ, cui circa collum exuviæ leonis aut ſtruthionis adſtrictæ, quæ à tergo dependent ad latus utrumque; ſiniſtrâ manu haſtam cum vexillo, dextra monticulum, ſeu ſcopulos in acumen aſſurgentes, (Ant. Auguſtinus Dial. III. pilas vocat, ſed male meo judicio) ſuſtinere videtur; quibus quidam regni limites & terminos deſignari putant.

VII. Num. *Hadriani* cum Inſcript. RESTITVTORI BITHYNIÆ. *Bithynia* laxiori veſte induta, turrito capite, ac poſito genu ſupplex, ſiniſtra vexillum militare in humero geſtans, per dextram ab Imperatore Hadriano togato ſublevatur. Faciunt huc illa Euſebii in Chronico, ubi de Hadriano: Ἀυτὸς Νικομηδείαν σεισμῷ καταπλωθεῖσαν καὶ Νίκαιαν πόλεις Βιθυνίας χρήμασιν ἀνεστήσατο. *Ipſe Nicomedeam terræ motu ſubverſam, & Nicæam, Vrbes Bithyniæ, pecuniâ inſtauravit.*

VIII. IX. X. XI. *. *. *. *.

Num.

Num. *Hadriani* cum Inſc. RESTITVTORI PHRY- XII.
GIAE. S. C. Figura virilis, uti videtur, in dextrum genu prolapſa, cum braccis & pileo oblongo in capite, ſiniſtra ſuper genu ſiniſtrum recumbente, ſertum, ſive coronam tenens, ab Imperatore Hadriano dextrâ porrecta erigitur.

TABVLA XXII.

Num. *Hadriani* cum Inſcript. RESTITVTORI MA- I.
CEDONIAE. Imp. *Hadrianus* togatus ſimiliter *Macedoniam* cum petaſo in capite, in alterum genu procumbentem, & ſcuticam ſive flagellum ſiniſtrâ ſuper humerum, inſtar aurigæ, tenentem dextrâ ſublevat. A. Rubenius, heic aurigæ cultu putat Macedoniam videri, ob præſtantiam forte Macedonum eâ tempeſtate in aurigando, aut equorum ad currus aptorum proventum & copiam: Hinc *Pellæi equi* laudati Gentio in Cynægetico.

Num. *Conſtantino Magno* vulgo adſcriptus, quamvis incertum, II.
an ejus ſit; cum Inſcript. CONSTANTINOPOLIS. Caput *Iuvenculæ* Heroinæ inſtar, cum galea criſtata, cui laurea corona circumcincta, & veſte palmata circa humeros, Vrbem *Conſtantinopolim* repræſentans. In averſa parte hujus

Num. cernitur imago *Victoriæ* cum alis expanſis dextrâ ha- III.
ſtam tenens, ſiniſtrâ verò clypeo incumbens; dextro etiam pede navigii proræ impoſito. Quibus Symbolis Conſtantinopolis Vrbis robur juvenile, vires militares, Victoriæ, & rerum maritimarum peritia deſignatur.

Num. *trium Auguſtorum*, quos Hemelarius putat eſſe Gratia- IV.
num, Valentianum & Theodoſium, cum Inſc. CONCORDIA AVG. G. G. Sedet *Nova Roma*, ſive *Conſtantinopolis*

 galeâ

galeâ cristatâ armata, dextra hastam, sinistra globum, seu Orbem ferens, ac pedibus navigii proram premens. In inferiori Nummi parte cernuntur Literæ COM. OB. quæ quid sibi velint, à variis hariolatum est, quamvis crebro occurrant in nummis aureis Augustorum posteriorum, uti & faciunt literæ CONOB. ubi N. loco M. reperitur. quas postremas, Cedrenus sic interpretatur C. *Civitates* O. *omnes* N. *noscere* O. *obediant* B *venerationi*. Sed meritò, ut Monachi interpretatio ista exploditur. Melius forsan Ortelius in Itinerario: *Constantinopoli obsignata*, ubi intelligendum *pecunia*. Vel, ut alii, Co. *Constantinopoli*. N. *nummus* OB. *obsignatus*. Et hoc modo in nostro Nummo, *Constantinopoli Moneta Obsignata*. Quamvis & hæ interpretationes difficultate sua non careant, & præstet in re obscura ἐπέχειν.

V. Num. *Constantii* cum Inscript. GLORIA REIPVBLICAE. Duæ figuræ in subselliis sedentes, quarum altera à dextris galeata, *Romam veterem* repræsentans; altera capite turrito, cum sceptro, cujus fastigio animalis cujusdam caput effictum, (forte massa, sive clava ex armorum Thraciorum genere est) pede dextro navigii proræ imposito, *Romam Novam*, sive *Constantinopolim* designans. ambæ ingentem Clypeum votivum sustinent, cui literæ inscriptæ VOT. XXX. MVLT. XXXX. *Vota tricennalia*, & *multiplicata quadragenalia* exhibent. Bene Hemelarius signari putat Occidentalis & Orientalis Imperii in Votis pro salute Reipub. & Principum conceptis consensum, & ex concordia gloriam & amplitudinem.

VI. Num. *Valentiniani*. cum Inscr. GLORIA REIPVBLICÆ. Sedent heic similiter duæ figuræ, uti in præcedente nummo, utramque *Romam Veterem* & *Novam* designantes, nisi quod ista, quæ Romam veterem repræsentat, nudo capite conspiciatur, & altera humero sinistro & pectore seminudo cum duabus Crucibus â lateribus positis loco subsellii, quod in præcedente expressum; nisi quis ma-

malis cum Hemelario, Cruces hasce subsellii reclinationem esse, derasis in numismate lineis, imperfecte expressam.

Num. *Hadriani* cum Inscr. RESTITVTORI ACHAIAE. VII.
Matrona *Achaiam* referens, in alterum genu supplex procumbens ab Hadriano Imperatore porrectâ dextra heic quoque sublevatur, quemadmodum id in aliis regionibus in Nummis ipsius expressis, ab eo factum. Inter Imperatorem & Achaiam cernere est urceum cum duabus ansis, ex quo assurgit flosculus, sive arbusculum cum foliis acutis. Spartianus in Hadriano. *Post hoc per Asiam & insulas ad Achaiam navigavit* &c. *Et in Achaia quidem illud observatum ferunt, quod cum in sacris multi cultros haberent, cum Hadriano nullus armatus ingressus est.*

Num. *Maximiani* cum Inscrip. VIRTVS ILLVRICI. TR. VIII.
Imperator *Maximianus*, sive alius armatus equo insidens, navim bellicam, in qua milites remigant, prætento scutorum ordine, veloci cursu transiliens. Videtur hic Nummus designare vires copiarum terrestrium & navalium Illyrici. Literæ TR. *Treviris* nummium hunc cusum indicant. ubi Moneta erat. Hinc in Notitia Imperii *Præfectus Monetæ Trevirorum.*

IX. *.

Num. *Traiani* cum Inscript. DARDANICI. Matrona X.
decenti habitu stans, lauri, vel oleæ ramulum dextra tenens, *Dardaniam* repræsentare videtur; quæ Traianum Imperatorem per ejus Oras in Daciam transeuntem civili more cum pacis signo exceperit.

Num. *Ælii Cæsaris* cum Inscript. TR. POT. COS. II. XI.
PANNONIA. S.C. Figura stans turrito capite, dextera vexillum militare ferens, sinistra vero laciniam panni circa humeros & inferiorem corporis partem ita circumvoluti, ut intermedia pars

nuda appareat, sustinens, *Pannoniam*, cui *Ælius Verus*, ab Hadriano adoptatus, & *Cæsar* appellatus, præfuit, designat. Ea de re ita Spartianus in Ælio Vero: *Adoptatus autem Ælius Verus ab Hadriano eo tempore, quo jam, ut superius diximus, parum vigebat, & de successore necessario cogitabat: statimque Prætor factus & Pannoniis dux & Rector impositus; mox Consul creatus, & quia deputatus imperio, iterum Consul designatus est.* in cujus ei memoriam hic nummus cusus.

XII. Num. *Traiani Decii*, cum Inscript. PANNONIÆ. Duæ Matronæ stantes vultu à se invicem averso, decoro habitu, & capita tectæ velo dependente, dextris ad cœlum sublevatis, altera cohortis Insignia à dextris posita habet, altera sinistra clavam, cui pila præfixa tenet. Duplicem *Pannoniæ* provinciam, *superiorem* & *inferiorem* designare videntur.

TABVLA XXIII.

I. Num. *Traiani Decii* cum Inscript. PANNONIÆ. Heic similiter cernuntur duæ Matronæ eodem habitu stantes, ac in præcedentis Tab. XXII. Num. XII. nisi quod heic junctis dexteris juxta signum militare intermedium, facies sibi invicem adversas gerant; Symbolum pacis & concordiæ superioris & inferioris *Pannoniæ*.

II. Num. *Nervæ Traiani* cum Inscript. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. In hoc nummo *Dacia* capta repræsentatur sub figura hominis Dacici captivi, scuto humi posito insidentis, & caput sub alto pileo ornatum, mœsti instar, sinistra manu sustinentis, toto corpore nudi, nisi quod intermedias partes panno obvelatas habeat; infra etiam fragmentum arcus confracti adjacet.

III. Num. *Nervæ Traiani* cum Inscr. COS. V. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO PRINC. DAC. CAP. *Dacus* Captivus pene nudus,

nudus, manibus post terga deligatis, cum pileo in capite, super arma nationis humi disjecta & accumulata sedet. Cernuntur autem duo scuta, duo arcus, cum duabus sagittis.

Num. *Nervæ Traiani*, cum simili Inscript. COS. V. P.P. IV.
S.P.Q.R. OPTIMO PRINC. & infra. DAC. CAP. Captivus *Dacus* interula & femoralibus vestitus, cum pileo consueto, sedens super arma disjecta, dextro cubito super dextrum genu posito, caput sustentans.

Num. *Nervæ Traiani* cum Inscr. S.P.Q.R. OPTIMO V.
PRINCIPI. *Dacus* captivus pæne nudus, super scutum oblongum humi positum, dextro crure extenso, sedens, & caput pileatum sinistro cubito, sinistro genu innixo, sustentans, dexterâ super idem genu quiescente. Supra caput arma quædam nationis trophæi instar suspensa cernuntur.

Num. *Nervæ Traiani* cum Inscript. COS. V. P. P. S.P.Q.R. VI.
OPTIMO PRINC. & infra DAC. CAP. *Dacus* manibus ante pectus colligatis, adstat super scutum humi positum; ad pedes ipsius cernuntur armorum spolia. Cæterum ex tot Traiani Nummis hic adductis cum titulo *Optimi Principis*, utique apparet, quam isto titulo OPTIMI inter plurimos alios à Senatu ipsi delatos, Traianus delectatus fuerit; & verissimum esse, quod de eo Dio notat: Πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῇ τοῦ ΟΠΤΙΜΟΥ προσηγορίᾳ, ἢ ταῖς ἄλλαις ξυμπάσαις, ἅτε καὶ τῶν τρόπων αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τῶν ὅπλων οὔσῃ, ἐσεμνύνετο. I.e. *Sed cognomine OPTIMI multo magis, quam cæteris omnibus gloriari videbatur, ex quo natura moresque ejus suavissimi magis, quam arma cognoscerentur.*

Num. *Nervæ Traiani* cum Inscript. DACIA AVGVSTA VII.
PROVIN. S.C. Cernitur heic Matrona decoro habitu in montis vertice sedens, sinistra vexillum militare ferens, dextera autem

supra

ſupra dextrum femur repoſita; ad pedes ſtat frumenti menſura, modius forſan, cum duobus infantulis nudis, quorum alter ramulum dextra tenet. Mons iſte Daciam montoſam eſſe regionem deſignat. Unde Statius:

Et conjurato dejectos vertice Dacos.

Idem alibi:

Quæque ſuum Dacis donat Clementia Montem.

Nummus hic *Daciam* à Traiano in Provinciam redactam docet, in quam & colonias miſit. Qua de re Xiphilinus ex Dione: Δεκέβαλος δὲ, ὡς καὶ τὸ βασίλειον αὐτοῦ, καὶ ἡ χώρα κατείληπτο σύμπασα, καὶ αὐτὸς ἐκινδύνευεν ἁλῶναι, διχρήσατο ἑαυτόν, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐς τὴν Ῥώμην ἀπεκομίσθη· καὶ οὕτως ἡ Δακία Ῥωμαίων ὑπήκοος ἐγένετο, καὶ πόλεις ἐν αὐτῇ Τραϊανὸς κατῴκισεν. *Decebalus* (Daciæ Rex) *poſtquam regiam, regionemque ſuam omnem captam eſſe cognovit, immінereque periculum, ne ipſe quoque caperetur, manus ſibi intulit. Ejus caput Romam perlatum eſt, & ſic Dacia in poteſtatem populi Romani venit: in eamque Traianus colonias deduxit.* Et Eutropius lib. VIII. *Daciam Decebalo victo ſubegit, provincia trans Danubium facta.* Et paullo poſt, ubi de Hadriano: *Traiani gloriæ invidens*, inquit, *ſtatim provincias tres reliquit, quas Traianus addiderat, id eſt Aſſyriam, Meſopotamiam, & Armeniam. Revocavit exercitus, ac finem imperii eſſe voluit Euphratem. Idem de Dacia facere conatum, amici deterruerunt, ne multi cives Romani Barbaris traderentur, propterea, quod à Traiano victa Dacia, & toto orbe Romanorum infinitas eò copias hominum tranſtulerat ad agros & urbes colendas.*

VIII. Num. *Hadriani*, cum Inſcript. S. C. DACIA. Heic *Dacia* non amplius captiva, ſed quaſi libera cernitur thoraci ferreo inſidens, dextra ſignum militare, ſiniſtra palmæ ramum tenens. Typus,

pus, ut videtur, majoris Libertatis, quam Daciam ſub Hadriani Imperio obtinuiſſe verba Eutropii modo adducta ſatis indicant.

Num. *Traiani Decii*, cum Inſcript. DACIA. *S. C. Dacia* ipſa ſub ſpecie matronæ veſtibus comptæ, dextrâ haſtam tenentis, in cujus vertice caput aſini, aut equi, aut potius capri; ob os acutius, & barbulam oblongam infra mentum; ſiniſtra veſtis ſinum explicare videtur. Haſta iſta cum capite affixo, forte pro ſigno militari Septentrionalium nationum accipienda. IX.

X. *.

Num. *Domitiani* cum Inſcr. SARMATIA DEVICTA. XI.
Videre heic eſt captivus pænitus nudus, ſcuto oblongo inſidens, lugentis inſtar caput inclinatum ſiniſtra ſuſtentans; juxta çernitur haſta, vel ſagitta fracta. Sarmatiam ab Domitiano devictam deſignat. De re ipſa Suetonius in Domitiano, cap. VI. *Expeditiones partim ſponte ſuſcepit, partim neceſſario; ſponte in Cattos: neceſſario unam in Sarmatas; legione cum Legato ſimul cæſa. In Dacos duas, primam Appio Sabino conſulari oppreſſo: ſecundam, Cornelio Fuſco præfecto cohortium prætorianarum, cui belli ſummam commiſerat. De Cattis Daciſque poſt varia prælia duplicem triumphum egit. De Sarmatis lauream modo Capitolino Iovi retulit.* Vide Martialem lib. VIII. Epigr. XV. & lib. IX. Epigr. CIII.

Num. *Domitiani* cum inſcript. SIGNIS. A. SARMATIS. XII.
RECEPT. Cernitur heic *Sarmata* in dextrum genu procumbens, & dextrâ ſignum militare Rom. cum vexillo quaſi tradens; forte quia ſub Domitiano Sarmatæ cæſi ſigna quædam militaria, quæ à Romanis antea occupaverant, reſtituere coacti ſunt, ut Nummi Inſcriptio denotare videtur. Vides porro heic Sarmaticas braccas, quibus amictus, laxas, uti eas Lucanus deſcribit:

Et qui te laxis imitantur, Sarmata braccis.

TABVLA XXIV.

I. Num. *Constantini Magni* cum Inscr. SARMATIA DEVICTA. *Victoria* alata & galeata gradiens, dextra Trophæum, sinistra palmæ ramum ferens; ante pedes ipsius *Sarmata* captivus manibus post terga revinctis humi assidet. De Constantini Magni Victoria à *Sarmatis* reportata ita Cedrenus: Τῷ κβ΄. ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος κατὰ Γερμανῶν καὶ Σαυροματῶν καὶ Γότθων στρατεύσας, νίκην ἤρατο κραταιὰν, διὰ τῆς τοῦ σταυροῦ δυνάμεως. καὶ τούτους εἰς ἐσχάτην ἤγαγε δουλείαν. *Anno XXII. Constantinus facta in Germanos, Sauromatas & Gotthos expeditione, Crucis vi magnam reportavit victoriam, easque gentes in servitutem egit.*

II. Num. *M. Aurelii* cum Inscript. IMP. VIII. COS. III. P.P. DE SARMATIS. Varia armorum genera accumulata heic cernuntur, thorax, sive lorica, scuta oblonga & rotunda, vexilla, sagittæ, arcus, hastæ, tubæ, & cornua; quæ spolia Sarmatarum. De Sarmatarum armis, & quomodo ab iis conficiebantur, vide Pausaniam in Atticis: qui & in Arcadicis, sive lib. VIII. De M. Aurelio scribit: Ο δὲ Ἀντωνῖνος οὗτος ὁ δεύτερος καὶ τούς τε Γερμανοὺς μαχιμωτάτους καὶ πλείστους τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ βαρβάρων καὶ ἔθνος τὸ Σαυροματῶν πολέμου καὶ ἀδικίας ἄρξαντας τιμωρούμενος ἐπεξῆλθε. *Is autem Antoninus secundus & ferocissimos Germaniæ populos, & plurimas Barbarorum in Europa nationes, & in his Sauromatarum gentem, à quibus multis injuriis, & injusto bello fuerat provocatus, armis domuit.* Faciunt huc etiam, quæ I. Capitolinus habet in M. Aurelii vita: *Triennio bellum cum Marcomannis, Hermunduris, Sarmatis, Quadis etiam gessit: & si anno uno superfuisset, Provincias ex his fecisset.*

Num.

Num. *Traiani*, cum Inscr. COS. V. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO PRINC. & infra: DANVVIVS. Simulachrum *Danubii* Fluvii cum vestis laciniâ is fornicis modum supra caput expansâ, sinistro cubito hydriæ, ex qua aqua profluit, imposito, dextra vero super navigii proram recubante. Danubium repræsentat, in quo pontem lapideum, qui per vestem illam supra caput forsan designatur, Traianus erexit. Qua de re ita Dio in Traiano: Τραϊανὸς δὲ γέφυραν λιθίνην ἐπὶ τοῦ Ἴστρου κατεσκευάσατο, περὶ ἧς ἔχω πῶς ἂν ἀξίως αὐτὸν θαυμάσω. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἔργα διαπρεπέστατα, τοῦτο δὲ ὑπὲρ ἐκεῖνα. *Interim Traianus pontem lapideum in Danubio faciendum curavit, quem ego quidem digne admirari non queo. Nam etsi Traiani sunt alia opera magnifica, tamen is pons longe omnibus antecellit.* Qui & ejusdem pontis uberiorem descriptionem, quot pilis scilicet, quam altis, quam latis, iste suffultus esset, qua distantia à se mutuo pilæ fornicibus conjunctæ fuerint, subjungit. III.

Num. Constantini Magni cum Inscript. SALVS REIP. & infra DANVBIVS. Alterum *Danubii* fluminis simulachrum, sub figura hominis nudi jacentis cum hispida & longa barba, dextro brachio quiescentis super hydriam aquam effundentem, quæ profluit per pontem fonicatum à latere exstuctum; in cujus superficie cernitur *Victoria* alata gradiens, dextram protensam imponens capiti hominis ante se in alterum genu procumbentis, & supplicis instar manus extendentis, sinistram vero sublevatam tenens, cum facie versa retrorsum ad hominem armatum & galeatum, dextra hastam ferentem, sinistra vero Alas Victoriæ tangentem. Videtur hoc Nummo Constantinus renovare voluisse memoriam magnæ istius Victoriæ, quam de Sarmatis reportavit; utpote quâ *Reipublicæ Salus* quam maxime procurata fuerit. Vid. notata ad Num. I. Hujus Tab. IV.

V. Num. *Iul. Cæſaris* cum Inſcript. GERMN. INDVTI. III. Hic nummus, quamvis nomen non habeat adſcriptum, videtur tamen repræſentare ſimulachrum *Rheni*, Germaniæ inclyti fluminis, qui eam à Gallia ſeparat, ſub figurâ ſenis barbati ſeminudi, ſiniſtram ſuper navigium ponentis, & dextra tenentis hydriam, ex qua aqua profluit, ad radices montium quorundam, quorum cacumina ſatis alta hic expreſſa. Creditur, ut dixi, Rhenus heic deſignari, tum ex eo quod Iul. Cæſar primus fuerit, qui in bello Germanico Rhenum tranſiverit; tum etiam ex montium cacuminibus heic effictis, quòd in alio

VI. Num. *Druſi* cui diſertim inſcriptum RHENVS, etiam reperiantur hujusmodi montium cacumina expreſſa, ad cujus radices ſedet homo ſenex, barbatus, ex hydria ſub ſiniſtro brachio aquam effundens, & dextra arundinem tenens. Ovidius de Druſi Victoriis agens, inter alia de Rheno ſic loquitur:

Cornibus hic fractis viridi male tectus ab ulva
Decolor ipſe ſuo ſanguine Rhenus erat.

VII. Num. *Domitiani* cum Inſcr. RHENVS. S. C. Heic *Rheni* ſimulachrum ſimiliter cernitur expreſſum, ut in præcedenti nummo ſub figura ſenis cum hydria & arundine, quem Imperator Domitianus habitu militari amictus, armatuſque haſta pura, & parazonio, pedibus quaſi calcare & ſupprimere videtur. Domitianus enim & Germanos & Rhenum ipſum armis ſubegiſſe videri voluit, unde & *Germanici* cognomen ſæpiſſime in ipſius Nummis legitur. Quomodo autem Germaniam ſubegerit, Xiphilinus ex Dione docet in Domitiano. Ἐκςρατεύσας δ' εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ μηδ' ἑωρακὼς πȣ πολέμιον, ἐπανῆκε. *Profectus in Germaniam cum exercitu, hoſte nuſquam viſo revertit.* Triumphum tamen de Germanis egit; at qualem notat Tacitus in Vita Agricolæ: *Inerat (Domitiano) conſcientia, deriſui fuiſſe nuper falſum è Germania trium-*

triumphum, emptis per commercia, quorum habitus & crines in captivorum speciem formarentur.

VIII. *.

Num. *Vitellii* cum Inscript. GERM. CAPT. *Victoria* alata, seminuda, ac reliquo corpore pellucida veste tantum tecta, gradiens, *Clypeum* rotundum, cui literæ VIC. GER. inscriptæ ad arborem suspendit; ad cujus truncum paullò inferius duo scuta oblonga decussatim affixa; præterea captivus nudus manibus arboris trunco post tergum alligatis cernitur. Imperatoris Vitellii Victorias de Germanis, quem & *Germanici* cognomen delatum, cupide recepisse testatur Suetonius, designare vult. IX.

Num. *Domitiani* cum Inscrip. GERMANIA. S.C. *Germanus* captivus utroque brachio & cruribus nudus, cætera adstricta veste amictus, supplex cum scuto oblongo in manibus in dextrum genu procumbit, ante Imperatorem *Domitianum* laureatum, militari habitu, parazonio & hasta pura armatum. X.

Num. *Domitiani*, cum Insc. GERMANICVS. COS. XV. *Captivus* pene nudus, scuto oblongo humi posito insidet, inclinatum caput moesti instar, sinistra manu sustentans; adjacet juxta sagitta confracta. GERMANICVS heic Cognomen Domitiani est. XI.

Num. *Domitiani* cum Inscrip. DE. GER. *De Germanis* sc. Spolia reportata, quæ heic exhibentur Arma varii generis, scuta duo oblonga decussatim posita, cum quatuor spiculis, tubis, cornibus, & vexillo militari intermedio, in signum victoriæ bellicosissimæ gentis, quæ sub speciosis titulis omnium fere Imperatorum triumphata potius fuit, quam re vera debellata. XII.

TABULA XXV.

I. Num. *Drusi*, cum Inscrip. DE GERMANIS. Heic similiter Germanorum spolia cernuntur, uti in Nummo Domitiani *Tab. præced.* Scuta nimirum oblonga duo cum quatuor spiculis simili modo disposita, duæ itidem tubæ, & vexillum intermedium. *Drusus* hic, Tiberii Imp. frater, Liviæ quippe filius ex Tiberio Claudio Nerone, & pater Germanici, diu sub Augusto, cum Germanis bella gessit, iisque ita terrori fuit, ut etiamnum nomen ejus ad imprecationem mali & terrorem incutiendum proverbio Germanico usurpetur. *Germanici* cognomen victoriis maximis de Germanis partis meruit, & Senatus decreto id ipsi posterisque ejus concessum, ut testatur Suetonius. Mors tamen eum in Germania invenit. Suetonius in Tiberio: *Drusum fratrem in Germania amisit, cujus corpus pedibus toto itinere prægrediens, Romam usque pervexit.* De Drusi Gestis in Germania videndus porro Dio lib. LIV.

II. Num. *Drusi*, cum Inscript. DE GERMANIS. *Arcus triumphalis* in cujus fastigio *Drusus* equo insidens inter duo trophæa erecta. Quo Ovatio Drusi de Germanis designatur. De hoc Arcu Suetonius: *Ei Senatus inter alia complura, marmoreum arcum cum trophæis via Appia decrevit.*

III. Num. *Ejusdem Drusi*, cum simili Inscr. DE GERMANIS; Ubi quoque *Arcus triumphalis*, cujus fastigium Drusus hastam ferens, equo veloci percurrit inter duo trophæa, ad quorum utrumque captivus nudus, manibus post terga revinctis, conspicitur. Quem ritum tangit Iuvenalis Satyr. X.

——*Et summo tristis captivus in arcu.*

Num.

Num. *Hadriani* cum Inſcr. GERMANIA. Matrona veſtibus compta ſtans, dextera haſtam ferens, ſiniſtra ſcutum oblongum in terra poſitum ſuſtinens, typum *Germaniæ* refert nondum pacatæ, neque Romanis plane obnoxiæ. Spartianus De Hadriani profectione in Germaniam: *Inde in Germaniam tranſit pacis magis quam belli cupidus, militem quaſi bellum immineret, exercuit.* Optime animadvertit Hemelarius Germaniæ velut devictæ titulum occurrere in variis Nummis, ut Druſi, Germanici, Tiberii, Claudii, Neronis, Domitiani, Traiani Impp. ſed eam adhuc ſtantem, & nondum exarmatam aut ſubactam hoc nummo fateri Hadrianum. Idque clarum eſſe ex eo, quod & ſequentes fere omnes ordine Imperatores ex hoc muſtaceo ſibi lauream & honorem titulis & trophæis ambiverint ſolidiorem. IV.

Num. *M. Aurelii* cum Inſcript. IMP. VII. COS. III. P. P. DE GERMANIS. Spolia ſc. lecta, & ex variis armorum generibus in cumulum congeſta; ubi diſcernere licet, ſcuta tam rotunda, quam oblonga, thoracem ferreum, ſpicula, vexillum, buccinas, tubas; *Trophæum* exhibent de Germanis devictis. Sic in alio V.

Num. *Ejuſdem* cum Inſcr. IMP. VIII. COS. III. P. P. DE GERM. cernere eſt *Trophæum* cum armis Germanorum ſuſpenſis, ad cujus truncum duo captivi humi ſedentes, alter manibus poſt terga devinctis, altera, lugentis inſtar caput manu ſuſtentans. Nec non in alio VI.

Num. *Ejuſdem* cum Inſcr. GERMANIA SVBACTA. IMP. VI. COS. III. S. C. *Germania* captiva, ſeminuda, humi ſedens cernitur, manibus ad trophæum alligatis, ut & adhuc in alio VII.

Num. *Ejuſdem Imperatoris*, cum gemina Inſcriptione, *Germania*, ſub ſpecie fæminæ lugentis altera manu caput ſuſtentans, altera VIII.

ſpicu-

ſpiculum & ſcuta tenens, humi quoque ſedens habetur. Denique in alio adhuc

IX. Num. *M. Aurelii*, cum eadem Inſcript. viciſſim cernitur trophæum ex armis Germanorum erectum, ad cujus truncum mulier ſeminuda manibus alligatis ſedet, cum arcu & ſpiculo ante ſe, uti in Num. VII. Sed inverſo ſitu. Ex tot Imperatoris M. Aurelii Nummis, quibus Trophæum de Germanis devictis inſculptum, utique manifeſta redduntur, quæ Iul. Capitolinus in Ejus Vita, De Bello contra Germanos, præſertim contra Marcomannos feliciter geſto, habet variis locis, primo cum dicit: *Eo tempore & Catthi Germaniam & Rhetiam irruperant, & contra Catthos Aufidius Victorinus miſſus eſt.* Et mox: *Dum Parthicum bellum geritur, natum eſt Marcomannicum, quod diu eorum, qui aderant, arte ſuſpenſum eſt, ut finito bello Orientali, Marcomannicum agi poſſet.* Et paullo poſt: *Fratre poſt quinquennium reverſo, in Senatu egit Marcus, ambos neceſſarios dicens bello Germanico Imperatores. Tantus autem terror belli Marcomannici fuit, ut undique ſacerdotes Antonius acciverit, peregrinos ritus impleverit, Vrbem luſtraverit, celebraverit & Lectiſternia Romano ritu per ſeptem dies.* Denique ſubjungit: *Contra Germanos res feliciter geſſit. Specialiter ipſe bellum Marcomannicum, ſed quantum nulla unquam memoria fuit, tum virtute, tum felicitate tranſegit.* Nil itaque mirum M. Aurelium Victoriæ tam inſignis & præclaræ memoriam tot in Nummis exſtare voluiſſe.

X. Num. *Conſtantini Magni*, cum Inſcrip. GAVDIVM ROMANORVM. & infra ALEMANNIA Sic enim in ipſo Nummo, non ALAMANNIA, uti heic, & in Tabula LXV. Gazæ Areſchotanæ male ſcalptum. *Trophæum* ſub quo ſpecie mulieris ſedentis & lugentis, capite in dextram ſuppoſitam inclinato, *Alemannia* à Conſtantino Magno ſubacta repræſentatur. Ex ejus verò luctu hoſtili *Gaudium Romanorum* ortum. Alemanni olim dicebantur, qui partem Germaniæ, intra Danubium &

Aleman-

Alemannum fluvios incolebant; postea Germania universa Alemannia appellata; quo nomine hodiéque Gallis vocatur. Alemannos, ut diversos à cæteris Germaniæ incolis, disertim recenset Nazarius Panegyrico Constantino M. dicto, ubi de expeditione ejus in Germaniam: *Quid memorem Bructeros, quid Chamavos? quid Cheruscos; Vangiones, Alemannos, Tubantes? bellicum strepunt uomina, & immanitas barbariæ in ipsis vocabulis adhibet horrorem. Hi omnes sigillatim, dein pariter armati, conspiratione fœderatæ societatis exarserant. Tu tamen, Imperator, quum tantam belli molem videres, nihil magis timuisti, quam ne timereris.* &c.

Num. *Ejusdem Constantini*, cum Inscript. GAVDIVM ROMANORVM. & infra FRANCIA. *Trophæum* Constantini M. de *Francia*, quæ pariter heic sub eo sedet lugens, dextra capiti suppositâ, unde *Romanorum Gaudium* ob gentem ferocem subactam. Quomodo Constantinus Francos rebellantes coëcuerit, descriptum quoque à Nazario: *Illico tu Francis obvius fuisti, & præsentia tua, ne auderent transitum Rheni, terruisti. Etiam videbaris rem votis tuis fecisse contrariam, quod inhibita irruptione non foret materia Victoriæ. Sed inopinato consilio usus (abiisti enim simulato nuncio majoris in superiore limite tumultus) occasionem stolidis ac ferinis mentibus obtulisti in nostra veniendi, relictis in occulto ducibus, qui securos adorirentur. Quo cum venissent, cousilium tuum sequitur fortuna; Toto Rheni alveo oppleto navibus devectus, terras eorum ac domos mœstas lugentesque populatus; tantamque cladem vastitatemque perituræ genti intulisti, ut vix post illud nomen habitura sit.* In Veteris Germaniæ Tab. apud Ortelium Franci ponuntur eo Germaniæ tractu, qui nunc Franconia dicitur, inter Mænum, Rhenum & Nicerum fluvios. Quæ autem FRANCIA in hoc Nummo designetur, abunde constare potest ex Procopio, vel ex Agathia; apud quos frequens mentio Francorum circa Rhenum habitantium; qui olim Germani dicti. Sic ut *Francia* tum appellata, quæ antea *Ger-* XI.

mania. Quo faciunt & illa Hieronymi in Vita Hilarii: *Inter Saxones quippe & Alemannos gens ejus non tam lata, quam valida, apud Historicos*, GERMANIA, *nunc vero* FRANCIA *vocatur*. Vid. Cl. Spanhemii Differt. VIII. De Præst. & Usu Numism.

XII. Num. *Germanici* cum Inscript. SIGNIS. RECEPT*is*. DEVICT*is* GERM*anis*. *Homo* gradiens militari habitu indutus, dextram protendens, sinistra vero Signum Legionis Rom. *Aquilam* ferens. Typus Victoriæ *Germanici* de Germanis cæsis partæ, qua *Signa recepta* cum Quintilio Varo amissa. Nam post cladem Varianam in Germanorum devenerant potestatem, signa, & Aquilæ duæ; tertiam signifer hastili revulsam abditamque intra balthei sui latebras, servaverat. Hæc signa à Germanico recuperata, cui reduci, Romæ propter ædem Saturni ob hanc causam arcus triumphalis erectus est; in cujus rei memoriam hic nummus videtur cusus; in quo figura ista virilis forsan ipsum Germanicum designat. Quanquam istud de Signis Variana clade amissis, an ductu Germanici unquam recepta fuerint, non adeo in liquido esse apud Auctores, satis demonstrat Reverendiss. & Celsissimus Auctor in Monumentis Paderbornensibus pag. 30. & seq. Edit. Amstelod.

TABVLA XXVI.

I. Num. *Augusti* absque Inscriptione. in quo *Matrona* vestibus compta subsellio insidens, capite turrito, sinistra *Cornucopiam*, dextrâ quam protendit, *Strobilum* sive *Nucem pineam* ferens, nulla addita Inscriptione, *Augustam Vindelicorum*, ubi Augustus Coloniam deduxit, quam à nomine suo appellavit, ut late probat Marcus Velserus in libro Rer. Augustanar. heic designari, ex *Nuce pinea*, quæ hodieque Insigne istius Urbis est, Viri Doctissimi haud absurde inferunt. Sic in alio

Num.

Num. *Augusti* cum Inscript. TI. CLAVDI. TI. F. NE- II.
RO. COS. ITER. IMP. ITER. cernitur *Currus triumphalis* cum quadrigis, in quo loco aurigæ, *Nux pinea* collocata est. Victoriam de Rhætis & Vindelicis, in quorum regione Augusta Vindelicorum sita, à Tiberio partam, eosque quasi in triumphum deductos, denotare videtur. Suetonius de Tiberio: *Exhinc Rhæticum Vindelicumque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit. Rhætico atque Vindelico, gentes Alpinas: Pannonico, Breucos & Dalmatas subegit. Germanico, quadraginta millia dedititiorum trajecit in Galliam, juxtaque ripam Rheni sedibus assignatis collocavit. quas ob res & ovans, & curru urbem ingressus est; primus ut quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, novo nec antea cuiquam tributo genere honoris.* Sic quoque in alio

Num. *Augusti* cum Inscript. TI. SEMPRONI. TI. F. III.
GRACCVS LEG. PROCOS. *Nux pinea* super basi collocata. Fuit autem iste *Sempron. Graccus*, cujus mentionem Inscriptio facit, Tiberii Legatus in oris Vindelicis, quæ heic per nucem pineam designantur, ut & in præcedentibus nummis. Haud dubie ex eo, quod Vindelicorum tractus hujusmodi arboribus coniferis & piniferis abundaverit.

Num. HLudovicii Pii Imp. Caroli Magni filii cum Inscript. IV.
DORESTATVS. per quam *Batavodurum*, cujus Tacitus meminit, & quæ hodie existimatur esse *Wyk te Duurstede*, designari volunt, ex vocabuli *Dorestatus* convenientia cum *Duurstede*. Cernitur in hoc nummo navigii genus quoddam, multis remis & gubernaculo instructum, cum malo in meditullio navis erecta, à cujus vertice, in quo Crux posita, utrinque versus proram & puppim extensi funes, quibus malus sustinetur. Navigium in hoc nummo expressum innuere videtur *Dorestatum* tum temporis Urbem fuisse copiis navalibus florentem.

V. Num. *Galbæ* cum Inscript. GALLIA. HISPANIA. Duæ figuræ armatæ, galeâ, thorace, hastis, sive sarissis dextras jungentes, designant *Galbam* & *Iul. Vindicem* eodem tempore omneis contra Neronem insurgentes, hunc in Galliâ, illum in Hispaniâ junctis quasi viribus Neronis Imperium detrectantes.

VI. Num. *Serg. Galbæ* cum Inscr. TRES GALLIÆ. Cernuntur heic facies trium fæminarum pectore tenus denudataram; quarum una galeata; altera comam pendulam, tertia capillos in nodum supra verticem constrictos gestare videtur; quibus tres *Galliæ* partes denotantur, uti inscriptio docet. Iul. Cæsar lib. I. Com. de B. G. initio: *Gallia est omnis divisa in partes tres. quarum unam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam, qui in ipsorum lingua Celtæ, nostra Galli appellantur.* Notum est veteribus aliàs Galliam divisam in *Cisalpinam* & *Transalpinam*. Gallia Cisalpina dicebatur, quæ hodie Italiæ partem sub *Longobardiæ* nomine constituit. Transalpina vero Gallia divisa in istas partes à Cæsare distinctas. Alio adhuc modo Gallia in tres partes dividebatur, in *comatam* nimirum, quæ erat Gallia Cisalpina. *togatam*, & *braccatam*, quæ Transalpinam Galliam constituebant; illa Alpibus proxima, hæc remotior, & extremas Galliæ partes comprehendebat. Cæterum Nummus iste, vulgo inter Imperatoris Galbæ recenseri solet ob Inscriptionem anterioris partis, ubi nomen SERG. GALBA. expressum. Verum alii haud absque ratione, hunc nummum ad tempora Iul. Cæsaris, ejusque expeditionem in Gallias referunt, & non S. Galbam, Imperatorem, sed aliquem è majoribus Proavum nempe ejus, Sergium Galbam Legatum I. Cæsaris in Galliis, designari putant; illum nempe, de quo ipse Cæsar statim ab initio lib. III. De B. G. *Quum in Italiam proficisceretur Cæsar, Ser. Galbam cum legione duodecima & parte equitatus in Nantuates, Veragros, Sedunosque misit.* &c. qui porro toto isto libro gesta ejus in Galliis prosequitur. Nomen vero Ser. Galbæ, Legati Cæsaris, in hoc nummo expressum, eodem

eodem modo, atque istud factum in aliis nummis *Minutii Thermi*, *Titurii Sabini*, aliorumque Legatorum I. Cæsaris, quorum nomina in nummis occurrunt.

Num. *Hadriani* cum Inscrip. RESTITVTORI GALLIÆ. VII.
Imperator *Hadrianus* togatus, dextra porrecta, *Galliam* in alterum genu supplicis instar procumbentem sublevare conatur. Spartianus in Hadriano. *Post hæc profectus in Galliam, omnes causariis liberalitatibus sublevavit.* Dicitur *causaria liberalitas*, ut recte explicat I. Casaubonus, cui aliquis casus, aut calamitas fuit causa, quale est incendium, terræmotus, inundatio, bellica vastatio, & id genus similia.

Num. *Ejusdem* cum Inscr. ADVENTVI AVG. GAL- VIII.
LIAE. *Gallia* decore vestita stans, & patetam dextra tenens supra ignem in ara, cui adstat Victima, accensum, sacrificat ob felicem *Advertum* Hadriani, qui togatus ab altera aræ parte conspicitur dextra sublevatâ, quasi votis ejus annuens.

Num. *Gallieni* cum Inscr. RESTIT. GALLIÆ. *Gallia* semi- IX.
nuda, in dextrum genu supplex prolapsa, ab Imp. *Gallieno*, habitu militari, & sinistra hastam puram tenente dextrâ porrectâ sublevatur. A. Rubenius hunc nummum percussum putat, cum Gallienus Germanos à Gallia strenue arceret, uti est apud Aurelium Victorem Schotti; quod factum initio imperii ipsius. Alii tamen potius hanc restitutionem Galliæ referendam existimant ad factum Postumii, qui, interfecto à Gallis Salonino, Gallieni filio, *ab omni excercitu*, ut est apud Trebellium Pollionem, *gratanter acceptus, talem se præbuit per annos septem, ut Gallias instauraverit, cum Gallienus luxuriæ & popinis vacaret, & amore Barbaræ mulieris conseneseret.* Accedit, quod idem Emblema cum eadem inscriptione reperiatur quoque in Nummis Postumii; sic, ut verosimile sit, tam Gallienum, quam Postumium, qui eodem tem-

pore Imperium tenuerunt, *Galliæ restitutæ* Gloriam quemque in nummis sibi vindicasse.

X. Num. *Augusti*, cum Inscr. C O L*oniæ* N E M*ausensis*. *Crocodilus* cum catena Palmæ alligatus, in memoriam Ægypti ab Augusto, post Antonium devictum, captæ. Literæ COL. NEM. significant Nummum *Nemauso* in Aquitania, ubi Augustus Coloniam deduxit, cusum. Doctiss. E. Spanhemius per Crocodilum palmæ alligatum, in hoc Nummo, non male putat illustrari Hesychium in voce δενδρίτης κροκόδειλος. A quo non abit Vir summus Bochartus in Præfat. Hieroz.

XI. Num. *M. Antonii triumviri*, cum Inscr. LVGVDVNI. *Leo* Gradiens & caudam vibrans: Forte, quia Antonius Leonem, quibus etiam ante currum triumphalem usus fuisset, teste Plinio, ut insigne Vrbi *Lugduni* in Galliis à se sociisque ejus Silano, Lepido, Planco conditæ, dedicaverit; cum & hodie Vrbs ista non tantum nomen à Leone Gallice *Lyons* ferat; sed etiamnum Leonem gradientem, caudamque vibrantem, pro insigni civitatis habeat.

XII. Num. *Claudii* cum Inscript. BRITANNIA. Mulier vestibus compta, stans juxta proram navigii, & dextra navis gubernaculum tenens *Britanniam*, repræsentans; quod vel ipsa jam ab antiquo navalibus copiis potens fuerit, vel, quod, ut insula in mari sita, non nisi navibus adiri potuerit. Suetonius de Claudio: *Cum decretis sibi à Senatu ornamentis triumphalibus leviorem Majestati principali titulum arbitraretur, velletque justi triumphi decus unde acquireret*, BRITANNIAM *potissimum elegit*, &c. *ac sine ullo prælio aut sanguine intra paucissimos dies parte insulæ in deditionem recepta, sexto quam profectus erat mense, Romam rediit, triumphavitque maximo apparatu.*

TABVLA XXVII.

I. *.

Num. *Claudii* cum Inſcript. DE BRITANNIS. *Arcus* II.
Triumphalis, in cujus faſtigio Claudius Cæſar equo inſidens, inter duo trophæa erecta, triumphum DE BRITANNIS deſignat. Qua de re, præter Suetonium, cujus verba præcedent. Tab. adducta, Dion Caſſius lib. LX. poſtquam Claudii Expeditionem in Britanniam narraſſet, ita ſcribit : Μαθοῦσα δ᾽ ἡ γερουσία τὰ κατειργασμένα Βρεττανικόν τε αὐτὸν ἐπεκάλεσε, καὶ τὰ ἐπινίκια αὐτῷ πέμψαι ἔδωκε. πανήγυρίν τε ἐτησίαν, καὶ ἁψῖδα τροπαιοφόρον ἐν τῇ πόλει, καὶ ἑτέραν ἐν τῇ Γαλατίᾳ (ὅθεν ἐς τὴν Βρεττανίαν ἐξαναχθεὶς ἐπεραιώθη) γενέσθαι ἐψηφίσαντο. *Senatus, rebus geſtis cognitis, Britannici cognomentum ei, triumphum, ludos annuos, arcum trophæa ferentem in urbe, aliumque in Gallia (unde in Britanniam trajecerat) fieri decreverunt.*

Num. *Claudii* ſine Inſcript. in hac averſa parte. Heic *Romanus* III.
armatus galea & ſcuto, pugione dimicat cum *Barbaro* nudo, pugione tantum inſtructo. A. Rubenius hunc Barbarum *Britannum* eſſe vult; eo quod Zonaras & Xiphilinus in Severo armaturam Britannis aſſignent, Clypeum brevem, haſtam & pugionem. Quamvis Tacitus in Agricola, Britannis longos gladios ſolos attribuat.

Num. *Antonini Pii*, cum Inſcr. COS. IIII. BRITANNIA. IV.
S.C. hoc Nummo *Britannia* rupibus inſidens militis habitu exhibetur, cum vexillo militari & ſcuto. Similiter in alio

Num. *Ejuſdem Antonini*, cum Inſcr. BRITANNIA. S. C. V.
Eadem repræſentatur ſcopulis aut rupibus inſidens, dextra ſignum mili-

militare, sinistra hastam tenens cum scuto. Denique in alio adhuc

VI. Num. *Ejusdem Antonini*, cum Inscrip. IMPERAT. S. C. BRITANNIA. *Eadem* designatur, *Globo*, aut *Orbi* undis innatanti insidens cum signo militari in dextra. Per Orbem undis innatantem *Britannia*, quasi novus terrarum Orbis à reliquo separatus denotatur. Cambdenus in Britanniæ Descriptione, putat hos nummos signatos à Provincia Britannia in Antonini Pii honorem, cum ille Imperium auspicaretur. Militarem vero illum provinciæ Britanniæ habitum denotare, Britanniam tunc temporis militari gloria floruisse.

VII. & VIII. Num. ad *Britanniam* pertinens, repertus olim inter rudera *Arcis Britannicæ*, uti vulgo vocatur, in littore prope Cattovicum in Hollandia, cujus in antica parte cernitur *Equus*, cum Inscr. CVNO, quod est *Cunobilinus*, uti plene in aliis nummis apud Cambdenum legitur, qui Tiberii tempore Britanniæ præfuit. in altera parte cernitur *spica*, cum Inscript. CAMV, quod est *Camulodunum*, & locum, ubi signata fuit pecunia, denotare videtur. *Camulodunum* enim regiam *Cunobilini* fuisse putat Cambdenus. qui etiam opinatur hujusmodi nummum vectigalem fuisse. Pensitasse enim provinciales pro sativis, plantariis, arboretis, pastionibus majorum minorumque animalium; in eumque usum cusus nummus pro majoribus animalibus cum equo; pro minoribus cum porco, pro sylvis cum arbore, pro sativis cum spica. Alii hoc nummo Britanniæ Abundantiam tam in animalibus, quam frumentis designari putant.

IX. Num. *Augusti*. cum Inscrip. L. AQVILIVS FLORVS III VIR. & infra, SICIL. Heic *Sicilia* repræsentatur sub forma fœminæ penitus nudæ, nisi quod vestimenti laciniam circa pubem obducti sinistra apprehendat, & in terram prolapsæ prorsus ingenua, dextra manu quasi se erigere conantis, quæ à viro armato dextrâ

dextrâ per sinistrum brachium sublevatur. Videtur designare Augustum post devictum Sext. Pompeium Siciliam iterum restituentem. Sic testatur Strabo lib. VI. Augustum Syracusas, à S. Pompeio antea fere devastatas & exhaustas, missâ coloniâ magnam veteris structuræ partem instaurasse. Ἐφ' ἡμῶν δὲ Πομπηΐου τάς τε ἄλλας κακώσαντος πόλεις, καὶ δὴ καὶ Συρακούσας, πέμψας ἀποικίαν ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ, πολὺ μέρος τοῦ παλαιοῦ κτίσματος ἀνέλαβε. L. AQVIL. FLORVS, IIIVIR. Monetæ fuit tempore Augusti, cuius nomen & in aliis nummis Augusti reperitur.

Num. *Augusti*, cum Inscrip. IMP. IX. SICIL. *Diana* X.
Venatrix pectore tenus nuda, ac vestibus succincta, dextra hastam, sinistra arcum tenens, cum cane venatico. Sic in alio

Num. *Augusti*, cum simili Inscr. IMP. X. SICIL. *Eadem* XI.
Diana Venatrix festinans expressa, sinistra arcum tenens, dextra vero sagittam ex pharetra à tergo pendente trahens. *Siciliam* venationibus illustrem denotare videtur. Vel quod Diana inter Siciliæ deos tutelares habita. Tradit utique Diodorus Siculus lib. V. Dianam, Minervam & Proserpinam διὰ τὰς μετ' ἀλλήλων διατριβάς τε καὶ ὁμιλίας, ἁπάσας στέρξαι τὴν νῆσον ταύτην μάλιστα, καὶ λαχεῖν ἑκάστην αὐτῶν χώραν, *propter familiarem inter se consuetudinem insulam mirifice dilexisse, adeoque unamquamque certum in eo sibi locum vendicasse.*

Num. *Augusti* cum Inscrip. M. AGRIPPA. L. F. COS. XII.
ITER*um*. DES*ignatus*. TER*tium*. Caput *Agrippæ*, generi Augusti, corona navali rostrata, ob Sext. Pompeium apud Siciliam prælio navali devictum, redimitum, sive, ut Virgilius lib. VIII. Æneid.

——— *cui belli insigne trophæum*
Tempora navali fulgent rostrata corona.

Velleius Paterculus lib. II. de hac corona: *Insigne coronæ classicæ, quo nemo unquam Romanorum donatus erat, hoc bello* (Actiaco sc.) *Agrippa singulari virtute meruit.* Ita quoque Livii Epitome CXXIX. *M. Agrippa navali corona donatus est, qui honos nemini ante eum habitus erat.* Nec non Dio Cassius lib. XLIX. Τῷ Ἀγρίππᾳ στέφανον χρυσοῦν ἐμβόλοις ἠσκημένον ἐδωρήσατο. ὃ μὴ πρότερον, μήτ' αὖθις ἄλλῳ τῳ ἐγένετο. *Agrippam corona rostrata aurea donavit: quod neque ante, neque postea cuiquam contigit.* Plinius tamen lib. XVI. c. 4. & lib. VII. c. 30. & M. Varronem piratico ex bello, dante Pompeio Magno, corona navali donatum testatur. Infra M. Agrippæ caput cernuntur *tria crura*, in quorum medio caput fæmineum: *Siciliæ* typus, quæ triangularis est, & tribus promontoriis in diversa procurrit, unde *Tricuspis*, *Triquetra* & *Trinacria* appellata. Strabo lib. VI. Ἔστι δ' ἡ Σικελία, τρίγωνος τῷ σχήματι· καὶ διὰ τοῦτο Τρινακρία μὲν πρότερον, Τρινακὶς δ' ὕστερον προσηγορεύθη, μετονομασθεῖσα εὐφωνότερον. Τὸ δὲ σχῆμα διορίζουσι τρεῖς ἄκραι. &c. Ad Inscriptionem hujus nummi, ubi Agrippa dicitur COS. ITER*um*, DES*ignatus* TER*tium*. pertinent illa Taciti lib. I. Annal. c. III. *M. Agrippam ignobilem loco, bonum militia, & victoriæ socium, geminatis consulatibus extulit.*

TABVLA XXVIII.

I. Num. *Augusti*. cum eodem *Siciliæ* schemate τοῦ τριχέλου nisi quod spicam singulis cruribus interpositam habeat, ad Siciliæ fertilitatem designandam; quippe quæ promus condus & horreum quasi totius Italiæ fuerit. Strabo lib. VI. Καὶ δὴ καὶ καλοῦσιν αὐτὴν ταμεῖον τῆς Ῥώμης· κομίζεται γὰρ τὰ γινόμενα πάντα πλὴν ὀλίγων τῶν αὐτόθι ἀναλισκομένων δεῦρο. ταῦτα δ' ἐστὶν οὐχ οἱ καρποὶ μόνον,

μόνον, ἀλλὰ ϗ βοσκήματα, ϗ δέρματα, ϗ ἔρια, ϗ τὰ τοιαῦτα. *Atque adeo penus Romæ appellatur Sicilia, quod omnes ejus proventus, demtis quæ ibi absumuntur paucis, Romam comportantur: non fructus duntaxat, sed & pecora, pelles, lanæ, aliáque id genus.*

II. *.

Num. *Gentis Valeriæ* cum Inscript. C. VALERIVS. ad *Siciliam* pertinet, quæ in eo repræsentatur specie Nereidos, sive virginis infra umbilicum duplicem in piscem desinentis: Quale monstrum Virgilius expressit lib. III. Æneid. III.

Prima hominis facies & pulcro pectore virgo
Pube tenus. ———

Cum Horatio De Art. Poët.

———*ut turpiter atrum,*
Desinat in piscem mulier formosa superne.

adblandientis maris statum serenum & tranquillum denotat, qui mox in horrendam tempestatem, decumanosque fluctus erumpit.

Num. *Sext. Pompeii*, cum Inscrip. PRÆF. ORÆ. MARIT. ET CLAS. SC. Idem fere monstrum ac in præcedenti nummo, nisi quod tres canes intermedios infra pubem adnexos habeat; *Scyllam* exprimit, ad *Siciliam*, cui Sext. Pompeius & S C. præfuit, designandam, plane ut à Virgilio describitur Eclog. VI. IV.

Quid loquar aut Scyllam Nisi, aut quam fama secuta est,
Candida succinctam latrantibus inguina monstris
Dulichias vexasse rates, & gurgite ab alto
Ah! timidos nautas canibus latrasse marinis.

Uti heic ſcalpta eſt, gubernaculum navis Palinuro alicui ereptum ambabus manibus ſupra caput levatum, ſumma vi in profundam voraginem quaſi præcipitaret; denotat, navem, cui gubernaculum ventorum vi excuſſum, procellis expoſitam, naufragium haud evitaturam.

V. Num. *Antonini Pii*, cum Inſcrip. TR. POT. COS. III. ITALIA. Heic *Italia*, ſpecie matronæ decore cultæ, capite turrito, ad Urbium multitudinem deſignandam, globo ſtellato inſidet, ſiniſtra *Sceptrum*, ad Orbis Imperium, dextra *Cornucopiæ* tenet, ad ejus fertilitatem & omnium rerum Abundantiam denotandam.

VI. Num. *Hadriani*, cum Inſcrip. ADVENTVI AVG. ITALIÆ. *Italia* ſtolata cum Cornucopiæ in ſiniſtra, ſtans ante aram ſacrificat ob *adventum Hadriani*, qui è regione adſtat togatus, dextra protenſa votis ejus annuens.

VII. *.

VIII. Num. *Nervæ* cum Inſcrip. TVTELA ITALIÆ. S. C. *Nerva* Imperator togatus, ſellæ curuli inſidens, ante eum *Italia* cum duobus infantibus, puero & puella, ſtans, Ejus *Tutelæ* ſe committit, uti Inſcriptio docet. Exſtat & Nummus Traiani, cum Inſcript. ITALIA RESTITVTA, in quo idem Typus Italiæ cum liberis duobus ante Traianum ſedentem cernitur, qui unice illuſtratur verbis Xiphilini de Traiano: Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην εἰσελθὼν, πολλὰ ἐποίει πρὸς τε διόρθωσιν τῶν κοινῶν, καὶ πρὸς χάριν τῶν ἀγαθῶν· ἐκείνων τε διαφερόντως ἐπιμελούμενος, ὡς καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς τὴν τῶν παίδων τροφὴν πολλὰ χαρίσασθαι, καὶ τούτους εὐεργετῶν. *Poſtquam Romam venit, multa fecit ad emendandum corrigendumque ſtatum reipublicæ, atque in gratiam bonorum, quorum & reipublicæ curam inprimis geſſit.*

Nam

Nam civitatibus Italiæ multa largitus est ad educationem liberorum, in quos magna beneficia contulit.

Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. RESTITVTORI. ITALIÆ. IMP. VI. COS. III. SC. Imperator *M. Aurelius* sagatus stans cum sceptro in sinistra manu, dextrâ porrectâ *Italiam*, turrito capite, seminudam, sinistrâ globum tenentem, & in dextrum genu supplicis instar prolapsam, opemque ejus implorantem erigit. Typum declarant Verba I. Capitolini de M. Aurelio : *Italicis civitatibus famis tempore frumentum ex Vrbe donavit : omnique frumentariæ rei consuluit.* Et mox : *Datis juridicis Italiæ consuluit ad id exemplum, quo Hadrianus Consulares viros reddere jura præceperat.* IX.

Num. *Fam. Rom.* incertæ, cum Inscript. ITALIA. In quo Caput elegans fæmininum, comatum, & laureatum, *Italiam* repræsentat. In altera hujus Nummi parte, quæ exhibetur infra Tab. CXI. Num. V. ex Fulvii Ursini sententia Italicorum Conjuratio scalpta est, de qua præter alios Velleius lib. II. & Appianus Alexand. lib. I. Bel. Civil. X.

Num. *Q. Fusii Kaleni*. cum Inscrip. HO. VITR. KALENI. Heic per duo Capita, quorum alterum laureatum, cum coma annulatim, sive per spiras flexa, dependente, alterum galeâ armatum, quibusdam *Italia* & *Roma*, sub nomine *Honoris* & *Virtutis*, repræsentari videtur. præsertim cum in aversa parte XI.

Num. *Ejusdem*, cernantur duæ Figuræ stantes, *Italiam* & *Romam* exhibentes. quæ invicem dexteras conjungunt. Italia, ut Matrona habitu decoro, Cornucopiæ tenens; Roma verò heroico habitu & galeata, uti in nummis Cæsarum solet, sinistra sceptrum habet, & dextrum pedem globo imponit. *Caduceus* à tergo Italiæ, denotat pacem per Italiam solum, cum jam Imperio Romano subesset, redditam, & inde omnium rerum Abundantiam, cujus signum Copiæcornu natam. XII.

TABVLA XXIX.

I. Num. *Neronis* cum Inſcript. ROMA. Quæ armata cum galea criſtata, ſuper thoracem ſedet, Amazonis inſtar, exſertâ alterâ mammâ, ſiniſtra parazonium, dextra *Victoriolam* geſtans. dextro pede galeam humi jacentem calcans. Sic in alio

II. Num. *Ejuſdem* cum ſimili Inſcrip. *Roma* ſed veſte ad talos demiſſa, ſimiliter galeata armis inſidet, ſiniſtra ſuper clypeum poſita, dextra haſtam ferens.

III. Num. *Titi* cum Inſcript. COS. VI. *Roma* Galeata ſedens ſuper arma disjecta, quæ inter duo clypei cum galeâ conſpicui; juxta pedes ejus Lupa lactans Romulum & Remum, dum ad caput ejus utrinque duæ Aquilæ advolent.

IV. Num. *Galbæ.* cum Inſcript. ROMA RENASC. *Roma* galeata ſtans cum *Victoriola* in dextra, ſiniſtra vero haſtam cum Aquilâ ferens. *Renaſcens* dicitur heic *Roma*, quaſi ſublato Nerone, ſub Galbæ Imperio novas vires acquiſiverit. Sic in alio

V. Num. *Ejuſdem* cum Inſcript. ROMA VICTRIX. *Roma* galeata, & altera mammâ nuda, ſtans, dextro pede Globum premens, ſiniſtra ferens ſceptrum, dextra lauri ramum protendens.

VI. Num. *Veſpaſiani* cum Inſcrip. ROMA. Quæ heic ſimiliter cernitur galeata, & altera mamma exſerta ſtans, thoraci poſt tergum trophæi inſtar ſuper truncum erecto innitens, & ſiniſtra *Aquilam*, Legionis ſignum, dextra *Victoriolam* ferens. Quod attinet Mammam nudam, qua Romam Heroinæ inſtar, in aliquot Nummis hujus Tab. ſcalptam vidimus, plane eo modo ab Antiquis deſcribi ſolet. Sic enim præter Claudianum Conſul. Probi & Olyb.

& Si-

& Sidonium Apollinarem in Anthemii & Majorani Corippus lib. I. De Laudib. Juſtini.

Addidit antiquam tendentem bracchia Romam,
Exſerto & nudam geſtantem pectore mammam,
Altricem Imperii, libertatiſque parentem.

Num. *Veſpaſiani* cum Inſcrip. ROMA RESVRGES. Heic VII.
ex nonnullorum ſententia, *Roma* ſub ſpecie mulieris inermis, & pectore tenus nudæ, in dextrum genu procumbens ab Imperatore Veſpaſiano togato, dextra ſublevatur, poſt bellum nimirum civile ſub Vitellio, ope Titi filii, vel alterius ſtrenui Ducis, quem adſtare volunt, profligatum. Verum melius, meo judicio, Rubenius, qui per mulierem in genua procumbentem, *Libertatem* ſub Vitellio oppreſſam intelligit, quam Imperator Veſpaſianus dextra elevat, & *Romæ* militari forma adſtanti reſtituit. In quam ſententiam de Republ. Flavius Vopiſcus in Caro: *Paſſa deinceps tot Nerones, per Veſpaſianum caput extulit.*

Num. *Nervæ*, cum Inſcr. ROMA FELIX. *Roma* galea- VIII.
ta, & altera mamma nuda Globo inſidens, ſiniſtra navis Gubernaculum, hoc eſt imperii per terrarum Orbem derigens, & dextra Lauri ramum præferens.

Num. *Hadriani* cum Inſcr. ROMA ÆTERNA. *Roma* IX.
ſolita forma, monticulis quibus clypeus adpoſitus, inſidens, dextro pede globum premens, ac ſiniſtra haſtam, dextra vero lunam falcatam, è cujus medio caput radiatum, hoc eſt, Sol ipſe, exſurgit, tenens. *Æternitatis* ſc. Symbolum.

Num. *Theodoſii*, cum Inſcr. CONCORDIA AVGGG. X.
Sedet heic *Roma* cum galea criſtata in capite; dextra haſtam, ſiniſtra globum ſeu Orbem ferens, & pedibus navigii proram premens.

Deſi-

Designatur vero *Nova Roma*, sive *Constantinopolis*; & tres Augusti, quorum inscriptio meminit, sunt Gratianus, Valentianus, & Theodosius, quorum *Concordia* denotatur, quia satis consentientibus animis per quinque fere annos Imperium universum administrarunt.

XI. Num. *L. Aur. Veri*, cum Inscr. TRP. VII. IMP. IIII. COS. III. SC. *Roma* armis insidens, sinistra hastam tenens, Imp. *Verum*, è bello Parthico redeuntem & paludatum, dextra porrecta excipit; ac si adventum ei gratularetur, aut Fædus cum eo iniret.

XII. Num. *Maxentii*, cum Inscr. CONSER. VRB. SVAE. Heic Templum cernitur, in cujus Adyto, elevata super gradus sedet *Roma* consueta forma, ad quam Victoria alata seminuda accedens ei Lauream coronam offert, captivumque cui manus post tergum devinctæ, capillis arreptum, arte pedes ejus trahit. Maxentius heic CONSER*vatorem* VRB*is* SVÆ se vocat. Forte Nummus percussus à Maxentio post Victoriam à Severo reportatam, quem contra se Romam venientem prorsus fudit, fugavitque; quâ Victoriâ Urbem conservasse videri voluit; cum interim Roma libidinosius aut crudelius à nemine unquam agitata fuerit. Præter alios Zosimus lib. II. Hist. de eo: Μαξέντιος μὲν οὖν ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν τε καὶ τὴν Ῥώμην αὐτὴν μετὰ πάσης ὠμότητός τε καὶ ἀσελγείας προσενεχθεὶς, ἐν τούτοις πῶς ἦν. *Maxentius quidem, cum hæc ita perageret, & omnia per Italiam ac in ipsa Vrbe summa crudelitate & libidine administraret, in tali statu erat.*

TABVLA XXX.

Num. *Constantinopolitanus* cum Inscript. VRBS ROMA. I.
Heic *Vrbs* ipsa specie matronæ eleganter cultæ, & decore vestitæ cum veste palmatâ circa humeros, ac pectore tecto repræsentatur, galeam cristatam in capite ferens. In aversa parte hujus

Num. cui Inscr. T R. P. cernitur *Lupa* Romulum & Remum, II.
Urbis conditores, lactans, cum duabus stellis supra tergum, gemellos designantibus, fausti ominis ergo, uti Castor & Pollux repræsentare solent. Quemadmodum Vulcanus in Clypeo Æneæ, ex descriptione Virgilii:

Fecerat & viridi fœtam Mavortis in antro
Procubuisse Lupam, geminos hinc ubera circum
Ludere pendentes pueros, & lambere matrem
Impavidos, illam tereti cervice reflexam
Mulcere alternos, & corpora fingere lingua.

Num. *Hadriani*, cum Inscript. P. M. TR. P. COS. III. Se- III.
nex hic seminudus humi procumbens sub umbrosa fronde arboris, cui sinistro cubito innititur, caput manu sustentans, & scuticam dextra tenens, quamvis nomen adscriptum non habeat, *Tiberum* fluvium sive *Tiberinum* designare videtur, præsertim cum à Virgilio eodem fere modo describatur:

——— Fluvio Tiberinus amœno
Populeas inter senior se attollere frondeis
Visus; eum tenuis glauco velabat amictu
Carbasus, & crineis umbrosa tegebat arundo.

IV. Num. *Antonii Pii*, cum Inscr. TR. POT. COS. III. TIBERIS. Heic sub senis itidem seminudi, & carbaso cincti forma *Tiberis* adumbratus; qui Septem montibus incumbens, sinistra arundinem tenet, dextram vero naviculæ imponit.

V. Num. *M. Aurelii*, cum Inscript. IMP. VII. COS. III. S. C. Heic similiter senex scalptus, qui dextram navigio aut scaphæ imponit, sinistrâ vero, qua arundinem habet, urnæ, ex quâ aqua magna copia undulatim profluit, incumbit, nullo adscripto nomine, cernitur. Clariss. Patinus in Imperatoribus ex ære mediocri, *Rhenum* sub M. Aurelio subjugatum denotare putat. Verum longe melius ad Tiberim hic nummus refertur, in memoriam inundationis, quæ sub hoc Imperatore gravissima fuit, & per aquam ex urna profluentem designatur. Qua de re Jul. Capitolinus in M. Aurelio: *Interpellavit Felicitatem securitatemque Imperatoris, Tiberis inundatio, quæ sub illo gravissima fuit; quæ res & multa urbis ædificia vexavit, & plurimum animalium interemit & famem gravissimam peperit. Quæ omnia Marcus & Verus sua præsentia temperarunt.*

VI Num. *Pompeji Magni*, cum Inscr. PRO. Q. M. MINAT. SABIN. Imp. *Pompeius Magnus*, ex nave in terram descendens, à fæmina æstive vestita, & sinistra sceptrum super humerum tenente, dextra porrecta excipitur, quasi adventum felicem ipsi gratularetur, dum hinc inde omnis generis arma, quæ inter & jaculum, sive *gæsum* apparet, ad pedes ejus projecta cernantur. Fæmina ista *Hispaniam* repræsentare videtur, quæ Sertorii tempore, Pompejum adventantem ad eam liberandam, gratulabunda excipit. Cujus nummus à *Marco* MINATio SABINo PRO *Quæstore* Pompeii in Hispania, quod ex jaculo inter arma ante pedes liquet; ut plurimum enim Hispania cum duobus jaculis aut *gæsis*, exprimi solet. Quamvis sint, quos inter etiam Cl. Morisotus in Orbe Maritimo, qui hunc nummum ad bellum Piraticum & Mithridaticum

cum pertinere putant; & fœminam hanc non Hiſpaniam, ſed Romam deſignare velint; quæ Cn. Pompeio poſt Victoriam de Piratis reportatam, confecto bello, de navi in Romanum littus deſcendenti, quam ſpoliis hoſtium oneraverat, obviam progreſſa, dextra porrecta, adventum ipſi gratuletur. haud ita bene, meo judicio.

Num. *Auguſti*, cum Inſcr. HISPANIA Mulier militari habitu ſuccincta, ſtans, cum parvo ſcuto, ſive *cetra*, ut Hiſpani appellabant, duobusque telis, ſive jaculis, quæ Hiſpanis *gæſa* dicta, in ſiniſtra manu; dextra vero duas ſpicas tenens; *Hiſpaniam* & Armis & agrorum fertilitate florentem deſignat. VII.

Num. *Galbæ*, cum Inſcript. HISPANIA. Similiter heic *Hiſpania*, ſub ſchemate mulieris ſtantis, ſed veſte dimiſſa, cum *cetra* & duobus jaculis in ſiniſtra, & ſpicis in dextra manu, repræſentatur. In memoriam Hiſpaniæ, cui Galba per octo annos præfuit, & in qua provincia primum *Imperator* ſalutatus eſt, Sic in alio VIII.

Num. *Ejuſdem*. cum Inſcript. HISPANIA. Caput elegans fœmininum humero tenus cernitur, cum coma reflexa & collecta in ſpiram, præter cirros quoſdam undulatim circa cervicem defluentes; ad latus ſcutum parvum, ſive *cetra* cum duobus jaculis apparet. IX.

Num. *Galbæ*, cum Inſcr. HISPANIA. CLVNIA. SVL. Videtur hic Nummus pertinere ad ipſum Actum, quo Galba in Hiſpania Imperator declaratus. Cernitur enim *Galba* laureatus, & veſte imperatoria amictus cum parazonio in ſiniſtra manu, Sellæ inſidens; ante quem matrona ſtolata ſtans, cum Cornu copiæ in ſiniſtra, dextrâ imaguncylam quandam, ſive Fortunam, ſive aliquid aliud deſignet, ei offert & porrigit, quam Imperator dextra extenſa recipere videtur. Ex Inſcriptione HISPANIA X.

 CLV-

CLVNIA. SVL. Quidam heic per Matronam ipsam Hispaniam intelligunt, quæ se & Fortunam suam SVL*pitio Galbæ* ut Imperatori submittit; postquam ipsi in CLVNIA Citerioris Hispaniæ oppido vaticinio prædictum fuerat, Imperatorem seu aliqando futurum. Læv. Torrentius ad Suetonium, demonstrans CLVNIAM antiquitus jam SVLPITIAM vocatam, (forte quod ex *Sulpitia* gente aliquis Coloniam ibi deduxerit,) ad Interpretationem hujus Nummi, reique gestæ memoriam, que heic exhibetur, haud alia magis, quam hæc Suetonii verba è Vita Galbæ facere existimat: *Legato Aquitaniæ auxilia implorante, supervenerunt Vindicis literæ, hortantis*, ut humano generi assertorem ducemque se accommodaret. *Nec diu cunctatus, conditionem partim metu, partim spe recepit. Nam & mandata Neronis de nece sua ad procuratores clam missa deprehenderat, & confirmabatur cum secundissimis auspiciis & ominibus, tum virginis honestæ vaticinatione, tanto magis, quod eadem illa carmina sacerdos Iovis CLVNIÆ ex penetrali, somnio monitus eruerat, ante ducentos annos similiter à fatidica puella pronuntiata. Quorum carminum Sententia erat: Oriturum quandoque ex Hispania Principem, Dominumque rerum.* Quicquid sit, ob Vaticinium CLVNIÆ, Hispania heic Galbam, tanquam, Imperatorem salutare videtur.

XI. Num. *Hadriani*, cum Inscr. HISPANIA. Fæmina humi sedens, sinistro cubitu scopulis incumbens, dextrâ ramum pacificæ oleæ tenet; ad cujus pedes cernitur cuniculus. Hispanicæ regionis indolem & naturam exhibet. Ita, ut Ramus olei ubertatem, quo Hispania semper abundavit, Romamque misit; Cuniculus vero, qui rarus admodum semper in Italia, animalis hujus copiam in Hispania, ut ex Strabone, Æliano, aliisque notum, designet. Imo, ut Plinius lib. XIII. Cap. LV. ex Varrone notat, tanta ejus in Hispania multitudo, ut oppidum quoddam à cuniculis subfossum, funditus in voraginem pessum iverit; ita ut propterea haud male cuniculus ad pedes Hispaniæ expressus videatur. Quo pertinet

tinet & illud Catullii: *Cuniculosæ Celtiberiæ fili.* Nisi quis malit cum Ant. Augustino per cuniculum heic significari, cuniculos subterraneos, venasque, quibus metalla auri, & argenti, effoderent, quorum tum temporis magna copia in Hispania, ita ut & Romam inde mitti solebat; unde Claudiano dicitur:

Dives equis, frugum facilis, pretiosa metallis.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. RESTITVTORI HISPANIÆ. *Hispania* cum cuniculo juxta pedem sinistrum, in dextrum genu prolapsa, & sinistra oleæ ramum tenens, ab Imperatore Hadriano laureato & togato adstante, dextra porrecta sublevatur. Faciunt heic illa Æl. Spartiani de Hadriano: *Post hæc Hispanias petiit, & Tarracone hiemavit: ubi sumptu suo ædem Augusti* RESTITVIT. *omnibus Hispanis Tarraconem in conventum vocatis.* &c. XII.

TABVLA XXXI.

Num. *Augusti*, cum Inscrip. HISPANIA RECEPTA. T. CARISIVS. LEG. Heic Hispanorum ejus temporis arma cernuntur, *tria* nimirum *scuta* depicta sive cælata, quæ ipsi ut & Afri, Galli, Britanni, qui istis usi *cetras* appellabant, *Hasta*, & *ensis falcatus*. Silius lib. III. de Afris I.

Versicolor contra cetra, & falcatus ab arte
Ensis.

De Hispanis I. Cæsar lib. I. de Bel. Civil. *Hos levis armaturæ Lusitani peritique earum regionum, cetrati citerioris Hispaniæ consectabantur.* Sed videndus Lipsius in Analect. ad Milit. Rom. lib. III. Dial. I. In memoriam *Hispaniæ* ab Augusto pacatæ hic nummus

percussus. Velleius Paterculus lib. II. *Hispaniæ nunc ipsius præsentia, nunc Agrippæ &c. multo varioque Marte pacatæ.* De T. CARISIO, qui *Legatus* Cæsaris Augusti in Hispania fuit, ut inscriptio indicat, ejusque ibidem prospere gestis, Dio Cassius lib. LIII. Καὶ Τίτος μετὰ ταῦτα Καρίσιος τήν τε Λαγκίαν τὸ μέγιστον τῶν Ἀστύρων πόλισμα ἐκλειφθὲν εἷλε, καὶ ἄλλα πολλὰ παρεστήσατο. παυσαμένου δὲ τοῦ πολέμου τούτου, ὁ Αὔγουστος τοὺς μὲν ἀφηλικεστέρους τῶν στρατιωτῶν ἀφῆκε, καὶ πόλιν αὐτοῖς ἐν Λυσιτανίᾳ τὴν Αὐγοῦσταν Ἠμερίταν κτίσαι ἔδωκεν. *Titus deinde Carisius Lanciam, quæ est maxima Asturiæ urbs, desertam occupavit, multaque alia in suam potestatem redegit, finitoque hoc bello Augustus emeritos milites exauctoravit, urbemque eos in Lusitania Augustam Emeritam condere jussit.* Idem Dio lib. LIV refert, Asturas, qui à Carisio Augusti Legato desciverant, C. Furnio Cantabriæ Præfecto auxilium ferente, à Carisio coërcitos, atque rursus in servitutem redactos. De Ejusdem Gestis in Hispania vide & Florum lib. IV. circa finem, & Paul. Orosium lib. VII.

II. Num. *Augusti* cum Inscr. P. CARISIVS LEG. PRO. PR. *Trophæum* ob Victoriam de Cantabris erectum, in quo varia armorum istius gentis genera discernere est; præter Loricam enim, scutum sive cetra à sinistro, duo jaculi à dextro latere affixi, cum galea cristata capitis loco; infra cetræ variæ; jaculi, ensis falcatus, tubæ, litui, aliaque id genus armorum congesta. P. CARISIVS, cujus heic mentio, ut Augusti in Hispania LEGatus PRo PRætore, frater haud dubie fuit T. CARISII, quod etiam Fulvio videtur.

III. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. BILBILIS. Cernere heic est Equitem currentem cum jaculo in manu; an ob equorum copiam aut excellentiam æque in hoc tractu, ac in reliqua Hispania? unde

unde Claudiano Hispania *Dives equis* in verbis ad Num. XI. præcedentis Tabulæ adductis. Imo disertim Martialis de Bilbili patria sua, lib. I. Epigr. I.

Videbis altam Liciniane Bilbilim
Equis, & armis nobilem.

Et ab *armis*, & ab *equis* eam laudat; quanquam sint, qui hic *aquis* pro *equis* legant & intelligant *Salonem*, fluvium circa Bilbilim, de quo idem Martialis lib. X. Epigr. CIII.

Municipes, Augusta mihi quos Bilbilis acri
Monte creat, rapidus quem Salo cingit aquis.

Sed nihil mutandum in priori Martialis loco. *Bilbilim* enim tam ab equorum præstantia, quam ab armorum cum fabricandorum, tum tractandorum peritiâ, quâ utrâque ejus incolæ excelluêre, celebrare videtur. Sic in alio quoque

Num. *Augusti*, cum Inscr. OSCA. itidem Eques currens IV.
cum jaculo in manu expressus; ob eandem haud dubie rationem. Quamvis Ant. Augustino videatur repræsentare Equestrem statuam Augusto positam. OSCA Civitas citerioris Hispaniæ, in Arragonia, vulgo *Huesca*, dicitur. Hic Sertorius olim diu sedem habuit, in qua etiam à Perperna occisus. Velleius Paterculus lib. II *Sertorium inter cœnam Oscæ interemit*. Ita enim recte à Viris doctissimis emendatum, ubi vulgo corrupte *Etoscæ* legitur. Strabo lib. III. de eodem Sertorio ait; Ἐτελεύτα δ' ἐν Ὄσκῃ. Et Florus lib. III. cap. XXII. *Oscam* inter eas civitates recenset, quæ post Sertorii cædem, in Romanorum fidem venerunt.

Num. *Augusti*, cum Inscr. VALENTIA. Duplex *Cornu-* V.
copiæ fructibus repletum, haud dubie ad soli fertilitatem & fructuum abundantiam designandam circa *Valentiam*, Sic in alio

Num.

VI. Num. *Cæſaris* cum gemina Inſcr. VALENTIA. Similiter duplex Cornucopiæ expreſſum, cum lituo, ſive radio, cui animalis cujuſdam caput adnexum, niſi forte galeæ formam præferat. Utrumque & Ubertatis & Fortitudinis Symbolum. Utrum vero VALENTIA in hiſce Nummis ad *Valentiam* in Hiſpania, an vero ad *Valentiam* in Italia, quæ etiam *Vibovalentia* dicitur, referri debeat, dubitant Antiquarii, & Ant. Auguſtinus, aliique ad Italicam pertinere putant, præſertim cum hi Nummi magis affabre ſculpti ſint, quam quidem reliqui Hiſpanici. Hinc non dubito, cum Alb. Rubenio hæc duo Numiſmata ad *Valentiam* Calabriæ, quæ olim Hipponium, referre, ac cum ibi percuſſa ſint, inſigne iſtius Urbis, duplex ſc. Cornucopiæ, gerere; ob fertilitatem territorii illius: quamvis à Collectore heic digeſta, ac ſi ad Valentiam in Hiſpania pertinerent.

VII. Num. *Auguſti*, cum Inſcr. ILERDA. Heic Lupus expreſſus, an ut inſigne urbis *Ilerdæ*, quæ hodie levi litterarum tranſpoſitione *Lerida* dicitur; an vero ad copiam luporum, quibus iſte tractus abundaverit denotandam? Non procul enim ab iſta Urbe locus eſt, qui hodieque Hiſpanis *Val da Llou*, id eſt *Luporum Vallis* dicitur.

VIII. Num. *Ejuſdem* cum Inſcr. P. CARISIVS LEG. PRO. PR. COL*oniæ* TOLET*anæ*. Caput fæmininum turrita corona inſignitum, Urbem *Toletum*, ubi Auguſtus *Coloniam* deduxit, munitam, ac ædificiis florentem deſignat. COL*oniæ* TOLET*anæ*, à qua Nummus percuſſus, vix uſquam, quam in hoc Nummo mentio exſtat. Unde Ant. Auguſtinus Dial. VII. Antiquit. cum in alio Nummo Toletano ex litteris quibuſdam, *Toletum* nomine *Coloniæ* dictam, colligere ſibi videretur, dubitanter addit: *etſi non memini alibi* Coloniam *hanc urbem unquam vocitatam.* Quod non ſcripſiſſet, ſi hujus Nummi copiam habuiſſet; qui adeo ſignanter COL*oniæ* TOLET*anæ* meminit.

Num.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. P. CARISIVS LEG. PRO. PR. EMERITA. Portam arcuatam super duas columnas, & lateribus intermediis exstructam hic Nummus exhibet, in memoriam EMERITÆ Urbis ab Augusto in Lusitania per emeritos milites conditæ. Dionis verba ex lib. LIII. ad Num. I. hujus Tab. adducta, unice hunc Nummum declarant: Παυσαμένου δὲ τοῦ πολέμου τούτου, ὁ Αὔγουστος τοὺς μὲν ἀφηλικεστέρους τῶν στρατιωτῶν ἀφῆκε, καὶ πόλιν αὐτοῖς ἐν Λυσιτανίᾳ τὴν ΑΥΓΟΥΣΤΑΝ ΗΜΕΡΙΤΑΝ κτίσαι ἔδωκεν. *Finito autem hoc bello Augustus emeritos milites exauctoravit, Vrbemque eos in Lusitania* AVGVSTAM EMERITAM *condere jussit.* IX.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. P. M. TR. P. COS. III. HERC*ules* GADIT*anus*. *Hercules* nudus dextra clavam, sinistra poma Hesperidos, sive aurea præferens; Quemadmodum describitur in Anthologia lib. V. Epigr. XXVII. X.

Ἡρακλέης δ' ἀνίουλον ἐδείκνυε κύκλον ὑπήνης,
Μῆλα λεοντοφόνῳ παλάμῃ χρύσεια κομίζων
Γαίης ὄλβια δῶρα λιβυσίδος.

Hercules imberbem demonstrabat circulum barbæ,
Poma leones occidenti manu aurea ferens,
Terræ beata munera Libycæ.

Infra juxta clavam cernitur scapha, & ab altera parte senex seminudus arundinem dextra tenens, *fretum Gaditanum*, sive *freti Gaditani* Genium proculdubio designans. HERC*ules* GADIT*anus* ita appellatus, quod ad Gades usque pervenerit, ubi navigationem stiterit, duasque ibi columnas *Abilam* & *Calpen*, alteram in Europa, alteram in Africa, posuerit, quæ *Herculis Columnæ* propterea dictæ.

Quod vero Hadrianus Imperator *Herculem Gaditanum* in Nummis ſcalpendum curaverit; ratio ejus videtur, quod, cum iter ſuum in Africam terrâ, quantum fieri potuit, inſtituerit, heic ad Herculis columnas per fretum Gaditanum ex Europa in Africam, breviſſima ſc. via trajecerit; ejuſque rei memoriam in hoc Nummo exſtare voluerit.

XI. Num. *Auguſti*, cum Inſcript. DIVI. F. Facies fæminina, cum coma plexa ad collum demiſſa, quæ pro calantica geſtat exuvias capitis elephantini; in quibus diſcernere eſt dentes proëminentes, proboſcidem, oculos parvos, & aures oblongas, quamvis nomen adſcriptum non habeat, conſtat tamen hoc Symbolo Veteres *Africam* repræſentare voluiſſe, ut elephantorum feracem. Hinc etiam primi qui Romæ conſpecti elephanti, ex Africa eò delati. Sic in alio

XII. Num. *Hadriani*, cum Inſcript. AFRICA. SC. Matrona ſedens ad monticulos quoſdam, *Africam*, ut ex Inſcriptione patet, referens, ambobus brachiis, & altera mamma nuda ſpectatur, ſcorpionem dextra tenens, ſiniſtra autem Cornucopiæ; ad pedes eſt calathus floribus & fructibus refertus; in capite vero ſimile tegumentum ex elephantini capitis exuviis cum proboſcide ſurſum levata. *Scorpio* magnam variorum animantium, etiam venenatorum, copiam in Africa deſignat, quæ à Lucano lib. IX. Pharſalic. pluribus, uti & à Nicandro in Theriacis & Alexipharmacis commemorantur. Cornucopiæ frugum omnis generis abundantiam, nec non calathus, herbas præſertim medicas, quas Africa humano generi utiles profert, denotare videntur. Huc faciunt illa Claudiani lib. II. de laud. Stilic.

Tunc ſpicis & dente comas illuſtris eburno,
Et calido rubicunda die, ſic Africa fatur.

TA-

TABVLA XXXII.

Num. *Hadriani*, cum Inscript. AFRICA. Heic vicissim *Africa*, sub specie matronæ cum galea Elephantina in capite, humi sedentis, brachiis, & altera mamma nudæ, dextro cubito calatho frugibus & herbis pleno incumbentis, sinistram vero Leonis capiti imponentis, repræsentatur. Præter agrorum fertilitatem, Regionem Leonibus feracem esse designat. I.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. ADVENTVI AVG. AFRICÆ. *Africa* cum solito capitis ornatu stans stolata, ante aram sacrificat ob felicem Imp. Hadriani *Adventum*, qui ab altera parte togatus vota ejus benigne excipit. Adest & Victima prope aram, collum præbens. Quas Africa sinistra manu herbas tenet, videtur esse *Silphium*, aut *Laserpicium* Cyrenaicum, inter rariores Africæ plantas habitum, & decantatum. Faciunt huc illa Spartiani: *Quando in Africam venit* (Hadrianus) *ad Adventum ejus post quinquennium pluit: atque ideo ab Africanis dilectus est.* II.

Num. *Ejusdem*, cum Inscript. RESTITVTORI AFRICÆ. *Africa*, sinistra spicas tenens, posito genu supplex ab Imp. Hadriano togato, porrecta dextra, sublevatur. ÆL. Spartianus de Hadriano: *Inde Romam venit, atque ex ea in Africam transiit, ac multum beneficiorum provinciis Africanis attribuit.* III.

Num. *Sept. Severi*, cum Inscript. AFRICA. *Africa* stolata stans, dextro brachio nuda, & sinistra spicas in sinu gerens, cum Leone ad pedes. Videtur à Severo hic Nummus cusus in memoriam Africæ, unde oriundus, à se pacatæ. Qua de re Spartianus in ejus Vita: *Tripolim, unde oriundus erat, contusis bellicosissimis gentibus, securissimam reddidit.* IV.

V. Num. *Augusti*, cum Inscript. C. MARIVS. C. F. PR. Q. III. VIR. AFR*ica*. In hoc Augusti Nummo *Africa*, uti ex Inscriptione manifestum, per *Pegasum* alatum designatur: vel quia Æthiopia, Africæ provincia, producit *Pegasos equino capite volucres*, ut est apud Plinium; vel quia Medusa, ex cujus sanguine Pegasus generatus dicitur, Afra erat; vel potius ob velocitatem & perniciem equorum Africanorum, quasi currentes alis & vento veherentur; ut Virgilius Georg. III. & Varro lib. II. de R. R. alicubi in Hispania equas vento concipere ajunt, ac edere pullos velociores.

VI. Num. *M. Lepidi* cum Inscr. M. LEPIDVS IMP. ITER. Cernere heic est *equum* sine alis, ferocem & salientem, cum *Scorpione*; quo indicatur *Africa*, cui M. Lepidus Triumvir solus aliquamdiu præfuit, quo tempore hic Nummus ab eo cusus.

VII. Num. *Carthaginiensis*, sine Inscriptione quidem in antica parte, sed in qua cernitur facies pulchra fæminæ, cum corona herbacea in capite, monili ex unionum serie circa collum, aure gemmata, & quattuor delphinis circum circa; in aversa vero parte

VIII. Num. *Ejusdem*, videre est *equi caput* generosæ indolis, egregie sculptum; & juxta *Palma* arbor est, cum dactylis in ramis. Infra equi caput cernuntur quædam literæ, sed ignotæ, & quæ vix legi, nedum intelligi possunt. Creduntur esse literæ Punicæ, & quibusdam indicare vetus nomen Punicum *Carthaginis*, quod Stephanus Byzantius de Urbibus habet, ΚΑΚΚΑΒΗ, & significare ait, *equi caput*, hisce verbis: Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Κακκάβη. Τοῦτο δ' κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτῶν λέξιν ἵππου κεφαλὴ δηλοῦν. Idem quoque scribit Eustathius Commentario in Dionysium Alexandrinum. De Situ Orbis: Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Καινὴ πόλις, καὶ Καδμεία, καὶ Κακκάβη, ὅπερ τῇ ἐγχωρίῳ διαλέκτῳ ἵππου δηλοῖ κεφαλήν. Vir summus, & Orientalium linguarum sui temporis peritissimus

Sam.

Sam. Bochartus in Geograp. Sacr. Parte II. lib. I. cap. XXIV. putat Græcos vocem peregrinæ linguæ ad ſuam accommodaſſe, ſed ita, ut facili negotio poſſit reſtitui; nempe ſi legatur *Carcabe*. Hanc vero eſſe contractam ex כר *car* & רכבה *recaba*. Quorum alterum ex Hebraica lingua, analogica ratione Punice ſignificaſſe vult *caput*, alterum *equum*. Quem vide ſis. Cæterum *equi Caput* in nummis à Carthaginienſibus ſcalptum videtur, in memoriam iſtius, quod è terra eruerint, cum prima Urbis Fundamenta jacerent; idque poſtea in omen verſum. Juſtinus ex Trogo lib. XVIII. *Ibi quoque caput equi repertum, bellicoſum fortemque populum ſignificans, Vrbi auſpicatam ſedem dedit*. Hinc Virgilius lib. I. Æneid.

Lucus in urbe fuit media, lætiſſimus umbra:
Quo primum jactati undis, & turbine Pœni
Effodere loco ſignum, quod regia Iuno
Monſtrarat, caput acris equi: ſic nam fore bello
Egregiam, & facilem victu per ſecula gentem.

Nec non Silius Italicus Punic. lib. I.

Oſtentant caput effoſſa tellure repertum
Bellatoris equi, atque omen clamore ſalutant.

Et hujusmodi caput equi, *acris*, ut ait Virgilius, ſive *bellatoris*, ut Silius, in hoc Nummo expreſſum cernere eſt. Præterea adeſt juxta equi caput *Palma* arbor cum dactylis; quæ ſecundum Ant. Auguſtinum Dial. VI. Antiquit. duo hic ſignificare videtur; primum, quod refert Euſtathius ad Dionyſium Alexandrinum paullo poſt verba ſuperius adducta: ubi inter alia ſcribit: Ὀρύξαντες δὲ περίπου φοίνικα πεφυτευμένον, εὗρον κεφαλὴν ἵππου, καὶ συμβαλόντες σημαίνεσθαι χολὴν αὐτοῖς, καὶ παρ' ἄλλων δόσιν τροφῆς, κατὰ καὶ τοῖς ἵπποις, ἔκτισαν ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ τὴν Καρχηδόνα, ἣ τάχα διὰ τοῦτο καὶ Κακκάβη ἐκλήθη. Senſus eſt, Carthaginienſes advenas

cum foderent juxta palmam reperisse caput equi, idque cum ipsis boni ominis esset, in eo loco Urbem ædificasse, quam propterea *Caccaben* nominaverint; quod Punica lingua *Equi caput* sonare modo dictum. Denique *Palma* etiam significare videtur regionem, è qua profecti venerant; idque nomen ostendere. Græcis enim *Palma* φοίνιξ est, unde & Provincia *Phœnicia* dicta, quod palmis abundaret, Carthagenienses etiam *Pœni* appellati, eorumque lingua *Punica*, utpote ex *Phœnicia* oriundi; spiritu mimirum sublato, *Pœni* pro *Phœnis*, & *Punici* pro *Phœniciis* dicti. De Palmis porro tum Phœniciis, tum aliis, videsis omnino quæ egregie observata habet Vir summus, nec uno nomine laudandus, E. Spanhemius Dissertat. IV. De Præst. & Us. Numism. *Facies* autem matronæ, quæ in antica Nummi parte spectatur, quam repræsentet haud facile dictu est; potest enim ut ibidem conjicit Ant. Augustinus, vel ipsius esse Didonis, quæ Carthaginem condidisse dicitur; potest esse Veneris, aut Tethyos Oceani conjugis, aut ipsius Urbis maritimæ; vel denique Deæ Carthaginiensium propriæ, quam Tertullianus in Apologetico, Ambrosius in Symmachum, Xiphilinus in Heliogabalo, Herodianus lib. V. Histor. Appuleius lib. VI. Metamorph. *Vraniam* dicunt; etsi Virgilius *Iunonem* Carthaginis patronam statuat. In alio

IX. Num. *Carthaginiensium*, itidem absque Inscriptione non Caput equi, sed *integer equus* juxta *Palmam* stans, quasi ei innixus, cernitur. Ad Carthaginem quoque refertur hic Nummus, ab Antiquariis merito, qui in antica parte caput quoque matronæ præfert.

X Num. *M. Lepidi Triumviri*, cum Inscrip. CABE. Caput pulchrum Matronæ, cum coma compta & in cyrrum quasi ab omni parte reflexa, præter cyrros quosdam annulatim contortos circa cervicem defluentes. F. Ursinus in Gente *Æmilia*, putat hunc Nummum CABÆ esse cusum, quam urbem Africæ esse dicit. Hunc tangit

tangit L. Nonnius, quando ait, quosdam existimare CABE esse Urbem in Africa, sed incertum, ubi sita sit. Addit porro, Ptolemeum ponere *Acaben*, montem Ægypti, circa sinum Arabicum; Plinium quoque mentionem facere urbis *Tacabe*, in regione Tripolitana. Sed vix dubitandum, quin hoc nummo Lepidi ipsa *Carthago* designetur, sub prisco nomine *Caccabe*, sive, quod literæ quædam temporis injuriâ in nummo exesæ fuerint; sive, quod antiquum istud nomen, usu quodammodo contractius pronunciatum fuerit. Quare autem M. Lepidus, antiquum potius nomen, quam *Carthaginis* exprimere voluerit, ejus haud dubie causa fuit, quod nomen *Carthaginis*, ut æmulæ olim Imperii Romani, etiam funditus deletæ, Romanis exosum fuerit, nec alio fere, quam sub *Coloniæ Rom.* nomine tum temporis ipsis veniret. Sane quam parum gratum *Carthaginis* nomen Romanis esset, argumento quoque est factum Hadriani Imp. qui dum novam coloniam eò deduceret, à nomine suo *Hadrianopolin* vocavit, teste Spartiano. Primus Cæsarum, qui Carthaginis nomen denuo resuscitasse videtur, est Severus Imp. Africanus, in Nummo quodam, cum Inscrip. INDVLGENTIA IN CARTH. Vide Tab. XLVIII. Num. V. Quem postea secuti sunt Impp. Diocletianus & Maximianus Herculius, in variis eorum Nummis; quorum unus heic sculptus, nempe

Num. *Diocletiani & Maximiani Herculii*, cum Inscript. SAL-
VIS AVGG. & CAESS. FEL*ix* CART*hago*. in quo XI.
cernitur Matrona turrito capite, humero, dextroque brachio nuda, cæteroquin decoro habitu culta, manibus utrinque expansis, dextra spicas nonnullas, sinistra verò herbas quasdem exoticas ferens.

XII. *.

TA-

TABVLA XXXIII.

I. Num. *Hadriani*, cum Inscrip. ADVENTV AVG. MAVRETANIÆ. Ut aliæ provinciæ, quas Hadrianus peragravit, suum erga Principem beneficentissimum amorem in Nummis testatæ, ejusque felicem adventum sibi gratulatæ fuerint, sacrificiis & victimis cæsis, sic etiam heic *Mauretania*, succincta stans, dextro humero nuda, cum Elephantis proboscide in capite, ut Africæ Provincia, sinistra vexillum militare, dextra vero tenens pateram, qua libans aram intermediam adspergit, in salutem, gratumque Principis ADVENTVM, qui ab altera aræ parte votis ejus annuit. Ad pedes Mauretaniæ juxta aram adstat *Victima*, cervicem ictui præbens; à parte vero Imperatoris inter aram ejusque pedes, cernitur *caput muliebre*; quod Deæ alicujus, esse putat Hemelarius, cui sc. sacrificabatur: Verum absque ulla ratione; nec enim Deæ alicui, sed ipsi Imperatori sacrificium fit; denique si Deæ caput esset, non humi positum, sed super basin, sive columnam quandam collocatum foret. Magis itaque verosimile, per hoc caput matronæ designari heic ipsam *Carthaginem*, ab Hadriano instauratam, & nova colonia auctam; quam heic sub veteri capitis fæminini forma repræsentat, ad Mauris gentibus indicandam beneficentiam, quam ab ejus liberalitate sibi promittere possent. Nam, ut Spartianus de eo testatur, *multum beneficiorum provinciis Africanis attribuit*.

II. Num. *Ejusdem*. cum Inscript. MAVRETANIA. S. C. Hic *Maurus* succincta veste cernitur, dextra equum generosum fræno ducens, sinistra vero bacillum, sive virgulam tenens ad equum gubernandum. Strabo lib. XIII. testatur de Mauris, eos parvis equis usos, celeribus tamen, & mansuetis adeo, ut sola virgula guber-nen-

nentur, μικροῖς ἵπποις χρώμενοι, ὀξέσι δὲ καὶ εὐπειθέσιν, ὥστ' ἀπὸ ῥαβδίου οἰακίζεσθαι. Sic in alio

Num. *Ejuſdem*, cum gemina Inſcr. MAVRETANIA. III.
S. C. Viciſſim *Maurus* ſuccincto habitu ſtans, ſiniſtra equum alacriter incedentem freno tenet, dextra haſtam ferens. Strabo lib. XIII. de Mauris: Μάχονται δ' ἱππόται τὸ πλέον ἀπὸ ἀκοντίου, χοινοχαλίνοις χρώμενοι τοῖς ἵπποις, καὶ γυμνοῖς. *Pugnant fere ab equis haſtati, equis nudis utentes, & frænis è fune factis.* Cum hæc provincia equis velociſſimis abundaverit, hoc ideo proculdubio Nummis inſculpi curavit Hadrianus. De cujus porro rebus in Mauretania geſtis, inter alia hæc notat Spartianus in ejus Vita: *Luſium Quietum ſublatis gentibus Mauris quas regebat, quia ſuſpectus Imperio fuerat, exarmavit Hadrianus, Martio Turbone Iudæis compreſſis ad deprimendum tumultum Mauretaniæ deſtinato.* Et aliquanto poſt: *Germanis regem conſtituit: motus Maurorum compreſſit: & à ſenatu ſupplicationes emeruit.* Quarum forte memoria his nummis conſervanda data.

Num. *Commodi*, cum Inſcr. TR. P. IIII. IMP. III. COS. IV.
P. P. MAVRET*ania*. *Maurus* veſte longa & laxa, cum pileo oblongo in capite, ſtans juxta *Equum*, ut apparet, aliquomodo ferociter incedentem, arrectis auribus, collo incurvato, juba denſa, & diſperſa, quam Maurus dextra apprehendit, dum ſiniſtra haſtam fert. Videtur Commodus ex *Mauretania* gloriam quoque captare voluiſſe, quam tamen ipſe, uti & Africam, numquam adiit: Æl. Lampridius in ejus Vita: *Simulavit ſe & in Africam, iturum, ut ſumptum itinerarium exigerit: & exegit; eumque in convivia & aleam convertit.* Et paullo poſt: *Victi ſub eo tamen, cum ille ſic viveret, per Legatos, Mauri; victi Daci.* &c.

Num. *Auguſti* ſine Inſcript. in quo expreſſus *Equus* gracilis, V.

agiliter incedens, absque freno, quem ductor ejus, per inferius labrum apprehensum manu quasi ducere videtur. infra cernitur *Scorpius*, Africæ typus. Forsan ad designandam equorum Africanorum progeniem excellentem.

VI. VII. VIII. IX. * * * *.

X. Num. *Hadriani*, cum Inscript. AEGYPTOS. *Ægyptus* instar *Matronæ* decore vestitæ humi sedentis, sinistra canistro frugibus pleno innixæ, dextra *Sistrum* tenentis. Ad pedes adstat *Ibis*, avis Ægyptiis sacra, quia serpentes & insecta, quibus Ægyptus abundat, venatur & necat. Avis ciconiæ similis, nisi quod rostro crassiori, & paululum adunco prædita. Sistri figuram, quæ heic adumbratur, exacte delineatam habes Tab. CXVI. ubi & quædam notata reperies. Notum est, fuisse crepitaculi genus ex ære, quod Isidis sacerdotes in sacris portabant, concutiebant, atque ita argutum sonorumque tinnitum edebant. Describitur ab Appuleio Metamorph lib. XI. *quod fuerit æreum crepitaculum: cujus per angustam laminam, in modum balthei recurvatam, trajectæ mediæ* paucæ *virgulæ, crispante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum sonorem. De Hadriani itinere in Ægyptum Xiphilinus ex Dione notat:* Διὰ δὲ τῆς Ἰουδαίας μετὰ ταῦτα εἰς Αἴγυπτον παριὼν, καὶ ἐνήγισε τῷ Πομπηΐῳ· πρὸς ὃν καὶ τοῦτο τὸ ἔπος ἀπορρίψαι λέγεται)

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου.

καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ διεφθαρμένον ἀνῳκοδόμησεν. *Postea per Iudæam in Ægyptum transiens parentavit Pompeio, de quo hunc versum profudisse fertur:*

Quam caret hic tumulo, cui tot modo templa fuerunt.
Sepulchrumque ejus pene collapsum restituit.

Num.

Num. *I. Cæsaris*, cum Inscript. AEGYPTO CAPTA. XI.
Crocodilus oris hiatu conspicuus, *Ægypti* typus, utpote notissimum istius regionis animal; à quibusdam etiam ejus incolis inter sacra cultus. Iuvenalis Sat. XV.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demeus
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc ———.

Herodotus in Euterpe: Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱεροί εἰσι οἱ Κροκόδειλοι, τοῖσι δ' οὔ, ἀλλ' πολεμίους περιέπουσι. *Aliis quidem Ægyptiorum Crocodili sacri sunt, aliis vero non, sed bella cum ipsis gerunt.* adde Ælianum lib. X. de Animalib. cap. XXI. Strabon. lib. XVII. Nummus iste à I. Cæsare cusus post Ptolemæum, Ægypti regem, ad à quo Pompeius occisus, devictum, cujus rei meminit quoque Suetonius in ejus Vita: *Fugientem* (Pompeium) *Alexandriam persecutus, ut occisum deprehendit cum Ptolemæo rege, à quo sibi quoque insidias tendi videbat, bellum sane quam difficillimum gessit: neque loco, neque tempore æquo, sed hieme anni, & intra mænia copiosissimi ac solertissimi hostis, inops ipse rerum omnium atque imparatus. Regnum Ægypti victor, Cleopatræ fratrique ejus minori permisit.* &c.

Num. *Augusti*, sine Inscript. in quo *Sphinx alata*, capite muliebri, cum mammis, & reliquo corpore leonino sculpta, uti vulgo à Græcis fingi solet, & Ausonio, in Grypho describitur: XII.

———*Volucris, leo, virgo, triformis*
Sphinx, volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Sed præter fabulosas hasce Sphinges alatas, exstitisse revera aliud Sphingum genus sine alis, ex Agatharchidis, apud Photium, Diodori Siculi, Plinii, aliorumque testimoniis, qui eas inter ve-

ras ſimias referunt, ſatis manifeſtum. Sic Philoſtorgius Hiſtor. Eccleſ. lib. III. cap. II. tanquam oculatus teſtis deſcribit Sphingem à ſe viſam, mammis & facie ad muliebrem formam accedentem, cujus verba adducit Eruditiſſ. E. Spanhemius Diſſert. III. De Præſt. & uſu Numiſm. ubi & alia huc pertinentia lectu digniſſima obſervat. Cæterum dubitatur, an Sphinx iſta alata ab Auguſto in hoc nummo tanquam Ægypti Symbolum ſculpta fuerit, an vero, quod ipſe Auguſtus in ſigillo ſuo aliquamdiu Sphingem expreſſam habuerit. Sic enim Dio lib. LI. cum narraſſet Auguſtum Mæcenati & Agrippæ annulum cum ſigillo ſuo tribuiſſe, ut literas ſuo nomine obſignare poſſent, addit: Διπλῆν γὰρ δὴ σφραγῖδα, ᾗ μάλιστα τότε ἐχρῆτο, ἐπεποίητο, Σφίγγα ἐν ἑκατέρᾳ ὁμοίαν ἐκτυπώσας. ὕστερον γὰρ τὸν εἰκόνα τὸν ἑαυτοῦ ἐγγλύψας, ἐκείνῃ τὰ πάντα ἐσημαίνετο. καὶ αὐτῇ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες πλὴν Γάλβου ἐχρήσαντο. *Sigillum enim, quo tum maxime utebatur, duplex paraverat, Sphinge in utroque ſimili expreſſa, nam ſerius imagine ſua inſculpta obſignandis omnibus eam adhibuit, qua quidem & Imperatores ſecuti, Galba excepto, uſi ſunt.* Rem etiam tangit Suetonius in ejus Vita: *In diplomatibus, libelliſque & epiſtolis ſignandis initio Sphinge uſus eſt; mox imagine Magni Alexandri: noviſſime ſua, Diſcoridis manu ſculpta, qua ſignare inſecuti principes perſeverarunt.* Inclinat tamen magis animus, per Sphingem heic ab Auguſto Ægyptum deſignari, præſertim cum & alii ejuſdem Nummi iſtud teſtatum reddant, Vid. Num. I. Tab. ſeq.

TABVLA XXXIV.

I. Num. *Auguſti*, abſque Inſcriptione, quin autem per *Sphingem alatam* ipſa hic Ægyptus deſignetur, dubio caret, ex *Siſtro* & *Spica*, indubitatis Ægypti Symbolis, adjunctis.

Num.

Num. *Antonii III viri* cum Insc. ALEXANDR*ia* ÆGYPT*i*. II.
Palma arbor cum dactylis in ramis, ac circa eam *Corona hederacea*. De palma, quâ Ægyptus ferax, præter alios ita Solinus scribit cap. XXXV. *Palma quoque Ægyptia dicenda res est. proprie ad ipsos vocatur, ut dici oportuit. eaque gustata, arcet sitim. Odor si idem qui & malis Cydoniis. sed demum sitim sedat, si prius quam maturuerit, decerpatur. Nam si matura sumatur, sensum intercipit, gressum præpedit, linguam retardat: obsessisque officiis mentis & corporis, imitatur vitium ebrietatis.* Atque eam fortasse ob caussam heic cum *Corona hederacea*, quæ Bacchi symbolum, conjuncta est ab Antonio, qui & ipse se Bacchum appellari jussit.

Num. *M. Lepidi* cum Inscript. ALEXANDRIA. Caput mu- III.
liebre turritum, cum velo ad cervicem dependente, *Alexandriam* Ægypti urbem, ab Alexandro Magno conditam, repræsentat. Solinus cap. XXXV. *Alexandriam & operis ipsius magnitudo, & auctor Macedo nobilitant; quam metatus Dinocrates architectus, secundum post conditorem inter memorabilia locum sortitus est. Condita autem Alexandria est duodecima centesimaque Olympiade, L. Papirio S.P. F.C. Pætilio consulibus. haut longe ab ostio Nili fluminis: quod Heracleoticon alii, alii Canopicum appellant.*

Nummi *præcedentis* aversa pars, cum Insc. M. LEPIDVS IV.
PONt*ifex* MAX*imus*, TVTOR REG*is*. S. C. *M. Lepidus* togatus capiti adolescentis cujusdam itidem togati ante se cum signo aquilæ in manu stantis, coronam imponit. Adolescens iste est *Ptolomæus Epiphanes*, Rex Ægypti, cui pater Ptolemæus Philopator tutorem Populum Romanum dederat, Senatus vero tutelæ administrationem M. Æm. Lepido Pont. Max. bis Cos. commisit. Historiam habes apud Valerium Maximum lib. IV. cap. IV. *Cum Ptolemæus Rex tutorem Populum Romanum filio reliquisset, Senatus M. Æmilium Lepidum Pont. Max. bis Cos. ad pueri tutelam gerendam Alexandriam misit, amplissimique & integerrimi viri sanctitatem*

Reip. usibus & sacris comparatam, externæ procurationi vacare voluit, ne fides civitatis nostræ frustra petita existimaretur: cujus benificio regia incunabula conservata pariter ac decorata, incertum Ptolemæum reddiderunt, patrisne fortuna magis, an tutoris majestate gloriari deberet. Tangit istam quoque Tacitus lib. II. Aunal. *Iisque nondum adultis Trebellenus Rufus prætura functus datur, qui regnum interim tractaret, exemplo, quo majores M. Lepidum Ptolemæi liberis tutorem in Ægyptum miserunt.* Nec non Iustinus lib. XXX. *Mittitur & M. Lepidus in Ægyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administraret.* Ex hisce satis manifestum, quare M. Lepidus in Nummo TVTOR REGIS dicatur, tum etiam, quare in antica parte ALEXANDRIA scalpta sit. Ful. Vrsinus putat hunc Nummum à M. Lepido Triumviro pronepote ejus, ut est apud Ciceronem Philipp. XIII. in proavi memoriam signatum esse. Male autem hic Nummus ab H. Goltzio, & eo, qui Thesaurum Rei Nummariæ Ducis Arschotani disposuit, inter Nummos M. Lepidi Triumviri refertur.

V. *.

VI. Num. *Hadriani*, cum Inscript. ALEXANDRIA. Quæ heic exhibetur sub specie *Matronæ* stantis, stolatæ, capite velato, dextra *Sistrum*, Sinistra vero *Scapham* vel *Cymbam* ferentis. Cymba designare videtur *Alexandriam* ad ostium Nili sitam. Sic in alio

VII. Num. *Ejusdem Imp.* cum gemina Inscr. ALEXANDRIA S. C. Eadem repræsentatur sub forma mulieris humi sedentis, dextra *Spicas*, sinistra qua & medimno innititur, *Cornucopiæ* tenentis. Frugum omnis generis Abundantiam & Ægyptii soli fertilitatem denotat. Ita in alio ad huc

VIII. Num. *Ejusdem Imp.* ubi eadem Inscriptio. ALEXANDRIA sub simili fere forma spectatur, humi sc. sedens, cum *Spicis* in dextera, sinistra vero vasi, ex quo *vitis* adsurgit, innixa, dum ex

ex pedibus ejus *ſpicæ* quoque ſuccreſcere videntur. Præter frumenti in Ægypto abundantiam & copiam, Vitis heic adjuncta videtur, uti recte A. Rubenius, ob *Vini Mareotici* præſtantiam *Alexandrinum* dici ſcribit Athenæus Deipnoſoph. lib. I. ὁ Μαρεώτης οἶνος, ὁ Ἀλεξανδρεωτικὸς, τὴν μὲν προσηγορίαν ἔχεν ἀπὸ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κρήνης Μαρείας, καὶ τῆς παρ' αὐτὴν πόλεως ὁμωνύμου. *Mareoticum vinum, quod etiam Alexandrinum vocavere, à Marea fonte vicino Alexandriæ, & urbe fonti propinqua.* Cui adſtipulatur Stephanus De Urbibus: Μάρεια πόλις καὶ λίμνη τῇ Ἀλεξανδρείᾳ παρακειμένη, ἣ καὶ Μαρεῶτις λέγεται, ἀφ' ἧς καὶ Μαρεώτης οἶνος. *Marea urbs & lacus Alexandriæ adjacens, quæ & Mareotis dicitur, à qua & Mareoticum vinum.* Non mirum autem toties in Nummis Hadriani, *Alexandriæ* mentionem fieri, præſertim ſi verum ſit, quod Hieronymus ſcribit in Chronico Euſebiano: *Hadrianus Alexandriam à Romanis ſubverſam publicis inſtauravit impenſis.* Sed merito caſtigatur ab illuſtri Scaligero Hieronymus, ut qui inaudita de Alexandria à Romanis everſa proferat; quod nunquam factum: Quamvis autem Hadrianus Alexandriam haud inſtauraverit, multis tamen beneficiis eam affecit, ac veteribus novisque privilegiis donavit, ut ipſe Hadrianus in Epiſtola ad Severianum Conſulem, quæ exſtat apud Fl. Vopiſcum in Saturnino, teſtatur, ubi de Alexandria inter alia ſcribit: *Utinam melius eſſet morata civitas, digna profecto ſui profunditate, quæ pro magnitudine totius Ægypti teneat principatum. Huic ego cuncta conceſſi: vetera privilegia reddidi; nova ſic addidi, ut præſenti gratias agerent.* Alexandriam autem profectus Hadrianus ad ſeditionem, ibi ob Apin ortam, ſedandam. Spartianus in Ejus Vita: *Alexandrina ſeditione turbatus, quæ nata eſt ob Apin, qui cum repertus eſſet poſt multos annos, turbas inter populos creavit: apud quem deberet locari omnibus ſtudioſe certantibus.* Ibi vero cum hæreret, quid præterea egerit, addit. paullo poſt Spartianus: *Apud Alexandriam in Muſio, multas quæſtiones profeſſoribus propoſuit: & propoſitas ipſe diſſolvit.*

IX. Num. *Hadriani*, cum Inscr. *NILVS.* Qui hic cernitur formâ Senis seminudi, super aquam profluentem jacentis, cum Corona juncea in capite, sinistra Cornucopiæ, ob agrorum fertilitatem, qua Ægyptum læteficat, dextra arundinem papyraceam tenentis; innititur scopulis, sive potius metis illis, quæ altitudinem Nili crescentis ad certos cubitos designabant, cum spe fertilitatis, aut sterilitatis futuræ metu. A latere adstat *Crocodilus*, & ab altera parte ad pedes *Hippopotamus*. Quorum etiam meminit Philostratus lib. I. Iconum, ubi Nili Imaginem describens, inter alia habet. Κροκόδειλοι μὲν, καὶ οἱ ποτάμιοι τῶν ἵππων, οὓς τῷ Νείλῳ τινὲς προσγράφουσιν, ἀπόκεινται νῦν ἐν βαθείᾳ τῇ δίνῃ &c. *Crocodili quidem, & quia à nonnullis Nilo adscribuntur, Hippopotami, nunc in uno jacent vortice*, &c. Utrique enim animali communis in Nilo est habitatio. Plinius lib. XXVIII. cap. VIII. *Est crocodilo cognatio quædam amnis ejusdem, geminique victus cum hippopotamo.* Crocodilum porro præter alios graphice describit Ammianus Marcellinus lib. XXII. *Inter aquatiles autem bestias Crocodilus ubique per eos tractus abundat, exitiale quadrupes malum, assuetum elementis ambobus, lingua carens, maxillam superiorem commovens solam, ordine dentium pectinato, perniciosis morsibus quicquid contigerit pertinaciter petens, ova edens fætus anserini similia.* Utque armatus est unguibus, *si haberet etiam pollices, ad evertendas quoque naves sufficeret viribus magnis; ad cubitorum enim longitudinem decem interdum extentus, noctibus quiescens per undas, diebus humi vescitur, confidentia cutis, quam ita validam gerit, ut ejus tergo cataphracta vix tormentorum ictibus perforentur.* Cæterum Hippopotami imaginem magis exacte expessam habes in seq.

X. Num. *Otacililæ*, uxoris Imp. Philippi Arabis, cum Inscript. SECVLARES AVG. IIII. Vides heic animal crasso, imo lurido corporis filo adumbratum, cervice & capite grandi, instar ursi, cruribus robustis, sed brevibus, & ungulis bifidis, cauda bre-

breviſſima; &, ut heic apparet, ad alvum reflexa: Quamvis Ariſtoteles, Plinius, Solinus, Hippotamis caudam tortilem, ſuum, aut aprorum in modum adſignent, *bifidas habentes ungulas, caudaſque breves*, ſimpliciter ſcribit Ammianus Marcellin. lib. XXII. Falli autem neceſſe eſt Herodotum & Diodorum, qui hippopotamo caudam equinam adſcribunt. In corporis mole hujus animalis Veteres variant. Ariſtoteles illi tribuit μέγεθος ἥλικον ὄνου, *magnitudinem aſini*. Herodoto vero eſt ſtaturâ ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστοι, *quanta m. ximi bovis*. Diodoro Siculo, οὐκ ἐλάττων πηχῶν πέντε, *non minor cubitis quinque*, dicitur. Denique Achilli Statio deſcribitur: τὴν μὲν τὴν ἰδέαν καὶ τὴν θέσιν ὡς ἵππος, τὸ δὲ μεγέθος ὡς τριπλάσιον, *ſpecie quidem & ſitu partium ut equus, ſed magnitudine tripla*. Hinc Viro ſummo S. Bocharto Hieroz. Part. II. lib. V. cap. XV. בה מות *bohemoth* Hebræorum apud Iobum. cap. XL. & cap. XLI. probatur, eſſe *Hippopotamum*. A nonnullis, quos inter quoque Solinus, Hippopotamo etiam juba equina adſcribitur, cujus tamen ne umbra quidem in hoc nummo apparet; cætera Solini verba cap. XXXV. de Hippopotamo haud adeo longe abeunt: *Hippopotamus*, inquit, *in eodem Flumine* (Nilo) *ac ſolo naſcitur, equino & dorſo & juba, & hinnitu, roſtro reſupino, ungulis bifidis, aprugnis dentibus, cauda tortuoſa*. Ejus porro indolem addit: *Noctibus ſegetes depaſcitur: ad quas pergit averſus aſtu doloſo, ut fallente veſtigio revertenti nullæ ei inſidiæ præparentur. Idem cum diſtenditur nimiâ ſatietate, arundines recens cæſas petit, per quas tam diu obverſatur, quoad ſtirpium acuta pedes vulnerent, ut profluvio ſanguinis levetur ſagina; plagam deinde cœno oblinit, uſque dum vulnus conducatur in cicatricem*. Cæterum inſcriptio Nummi habet SÆCVLARES AVG*uſtæ*. IIII. vel AVG*uſtorum*. Cuſus quippe hic nummus quoque in memoriam Ludorum Sæcularium, quos Philippus anno imperii ſecundo, Romæ ingenti apparatu & ſumma magnificentia ſpectaculorum exhibuit, vo

luitque, ut videtur, uxorem ſuam, cujus imago in antica parte eſt, quoque illuſtrem reddere, iſta ſolennitate. Inter cætera autem animalia etiam Hippopotamus unus ut animal rarum Romæ, miſſus quartus in Circo maximo videtur fuiſſe, uti ex nota IIII. adſcripta colligitur. Horum ludorum meminit Capitolinus in Gordiano tertio: *Fuerunt ſub Gordiano Romæ elephanti triginta duo, alces decem, tigres decem, Leones manſueti ſexaginta, leopardi manſueti triginta, hijenæ decem, gladiatorum fiſcalium paria mille,* HIPPOPOTAMVS, *& Rhinoceros unus, archoleontes decem, camelopardi decem, onagri viginti, equi feri quadraginta, & cætera animalia innumera & diverſa, quæ omnia Philippus ludis ſæcularibus vel dedit, vel occidit.* Dedit nimirum in direptionem venationis: vel in circo per venatores occidenda exhibuit in ſpectaculum.

XI. Num. *Auguſti.* cum Inſcr. TI. SEMP. TI. F. GRACCVS IIVIR ITER. COLonia IVLia AVGVSTa. EX. SC. *Iugum boum* aratrum trahens, cum homine id dirigente. Symbolum *Coloniæ deductæ* conſuetum. Hujus autem COLoniæ IVLiæ AVGVSTæ, cujus mentio in hoc Nummo fit, neſcio, an uſpiam apud veteres Auctores exſtet, præterquam apud Hygenum de Limitibus Conſtituendis, ubi *Colonia Iulia Auguſta* depicta & deſcripta reperitur, in cujus tractu recenſentur oppida *Opulentia, Fiſalota, Haſta*, item flumen *Axinum*, & montes *Maſuinus, Geminus, Mica.* Habet quoque fines *Opulentinorum, Ceſienſium, Ceſſolentium,* Utiecenſium, *Ceſenſium.* TI. autem Sempronius Graccus qui Duumvir fuit coloniæ deducendæ, ipſe videtur eſſe, cujus meminit Tacitus Annal. lib. I. *Par cauſa ſævitiæ in Sempronium Gracchum, qui familia nobili, ſolers ingenio, & prave facundus eandem Iuliam in matrimonio M. Agrippæ temeraverat. nec is libidini finis, traditam Tiberio pervicax adulter contumacia & odiis in maritum accendebat, litteræque quas Iulia patri Auguſto cum inſectatione Tiberii ſcripſit, à Graccho compoſitæ credebantur &c.* Vide Fulvium in *Gente Sempronia.*

Num.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. TI. SEMPRO. GRACCVS. IIII VIR. Est & heic coloniæ deductæ Symbolum, *Aratrum* scilicet, & *pertica*, sive *decempeda*, qua agri colonis adsignabantur. Item *Aquila*, ac aliud *signum militare*; quia in colonias militares cum aquilis & signis deductio fieri solebat, qua de re Hygenus de Limit. Constit. *Multis legionibus contigit bellum feliciter transigere, & ad laboriosam agriculturæ requiem primo tyrocinii gradu pervenire. Nam cum signis & aquila, à primis ordinibus, ac tribunis deducebantur.* TI. SEMPRO. GRACCVS. IIII VIR. idem est, qui Nummo præcedente *IIVir* appellatur. Fuit enim hic Gracchus unus quoque è Quartuorviris Monetæ signandæ à Iul. Cæsare Dictatore institutis. I. Cæsar enim pro Triumviris Quatuorviros Monetales substituerat; qui tamen ab Augusto paullo post ad priorem numerum reducti. Hinc crebrò in Nummis occurrit III. VIR. A. A. A. F. F. *Triumvir Auro, Argento, Ære, Flando, Feriundo.* vel, IIII. VIR A. P. F. *Quatuor-Vir Auro Publice feriundo*, vel simpliciter III-VIR. aut IIII-VIR, ut heic, & intelligitur *Triumvir*, vel *Quartumvir Monetalis*. XII.

CLASSIS III.

Deorum, Dearumque Simulachra, Cognomina, &c. exhibens.

TABVLA XXXV.

Num. *Valeriani Iunioris*, cum Inscr. IOVI. CRESCENTI. Cernitur heic *puer nudus* capræ insidens, sinistrâ ad alterum ejus cornu applicatâ, ne dilabatur. Aut *Iupiter* ipse Capræ nutrici insidens, aut *Valerianus puer* IOVIS CRESCENTIS specie I.

repræſentatus, ut ſcilicet Princeps Iunior creſcat, & augmentum capiat Iovis inſtar. cum per Iovem Reges & Principes deſignari antiquis in more fuerit. Adluditur ad fabulam de Iove à capra nutrito. Hinc Minucius Felix Octavio: *Et quæ Iovis ſacra ſunt? nutrix capella eſt, & avido patri ſubtrahitur infans, ne voretur.* Vetus Scholiaſtes Statii Lactanctius ſive Lutatius ad lib. III. & IV. Thebaid. *In Arcadia Iovem Amalthæa capra dicitur nutriſſe.* Ob eandem rationem in

II. Num. *Gallieni* cum Inſc. IOVI. CONServatori AVGuſti Sacrum. Sculpta eſt *Capra* cum uberibus diſtentis, & lacte plenis. Ovidius lib. III. Faſt.

Stat quoque capra ſimul: Nymphæ paviſſe feruntur
Cretides. infanti lac dedit illa Iovi.

III. Num. *Domitiani* cum Inſcr. IOVI. IVVENI. P. M. TR. P. XIIII. IMP. VIII. COS. V. P. P. *Iupiter* nudus ſtans, ſiniſtra haſtam ferens, dextra vero fulmen triſulcum; ad pedes adeſt Aquila alas excutiens, Iovem reſpiciens, ac ſi mandata ejus excipere vellet, uti à Poëtis fingitur. Domitiani juvenilem ætatem deſignare videtur; Similis Inſcriptio IOVI. IVVENI. reperitur in Num. *Commodi* ob eandem haud dubie rationem. Cæterum *Iupiter Iuvenis* heic cum fulmine expreſſus, ſecus atque ab Ovidio lib. III. Faſtor. deſcribitur:

Iupiter eſt juvenis, juveniles adſpice vultus.
Adſpice deinde: manu fulmina nulla gerit.
Fulmina, poſt auſos cœlum affectare Gigantes,
Sumpta Iovi: primo tempore inermis erat.

IV. Num. *Auguſti* cum Inſcr. IOVI. OLYM. *Templum* IOVIs OLYMpii, ſive OLYMpici. Meminit ejus Suetonius in Auguſto: Reges

Reges amici atque socii & singuli in suo quisque regno, Cæsareas urbes condiderunt: & cuncti simul ædem IOVIS OLYMPICI, *Athenis antiquitus inchoatam perficere communi sumptu destinaverunt, Genioque ejus dedicare.* In cujus rei memoriam hic Nummus cusus videtur Romæ, uti ex Latina inscriptione patet. Plura quidem templa Iovis Olympii in Græcia olim fuere variis locis, sed Athenis præcipuum fuit, de quo legere est apud Thucididem lib. II. & Plinium lib. XXXVI. cap. VI. qui inchoatum id olim dicit; & ex Suetonii verbis manifestum, Augusti tempore id necdum perfectum; scribit quippe, Reges id non perfecisse, sed destinasse perficere. Perfectum vero demum dedicatumque ab Hadriano. Spartianus in ejus vita: *Ad Orientem profectus per Athenas iter fecit, atque opera, quæ apud Athenienses cœperat, dedicavit, ut* IOVIS OLYMPII *ædem, & aram sibi.* Idem testatur Pausanias in Atticis, qui & addit, à singulis Græciæ urbibus, statuas in eo Hadriano collocatas; quas omnes Athenienses longo intervallo superarunt, erecto eidem mirandi operis Colosso in postica templi parte. Πρὶν δὲ ἐς τὸ ἱερὸν ἰέναι τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου, Ἀδριανὸς ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς τόν τε ναὸν ἀνέθηκε, καὶ τὸ ἄγαλμα θέας ἄξιον, ὃ μεγέθει μὲν, ὅτι μὴ Ῥωμαίοις καὶ Ῥοδίοις εἰσὶν οἱ κολοσσοὶ. Et mox, cum dixisset, nullam templi partem statuis vacare, subjicit: Ἀπὸ γὰρ πόλεως ἑκάστης εἰκὼν Ἀδριανοῦ βασιλέως ἀνάκειται, καὶ σφᾶς ὑπερεβάλλοντο Ἀθηναῖοι, τὸν κολοσσὸν ἀναθέντες ὄπισθε τοῦ ναοῦ θέας ἄξιον.

Num. *Augusti*, cum Inscr. IOV*i* TON*anti*. Templum IOVIS TONANTIS, in cujus meditullio *Iupiter* nudus stat, sinistra sceptrum, dextra fulmen tenens; ab Augusto Romæ in Capitolio ædificatum. Suetonius in ejus vita: *Publica opera plurima exstruxit: ex quibus vel præcipua. Forum cum æde Martis Vltoris, templum Apollinis in Palatio, Ædem* TONANTIS IOVIS *in Capitolio.* Et paullò post ejus rei causam addens: TONANTI IOVI *Ædem* V.

 con-

consecravit, liberatus periculo, cum expeditione Cantabrica per nocturnum iter lecticam ejus fulgur perstrinxisset, servumque prælucentem exanimasset. Ridiculum vero est, quod idem Suetonius postea de querela Iovis Capitolini Augusto per quietem visi, ejusque responso refert: *Cum dedicatam in Capitolio Ædem* TONANTI IOVI *assidue frequentaret, somniavit queri Capitolinum Iovem, cultores sibi abduci, seque respondisse:* TONANTEM *pro Ianitore ei appositum: ideoque mox tintinnabulis fastigium ædis redimivit, quod ea fere januis dependebant.* Videndus etiam Dio Cassius lib. LIV. Sic ipse Augustus in Fragmento Ancyrano, quod Breviarium ejus Imperii continet: AEDES. IN CAPITOLIO. IOVIS. FERETRII. ET. IOVIS. TONANTIS. *** FECI.

VI. Num. XX. cum Inscript. IOVI. VLTORI. P.M. TR. P. III. Templum IOVIS VLTORIS, in cujus adyto sedet *Iupiter* seminudus, dextra fulmen, sinistra Sceptrum ferens, ad pedes adest ales ejus Aquila. Nomen accepit, quod sceleratorum impia facta ulcisceretur. Heic templum, quod etiam *Pantheon* dictum, à M. Agrippa, Augusti genero, III. Consulatu exstructum, ut testis est Plinius lib. XXXVI. cap. XV. *Pantheon* IOVI VLTORI *ab Agrippa factum.* P. Victor *Pantheon* in regione nona ponit. Quem sequitur Onuphrius Panuinius De Repub. Rom. lib. I. ubi scribit: *Pantheum* IOVIS VITORIS, *in quo erant signa Herculis humi sedentis, Minervæ ex ebore, opus Phidiæ, Veneris cum unione Cleopatræ.* Plinius eodem libro, cap. V. *Agrippæ Pantheum decoravit Diogenes Atheniensis: & Caryatides in columnis templi ejus probantur inter pauca operum: sicut in fastigio posita signa, sed proper altitudinem loci minus celebrata. In honore est & in templo illo Hercules, ad quem Poeni omnibus annis humana sacrificaverunt victima, humi stans, ante aditum porticus ad nationes.* Aliud tamen Pantheon *Iovis Ultoris*, à Pantheo ab Agrippa constructum, facit Ios. Scaliger Animadvers. in Chronic. Eusebii ad an. MMCXXVI. ubi scri-

ſcribit: *Præter hoc Pantheon Agrippæ, erat Romæ Pantheum Iovis Ultoris, & Pantheum Minervæ Medicæ.* Quod diſertè contra Plinium eſt.

Num. *Diocletiani*, cum Inſcript. IOVI. FVLGERATORI. VII.
Iupiter nudus, quaſi feſtinans, quod ex humeralis lacinia à tergo per ſiniſtrum brachium ventilata apparet, ſeſeque in eum ſtatum componens, ac ſi fulmen dextra elevata jaculaturus eſſet. Adeſt quoque Aquila ad pedes. De Iovis variis cognominibus ita Appuleius de Mundo: *Cum ſit unus, pluribus nominibus cietur propter ſpecierum multitudinem, quarum diverſitate fit multiformis: & à juvandis ſuis Iupiter dicitur: quem* Ζῆνα *Græci, quod vitæ noſtræ auctor ſit, rectiſsime appellant:* FVLGVRATOR, *& Tonitrualis, & Fulminator, & jam Imbricitor, & item dicitur Serenator, & plures eum Frugiferum vocant, multi Vrbis cuſtodem, alii Hoſpitalem, Amicalemque: & omnium officiorum nominibus appellantes, & multa plura apud aruſpices & Romanos veteres invenies.* Qui unicus locus plurium Nummorum Inſcriptionibus declarandis ſufficit. Cæterum Diocletianus *Iovis Fulguratoris* ſimulachrum in Nummis ſcalpi curavit, ad ſemet ipſum deſignandum, quaſi fulmine hoſtes omnes proſtraviſſet, unde & *Iovius* dici voluit, quod nomen prænominis inſtar etiam in variis ipſius Nummis reperitur.

Num. *Neronis*, cum Inſcript. IVPITER CVSTOS. *Iupiter* VIII.
ſuperne pube tenus nudus ſellæ inſidens, dextra fulmen triſulcum, ſiniſtra ſceptrum, ſive haſtam tenens. Quare Iupiter ſedens ſuperne nudus fingatur, cauſam addit Georgius Codinus De Originibus Conſtantinopolitanis, ubi Iovis ſimulachrum, quod Conſtantinopoli ſpectandum erat, ita deſcribit: Ἄγαλμα πλάτεσι Διὸς καθήμενον, ἔχον τὰ μὲν ἄνω γυμνά, τὰ δὲ κάτω σκεπασμένα. κρατεῖ δὲ τῇ μὲν εὐωνύμῳ χειρὶ σκῆπτρον, τῇ δὲ δεξιᾷ ἀετὸν προτείνει· καὶ τὸ μὲν καθέζεσθαι, τὸ ἑδραῖον τῆς δυνάμεως αἰνίττεται. τὸ δὲ τὰ ἄνω γυμνὰ ἔχειν, ὅτι φανερὸς τοῖς νοεροῖς καὶ τοῖς οὐρανίοις τοῦ κόσμου

τοῦ κόσμου μέρεσι. τὰ δὲ λοιπὰ σκέπεται. διότι τοῖς χαμαιζήλοις ὁ θεὸς ἄγνωστος· τὸ δὲ τῇ ἑτέρᾳ προτείνειν ἀετὸν δηλοῖ, ὅτι τῶν ἀεροφόρων πνευμάτων κρατεῖ, ὡς ὁ ἀετὸς τῶν μεταρσίων ὀρνέων. *Simulachrum Iovis fingunt ſedere ſuperne nudum, inferne tectum; & lęva quidem manu ſceptrum tenere, dextra verò aquilam protendere. Quod autem ſedeat, ſtabilitatem potentiæ ſignificat; quod ſuperne ſit nudus, innuit ipſum intelligentibus & cœleſtibus mundi partibus eſſe conſpicuum. Cætera teguntur, quod Deus humi repentibus eſt ignotus. Sceptrum in lęva, poteſtatis indicium: Aquila altera manu extenta, ſignificat eum ſpiritibus aëris imperare, ut aquilam volucribus.* Quod Inſcriptionem IVPITER CVSTOS attinet, vel Nero ſemet ipſum, Iovis ſpecie, ut *Cuſtodem* Imperii deſignare voluit, vel ſe, & Imperium, IOVI CVSTODI commendare. Huic alioquin Templum à Domitiano in Capitolio exſtructum. Suetonius in ejus Vita: *Novam autem excitavit ædem in Capitolio* CVSTODI IOVI. Meminit ejus rei Tacitus lib. III. Hiſtor. ubi de Domitiano: *Imperium adeptus,* IOVI CVSTODI *templum ingens, ſeque in ſinu Dei ſacravit.*

IX. Num. *Veſpaſiani*, cum Inſcr. IOVIS. CVSTOS. Iuvenis nudus, imberbis, ſtans ante aram accenſam cum patera, quaſi libans, in dextra, & haſtam ſiniſtra ferens, IOVEM CVSTODEM deſignare videtur. Scribitur heic IOVIS CVSTOS antiquo more, pro *Iupiter*. Sic apud Ennium in diſticho illo, quo XII. Deos Conſentes complexus:

Iuno, Veſta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Sic etiam Hyginus fabula XCII. *Iovis, cum Thetis Peleo nuberet, ad epulum dicitur omnes deos convocaſſe, excepta Eride.* & paullo poſt: *Iovis imperat Mercurio, ut deducat eas in Ida monte ad Alexandrum Paridem.* &c. Sic idem Hyginus fab. LIII. & alibi ſæpius *Iovis* nominando caſu utitur. Ita quoque Appuleius lib. IV. Metamorph.

Quem

Quem tremit ipse Iovis &c. Nec non D. Augustinus lib. VII. de Civit. Dei: *Ac per hoc idem est ipse Iovis atque Mercurius.*

Num. *Domitiani*, cum Inscr. IVPPITER. CONSERVATOR. *Aquila* cum alis expansis & rostro aperto fulmini trisulco pedibus insistens, istudque ungulis apprehendens, Iovis symbolum est, cui, ut deorum summo, hæc ales ob excellentiam à Poëtis dedicata est, quæque Iovis dicitur armigera; unde & fulmen trisulcum pedibus gestantem fingunt. Pindaro dicitur ἀρχὸς οἰωνῶν, *princeps avium*, Isthm. od. VI. item οἰωνῶν βασιλεὺς, *avium rex* in Olymp. Cæterum ad intelligentiam Inscriptionis facit, quod Domitianus IOVI CONSERVATORI sacellum exstuxerit, eo quod ipsum in seditione Vitellianâ à furore hostium conservasset. Qua de re ita Tacitus lib. III. Histor. *Domitianus prima irruptione apud æditum, occultatus solertia liberti, lineo amictu turbæ sacricolarum immixtus, ignoratusque, apud Cornelium Primum paternum clientem juxta Velabrum, delituit. Ac potiente rerum patre, disjecto æditûi contubernio, modicum sacellum* IOVI CONSERVATORI, *aramque posuit, casusque ejus in marmore expressit.* Addit porro Tacitus, quæ ejus verba ad Num. VIII. hujus Tab. modo adduximus: *Mox imperium adeptus*, IOVI CVSTODI *templum ingens, seque in sinu Dei sacravit.* Sic in alio X.

Num. *Traiani*, cum Inscr. CONSERVATORI. PATRIS. PATRIÆ. *Iupiter* stans cum fulmine in dextra, & sceptro in sinistra, nudus, nisi quod pallium à tergo expansum, utroque brachio suspensum teneat, quo Imperatorem Traianum, qui togatus adstat, & statura adeo humili expressus, ut vix supra genua Iovis attingat, protegere videatur. Hoc modo in variis Impp. Nummis Iupiter CONSERVATORIS cognomine exhibetur. XI.

Num. *Commodi* cum Inscr. IOVI. DEFENS*ori* SALVTIS. AVG. Iupiter nudus festinans, cum hasta in sinistra, & fulmine XII.

in dextra, quasi istud vibraturus inter Septem stellas, sive *Pleiades*, sive aliud sidus repræsentantes; sive simpliciter cælum stellatum, aut potius *ætherem* designantes, cujus supremus dominus Iupiter habitus. Ad Inscriptionis dilucidationem facere videntur hæc Æl. Lampridii verba in Commodo. *Inter plurimas cædes multorum civium, quasi quidam novus Sylla, idem Commodus ille Pius, ille Felix, finxisse etiam quandam contra se conjurationem dicitur, ut multos occideret.* In memoriam forte ejus cusus hic Nummus à Commodo, quasi IOVIS DEFENSORIS ope salvus ipse evaserit.

TABVLA XXXVI.

I. Num. *Alexandri Severi*, cum Inscriptione in medio Græca, ut videtur, sed ex qua nullum sensum eruere liceat. Primus quod sciam, qui Ectypum hujus Nummi vulgaverit, fuit Guil. Choulius Lib. De Relig Antiq. Rom. qui & ipse fatetur, se literarum sententiam assequi non potuisse. Nisi scalptoris incuriâ Characteres quosdam trajectos, nec suo loco positos quis existimet, forsan quod per temporis injuriam, eorum ductus haud ita bene discerni in ipso Nummo potuerint. Similem huic Nummum elegantem Alexandri Severi æreum ex maximo modulo, haud ita pridem exhibuit Clariss. Carolus Patinus in Thesauro suo Numismatum, cum intermedia Inscriptione; Cujus tamen Characteres, & quod ad formam, & quod ad conjunctionem à solitis Græcis quoque abeunt. Ista autem ita se habet:

ΠΕΡΙΝ	ΘΙΩΝ
Β. ΝΕ	ωΚΟ
ΡωΝ	ΙωΝωΝ

Cum plurimæ literæ conveniant cum iis, quæ in nostro Nummo exstant, posset aliquis suspicari, an non eodem modo heic legendum

gendum foret, quod tamen in medio relinquo. Recte autem Cl. Patinus Characteres istos *Perinthios bis Neocoros Ionos* indicare ait: ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. B. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΙΩΝΩΝ. De quo titulo vide elegantissimam Diatriben Alb. Rubenii *De Urbibus Neocoris*, à Clariss. Grævio ante aliquot annos vulgatam, cum aliis ejusdem Opusculis postumis. Cæterum in nostro Nummo cernitur *Iupiter* seminudus sedens, cum hasta in sinistra manu, dextrâ vero Aquilæ ad pedes adstanti impositâ; supra caput ejus duæ quadrigæ, quarum alteræ Solem, alteræ Lunam repræsentant; ille ex stellula radiata, hæc ex Lunula falcata dignoscitur; infra pedes jacent duæ figuræ nudæ, quæ Terram & Aquam designant. In Nummo Cl. Patini, Terra cum Cornucopiæ, Aqua cum prorâ navis exhibetur. Sic ut Iupiter heic inter quatuor Elementa collocatus sit. Circa marginem disposita sunt duodecim cælestia signa, quæ Zodiacum constituunt, scilicet Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces; quæ vulgo hoc disticho comprehendi solent:

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libraque, cum Scorpio, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.

Est utique hoc numisma Optimi Principis Alexandri Severi insigne sui regiminis monumentum, ut qui sic terras feliciter regere videatur, ac Iupiter cœlum.

Num. *Commodi*, cum Inscript. *Iupiter. Optimus Maximus* SPONSOR. SECV*ritatis* AV*Gusti*. Imperator *Commodus* togatus, stans, dextrâ Orbem, sive Globum, sinistra sceptrum tenens, à tergo adstat *Iupiter* SPONSOR, vestis laciniâ circa medium cinctus, cætera nudus, sinistrâ fulmen tenet, dexteram vero humero Commodi imponit, quasi *Securitatem* ipsi spondens. Iovi Sponsori primus Tarquinius Superbus templum condere cœpit; quod postea II.

à Sp. Postumio Consule A. U. CCXXCVIII. demum dedicatum, ut testatur Dionysius Halicarnasseus lib. IX. Ἐν δὲ τῇ πόλει τὸν νεὼν τοῦ Πιστίου Διὸς Σπόριος Ποστούμιος ὁ συνύπατος αὐτοῦ καθιέρωσε, μηνὸς Ἰουνίου ταῖς καλουμέναις νόνναις, ἐπὶ τοῦ Ἐνναλίου λόφου, κατασκευασθέντα μὲν ὑπὸ τοῦ τελευταίου βασιλέως Ταρκυνίου, τῆς δὲ νομιζομένης παρὰ Ῥωμαίοις ἱερώσεως οὐ τυχόντα ὑπ' ἐκείνου. τότε τῇ βουλῇ δόξαν, ὁ Ποστούμιος ἔλαβεν αὐτοῦ τὴν ἐπιγραφήν. *In Vrbe ædem Iovis Fidei Sponsoris collega ejus Sp. Postumius dedicavit Nonis Iuniis in colle Martiali exstructam ab ultimo regum Tarquinio, non tamen solenni dedicationis ritu ab eo consecratam, sed tum demum ex S C. data est ejus inscriptio Postumio.* Lil. Gyraldus hunc eundem esse putat cum Dio Fidio. Ædes hæc à P. Victore in VIII. Vrbis regione ponitur.

III. Num. *Tetrici*, cum Inscript. IOVI. PROPVGNATORI. *Iupiter Propugnator* stans, nudus, nisi quod pallium à collo supra tergum dependeat, dextra fulmen, sinistra hastam ferens; ad pedes adest Aquila. Iovis Propugnatoris templum in Palatio fuisse dicitur; fitque ejus mentio in Veteri Inscriptione apud Gruterum pag. CCC. n. 2.

P. MARSIVS. VERVS. IMP. COMMODO. VI. ET. PETRONIO.
SEPTIMIANO. COS. A. P. R. C. DCCCCXIL. KAL. DECEM.
IN. PALATIO. IN. AEDE. IOVIS PROPVGNATORIS. IN. LOCVM.
M. VERI....... L. ATTIDIVS. CORNELIANVS. COOPTATVS.
&c. &c.

IV. Num. *Gordiani*, cum Inscr. IOVI. STATORI. *Iupiter Stator* nudus cum hasta in dextra, & fulmine in manu sinistra; Nomen accepisse volunt, quod stiterit ad radicem montis Palatini exercitum Romanum præ Sabinis fugientem, Livius lib. 1.

Romu-

Romulus & ipse turba fugientium actus, arma ad cælum tollens. Iupiter, tuis, inquit, jussus avibus, heic in Palatino prima urbi fundamenta jeci. arcem jam scelere emptam Sabini habent. inde huc armati superata media valle tendunt. At tu pater Deûm hominumque, hinc saltem arce hostes: deme terrorem Romanis, fugam fœdam siste. Heic ego tibi templum STATORI IOVI, *quod monumentum sit posteris, tua præsenti ope servatam Vrbem esse, voveo.* &c. Vid. & Plutarch. in Romulo, & Dionys. Halicarnass. lib. I. Ab his abit Seneca lib. IV. De Benefic. Cap. VII. *Quoties voles, tibi licet aliter hunc auctorem rerum omnium compellare, & Iovem illum Optimum Maximum rite dices, & Tonantem, &* STATOREM: *qui non (ut Historici tradiderunt) ex eo, quod post votum susceptum, acies Romanorum fugientium stitit, sed quod stant beneficio ejus omnia,* STATOR, *Stabilitorque est.*

Num. *Domitiani*, & aliorum Impp. cum Inscr. IOVI. VI- V.
CTORI. *Iupiter* seminudus sellæ insidens, cum suppedaneo sub pedibus posito, dextra *Victoriolam* prætendens, sinistra hastæ nitens. Sic dictus & pictus, quod omnia vincere putaretur. Phornutus De Iove: Πολλαχοῦ δὲ τὴν νίκην κρατῶν πλάττεται. περίεστι γὰρ πάντων καὶ οὐδὲν ἥττων αὐτοῦ δύναται. *Pingitur interdum tenens manibus Victoriam. Quia ipse omnia vincit, nec quicquam ipsi resistere potest.* Porphyrius apud Eusebium lib. III. cap. IX. D. Præp. Euangel. προτείνει δὲ τῇ δεξιᾷ ἢ ἀετὸν, * ἢ νίκην, ὅτι νίκηκεν αὐτὸς πάντα. *Protendit vero dextra aut aquilam, * aut Victoriam, quia ipse omnia superavit.* Huic bello cum Samnitibus & Gallis ædem vovit Quintus Fabius, teste Livio lib. X. cap. XXIX. *Ipse ædem* IOVI VICTORI, *spoliaque hostium cum vovisset, ad castra Samnitium perrexit.* Et mox: *Fabius, dimissis ad quærendum collegæ corpus, spolia hostium conjecta in acervum* IOVI VICTORI *cremavit.* Ædem *Iovis Victoris* in Regione X. in Palatio ponit P.

Victor. Ridiculum videtur, quod idem Livius refert, quamvis serio videatur agere, eodem libro. cap XLII. de Papirio Cursore Cos. eum in prælio contra Samnites poculum mulsi *Iovi Victori* vovisse: *Ab eodem robore animi, neque controverso auspicio revocari à prælio potuit, & in ipso discrimine, quo templa Diis immortalibus voveri mos erat, voverat* IOVI VICTORI, *si legiones hostium fudisset, pocillum mulsi, priusquam temetum biberet, sese facturum.* Cæterum, quando Imperatores *Iovem Victorem* in nummis repræsentant, vel victoriarum gloriam in eum transscribere, vel potius semet ipsos sub *Iovis Victoris* habitu & forma designare volunt; quasi suis auspiciis Victoria ab hostibus reportata fuerit. *Iovis Victoris* quoque mentionem facit Hyginus Fabul. CLXXXV. ubi de Hippomene qui Veneris beneficio Atalantam cursu vicerat, scribit: *Hanc cum in patriam duceret, oblitus beneficio Veneris se vicisse, grates ei non egit. Irata Venere in monte Parnasso cum sacrificaret* IOVI VICTORI, *cupiditate incensus, cum ea in fano concubuit.* &c.

VI. Num. *Alexandri Severi* cum Inscr. IOVI VLTORI. *Iupiter* penitus nudus, stans, cum hasta in dextera; sinistra fulmen tenens. De hoc, ejusque templo, *Pantheo* nuncupato, & ab Agrippa, Augusti genero, facto, quædam dicta ad Num. VI. Tabulæ præcedentis. Lubet heic adjungere Dionis locum è lib. LIII. ubi de Pantheo ita scribit: Τό, τε Πάνθειον ὠνομασμένον ἐξετέλεσε (ὁ Ἀγρίππας.) προσαγορεύεται δὲ οὕτω, τάχα μὲν ὅτι πολλῶν θεῶν εἰκόνας ἐν τοῖς ἀγάλμασι, τῷ τε τοῦ Ἄρεως καὶ τῷ τῆς Ἀφροδίτης, ἔλαβεν· ὡς δὲ ἐγὼ νομίζω, ὅτι θολοειδὲς ὂν, τῷ οὐρανῷ προσέοικεν. ἠβουλήθη μὲν οὖν ὁ Ἀγρίππας καὶ τὸν Αὔγουστον ἐνταῦθα ἱδρῦσαι, τήν τε τοῦ ἔργου ἐπίκλησιν αὐτῷ δοῦναι. μὴ δεξαμένου δὲ αὐτοῦ μηδέτερον, ἐκεῖ μὲν τοῦ προτέρου Καίσαρος ἐν δὲ τῷ προνάῳ, τοῦ τε Αὐγούστου καὶ ἑαυτοῦ ἀνδριάντας ἔστησε. *Pantheum*

theum quoque perfecit Agrippa. id sic dicitur fortaßis, quod in simulachris Martis & Veneris multas deûm imagines acciperet: ut vero mihi videtur, inde id nominis habet, quod forma convexa fastigiatum, cœli similitudinem ostenderet. Voluit Agrippa in eo Augusti quoque statuam collocare, nomenque operis ei adscribere: neutrum autem eo accipiente in Pantheo ipso Cæsaris superioris statuam, Augusti & suam in Vestibulo posuit. Glossæ Veteres: Πάνθειον, *Omnium deorum*, Iupiter autem præcipuus & præses ibi, Deus fuisse videtur. Sed & plures alii: eoque nomine haud male *Pantheon*, inquit Lipsius De Magnit. Rom. lib. III. qui videndus.

Num. *Augusti*, in quo videre est *Coronam Quernam* cum glandibus, in medio cujus Inscriptio Votiva posita: VII.

I. O. M.
S. P. Q. R. V. S.
PR. S. IMP. CAE.
QVOD. PER. EV.
R. P. IN. AMP.
ATQ. TRAN.
S. E.

Quæ, meo judicio, sic legenda: *Iovi Optimo Maximo Senatus PopulusQue Romanus Vota Solvit* PR*o Salute* IMP*eratoris* CAE*saris* QV*od* PER EV*m Res Publica* IN AMP*liore* ATQ*ue* TRAN*quilliore Statu Est*. Videtur Nummus cusus post Victoriam Actiacam, & Iani templum clusum ab Augusto. Alioquin ad Nummi intelligentiam & ista Suetonii in Augusto, cap. XXIII. facere possunt: *Vovit & magnos Ludos Iovi Optimo Maximo* SI REMPVBLICAM IN MELIOREM STATVM VERTISSET: *quod factum Cimbrico Marsicoque bello erat.*

Num.

VIII. Num. *Sexti Pompeii*, cum Inscript. NEPTVNI. Caput *Sexti Pompeii*, Pompeii Magni filii, cum *Delphino* & *Tridente*, *Neptuni* insignibus. Hic enim Sextus Pompeius, rerum maritimarum felici successu inflatus, se Neptuni filium dici voluit. Qua de re ad Nummi intelligentiam, ita scribit Appianus Alexandrinus lib. V. Bell. Civil. Ὁ δὲ Πομπήϊος οὐδ' ἐπὶ τοιᾷδε εὐκαιρίᾳ τοῖς δὲ ναυαγίοις ἐπιχειρεῖν ἠξίου, ἀλλ' ἔθυε μόνον θαλάσσῃ καὶ Ποσειδῶνι, καὶ υἱὸς αὐτῶν ὑφίστατο καλεῖσθαι, πειθόμενος οὐκ ἄνευ θεοῦ δὶς οὕτω θέρους πταῖσαι τοὺς πολεμίους. φασὶ δ' αὐτὸν ὑπὸ τῶνδε χαυνούμενον, καὶ τὴν συνήθη τοῖς αὐτοκράτορσι χλαμύδα, ἐκ φοινικῆς εἰς κυανῆν μεταλλάξαι, ἐσποιούμενον ἄρα τῷ Ποσειδῶνι. *Pompeius autem ne hac quidem tot naufragiorum occasione usus, tantum Neptuni sacris operabatur & Salaciæ, quorum etiam filium appellari se sustinuit, persuasus, non sine Deo bis ita per æstivos menses hostem adflictum adversis tempestatibus. Fertur, eum successibus inflatum, mutasse paludamentum quoque, cæruleumque sumpsisse pro puniceo, adoptatum scilicet à Neptuno.* Idem testatur Dio Cassius lib. XLVIII. hisce verbis: Καὶ ὁ Σέξτος ἔτι καὶ μᾶλλον ἤρθη, καὶ τοῦ τε Ποσειδῶνος υἱὸς ὄντως ἐπίστευεν εἶναι, καὶ στολὴν κυανοειδῆ ἐνεδύσατο· ἵππους τε καὶ (ὥς γε τινὲς φασὶ) καὶ ἄνδρας ἐς τὸν πορθμὸν ζῶντας ἐνέβαλε. *Et Sextus magis tum elatus animo, vere Neptuni filium se credidit, vestemque cæruleam induit, &, ut quidam referunt, equos virosque vivos in fretum conjecit.* Eodem quoque libro paullo ante Dio de eodem Sexto Pompeio dixerat: Καὶ μετὰ τοῦτο ναῦς πλείους ἐναυπηγήσατο, καὶ τῆς πέριξ θαλάσσης ἐκράτησε δόξαν τε τινὰ καὶ φρόνημα, ὡς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος παῖς ὤν, ὅτι πάσης ποτὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τῆς θαλάσσης ἦρξε, προσέθετο. *Deinde naves plures extruxit, mare circum insulam obtinuit; auctus ea etiam gloria atque fastu, quasi Neptuni filius esset: quod Pater quondam ejus imperium mari univer-*

niverso habuerat. Faciunt huc quoque illa Porphyrionis verba, qui ad Horatii Epod. IX.

Ut nuper, actus cum freto Neptunius
Dux fugit ustis navibus.

Notat: *Neptunium ducem, inquit, Sextum Pompeium, noli simpliciter dictum accipere, quasi qui in mari dux fuisset, sed quod eo stultitiæ processisset, inflammatus rerum maritimarum felicitate, ut Neptuni filium se diceret, & cyaneâ veste obduceretur*. Sic in Inscriptione hujus Nummi: NEPTVNI, subintellige, FILIVS.

Num. *Familiæ Rom.* cum Inscr. ROM. Caput *Neptuni*, cum capillo & barba prolixis, tortisque (ut Dii Fluviatiles quoque effingi solent) ac si aqua ex iis expressa foret. post cervicem adest *Tridens*, & infra *Delphinus*, Virgilius lib. II. Æneid. IX.

Neptunus muros, magnoque èmota tridenti
Fundamenta quatit. ———

Ovidius lib. I. Metamorph.

Stare Deum pelagi, longoque ferire tridenti
Aspera saxa facit. ———

Num. *M. Agrippæ.* cum Inscr. EX. SC. *Neptunus* nudus, nisi quod vestis lacinia circa pubem appareat, stans, dextra *Tridentem*, sinistra *Delphinum* ferens, dum sinistrum pedem rostro navis imponit. Hyginus Astronom. lib. II. in Delphino: *Qui Neptuno simulachrum faciunt, delphinum aut in manu, aut sub pede constituere videmus; quod Neptuno gratissimum esse arbitrantur*. Neptunum in Nummis Agrippa præfert, ob maris Præfecturam ipsi ab Augusto mandatam, variasque victorias navales, quas obtinuit; unde & Neptuno Romæ porticum exstruxit. Dio lib. LIII. Ἀγρίππας δὲ ἐν X.

τούτῳ τὸ ἄστυ τοῖς ἰδίοις τέλεσιν ἐπεκόσμησε. τοῦτο μὲν γὰρ τὴν τοῦ Ποσειδῶνος ὠνομασμένην καὶ ἐξῳκοδόμησεν ἐπὶ ταῖς ναυκρατίαις, καὶ τῇ Ἀργοναυτῶν γραφῇ ἐπελάμπρυνε. *Agrippa autem eodem tempore propriis ſumptibus Vrbem exornavit. Nam & porticum Neptuni proper Victorias navales extruxit, & Argonautarum pictura decoravit.*

XI. Num. *Auguſti*, cum Inſcr. CAESAR. DIVI. F. *Neptunus* ſtans, nudus, niſi quod velaminis genus à tergo ſuper utrumque brachium ſuſpenſum geſtet, ſiniſtrâ *tridentem*, dextrâ pro Delphino, *acroſtolium* navis tenens; dextro vero pede globum, ſive Orbem terrarum premens. Hinc à Græcis Neptunus Ποσειδῶν, quod pedibus terram quatiat dictus; item Ἐννοσίγαιος & σεισίχθων; quod utrumque *terræ concuſſorem* denotat. Homero lib. XIII. Iliad. vers. 59. γαιήοχος, ἐννοσίγαιος. *Terram continens*, *terram quaſſans*; quod alii ad terræ motum, quem aquarum ſubter in terrarum cavis undantium fluctibus, pulſibusque accidere voluere, ut ait A. Gellius lib. II. Noct. Atticar. cap. XXVIII. Nec non Ammianus Marcellinus lib. XVII. ubi ſcribit: *Ideoque Neptunum humentis ſubſtantiæ Ennoſigæum, & Siſichthona Poëtæ veteres & Theologi nuncupaverunt.* Sed non eſt neceſſe de terræ motu intelligere. Antiqui enim eo denotarunt, littora & terras fluctibus Oceani percuti. Sic in

XII. Num. *Titi*, cum Inſcr. NEP*tuno* RED*uci*. *Neptunus* itidem nudus ſtans, cum *acroterio* in dextera, & *tridente* in ſiniſtra manu, dextro pede Orbem calcans. NEPT*uno* RED*uci* dicatus hic Nummus, ob reditum Titi Romam per mare. Suetonius in ejus Vita: *Quare feſtinans in Italiam, cum Rhegium, deinde Puteolos onéraria nave appuliſſet; Romam inde contendit expeditiſſimus, inopinantique patri, velut arguens rumorum de ſe temeritatem, Veni, inquit, pater, veni.*

TABVLA XXXVII.

Num. *Familiæ Rom.* cum Inſcr. Q. TVBERO. *Neptunus* nudus conchæ inſiſtens, ab equis marinis ſuper undas vectus, habenas quorum ſiniſtra tenet, dum eos cum tridente in dextera inſtigare videatur. Faciunt huc illa Virgilii lib. V. Æneid. ubi de Neptuno: I.

Iungit equos curru genitor, ſpumantiaque addit
Frena feris, manibusque omneis effundit habenas,
Cæruleo per ſumma levis volat æquora curru.

Fulgentius Mythologicôn lib. I. in Neptuno: *Tridentem vero ob hanc rem ferre fingitur, quod aquarum natura triplici virtute fungatur, id eſt liquida, fœcunda, potabilis.* Q. TVBERO ex gente *Ælia* fuit. Vid. Anton. Auguſtin. de Familiis Romanor. in ÆLIA.

Num. *Gallieni*, cum Inſcr. NEPTVNO CON*Servatori* AVG*uſti*. *Equus marinus* in hoc Nummo tantum expreſſus, à Gallieno *Neptuno*, tanquam *Conſervatori Auguſti* dicatus. Neptunus *Hippius*, Græcis, Latinè *Equeſtris*, quem & *Conſum* dixere, unde & *Conſualia*, jam à primis temporibus Romæ cultus. Livius lib. I. *Romulus ludos ex induſtria parat Neptuno Equeſtri ſollemnes: Conſualia vocat.* Vid. & Dionyſius Halicarnaſſ. lib. I. Plutarchus in Romulo, Varro lib. V. de L. L. Quæ porro ad Neptunum ſpectant, egregiè declarat locus Diodori Siculi lib. V. hoc modo: Τῶν δ' ἄλλων θεῶν τῶν ἐκ Κρόνου καὶ Ῥέας γενομένων φασὶν οἱ Κρῆτες Ποσειδῶνα μὲν πρῶτον χρήσασθαι τὴν κατὰ θάλασσαν ἐργασίαις, καὶ στόλους συστήσασθαι, παραδόντος αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην τοῦ Κρόνου. διὸ καὶ παραδίδοσθαι τοῖς ἐπιγινομένοις τοῦτον II.

κύριον ὑπάρχειν τῶν κατὰ θάλασσαν πραττομένων, καὶ θυσίας ὑπὸ τῶν ναυτιλλομένων τιμᾶσθαι· προσάπτουσι δ' αὐτῷ καὶ τὸ τοὺς ἵππους δαμάσαι πρῶτον, καὶ τὴν ἐπιστήμην καταδεῖξαι τὴν περὶ τὴν ἱππικήν. ἀφ' ἧς Ἵππειον αὐτὸν ὠνομάσθαι. *Inter alios autem Deos, è Saturno & Rhea genitos, aiunt Cretenses, Neptunum primum maris negotium tractare cœpisse, classemque instituisse, hanc præfecturam à Saturno adeptum. Ideoque fama apud posteros increbuit, quæ in mari geruntur, in hujus arbitrio esse; & propterea eum sacrificio nautæ honorant. Adjiciunt & hoc, equos à Neptuno primum domitos, & equestris rei scientiam ab eo traditam.* Unde *Hippius, id est, equestris nominatur.*

III. Num. *Caracallæ*, cum Inscr. P. M. TR. P. XVIII. COS. IIII. P. P. S. C. Cernitur heic *Apollo*, Iuvenis nudi specie expressus, nisi quod pallium à collo per dorsum dependeat, dextrâ ramum sive lauri, sive alterius plantæ tenens, sinistrâ vero Lyram, quæ cippo cuidam, sive potius aræ insistere videtur. De ramo, quem Apollini Veteres sæpe tribuunt, ita Fulgentius De Continentia Virgiliana: *Aureum ramum* inquit, *pro scientia posuimus, memores quia & mater mea ramum se somniavit genuiße; & Apollo cum ramo depingitur.* Rationem addit Martianus Capella lib. I. De Nuptiis Philologiæ; *Delius quoque ut ramale laureum gestitat, divinatrice eadem conjecturalique virga volucres ac fulgurum jactus ac ipsius meatus Cœli, fulgurumque commonstrabat.* Quod Lyram super aram attinet, eò facere videntur, illa Basilii Magni ex Comment. in cap. V. Esaiæ: ubi ad verba ista Prophetæ: Οὐαὶ οἱ μετὰ κιθάρας καὶ αὐλῶν καὶ τυμπάνων καὶ ψαλμῶν τὸν οἶνον πίνοντες. *Væ qui cum cithara & tibiis & tympanis & Psalmis vinum bibit*, Statim subjungit, & notat: Σοὶ δὲ χρυσῷ καὶ ἐλέφαντι πεποικιλμένη ἡ λύρα, ἐφ' ὑψηλοῦ τινος βωμοῦ ὥσπερ τι ἄγαλμα ἢ εἴδωλον δαιμόνων ἀνάκειται. *Atqui apud te jacet Lyra auro denteque elephantino interstincta & variegata,*

gata, affixa velut sublimi cuipiam altari, statua & idolum dæmoniacum. &c. Sic in

Num. *Æmiliani*, cum Inscr. APOL. CONSERVAT. IV.
Itidem *Apollo* nudus cum *ramo*, & *Lyra* super aram, aut cippum posita. Ad ramum Apollinis faciunt quoque illa Palæphati De Incredibilib. de Daphne: Εὐθὺς ἀνεπήδα φυτόν· καὶ παραπεσὼν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ ἔρωτος ὁ Θεὸς, οὐκ εἶχεν ὅπως ἀποσῇ τοῦ φυτοῦ. ἀλλ' αἵτε χεῖρες ἀνελαμβάνοντο, καὶ ἡ κεφαλὴ τὸ λοικὸν ἐκοσμεῖτο. *Statim planta prosiluit; in cujus amplexus, ob amoris vehementiam ruens Apollo, nullis machinis resistere potuit nascenti arbori; sed manus illius jam continebantur arbore, ac caput tandem frondibus ornabatur.* APOL*lo* CONSER*vator* ab Æmiliano in hoc Nummo signatus, ad avertendam pestem, quæ tum temporis supra modum grassabatur; de qua Zosimus Hist. lib. I. ita scribit: Οὐχ ἧττον δὲ τοῦ πανταχόθεν ἐπιβήσαντος πολέμου, καὶ ὁ λοιμὸς πόλεσί τε καὶ κώμαις ἐπιγινόμενος, εἴτε λελειμμένον ἦν ἀνθρώπειον γένος διέφθειρεν, οὔπω πρότερον ἐν τοῖς φθάσασι χρόνοις, τοσαύτην ἀνθρώπων ἀπώλειαν ἐργασάμενος. *Nec minus bello ab omnibus partibus ingruente, lues etiam pestilens in oppidis atque vicis subsecuta, quicquid erat humani generis reliquum absumsit: quæ sane nunquam superioribus sæculis tantam hominum stragem dederat.* Apollinem autem & Medicinæ Deum, & morbos pestemque avertere, creditum antiquis, vix ullum fugit. Eandem ob rationem toties Gallienus quoque *Apollinem Conservatorem* in Nummis suis exhibet. uti in seqq. aliquot videre est.

Num. *Gallieni*, cum Inscript. APOLLO. CONSER. V.
Apollo Conservator, juvenili forma, dextra capiti imposita, sinistra Citharam tenens basi innixam. Georg. Codinus De Origin. Constantinopol. Κιθάραν ἐπὶ χειρῶν πλάττουσι τοῦ Ἀπόλλωνος, οἱονεὶ τοῦ ἡλίου, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν αἴτιον τῆς τοῦ παντὸς ἁρμονίας.

Citharam manibus tenere fingunt Apollinem, seu Solem, quoniam is auctor est consonantiæ omnium rerum. uti optime hunc locum restituit Cl. Lambecius in Animadversionibus ad Codinum ex Editione Regia Luparea. Cæterum de pestilentia istorum temporum ita quoque Trebellius Pollio in Gallieno: *Inspectis Sibyllæ libris, factum Iovi Salutari, ut præceptum fuerat, sacrificium. Nam & pestilentia tanta exstiterat, vel Romæ, vel in Achaia, ut uno die quinque mille hominum pari morbo interirent.* Citharam multis chordis instructam videmus; decachorda quippe. Rationem adducit Fulgentius Mithologicon lib. I. *Apollini novem deputant Musas, ipsumque decimum Musis adjiciunt: illa videlicet causa, quod humanæ vocis decem sint modulamina: unde & cum decachorda Apollo pingitur cithara.* De Apolline, quem jam non semel juvenili specie repræsentatum vidimus, ita Albricus De Imaginib. Deor. *Iste pingebatur in specie impuberis juvenis, nunc facie puerili, nunc juvenili, semper imberbis.* &c.

VI. Num. *Gallieni*, cum Inscr. APOLLINI. CONS*ervatori* AVG*usti*. Cui hunc Nummum Gallienus quoque dedicat, ob causam modo dictam. Cernitur heic *Centaurus*, dextra *globum*, sinistra vero *Navis gubernaculum* ferens; uti etiam manifeste in archetypo nummo expressum. Al. Rubenius, putat Antiquarios falsos, qui heic *gubernaculum* à Centauro teneri credunt; & dicit, in nummo à se inspecto clare *Lyram* expressam esse. Nisi ipse erraverit; nihil aliud dicendum restat, quam duplices à Gallieno hoc signo nummos cusos; quorum alii *Lyram*, alii *navis gubernaculum* præferant. Nam in hoc nostro Nummo archetypo, cujus &, typus heic exhibetur, non *Lyra*, sed *navis gubernaculum* scalptum est. Quid vero gubernaculum heic designet, haud ita facile dictu est. Sunt qui exstiment Gallienum, heic conservationem patris sui, Imperatoris Valeriani, in Persia captivi, Apollini, sive Soli, cui per gubernaculum, omnium rerum regimen adscribatur, commendasse. Verum vix credibile, Gallienum tantæ pietatis in patrem

trem fuiſſe, quippe quem Trebellius Pollio notet ob patris captivitatem, cum alii moererent, ſupra modum lætatum eſſe. A. Rubenius per Centaurum *Chironem*, Achillis Pædagogum, heic deſignari vult, qui Muſicam & Medicinam ab Apolline inventam, ſagittandi quoque artem alumnum ſuum docuit; Cujus rei præter alios meminit quoque Claudianus de III. Conſulat. Honorii:

—— non ocyus hauſit Achilles
Semiferi præcepta ſenis, ſeu cuſpidis artes,
Sive Lyræ cantus, medicas ſeu diſceret herbas.

Quaſi Gallienus innuere vellet, ſe non minori ſtudio bonas artes excoluiſſe. De ejus quippe ſtudiis Trebellius Pollio in ejus Vitâ ſcribit: *Fuit Gallienus, quod negari non poteſt, oratione, Poëmate, atque omnibus artibus clarus.* Fr. Angellonius in Hiſtoria Auguſta, ideo *Centaurum* in Gallieni Nummis expreſſum ſtatuit, quod ſcilicet ejuſmodi monſtrum Populo Romano exhibuerit ſpectandum Gallienus: ſed optimo jure ejus credulitas à Cl. Triſtano, aliisque jam notata, qui hujusmodi animal unquam in rerum natura fuiſſe crediderit. Præter alios recte Lucretius alicubi.

Ne forte ex homine & veterino ſemine equorum
Confieri credas Centauros poſſe.

Vide Galenum Lib. III. De Uſu Partium, *pag.* 392. *Edit. Græc. Baſil. apud A. Cratandrum.* Sed Gallienus ad exemplum aliorum Imperatorum, Centaurum quoque in nummis expreſſit, cum inſcriptione Apollinis; utpote in cujus, & Dianæ tutelâ vulgo Sagittarius, qui & Centaurus, fuiſſe dicitur, ut jam viris doctis notatum. In alio

Num. *Gallieni*, cum ſimili Inſcr. APOLLINI. CONS. VII. AV. Cernitut *Gryphus*, Fabuloſum itidem monſtrum, corpore leonino,

leonino, alato, roſtro adunco. Plinius lib. X. cap. XLIX. *Pegaſos* inquit, *equino capite volucres, & Gryphos auritâ aduncitate roſtri: fabuloſos reor, illos in Scythia, hos in Æthiopia.* In Nummo heic ſculptus, utpote Apollini ſacer. Servius ad illud Virgilii, Eclogâ. VIII.

Iungentur jam Gryphes equis ——

notat: *Gryphes genus ferarum, in Hyperboreis naſcitur montibus, omni parte leones ſunt, alis & facie aquilis ſimiles, equis vehementer infeſti, Apollini conſecrati.* Philoſtratus lib. III. de Vita Apollonii, cap. XIV. de grypho loquens: Τὰ γὰρ θηρία ταῦτα εἶναί τε ἐν Ἰνδοῖς, καὶ ἱεροὺς νομίζεσθαι τοῦ ἡλίου. τέθριππά τε αὐτῶν ὑποζευγνῦσι τοῖς ἀγάλμασι τοὺς τὸν ἥλιον ἐν Ἰνδοῖς γράφοντας. *Has enim aves ajunt eſſe in India, ac Soli eſſe ſacras: ac quadrigis eas jungunt, qui Solem apud Indos pingunt.* Unde & Claudianus in VI. Honorii Conſulat.

At ſi Phœbus adeſt, & frenis grypha jugalem
Riphæo tripodas repetens detorſit ab axe.

Sic in alio

VIII. Num. *Gallieni*, cum Inſcr. SOLI. CONS. AVG. Videre eſt *Pegaſum*, ſive *equum alatum*; quemadmodum nonnunquam Solis equi fingi ſolent. Ovidius lib. III. Faſtor.

Sextus ubi è terra clivoſum adſcendet Olympum
Phœbus, & alatis æthera carpet equis.

IX. Num. *Treboniani Galli*, cum Inſcr. APOLL*ini* SALVTARI. Heic iterum cernitur *Apollo* nudus, ſtans, dextra, ramum, in ſiniſtra verò Lyram, vel Citharam tenens, monti, Parnaſſo forte, innixam. *Apollini Salutari* dicatus eſt nummus, ut qui Salutem hominibus adferre ſoleat, ſive valetudinem conſervet, ſive collapſam

ſam denuo medicaminibus, aut herbarum viribus reſtituat. Unde ipſe apud Ovidium I. Metamorph.

Inventum Medicina meum eſt, opifexque per orbem
Dicor, & herbarum ſubjecta potentia nobis.

Num. *Neronis*, cum Inſcr. Græca ΣΩΤΗΡ. ΑΠΟΛΛΩΝ. X.
Conſervator Apollo. Caput *Apollinis* juvenile, Laureatum, cum denſa coma intonſa præter cirros quoſdam ad cervicem dependentes, à tergo adeſt pharetra cum ſagittis; ante vero *ſtella* radiata, quæ *Solem* repræſentat. Plane heic conſpicitur Apollo, ut in ejus Hymno canit Callimachus, ἀεὶ καλὸς, καὶ ἀεὶ νέος, *ſemper pulcher, & ſemper juvenis*. &, ut Homero dicitur ἀκερσεκόμης, hoc eſt, ut Horatius lib. I. Od. XXI. ait, *intonſus*, ſive, ut eſt in Priapeiis, *comatus*. Quia Soli radii ſunt pro comis, ſemperque iis cingatur, Denique, ut Callimachus porro ſubjungit:

——— οὔποτε Φοίβου
θηλείαις οὐδ᾽ ὅσον ἐπὶ χνόος ἦλθε παρειαῖς.

——— *Neque Phæbi*
Teneras ulla lanugo inveſtit malas.

Num. *Commodi*, cum Inſcript. APOL. MONET. P.M. XI.
TR. P. XVI. IMP. VIII. COS. VII. *Apollinis Monetalis*, cujus Inſcriptio mentionem facit, nuſquam, quod ſciam, apud Auctores aut vola, aut veſtigium exſtat. Cæterum cernitur heic Apollo nudus ſtans, ſiniſtro brachio columnæ innixus, dextra velo ad caput admota; eodem fere modo ut Apollinis Lycii ſimulachrum à Luciano deſcribitur in Anacharſi, ſive De Gymnaſiis; ubi Solonem ad Anacharſis interrogata ita reſpondentem introducit: Ὁ μὲν χῶρος αὐτὸς ὦ Ἀνάχαρσι, γυμνάσιον ὑφ᾽ ὑμῶν ὀνομάζεται, καὶ ἔστιν ἱερὸν Ἀπόλλωνος τοῦ Λυκίου. καὶ τὸ ἄγαλμα

δὲ αὐτοῦ ὁρᾷς, τὸν ἐπὶ τῇ στήλῃ κεκλιμένον, τῇ ἀριστερᾷ μὲν, τὸ τόξον ἔχοντα. ἡ δεξιὰ δὲ, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἀνακελασμένη, ὥσπερ ἐκ καμάτου μακροῦ ἀναπαυόμενον δείκνυσι τὸν θεόν. *Locus ille, Anacharsi, à nobis vocatur Gymnasium, & est Lycii Apollinis templum: Cujus vides simulachrum, eum qui est super columna reclinatus, qui quidem manu sinistra arcum tenet: cujus vero dextra super caput reflexa, Deum tanquam à longo labore quiescententem ostendit.*

XII. Num. *Augusti*, cum Inscr. IMP. XII. ACT. Plerisque Nummus *Apollinem Actium* in longa & pellucida veste, cum Lyra in sinistra, & plectro in dextra manu, præferre videtur, cum & *Nero* citharam pulsans, tali habitu in Nummis cernatur, ut videre est Tab. seq. N. I. & Propertius lib. II. Eleg. XXXI. dicat:

Pythius in longa carmine veste sonat.

Alioquin L. Nonnius putat, hunc habitum potius alicui ex Musis, quam Apollini convenire, utpote cui Actiacæ pugnæ tempore, alia omnino adscribantur, quam Citharam aut Lyram pulsasse; quemadmodum à Virgilio introducitur:

Actius hæc cernens, arcum tendebat Apollo,
Desuper omnis eo terrore Ægyptus, & inde
Omnis Arabs, omnes vertebant terga Sabæi.

Nec non à Propertio lib. IV. Eleg. VI.

Non ille attulerat crines in colla solutos,
Aut testudineæ carmen inerme lyræ,
Sed quali adspexit Pelopæum Agamemnona vultu,
Egessitque avidis Dorica castra rogis:
Aut qualis flexos solvit Pythona per orbes
Serpentem, imbelles quem timuere lyræ.

Mox

Mox ait, ô longa mundi servator ab Alba,
Auguste, Hectoreis cognite major avis.
Vince mari; jam terra tua est; tibi militat arcus,
Et favet ex humeris hoc onus omne meis

Et paullo post:

Actius hinc traxit Phœbus monumenta, quod ejus
Una decem vicit missa sagitta rates.

Verum regeri posset, hunc habitum extra ordinem quidem *Apollini* tum temporis, ut *Augusto* gratularentur tribui; at postea ipsum ad solitos mores reversum, & Augusti laudes ad Lyram, vel Citharam cecinisse; præsertim cum Propertius mox subjungat:

Bella satis cecini; citharam jam poscit Apollo
Victor, & ad placidos exuit arma choros

Idque nullam porro dubitationem admittit, cum etiam in longa veste, cum Cithara in manu, conspiciatur in Nummo Antonini *Pii*, cum Inscriptione, APOLLINI, AVGVSTO. Tab. seq. N. II. Cæterum *Apollini Actio*, sive *Actiaco*, ita dicto, quod apud Actium cultus, quia ejus beneficio credebatur Victoriam adeptus, ideo Augustus post devictum prælio navali Antonium, apud Actium promontorium, fanum erexit, ut scribit Dio Cassius. lib. LI. Καὶ ἐπ' αὐτῇ τῷ τε Ἀπόλλωνι τῷ Ἀκτίῳ τριήρη καὶ τετρήρη, τά τε ἄλλα τὰ ἑξῆς, μέχρι δεκήρους, ἐκ τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἀνέθηκε· καὶ ναὸν μείζω ᾠκοδόμησεν. *Eadem die Cæsar Apollini, qui apud Actium colitur, triremem, quadriremem, ac alia navium genera usque ad deciremem ex captis navibus consecravit; templumque majus exstruxit.* Postea Romam reversus, aliud adhuc templum Apollini in Palatio exstruxit, qui inde *Palatinus* cognominatus. Suetonius in Augusto, cap. XXIX. *Extruxit forum cum æde* Martis Ul*toris, templum Apollinis in Palatio, ædem Tonantis Iovis in Capitolino.*

lino. Et paullo poſt: *Templum Apollinis in ea parte Palatinæ domus excitavit, quam fulmine ictam deſiderari à Deo haruſpices pronuntiarunt. Addidit porticus, cum bibliotheca Latina, Græcaque.* Et cap. LII. *Argenteas ſtatuas ſibi poſitas conflavit omnes; exque iis aureas cortinas Apollini Palatino dedicavit.* Deſcribit hoc templum elegantiſſime Propertius lib. II. Eleg. XXIII.

TABVLA XXXVIII.

I. Num. *Neronis*, cum Inſcr. PONTIF. MAX. TR. POT. IMP. P.P. S.C. *Nero* ſub forma Apollinis Citharædi, in longa veſte cum Cithara in manibus, in theatro canens. Suetonius in ejus Vita cap. XXI. *Tragædias quoque cantavit perſonatus; heroum Deorumque, item heroidum ac Dearum perſonis effictis ad ſimilitudinem oris ſui, & fæminæ, prout quamque dilexit,* & cap. XXV. *Sacras coronas in cubili circum lectos poſuit, item ſtatuas ſuas Citharœdico habitu, qua nota etiam nummum percuſſit.* Dio Caſſius lib. LXI. Παρῆλθέ τε καὶ αὐτὸς ὁ Νέρων ἐς τὸ θέατρον, ὀνομαςὶ ὑπὸ τοῦ Γαλλίωνος ἐσκηρυχθείς· καὶ ἔςη τε ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ Καῖσαρ τὴν κιθαρῳδικὴν σκευὴν ἐνδεδυκώς. *Ipſe quoque Nero in theatrum prodiit, Gallionis voce nominatim citatus, ſtetitque in ſcena habitu citharœdi.* Et paullò pòſt: Καὶ ἦν ἀκούειν πως αὐτῶν λεγόντων, Ὁ καλὸς Καῖσαρ, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Αὔγουστος, εἷς ὡς Πύθιος· μά σε Καῖσαρ, οὐδείς σε νικᾷ. *Tum licebat audire, qui ita dicerent: Quam pulcher Cæſar, Apollo, Auguſtus, unus veluti Pythius. nemo te, per ipſum te Cæſarem, vincit Cæſar.* Faciunt huc iſta Themiſtii ex Orat. V. ubi Apollinem ita loquenten introducit: Οὐδὲ γὰρ ὕστερον ὑπὸ Νέρωνος τοῦ Ῥωμαίου, εἰς τὸν αὐτὸν τοῦτον νεὼν ἡνίκα ἀφίκετο, ἐδίςασα εἰ θεὸς ἀφίκετο· ἀλλ' οὖν ᾔδειν ὅτι θεῖον ἐν μορφῇ ἀνθρώπου. καίτοι ἀφίκετο κιθάραν μετὰ χεῖρας ἔχων, καὶ ἐν στολῇ κιθαρῳδικῇ,

ἣν ἐμοὶ φίλην ὑπολαμβάνουσιν οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ζωγράφοι. *Neque enim multis postea ſæculis de Nerone Romanorum Imperatore dubitavi, cum ad hocce templum venit, num ad me Deus aliquis veniſſet: ſcio enim ſub hominis figura latere belluam. Quanquam ille quidem eo habitu venit, ut & Citharam manibus teneret, & Citharœdorum ſtolam geſtaret, quam mihi gratam eſſe Poëtarum ac Pictorum opinio eſt.*

Num. *Antonii Pii*, cum Inſcr. APOLLINI AVGVSTO. II.
Apollo citharœdico habitu, in longa veſte cum Cithara in ſiniſtra manu; dextra vero pateram tenens. Arnobius lib. VI. *Cernitur cum plectro & fidibus Delius cithariſta, geſtus ſervans cantaturi & nænias hiſtrionis*. Jul. Capitolinus de Antonino Pio: *Amavit hiſtrionum artes*. Pateram dextra porrecta tenet, uti olim in templis Deorum ſimulachra ita collocari moris erat; unde jocus iſte Dionyſii Siciliæ tyranni, de quo Cicero lib. III. De Nat. Deor. *Idem Victoriolas aureas, & PATERAS, coronaſque, quæ ſimulacrorum porrectis manibus ſuſtinebantur, ſine dubitatione tollebat, eaque ſe accipere dicebat: eſſe enim ſtultitiam, à quibus bona precaremur, ab iis porrigentibus & dantibus nolle acccipere.*

Num. *Licinii Valeriani*, cum Inſcr. APOLINI PROPVG. III.
Heic longe alio habitu ac in præcedentibus Nummis, cernitur A*pollo*, nudus nempe, cum pallio tamen à tergo dependente & Sagittarius arcum intendens; quo modo, ut & quando diſco ludit, ſemper nudus effingi ſolet. Philoſtratus in Epiſtola quadam ad *Delicias ſuas*: Ὁρῶ δὲ ἐγὼ καὶ τὸν Ἡρακλέα ἐν ταῖς γραφαῖς, δορὰν θηρείου περιβεβλημένον, καὶ τὰ πολλὰ χαμαὶ καθεύδοντα. τὸν δ' Ἀπόλλωνα, καὶ ψιλῷ σώματι, ἢ δισκεύοντα, ἢ τρέχοντα, ἢ τοξεύοντα. *Video ego etiam Herculem in picturis pelle leonis indutum, & plerumque ſomnum humi capere. Apollinem vero etiam nudo corpore vel diſco ludentem, vel currentem, vel jaculantem.* Plane autem eo ſtatu heic repræſentatur atque Virgilius, & Propertius *Apollinem Actium* deſcri-

ſcribunt verbis præcedenti Tabula adductis. Sive heic tanquam *Propugnator* Imperatoris deſignetur ſive etiam ad Vindictam reſpiciatur, quam matris Latonæ precibus inductus, in Niobem, ejuſque liberos exercuit, quos ſagittis confixit.) Arnobius lib. I. adverſ. Gent. *Arquitenentes Diana & Apollo, circumlati per fugas matris, atque in inſulis errantes vix tuti.* Nota heic APOLINI ſimplici L ſcribi.

IV. Num. *Heliogabali*, cum Inſc. SACERD*os* DEI SOLIS ELAGA*Bali.* Imp. *Heliogabalus* Sacerdotali habitu, & velatus, ſacrificans ante aram accenſam, dextera pateram, qua libat, ſiniſtra ramum, ſive ferulam tenens; adeſt & ſtella radiata *Elagabalum* Deum, ſive *Solem* repræſentans. Dubitanter quidem loquitur Æl. Lampridius in ejus Vita: *Fuit autem Heliogabali, vel Iovis, vel Solis Sacerdos.* Et poſtea: *Opera publica ipſius, præter ædem Heliogabali Dei, quem Solem alii, alii Iovem dicunt.* Sed alii diſertim affirmant. Herodianus lib. V. de eo, & Alexandro ejus conſobrino: Ἱερῶντο γὰρ αὐτοὶ θεῷ Ἡλίῳ. τοῦτον γὰρ ἐπιχώριοι σέβουσι, τῇ φοινίκων φωνῇ Ἐλαιαγάβαλον καλοῦντες. *Sacerdotes ambo Solis, quem maxime indigenæ colunt, Phœnicum lingua Helæagabalum vocitantes* Jul. Capitolinus in Macrino: *Heliogabalum Phoenicen, vocare Solent.* Aurelius Victor Schotti: *Patre mortuo in Solis Sacerdotium, quem Heliogabalum Syri vocant, tanquam in aſylum, inſidiarum metu confugerat.* Item Victor alter: *Fuerat Solis ſacerdos, quem Phoenices, unde erat Heliogabalum nominant.* Ita quidem Latini, & Græci Scriptores plerique *Dei* iſtius vulgo nomen proferunt, *Heliogabalum* vocantes. Herodianus 'Ελαιογάβαλον; Xiphilinus Ἐλιογάβαλον; Inſcriptiones Veteres: *Alagabalum*. Regia Excerpta ex Dione, & ex eodem Zonaras apud Photium 'Ελαγάβαλον; quod poſtemum convenit cum Nummis, qui ubique *Elagabalum* oſtendunt. Idque omnino verum Dei hujus Phœnicii nomen eſt. Hinc ſunt, qui ita apud Auctores ubique reſcribendum putent; cum quibus tamen non facit

I. Ca-

I. Casaubonus in Notis ad Lampridii *Heliogabalum*, qui existimat Græcos & Latinos nomen peregrinum ad linguam suam flexisse, & *Heliogabalum* plerosque scripsisse, cum MSS. constanter sic referant. cui quoque adstipulatur G. Vossius lib. II. De Orig. & Progr. Idolol. cap. V. Quicquid sit, nullum est dubium, quin *Alagabalus*, aut potius *Elagabalus*, ut Nummi scribunt, ad rei veritatem quam proxime accedat. Et posterior scriptura etiam maxime placet Doctissimo Bocharto Geograph. Sac. Part. II. Lib. II. cap. V. Cui *Elagabalus* nihil aliud esse videtur, quam אלה גבל *elagabal*, ὁ θεὸς ὁ πλάστης, vel ὁ κτίστης, Hebraice אלה יוצר *Deus ille, qui omnia finxit, & condidit* Phoenicum nempe Philosophos Solem pro omnium visibilium conditore habuisse; Sic, ut *Elagabalus* idem sit, ac ὁ ἥλιος δημιουργός, *Sol opifex*, sive *conditor universi*, prout ex Ægyptiorum Sententia dicitur Porphyrio apud Eusebium Præparat. Euangel. lib. III. cap. IV. Quæ & Fulleri Sententia est Miscel. Sacr. lib. I. cap. XIV. Alii אלהגבל *Alah gebel* ex lingua Arabica, interpretantur *Deum montis*, sive *Deum montem*, & volunt Emissenos, quibus peculiare hoc numen, Solem coluisse montis effigie; quem montem cælo delapsum credebant. qua de re mox plura ad Nummum sequentem. Habebat autem Elagabalus templum in Emissa urbe, ubi ejus Sacerdos fuit Heliogabalus, cum primum â militibus *Imperator Salutatus*. Inde vero Romam Deum suum transtulit, templumque ei exstruxit, atque omnibus Diis præferri voluit, Æl. Lampridius: *Ubi primum ingressus est Urbem, omissis iis, quæ in provincia gerebantur, Heliogabalum in Palatino monte juxta ædes imperatorias consecravit, eique templum fecit, studens & Matris typum, & Vestæ, ignem, & Palladium, & ancilia, & omnia Romanis veneranda in illud transferre templum, & id agens, ne quis Romæ Deus, nisi Heliogabalus coleretur. Dicebat præterea, Iudæorum, & Samaritanorum religiones,*

nes, & Christianam devotionem illuc transferendum, ut omnium culturarum secretum Heliogabali sacerdotium teneret. Et paullo post: *Nec Romanas tantum exstinguere voluit religiones, sed per orbem terræ unum studens, ut Heliogabalus Deus unus ubique coleretur.* Quomodo Vero Heliogabalus, hujus sui Dei Sacra quotidie obire soleret, eleganter præ aliis describit Herodianus Hist. lib. V. Νεών τε μέγιστον καὶ κάλλιστον κατασκευάσας τῷ θεῷ, βωμούς τε πλείστους περὶ τὸν ἱδρύσας, ἑκάστοτε προϊὼν ἕωθεν, ἑκατόμβας τε ταύρων καὶ προβάτων πολὺ πλῆθος κατέσφαττε· τοῖς τε βωμοῖς ἐπετίθει, παντοδαποῖς ἀρώμασι σωρεύων. οἴνου τε τοῦ παλαιοτάτου καὶ καλλίστου πολλοὺς ἀμφορέας τῶν βωμῶν προχέων, ὡς ῥεῖθρα φέρεσθαι, οἴνου τε καὶ αἵματος μεμιγμένου. &c. *Templum item maximum pulcherrimumque Deo erexit, plurimasque circa templum construxit aras, ad quas quotidie mane taurorum hecatombas, & ovium magnam multitudinem immolabat Coacervatisque supra aras omne genus odoribus, etiam veterrimi cujusque optimique vini plurimas amphoras ante aras profundebat, sic uti rivi passim vini sanguinisque promiscue defluerent,* & quæ sequuntur porro; nimis enim prolixa sunt, quam ut transscribi possint.

V. Num. *Ejusdem* cum Inscr. CONSERVATOR AVG. Quadriga ante currum, in quo *Deus Elagabalus*, quem *Conservatorem Augusti* appellat, in *Montis* effigiem exsurgens quidem cernitur, sed ita tamen, ne ipsemet conspici possit; involutus quippe, vel tectus vestimento quodam, in quo *Aquila* vel picta, vel intexta, ad arcendum promiscuum profanæ multitudinis adspectum. Diximus modo Solem apud Emissenos, montis effigie cultum, qui *Alagabalu*, vel *Elagabalu*, inde dictus, quasi *Deus montis.* Sane hujus Elagabali simulachrum Herodianus describit, ut saxum ingens, rude, & impolitum, quodque in modum montis, vel rupis adsurgeret, sive, ut ipse loquitur, *coni* figuram referret.

Verba

Verba ejus lib. V. Ἄγαλμα μὲν οὖν, ὥσπερ παρ᾽ Ἕλλησιν ἢ Ῥωμαίοις, οὐδὲν ἕστηκε χειροποίητον, θεοῦ φέρον εἰκόνα· λίθος δέ τις ἐστὶ μέγιστος, κάτωθεν περιφερὴς, λήγων εἰς ὀξύτητα. κωνοειδὲς αὐτῷ σχῆμα, μέλαινά τε ἡ χροιά. διοπετῆ αὐτὸν εἶναι σεμνολογοῦσιν, ἐξοχάς τε τινὰς βραχείας καὶ τύπους δεικνύουσιν· εἰκόνα τε Ἡλίου ἀνέργαστον εἶναι θέλουσιν, οὕτω βλέποντες. *Simulachrum vero nullum Græco aut Romano more manu factum ad ejus dei ſimilitudinem: ſed lapis eſt maximus, ab imo rotundus, & ſenſim faſtigiatus, propemodum ad coni figuram. Niger lapidi color, quem etiam jactant cælitus decidiſſe. Eminere in lapide quædam formæque nonnullæ viſuntur, ac Solis imaginem illam eſſe affirmant minime humano artificio fabrefactum, ita cernentes.* Ex quibus Herodiani verbis utique manifeſtum, Solem *Elagabalum* ita nuncupatum, quaſi *Deum montem*, ſiue *Deum in montis figuram effigiatum*; & optimè ſummus Salmaſius in Notis ad Hiſt. Aug. Scriptores, quem hic ſequimur, ait, non aliud quærendum etymon vocis *Elagabali*, vel *Alagabali*.

VI. Num. *Ejusdem*, cum Inſcript. P.M. TR. P.IIII. COS. III. P. P. *Elagabalus Deus*, cum corona radiata in capite, ſiniſtra Orbem ac flagellum tenens, dum dexteram elevatam habeat. ad eſt & ſtellula radiata, que cum coronâ indicat *Solem* ſub hoc nomine coli. Elagabalus heic hominis ſpeciem præfert; non quod ſimulachrum ejus revera talis formæ fuerit, id enim in montis figuram effigiatum fuiſſe modo audivimus; ſed quod ſub hujusmodi forma pingi ſolebat. Eodem modo uti Cybele, Mater Deum, fæminæ inſtar cum corona turrita fingebatur, cum in penetralibus tamen ſub ſpecie nigri Lapidis coleretur; Sic etiam Veſta in nummis ſæpius muliebis ſpecie cernitur, quamvis in templo ejus ſub Ignis Imagine coleretur, nec ullum aliud ſimulacrum ibi adeſſet. Ita heic etiam Heliogabalus Deum ſuum, ſub hominis forma, cum corona radiata & flagro repræſentat, quemadmodum Solis ima-

go fingi consueverat, ut notum facit Prudentius lib. I. Contra Symmach. vers. 344. &c.

Hoc sidus currum, rapidasque agitare quadrigas
Commenti, & capitis radios, & verbera dextræ,
Et frænos, phalerasque, & equorum pectora anhela.

Et Orpheus in Hymno Solis:

Ὄμμα δικαιοσυνης, ζωῆς φῶς, ὦ ἐλάσιππε
Μάστιγι σῦ λιγυρῇ τετράορον ἅρμα διώκων.

Quæ Illustris Ios. Scaliger aliquando versibus antiquis Latine ita reddidit:

Iuris Coturmio, Vitæ Lux, Trossule equiei
Quadrijuga arguto instigant soraca flagello.

VII. Num. *Gordiani junioris*, cum Inscript. ORIENS. AVG. S C. *Gordianum Iuniorem* exhibet sub specie Iuvenis nudi, capite radiato, cum Orbe in manu sinistra, & lacinia tenuissimæ vestis super brachio, dextram vero sublevantis, instar Solis ORIENTIS AVG*usti*. Tali enim Schemate Sol repræsentari solebat. Hinc Martianus Capella lib. II. de Nupt. Philolog. ad Solem:

Solem te Latium vocitat, quod solus honore
Post patrem sis lucis apex, radiisque sacratum
Bis senis perhibent caput aurea lamina ferre,
Quod totidem menses, totidem qnod conficis horas.

Ubi & rationem reddit, quare radii bis seni, sive duodecim ipsi affingantur, nempe quod Sol, cujus isti radii speciem referunt, singulis diebus totidem horis supra horizontem moretur, eumque illustret singulisque annis cursu suo duodecim menses emetiatur. Sive ut ait Seneca Tragicus in Oedip.

Bis sena signa cursu vario regit.

Unde & Virgilius lib. XII. Æneid, Solis ad exemplum de Rege Latino ait:

cui tempora circum
Aurati bis Sex radii fulgentia cingunt
Solis avi specimen.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. DIVI. NER. NEP. P. M. TR. P. COS. ORIENS. Caput Iuvenile comatum & corona radiata cinctum *Orientem Solem* Hadriani designat, cum primum ad Imperium pervenit. Martianus, Capella lib. I. de Nupt. Philol. *Solis augustum caput radiis perfusum, circum actumque flammantibus, velut auratam cæsariem rutili verticis imitatur.* VIII.

Num. *Aureliani*, cum Inscr. ORIENS. AVG. Ad exemplum Gordiani Iunioris, *Aurelianus*, quoque Solem ORIENTEM AVGusti in Nummis repræsentavit, Iuvenem nempe nudum, capite radiato, sinistra Orbem tenentem, dextramque sublevantem; nisi quod heic præterea duo captivi Regina scilicet Zenobia & Zaba Dux ejus, manibus post terga revinctis, humi adsideant; quorum alterum dextro pede calcat. Rem totam illustrant hæc Fl. Vopisci verba in Aureliano: *Pugnatum est post hæc de summa rerum contra Zenobiam & Zabam ejus socium apud Emessam magno certamine. cumque Aureliani equites fatigati jam pæne discederent ac terga darent, subito vi numminis, quod postea proditum, hortante quadam divina forma, per pedites, etiam equites restituti sunt. Fugata est Zenobia cum Zaba, & plenissime parta victoria. Recepto igitur* ORIENTIS *statu, Emessam victor Aurelianus ingressus est, ac statim ad templum Heliogobali tetendit, quasi communi officio vota soluturus. Verum illic eam formam Numinis reperit, quam in bello sibi faventem vidit quare & illic templa fundavit, donariis ingenti-* IX.

bus positis, & Romæ SOLI *templum posuit, majori honorificentia dicatum.* Præterea *Solem* speciatim Aurelianus veneratus est, forsan etiam ipsemet pro *Solis* filio haberi voluit, eo quod mater ejus olim *Solis* fuerat sacerdos. Vopiscus in ejus Vita inter omina Imperii futuri quoque recenset, quod data ei fuerit, *cum Legatus ad Persas isset, patera, qualis solet Imperatoribus dari à rege Persarum, in qua insculptus erat* SOL, *eo habitu, quo colebatur in eo templo, in quo mater ejus fuerat Sacerdos.*

X. *.

XI. Num. *Fulvii Quieti*, Tyranni cum Inscr. SOLI. INVICTO, Denuo heic *Sol* radiata capite, juvenili forma cum globo in sinistra, cui ad pedes captivus manibus post terga religatis adsidet. INVICTI epithetum, quod heic Soli attribuitur, sæpe etiam reperitur ei adscriptum in antiquis Inscriptionibus in Corpore Gruteriano. Faciunt huc quoque illa Iuliani Imperatoris ex Oratione IV. Πρὸ τῆς νεομηνίας εὐθέως μετὰ τὸν τελευταῖον τοῦ Κρόνου μῆνα ἡλίῳ τὸν ἐπιφανέστατον ἀγῶνα τὴν ἑορτὴν ΗΛΙΩ καταφημίζοντες ἈΝΙΚΗΤΩ. *Exacto ultimo mense, qui Saturno dicatus est, ante initium anni magnificentissimos Ludos in honorem Solis committimus, quos* INVICTO SOLI *nuncupamus.*

XII. Num. *Gal. Maximini Dazæ*, cum Inscr. SOLI. COMITI. *Sol* cum radiata corona in capite, & flagello auri gantis instar in manu sinistra, dextram protendens conspicitur medio corpore curru quiescente, cui quadrigæ junctæ, In alio ejusdem Nummo, idem cernitur *rapidas agitare quadrigas*, ut Prudentius loquitur in verbis paullo ante adductis. Vide Num. I. Tab. seq.

TABVLA XXXIX.

I. Num. *Maximini Daza*, cum Inscr. SOLI. INVICTO. COMITI. *Sol* radiatus plane nudus, stans in curru quasi Circensi,

censi, sinistra habenas quadrigarum velocissime currentium tenens, dum dextra eas instigat. Faciunt huc ista Corippi. De Laudib. Iustini, ubi de ludis Circensibus Soli consecratis, ita loquitur:

Solis honore novi grati spectacula Circi,
Antiqui sanxere Patres, qui quatuor esse
Solis equos quadam rerum ratione putabant,
Tempora continui signantes quatuor anni:

De Solis curru, & equis Accius.

Sol, qui micantem candido curru atque equis
Flammam citatis, fervido ardore explicas.

Manilius Astror. lib. V.

Quadrijugis it Phœbus equis, & Delia bigis.

Nomina exprimit Ovidius lib. II. Metamorph.

Intera volucres Pyroëis, Eous, & Æthon,
Solis equi, quartusque Phlegon hinnitibus auras
Flammiferas implent.

Adde Hyginum Fab. CLXXXIII. Fulgentium Mytholog. lib. I. in *Apolline*, Calpurnium Bassum Commentar. in Aratæa Germanici Cæsaris.

Num. *Constantini Magni*, cum Inscr. SOLI. INVICTO. COMITI. S. F. Heic à Constantino Magno cum eodem elogio atque à Maximino Daza, tanquam INVICTVS COMES, repræsentatur *Sol* radiatus, solita forma, nudus nempe, præterquam quod vestis tenuissimæ lacinia à sinistro humero super brachium dependeat, Globum sive Sphæram sinistra tenens, & dex- II.

 tram

tram protendens, eodem fere modo, uti in Nummis Gordiani Iunioris & Fulvii Quieti, Tyranni ex XXX. visus

III. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. TR. POT. COS. III. *Ilia*, seu *Rhea Sylvia* seminuda dormiens, & *Mars* nudus, sinistra clypeum, dextra hastam ferens, ad eam accedens, sive, ut ait Poëta:

Et nuda effigies clypeo venientis & hasta
Pendentisque Dei. ———

Fabulam porro hoc Nummo expressam eligantissime describit Ovidius lib. III. Fastorum, cujus verba commentarii vice apponam:

Sylvia Vestalis (quid enim vetat inde moveri?)
Sacra lavaturas manè petebat aquas.
Ventum erat ad mollem declivo tramite ripam,
Ponitur è summâ fictilis urna comâ:
Fessa resedit humo, ventosque accepit aperto
Pectore, turbatas restituitque comas.
Dum sedet, umbrosæ salices volucresque canoræ
Fecerunt somnos, & leve murmur aquæ.
Blanda quies furtim victis obrepsit ocellis,
Et cadit à mento languida facta manus.
Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupitâ:
Et sua divinâ furta fefellit ope.
Somnus abit: jacet ipsa gravis, jam scilicet intra
Viscera Romanæ conditor gentis erat.

IV. Num. *Probi* Imp. cum Inscr. MARS. VICTOR. *Mars Victor*, Gradivus & nudus, dextra hastam, sinistra trophæum super humeros ferens. Præterquam in Nummis Vitellii & Domitiani,

tiani, quorum Ectypa mox sequuntur, *Martis Victoris* aliquoties mentio in Inscriptionibus apud Gruterum. Sic pag. LVIII. inscr. 7.

IN HO.
D. D.
MARTI. VICTORI.
L. L. L. L. I. E.
V. S. L. M.

In Fragmento quoque Ancyræ in suburbiis ab Ant. Busbequio primum reperto, quod Breviarium Imperii Augustæi, de quo Suetonius in Augusto. *cap. ult.* continet, mentio quoque fit TEMPLI MARTIS VICTORIS, quanquam ibi legendum putet VLTORIS Lipsius, qui primus id Notis illustravit: uti primus istud publicaverat And. Schottus in Notis ad Epitomen Victoris. Exstat quoque in Corpore Gruteriano pag. CCXXX. & seqq.

Num. *M. Lepidi Triumviri*, cum Inscr. L. MVSSIDIVS. V.
T.F. LONGVS. IIII VIR A.D.T. *Mars* nudus, galeatus, dextra hastam puram, sinistra flagellum tenens, & pede sinistro clypeum calcans. Albricus De Imaginibus Deorum, De Marte, præter alia arma, inquit, & *galeam habebat in capite*, *& flagellum in manu portans*. L. *Mussidius Longus* fuit *Quatuor vir Auro* sive *Argento publicè feriundo*. Simili schemate *Mars* expressus ab eodem Mussidio Longo in Nummo *Cæsaris Augusti* III *viri* apud F. Ursinum in gente *Mussidia*.

Num. *Augusti*, cum Insc. VOT· P. SVSC. PRO. SAL. VI.
ET. RED. I.O. M. SACRVM. *Mars* galeatus, nudus stans, dextra hastam, cui vexillum navale adnexum, sinistra parazonium & Vestis laciniam tenens. Nummus percussus in honorem Augusti post Victoriam Actiacam, in quo Martis statua vultu Augusti, vexillum navale, quod cæruleum erat; manu tenens, quam S. P. Q. R. Iovi Capitolino vovit, expressa, cum hoc titulo:

VOTVM.

VOTVM. PVBLICVM, sive uti alii legunt, PERPETVVM. PRO. SALVTE. ET. REDITV. IOVI. OPT. MAX. SACRVM. In altera hujus Nummi parte circa Caput Augusti legitur: S.P.Q.R. IMP. CAESARI. Edixerat enim Senatus, ut singulis annis IV. Non. Septembris, quo die universus Orbis Romanus debellato ad Actium Antonio, ad Augustum pervenerat, in perpetuum ob id Iovi Opt. Max. sacrificium publicum fieret.

VII. Num. *Vitellii*, cum Inscript. MARS VICTOR. S.C. Cernitur heic *Mars Victor* loricâ armatus, dextra Victoriolam, sinistra signum militare ferens, cum parazonio lateri applicato. Albricus De Imaginibus Deorum. De Marte: *Armatus lorica & ceteris armis offensivis & defensivis, qui & galeam habebat in capite, & flagellum in manu portans, accinctusque mucrone.*

Sic in

VIII. Num. *Domitiani* cum simili Inscript. MARS VICTOR S.C. *Mars* eodem modo armatus cernitur cum Victoriola in dextra porrecta, & trophæo in sinistra manu. Victoriola, quam Mars in hoc, & præcedenti Nummo dextra porrecta sustinet, ex earum genere est, quas Dionysius Siciliæ tyrannus simulacris Deorum in templis collocatis auferre solebat, ut est apud Ciceronem lib. III. De Nat. Deorum, cujus verba ad Tabulæ præced. Num. II adduximus. De cognomine VICTORIS dictum ad Num. IV. hujus Tab.

IX. Num. *Titi*, cum Inscript. ÆTERNT. S.C. *Mars* itidem armatus, cum hasta pura in dextra, & trophæo in manu sinistra. Hoc statu, Mars quando ita festinanter procedit, ut heic in aliquot Nummis repræsentatur, *Gradivus* appellari solet Festus: *Gradivus Mars appellatus est à gradiendo in bello ultro citroque.* Quamvis

vis, & aliam ejus nominis rationem addat: *ſive à vibratione haſtæ, quod Græci dicunt κραδίνειν. vel ut alii dicunt, quia gramine ſit ortus*; Quod de gramine addit, inde eſt, quod Martem ex neſcio quo flore mater conceperit; unde Ovidius lib. V. Faſtorum, Floram ita loquentem inter alia introducit:

Mars etiam, ſi neſcis, per noſtras editus artes.

Num. *Hoſtiliani*, cum Inſcript. MARTI PROPVGNATORI. *Mars* armatus ſiniſtra clypeum, dextra haſtam cum cuſpide ferens. Sic in quodam X.

Num. *Gordiani Iunioris*, cum Inſcr. MARTEM PROPVGNATOREM. S C. Eodem modo *Mars* cernitur armatus cum clypeo, & haſta. Notanda autem Inſcriptio hujus Nummi planè ſingularis, MARTEM PROPVGNATOREM, ubi nomen Dei in accuſativo caſu ponitur; quod rariſſimum, uti recte obſeruat Rubenius. XI.

Num. *Conſtantini Magni*, cum Inſcript. MART. PATRI PROPVG. *Mars* ſimiliter armatus cum haſta in dextera, & ſcuto in ſiniſtra manu. Uti Conſtantinus M. heic MARTi PATRI PROPVG*natori*, ita in Fragmento Inſcriptionum Fratrum Arvalium apud Gruterum pag. CXXI. MARTI. PATRI VL*Tori* AR. N̄. II. XII.

TABVLA XL.

Num. *Conſtantini Magni*, cum Inſcr. MARTI CONSERVATORI. *Mars* galeatus, cum ſago, & paludamento, ut videtur, amictus ſiniſtrâ ſcutum terræ impoſitum, dextrâ verò haſtam cum cuſpide inverſâ, tenens. I.

Sic in alio

II. Num. *Ejusdem Imp.* cum Inscript. MARTI. PATRI. CONSERVATORI. *Mars* Galeatus propemodum nudus cernitur, nisi quod vestimenti laciniam circa pectus & humeros circumvolutam habeat, sinistra scutum rotundum magnum, terræ impositum sustinens, dextra vero similiter hastæ cum cuspide terræ infixâ innixus. *Conservatori* cognomen Marti quoque tribuitur in veteri Inscriptione, quæ exstat in Corpore Gruteriano pag. LVII.. inscr. 4

MARTI. AVG
CONSERVATORI
CORPORIS SVI
MERCVRIALIS. AVG
N. V. EX. IVSSV
NVMINIS-IPSIVS
SIGILLVM MARMOREVM
POSVIT.

III. *.

IV. Num. *Vespasiani* cum Inscript. MARS VLTOR. S. C. *Mars* armatus dextra hastam puram, sinistra trophæum ferens. VLTORIS cognomen Vespasianus Marti attribuit, designans vindictam à Iudæis sumptam, qui rebellione sua populum Romanum offenderant.

V. Num. *Augusti*, cum Inscr. MARS VLTOR. Caput galeatum MARTIS VLTORIS, cui Augustus templum in foro suo maximum & sumptuosissimum cum opere, tum artificio exstruxit; quod sculptum in seq.

VI. Num. *Augusti* cum Inscript. MARTIS VLTORIS. Vides

Vides heic templum, in cujus meditullio stat MARS VLTOR, nudus, galeatus, sinistra trophæum, dextra hastam cum Aquila, signum Rom. Legionum ferens. Meminit hujus templi Suetonius in Augusto. *Publica opera plurima exstruxit: ex quibus, vel præcipua, Forum cum æde* MARTIS VLTORIS, *templum Apollinis in palatio* &c. Voverat istud bello Philippico, quod Iul. Cæsaris, à quo adoptatus, & hæres scriptus, necis ulciscendæ causâ susceperat. Suetonius paulò post: *Ædem Marti, bello Philippensi pro ultione paterna voverat.* Ovidius lib. V. Fastor. ubi eleganter templum istud describit, uberius, & stilo poëtico hæc ita prosequitur:

Voverat hoc juvenis tunc, cum pia sustulit arma.
A tantis princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens instanti milite justo,
In conjuratos talia dicta dedit:
Si mihi bellandi pater est, Vestæque sacerdos
Auctor; & ulcisci nomen utrumque paro:
Mars ades: & satia scelerato sanguine ferrum:
Stetque favor caussa pro meliore tuus.
Templa feres, & me Victore vocaberis VLTOR.
Voverat, & fuso lætus ab hoste redit.

Sic in alio adhuc

Num. *Augusti*, cum Inscript. MARtis VLToris; Cernitur itidem Templum, sed alia forma exstructum, in cujus medio Aquila signum militare, & utrimque à latere alia duo signa conspiciuntur. Exstruxit enim Augustus bina templa *Marti Vltori*, alterum in foro suo, post Victoriam contra Brutum & Cassium; alterum in Capitolio, post signa à Parthis recepta, quod ad in- VII.

 star

ſtar Iovis Feretrii templum conſtrctum fuit. Qua de re Dio Caſſius lib. LIII. poſtquam dixiſſet, Auguſtum ſigna militaria à Parthis remiſſa, eo animo accepiſſe, quaſi bello Parthum viciſſet; idque magnæ laudi ſibi duxiſſe, quod præliis prius amiſſas res, citra ullum certamen recepiſſet, ita ſcribit: Ἀμέλει καὶ θυσίας ἐπ' αὐτοῖς, καὶ νεὼν ἌΡΕΟΣ ΤΙΜΩΡΟΥ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ κατὰ τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Φερετρίου ζήλωμα, πρὸς τὴν τῶν σημείων ἀνάθεσιν, τῶν ψηφισθῆναι ἐκέλευσε, καὶ ἐποίησε. *Itaque & ſacrificia ejus rei cauſa, & templum* MARTIS VLTORIS *in Capitolio ad imitationem Iovis Feretrii, qua ſigna iſta militaria ſuſpenderentur, decerni juſsit, ac deinde perfecit.*

Meminit ejus rei quoque Ovidius lib. V. Faſtor. ubi ait, *Martem* inde *Biſultorem* dictum:

Nec ſatis eſt meruiſſe ſemel cognomina Martis:
Perſequitur Parthi ſigna retenta manu.
Gens fuit & campis, & equis, & tuta ſagittis,
Et circumfuſis invia fluminibus.
Addiderant animos Craſſorum funera genti,
Cum periit miles, ſignaque, duxque ſimul.
Signa, deum belli, Parthus Romana tenebat,
Romanæque aquilæ ſignifer hoſtis erat.
Iſque pudor manſiſſet adhuc, niſi fortibus armis
Cæſaris Auſoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus ævi
Suſtulit. agnorunt ſigna recepta ſuos.
Quid tibi nunc ſolitæ mitti poſt terga ſagittæ,
Quid loca, quid rapidi profuit uſus equi?

Parthe,

Parthe, refers aquilas: victor quoque porrigis arcus.
Pignora jam nostra nulla pudoris habes.
Rite Deo templumque datum, nomenque BISVLTOR:
Emeritus voti debita solvit honor.

Vtriusque itaque templi ab Augusto MARTI VLTORI dedicati, memoria quoque in Nummis ejus conservata fuit, cum diversa forma istud in aliis atque aliis nummis repræsentetur.

Num. *Gallieni*, cum Inscript. MARTI. PACIFERO. VIII. *Mars* galeatus, & sagatus, sinistra hastam cum scuto humi posito tenens, dextra Ramum oleæ, aut palmæ, *Pacis* Symbolum præferens. Sic quoque in alio

Num. *Alexandri Severi*, cum Inscr. MARTI PACATORI. IX. *Mars* galeatus, & fluida veste amictus, vicissim cernitur sinistra scutum rotundum humo positum, cum hasta tenens, & dextra ramum pacificum protendens. Cernitur vero heic, uti & in præcedenti Nummo, *Mars* statione magis sedata, compositus, ut PACIFERVM & PACATOREM decet, quam ubi vel VICTORIS, vel PROPVGNATORIS, aut VLTORIS cognomen fert. Ad *Martem Paciferum* pertinent ista Ovidii lib. III. Fastor. ubi de Matronalibus agens, ita infit:

Cum sis officiis, Gradive, virilibus aptus;
Dic mihi, matronæ cur tua festa colunt?
Sic ego; sic posita dixit mihi casside Mavors:
(Sed tamen in dextra missilis hasta fuit.)
Nunc primum studiis PACIS, *Deus utilis armis,*
Advocor; & gressus in nova castra fero.
Nec piget incepti, juvat hac quoque parte morari:
Hoc solam ne se posse Minerva putet.

X. Num. *Hadriani*. cum Inſcript. ROMVLO CONDITORI. *Romulus* conditor Urbis, habitu Martis, galeatus & loricatus incedens, haſtam dextera, in ſiniſtra vero trophæum humero impoſitum ferens. Eodem modo, atque ille poſt regem Acronem obtruncatum & ſpoliatum, *ſpolia ducis hoſtium cæſi ſuſpenſa, fabricato ad id aptè ferculo gerens*, *in Capitolium adſcendit*, uti loquitur Livius lib. I. cap. X. Rem paullo exactius narrat Plutarchus in Romulo: Ὁ δὲ Ῥωμύλος ὡς ἂν μάλιστα τὴν εὐχὴν τῷ τε Διῒ κεχαρισμένην, καὶ τοῖς πολίταις ἰδεῖν ἐπιτερπῆ παράσχοι, σκεψάμενος ἐπὶ στρατοπέδου, δρῦν ἔτεμε ὑπερμεγέθη, καὶ διεμόρφωσεν ὥσπερ τρόπαιον, καὶ τῶν ὅπλων τοῦ Ἄκρωνος ἕκαστον ἐν τάξει περιήρμοσε καὶ κατήρτισεν· αὐτὸς δὲ τὴν μὲν ἐσθῆτα περιεζώσατο, δάφνῃ δὲ ἐστέψατο τὴν κεφαλὴν κομῶσαν. ὑπερλαβὼν δὲ τῷ δεξιῷ τὸ τρόπαιον ὤμῳ προσερειδόμενον ὀρθὸν, ἐβάδιζεν. &c. *Romulus, ut votum Iovi redderet quam gratiſſimum & oculis civium ſpecioſiſſimum, quercum, quam in caſtris vidit miræ proceritatis, recidit, & inſtar adornavit trophæi, Acronis armis apte ſuſpenſis ex ea, adaptatisque: veſte ipſe ſuccincta & capite fluente coma, laurea coronatus, trophæum dextro innixum humero directum gerens inceſſit.* Inceſſit vero pedes Romulus, uti heic quoque expreſſus; unde Plutarchus Dionyſium, qui eum curru uſum dicit, falli ſcribit; additque rationem: Τοῦ δὲ Ῥωμύλου τὰς εἰκόνας ὁρᾶν ἔστιν ἐν Ῥώμῃ τὰς τροπαιοφόρους πεζὰς ἁπάσας *Romuli autem ſtatuas triumphales, quæ Romæ ſunt, videre eſt omnes pedeſtres.*

XI. Num. *Gentis Furiæ*, cum Inſcr. M. FOVR. L. F. Caput *Iani Bifrontis* comatum & barbatum, qui Marti tam bellico, quam pacifico heic ſubjectus videtur, quod & ipſe Ianus, tam Belli, quam Pacis Deus haberetur; Belli enim tempore templum ejus apertum, Pacis vero clauſum Romanis erat; unde & *Patulcius* & *Cluſius* dictus. Ovidius lib. I. Faſtor.

Inde

Inde vocor Ianus, cui cum Cereale sacerdos
Imponit libum, farraque mista sale.
Nomina ridebis, modo namque Patulcius idem,
Et modo sacrifico Clusius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
Nomine, diversas significare vices

Macrobius lib. I. Saturnal. cap. IX. *Ianum Patulcium & Clusivium invocamus, quia bello caulæ ejus patent, pace clauduntur.* Fuit primus omnium Deorum apud Romanos, ideoque peculiari cognomento quoque *Pater* dictus Ianus; & tum ita barbatus, ut heic, repræsentabatur; unde toties *Ianus Pater* apud Auctores occurrit; unius tantum verba adscribam, quia jam hoc non agimus, Septimii nempe antiqui poëtæ versiculos, quos ex eo adducit temporibus ejus proximus Terentianus Maurus, ob singularem eorum elegantiam, cum & cætera fere munia Iano adscripta referant:

Iane pater, Iane, tuens, dive biceps, biformis,
O cate rerum Sator, ô principium deorum,
Stridula cui limina, cui cardinei tumultus,
Cui reserata mugiunt aurea claustra mundi.
Tibi vetus ara caluit Aborigineo sacello.

Sed & sæpius cernitur Ianus in Nummis Familiarum Romanarum apud F. Vrsinum, imberbis plane, & Juvenili forma sculptus, tum alibi, tum in *Gente Fonteia*, cui similis plane est sequens

Num. sive, Denarius argenteus *Fam. Rom.* cum litera V. & XII. *stellula radiata*, nota, ut videtur, monetali; in quo cernitur *Iani Bifrontis* caput imberbe & Iuvenile; quod haud dubie factum, ad exemplum *Apollinis*, sive *Solis*, quem Veteres juvenili forma semper repræsentare solent. Ianum autem etiam pro *Sole* habitum, osten-

ostendunt illa Arnobii lib. III. *Incipiamus à Iano patre: quem quidam ex vobis mundum, annum alii, Solem etiam prodidere nonnulli.* Sic Nigidius Figulus, Romanorum post Varronem doctissimus, *pronunciavit, Apollinem Ianum esse, Dianamque Lunam*, ut est apud Macrobium lib. I. Saturn. cap. IX. qui & mox subjungit *Ianum quidam Solem demonstrari volunt; & ideo geminum, quasi utriusque januæ cælestis potentem, qui exoriens aperiat diem, occidens claudat.*

TABVLA XLI.

I. Num. *Hadriani*, cum Inscr. COS. III. S. C. Simulachrum *Iani Quadrifrontis*, seminudi cum hasta pura in dextera. Ianus enim non solum biceps, sed etiam quadriceps effingebatur, Georg. Codinus. De Origin. Constantinop. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰάνου ἱστοροῦσι τετράμορφον, διὰ τὰς τεσσάρας τροπάς. *Simulacrum Iani quadriforme esse tradunt, propter quatuor anni conversiones.* vel ut Solem, vel, ut Mundum universum considerabant. Faciunt huc, quæ Servius ad illud VII. Æneid. *Sunt geminæ belli portæ*, notat: *Captis Faleris, civitate Thusciæ, inventum est simulachrum Iani cum frontibus quatuor. Propter quod in foro transitorio constitutum est illis Sacrarium aliud, quod novimus hodieque quatuor portas habere, Ianum sane apud aliquos Quadrifrontem esse, non mirum est. Nam alii eum diei Dominum volunt, in quo ortus est & occasus. Horatius;* Matutine pater, seu Iane libentius audis. *Alii anni totius, quem in quatuor tempora constat esse divisum.* Sic & Macrobius lib. I. Saturn. cap. IX. *Simulachrum ejus plerunque fingitur manu dextera trecentorum & sinistra sexaginta & quinque numerum retinens; ad demonstrandam anni dimensionem, quæ præcipuè est Solis potestas; alii mundum, id est, cælum esse voluerunt.* **. *ideo & apud nos in quatuor partes spectat, ut demonstrat simulachrum ejus Faleris advectum: Gavius Bassus in eo libro quem de Diis composuit, Ianum bifrontem fingi ait quasi superum*

atque

atque inferum ianitorem: eundem quadriformem, quasi universa climata majestate complexum. P. Victor De Regionib. Urbis, in Epilogo de hujus Iani simulachris, sive statuis Romæ eversis ita refert: *Iani Quadrifrontes* XXXVI. *per omnes regiones marmoribus incrustati, & adornati insigniis militaribus & signis. Duo præcipui ad arcum Fabianum superior, inferiorque.*

Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. TR. POT. COS. II. S. C. II.
Simulachrum *Iani Bifrontis* nudi, nisi quod vestis laciniam circa pubem obtentam habeat & sinistro brachio dependentem, cum hasta pura in dextera manu. Hujus tres olim statuæ in foro Romæ. Livius lib. XLI. cap. XXVII. ubi de Q. Fulvii Flacci & A Postumii Albini Censorum operibus publicis locatis agit, *In his*, inquit, *& cloacam circumducendam, & forum porticibus tabernisque claudendum, & Ianos tres faciendos.* Sic Acron Vetus Scholiastes ad illud Horatii lib. II. Satyr. III.

—— postquam omnis res mea Ianum
Ad medium fracta est ——

Notat: *Iani statuæ tres erant; ad unam illarum solebant convenire creditores, & fœneratores, alii ad reddendum, alii ad locandum fœnus:* Idem Acron ad istud Horatii lib. I. Epist. I.

—— Hæc Ianus summus ab imo
Perdocet ——

scribit: *Duo Iani ante Basilicam Pauli steterunt, ubi locus erat fœneratorum. Ianus dicebatur locus, in quo solebant convenire fœneratores.* Hinc Seneca Ianum in foro vivere dixit, in Apocolocynth. *Illo dimisso primus interrogatus Sententiam Ianus Pater; is multa diserte, quod in foro vivat, dixit.* Cæterum Iani bifrontis imago in Antonini Pii Nummo, indicat vel Iano honores aliquos tributos à

Pio, vel Securitatem ſæculi ſub Pio, ut olim ſub Iano, aut Providentiam ejus, quodque Iani alicujus ad inſtar videat ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω, Sane Marcus Aurelius Imp. lib. I. τῶν εἰς ἑαυτὸν *De iis, quæ ad ſe.* §. 16. laudat in patre ſuo Pio, τὸ πόῤῥωθεν προνοητικὸν, καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν ἀτραγῴδως, *quod è longinquo futuri præſagus, & de minimis quibusque citra tumultum providus fuerit.*

III. *.

IV. Num. *M. Calpurnii Piſonis*, ſine ulla quidem Inſcriptione hac in parte, ſed in qua cernitur *Termini Dei* ſimulachrum, uti antiquis effigiari ſolebat; cum ſacrorum inſtumentis, ab una ſimulacri parte, ſimpulo ſcilicet, ab altera vero corona, ad indicandam, uti bene obſervat F. Urſinus gentis Calpurniæ originem à Numa Pompilio Rege ductam, qui primus populum Romanum Deorum cultum docuit, & Termino Deo ſacellum in colle Tarpeio exſtruxit, ut eſt apud Dionyſium Halicarnaſſ. lib. II. & Plutarchum in Problematib. nec non apud Sext. Pompeium Feſtum hiſce verbis: *Termino ſacra faciebant, quod in ejus tutela fines agrorum eſſe putabant, denique Numa Pompilius ſtatuit, eum, qui Terminum exaraſſet, & ipſum, & boves ſacros eſſe.* Corona heic expreſſa eſt, quia Terminus in agris coronari ſolebat. Siculus Flaccus. De conditionib. agror. *Cum Terminos diſponerent, ipſos quidem lapides in ſolidam terram collocabant, proxime ea loca, quibus foſsis factis defixuri eos erant, & unguento, velaminibusque, & coronis eos ornabant.* Quo pertinet illud Appuleji lib. I. Apolog. *Negant vidiſſe qui fuere, unum talem in finibus ejus lapidem unctum, aut ramum coronatum.* Nec non Tibulli lib. I. Eleg. I.

Nam veneror, ſeu ſtipes habet deſertus in agris,
Seu vetus in trivio florida ſerta lapis.

Item Minucii Felicis in Octavio: *Vt tum luculento die in lapides eunā*

patiaris impingere, effigiatos sane, & unctos, & coronatos. Denique Aurelii Prudentii lib. II. contra Symmachum:

——— Vel lapis illic
Si stetit antiquus, quem cingere sueverat error
Fasceolis.

Simpulum adjectum ad ipsum Numam ut sacrorum auctorem & Pontificem referendum est.

Num. *Augusti*, cum Inscr. IMP. CAESAR. Simulachrum *Termini Dei* cum corona radiata in capite, & fulmine adjacente. Hoc Emblema interpretes vulgo referunt ad dictum istud Augusti: *Festina lentè.* Terminum enim moram, fulmen vero celeritatem indicare volunt. Clariss. Alb. Rubenio autem potius videtur alludi ad Terminum illum, qui, ut est in ænigmate, *Iovi ipsi Regi noluit concedere.* ad designandum, Augustum non magis inimicorum, & hostium machinationibus cedere, quam Terminum illum Iovi. *Fulmina* enim inimicos indicare Oneirocritici docent; ut Astrampsychus: βαίνων κεραυνοῖς δ' ἐχθρῶν βλάβην φύγοις. *Incedens per fulmina, inimicorum damnum feres.* Artemidorus lib. II. cap. VIII. de somniantibus se fulmine tangi, inter alia habet: γεγαμηκότας δὲ διΐστησε, καὶ κοινωνοὺς, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ φίλους ἐχθροὺς ποιεῖ. οὐ γὰρ ὁ κεραυνὸς ἑνοῖ, ἀλλὰ τὰ ἡνωμένα χωρίζει. *At vero jam contracta matrimonia dissolvit, & sodales, & fratres, & amicos inimicos facit: fulmen enim non unit, sed etiam unita separat.* Terminum porro *radiatum* esse, quia Augustus, notante Servio ad Eclogam IV. Virgilii, statuam, sive simulachrum suum cum Apollinis insignibus fieri curavit; proque ejus filio se haberi voluit, teste Suetonio, & aliis. Hæc quidem Alb. Rubenii sententia. Verum, si quis Nummum hunc attentius considerare velit, utique insigniorem ejus interpretationem inventurus est; cujus nos originem paullo altius repetemus. Tarquinius Priscus Rex Rom. ultimo prælio cum Sabinis voverat Templum *Iovi*, *Iunoni* & *Minervæ*; De V.

cujus ædificatione ita ſcribit Dionyſius Halicarnaſſ. lib. III. Antiq. Rom. Ἄξιον δ᾽ ἐστὶ τὰ περὶ τὴν κατασκευῆς αὐτοῦ γενόμενα διελθεῖν, ἃ παραδεδώκασιν ἅπαντες οἱ τὰς ἐπιχωρίους συναγαγόντες ἱστορίας. ἐπειδὰν γὰρ &c. Quia locus nimis prolixus eſt, Latine tantum adſcribam : *Memorabile eſt & quod ante iſtius templi ædificationem accidit, conſtanter ab omnibus Romanis ſcriptoribus proditum.* Ædificaturus Tarquinius, convocatis auguribus, juſſit primum deos conſuli de loco, quiſnam urbis locus fano ædificando eſſet aptiſſimus, Diiſque ipſis gratiſſimus. cumque oſtendiſſent imminentem foro tumulum, qui tum Tarpejus dictus, nunc Capitolinus vocatur, juſſit iterum conſultis auſpiciis reſpondere, qua tumuli parte deberet fundamenta jacere. Nam id erat non admodum facile: quod multæ in eo eſſent deorum, geniorumque aræ, modico à ſe invicem diſjunctæ intervallo, quas oportebat alio transmoveri, totamque aream ædificando Diis fano tribui. Placuit auguribus de ſingulis aris ibi ſitis aves conſulere, & ſi dii concederent, tunc eos loco movere. ibi cæteri dii & genii permiſerunt eis aras in alia loca transferre; Terminus tantum, & Iuventas. *nullis, quamlibet crebris, augurum precibus & ſupplicationibus flecti potuerunt, ut ſuſtinerent locis ſuis cedere; quo factum eſt, ut eorum aræ contineantur templi ambitu; atque altera quidem nunc in veſtibulo Minervæ ſita eſt, altera in ipſa æde prope pulvinarium. Hinc conjiciebant Vates, nec movendos unquam Vrbis Terminos, nec Iuvenilem Vigorem ei defore. quorum neutrum uſque ad hæc noſtra tempora per ætates jam* XXIII. *vanum fuit.* Huc uſque Dionyſius, qui Auguſti temporibus vixit; ſic, ut haud abſurde quis ſuſpicari poſſet, Auguſtum iſtud hoc nummo deſignare voluiſſe, nempe, quod nec *Terminus*, nec *Iuventas* (quæ denotatur per coronam radiatam in capite, ut inſigne Apollinis, ſive Solis, qui juvenili ætate ſemper cenſetur) eo uſque Iovi, aut Fulmini ipſius ceſſerint; hoc eſt, urbem Romam non tantum antiquos terminos conſervaſſe, ſed etiam

etiam extendisse; nec ætate consumptam, sed potius juvenili vigore florentem & vegetiorem esse; secundum istud, quo Augustus gloriari solebat, se *Romam marmoream relinquere, quam lateritiam accepisset*, ut testatur Suetonius in ejus Vita, cap. XXIX.

Num. *Getæ*, cum Inscript. BONVS EVENTVS. Iuvenis nudus, stans ante aram accensam cum patera in dextera, & spica ac papavere in sinistra manu, repræsentans BONVM EVENTVM Deum, quem Varro lib. I. de R. R. inter XII. Deos Consentes, qui agriculturæ præerant, recenset, & invocat, hisce verbis: *Quoniam*, inquit, *ut ajunt, Dei facientes adjuvant prius invocabo eos, nec, ut Homerus & Ennius, Musas, sed* XII. *Deos Consentes. Neque tamen Vrbanos, quorum imagines ad forum auratæ stant, sex mares, & fæminæ totidem, sed illos* XII. *Deos qui maxime agricolarum duces sunt. Primum, qui omnes fructus agriculturæ cælo & terra continent Iovem & Tellurem* &c. *Nec non precor Lympham, &* BONVM EVENTVM; *quoniam sine aqua omnis arida atque misera agricultura: sine successu & Bono Eventu frustratio est, non cultura.* Plane autem heic expressus, quemadmodum Plinius scribit lib. XXXIV. cap. VIII. ab Euphranore factum, quod Romæ erat, *simulacum* BONI EVENTVS *dextera pateram, sinistra spicam & papaver tenens.* Idem lib. XXXVI. cap. V. alterius à Praxitele facti meminit: *Romæ* Praxitelis opera sunt: *Flora, Triptolemus, Ceres in hortis Servilianis*; BONI EVENTVS, *& Bonæ Fortunæ simulachra in Capitolio.* Templum *Boni Eventus* in Regione IX. prope Thermas Agrippæ collocat P. Victor. VI.

Num. *Severi*, cum Inscr. BONI EVENTVC. Heic *Bonus Eventus* sub forma Matronæ decorè cultæ, cum patera frugibus plena in dextera, & spicis in sinistra manu repræsentatur; unde manifestum, sub fæminea specie, æque ac *Segestiam, Tutelinam* aliasque Deas agrestes, etiam *Bonum Eventum* agrorum culturæ & frugum præfuisse. VII.

VIII. Num. *Titi*, cum Inscr. BONVS EVENTVS AVGVSTI. S C. Heic denuo solita Iuvenis nudi forma pateram dextra, & spicas sinistra manu tenentis, *Bonus Eventus* expressus; & ad Imperatorem Titum in Inscriptione relatus; forte ob *Bonum Eventum*, quem in Expeditione Iudacia habuit, quando Victor redux ab Hierosolymæ expugnatione. Referri huc potest istud Salviani lib. VII. De Gubern. Dei: *Si quando nobis prosperi aliquid præter spem nostram & meritum Deus tribuit, alius adscribit hoc Fortunæ, alius Eventui, nemo Deo.*

IX. Num. *Gentis Antiæ*, cum Inscr. DEI PENATES. Duo capita Iuvenilia, quorum alterum etiam fascia cinctum, DEORVM PENATIVM imagines referunt. Hoc credebatur Æneas Trojâ advexisse in Italiam. Hector ad Æneam apud Virgilium lib. II. Æneid.

Sacra suosque tibi commendat Troia Penates.

Et postea ipse Æneas:

——— Feror exsul in altum
Cum sociis, natoque, Penatibus, & magnis Dis.

Macrobius lib. III. Saturnal. cap. IV. *Nigidius de Diis, libro XIX. requirit, num Dii Penates sint Trojanorum Apollo & Neptunus, qui muros eis fecisse dicuntur; & num eos in Italiam Æneas advexerit.* Et paullo post: *Varro Humanarum libro secundo Dardanum refert Deos Penates ex Samothracia in Phrygiam, & Æneam ex Troia in Italiam detulisse. Qui sint autem Dii Penates, in libro quidem memorato Varro non exprimit; sed qui diligentius eruunt veritatem, Penates esse dixerunt, per quos penitus spiramus, per quos habemus corpus, per quos rationem animi possidemus; esse autem medium æthera Iovem, Iunonem vero imum aëra cum terra, & Minervam summum ætheris cacumen. & argumento utuntur, quod Tarquinius Demarati Corinthi filius,*

filius, *Samothracicis religionibus mystice imbutus*, *uno templo ac sub eodem tecto numina memorata conjunxit*. *Cassius Hemira dicit Samothracas Deos*, *eosdemque Romanorum Penates proprie dici* θεοὺς μεγάλους, θεοὺς χρηστοὺς, θεοὺς δυνατούς. *Virgilius hæc sciens* ait:
Cum sociis natoque, *Penatibus & Magnis Dis.* *quod exprimit* θεοὺς μεγάλους. Vide sis & quæ porro dicto capite Macrobius habet; uti & quæ Dionysius Halicarn. lib. I. Antiq. Rom. prolixe de Penatibus scribit. nec non Arnobius lib. III. advers. Gentes.

Num. *Gentis Sulpiciæ*, cum Inscr. L. SERVIVS. RVFVS. X.
Heic vicissim duo capita juvenilia cernuntur, cum pileis, duabusque stellis supra adjunctis. Hoc etiam quidam pro *Dis Penatibus* habent; alii *Dioscuros*, Castorem & Pollucem esse volunt, ob pileos dimidiam ovi partem referentes, & stellas adjectas, sic enim Dioscuri à Luciano describuntur, cujus verba mox ad Num. XII. adducemus. Hoc loco Appuleius nobis succurret lib. X. ubi scribit. *Castor & Pollux*, *quorum capita cassides æratæ stellarum apicibus insignes* XI. *contegebant*. Sic in alio

Num. *Ejusdem Gentis Sulpitiæ*, sine Inscr. cernuntur duo Iu- XI.
venes nudi galeati, stantes, quisque hastam sinistra manu ita versam tenens, ut decussim exprimant. Hos etiam quidam *Deos Penates* esse volunt, moti præsertim Dionysiii Halicarnassei verbis. lib. Antiquitat. Rom. ubi ita scribit: Νεὼς ἐν Ῥώμῃ δείκνυται τῆς ἀγορᾶς οὐ πόρρω, &c. ἐν δὲ τούτῳ κεῖνται τῶν Τρωϊκῶν θεῶν εἰκόνες, ἅπασιν ὁρᾶν, ΔΕΝΑΤΑΣ ἐπιγραφὴν ἔχουσαι δηλοῦσαν τοὺς Πενάτας. δοκεῖ γάρ μοι, τοῦ Π μήπω γράμματος εὑρημένου τῷ δέλτα δηλοῦν τὴν ἐκείνου δύναμιν τοὺς παλαιούς. εἰσὶ δὲ νεανίαι δύο καθήμενοι, δόρατα διειληφότες, τῆς παλαιᾶς ἔργα τέχνης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐν ἱεροῖς ἀρχαίοις εἴδωλα τῶν θεῶν τούτων ἐθεασάμεθα, καὶ ἐν ἅπασι νεανίσκοι δύο στρατιωτικὰ χήματα φαίνονται ἔχοντες. *Templum Romæ non*

mæ non procul à foro oſtenditur. &c. *in eo poſitæ ſunt Trojanorum deorum imagines, quas cuivis fas eſt inſpicere, cum inſcriptione* DENATES, *quæ Penates ſignificat. Videntur enim mihi priſci ante inventum P. uſurpaſſe pro eo D literam. Sunt autem haſtati duo juvenes habitu ſedentium admodum antiqui operis. Alia quoque multa in antiquis templis horum deorum idola conſpeximus & in omnibus duo juvenes militari habitu.* Voſſius lib. I. De Orig. & Progr. Idolol. cap. XII. putat, loco DENATES, quomodo Dionyſius legit, primitus PENATES fuiſſe, poſtea ex litera P productione obliterata viſum eſſe D, quod fuerat P. Et ſane *Penates* ita publice in templis Romæ repræſentatos ſub forma duorum juvenum haſtatorum, hæc Dionyſiii verba dubitare non ſinunt; cum tamen veram eorum effigiem idem Dionyſius ibidem paullo ante, inter ea, quæ penitius ſcrutari per leges non licet, reponat, omnino cenſeo cum Lud. Vive Comentar. ad Auguſtin. De Civit. Dei, lib. I. cap. III. quem & ſequitur Voſſius dicto loco, duos illos juvenes haſtatos à Dionyſio Romæ viſos, fuiſſe Dioſcuros, ſive Caſtorem & Pollucem; quos Romani coluere, eoſque forſan pro Vrbis cuſtodibus, Penatium inſtar, credi voluere, propter nobilem operam, quam bello navaſſe Latino dicebantur. Bene quoque negat Vives, Caſtorem & Pollucem, Penates Trojanorum fuiſſe, cum ſub ipſum bellum Trojanum, rapta jam Helena, primum fato conceſſerit.

XII. Num. *Gentis Scriboniæ*, cum Inſcript. C. SCR. ROMA. Vides heic duos Iuvenes armatos, equis albis, velocibus inſidentes, haſtatos ambos, cum pileis in capite dimidiam ovi partem referentibus, & deſuper duas ſtellulas imminentes; plane, uti Caſtor & Pollux à Luciano in Dialogo Apollinis & Mercurii deſcribuntur, ubi Apollinem ita loquentem introducit: ὤνησας, διδάξας τὰ γνωρίσματα. ἐπεὶ τάγε ἄλλα πάντα ἴσα, τὸ ὠὸν τὸ ἡμίτομον, καὶ ἀστὴρ ὑπεράνω, καὶ ἀκόντιον ἐν τῇ χειρὶ, καὶ ἵππος ἑκατέρῳ

γέρῳ λευκός. ὥστε πολλάκις ἐγὼ τὸν μὲν, προσεῖπον Κάστορα, Πολυδεύκην ὄντα. τὸν δὲ τῷ τοῦ Πολυδεύκους ὀνόματι. *Operæ pretium fecisti, qui notas quibus dignosci queant, me docueris, Nam cætera certe omnia æqualia sunt, ovi pars dimidia, stella desuper imminens, & equus utrique albus. Quare sæpe equidem Castorem appellavi hunc, qui Pollux erat; & rursus Castorem Pollucis nomine.* Ovi partes designant Fabulam, quæ istos ovo exclusos vult; uti & stellulæ adjectæ, quod tempestatis tempore nautis tali forma sese ostendere & succurrere dicantur: Hinc Horatius lib. I. od. XII.

——— Quorum simul alba nautis
Stella refulsit.

Lucianus eodem Dialogo paulò pòst: Προσέταξαν αὐτοῖν ὑπηρετεῖν τῷ Ποσειδῶνι. καὶ καθιππεύειν δεῖ τὸ πέλαγος, καὶ ἄν που ναύτας χειμαζομένους ἴδωσιν, ἐπικαθίσαντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, σώζειν τοὺς ἐμπλέοντας. *Illis injunctum est, ut Neptuno ministrent, & pelagus obequitent, & sicubi nautas tempestate periclitantes adspexerint, navigio insidentes, incolumes navigantes præstent.* His A. Postumius Dictator, bello Latino, anno V. C. CCLVII. ædem vovit, & exstruxit: quam postea restituit L. Metellus; quæ vulgo *Castoris*, & *Castorum* dicebatur.

TABVLA XLII.

Num. *Getæ*, cum Inscr. CASTOR. Geta Iuvenis, Severi Imp. Filius sub forma *Castoris* militari habitu, sinistra hastam tenentis, & dextra equum fræno apprehensum manu ducentis Vnde Horatius lib. I. Sat. II. I.

Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
Pugnis ———

Et lib. I. Od. XII.

Dicam & Alciden, puerosque Ledæ,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem ———

Ad imitationem Homeri, qui Οδυσ. λ. appellat Κάϛορά θ' ἱππόδαμον, ϗ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα.

II. Num. *Commodi*, cum Inscript. PENATES P. R. & infra VESTA. SC. Cernitur heic figura stans, nuda, nisi quod tenue velamentum super humeros habeat, sinistra hastam puram, dextra Lucernam, sive Lampadem tenens; uti *Vestales* sæpius in nummis cum Lampade cernuntur. Inscriptio *Penates Populi Romani* indicat, uti & VESTAM; & hanc ex eorum numero & Troja advectam fuisse refert quoque Macrobius lib. III. Saturnal. cap. IV. ubi ait: *Eodem nomine appellavit & Vestam, quam de numero Penatium, aut certe comitem eorum esse, manifestum est: adeo ut & Consules, Prætores, seu Dictatores, cum adeunt Magistratum Lavinii rem divinam faciant Penatibus pariter & Vestæ. Sed & Virgilius, ubi ex persona Hectoris dixit:*

Sacra suosque sibi commendat Troia Penates.
mox subiecit:
Sic ait, & manibus vittas, Vestamque potentem,
Æternamque adytis effert penetralibus ignem.

Sunt qui putant Vestam non tam fuisse ex Penatibus, quam Penatibus additum focum. Faciunt huc illa Ciceronis lib. II. De Nat. Deor. *Vestæ nomen à Græcis est; ea est enim, quæ illis* ἑϛία *dicitur. Vis autem ejus ad aras & focos pertinet: itaque in ea Dea, quæ est rerum custos intimarum, omnis & precatio & Sacrificatio extrema est. Nec longe absunt ab hac vi, Dii Penates, sive à penu ducto nomine,*

nomine, (eſt enim omne, quo veſcuntur homines penus) ſive ab eo, quod penitus inſident, ex quo etiam Penetrales à Poëtis vocantur.

Num. *Pertinacis*, cum Inſcr. DIS CVSTODIBVS. Fæmina ſtolata cum Cornu copiæ in ſiniſtra; & navis gubernaculum Sphæræ impoſitum dextra tenens. quomodo *Fortunam* antiqui repræſentare ſolent; quam inſcriptio indicat, locum quoque inter *Deos Cuſtodes*, id eſt, *Genios* habuiſſe. Et hæc FORTVNA AVREA colebatur in Principum cubiculo, & una cum Imperio tradebatur ſucceſſori. I. Capitolinus de Antonino Pio : *Tertia die, cum ſe gravari videret, Marco Antonino, Rempublicam, & filiam præſentibus præfectis commendavit;* FORTVNAMQVE AVREAM, *quæ in cubiculo Principum poni ſolebat, transſerri ad eum juſsit.* Hanc deſignat Ammianus Marcellinus lib. XXX. non procul ab initio, ubi recenſet omnia, quæ. Valentiniani obitum præceſſeruut. *Nocte per quietem videbat conjugem ſuam abſentem ſedere paſsis capillis, amictu ſquallenti contectam; quam æſtimari dabatur* FORTVNAM EIVS *eſſe, cum tetro habitu diſceſſuram.* Quemadmodum enim unicuique homini ſuus Genius, ſic etiam Fortuna ſua adſcribebatur. Hujus *Cuſtodiæ* Pertinax commendare ſe videtur. III.

Num. *Criſpinæ*, Vxoris Commodi Imp. cum Inſcript. DIS GENITALIBVS. Cernitur heic Ara quadrata, in qua ignis accenſus, quam Criſpina *Dîs Genitalibus* dedicare videtur. Forſan, ut fæcunditatem ab iis impetraret; vel, ut fætum conceptum Cuſtodiæ & Tutelæ eorum commmendaret. Dicti *Genitales*, quod homines ab iis ſint geniti; ac quibus debeantur omnis generationis primordia. Meminit eorum Ennius lib. I. Annal apud Cicer. lib. I. Tuſc. Quæſt. & Servium ad lib. VI. Æneid. IV.

Romulus in cœlo cum Dis Genitalibus ævum
Degit:

Item Ausonius in Periocha IV. Æneid.

Iupiter interea cum Dis Genitalibus una
Concilium cogit superum de rebus Achivis.

Estque hæc vox nova, & ab Ennio conficta, ut testatur M. Cicero lib. De Oratore, ex emendatione Lambini: *Vel sæpe,* inquit, *vel sine conjunctione Verba novantur, ut illud Senis diserti, DI Genitales.* Antea legebatur *ille sensus disertus in digenitalis.* Unde Turnebus lib. XX. Adversf. cap. XXIV. *ut ille Ennius: DI genitales.* P. Merula verò ad lib. I. Annal. Ennii, legendum putat: *ut ille Senex disertus Annalibus, DI Genitales.* Quasi vox *Annalibus* ab Exscriptionibus abbreviata *Ann.* postea *In* facta fuerit, Verum hæc obiter, καὶ ὡς ἐν παρόδῳ.

V. Num. *Neronis*, cum Inscr. GENIO AVGVSTI. S. C. *Genius Neronis* velatus circa pubem, cætera nudus, stans ante aram accensam, sinistra Cornu copiæ, dextera pateram super aram quasi libaturus, tenens. De Geniis in genere videndus I. Lipsius lib. I. Physiolog. Stoic. cap. XIX. & XX. item Henr. Lindenbrogius ad cap. III. Censorini De Die Natali; qui ita scribit. *Genius est Deus, cujus in tutela, ut quisque natus est, vivit.* Et paullo post: *Genius autem ita nobis assiduus observator appositus est, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed ab utero matris exceptos, ad extremum vitæ diem comitetur.* Notum autem GENIVM AVGVSTI sive *Cæsaris*; in tali veneratione fuisse, ut nullum sanctius jusjurandum fieri putarent, quam per *Genium Cæsaris*, Unde Tertullianus Apologet. cap. XXVIII. *Citius denique apud vos per omnes Deos, quam per unum Genium Cæsaris pejeratur.* Quod heic pateram quasi libans super aram accensam teneat, posset quis suspicari, ac si referendum foret ad sacrificandi modum, quem Veteres Die Natali servabant, cum ab omni cæde & sanguine hostiarum abstinerent, & Genio merum tantum funderent. Cen-

sorinus

forinus cap. II. ad illud Persii *Funde merum Genio. Hic forsitan quis quærat*, inquit, *quid causæ sit, ut merum fundendum Genio, non hostiam faciendam pucaverit? quod scilicet, ut Varro testatur in eo libro, cui titulus* ATTICVS, *& est de Numeris, id moris institutique majores nostri tenuerunt, ut, cum die natali munus annale Genio solverent, manu à cæde & sanguine abstinerent, ne die, quâ ipsi lucem accepissent, aliis demerent.* Verum ut ut hoc antiquis temporibus observatum fuerit, postea tamen in desuetudinem abiisse liquet ex variis veterum testimoniis. Sic Horatius lib. IV. Od. X. De Die natali Mæcenatis:

> *Ridet argento domus; ara, castis*
> *Vincta verbenis, avet immolato*
> *Spargier agno.*

Lampridius in Alexandro Severo: *Cum natalem diem commendaret, hostia cruenta effugit.* Spartianus in Anton. Geta: *Nam cum infantis Getæ natalem Severus commendare vellet, hostiam popa nomine Antoninus percussit.* Imo in Fragmento Inscriptionum Fratrum Arvalium, quod habetur in Corpore Gruteriano pag. CXVIII. ubi de Natali Neronis:

. . . IN. CAPITOLIO. OB. NATALEM. NERO
NIS. AVG. GERMANICI. IOVI. B. M. IVNONI
VACCAM. MINERVÆ. VACCAM. FELICI
TATI. PVBLICÆ. VACCAM. CONCORDIÆ. VACCAM
GENIO. IPSIVS. TAVRVM. . . .

Num. *Constantii Chlori*, cum Inscr. GENIO POPVLI ROMANI. S.F. *Genius* cum Cornu Copiæ & patera, ut antea nudus, nisi quod caput velatum, ac tenue involucrum humeris injectum habeat. GENIO POPVLI ROMANI, qui à

Dione Cassio lib. XLVII. & lib. L. Γένι☉ ꝑ δήμȣ dicitur; ab Ammiano Marcellino non semel *Genius Publicus*, sæpissimè posteriores Imperatores à Diocletiano ad Constantinum Magnum usque sese commendant, ut ex Nummis eorum apparet; videturque istis temporibus istius *Genii* cultus valde frequens Augustis, & Populo Romano fuisse. De Juliano Apostata Ammianus Marcellinus lib. XXV. scribit: *Vidit squalidius, ut confessus est proximis, speciem illam* GENII PVBLICI, *quam, cum ad Augustum surgeret culmen, conspexit in Galliis, velato capite cum Cornucopiæ per aulæa tristius discendentem.* Nec enim modo hominum, sed & regionum, Regnorum, Urbium sui credebantur esse Genii: Q. Symmachus in Relatione suâ ad A A A. pro instaurando veteri Deorum cultu: *Suus cuique mos, suus cuique ritus est, varios custodibus Urbibus cunctis mens divina distribuit, ut animæ nascentibus, ita populis fatales Genii dividuntur.* Ad quæ inter alia Prudentius lib. II. advers. Symmachum, respondet:

Quanquam cur Genium Romæ mihi fingitis unum?
Cum portis, domibus thermis, stabulis soleatis
Adsignare suos Genios? perque omnia membra
Vrbis, perque locos Geniorum millia multa
Fingere, ne propria vacet angulus ullus ab umbrâ.

VII. Num. *Antonini Pii.* cum Inscr. GENIO SENATVS Cernitur heic *Genius* togatus, instar Antonini Cæsaris, quem etiam de facie referre videtur, dextra Lauri ramum, sinistra hastam ferens. Ex Inscriptione autem apparet, quasi *Senatus* non alium *Genium*, quam ipsum Antoninum Pium, cujus imaginem Nummus repræsentare videtur, agnoscere vellet in cujus scilicet tutela esset, & cujus ductu omnia perageret.

VIII. Num. *Trajani Decii.* cum Inscr. GENIVS EXERCITVS ILLYRICIANI. S.C. *Genius Exercitus* solita quidem forma nudus præter

præter velamen, tum circa humerum, dextra pateram, ſiniſtra Cornu-copiæ tenens; ſed in capite Modium præter morem geſtans; à latere quoque adſtat ſignum militare. Et hic quidem Genius in Nummis Trajani Decii, primus eſt, qui ita cum Modio in capite ſculptus cernitur; quod in Nummis anteriorum Imperatorum nuſquam obſervatur, in Nummis verò poſteriorum Impp. ſæpius occurrit; Ejus vero rei rationem necdum expiſcari licuit; Verum quidem eſt, Serapidem Ægyptiorum Deum ſemper cum Modio, ſive, ut Macrobius vocat, calatho in capite fingi, uti cernere eſt in Nummis aliquot ſequentibus: ſed ratio illius nihil ad Genium pertinere videtur, ut ſtatim audiemus. Cœterum GENIO EXERCITVS ILLYRICIANI Decius hunc Nummum inſcribit, utpote qui ab exercitu in Illyrico primum Imperator ſalutatus eſt. *Genii Exercitus* quoque meminit Vetus Inſcriptio in Marmore effoſſo Romæ ſub Capitolio apud arcum Imp. L. Septimii, quæ exſtat apud Gruterum pag. CIX.

GENIO. EXERCITVS
QVI EXTINGVENDIS. SAEVISSIMIS. LATRONIB
FIDE. ET. DEVOTIONE. ROM. EXPECTAT. ET
VOTIS. OMNIVM. SATISFECIT

Num. *Antonini Pii* abſque Inſcriptione, ſed in quo duo capita, virile alterum, alterum muliebre, cernuntur *Serapin* & *Iſidem* Ægyptiorum Deos deſignantia. Et Serapis quidem repræſentatur denſo capillitio, & barba hirſuta inſtructus, cum Modio, ſive calatho in capite. Iſis verò cum coma torta & reflexa, ac *flore* ſacro in capite. De Serapide Macrobius lib. I. Saturn. cap. XX. *Eidem Ægypto adjacens civitas, quæ conditorem Alexandrum Macedonem gloriatur, Sarapin atque Iſin cultu pæne attonitæ venerationis obſervat: omnem tamen illam venerationem Soliſe ſub illius nomine teſtatur impendere, vel dum calathum capiti ejus inſigunt.* Et paullo poſt: *Cujus caput inſignitur calatho, & altitudinem ſideris monſtrat, & potentiam capacitatis oſtentat.* XI.

ostentat: quia in eum omnia terrena redeunt, dum immisso calore rapiuntur. Suidas similiter in Σάραπις aït, μόδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸ πῆχυν. *modium habere in capite, & cubitum.* Sic Rufinus Histor Ecclest. lib. II. cap. XXIII. De Serapide: *Alii* inquit, *Iovem putant, cujus capiti modius super positus, vel quia cum mensura modoque cuncta docet moderari, vel vitam mortalibus frugum largitate præberi.* De Iside, & *Flore* ejus in capite, nisi forsan sit Calathus, uti alias in nummis Isis videtur, quædam dicenda erunt ad Tab. XLVII.

X. Num. *Postumi*, cum Inscr. SERAPI. COMITI. AVG. *Deus Serapis* Ægyptiorum, cum modio in capite, sinistra Scipionem tenens, dextram protendens. Quamvis autem Serapis proprius & peculiaris esset Ægyptiorum Deus, nihilominus & in Græcia multis in locis cultus fuit, & præsertim Athenis, ut testis Pausanias lib. I. Romæ etiam templum habuisse in Regione I. in Reg. II. & Reg. IX. sive Circo Flaminio legere est apud P. Victorem De Regionib. Vrbis.

XI. Num. *Anton. Caracalli*, cum Inscrip. P. M. TR. P. XV. COS. III. P. P. Cernitur heic figura laxo vestimento amicta, sinistra scipionem ferens, dextram vero attollens, cum modio in capite; quod signum Dei *Serapidis* est; quem Caracalla in Nummis cudi fecit, ut videtur, in memoriam itineris sui in Ægyptum, quam regionem eum adiisse testatur Spartianus in ejus Vita: *Inde Alexandriam petiit: in gymnasium populum convocavit, eumque objurgavit.* &c. Et Postea: *Sacra Isidis* Romam deportavit, & *templa* ubique *magnifica eidem Deæ fecit. Sacra etiam majore reverentia celebravit, quam antea celebrabantur.*

XII. Num. *Victorini* cum Inscr. SÆCVLI FELICITAS. Matrona stolata, sinistro pede navis rostro insistens, & puerum nudum in gremio tenens, cum modio vicissim in capite; adstat & navis

navis gubernaculum. quod *Fortunæ* Symbolum eſt, quæ heic deſignatur; FORTVNA nempe PRIMOGENIA; cujus in gremio Victorinus puer ſedet, ad imitationem *Iovis pueri*, cui Imperatorum filios comparari, ex Valeriani Iunioris Nummo ſupra Tab. XXXV. manifeſtum; Iovis verò pueri ſimulachrum ita olim Præneſte viſebatur. Cicero De Divinatione: *Is eſt hodie locus ſeptus religioſè propter Iovis pueri ſignum, qui lactens cum Iunone in gremio Fortunæ ſedens, & mammam appetens, caſtiſsimè colitur à Matronis.*

Fitque ejus mentio in Inſcriptione antiqua, Præneſte olim reperta, quæ habetur in Corpore Gruteriano pag. LXXVI.

FORTVNÆ
IOVIS. PVERI
PRIMIGENIÆ
D. D
EX. SORTE. COMPOS
FACTVS
NOTHVS. RVFICANÆ
L. F. PLO TILLÆ

Nec non in alia ibidem

FORTVNÆ
PRIMOGENIÆ
IOVI. PVERO
EX. TESTAMENTO
&c.

Modius in capite *Fortunæ Primigeniæ* denotare videtur potentiam illius, in nova prole ſuſcepta ſovenda. Statuam *Fortunæ Vrbis* cum

Ee modio

modio Constantinopol. positam, commemorat Georg. Codinus De Originib. Constantinop. Ἡ δὲ τύχη τῆς πόλεως ἵςατο χαλκῆ μετὰ μοδίου ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀψίδι τοῦ φόρου. *Fortuna urbis ænea cum modio posita erat in Orientali arcu fori.*

TABVLA XLIII.

I. Num. *Antonini Pii* sine inscriptione quidem, sed in quo mirificum, sive potius mysticum spectatur *Caput*, barbatum, cornutum, radiatum, cum Modio in vertice; adest & Tridens, cui se Serpens circumvolvit. Indicat enim hic Nummus *Serapin*, qui per Modium, & *Ammonem*, qui per Cornua, & *Solem*, qui per Radios, & *Neptunum*, qui per Tridentem, & *Æsculapium*, qui per Serpentem designatur, unum eundemque Deum esse, variis tantum Nominibus à gentibus appellatum; quod etiam multis docet Macrobius lib. I. Saturnal à cap. XVII. ad cap. XXIII. omnes scilicet ad Solem referri. Hinc Martianus Capella lib. II. De Nuptiis Philologiæ ad Solem:

> *Te Serapin Nilus, Memphis veneratur Osirim,*
> *Dissona Sacra Mithram, Ditemque, ferumque Typhonem,*
> *Attys pulcher item, currui & puer almus aratri,*
> *Ammon & arentis Libyes, ac Biblius Adon.*
> *Sic vario cunctus te nomine convocat orbis,*

Quos versus, ut cæteros, qui præcedunt & sequuntur, eleganti Diatriba illustravit Ioan. Franc. Grandis scripta ad Lud. Guez. Balzacum. Cujus etiam videnda alia Dissertatio De Variis Dei Nominibus &c. Ætheri sive Soli attributis, quam inscripsit Gabr. Naudæo. Hinc quoque apud Nonum lib. XL. Dionysiacôn Bacchus ad Solem:

Βῆλε

Βῆλος ἐπ' Εὐφρήταο, Λίβυς κεκλημένος Ἄμμων
Ἆπις ἔφυς Νειλῶος, Ἄραψ Κρονὸς, Ἀσσύριος Ζεύς.

Belus Euphratæ, Libycus vocatus Ammon,
Apis es Niliacus, Arabs Saturnius, Aſſyrius Iupiter.

Et paullò pòſt:

Εἴτε Σάραπις ἔφυς Αἰγύπτιος, ἀνέφελος Ζεύς.
Εἰ χρόνος, εἰ Φαέθων πολυώνυμος, εἴτε σε Μίθρης,
Ἥλιος Βαβυλῶνος, ἐν Ἑλλάδι Δελφὸς Ἀπόλλων.

Sive Serapis es Ægyptius, in nubis Iupiter;
Si Tempus, ſi Phaëthon multi nominis, & ſi tu Mithres.
Sol Babylonis, in Græcia Delphicus Apollo.

Habetur quoque oraculum quoddam Apollinis apud Iulianum Imperatorem, Oratione ad Solem, cujus hæc verba ſunt:

Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἀΐδης, εἷς Ἥλιος, εἷς τε Σάραπις.

Vnus Iupiter, unus Pluto, unus Sol unuſque Serapis.

Diodorus Siculus Biblioth. Hiſtor. lib. I. Τὸν δὲ Ὄσιριν οἱ μὲν Σάραπιν, οἱ δὲ Διόνυσον, οἱ δὲ Πλούτωνα, οἱ δὲ Ἄμμονα, τινὲς δὲ Δία, πολλοὶ δὲ Πᾶνα νενομίκασι. *Oſirin autem modo Serapin, modo Dionyſium, interdum Plutonem, interdum Ammonem, quandoque Iovem, non raro Pana eſſe putant.* Sic quoque Plutarcho in De Iſide & Oſiride, Oſiris, Pluto, Bacchus, Sarapis, Apis, Oceanus, Sol, Sirius, idem denotant Numen. Apud Laur. Pignorium in Expoſit. Menſæ Iſiacæ, videre eſt Gemmam, in qua *Iſis* & *Serapis* ambo eodem ornatu & forma ſcalpti ſunt, quo Serapis in hoc

Antonini Pii Nummo. ad designandum, quod tam *Isis*, quam *Serapis* & tam Serapis quam Isis omnia, ac etiam semet invicem comprehendant; ac nonnunquam pro eodem Numine accipiantur; quamvis sæpius *Isis* ad Lunam, quæ etiam sub variis cognominibus culta, referatur. Hinc optime Martianus Capella lib. VIII. De Nupt. Philol. *Soli, Lunæque diversitas gentium innumera vocabula sociavit.*

II. Num. *Iuliani*, Desertoris, cum Inscr. DEO SERAPIDI. *Serapis* cum Modio, & *Isis* cum *Flore* sacro in capite, sive potius *Iulianus* ipse, & uxor ejus *Helena*, sub forma Serapidis, & Isidis repræsentati. Nam vultus omnino ipsius Iuliani est, ut ex aliis ejus Nummis manifestum. Præ cæteris enim Iulianus Serapidem in honore habuit, adeoque sub ejus specie exhiberi voluit; vel ab Ægyptiis vultus ejus, cum Serapidis uti uxoris ejus, cum Isidis insignibus nummis impressus; ut ei adularentur, quem suæ superstitionis & idolorum cultus restitutorem agnoscebant, dum Christianam religionem contemneret, sperneretque. Ad cultum Iuliani, Serapidi delatum, testandum, faciunt ista Sozomeni Histor. Eccles. lib. V. cap. III. ubi de Iuliani artibus agens, quibus gentilissimum denuo instaurare conatus est inter alia scribit: Προσέταξε δὲ τὸν πῆχυν τοῦ Νείλου, καὶ τὰ σύμβολα, καὶ τὰ παλαιὰ πάτρια κομίζεσθαι πρὸς τὸν Σάραπιν. *Dat porro mandatum, ut tum cubitus, quo Nili inundantionem meteri solent, tum munimenta vetera, avitaque ad Serapidem pertinentia restituantur.* Se etiam forte Iulianus, sub hoc habitu Deum constituebat, & uxorem Deam. Varro Lib. IV. De Ling. Lat. *Principes Dei, Cælum & Terra: hi Dei iidem qui in Ægypto Serapis & Isis.* Posset aliquis suspicari *Serapidis* & *Isidis* capita ita heic super eodem quasi collo conjuncta, ad denotandum, ut diximus, unius utriusque eandem vim ac potentiam esse. Sic in Veteri Inscriptione conjunctim legitur ISIS SERAPIS. apud Gruterum pag. CCCXII

D. M.

D. M.
L. CORNELIO. IANVARIO
FANATICO. AB. ISIS SERAPII
AB ÆDEM. BELLONE. RVFILIA
V. A. XXII. M. XI. D. XXI. FEC
C. CALIDIVS. CVSTOS. AMICO
B. M.

In alia itidem, quæ exſtat pag. LXXXIV. ISIDI SERAPIDI LIBER LIBERAE. VOTO SVSCEPTO. &c. Sic apud P. Victorem De Regionibus Vrbis, in Reg. III. ubi vulgo legitur, ISIS ET SERAPIS MONETA, legendum, ISIS-SERAPIS. τὸ ET, à librariorum mala manu eſt; qui, dum locum corrigere voluerunt, corruperunt. Hinc etiam liquet, non opus eſſe cum Rycquio in De Capitolio cap. XLI. reponere SERAPIS ET ISIS MONETA.

Num. *Iuliani Ejuſdem*, cum Inſcr. VOTA PVBLICA. III.
Vides heic figuram cum *capite aſinino*, ut apparet, ſcalptoris forſan vitio, cum deberet eſſe *caput caninum*, quod tamen alii in hac figura quoque ſibi cernere videntur, dextra *Siſtrum*, ſiniſtra *Caduceum* tenentem, & *Anubim* Ægyptiorum quoque Deum deſignantem, qui Κυνοκέφαλος, ſive capite pingebatur canino; ut monet Servius in illud lib. VIII. Æneid.

Omnigenumque Deum monſtra, & latrator Anubis.

Hinc Lucanus lib. VIII. Pharſal. Ægiptium alloquens:

Nos in templa tuam Romana accepimus Iſin,
Semideoſque canes ———

Sedulius in Opere Paſchal: *Semi hominem canem* appellat. Prudentius Apotheoſi, *Caniformen Latrantemque Anubin.* Cauſam cur ſic

fingeretur, adducit Plutarchus in De Iſide & Oſiride. Quidam *Hunc*, ut ait Servius ad VIII Æneid. *Mercurium eſſe volunt, quia nihil cane ſagacius.* Caduceum heic geſtat inſtar Mercurii; vel potius ut verus Ἑρμάνȣβις, cujus meminit quoque Plutarchus, ut qui aliquid cum Mercurio & Anube commune habeat. Et hoc etiam ad *Iulianum* refertur, quem Mercurialibus artibus excelluiſſe, & Veteres omnes teſtantur, & ſi ſilerent, ſcripta ejus, quæ hodie adhuc ſuperſunt, ſatis loquuntur. Cæterum ad Anubis Romæ cultum pertinet, quod notat Lampridius de Commodo Imp. *Sacra Iſidis coluit, ut & caput raderet, & Anubin portaret.* Et mox: *Cum Anubin portaret capita Iſiacorum graviter obtundebat ore ſimulachri.* D. Cyprianus ad ConſulemApoſtatam:

> —— *Quis te non rideat autem,*
> *Qui fueris Conſul, nunc Iſidis eſſe miniſtrum?* &c.
> *Teque domo propria pictum cum faſcibus arte,*
> *Nunc quoque cum ſiſtro faciem portare caninam?*

VOTA PVBLICA, quæ in hoc, aliiſque Iuliani nummis ſæpius ſignata cernuntur, indicium ſunt odii publici in Chriſtianam religionem, & quod populus gauderet, ſe talem nactum Imperatorem Apoſtatam.

IV. Num. ejusdem *Iuliani*, ambo cum Inſcr. SECVRITAS
& REIPVB. Cerniturque in utroque *Bos*, ſive *Taurus* cum dua-
V. bus ſtellulis ſupra cornua & cervicem. In altero præterea eſt aquila alas excutiens, ſerto, ſive coronæ laureæ inſiſtens, alteramque coronam lauream roſtro apprehenſam tenens, quam bovi offerre videtur. Stellæ binæ utriuſque Imperii partes, Orientem nimirum, & Occidentem indicare creduntur; quod utrumque Iulianus poſt Conſtantini obitum obtinuit. Ad Bovis interpretationem nonnullis facere videntur iſta Ammiani Marcellini lib. XXII. verba:

verba: *Hoſtias ſanguine plurimo, aras crebritate nimia perfundebat, tauros aliquando immolando centenos.* Et magis adhuc illuſtrantur per ea, quæ Socrates habet Eccleſ. Hiſt. lib. III. cap. XVII. Ὢν γὰρ δὴ ὁ βασιλεὺς πολὺ δεισιδαίμων, ταύρους τε συνεχῶς θύων πρὸς τοῖς βωμοῖς τῶν εἰδώλων, βωμὸν καὶ ταῦρον ἐν τυπωθῆναι κεκελεύκει τῷ ἑαυτοῦ νομίσματι. *Cum enim Imperator dæmonum ſuperſtitioſo cultui admodum deditus eſſet, & ad aras deorum ſuorum aſſidue tauros immolaret, aram & taurum nummis ſuis inſculpi juſſerat.* Hæc quamvis ita ſe habeant, meo tamen judicio, à vero non aberraret, qui per bovem, cum ſtella ſupra frontem, à Iuliano, *Apin* Ægyptiorum deum, qui ſub forma bovis colebatur, deſignari putaret; præterquam enim ſingularem Iuliani erga Ægyptiorum numina reverentiam, utpote, quorum benignitate ſe Imperium accepiſſe gloriabatur, non minimi momenti eſt quod legimus apud Socratem Hiſtor. Eccleſ. lib. III. dicto capite, Ipſi ab Antiochenſibus exprobratum fuiſſe, quod in quodam ſuo Numiſmate curaverit ſignare Taurum, qui mundum cornibus ſuis expugnaret aut everteret: τὸ νόμισμά τε αὐτοῦ ταῦρον ἔχειν, καὶ τὸν κόσμον ἀνατετράφθαι. Quid enim hoc aliud, quam Symbolum *Apidis*; qui idem denuo cum *Serapide*, *Oſiride*, & *Iſide*, imo cum *Iove*, per *aquilam* heic ante pedes deſignato, cum *Sole* & *Luna*, per ſtellas & cornua denotatis; atque adeo Numen iſtud cæleſte, & ſupremum, à Iuliano veneratum; quod jam per inſtaurationem ſacrorum gentilium denuo mundum everteret? Sic, ut Inſcriptio Nummi, SECVRITAS REIPVBLICÆ, æque conveniat reſtitutioni cultus Apidis, quam ſacrificiorum; ad cujus quoque illuſtrationem faciunt iſta S. Aur. Victoris in Epitome de Iuliano: *Audax plus quam Imperatorem decet: cui ſalus propria, cum ſemper ad* SECVRITATEM *omnium, tum maxime in bello conſervanda eſt.*

Num.

VI. Num. *Famil. Rom.* ſine Inſcr. Caput Iuvenile cum galero, ſive pileo alato, & caduceo à tergo. *Mercurium* indicat. Feſtus: *Mercurius à mercibus eſt dictus, hunc enim negotiorum omnium exiſtimant Deum.* Fulgentius Lib. I. Mytholog. *Mercurium dici voluerunt, quaſi mercium curam. Omnis ergo negotiator poteſt dici Mercurius. Pennata talaria, quod negotiantium pedes ubique pergendo quaſi pennati ſunt. Virgam ſerpentibus nexam, quod mercatoribus det aliquando regnum, ut ſceptrum: & vulnus, ut ſerpentium. Galero cooperto capite pingitur, quod omne negotium ſit ſemper abſconſum.* Paullo aliter Arnobius lib. III. qui tamen hiſce junctus, totam Mercurii indolem una deſcribunt: *Mercurius,* inquit *quaſi quidam medicurrius dictus eſt: & quod inter loquentes duos media currat, & reciprocetur oratio, nominis hujus concinnata eſt qualitas. Ergo ſi hæc ita ſint, non eſt dei Mercurius nomen, ſed ſermonis reciprocantis & vocis: atque ita hoc pacto aboletur & extinguitur caducitor ille Cyllenius, in algido fuſus monte, verborum excogitator & nominum; nundinarum, mercium, commerciorumque mutator,* Idem lib. VI. *Cum petaſo gnatus Maiæ fingitur, tanquam vias aggredi præparet, & ſolem, pulveremque declinet.*

VII. Num. *Poſtumi*, cum Inſcript. MERCVRIO. PACIFERO *Mercurius* nudus, cum petaſo alato, dextra *Caduceum* alatum, cum draconibus implicatis, ut Præconis munere fungens, & Pacis Conciliator; ſiniſtra marſupium, ſive *burſam* tenens. Hinc Arnobio lib. IV. *Mercurius* dicitur, *ore facundus, & geſtator affabilium colubrarum.* Iſidorus Origin. lib. VIII. cap. XI. *Mercurius virgam tenet, quæ ſerpentes dividit, id eſt, venena. Nam bellantes & diſſidentes Interpretum oratione ſedantur.* Ad formam in nummo expreſſam pertinet deſcriptio Albrici lib. de Deor. Imaginibus, ubi de Mercurio: *Erat ipſius ſignum homo nudus,* (ſic enim legendum, non *unus*, ut vulgo) *qui in capite alas habebat: in manu ſua læva, virgam tenebat, quæ virtutem habebat ſoporiferam, & quæ erat ſerpentibus circumdata.*

cumdata. *Galerum quoque seu umbellam capite deportabat.* Nec non illa Appuleji Metamorphos. lib. X. *Adest luculentus puer nudus, nisi quod ephebica chlamida sinistrum tegebat humerum: flavis crinibus usquequaque conspicuus: & inter comas ejus, aureæ pinnulæ cognatione simili sociatæ, prominebant, quem caduceus & virgula, Mercurium indicabant.* De *Marsupio* Mercurii Georgius Codinus de Origin. Constantinop. Τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι καὶ τὸ ἐμπόριον τὸν Ἑρμῆν, ὅθεν καὶ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἱστῶσι βαστάζειν μάρσιπον. *Mercurium lucri auctorem perhibent, & præsidem mercaturæ, eamque ob caussam simulachrum ejus marsupium gestare faciunt.* Sic in alio

Num. *Postumi*, cum simili Inscr. MERC. PACIFERO. VIII. *Mercurius* itidem nudus & petasatus cernitur, sed loco Caducei dextra *Oleæ* ramum tenet; sinistra quod habet, quid sit, vix divinare liceat, nisi quis forsan putet esse truncum arboris *oleæ* vel *palmæ* inversæ; ut utraque manu Pacis Symbolum gestare videatur. De Mercurio nihil præterea addemus, nisi hæc Georgii Codini De Origin. Constantinop. verba de simulacro Mercurii alati Constantinopoli tum conspicuo, quia non omnibus obvia: Τὸν Ἑρμῆν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην μυθολογίαν, υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαίας, οἷον τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως. ἐκ νοῦ γὰρ καὶ φρονήσεως ὁ λόγος γίνεται. διὰ τοῦτο καὶ πτερωτὸν αὐτὸν ποιοῦσι, ὡς ταχύν. οὐδὲν γὰρ λόγου ταχύτερον. καὶ Ὅμηρος, ἔπεα πτερόεντα. *Græci & Romani veteres secundum falsam eorum mythologiam dicunt Mercurium Iovis & Maiæ filium esse, id est, mentis & prudentiæ: nam ex mente & prudentia oritur oratio. Propterea etiam alatum fingunt, quia sermone nihil est velocius. Unde Homerus verba vocat alata.* Addit porro Codinus: Πάντων δὲ νεώτατον αὐτὸν ἐργάζονται, διὰ τὸ μὴ γεράσκειν τὸν λόγον. ἀλλὰ καὶ τετράγωνον αὐτὸν ποιοῦσι, διὰ τὴν στερρότητα τοῦ ἀληθοῦς λόγου. *Præterea fingunt eum omnium*

deorum natu minimum, quia non senescit oratio; atque etiam quadratum, ob veri sermonis firmitatem & constantiam.

IX. Num. *Gentis Aureliæ*, sine Inscr. Caput barbatum, cum pileo, cui laurus circumdata, & forcipe pone cervicem, *Vulcanum* deum repræsentat in medio coronæ laureæ. Barbatus cernitur, uti ab antiquis fingebatur. Val. Cato in Diris:

Nam certe Vulcanus opus faciebat, et illi
Tristi turpabat malas fuligine barba.

ut recte posterior versus à Ios. Scaligero olim restitutus. De Pileo Vulcani Arnobius lib. VI. *Cum pileo Vulcanus, & malleo, manu liber, sed dextera & fabrili expeditione succinctus.* Pileus Vulcano attribuitur, quia fabri ferrarii, & id genus opifices pileum gestare solebant. Arrianus lib. IV. Differt. Epicteti cap. VII. οὐδεὶς δ᾽ ἐρεῖ, ἐγὼ μουσικός εἰμι, ἂν πλῆκτρον καὶ κιθάραν ἀγοράσῃ. οὐδ᾽ ἐγὼ χαλκεύς εἰμι, ἂν πιλίον ἢ περίζωμα περιθῆται. *Nemo autem se Musicum esse dicit, cum plectrum & citharam mercatus fuerit; neque fabrum ærarium si pileo & perizomate instructus fuerit.* Et paulò post: Εἰ δ᾽ οὕτω κωφὸς εἶ, καὶ τυφλὸς, ἵνα μηδὲ τὸν Ἥφαιστον ὑπολαμβάνῃς καλὸν χαλκέα, ἂν μὴ τὸ πιλίον ἴδῃς περὶ τὴν κεφαλὴν περικείμενον. *Sin ita surdus & cæcus es, ut ne Vulcanum quidem fabrum præclarum opineris; nisi pileum capite eius impositum videris.* Cæterum de pileo Vulcani mysticam rationem Eusebius De præparat. Euang. lib. III. cap. XI. ex Porphyrio adfert: τοῦ δ᾽ αὖ πυρὸς τὴν δύναμιν προσειπόντες Ἥφαιστον, ἀνθρωποειδὲς μὲν αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα πεποιήκασι, πῖλον δὲ περιέθεσαν κυάνεον, τῆς οὐρανίου σύμβολον περιφορᾶς, ἔνθα τοῦ πυρός ἐστι τὸ ἀρχοειδές τε καὶ ἀκραιφνέστατον. *Porro vim ignis Vulcani nomine expresserunt, ejusque simulachro hominis in speciem configurato cæruleum pileum indide-*

indiderunt, quo cælestem illam conversionem denotarent, ubi primogenius & ab omni fæce purissimus Ignis domicilium suum collocavit.

Num. *Valeriani* cum Inscript. DEO VOLKANO. Cernitur heic *Templum*, in quo *Vulcanus* cum officina sua, dextram, in qua malleum tenet, elevatam habens; sinistra vero forcipem gestans. Albricus de Imaginibus Deorum. *Vulcanus deus ignium pingebatur similitudine fabri deformis, & claudi, malleum in manu tenentis.* & paullo post: *Iuxta ipsum Vulcanum depicta erat officina.* X.

Huc facit illud Virgilii lib. VIII Æneid.

Haud secus Ignipotens, nec tempore segnior illo
Mollibus è stratis, opera ad fabrilia surgit.

Hinc Lucianus in De Sacrificiis I. scribit Iunonem è subventaneo conceptu gravidam, παῖδα γεννῆσαι τὸν Ἥφαιστον, οὐ μάλα εὐτυχῆ τοῦτον, ἀλλὰ βάναυσον, καὶ χαλκέα, καὶ πυρίτην, καὶ ἐν καπνῷ τὸ πᾶν βιοῦντα, καὶ σπινθήρων ἀνάπλεων· οἷα δὴ καμινευτήν. *puerum edidisse Vulcanum, eumque non valde fortunatum, sed fornacarium, & fabrum ærarium, ignipotentem & in fumo perpetuo viventem, & scintillis oppletum, utpote qui circa caminos versatur.* Templum Vulcano Romæ vovisse Titum Tatium Dionysius Halicarnasseus lib. II. scribit. Ædem Vulcani in Circo Flaminio collocant Sext. Rufus & P. Victor de Region. Vrbis. Quemadmodum autem in hoc Nummo scribitur VOLKANVS; sic etiam non semel in antiquis Insctiptionibus, quæ videri possunt in Corpore Gruteriano pag. MXIV.

Num. *L. Corn. Sullæ Dictatoris* cum Inscr. FEELIX. *Caput* Diademate cinctum, quod F. Vrsinus in Familiis Romanis vult est *Fausti* filii Sullæ, in cujus honorem hunc nummum à filio cu- XI.

ſum vult. Aliis vero, placet, quos inter primum honoris cauſſa nomino Petr. Seguinum Illuſtrem illum Abbatem Pariſienſem, in hoc ſtudiorum genere verſatiſſimum, in Epiſtola ad Fr. Gottifredum Equitem Rom. ubi & Valcurium Schinkelium, & Caſp. Gevartium, tanquam Sententiæ ſuæ ſuſtraganeos recenſet, quibus noviſſime etiam accedit Cl. Car. Patinus in Familiis Romanis à ſe reſtitutis & auctis, his, inquam, placet, & meritò, meo quoque judicio, non Fauſti caput heic exprimi, ſed *Iugurthæ*, Regis Numidarum; prorſus enim Africanum, barbaricum, & βασιλικὸν eſſe videtur, uti recte animadvertit Seguinus; utpote. Diademate cinctum; cujus, ut regii inſignis, uſum non video, qui Civis Romanus, vigente adhuc Republica, ſibi vindicare potuerit; & cur Fauſtus filius ſibi hoc adſumere auſus eſſet, cum Sulla pater, qui etiam omnes Romanorum ante ſe poteſtate, quam in Republica obtinuit, anteceſſit, nuſquam tamen tale quid ſibi arrogaſſe legatur? Dubium itaque nullum eſt, quin regis Iugurthæ facies hic expreſſa, cum regio diademate. Inſcriptio FEELIX, quæ heic legitur, Sullæ cognomen deſignat, in cujus rei geſtæ cum Iugurtha memoriam, hic nummus, à filio percuſſus, uti & ſequens nummus, ubi idem cognomen, cum integra Iugurthæ hiſtoria, ut ſtatim videbimus, cernitur. Sullam autem FELICIS cognomen ſibi adſumpſiſſe præter Appianum lib. I. Bell. Civil. & Plutarchum in ejus Vita. Teſtis quoque Plinius lib. VII. cap. XLIII. *Vnus hominum*, inquit, *ad hoc ævi*, FELICIS *ſibi cognomen aſſeruit L. Sulla, civili namque ſanguine ac patriæ oppugnatione adoptatus.* Hinc Valerius Maximus lib. VI. cap. IX. de Sulla: *Virum dicerem fortem, niſi ipſe ſe* FELICEM *appellari maluiſſet.* Quo cognomine etiam Sulla ſæpius in antiquis Inſcriptionibus inſignitus legitur.

XII. Num. *Sullæ Dictatoris*, cum Inſcr. FEELIX. In hoc Nummo à Fauſto, filio Sullæ, quoque in honorem patris cuſo, integra & explicita Hiſtoria Iugurthæ ſignata eſt, nempe quo modo ipſe

fere

fere nudus, ac humi in genua prolapsus, *Iugurtha*, capite quidem diademate cincto, sed vinctis post tergum manibus, à *Boccho* rege, ejus socero, propemodum quoque nudo, & genibus nixo, *Sullæ* togato in solio sedenti traditur; qua quidem traditione etsi Marius tum temporis Imperium exercitus Rom. in Africa obtineret, & etiam de Iugurtha postea Romæ triumphum duxerit, Sulla tamen ita gloriatus fuit, ut eam annulo, quo semper postea signabat, insculpendam curaverit, ut tradit Plutarchus in ejus Vita: Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Σύλλας φύσει τε μεγάλαυχος ὢν, καὶ τότε πρῶτον ἐκ βίου ταπεινοῦ καὶ ἀγνῶτος, ἔν τινι λόγῳ γεγονὼς παρὰ τοῖς πολίταις, καὶ τοῦ τιμᾶσθαι γευόμενος, εἰς τοῦτο φιλοτιμίας προῆλθεν, ὥστε γλυψάμενος ἐν δακτυλίῳ φορεῖν εἰκόνα τῆς πράξεως· καὶ ταύτῃ γε χρώμενος ἀεὶ διετέλεσεν. ἦν δὲ ἡ γραφὴ, Βόκχος μὲν παραδιδοὺς, Σύλλας δὲ παραλαμβάνων τὸν Ἰουγούρθαν. *Nam & ipse Sylla, cum esset sua sponte jactabundus, & tunc primum ex vita abjecta & tenebris in lucem civium emersisset, gustumque cepisset honorum, eò erupit ambitionis, ut facti hujus sculptam in annulo gestaret imaginem, qua etiam perpetuo deinceps signavit. Exprimebatur autem sculptura Bocchus tradens, & Sylla accipiens Iugurtham.* Plane, uti heic in Nummo expressum videmus. Repetit eandem rem Plutarchus in Vita Marii: Αὐτός τε Σύλλας σφραγῖδα ποιησάμενος, ἐφόρει γλυφὴν ἔχουσαν ἐγχειριζόμενον ὑπὸ τοῦ Βόκχου τὸν Ἰουγούρθαν ἑαυτῷ· καὶ ταύτῃ χρώμενος ἀεὶ διετέλει. *Ipse Sylla sigillum fieri curavit, in quo sculptum erat, quomodo Iugurtha ipsi à Bocho tradebatur; quo sigillo usus est perpetuo.* Meminit ejus rei quoque Plinius lib. XXXVII. cap. I. ubi ait: *Sulla Dictator traditione Iugurthæ semper signavit.* Nec non Valerius Maximus lib. VIII. cap. XV. hisce verbis: *L. autem Sulla, etsi ad neminem scriptorum animum direxit, tamen Iugurtha à Bocho rege ad Marium perducto, totam sibi laudem cupide asseruit, ut annulo, quo signatorio utebatur,*

ſcalptam illam traditionem haberet. Ex tam frivola autem & levi cauſa ſimultas primùm inter Marium & Sullam nata, ἡ μὲν οὖν ἔχθρα βραχεῖαν οὕτω καὶ μειρακιώδη λαβοῦσα τὴν πρώτην ὑπόθεσιν καὶ ἀρχὴν, ſunt verba Plutarchi in Vita Sullæ, poſtea in atrociſſimum & teterrimum civile bellum erupit; cujus etiam fomentum, paullo poſt Plutarchus hoc modo ſubjungit: ἡ μέντοι πρὸς Μάριον αὐτῷ στάσις ἀνερριπίζετο, καινὴν ὑπόθεσιν λαβοῦσα τὴν Βόκχου φιλοτιμίαν, ὃς τὸν δῆμον ἅμα θεραπεύων ἐν Ῥώμῃ, καὶ τῷ Σύλλᾳ χαριζόμενος, ἀνέθηκεν εἰκόνας ἐν Καπιτωλίῳ τροπαιοφόρους, καὶ παρ' αὐτοῖς χρυσοῦν Ἰουγούρθαν ὑφ' ἑαυτοῦ Σύλλᾳ παραδιδόμενον. ἐφ' ᾧ τοῦ Μαρίου βαρυθυμουμένου καὶ καθαιρεῖν ἐπιχειροῦντος, ἑτέρων δὲ ἀμύνειν τῷ Σύλλᾳ, καὶ τῆς πόλεως ὅσον οὔπω διακεκαυμένης ὑπ' ἀμφοῖν, ὁ συμμαχικὸς πόλεμος, πάλαι τυφόμενος, ἐπὶ τὴν πόλιν ἀναλάμψας, τότε τὴν στάσιν ἐπέσχεν. *At diſſenſio Syllæ cum Mario ex nova occaſione recruduit Bochi dono. Qui ſimul ad demerendum populum, & in gratiam Syllæ, ſigna Victoriæ in Capitolio dedicavit, juxtaque Iugurtham ex auro factum, ut Syllæ ab ſe fuerat traditus.* (eodem haud dubie modo ac habitu, uti in hoc Nummo ſcalpti ſunt, qui in ejus rei memoriam videtur cuſus.) *Qua de re exacerbato Mario, & detrahere ea ſigna parante, aliis vero Syllæ auxilium ferentibus, civitas pene eſt ab utriſque partibus inflammata. Cæterum bellum ſociale jampridem adverſus urbem fumans, cum flagraſſet, compreſſit ſeditionem in præſenti.* Ejuſdem rei, quomodo ſcilicet Bochus, rex Numidarum, ἔστησιν ἐν Καπιτωλίῳ ἐν εἰκόσι χρυσαῖς Ἰουγούρθαν ἐγχειριζόμενον ὑπ' αὐτοῦ Σύλλᾳ *in Capitolio ſtatuerit aurea ſigna Iugurthæ à ſe Syllæ traditi*, & ex inde Marianæ æmulationis, meminit quoque Plutarchus in Vita Marii. FEELIX in hoc, & præcedenti Nummo per duplex EE ſcriptum, more antiquorum, qui ſæpius in Syllabis longis vocales

les geminare solebant, uti in antiquis Inscriptionibus istud non semel occurrit.

TABULA XLIV.

I. *.

Num. *Gallieni*, cum Inscr. LIBERO. Patri CONSE*rvatori* II.
AVG*usti*. In hoc Gallieni Nummo *Libero Patri* sive *Baccho* inscripto, cernitur tantummodo *Panthera*, sive *Tigris*, animal scilicet Baccho sacrum, ac in ipsius comitatu, currui vel ipsius junctum. Ovidius lib. III. Metamorph. De Baccho:

Ipse racemiferis frontem circumdatus uvis
Pampineis agitat velatam frondibus hastam:
Quem circa Tigres, simulacraque inania Lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora Pantherarum.

Idem lib. I. Art. Amator.

Iam Deus in curru, quem summum texerat uvis.
Tigribus adjunctis aurea lora dabat.

Sic Virgilius lib. VI Æneid.

Nec qui pampineis victor juga flectit habenis
Liber, agens celso Nysæ de vertice Tigres.

Abricus de Imaginibus Deor. de Baccho: *Erat imago sua facie muliebri, pectore nudo, capite cornuto, vitibusque coronato, qui super Tigride equitabat:* Caussam adducit Phurnutus, sive Cornutus, ἐν τῷ περὶ Ἑλληνικῆς θεολογίας, (Sic enim, ut hoc obiter

moneam,

moneam, ab Etymologici Magni auctore citatur; & Theodoretus Therapeut. lib. II. scribit: Κορνοῦτος δὲ ὁ φιλόσοφος τὴν Ἑλληνικὴν θεολογίαν ξυντέθεικε.) non, ut vulgo inscribitur, περὶ τῆς τῶν Θεῶν φύσεως. Τὰς δὲ παρδάλεις ὑποζευγνύασι τῷ Διονύσῳ, καὶ παρακαλουθούσας εἰσάγουσιν, ἤτοι διὰ τὸ ποικίλλον τῆς χροιᾶς, ὡς τὸ νεβρίδα αὐτὸς περιῆπται, καὶ αἱ βάκχαι, ἢ ὡς καὶ τὰ ἀγριώτατα τῶν ἀνθρώπων ἤθη τῆς συμμέτρου οἰνώσεως ἐξημερούσης. *Currui Bacchi junguntur pardi, eundemque quidam pardi sequuntur. Hoc fit, aut propter varietatem colorum: nam Bacchus ipse indutus est nebride, eademque velatæ sunt Mænades; aut, ut demonstretur, nullius hominis mores adeo esse efferos, ut non queant moderato vini potu mitescere.* Quare autem LIBERO PATRI tanquam CONSERVATORI AVGVSTI Gallienus se commendet, nemini, qui ejus Vitam apud Trebellium Pollionem legerit, mirum videbitur, utpote, *qui natus abdomini & voluptatibus, dies ac noctes vino & stupris perdidit*, ut de eo Trebellius loquitur. Cumque ingens de Valeriano patre ejus apud Persas captivo querela esset, Gallienus tamen, ad talia non movebatur, *obstupefacto* inquit, Trebellius, *voluptatibus corde; sed ab iis qui circum eum erant, requirebat. Equid habemus in prandio? ecquæ voluptates paratæ sunt? & qualis cras erit cæna? quales Circenses?* Et paullo post: *Bibit in aureis semper poculis, aspernatus vitrum, dicens nihil esse eo communius. Semper vina variavit; neque unquam in uno convivio ex uno vino duo pocula bibit.* Cum sic viveret Gallienus, non mirum utique eum Liberum Patrem, tanquam sui Conservatorem elegisse. Ejusdem indolis videtur fuisse, quisquis tandem fuerit, cujus Inscriptio legitur apud Gruterum pag. LXVII

DIIS. MAXIMIS
BACHO. ET. SOMNO
HVMANÆ. VITÆ

SVA-

SVAVISSIMIS
CONSERVATORIB
SACRVM

Et cujus putaveris fuisse Romanos istos, quos C. Titius Vir Lucilianæ ætatis, in Oratione, qua legem Fanniam suasit, describit; cujus verba nobis conservavit Macrobius, lib. II. Saturnal, cap. XII. *Describens enim homines prodigos*, inquit Macrobius, *in forum ad judicandum ebrios commeantes*, *quæque soleant inter se sermocinari*, *sic ait*: Ludunt alea, studiose unguentis delibuti, scortis stipati. ubi „ horæ decem sunt; jubent puerum vocari, ut comitium eat per- „ cunctatum, quid in foro gestum sit, qui suaserint, qui dissuaserint, „ quot tribus jusserint, quod vetuerint. inde ad comitium vadunt, „ ne litem suam faciant. dum eunt, nulla est in angiportu amphora, „ quam non impleant; quippe qui vesicam plenam vini habeant. Ve- „ niunt in comitium tristes, jubent dicere. quorum negotium est, „ dicunt. ipsus it minctum. ubi redit, ait se omnia audivisse, tabulas „ poscit, litteras inspicit. vix præ vino sustinet palpebras. eunti in „ consilium ibi hæc oratio: Quid mihi negotii est cum istis nugaci- „ bus? quam potius potamus, mulsum mixtum vino Græco, „ edimus turdum pinguem, bonumque piscem lupum germa- „ num, qui inter duos pontes captus fuit? *Hæc Titius*. subjungit „ Macrobius.

III. ✶.

Num. *Traiani*, cum Inscript. P. M. TR. P. COS. III. P. P. Statua *Herculis*, aut *Trajani* Herculis habitu, cum Leonis exuviis circa caput & humeros, clava in dextra, & pomo Hesperidum in sinistra manu. Imperatoribus enim statuæ sæpius cultu Herculis positæ. Sic de statua Cæsaris Domitiani, hac formâ Martialis lib. IX. Epigr. LXV. IV.

Herculis in magni vultus descendere Cæsar
Dignatus, Latiæ dat nova templa viæ.

Et Epigr. LXVI.

Alcide Latio nunc agnoscende Tonanti,
Postquam pulchra Dei Cæsaris ora geris.

Nec non Epigr. CIII.

Appia, quam simili venerandus in Hercule Cæsar
Consecrat, Ausoniæ maxima fama viæ.

Ita Hadrianus quoque Herculis habitu haud semel in Nummis visendus, ut refert Ios. Scaliger ad Eusebii Chronicon in Hadriano, ad an. MMCXXXIX. de Commodo statim videbimus. Quod ad Herculis habitum, de eo sic Albricus in De Deorum Imaginibus: *Secunda Victoria Herculis notabilis fuit, quia ipse pugnasse cum Leone, ipsumqe clava mactasse, & interempto pellem abstulisse dicitur. quo deinde spolio incessit semper indutus, signum victoriæ perceptæ. In quo etiam ostentatur animi fortitudo, contra quam nulla vis corporea prævalet, quæ semper spolium leonis, id est, vim virtutis defert.*

V. Num. *Commodi*, cum Inscr. AVREL. COMM. AVG. P. FIL. Caput *Commodi* Imperatoris. cum exuviis Leonis, Herculis instar, quo cognomine monstrum hoc hominis maxime gaudebat Xiphlinus de eo: ἑαυτῷ δὲ ἄλλας τε παμπόλλας ἐπωνυμίας καὶ τὴν Ἡρακλέους ἀπηνέγκε. *Multa verò cognomina sibi assumpsit sed præsertim Herculis.* Hinc etiam in aversa parte hujus

VI. Num. inscriptio exstat HERCVL*i* ROMAN*o* AVGV. S C. cum Clava in medio coronæ lauræ posita. Æl. Lampridius in Commodo: *Appellatus est etiam* ROMANVS HERCVLES, *quod*

quod feras Lanuvii in Amphitheatro occidisset. Erat enim ei hæc consuetudo, ut domi bestias conficeret. Et paullo post: *Accepit statuas in Herculis habitu, eique immolatum est, ut Deo.* Xiphilinus ex Dione: Καὶ ἀνδριάντες αὐτοῦ παμπληθεῖς ἐν Ἡρακλέους σχήματι ἔστησαν. *Pleræque statuæ habitu Herculis ei collocatæ sunt.* Et mox: οὗτος οὖν ὁ χρυσοῦς, οὗτος ὁ Ἡρακλῆς, οὗτος ὁ θεὸς (καὶ γὰρ τοῦτ᾽ ἤκουεν) ἐξαίφνης ποτὲ μετὰ μεσημβρίαν ἐκ τοῦ προαστείου σπουδῆς τὴν Ῥώμην ἐλάσας, τριάκοντα ἵππων ἁμίλλας ἐν δυσὶν ὥραις ἐποίησεν. *Hic verò aureus, hic vero Hercules, hic Deus, (nam hoc quoque nomine appellabatur) aliquando de improviso post meridiem, ex suburbio celeriter Romam venit, ac triginta equorum certamen duabus horis perfecit.* Sic in alio

Num. *Commodi*, cum eadem Inscript. HERCVLI. RO- VII.
MANO. AVG. SC. cernitur *Clava* inter *Arcum* & *Pharetram* sagittis instructam, quæ Herculis arma Commodus quoque usurpabat. Xiphlinus ex Dione: ἡ γὰρ λεοντῆ τό, τε ῥόπαλον ἔν τε ταῖς ὁδοῖς προεφέρετο αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ δίφρου ἐπιχρύσου εἴτε παρήει, εἴτε καὶ ἀπήει, ἐτίθετο. *Pellis quidem leonis, clavaque gestabantur ante eum, quum iter faceret: in theatris autem, sive adesset ipse præsens, sive abesset, in Sella aurea collocabantur.* Et mox: Ἀνυπόδετος ἔργου εἴχετο. καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἄρκτους τε ἑκατὸν αὐτὸς μόνον ἄνωθεν ἀπὸ τῆς περιβολῆς τῆς κρηπῖδος ἀκοντίζων, ἀπέκτεινε. *Nudis pedibus ad rem gerendam aggrediebatur, ac primo quidem die centum ursos ipse duntaxat desuper ex ambitu crepidinis jaculis confecit.* Idem paullo post: Τοῦ δὲ λοιποῦ δήμου πολλοὶ μὲν οὐδὲ εἰσῆλθον ἐς τὸ θέατρον, εἰσὶ δ᾽ οἳ παρακύψαντες ἀπηλλάττοντο, τὸ μὲν τε αἰσχυνόμενοι τοῖς ποιουμένοις, τὸ δὲ καὶ δεδιότες· ἐπειδὴ λόγος διῆλθεν ὅτι τοξεῦσαί τινας ἐθελήσει, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς τὰς Στυμφαλίδας.

φαλίδας. Multi verò ex reliqua plebe ne introibant quidem theatrum; plerique, ubi paullum intro spectassent, discedebant, partim eorum pudore quæ perpetrabantur, partim, quod rumor sparsus esset, eum sagittis quosdam velle conficere, ut Hercules Stymphalides. Sic quoque Lampridius de eo: *Clava non solum leones in veste muliebri & pelle leonina, sed etiam multos homines afflixit. Debiles pedibus, & eos, qui ambulare non possent, in gigantum modum formavit, ita ut à genibus de pannis & linteis quasi dracones dirigerentur: eosdemque sagittis confecit.*

VIII. Num. *Probi* cum Inscript. HERCVLI. ROMANO. AVG. Imperator *Probus* sub figura *Herculis*, sinistra clavam & pellem leoninam tenentis, dextram vero super trophæum erectum protendentis. Hic vero nomine *Hercules Romanus* dici merito potuit, ut pote, qui tot labores militares pro Republica obiverit, tot gentes, & barbaras nationes vi bellica domaverit, & ante, & postquam ad Imperium pervenerit, quot ante eum fere Imperatorum nemo, uti ista apud Vopiscum in ejus Vita legere est. Unde & ipsi in Senatu acclamatum: *Tu Francicus, tu Gothicus, tu Sarmaticus, tu Parthicus, tu omnia.* Et Manlius Statianus Oratione in Senatu habita, De Probo inter alia, ita loquitur apud Vopiscum: *Enimvero, quæ mundi pars est, quam ille non vincendo didicerit? Testes sunt Marmaridæ in Africæ solo victi, testes Franci, inviis strati paludibus, testes Germani & Alemanni, longe à Rheni submoti littoribus. Iam vero, quid Sarmatas loquar, quid Gothos, quid Parthos ac Persas, atque omnem Ponticum tractum? ubique vigent Probi virtutis insignia. Longum est dicere, quot Reges magnarum gentium fugaverit, quot Duces manu sua occiderit.* &c.

IX. Num. *Commodi*, cum Inscript. HERC. ROM. COND. COS. VII. P.P. Ubi vesanus Imperator iterum habitu *Herculis*, cum clava & pelle leonina in sinistra cernitur, dextra vero quasi abigens ante se duos juvencos, *Bovem* nimirum & *Vaccam*; quo

quo schemate statuam Commodo erectam scribit Xiphilinus Καὶ ἀνδρείας τε αὐτῷ χρυσοῦς χιλίων λιτρῶν μετά τε ταύρου καὶ βοὸς θηλείας ἐγένετο. *Ad hæc ei statua aurea mille librarum cum Tauro & Vacca facta est.* Commodi Imp. cum habitu Herculis mentionem quoque facit Athenæus lib. XII. Deipnosoph. ubi postquam de Alexandri Magni nimio luxu, quodque is nonnunquam cum pelle leonis & clava incederet, quædam dixisset, subjungit: Τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ καθ' ἡμᾶς Κόμμοδος ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῶν ὀχημάτων παρακείμενον εἶχε τὸν Ἡράκλειον ῥόπαλον, ὑπεστρωμένης αὐτῷ λεοντῆς, καὶ Ἡρακλῆς καλεῖσθαι ἤθελεν. &c. *Quid igitur mirum, si Commodus Imperator apud nos in curru appositam habuit clavam Herculeam, substrata ipsi leonis pelle, & Herculem vocari se voluit?* Videtur autem Commodus inter cætera ad hanc insaniam pervenisse, ut pro Hercule, tanquam monstrorum domitore, haberi voluerit, quod cum gladiatoribus in arenam descenderet, quodque tot feras, quas inter & elephantos nonnullos manu sua profligaret. Lampridius in ejus Vita: *Inter hæc refertur in literas, pugnasse illum sub patre trecentices sexagies quinquies. Item postea tantum palmarum gladiatoriarum confecisse, vel victis retiariis, vel occisis, ut mille contingeret. Ferarum autem diversarum manu sua occidit multa millia; ita ut elephantos occideret. Et hæc fecit spectante populo Romano. Fuit autem validus ad hæc, alias debilis & infirmus.* Et paullo post: *Virium ad conficiendas feras tantarum fuit, ut elephantum conto transfigeret: & orygis cornu hasta transmiserit: & singulis ictibus multa millia ferarum ingentium conficeret.* Hinc stolida illa arroganria.

Num. *Postumi*, cum Inscript. HERC*uli* DEVSONIENSI. X. *Hercules* cnm Spolio leonis in capite & à tergo pendente, sinistra arcum, dextra clavam humi positam tenens. Quis vero hic HERCVLES DEVSONIENSIS, non ita facile dictu est. Hoc quidem constat, Adolphum Occonem in Numismati-

bus Impp. à se editis, Hub. Goltzium in Thesauro Rei Antiquariæ, & Abr. Ortelium in Thesauro Geographico, Viros omnes optime de re literaria meritos, à scopo aberrasse, dum divisim hic legunt, HERCVLES- DEVS. ONIENSIS. Nam omninò conjunctis legendum DEVSONIENI, ut optime Sirmondo ad Sidonium, & Hemelario ad Impp. Rom. Aurea Numismata animadversum. Sic enim Hercules nuncupatus à *Deusone*, Veterum Francorum trans Rhenum urbe, ad quam olim regnante Imperatore Valentiniano, Saxones cæsos esse scribit Hieronymus in Supplemento Chronici Eusebiani; ita enim ad annum IX. Valentiniani Imp. *Saxones cæsi Deusone in regione Francorum.* Sic totidem verbis Cassidorus in Chronico, Valentiniano IV. & Valente IV. COSS. *His Coss.* inquit, *Saxones cæsi Deusone in regione Francorum.* Hinc *Hercules Deusionensis* dictus, quod ibi fanum habuerit, & ab ejus regionis incolis cultus fuerit. Sed ubi locorum *Deuso* urbs olim sita? Divionem Burgundiæ Urbem non esse ut Ortelius putavit, optime ὁ πάνυ Scaliger ad Eusebium observat; qui & addit; omnino *Deuso* est urbs aut locus in finibus Francorum & Saxonum circa Rhenum. Sunt, qui arbitrantur *Duiz* prope Coloniam Agrippinæ esse. Ejus incolæ Postumum, ut alterum Herculem appellarunt, sed *Deusoniensem*, qualem scilicet ipsi sibi proprium fingebant; quemadmodum quævis fere gens olim suum habuit Herculem ἐπιχώριον. Verum hoc *Deusonienisis* cognomen, quod heic Herculi tribuitur, numquid forte videtur quandam habere affinitatem, aut convenientiam, cum cognomine *Desanaus*, quo Hercules à Phænicibus appellatur, ut scribit Eusebius in Chronicis ad Num. CCCCXCVII. *Hercules cognomento Desanaus, in Phenice clarus habetur. Vnde & ad nostram usque memoriam à Cappadocibus & Eliensibus, Desanaus adhuc dicitur.* Quæ verbis iisdem leguntur apud Marianum & Florentium Wigorniensem. Quamvis in MSS*tis*, atque editis nomen hoc varie expressum sit, modo *Desinaos*, modo *Desinas*, *Desinaus*,

naus, Dosinaus & *Desonaas;* Quicquid sit, literarum sane Characteres non longe à se invicem abeunt; &, cum Carthago à Phænicibus condita sit, cognomem istud etiam Herculi in Africa tribui potuerit; & à Postumo in Nummis renovari; sed ista ulterius indaganda forent; itaque in medio relinquo. Potius inclinat animus, hunc nummum ab incolis regionis, ubi *Deuso* urbs sita fuerit in honorem Pastumi cusum, utpote qui apud Francos rebus gestis clarus evaserit. Sic in alio

Num. *Postumi*, cum Inscr. HERCVLI MACVSANO. XI. Cernitur vicissim *Hercules* nudus cum exuviis leonis, & clava in sinistra, dextra post tergum inclinata. Idem adulationis genus in hoc nummo apparet atque in præcedenti; nam ab iis, qui nummum percusserunt, Postumus HERCVLES MACVSANVS nuncupatur, quo cognomine scilicet Herculem suum isti appellabant. Sed æque incertum, nisi incertius adhuc, ubi ista *Macusa*, vel *Macusum*. Repertus quidem est anno cIↄ Iↄ XIV. in Zelandia, in pago Walachriæ, qui Westcapellæ nomen habet, Vetus lapis inscriptus HERCVLI MAGVSANO; hac nimirum formula:

HERCVLI
MAGVSANO
M. PRIMIIVS
TERTIVS
V. S. L. M.

Sic enim hanc Inscriptionem ex ipso lapide, qui inspexit, Ortelius in Thesauro Geographico, exhibet, non, ut alii, HERCVLI MARCVSANO, & quemadmodum etiam in Corpore Gruteriano pag. MLXX. male legitur; cum nec litteræ caninæ, ut Ortelius, nec ejus vestigium ullum in lapide, quem diligenter se

se inspexisse ait, cernatur. Hinc autem Ortelius putat, Herculis ejus cognominis fanum prope Scaldis ostia olim fuisse, ac in Postumi Nummis hunc indicari, cum constet ex Trebellio Pollione, Pastumum Imp. heic, Transrhenani hujus limitis Ducem, & Galliæ Præsidem factum à Valeriano. Tristanus Sanctamantius *Macusam* conjicit referri posse ad Moguntiam; sed in re obscura, & ubi meræ tenebræ sunt, præstat ἐπέχειν.

XII. Num. *Familiæ Romanæ*, uti videtur, cum sine Inscriptione sit, ubi expressum Caput *Herculis*, uti ex leonis spoliis circa collum & clava, satis manifestum; in aversâ hujusce Nummi parte, quæ exstat apud Fulv. Ursinum inter *Incerta*. Videre est Equitem qui alterum ad huc equum manu ducit; cum literis D. S. S. quæ explicantur, DEVS FIDIVS. SEMO. SANCVS. sive, DEVS-FIDIVS. SANCTVS. SANCVS, id est, Hercules, uti constat ex verbis Varronis lib. IV. de L. L. *Ælius Gallus Dius Fidius dicebat Diovis filius, ut Græci* Διόσκουρον, *Castorem: & putabant hunc esse Sancum ab Sabina lingua, & Herculem ab Græca.* Et illis Festi: *Propter viam fit sacrificium, quod est proficiscendi gratia Herculi, aut Sanco, qui scilicet idem est deus.* Nec non istud ejusdem: *Statua ejus est in æde Sanci, qui deus Dius Fidius est.* SEMONEM præterea vocatum & ædem in colle Quirinali habuisse ex hisce Ovidii lib. VI. Fastorum liquet:

Quærebam nonas Sanco, Fidione referrem,
An tibi, Semo pater? tunc mihi Sancus ait:
Cuicunque ex illis dederis, ego munus habebo,
Nomina terna fero, sic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini,
Inque Quirinali constituere jugo.

Sic in Antiqua Inscriptione Lapidis Romæ ante nonaginta abhinc circiter

circiter annos, in insula Tiberina reperti, quæ exstat in Corpore Gruteriano, pag. XCVI.

SEMONI
SANCO
DEO. FIDIO
SACRVM
SEX. POMPEIVS. SP. F
&c. &c.

Deum Fidium autem, qui idem cum Hercule, quem & *Sancum* & *Semonem* à Sabinis vocatum audivimus, à Romanis *Sanctum* nuncupatum fuisse, legere est apud Dionysium Halicarnas. lib. IV. τούτων ἐστὶ τῶν ὁρκίων μνημεῖον ἐν Ῥώμῃ κείμενον ἐν ἱερῷ Διὸς Πιστίου, ὃν Ῥωμαῖοι Σάγκτον καλοῦσι. *Ejus jurisjurandi monumentum est Romæ positum in templo Dei Fidii, quem Romani* SANCTVM *vocant*:

Hinc Propertius lib. IV. Eleg. X. ad Herculem:

Sancte Pater salve, cui jam favet aspera Iuno,
Sancte velis libro dexter inesse meo.
Hunc quoniam manibus purgatum sanxerat orbem,
Sic Sanctum Tatiæ composuere Cures.

In antiqua Inscriptione Lapidis circa idem fere tempus, quo alter ille, reperti Romæ, in monte Quirinali, ubi Herculis fuit templum, quatuor ista nomina simul conjuncta leguntur; apud Gruterum, pag. XCVI.

SANCTO. SANCO
SEMONI. DEO. FIDIO

SACRVM. DECVRIA SACERDOTVM BIDENTALIVM RECIPERATIS VECTIGALIBVS

TABVLA XLV.

I. Num. *Iuliæ Dominæ*, Severi Imp. Uxoris, cum Inſcript. MATER DEVM. *Iulia Severi*, habitu & cultu *Cybelis*, quæ & *Rhea, Ops, Berecynthia, Mater Deum, Mater Magna*, aliiſque nominibus apellata, cernitur heic veſte ante pectus variegata, ſellæ inſidens, capite turrito, dextra ramulum pinus, ſiniſtra, qua tympano aut cymbalo incumbit, ſceptrum tenens; ad ſellæ latus utrumque adſident duo hinc inde Leones. Quæ omnia juniorum in gratiam vel ad hunc, vel ad ſequentes Nummos, ubi ejuſdem Deæ imago expreſſa, declaranda. Ac primum de turrita corona, quæ Cybeli attributa, quia Terrarum Orbis, ſive Terra quæ ejus nomine intelligitur Urbibus exculta eſt. Servius ad lib. III Æneid. *Quod autem turritam geſtat coronam, oſtendit ſuperpoſitas terræ eſſe civitates, quas inſignitas turribus conſtat.* Idem ad lib. X. Æn. *Civitates turritæ quas terra gerit, unde cum turrita corona Mater Deum pingitur.* Hinc & Lucretius lib. II. de Nat. Rer.

Muralique caput ſummum cinxere coronæ
Eximiis munita locis quod ſuſtinet urbes.

Phurnutus De Rhea: Πυργωτὸν δὲ περίκειται στέφανον, ἤτοι διὰ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὀρῶν τίθεσθαι τὰς πόλεις ὀχυρωτάτου ἕνεκεν, ἢ ἐπεὶ ἀρχηγοί ἐστι τῆς πρώτης καὶ ἀρχετύπου οὐσίας τοῦ κόσμου.

Corona

Corona turrita ejus capiti imponitur, sive quod antiquitus urbes, quo essent loci natura magis munitæ, in montibus ædificabantur: sive quod causa & origo sit primæ mundi substantiæ. Sed prior ratio est simplicior, ut turrita dicatur, quia Tellus turres & oppida habet. Aliam adhuc ejus rei rationem reddit Arnobius lib. V. ubi de Attide à Cybele amato, quem Midas Possinuntius rex filiæ suæ matrimonio jungere cupiens, oppido incluserat: *Verum Deum Mater*, inquit Arnobius *adolescentuli fatum sciens, interque homines illum tamdiu futurum salvum, quamdiu esset solutus à matrimonii fædere, ne quid accideret mæsti civitatem ingreditur clausam, muris ejus capite sublevatis: quod esse turritum ratione ab hac cæpit.* De Veste ejus variegata sic Phurnutus dicto loco: Καλὰ τοῦτο δὲ ἄλλους τινὰς τύπους περὶ τὸ στῆθος αὐτῆς περιτιθέασιν, ὡς τῆς τῶν ὄντων ποικιλίας, καὶ παντὸς χρώματος αὐτῆς γεγονοίας. *Propterea variis coloribus distinctas formas quasdam ejus pectori applicant, tanquam decora & amabilis eorum quæ sunt varietas.* De hac, uti & de sceptro ejus Fulgentius Mytholog. lib. III *Ideo & multiplici veste* (pingitur,) *quod omnis potentia ornata sit. Sceptrum etiam fert, quod omnis potentia vicina regno sit. Ob hanc rem etiam* MATER DEVM *dicta est.*

Num. *Iuliæ Ejusdem*, cum Inscript. MATRI DEVM SALVTARI. Heic similiter *Iulia Severi* habitu *Cybeles* sellæ insidet, cum tympano aut cymbalo, in manu sinistra & leonibus ad utrumque latus. Arnobius lib. VI. *Deûm Mater cum tympano.* Varro Rer. Divinar. lib. XVI. apud Augustinum lib. VII. De Civit. Dei. cap. XXIV. *Eandem dicunt Matrem Magnam; quod tympanum habeat significari esse orbem terræ.* Unde & cymbala & tympana in sacris ejus adhibita & concussa: cymbala autem ex ære, tympana ex tergo animantis facta erant. Unde Statius Papinius in VIII Thebaid:

——— *Gemina æra sonant, Idæaque terga.*

Et Lucretius lib. II.

Tympana tensa tonant palmis, & cymbala circum
Concava.

Item Catullus in Galliambo:

——— *Simul ite, sequimini*
Phrygiam ad domum, Cybelles Phrygia ad nemora Deæ.
Ubi cymbalûm sonat vox, & tympana reboant.

Ausonius Epist. XXV.

Cymbala dant flictu sonitum, dant pulpita saltu
Icta pedum, tentis reboant cava tympana tergis.

Ex Sententia Phurnuti cymbala & tympana denotabant tonitru; quia secundum eum Ῥέα dicta ἀπὸ τοῦ ῥέειν, quod est *Fluere*, unde & imbrium caussam esse vult, & rationem addit Ὅτι οἱ ὄμβροι ὡς ἐπίπολυ μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν συμβαίνει γίνεσθαι· καὶ ταύτην παρεισάγουσι τυμπάνοις, καὶ κυμβάλοις, καὶ κεραυνοῖς ἢ λαμπαδοφορίοις χαίρουσαν. *Imbres enim ut plurimum cum tonitru ac fulmine contingunt. Quare eam inducunt, ut gaudentem tympanis ac cymbalis, & facibus gestatis.*

III. Num. *Faustinæ*, Matris cum Inscript. MATRI MAGNÆ. Heic *Faustina*, Antonini Pii uxor, habitu *Cybelis* turritæ sellæ insidentis, cum cymbalo & ramo pineo, ac leonibus scalpta est. Pineum esse ramum quem gestat, exinde manifestum, quod Pinus arbor Matri Deum consecrata, & quod fama sit, Attin ab

ipsa

ipsa in arborem Pinum conversum fuisse. Hinc ipsa apud Maronem IX. Æneid.

Pinea Sylva mihi multos dilecta per annos,

Ubi Servius notat:

Pinus in tutela Matris Deûm est De Attide in pinum converso.

Ovidius lib. X. Metamorph.

——— *Cybeius Attis*
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.

Unde & pinus in sacris Magnæ matris circum ferebatur. Arnobius lib. V. *Quid sibi vult illa pinus, quam semper statis diebus in Deum Matris intermittitis sanctuario? Nonne illius similitudo est arboris, sub qua sibi furens manus, & infelix adolescentulus intulit, & genitrix divûm in solatium sui vulneris consecravit?* Et eodem libro circa finem: *Pinus illa solemniter quæ in Matris infertur sanctum Deæ, nonne illius imago est arboris, sub qua sibi Attis virum demessis genitalibus abstulit, & quam memorant divam in solatium sui consecravisse mæroris?* Quam pinus gestationem appellabant δενδροφορίαν; ut est apud Strabonem lib. X. unde & *dendrophori* dicti, qui eam gestabant, de quibus in *l.* 20. *de paganis sacrif. & templ.* item *l.* 1. *de centonariis & dendrophor*, *in Cod. Theodos.* Sic in alio

Num. *Faustinæ* Ejusdem Inscr. MATRI MAGNÆ Eadem habitu *Magnæ Matris*, turrita, sellæ insidens cum cymbalo, & leonibus. Quare Magna Mater Deum sedens fingatur, haurire licet ex Varrone lib. XVI. Rer. Divinar. apud Augustinum lib. VII. de Civit. Dei, cap. XXIV. *Eandem dicunt* MATREM MAGNAM: *quod tympanum habeat, significari esse orbem terræ; quod turres in capite, oppida; quod* SEDES *fingantur circa eam, cum omnia moveantur, ipsam non moveri.* IV.

V. Num. *Gentis Volteiæ* cum Inscr. C. VOLTEI. M. F. Heic *Cybele*, cernitur uti Virgilius lib. VI. Æneid ait:

——— *Qualis Berecynthia mater*
Invehitur curru Phrygias turrita per urbes.

Currus à biga leonum trahitur, juxta Lucretium lib. II. ubi scribit:

Hanc Veteres Grajûm docti cecinere poëtæ
Sedibus in curru bijugos agitare leones.

Quem secutus Virgilius lib. III Æn.

Hinc mater cultrix Cybele, Corybantiaque æra,
Idæumque nemus: hinc fida silentia Sacris,
Et juncti currum dominæ subiere leones.

Quare autem Leones Deæ Matri adjuncti, indicat Varro apud Augustinum lib. VII. De Civit. Dei. cap. XXIV. *Leonem adjungunt solutum ac mansuetum, ut ostendant, esse nullum genus terræ tam remotum, ac vehementer ferum, quod non subigi, colique conveniat.* Hinc etiam Ovidius lib. IV. Fastor.

Desierat: Cæpi; cur huic genus acre leonum
Præbent insolitas ad juga curva jubas?
Desieram: Cæpit: Feritas mollita per illam
Creditur; id curru testificata suo est.

VI. Num. *Pertinacis*, cum Inscript. OPI. DIVIN. TR. P. COS. II. SC. *Ops* Dea, quæ eadem cum Rhea, sive Tellure, sellæ insidens, cui & sinistra innixa, dum dextra porrecta arbusculum sustinet Festus: *Opis dicta est conjux Saturni, per quam volunt Terram significari; quia omnes opes humano generi terra tribuit;* Hinc

Hinc arborem manu tenet, quia eadem est cum Terra. Macrobius lib. I. cap. X. *Hanc autem deam Opem Saturni conjugem esse crediderunt &c. Saturnumque à satu dictum, cujus causa de cælo est: & terram Opem; cujus ope humanæ vitæ alimenta quæruntur; vel ab opere, per quod fructus frugesque nascuntur.* Varro apud Augustinum lib. VII. cap. XXIV. *Tellurem, inquit, putant esse Opem, quod operâ fiat melior.* Idem lib. IV. de L. L. *Terra Ops, quod heic omne opus, & hàc opus ad vivendum.* Postremum hoc duriusculum; melius quod sequitur, cur *Mater* dicta fuerit. *Ideo*, inquit, *dicitur Ops mater, quod terra nutriat. Hæc enim terris gentes omnes dedit, & resumit denuo, quæ dat cibaria, ut ait Ennius.* Fulgentius Mytholog. lib. I. *Ops quoque ejus uxor, eo quod opem esurientibus ferret, dicta est.* Albricus de Imaginib. Deor. *Iuxta autem ipsum Saturnum erat imago Opis uxoris suæ, in cujusdam similitudinem matronæ depicta: quæ aperta manu opem omnibus velle dare prætendebat: panem verò sinistra pauperibus porrigebat.* Huic autem *Pertinacis* Nummo respondet Inscriptio antiqua, quæ habetur in Corpore Gruteriano. pag. XXVI. n. 4.

OPI. DIVINÆ. ET FORTVNÆ
PRIMIGENIÆ. SAC.
IMP. CÆSAR. HELVII
PERTINACIS. AVGVSTI
V. D. D.
T. CÆSIVS. T. F. HERODES
V. S. C.

Num. *Antonini Pii* cum Inscr. CYBELE. Sc. *Cybele* turrita stans, sinistra Cornu copiæ, dexta porrecta canistrum frugibus repletum tenens, ac figuram nudam dextro pede calcans. Fertili- VII.

tilitatem & omnium rerum abundantiam, quas Terra profert, designat. Varia ejus nomina recenset Strabo lib. X. Οἱ δὲ Βερέκυντες, Φρυγῶν τι φῦλον, καὶ ἁπλῶς οἱ Φρύγες, καὶ τῶν Τρώων οἱ περὶ τὴν Ἴδην κατοικοῦντες Ῥέαν μὲν καὶ αὐτοὶ τιμῶσι, καὶ ὀργιάζουσι, ταύτην μητέρα καλοῦντες θεῶν, καὶ Ἀγδέστιν, καὶ Φρυγίαν, θεὸν μεγάλην· ἀπὸ δὲ τόπων Ἰδαίαν, καὶ Δινδυμήνην, καὶ Πυλήνην, καὶ Πιοσινουντίδα, καὶ Κυβέλην. *Berecynthii autem Phrygia gens, & in universum Phryges ac Troum illi, qui Idam accolunt, Rheam & ipsi colunt, eique orgia peragunt; matrem appellantes Deorum, & Agdestin, & Phrygiam, magnam Deam; à locis autem Idæam, Dindimenen, Pylenen, Pessinuntiam, & Cybelen.* Sed quid dicemus de hac Magna Deum matre, tot nominibus celebrata, quæ in intimo suo sacrario nihil aliud, quam lapis niger, hoc nomine cultus, fuerit? Quem ad vivum ita describit Arnobius lib. VII. *Si verum loquuntur Historiæ, neque ullas inserunt rerum conscriptionibus falsitates, allatum ex Phrygia, nihil quidem aliud scribitur missum rege ab Attalo, nisi lapis quidam non magnus, ferri manu hominis sine ulla impressione qui posset, coloris furvi, atque atri, angellis prominentibus inæqualis: & quem omnes hodie illo ipso videmus signo, oris loco positum, indolatum & asperum, & simulachro faciem expressam simulatione præbentem.* Hinc quoque Prudentius Rom. Mart.

> *Nudare plantas, ante carpentum, scio*
> *Proceres togatos, Matris Idææ sacris,*
> *Lapis nigellus, evehendus essedo,*
> *Muliebris ore clausus argento sedet.*

Claudianus *religiosam silicem* vocat lib. I. De Rapt. Proserp.

> *Heic sedes augusta Deæ, templique colendi*
> *Relligiosa Silex.* ——— ———

Num.

Num. *Commodi*, cum Inſcript. P. M. TR. P. XII. IMP. VIII. COS. V. P.P. TELLVS STABIL*is* Figura muliebris ſeminuda, humi ſedens dextra Globo Zodiaco, ſtellisque inſignito, impoſita, ſiniſtra vero innixa vaſi, ex quo adſurgit vitis pampinoſa ſupra caput ejus & tres figuras fœmineas; adſtantes, ac reculas quasdam, ſive flores, ſive ſerta, aliasve terræ fruges manibus geſtantes, divergens, eaſque quaſi obumbrans; ſequitur *Victoriola* alata, dextra coronam, ſiniſtra palmam ferens. Mulier illa ſeminuda, quæ TELLVRIS STABILIS nomine heic venit, *Rheam*, Saturni uxorem, repræſentat, quatenus una cum Saturno agrorum, & Vitium culturam inveniſſe dicitur; ſedet autem humi, ad Terræ ſtabilitatem denotandam. Per tres illas figuras fœmineas, forte deſignantur tres Orbis terrarum iſtæ partes Veteribus cognitæ, quarum unaquæque munera, aut fructus terræ partis cujuſque propios & nativos ferre videtur; omnes autem vite adumbrantur, quod illa in omnibus tribus terræ partibus reperiatur. Victoriola eas ſequens, forſan deſignat, Imperatori Cæſari ab omnibus Orbis terrarum partibus trophæa erigi; vel etiam Britanniam devictam deſignare poteſt, cum in adverſa hujus nummi parte, Commodo *Brittannici* cognomen adſcriptum ſit.

Num. *Hadriani*, cum Inſcript. TELLVS STABILIS. S.C. Similis figura muliebris ſeminuda, humi ſedens, dextra ſuper *Globum* poſita, ſiniſtro verò brachio *Caniſtro* frugibus pleno, ex quo etiam *Vitis* adſurgit, incumbens, ſed abſque cæteris iſtis figuris; *Terram* deſignat frugibus & vitibus abundare. In alio vero IX.

Num. *Ejusdem Hadriani*, cum eadem Inſcript. Cernitur *figura* ſtans tunica ſuccincta & brevi induta, brachiis cruribusque nudis, dextra *aratrum*, ſiniſtra *anchoram*, ſive ut quidam, *raſtellum*, ant ſimile quid tenens; cui juxta ſiniſtrum pedem è terra duæ adſurgunt ſpicæ. Alb. Rubenius in Commentar. ad Numiſmata X.

Imperator. incertus videtur, utrum figura ſit *Virilis*, an vero *Muliebris*, quæ heic expreſſa. Primo enim vult eſſe *Agricolam*, brevi tunica indutum, ut ruſtici incedebant. & adducit iſtud Salviani lib. I. de Fabritiis & Cincinnatis. *Non deſpiciebant tunc, puto, pauperes cultus, cum veſtem hirtam & brevem ſumerent, cum ab aratro arceſſerentur ad Faſces.* Uti & iſtud Euſtathii De Amoribus Iſmenes & Iſmeniæ in deſcriptione XII. Menſium, Ruſtici figuram exprimentis. μέχρι γονάτων ὁ ζωγράφος τὸν χιτῶνα κατέχυσε, τὼ χεῖρε μέχρις ἐπ' ἀγκῶνα γυμνώ. *Uſque ad genua pictor tunicam dimittit, manus verò uſque ad cubitum nudas.* Poſtea vero ſubjungit, imo non videri eſſe *Agricolam*, ſed *Tellurem* ipſam, fæmineo vultu, dextra *aratrum*, ſiniſtra *raſtellum* tenentem, aut ſimile quid. Quod ſi anchora ſit, quam ſiniſtra tenet, *Stabilitatis* Symbolum exprimit, & ſic Inſcriptioni reſpondebit. Denotabitque *Agricola*, quo ſane animus magis inclinat, cum *aratro*, & *anchora*, ita pacatum, & ſtabilitum eſſe Orbem terrarum, ut ruſticis hominibus agriculturæ libere operam, arando, occando, ſerendo, metendo, dare liceat.

XI. Num. *Caligulæ.* cum Inſcript. VESTA, S C. *Veſta* Dea, eadem quæ *Tellus* quoque, uti Rhea, velata ſellæ inſidens, dextra porrecta pateram, ſiniſtra ſceptrum tenens. Quod Veſta eadem, quæ Terra, hiſce teſtatur Euripides:

> Καὶ Γαῖα μῆτερ, Ἑστίαν δέ σ' οἱ σοφοὶ
> Βροτῶν καλοῦσιν, ἡμένην ἐν αἰθέρι.
>
> *Et Terra mater, Veſta quæ ſapientibus*
> *Vocaris, ipſo conſidens in æthere.*

Quia ſcilicet terra undique aëre & æthere ambitur. Sic Plato in XII. de Legib. Γῆ μὲν οὖν, ἑστία τε οἰκήσεως, ἱερὰ πᾶσι πάντων θεῶν.

Terra

Terra quidem, Vestaque omnibus Diis sacrum est habitaculum. Sed & esse Vestam Terram ex vocabuli origine colligere volunt. Pharnutus: Ταύτην μὲν γὰρ διὰ τὸ ἑστάναι διὰ πάντων, ἙΣΤΙ'ΑΝ προσηγόρευσαν οἱ παλαιοί. ἢ διὰ τὸ ἐπ' αὐτῆς ὡσανεὶ ἐπὶ θεμελίου τὸν ὅλον ἑστάναι κόσμον. *Hanc* ESTIAN (*à Græco* ESTANAI, *quod est stare sistere;*) quia stet *per res universas Veteres dixerunt; vel quod super illa, tanquam fundamento, insistat totus mundus.* Sic etiam Latinum *Vesta* eo deducunt. Hinc Ovidius lib. VI. Fastor.

Stat vi Terra sua; vi stando Vesta vocatur.

Nec non Arnobius lib. III. *Terram nonnulli Vestam pronunciant, quod in mundo stet sola, cæteris ejus partibus in mobilitate perpetua constitutis.* Verum, ut vere jam aliis animadversum, neque Græcum, neque Latinum etymon rei respondet. Nam Ἑστία, sive *Vesta* proprie idem est, ac ἐσχάρα, sive *focus.* Unde & Cicero verba Platonis modo adducta, lib. II. de Legib. sic interpretatur: *Terra igitur, ut focus domiciliorum, sacra Deorum omnium est.* Nec Vestæ appellatio Terræ attributa est, nisi quatenus ignes subterraneos continet. Nam & ignis per Vestam, & proprie magis, utpote quæ sub ignis specie colebatur, ut statim videbimus, intelligitur. De Vesta porro, & Vestalibus inter Veteres videndi Dionysius Halicarnass. lib. II. & A. Gellius lib. I. cap. XII. inter juniores Lil. Giraldus, sed præsertim I. Lipsius Syntagmate singulari, quod de Vesta & Vestalibus inter Opera ejus habetur.

Num. *Vespasiani*, cum Inscript. VESTA. Simulachrum Deæ *Vestæ* stantis, sinistra sceptrum, dextra vero extensa *lucernam*, sive *Lampadem* tenentis, quod flammæ, sive ignis Symbolum est, & per quem ipsa Vesta designabatur. Ovidius lib. VI. Fastor. XII.

Nec tu aliud Vestam, quam vivam intellige flammam.

Unde Servius ad illa II Æneid.

Sic ait, & manibus vittas, Vestamque potentem.
Æternumque adytis effert penetralibus ignem.

Notat : *Vestam, Deam ignis, quia in medio mundo librata, vi sua stet, & ignem intra se habeat.* Et: *Ecce ipse exposuit; quid est Vesta,* nimirum *æternus ignis.* Sic Lampas quam præfert Vesta, *Æterni* istius *ignis*, cui is, Sympulo inest, signum quoque est.

TABULA XLVI.

I. Num. *Neronis*, cum Inscr. VESTA. Templum *Vestæ*, in cujus meditullio statua ipsius Deæ cum hasta in sinistra, & patera in manu dextra. Rotundum vides templum Vestæ, Terram designans, uti à Numa Pompilio primum istud exstructum, idque ut referret terræ globum, sive pilam uti loquitur Festus Pompejus: *Rotundam Ædem Vestæ Numa Pompilius Rex Romanorum, consecrasse videtur, quod eandem esse Terram, quâ vita hominum sustentaretur, crediderit: eamque in pilæ formam esse, ut sui simili Templo Dea coleretur.* Hinc Ovidius lib. VI. Fastor.

Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ:
Et paries lento vimine textus erat.
Forma tamen templi, quæ nunc manet, ante fuisse
Dicitur: & formæ caussa probanda subest.
Vesta eadem est, & Terra: subest vigil ignis utrique:
Significant sedem terra focusque suam,
Terra pilæ similis, nullo fulcimine nixa,
Aëre subjecto tam grave pendet onus.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
Angulus: à pluvio vindicat imbre tholus.

Quod

Quod vero Vestæ templum in Neronis Nummis ſcalptum reperiatur, forte exinde lucem accipit, quod Suetonius de eo ſcribit: *Ad athletarum ſpectaculum invitavit & virgines Veſtales: quia Olympia Cereris ſacerdotibus ſpectare conceditur.* Quaſi Nero Veſtæ & Veſtalium eximius cultor videri voluerit.

Num. *Titi* cum Inſcr. VESTA. Templum *Veſtæ* rotundum, cum ſimulacro ejus in penetrali. Sic in II.

Num. *Domitiani* cum eadem Inſcr. VESTA, Ejus templum quoque rotundum cernitur, cum ejus ſimulachro. Rationem quare ejus templum Numa Pompilius rotundum exſtruxerit, modo ex Feſto vidimus; verum Plutarchus paullo aliter hac de re ſcribit in ejus Vita: Νουμᾶς δὲ λέγεται καὶ τὸ τῆς Ἑστίας ἱερὸν ἐγκύκλιον περιβαλέσθαι τῷ ἀσβέστῳ πυρὶ φρουράν· ἀπομιμούμενος οὐ τὸ σχῆμα τῆς γῆς ὡς Ἑστίας οὔσης, ἀλλὰ τοῦ σύμπαντος κόσμου, οὗ μέσον οἱ Πυθαγορικοὶ τὸ πῦρ ἵδρυσθαι νομίζουσι, καὶ τοῦτο Ἑστίαν καλοῦσι καὶ μονάδα. *Ferunt Numam ædem quoque Veſtæ ſacro igni orbicularem circumjeciſſe, ut ibi aſſervaretur, adumbrans non effigiem terræ, quaſi ea Veſta ſit, ſed univerſi mundi, cujus in medio ignis ſedem locant Pythagorei, eamque Veſtam nominant & unitatem.* Addit porro Plutarchus: τὴν δὲ γῆν, οὔτε ἀκίνητον, οὔτε ἐν μέσῳ τῆς περιφορᾶς οὖσαν, ἀλλὰ κύκλῳ περὶ τὸ πῦρ αἰωρουμένην, οὔτε τῶν τιμιωτάτων, οὐδὲ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου μορίων ὑπάρχειν. *Terram vero non putant immobilem, neque mediam tenere regionem globi, ſed eſſe in gyrum circum ignem ſuſpenſam, neque numerari inter elementa mundi præcipua & prima.* Quam ſane Pythagoricorum Sententiam de terra mobili ejuſque circumgyratione circa ignem, id eſt, Solem, rei veritati conſentaneam eſſe, hodie apud iſtarum rerum peritos nullum patitur dubium; nec ei adverſantur, niſi forte duri quidam Capitones, qui, licet harum rerum plane ignari ſint, & præ ſtupiditate III.

tate sua nunquam, ut in eas penitius inquirerent, operam collocare potuerint, puerili tamen præjudicio occupati, tanto fastu & arrogantia turgent, ut censoria virgulâ ipsam veritatem potius proscribere malint, quam pati, quicquam in rerum natura exstare, quod eorum perpetuæ Dictaturæ, quam tamen absque populi suffragio sibi arripiunt, non subjiceretur. Genus hominum contemptu potius, quam indignatione vindicandum. Cæterum ad hunc Domitiani Nummum, in quo *Vestæ* templum, faciunt, quæ de eo notat Suetonius cap. VIII. *Incesta Vestalium virginum, à patre suo quoque & fratre neglecta, varie ac severe coërcuit: priora capitali supplicio, posteriora, more veteri.* Ubi & exempla quædam subjungit. Sic ut Domitianus quoque Vestæ cultui addictus videri voluerit.

IV. Num. *Gentis Æmiliæ*, cum Inscr. VESTA. Cernitur heic quoque Ædes Vestæ solita forma rotunda, cum tripode, nullo vero simulachro in penetrali; quemadmodum etiam revera Vesta nullo simulachro repræsentabatur. Ovidius lib. VI. Fastor.

Esse diu Stultus Vestæ simulachra putavi:
Mox didici curvo nulla subesse tholo.
Ignis inexstinctus templo celatur in illo
Effigiem nullam Vesta, nec ignis habent.

V. Num. *Iuliæ Domnæ* cum Inscript. VESTÆ SANCTÆ. *Vesta* Dea, nisi forsan ipsa *Iulia Domna* Severi Im. uxor, sub Vestæ habitu, stolata & velata, sinistra sceptrum, dextra protensa pateram tenens. VESTÆ SANCTÆ tanquam Imperii Custodi inscribitur; cujus ignis in focis publicis cælestium ignium, Solis præsertim, Symbolum erat. Hinc Florus lib. I. cap. II. de Numa: *Imprimis focum Vestæ virginibus colendum dedit, ut ad simulacrum cælestium Siderum Custos Imperii flamma vigilaret.*

Num.

Num. *Faustinæ* Matris, Antonini Pii uxoris, cum Inscript. VESTA. S. C. Heic focus ille publicus æterni ignis, *Ara* nempe, cum igne accenso, sub cujus forma Vesta culta, & quem Vestales in Urbe conservare tenebantur, ne unquam exstingueretur, cernitur. Unde Cicero lib. II. de Legib: *Virgines Vestales in Urbe custodiunto ignem foci publici sempiternum.* Quare autem ignis iste Vestæ dicatus, rationem ejus reddere conatur Phurnutus: Τὸ δ' ἀεὶ ζῶον πῦρ ἀποδίδοται τῇ Ἑστίᾳ, διὰ τὸ καὶ αὐτὴν δοκεῖν εἶναι ὄν. τάχα δ' ἐπεὶ τὰ πυρὰ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἐντεῦθεν τρέφεται, καὶ διὰ ταύτην ὑφέστηκεν. ἢ ἐπεὶ ζείδωρος ἄρουρά ἐστι, καὶ ζώων μήτηρ, ἧς ἐστιν αἴτιον τοῦ ζῆν τὸ πυρῶδες. *Ignis autem perpetuus Vestæ dicatus est, quod videatur plurimis & ipsam esse ens. nimirum ignis iste perpetuus Vestæ consecratus ostendit, ipsam esse caussam ejus ignis, qui in mundo est, quasi ejus vi exortus sit. Est & alia caussa perpetui ignis, nempe quod terra fæcunda mater sit animalium omnium, & suam vitam ab igne habeat.* VI.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. VESTA. *Virgo Vestalis* velata, cum patera sacrificans ante aram accensam; vel fomentum igni æterno addens. Quare autem virginibus ignis perpetui custodia à Numa sit commissa, rationem reddit Plutarchus in ejus Vita: Νουμᾷ καὶ τὴν τῶν Ἑστιάδων παρθένων καθιέρωσιν, καὶ ὅλως τὴν περὶ τὸ πῦρ τὸ ἀθάνατον, ὃ φυλάττουσιν αὗται, θεραπήτε καὶ τιμὴν ἀποδιδόασιν, εἴτε ὡς καθαρὰν καὶ ἄφθαρτον τὴν τοῦ πυρὸς οὐσίαν ἀκηράτοις καὶ ἀμιάντοις παρακαταθέμενοι σώμασιν εἴ τε τὸ ἄκαρπον καὶ ἄγονον τῇ παρθενίᾳ συνοικειοῦντες. *Numæ Vestalium virginum consecrationem, omnemque æterni ignis, quem adservant hæ, cultum ac honorem adsignant; sive puram & in coruptam Ignis naturam integris & impolutis credidit corporibus? sive sterilem & infæcundam virginitati aggregavit.* His addi potest, quod virgines domesticæ rei curis non distrahantur, VII.

eoque

eoque facilius & certius ſacri ignis cuſtodiæ invigilare poſſunt, ne exſtingueretur; id enim ſi forte contingeret, ut malum omen inſtantis periculi, quod urbi immineret, habebatur. De Veſtalibus hanc rationem quoque adducit Cicero lib. II. De Legib. *Veſtæ*, inquit, *colendæ virgines præſunt, ut advigilent facilius ad cuſtodiam ignis.*

VIII. Num. *Famil. Rom.* incertæ. cum Inſcript. VESTA P. R. QVIRITIVM. Caput fœmininum velatum, & faſcia â fronte ſuper cinnos intortos ornatum, *Veſtæ P. R. Quiritium* eſſe, indicat Inſcriptio. Notum eſt *Populum Romanum* tunc primum cæpiſſe *Quiritium* dici, cum in regni conſortium adſcitus à Romulo Tatius Sabinorum Rex fuit, & poſtquam

—— *in partem data Roma Sabinis*,

ut Virgilius ait. Faciunt huc illa Fabii Pictoris apud A. Gellium lib. I. cap. XII. *Sacerdotem Veſtalem, quæ ſacra faciat, quæ jus ſiet Sacerdotem Veſtalem facere pro populo Romano Quiritibus, uti quod optima lege fiat, ita te Amata capio* &c. Iſtud in acutam deſinens cuſpidem ante pectus quid ſibi velit ignoro, niſi forte ſit *acus comatoria*, uti Petronio, ſive *crinalis* uti Appuleio lib. VIII. Metamorph. appellatur quæ ſcilicet inſerviebat crinibus comandis vel diſcernendis, dividendiſque, & *diſcriminalis* vocata D. Hieronymo lib. II. in Ruffinum. Cæterum faſcia illa ſive tæniæ ad *Vittas* referenda, quibus Veſtales ornabantur. Unde Prudentius lib. II. contr. Symmach

—— *Sedet illa verendis*
Mittarum inſignis phaleris. ——

Quod poſtea explicat:

—— *cingunt*
Tempora tæniolis & licia crinibus addunt.

Hinc

Hinc quoque Lucanus lib. III Pharſal.

Veſtalemque chorum ducit vittata ſacerdos,
Trojanam ſoli cui fas vidiſſe Minervam,

Et D. Ambroſius Epiſtola ad Valentinian. *Vix ſeptem Veſtales capiuntur puellæ; en totus numerus quem infulæ vittati capitis, purpuratarum veſtium murices.* &c. Cæterum velum iſtud, ſive tegumentum in capite, proprio nomine *Suffibulum* dicebatur. De quo Feſtus: *Suffibulum veſtimentum album, prætextum, quadrangulum, oblongum, quod in capite Veſtales, cum ſacrificant, ſemper habent: idque fibula comprehenditur.* Fibula heic utique conſpicua; & ex aliis nummis ut V. VII. IX. X. XI. & XII. hujus Tabulæ quam longum ſuffibulum iſtud fuerit, facile diſcernere eſt.

Num. *Claudii* Imper. cum Inſcr. VESTALIS SC. *Virgo* IX.
Veſtalis ſolito habitu, ſellæ inſidens, cum lampade in dextra. Notandum autem Virgines haſce captas fuiſſe tenera adhuc ætate, ut conſtaret eas integras omnino eſſe, ac ne quidem ſuſpitio ulla de pudicitiæ labe locum habere poſſet; ideoque ſecundum Labeonem Antiſtium *minorem quam annos ſex, majorem quam annos decem natam, capi fas non erat.* Hinc Prudentius lib. II. contra Symmach.

Ac primum parvæ teneris capiuntur in annis,
Ante voluntatis propriæ quam libera ſerta
Iuſta maritandi condemnet vincula ſexus.

Cæterum captæ per triginta annos obſtrictæ erant, iis verò exactis, ſi vellent, exire licitum, & nubere. Dionyſius Halicarnaſſ. lib. II. Antiq. Rom. χρόνον δὲ τριακονταετῆ μένειν αὐτὰς ἀναγκαῖον ἁγνὰς γάμων, θυηπολούσας τε καὶ τὰ ἄλλα θρησκευούσας κατὰ νό-

μον· ἐν ᾧ δέκα μὲν ἔτη μανθάνειν αὐτὰς ἔδει· δέκα δὲ, τελεῖν τὰ ἱερά· τὰ δὲ λοιπὰ ἔτη διδάσκειν ἑτέρας. ἐκπληρωθείσης δὲ τῆς τριακονταετίας, οὐδὲν ἦν τὸ κωλῦον τὰς βουλομένας ἀποθεισας τάτε στέμματα καὶ τὰ λοιπὰ παράσημα τῆς ἱερωσύνης γαμεῖσθαι. *Has autem necesse est per triginta annos manere puras à nuptiis, Deamque sacrificiis & cæteris ex lege ceremoniis colere. ac primo quidem decennio rationem sacrorum eas oportebat discere, sequenti exercere, postremo docere alias. Post exactum vero annum trigesimum, nihil vetabat eas, si quæ vellent, positis coronamentis & reliquis insigniis sacerdotii, nubere.* Idem legere est apud Plutarchum in Numa, Unde illud Prudentii:

Nubit anus veterana, sacro perfuncta labore.

X. Num. *Lucillæ*, cum Inscr. VESTA. *Vesta*, sive *Vestalis* ante aram accensam stans, cum lampade in dextra, sinistra, ut videtur, *Palladium*, aut simile quid tenens. Præter æterni ignis custodiam, Vestalibus etiam incumbebat adservare *fatale imperii Pignus* uti Livius appellat lib. XXVI. *Vestæ ædem petitam & æternos ignes, & conditum in penetrali fatale imperii pignus.* Cujusmodi autem istud fuerit, in arcanis habebatur; ideoque conjecturæ apud Auctores variæ. Dionysius Halicarnass. lib. II. Εἰσὶ δέ τινες οἵ φασιν ἔξω τοῦ πυρὸς ἀπόρρητα τοῖς πολλοῖς ἱερὰ κεῖσθαί τινα ἐν τῷ τεμένει τῆς θεᾶς, ὧν οἱ ἱεροφάνται τὴν γνῶσιν ἔχουσι καὶ αἱ παρθένοι. *Sunt qui tradunt præter ignem, arcana, & multitudini non efferenda sacra, in Deæ fano esse deposita; quorum notitia sit penes solos Pontifices & Virgines.* subjungit postea: οἱ μὲν, ἐκ τῶν ἐν Σαμοθρᾴκῃ λέγοντες ἱερῶν μοῖραν εἶναι τῷ Αἰνείᾳ φυλαττομένην τὴν ἐνθάδε. *Quidam dicunt heic servari partem Sacrorum Samothraciæ ab Ænea conservatam.* οἱ δὲ τὸ διοπετὲς Παλλάδιον ἀποφαίνοντες εἶναι τὸ παρὰ Ἰλιεῦσι γενόμενον, ὡς Αἰνείου κομίσαντος δι' ἐμπειρίαν. *Alii verò, esse*

esse cælo delapsum Palladium, quod apud Ilienses servatum Æneas verum secum adsportaverit. His præmissis Dionysius, tandem ita concludit: Ἐγὼ δὲ τὸ μὲν εἶναί τινα τοῖς πολλοῖς ἄδηλα ἱερὰ φυλαττόμενα ὑπὸ τῶν παρθένων, καὶ οὐ τὸ πῦρ μόνον, ἐκ πολλῶν πάνυ καταλαμβάνομαι· τίνα δὲ ταῦτ᾽ ἐστιν οὐκ ἀξιῶ πολυπραγμονεῖν οὔτε ἐμαυτὸν, οὔτε ἄλλον οὐδένα τῶν βουλομένων τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια τηρεῖν. *Ego sane custodiri à Virginibus non Solum ignem, sed & sacra quædam vulgo incognita, è multis colligo. Quæ vero ista sint, nec mihi, nec alii religioso Deorum observatori curiosius scutari fas censeo.* De Palladio vero quædam adhuc dicenda erunt ad Num. XII. hujus Tabulæ.

Num. *Iuliæ Piæ* Severi Imp. Uxoris, cum Inscr. VESTA. SCi. XI. Quatuor *Vestales* cum duobus *Camillis* igni æterno in ara alendo & fovendo sub tholo operam dantes; vel potius sacrificantes, utpote quod etiam pene assiduum eorum munus erat, diu noctuque. Quatuor heic cernuntur, quot ab initio à Rege Numa tantummodo institutæ & captæ fuere, quamvis postea, vel à Tarquinio Prisco, ut vult Dionysius, vel à Servio Tullo Rom. Rege, ut Plutarchus, ad senarium numerum auctæ sint; in quo etiam permansere. Dionysius Halicarnass. lib. II. Αἱ δὲ θεραπεύουσαι τὴν θεὸν παρθένοι τέτταρες μὲν ἦσαν κατ᾽ ἀρχὰς, τῶν βασιλέων αὐτὰς αἱρουμένων ἐν οἷς κατέστησαν δίκαιος ὁ Νουμᾶς· ὕστερον δὲ διὰ πλῆθος τῶν ἱερουργιῶν ἃς ἐπιτελοῦσιν, ἓξ γενόμεναι μέχρι τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς διαμένουσι χρόνου, δίαιταν ἔχουσαι παρὰ τῷ θεῷ, ἔνθα δὶ ἡμέρας μὲν οὐδεὶς ἀπείργεται τῶν βουλομένων εἰσιέναι· νύκτωρ δὲ οὐδενὶ τῶν ἀρρένων ἐναυλίσασθαι θέμις. *Virgines autem quæ Deæ sacris operabantur, quatuor erant ab initio; & jus eas capiendi penes reges esse Numa voluit: postea tamen propter sacrificiorum multitudinem ad senarium numerum auctæ, in eo hodieque*

permanent, degentes in Deæ fano, à cujus aditu nemo arcetur interdiu; sed pernoctare intus fas est nulli masculo. Sic quoque Pompeius Festus qui etiam rationem addit, quare sex numero fuerint. *Sex Vestæ sacerdotes constitutæ sunt, ut populus pro sua quisque parte haberet ministram sacrorum: quia civitas Romana in sex est distributa partes, in primos secundosque Titienses, Ramnes, Luceres.* His itaque sex per vices incumbebat invigilare ad æterni ignis custodiam, eumqe perpetuo fovere & alere, ne exstringueretur; id enim quacunque tandem ex causa si contingeret, Romani tanquam interitus aut imminutionis Reipublicæ signum interpretabantur; ut Dionysius ait; & pæna virginibus manebat. Festus: *Ignis Vestæ si quando interstinctus fuisset, Virgines verberibus afficiebantur à Pontifice.* cujus castigationis exempla occurrunt apud Livium lib. XXVII. Valerium Maximum lib. I. c. I. & alios. Sic Iulius Obsequens De Prodigiis cap. XXVI. *Vestæ penetralis ignis exstinctus, virgo jussu Æmilii Pontificis Maximi flagro cæsa.* Quando autem ita exstinctus ignis, non licebat alio ex foco petito denuo eum accendere, sed Romanis, ut Festus scribit, *Mos erat tabulam felicis materiæ tamdiu terebrare, quo usque exceptum ignem cribro æneo Virgo in ædem ferret.* Sic quidem Romani; paullò aliter autem Græci. His enim, ut tradit Plutarchus in Numa, consuetudo erat vasculo cavo Solis radios excipere, iisque per reflexionem coëuntibus in centro ejus, per apposita fomenta levissima & siccissima ignem accendere; quod non capiendum, uti Lipsius fecit, & etiam per effigiem expressit, Lib. De Vesta & Vestal. cap. VIII. ad finem. quasi fomenta illa post vasculum posita fuissent, atque ita accensa; quod fieri nequit; fuit enim, ut ipsemet fatetur, vasculum ex ære; sed fomentis positis inter Solem & vasculum cavum in centro scilicet, ubi radii à sole excepti, ex vasculo cavo per reflexionem coeunt & uniuntur, ac vulgò ab Opticis *focus* vocatur; uti norunt, qui unquam specula concava tractarunt; quod Lipsium fugisse videtur.

Num. *ejusdem Iuliæ Augustæ*, cum Inscr. VESTA. *Vesta* Dea, XII.
vel *Iulia* ipsa sub ejus habitu, sinistra sceptrum, dextra porrecta *Palladium* ferens. De Palladio, quod inter arcana sacrorum penes Vestales habebatur, diximus quædam ad Nummum X. Hæc enim opinio vulgò maxime recepta fuit, Palladium ibi recondi. Plutarchus in Camillo: Καὶ πλεῖστος μὲν λόγος κατεῖχες τὸ Τρωϊκὸν ἐκεῖνο Παλλάδιον ἀποκεῖσθαι, δι᾽ Αἰνείου κομισθὲν εἰς Ἰταλίαν. *Plurimorumque sermone vulgatum est Palladium ibi asservari, ex Troia in Italiam ab Ænea advectum.* Palladium autem quid fuerit docet Eustachius in lib. I. Iliad. ubi ait: Τὰ τοῦ Πάλλαδος εἴδωλα, Παλλάδια τοῖς παλαιοῖς ὀνομάζονται. *Palladis simulacra, Palladia antiquis appellantur.* Minuta scilicet ista, ad Palladis formam effigiata, plane uti in hoc nummo cernere est, armata cum galea, hasta, & clypeo. Palladium autem ab Ænea in Italiam delatum, cælo delapsum ajebant. Hoc itaque ut verum Palladis signum, tanquam sacrum arcanum & pignus, nullius præterquam Vestalium Virginum tantum oculis lustrandum in intimo penetrali ab iis adservabatur. Unde Lucanus lib. I. Pharf. de Vestal:

Trajanam Soli cui fas vidisse Minervam.

Et lib. IX.

——— ——— nullique aspecta virorum
Pallas, in abstruso pignus memorabile templo.

Imo ne quidem ipsis Vestalibus signum istud penitus nudum spectare fas fuisse, colligit Lipsius cap. IX. de Vesta & Vestal, ex hisce Statii lib. II. Thebaid, ubi Tydeus Palladi vota faciens ait:

Pervigilemque focis ignem longæva sacerdos
Nutriet, arcanum non inspectura pudorem.

Per *arcanum pudorem*, Palladii *Virginitatem*, aut, si mavis, *Virginal* intelligens; quam partem in hoc signo semper religione quadam obvelatam fuisse vult; quod non ita in aliis obtinuit simulacris, quæ nudare, lavare, ungere solenne erat.

TABVLA XLVII.

I. Num. *Hadriani*, cum inscriptis literis, L. I S. Cernitur heic *fæmina* sellæ insidens cum flore in capite, puellum *nudum* cum simili flore in capite, & alio flore in sinistra manu, in gremio habens, cujus dextram dextra sua apprehendit. ante pedes ejus ramus Perseæ arboris Isidi sacræ. Fæmina ista *Isidem* Ægyptiorum Deam repræsentat; puellus *Orus* filius ejus est, quem ipsa nutrit. Est enim nummus ab Ægyptiis in Hadriani honorem cusus; literæ L. I S. indicant id anno ejus Imperii decimo & sexto factum. Notum enim est, apud Græcos moris esse, per literales characteres alphabetico quodam ordine, numerum designare. Sic α primum, β secundum, &c. ι decimum, ια undecimum, ις decimum sextum indicat, & ita porro. L. autem sic explicatur à Macrobio lib. I. Saturnal. *Prisci Græcorum primam lucem, quæ præcedit solis exortus* λύκην *appellaverunt*, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ, *id est luce temporis. Annum quoque vetustissimi Græcorum* λυκάβαντα *appellant* τὸν ἀπὸ τοῦ λύκου *id est sole* βαινόμενον καὶ μετρούμενον. &c. Sic à Cl. Patino inter Numismata Imperatorum ex ære mediocri, varia id genus Numismatum Ægyptiorum Hadriano dedicatorum, cum annis Imperii per literas expressis, exhibentur. Cæterum, supra obiter meminimus *Isidem* cum *Serapide* nonnunquam confundi, & pro eodem numine haberi, pro tota scilicet rerum Natura; ut plurimum vero Isidem pro Luna accipi. Sic apud Diodorum Siculum lib. I. *Isis* cum *Luna Cerere* & *Iunone* eadem est; apud Macrobium lib. I. cap. XXI. *Isis*, pro Terra, vel rerum Natura habe-

habetur. Sed ut ſimul & ſemel conſtet, quam variis nominibus Iſis apud alias & alias Gentes venerit, cum tamen idem Numen deſignaretur, vel Luna, ſc. vel Terra, juvat Appuleji verba heic adſcribere ex lib. XI. Metamorph. ubi ipſam Deam ita loquentem introducit. *En adſum, tuis commota, Luci, precibus, rerum Natura parens, elementorum omnium domina, ſæculorum progenies initialis, ſumma Numinum, Regina Manium, prima cælitum, Deorum, Dearumque facies uniformis: quæ cæli luminoſa culmina, maris ſalubria flamina, inferorum deplorata ſilentia nutibus meis diſpenſo. Cujus Numen unicum multiformis ſpecie, ritu vario, nomine multijugo toties veneratur Orbis. Me primigenii Phryges, Peſsinuntiam nominant Deum Matrem. hinc Autochthones Attici, Cecropiam Minervam; illinc fluctuantes Cyprii, Paphiam Venerem: Cretes ſagittiferi, Dictynam Dianam, Siculi trilingues, Stygiam Proſerpinam; Eleuſinii, vetuſtam Deam Cererem; Iunonem alii, alii Bellonam, alii Hecaten; Rhamnuſiam alii. & qui naſcentis dei Solis inchoantibus radiis illuſtrantur Æthiopes, Ariique, priſcaque Doctrina pollentes Ægyptii, ceremoniis me prorſus propriis percolentes, appellant vero nomine Reginam Iſidem.* Huc facit, quod Plutarchus in de Iſide & Oſiride refert, pavimentum templi Iſidis, inſcriptum his verbis: Ἐγώ εἰμι πᾶν τὸ γεγονὸς, καὶ ὂν, καὶ ἐσόμενον, καὶ τὸ ἐμὸν πέπλον οὐδεὶς τῶν θνητῶν ἀπεκάλυψεν. *Ego ſum quicquid fuit, eſt, & erit; nec meum peplum quiſquam mortalium retexit.* Nec non Inſcriptio iſta Capuæ olim in antiquo Marmore reperta, & quæ exſtat apud Gruterum pag. LXXXII.

TE. TIBI
VNA. QVA
ES. OMNIA
DEA. ISIS
ARRIVS. BA
BINVS. V. C.

Florem

Florem illum *sacrum* Isidis capiti impositum, *Loti* esse putat Laur. Pignorius in Expositione Mensæ Isiacæ, & recte, utpote quem Ægyptii magni fecerunt, ut constat ex Plinii lib. XIII. cap. XVII. & XVIII. Aliis Abrotanum referre videtur, de quo Plinius, lib. XXI. cap. X & XXI. roborando utero, vel Erucam de qua dictum,

Excitat ad Venerem tardos eruca maritos.

Sunt qui Perseam interpretentur, cujus arbor Isidi sacra fuit. De Ora quædam dicenda erunt mox ad Num. Iuliani. Sic in alio

II. Num. *Hadriani* sine Inscr. itidem cernitur *Isis* sedens, sed cum *Modio* sive *Calatho* in capite, & *Orum* in gremio tenens, qui mammis Matris nudis, & distentis alteram manum applicatam habet. ante pedes est ramus Palmæ arboris, quæ etiam Isidi sacra fuit, pone Sellam adstat urceus, sive cantharus. Modius, Serapidis insigne, Isidi assignatus: quia *Isis vel Terra est, vel natura rerum subjacens Soli*, uti loquitur Macrobius, lib. I. cap. XX. ideoque tanquam frugum parens Modium in capite gestat. Sic Diodorus Siculus lib. I. tritici & hordei vascula in festo Isidis circumferri scribit, quod frugum inventrix habita sit: Παρ' ἐνίαις δὲ τῶν πολέων καὶ τοῖς Ἰσείοις ἐν τῇ πομπῇ μετὰ τῶν ἄλλων φέρεσθαι πυθμένας πυρῶν καὶ κριθῶν ἀπομνημόνευμα τῶν ἐξ ἀρχῆς τῇ θεῷ φιλοτέχνως εὑρεθέντων. *Apud nonnullas quoque urbes cum Isea* (festum Isidis) *celebrantur in pompa inter alia etiam tritici & hordei vascula circumferuntur, ad primitus Deæ industria repertorum memoriam.* Antea dixerat, *Isidem* quam proxime, *Cererem* significare, ac tritici & hordei frumentum, quod antea neglectim in agris, ut aliæ herbæ nascebatur; hominibus ignotum, invenisse; proque testimonio ejus, etiam suo tempore, incolas quando messem faciebant, oblatis spicarum primitiis, juxta manipulos plangere, Isidemque invocare consuevisse.

visse. Sic Herodotus in Euterpe: Ἶσις δέ ἐστι, κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ. *Isis vero secundum Græcorum linguam est Ceres.* Et postea: Αἰγυπτιστὶ δὲ Δημήτηρ Ἶσίς ἐστι. *Ægyptiâ linguâ Isis est Ceres.* Quæ etiam est sententia Appollodori Bibliothec. lib. II. Ἱδρύσατο δὲ ἄγαλμα Δήμητρος, ἣν ἐκάλεσαν Ἶσιν Αἰγύπτιοι, καὶ τὴν Ἰὼ Ἶσιν ὁμοίως προσηγόρευσαν. *Constituit autem* (Io) Statuam Cereri, *quam Ægyptii Isidem vocarunt: ac Iönem similiter nominarunt Isidem.* Unde quoque Cedrenus scribit: Ὡς καὶ Δήμητρα λέγεται ἐφευρεῖν τὸν σῖτον, καὶ τὴν κριθήν. αὕτη δέ ἐστιν ἡ παρ' Αἰγυπτίοις τιμωμένη Ἶσις. *Sic & Ceres dicitur reperisse frumentum & hordeum. Hæc est, quæ Isidis nomine apud Ægyptios colitur.* Sic in Columnæ Inscriptione quæ est apud Diodorum Siculum lib. I. Ἐγὼ Ἶσις εἰμὶ ἡ βασίλισσα πάσης χώρας, ἡ παιδευθεῖσα ὑπὸ Ἑρμοῦ, καὶ ὅσα ἐγὼ ἐνωμοθέτησα οὐδεὶς δύναται λῦσαι. Ἐγώ εἰμι ἡ τοῦ νεωτάτου Κρόνου θεοῦ θυγάτηρ πρεσβυτάτη. Ἐγώ εἰμι γυνὴ καὶ ἀδελφὴ Ὀσίριδος βασιλέως. Ἐγώ εἰμι ἡ πρώτη καρπὸν ἀνθρώποις εὑροῦσα. Ἐγώ εἰμι μήτηρ Ὥρου τοῦ βασιλέως. Ἐγώ εἰμι ἡ ἐν τῷ ἄστρῳ τῷ κυνὶ ἐπιτέλλουσα. Ἐμοὶ Βουβαστὸς ἡ πόλις ᾠκοδομήθη. Χαῖρε, χαῖρε Αἴγυπτε, ἡ θρέψασά με. *Ego Isis sum, regina totius regionis, à Mercurio erudita. Quæ lege per me sancita sunt, nemo solvere potest. Ego Saturni novissimi Dei filia sum natu maxima. Ego sum Osiridis regis uxor & soror. Ego sum illa, quæ prima fruges mortalibus reperit. Ego regis Ori mater sum. Ego sum, quæ in Canis sidere exoritur. Mihi Bubastos urbs ædificata. Vale, gaude Ægypte, mea nutrix.* Huc quoque pertinet Epigramma Vetus in Antholog. lib. IV. tit. XII. ubi quoque *Modius* vel Calathus Isidi tribuitur.

Ἴσιδι καρποτόκῳ ταχυμήτει, μυελομόρφῳ,

Λαϊνέῳ ταλάρῳ, μογερῶν ἀπάνευθεν ἀρότρων,
Αὐτόματοι στείχουσιν ἑὴν πρὸς μητέρα καρποί.

Isidi fructiferæ, citæ matri, variæ formæ,
Cum Lapideo calatho, laboriosis sine aratris
Sponte accedunt suam ad matrem fructus.

III. Num. *Iuliani* Apostatæ, cum Inscript. VOTA PVBLICA. *Isis* Dea sedens cum Flosculo ex foliis arboris Perseæ in capite, distentis mammis lactans *Orum* filium. Per Orum Osiridis & Isidis filium, Ægyptii, intelligebant Mundum hunc interitui & ortui obnoxium, ut refert Plutarchus in De Iside & Osiride; ἔστι δ' οὗτος ὁ περίγειος κόσμος, οὔτε φθορᾶς ἀπαλλαττόμενος παντάπασιν, οὔτε γενέσεως. *Est autem Orus mundus terrestris, neque interitus unquam omnino expers, neque ortus.* Et paullo post: Ὁ δὲ γινόμενος ἐν τούτων κόσμος καὶ Ὧρος, οὐκ ἀΐδιος, οὐκ ἀπαθὴς, οὐδὲ ἄφθαρτος, ἀλλ' ἀειγενὴς ὢν, μηχανᾶται ταῖς τῶν παθῶν μεταβολαῖς καὶ περιόδοις ἀεὶ νέος καὶ μηδέποτε φθαρησόμενος διαμένειν. *Ex his natus Orus, sive mundus, non sempiternus est, neque mutationum exsors & interitus, sed identidem nascens vicibus mutationum subinde atque affectionum novus recuditur, permanetque ut nunquam periturus.* Hunc, dum à Typhone ut spurium accusatum, imo discerptum, & in aquas projectum volunt, à Luna vero, seu Iside Mundi matre, in aqua repertum, vitæque restitutum, & immortalem redditum dicunt; nihil aliud denotant, quam quod genitalis Aquæ Vis, & Luna sublunarium Regina, Mundum & fæcundant, & immortalem fere per varias rerum vices efficiunt. Imo per Orum Osiridis & Isidis filium omnes illi effectus designantur, qui virtute Solis & Lunæ generantur in Mundo; adeo ut Isis, id est Luna, lactans Orum, id est, Mundum, humoribus suis & influxibus nutrimen-

trimen-

trimentum & alimentum ei ſuppeditare videatur, quod poſtea Oſiris, ſive Sol radiis ſuis fovens, digerens & diſpeſcens, germinare, pullulare, maturare, atque omnis generis fructus proferre faciat. Hinc etiam Plutarchus ibidem ait, quod apud Ægyptios opinio invaluerit, Solem & Lunam oculos Ori fuiſſe. ὡς οὐ μόνον τὴν σελήνην, ἀλλὰ καὶ τὸν ἥλιον ὄμμα τοῦ Ὥρου καὶ φῶς ἡγούμενοι. *Quippe non Lunam modo, ſed & Solem oculum lumenque Ori cenſentes.* VOTA PVBLICA in hoc, & aliis Iuliani Nummis, ut jam ante monitum, applauſum populi denotant, ob reſtitutam à Iuliano Gentilium ſacrorum ſuperſtitionem.

IV. *.

Num. *Iuliani*, cum Inſcript. ISIS PHARIA. *Iſis* Dea, media fere corporis ſuperna parte, ſive potius, *Helena* Juliani Uxor, ſub habitu Iſidis, cum Flore ſacro in capite, ſiſtro in dextra, & caniſtro omnis generis frugum repleto in ſiniſtra manu. PHARIA inſcribitur à Pharo inſula Ægypti ex adverſo Alexandriæ; ſic in Veteri Inſcriptione apud Gruterum pag. LXXXV. ΕΙϹΙΔΙ ΦΑΡΙΑ. Hinc Statius Papinius lib. III Sylv. II. V.

Iſa Pharonæis quondam ſtabulata ſub antris
Nunc Regina PHARIO, *Numenque Orientis anheli*
Excipe multiſono puppem Mareotida ſiſtro.

Iſis *Pharia* etiam dicitur Minucio Felici in Octavio.

Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. VOTA PVBLICA. Duæ figuræ muliebres eodem prorſus habitu excultæ, vultu ambæ ſibi invicem adverſæ, ambæ aſpidem in capite cum cauda ſinuoſa verſus tergum habentes, ambæ alatæ in pectore, ambæ novaculam alterâ manu ferentes, alterâ vero circinum rotundum cum tribus nodis ſublimem tenentes. Ex Inſcriptione VOTA PVBLICA, VI.

 nullum

nullum est dubium, quin ad sacra Ægyptiorum, hic typus pertineat. Et meo judicio, non multum aberravit in hoc ænigmate explicando Eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum Scriptor, qui ad annum Ch. CCCLXII. non dubitat conjunctam hanc ejusdem prorsus effigiei imaginem, duplicem repræsentare Isidem; duas namque fuisse Isides nonnullos tradidisse, (Vid. Lil. Gyrald. De Diis Gentium Syntagm. XII. in fine) quorum sententiam his signis optime comprobari putat. At quod Ægyptii simulacra Isidis aspidum sertis coronata capita repræsentabant, eadem forma heic expressa signa, alasque in eis volucris, quod vultures Isidi dicati essent; novaculam porro gestare dextera, quod ejus sacerdotes cunctis abrasis corporis pilis, & virilibus præcisis eidem ministrarent. Atque hæc est Emin. Baronii sententia; quam paucis confirmabimus. Sic Isidis simulacrum cum Aspide in capite cernere quoque est in Mensa Isiaca, à L. Pignorio æri incisa, edita, & explicata, qui ibi docet ex Æliano, aliisque, Ægyptios Reges aspides in Diadematibus pictas circumtulisse, atque istis Isidis simulacra coronasse. unde Valerius Flaccus lib. IV. Argonaut. De Iside:

——— ——— Et procul Io,
Spectat ab arce Poli jam Divis addita, jamque
Aspide cincta comas, & ovanti persona sistro.

Alæ possunt esse vel Accipitrum, vel Vulturum, cum utraque avis Isidi sacra fuerit. Novacula quatenus in sacris Isidis & sacerdotibus ejus, usum habere potuerit, satis declarant hæc Jul. Firmici verba, qui lib. De Error. Profan. Relig. ita scribit: *Hæc est Isiaci sacri summa. In adytis habent Idolum Osiridis sepultum: hoc annuis luctibus plangunt: radunt capita, ut miserandum casum regis sui, turpitudine dehonestati defleant capitis: tundunt pectus, lacerant lacertos, veterum vulnerum resecant cicatrices; ut annuis luctibus, in animis eorum, funestæ ac miserandæ necis exitium renascatur.*

Num-

Num. *Ejusdem*, cum eadem Inscr. VOTA PVBLICA. VII.
Cernitur heic *Serapis* cum Modio, & *Isis* è regione cum sacro flore in capite, ambo infra umbilicum in sinuosos aspides, sive Serpentes desinentes, manibus urnam, vel amphoram intermediam sustinentes, ex cujus vertice quoque sinuosus serpens capite arrecto adsurgit. Ægyptiorum Sacrorum Mysterium, aut Ænigma sub hoc schemate latere, facile quivis videt, sed ad istud explicandum Oedipo forte Ægyptiaco opus foret.

Num. *Gentis Carisiæ*, cum Inscript. MONETA. Caput VIII.
fæmininum, cum crinibus spiræ instar circum plexis, & tortis circa cervicem defluentibus, ac monili circa collum ornatum, *Iunonem*, ut volunt, MONETAM repræsentans, sic dictam à monendo, Qua de re ita Suidas: MONH'TA. ἡ Ἥρα παρὰ Ῥωμαίοις ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ῥωμαῖοι δεηθέντες χρημάτων, ἐν τῷ πρὸς Πύῤῥον καὶ Ταραντίνους πολέμῳ, ηὔξαντο τῇ Ἥρᾳ. τὴν δὲ χρῆσαι αὐτοῖς, εἰ τῶν ὅπλων ἀνθέξονται μετὰ δικαιοσύνης, χρήματα αὐτοῖς μὴ ἐπιλείψειν. τυχόντες οὖν οἱ Ῥωμαῖοι τῆς αἰτήσεως, ἐτίμησαν Ἥραν Μονήταν, τουτέστι σύμβουλον. τὸ νόμισμα ἐν ἱερῷ αὐτῆς ὁρίσαντες χαράττεσθαι. MONETA. *Iuno apud Romanos tali de causa ita dicta. Romani cum in bello contra Pyrrhum & Tarentinos pecuniis egerent. Iunoni votum fecerunt. Illam vero ferunt ipsis respondisse, si cum justitia seriam operam darent armis, pecuniam ipsos non defecturam. Romani igitur voti compotes facti*, IVNONEM MONETAM *coluerunt, hoc est, Consultricem; & decreverunt, ut nummi in ejus templo cuderentur.* Hæc quidem Suidas, unde vero ista habeat, ignoro. Longe enim aliter Livius lib. VII. cap. XXVII. qui jam ante in bello contra Auruncos à L. Furio Camillo Dictatore ædem *Iunoni Monetæ* votam scribit: *Dictator Deorum quoque opes adhibendas ratus, inter ipsam dimicationem, ædem Iunoni Monetæ vovit: cujus damnatus voti cum victor Romam revertisset, Dictatura se abdicavit. Senatus Duum-viros*

ad eandem ædem pro amplitudine populi Romani faciendam creari jussit. Locus in arce destinatus, quæ in area ædium M. Manlii Capitolini fuerat. Cum Livio facit Ovidius lib. VI. Fastor.

Arce quoque in summa Iunoni Templa Monetæ
Ex voto memorant facta, Camille, tuo.
Ante domus Manli fuerat, qui Gallica quondam
A Capitolino reppulit arma Iove.

Verum antea quoque, priusquam à Gallis urbs caperetur, vocem ex arce Capitolina ab æde Junonis auditam scribit Cicero lib. I. De Divinat. atque ideo *Iunonem* illam appellatam *Monetam*. Verba ejus: *Atque ita scriptum à multis, cum terræ motus factus esset, ut Sue plena procuratio fieret, vocem ab Æde Iunonis ex Arce exstitisse. Quocirca* IVNONEM *illam appellatam* MONETAM. Idem lib. II. De Div. scribit numquam, nisi tum vocem auditam fuisse, *Quod de* MONETA *dici potest, à qua quid unquam præterquam de sue plena moniti sumus?*

IX. Num. *Manliæ Scantillæ*, Didii Juliani uxoris, cum Inscr. IVNO. REGINA. *Iuno* Dea, sive potius *Manlia Scantilla* habitu Junonis velata, sinistra hastam puram, sive sceptrum; dextra pateram tenens, adstante pavone. Fulgentius Mythologicon lib. II. *Iuno quasi à juvando dicta est: ideo & Regnis præesse dicitur, quod hæc vita divitiis tantum studeat: ideo etiam cum sceptro pingitur, quod divitiæ regnis sint proximæ. Velato etiam capite Iunonem ponunt, quod omnes divitiæ sint semper absconsæ.* Et mox: *Hujus quoque in tutelam pavum ponunt, quod omnis vita potentiæ petax, in adspectum sui semper quærat ornatus.* &c. REGINÆ cognomen Iunoni datum, quod & soror & conjux Iovis esset Deorum hominumque Regis. Virgilius lib. I. Ænid.

Ast ego quæ Divum incedo Regina, Iovisque,
Et soror & conjux. ———

Hujus

Hujus simulacrum captis Vejis Romam transportatum, fanumque à M. Furio Camillo Dictatore in Monte Aventino ei dedicatum scribit Livius lib. V. ubi inter alia, cap. XXII. hæc habet: *Integramque in Aventinum æternam sedem suam, quo Vota Romani Dictatoris vocaverant, perlatam, ubi templum ei postea idem, qui voverat, Camillus dedicavit.* Et mox cap. XXIII. *Tum* IVNONI REGINÆ *templum in Aventino locavit, dedicavitque Maturæ matri.* Vide & Plutarchum in Camillo. Meminit ejus quoque Livius lib. XXXVII. *Tacta de Cœlo Ædes in Aventino* IVNONIS REGINÆ. Et paullò pòst: *Per Boarium forum in clivum publicum, atque Ædem* IVNONIS REGINÆ *perventum.* Huc pertinet istud Ovidii lib. VI. Fastorum.

Cur igitur Regina vocor, princepsque Dearum?
Aurea cur dextræ sceptra dedere meæ?

Num. *Treboniani Galli*, cum Inscr. IVNONI MAR- X.
TIALI. SC. Cernitur heic Templum, in quo *Iuno* sedet hastam sinistra, & pateram dextra tenens, cum pavone ad pedes stante; dedicatumque templum est IVNONI MARTIALI. Ejusdem generis Templum, cum simili inscriptione reperitur in quodam Nummo *C. Vib. Volusiani Aug.* Meminit ejus Sext. Rufus de Reg. Urb. in Reg VIII. sive Foro Romano: ubi disertis verbis legitur: *Templum Iunonis Martialis.* unde non audiendi, qui in nostro Nummo pro MARTIALI, legi volunt MARITALI. quia nempe Iuno connubiorum Dea censetur. Nam & eodem modo, uti bene observat A. Rubenius, apud Pausaniam & Plutarchum in Pyrrho, Iupiter ἄρειος, id est *Martialis* dicitur. Apud alios quoque præter Pausaniam, apud Iosephum nimirum, & Eusebium est I*upiter* ἐνυάλιος: quod idem est. Sic *Venus* ἄρεια memoratur Pausaniæ; nec non *Minerva* ἄρεια. De qua postrema ita quoque Phurnutus. Ἄρεια δ᾽ ἐκλήθη, τῷ

ςεϱ-

στρατηγικὴ εἶναι, καὶ διοικητικὴ πολέμων, καὶ ὑπερμαχητικὴ τῶν δικαίων. *Martialis vocata est, quod sit Dux quædam & gubernatrix bellorum, & propter justitiam defendendam acriter pugnet. Ad Iunonem Martialem* utique pertinent ista Virgilii

——— Heic Iuno Scæas Sævissima portas
Prima tenet, sociumque furens à navibus agmen
Ferro accincta vocat.

Sic in quodam

XI. Num. *Gentis Popilliæ*, cum Inscr. M. POPILLI. M. F. cernitur *Iuno* Martiali penitus habitu armata, exuviis quippe caprinis galeata quæ & à tergo dependent, sinistra scutum oblongum tenens, dextra autem hastam quasi jaculatura, cum calceis repandis; adest quoque Serpens sinuosus; plane heic repræsentatur, quemadmodum *Iuno Sospita*, quæ Lanuvii colebatur, à Cicerone describitur lib. I. De Natura Deor: *Tam hercle, quam tibi illam nostram Sospitam, quam tu nunquam ne in somniis quidem vides, nisi cum pelle caprina, cum hasta, cum scutulo, cum calceis repandis*. Meminit ejus quoque in Oratione pro Murena, circa finem. Serpens ille, sive Draco Iunoni Lanuvinæ sacer erat, cui virgines castitatis probandæ ergo, escam præbere solitæ, uti constat ex hisce Propertii lib. IV. Eleg. VIII.

Lanuvium annosi vetus est tutela Draconis,
Heic ubi Tartareæ non perit hora moræ.
Qua sacer abripitur cæco descensus hiatu,
Qua penetrat, Virgo, tale iter omne cave.
Iejuni Serpentis honos, quum pabula poscit
Annua, & ex ima sibila torquet humo.

Talia

Talia demissæ pallent ad sacra puellæ:
Cum tenera anguineo creditur ore manus.
Ille sibi admotas à Virgine corripit escas.
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuerint castæ, redeunt in colla parentum.
Clamantque agricolæ, Fertilis annus erit.

Apud Ful. Ursinum in Nummis Gentis *Metiæ*, *Papiæ*, & *Rosciæ*, videre est hujusmodi virginem Serpenti Lanuino escam præbentem. In Nummo quodam *Antonini Pii*, cernitur Iuno eodem plane cultu expressa atque in hoc nostro nummo, cum inscriptione SISPITA, more antiquo, pro *Sospita*, uti notat Festus: *Sispitam Iunonem, quam vulgo Sospitam appellant, antiqui usurpabant; cum ea vox ex Græco videatur sumpta, quod est* σώζειν.

TABVLA XLVIII.

Num. *Gentis Thoriæ*, cum Inscript. I. S. M. R. hoc est, I. IVNO. SOSPITA. MAGNA. seu MAXIMA REGINA. Caput *Iunonis Sospitæ*, cum galea ex pelle caprina cum cornibus; infra collum etiam crus cum ungulis caprinis adest. Hæc quoque à Romanis primum Lanuvii culta, ut testis est Livius lib. VIII. *Lanuviis, inquit, civitas data, sacraque sua reddita, cum eo ut ædes lucusque Sospitæ Iunonis communis Lanuvinis municipibus cum populo Romano esset.* Hinc sæpius apud Auctores tam Livium, quam alios occurrit, misisse Romanos Lanuvium, qui Sacrificiis *Iunonem Sospitam* placarent. Postea tamen & eidem ædem Romæ in foro Olitorio exstructam à C. Cornelio Consule refert quoque Livius lib. XXXII.

—— *Consul principio pugnæ ædem vovit Sospitæ Iunoni, si eo die hostes fusi, fugatique essent.* Et lib. XXXIV. cap. LII. *Ædes eo*

anno aliquot dedicatæ sunt: una Iunonis Sospitæ in foro Olitorio, vota, locataque quadriennio ante à C. Cornelio Consule, Gallico bello, Censor idem dedicavit. P. Victor in X. Regione, hoc est in Palatio ponit ædem Matris Deûm, & addit: *Huic fuit conterminum Delubrum Sospitæ Iunonis.* Bene *fuisse* ait; & ita Ovidius lib. II. Fastor.

Principio mensis Phrygiæ contermina matri
Sospita delubris dicitur aucta novis.
Nunc ubi sint quæris, illis sacrata Kalendis
Templa Deæ! longa procubuere die.

Iuno autem caprina pelle forte ab antiquis ficta est, quod ei capræ immolarentur, unde & αἰγοφάγος, id est, *Capricora* à Lacedæmoniis appellata, ut scribit Pausanias lib. III. Μόνοις δὲ Ἑλλήνων Λακεδαιμονίοις καθέστηκεν Ἥραν ἐπονομάζειν αἰγοφάγον, καὶ αἶγας τῇ θεῷ θύειν. *Soli è Græcis Lacedæmonii solenne habent Iunonem colere, quam Ægophagam nominant, eidemque capras immolare.* Addit Pausanias, Lacedæmonios dicere, Herculem ei templum dedicasse, & Deæ capram mactasse primum, quod Iuno ipsi pugnanti adversus Hippocoöntem non fit adversata; caprâ verò sacrificasse, quod aliæ hostiæ deficerent; indeque nomen inditum. Forte etiam à capris Iuno *Caprotina* dicta est, cujus meminit Varro de L. L. lib. V. *Nonæ Caprotinæ, quod eo die in Latio Iunoni Caprotinæ mulieres sacrificant, & sub sacrifico faciunt, & è caprifico adhibent virgam.* Denique, quod literas M. R. cum Fulvio legamus, MAGNA, seu MAXIMA REGINA. inde est, quod utrumque cognomen Iunoni olim tributum fuisse ex hisce Virgilii manifestum.

—— —— *tibi enim, tibi,* MAXIMA *Iuno,*
Mactat sacra ferens

Et:

Et:

Iunonis MAGNÆ *primum prece numen adora.*

Sic Ovidius lib. II. Fastor. *Magnam* vocat:

Monte sub Esquilio multis inciduus annis
Iunonis MAGNÆ *nomine lucus erat.*

II. *.

Num. *Faustinæ Minoris.* cum Inscr. IVNONI LVCINÆ. III.
Faustina sub habitu *Iunonis Lucinæ*, cum tribus puerulis uno in ulnis, duobus vero ad latera adstantibus. Nummus forte cusus, postquam Faustina tertium peperit infantem; adeoque jam tertia vice *Iunonis Lucinæ* ope adjuta & servata fuerit. Hanc enim mulieres parturientes invocare solebant; ut illa apud Terentium in Andria: *Iuno Lucina fer opem; serva me obsecro.* Ubi Donatus: *Iuno Lucina Iunonis filia, Græce* Εἰλίθυια. *Latini Nixos dicunt. Iuno à juvando dicta, Lucina ab eo, quod in lucem producat. Et gemina vota sunt, ut & partus, & pariens servetur. Nam* fer opem, *propter partum* : serva me, *propter parientem dicitur.* Sic Martianus Capella De Nupt. Philolog. lib. II. *Iuno pulchra, licet aliud nomen tibi consortium cæleste tribuerit, & nos à juvando Iunonem, unde & Iovem dicimus nominemus. sive te Lucinam; quod lucem nascentibus tribuas ac Luceriam convenit nuncupari.* Plinius tamen lib. XVI. cap. XLIV. *Lucinam* dictam arbitratur, quia ædes ejus fuerit in luco, qui fuit ad radices montis Esquilii. Ovidius utrumque conjungit lib. II. Fastor.

Gratia Lucinæ: dedit hæc tibi nomina lucus,
Aut quia principium tu Dea Lucis habes.
Parce precor gravidis, facilis Lucina, puellis,
Maturumque utero molliter aufer onus.

Cum autem Iuno etiam ad Lunam referatur; inde alii exstimant *Lucinam* à *lucendo*, quod noctu luceat, dictam. Sic Cicero lib. II.

 De

De Nat. Deor. *Luna à lucendo nominata. Eadem enim Lucina. Itaque, ut apud Græcos Dianam, eamque Luciferam, ſic apud noſtros Iunonem Lucinam in pariendo invocant.* Ciceronem ſequitur Servius ad IV. Æneid. item Iſidorus lib. VIII. Orig. cap. XI. Vide & Varronem lib. IV. de L. L. Scribit Dionyſius Halicarnaſſeus lib. IV. ex L. Piſone, de Servio Tullio Rege, quod, cum ſcire vellet numerum eorum, qui in Urbe naſcerentur, ſtatuerit, ut cognati proximi pro Singulis certum pretium inferrent in ærarium Iunonis Lucinæ. ἔταξεν ὅσον ἔδει νομίσματος καταφέρειν ὑπὲρ ἑκάστου τοὺς προσήκοντας, εἰς μὲν τὸν τῆς Εἰλειθυίας θησαυρὸν, ἣν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν Ἥραν φωσφόρον, ὑπὲρ τῶν γεννωμένων. *Statuit, quanti pretii nummos pro ſingulis naſcentium inferre deberent cognati in ærarium Ilithyiæ, quam Romani Iunonem Lucinam vocant.* Sext. Rufus De Reg. Urb. *Iunonis Lucinæ* ædiculam collocat in Regione IV. Templum verò ejuſdem in Reg. V. uti & facit P. Victor. Templi meminit Livius lib. XXXVII. cap. III. *Romæ Iunonis Lucinæ templum de cœlo tactum erat.*

IV. Num. *Turpiliani*, cum Inſcript. TVRPILIANVS. III. VIR. FERONia. Caput muliebre floribus & foliis coronatum, FERONIAM Deam refert. Servius ad illud Virgilii lib. VII. Æneid.

——— *Et viridi gaudens Feronia luco.*

Notat: *Iuno Virgo, quæ Feronia dicebatur;* vultque hanc cultam circa Cyrcæum, tractum Campaniæ. Hunc ſecutus cum aliis Collector horum Ectyporum, etiam hunc Nummum, in quo caput *Deæ Feroniæ* ſcalptum, inter eos retulit, qui Iunonem Deam præferunt, quaſi Iuno quoque *Feronia* dicta fuerit. Cujus rei tamen inter Veteres nemo præter Servium meminit. Illud conſtat Feroniam Deam Sabinorum fuiſſe. At vero de Iunone nihil reperiet, qui inhærere velit Verbis Dionyſii Halicarnaſſei lib. II. ubi ex Sabi-

Sabinorum relatione in ejus originem inquirens, narrat, Sabinos dicere, Lacedæmonios quoſdam ob ſeveritatem legum Lycurgi, ſeceſſione à cæteris facta, urbem prorſus deſeruiſſe; deinde diu mari delatos, qualiſcunque terræ deſiderio, votum Diis feciſſe in quamcunque terram deveniſſent, ſedes ibi poſituros. Advectos autem ad Pometinos Italiæ campos, locum, in quo primum appulerant, vocaſſe *Feroniam* ab æquorea nauigatione; templum quoque conſtruxiſſe *Deæ Feroniæ*, cui vota fecerant. In his utique nihil de Iunone Dea occurrit; non magis in iſtis, quæ idem Dionyſius lib. III habet, cujus ipſamet verba, cum omnino ad rem faciant, quam intendimus, heic adſcribam: Ἱερὸν ἐστι κοινῇ τιμώμενον ὑπὸ Σαβίνων τε καὶ Λατίνων, ἅγιον ἐν τοῖς πάνυ, θεᾶς Φερωνείας ὀνομαζομένης, ἣν οἱ μεταφράζοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, οἱ μὲν Ἀνθηφόρον, οἱ δὲ Φιλοστέφανον. οἱ δὲ Φερσεφόνην καλοῦσιν. *Fanum eſt, quod Sabinis æque ac Latinis ſumma religione colitur, ſacrum Deæ Feroniæ, quam vertentes in Græcam linguam, alii quidem Anthephoron, alii Philoſtephanon, alii Pherſephonem vocant.* Hæc autem Dionyſii verba, quamvis nihil de Iuno habeant, tamen nos ad cognitionem Deæ Feroniæ quaſi manuducunt. Eſt enim *Anthephoros*, idem ac *Florigera*, ſive, *Flores ferens*; *Philoſtephanos*, *Sertis gaudens*, ſive, *amans coronam*: Pherſephone, *ferens unius anni proventum*, nempe à φέρω, & ἄφενος. de quo poſtremo Homeri Scholiaſtes in lib. I. Iliad. ita ſcribit: ἄφενος λυρίως ἡ ἀφ' ἑνὸς ἐνιαυτοῦ περιουσία. *aphenos proprie unius anni proventus.* Quo autem hæc omnia, niſi quod nobis deſignent *Feroniam* eſſe Deam Florum, & quæ floribus, & ſertis gaudeat? unde & in hoc Nummo cum corona, ſive ſerto è floribus in capite expreſſa. Inde etiam Virgilio dicitur:

——— *Viridi gaudens Feronia lucu*

Nec non Silio Italico:

Dives ubi ante omnes colitur Feronia luco.

Item Horatio lib. I. Sat. V.

Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.

Id est, tuo fonte, à Feronia Dea. Sic enim hoc capiendum, non, ut Feronia sit nomen fontis. sed in fonte, qui in luco, vel prope fanum Feroniæ deæ esset. Et quis ignorat in lucis ut plurimum fontes, rivulos, & similes amænitates esse? Feronia itaque erit Dea Florum; quo etiam facit, quod Dionysius ait, eam à quibusdam *Phersephonem* Græcè verti; quo nomine etiam Græcis Proserpina dicitur, quod divitias afferat, uti & Pluto. Proserpina autem dum legendis floribus operam daret, à Plutone rapta. Hinc etiam à Claudiano præficitur Dea non obscuris & tetris locis, sed floribus & pratis Elysiorum. Quæ omnia sane eo tendunt, ut nobis Feroniam, Deam Florum exhibeant. Feroniæ mentio aliquoties fit apud Livium, Plinium, Tacitum, sed nihil ibi de Iunone, uti nec apud Strabonem lib. V. cujus verba subjungam, cum etiam singulare sacrificii genus quo Dea coleretur, referant. ὑπὸ δὲ τῷ Σωράκτῳ ὄρει Φερωνία πόλις ἐστὶν ὁμώνυμος ἐπιχωρίᾳ τινὶ δαίμονι τιμωμένῃ σφόδρα ὑπὸ τῶν περιοίκων, ἧς τέμενός ἐστιν ἐν τῷ τόπῳ θαυμαστὴν ἱεροποιΐαν ἔχον· γυμνοῖς γὰρ ποσὶ διεξίασιν ἀνθρακίαν καὶ σποδιὰν μεγάλην οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς δαίμονος ταύτης ἀπαθεῖς· καὶ συνέρχεται πλῆθος ἀνθρώπων ἅμα τῆς πανηγύρεως χάριν, ἣ συντελεῖται κατ' ἔτος, καὶ τῆς λεχθείσης θέας. *Sub monte Soracte urbs est Feronia, cognominis indigenæ cuidam Deæ, quam vicini studiose venerantur: atque est ibi lucus Feroniæ, in quo sacrificium perpetratur mirabile. correpti enim ejus numinis afflatu homines nudis pedibus prunarum ardentium struem illæsi perambulant. & quotannis eò turba hominum cum solennis conventus tum spectaculi ejus causa confluit.* Atque hæc de Feronia Dea heic notare visum, cum non ubiuis obvia sint.

Num.

Num. *Severi Imp. & Filiorum*, cum Inscr. INDVLGEN-V. TIA AVG. IN CARTH*aginem*. *Iuno*, velata, dextra fulmen, sinistra sceptrum gerens, Leoni insidens per aëra ad cœlum vecta, *Cælestis* Carthaginiensium Dea, prout ab Appuleio depingitur lib. VI. Metamorph. *Magni Iovis Germana & conjuga: sive tu Sami, quæ querulo partu vagituque & alimonia tua gloriatur, tenes vetusta delubra; sive celsæ Carthaginis, quæ te Virginem vectura Leonis cœlo commeantem percolit, beatas sedes frequentas.* &c. De hac *Cælesti* Carthaginiensium Dea Tertullianus Apologetico: *Vnicuique etiam provinciæ & civitati suus Deus est: ut Syriæ Astartes: ut Arabiæ Dysares, ut Norici Belenus, ut Africæ Cælestis.* Hanc etiam paullo ante intelligit idem Tertullianus: *Illa ipsa Virgo Cælestis pluviarum pollicitatrix.* Quemadmodum & Augustinus lib. II. De Civit. Dei. cap. IV. eam *Virginem Cælestem* appellat. Meminere hujus, præter alios, Capitolinus in Pertinace, & in Vita Macrini; Trebellius Pollio in XXX Tyrannis; Philastrius Brixiensis in Catalog. Hæres. cap. XV. Ambrosius Epistola contra Relationem Symmachi; Salvianus lib. VIII. D. Gubern. Dei. Victor Vticensis Episcop. lib. I. Hist. Vlpianus Regular. Tit. XII. Hanc eandem cum Luna esse, testis Herodianus lib. V. ubi scribit Carthaginienses Οὐρανίας, sive *Cælestis* Numen à Didone Phænissa accepisse, & Lunam credi; vocarique Phænicibus Ἀστροάρχην. Sic nimirum vox Ἀστάρτης, quæ ex *Astaroth* à Græcis corrupta in Ἀστροάρχην quasi dicas, *siderum rectricem*, sive *Cœli Reginam*. Atque uti à Græcis hæc *Astarte* per Οὐρανίαν expressa est, ita quoque Latini inde *Cælestem* fecere Deam. quæ eadem cum *Iunone*, sive *Luna*, cujus effigies in hoc Nummo Scalpta. Cæterum per hanc Deam, uti ex Inscriptione patet, INDVLGENTIA AVG. IN CARTH. denotantur beneficia illa, quæ Severus, una cum filiis plurima in Carthaginienses contulerit. Hinc Spartianus in ejus Vita: *itidem Carthaginiensibus plurima indulsit.*

Sic

Sic ut *Indulgentia* heic designet Tributorum, aut Annonarum remissionem, Carthaginiensibus factam; quemadmodum Ambrosius Orat. in Obitum Theodosii *Annonarum exigendarum relaxationem* ab eo promissam, sed morte prævento non præstitam, vocat *Indulgentiarum* hæreditatem. Hanc Severi Imp. Indulgentiam præ oculis habuisse nonnulli volunt Tertullianum, qui isto tempore scripsit, initio Libri De Pallio: *Principes semper Africæ, viri Carthaginienses, vetustate nobiles, novitate felices, gaudeo vos tum prosperos temporum, cum ita vacat ac juvat, habitus denotare. Pacis hæc & Annona, & ocia: ab Imperio, & â cœlo bene est.* uti recte hunc locum ὁ πάνυ Salmasius distinxit; cui quoqe in eo potius assentior, quod putet Tertullianum ad istam Severi indulgentiam & largitatem non respexisse.

VII. Num. *Agrippinæ*, cum Inscript. VENVS CÆLESTIS. *Venus Cœlestis*, sive potius *Agrippina* sub ejus habitu, sinistra sceptrum, dextra pomum tenens. adest & stella *Veneris*, utpote *Cœlestem* designans. Cæterum Ἀφροδίτης Οὐρανίας, sive *Veneris Cœlestis* meminit Herodotus lib. I. qui & dicit Assyrios & Arabes per eam Aëra designare. Alioquin Doctis notum, Orientales per *Venerem Vraniam*, sive *Celestem*, intellexisse, tum Lunam, tum Aëra; iisque eandem Divam fuisse, Venerem & Iunonem. *Venerem Cœlestem* ab Assyriis primum cultam, tum ad Phænices, & inde ulterius cultum ejus transiisse scribit Pausanias in Atticis: Πλησίον δὲ ἱερόν ἐστιν Ἀφροδίτης Οὐρανίας. πρώτοις δὲ ἀνθρώπων Ἀσσυρίοις κατέστη σέβεσθαι τὴν Οὐρανίαν· μετὰ δὲ Ἀσσυρίους, Κυπρίων Παφίοις, καὶ Φοινίκων τοῖς Ἀσκάλωνα ἔχουσιν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ· παρὰ δὲ Φοινίκων, Κυθήριοι μαθόντες σέβουσιν. Ἀθηναίοις δὲ κατεστήσατο Αἰγεύς; *Non longe abest Cœlestis Veneris delubrum. quam primi omnium Assyrii coluere; à quibus Paphii in Cypro acceptum Sacrorum ritum, cum Phœnicibns, qui in Palæstina Ascalonem*

calonem urbem incolunt: Phœnices cum Cytheriis communicarunt. Athenis vero eam religionem induxit Ægeus. &c. De Veneris ſtella, quæ ſane heic grandiuſcula depicta eſt, uti etiam in cœlo apparere ſolet, præſertim quando proxime ad terram accedit, notatu digna ſunt verba Porphyrii apud Euſebium lib. III. Præparat. Euangelii. cap. XI. Τὸν δὲ τῆς Ἀφροδίτης ἀστέρα θεωρήσαντες γενεσιουργόν, ἐπιθυμίας τε καὶ γονῆς αἴτιον, γυναῖκα μὲν ἀνέπλασαν διὰ τὴν γένεσιν, ὡραίαν δὲ, ὅτι καὶ Ἕσπερος, ὁ κάλλιστος &c. *Stellam autem Veneris cum ad generationem prolemque gignendam aptam & cupiditatis, ac ſeminis cauſſam eſſe animadverterent; eam ob generationem, effinxere ſpecie mulieris; ſed formæ perelegantis, quia & eadem Heſperus ſit: qui pulcherrimus.* Heic audimus Veneris ſtellam ab antiquis generationi præſectam; tum eandem *Heſperum* vocari; ſed eadem ſtella non ſolum *Heſperus*, verum etiam *Lucifer* appellata quippe quæ utroque munere fungatur. Cum enim Venus Solem cicumeat, ac modo Sole ſuperior, modo eo inferior ſit; vel veſperi, vel mane ſub radiis ſolaribus occultetur, atque utroque modo denuo ex iis emergat, Quando veſperi emergit, dicitur tum *Heſperus* ſeu *Veſper*, ſive *Veſperugo*, uti Plautus vocat in Amphytryone; quando verò mane ex radiis Solaribus emergit, tum dicitur Ἑωσφόρος, vel Φωσφόρος, ſive *Lucifer*, vel etiam Ἠῶος. Sic Helvius Cinna apud Servium ad lib. I. Georg.

Te Matutinus flentem conſpexit Eous:
Et flentem vidit paullo poſt Heſperus idem.

Ex obſervationibus quoque per Tubum Opticum innotuit, Veneris ſtellam incrementa, & decrementa ſua habere, ac eclipſin pati inſtar Lunæ.

Num. *Fauſtinæ Minoris* cum Inſcr. VENUS. *Fauſtina* ſub cultu *Veneris*, ſiniſtra ſceptrum, dextra columbam ferens. Ful- VIII.

gentius Mythologicon lib. II. de Venere: *In hujus etiam tutelam columbas ponunt, illa videlicet causa, quod hujus generis aves sint in coitu fervidæ.* De eadem Phurnutus: Περιστερᾷ δὲ τῶν ὀρνέων χαίρει μάλιστα, τὸ καθαρὸν εἶναι τὸ ζῶον, καὶ φιλοφρονητικὸν διὰ τῶν ἱσαμεὶ φιλημάτων. *Inter aves autem, nulla æque* (Venus) *ac columba, propter suam puritatem & amoris illecebras, gaudet. Est enim admodum amabilis, verique amoris propter osculandi morem, symbolum.* Sic in alio

VIII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. VENVS. Eadem cernitur *Veneris* instar, cum pomo in dextera, & sinistra navis gubernaculum, cui *Delphinus* dorso repando circumvolutus, tenens. Delphinus Veneri sacer habetur; idque manifestum ex tot signis & statuis Veneris, cui Delphinus appositus. Navis gubernaculum indicium est, Venerem mari esse ortam, unde & Græcis ἁλιγενὴς, sive *Saligena* dicta. Sed Venerem mari ortam magis adhuc repræsentat alius

IX. Num. *Ejusdem Faustinæ*, sine Inscriptione quidem, sed in quo videre est *Venerem* mammis nudis, ac reliquo corpore pellucida veste amictam, sinistra *Concham* tenentem, dextra vero navis gubernaculum; adest & *Cupido* genibus flexis, & captivi instar manibus post tergum devinctis; ab altera parte verò *Nereidum* aliqua, cum Speculo. Quæ omnia Maris Symbola sunt. Atque hinc Venus etiam cum cognomine Ποντία, Phurnuto, dicitur, uti & Pausaniæ in Corinthiacis; ubi & Λιμενία vocatur, quasi *Portunam* dixeris. Sic etiam apud Hesychium, & Phavorium, Ἐπιποντία; nec non Πελαγία, sive *Marina*, (ut est apud Horatium lib. II. Od. XXVI. & lib. IV. Od II.) apud Artemidorum lib. II. cap. XLII. ubi scribit: Ἀφροδίτη ἡ πελαγία, ναυκλήροις καὶ κυβερνήταις, καὶ πᾶσι τοῖς ναυτιλλομένοις, ἀγαθὴ τετήρηται. *Venus autem Marina nau-*

cleris

cleris, & gubernatoribus, & omnibus navigantibus bona observata est; in somniis, scilicet. Idem paullò pòst de Venere tali cultu, uti in hoc Nummo repræsentatur, subjungit: Ἀεὶ δὲ ἀγαθὴ νενόμισται ἡ μέχρι ζώνης τὰ κάτω ἐσκεπασμένα ἔχουσα, διὰ τοὺς μαζούς, οἳ εἰσὶ τροφιμώτατοι, γυμνός τε ἔχειν καὶ ἐπιδεικνύναι. *Semper autem bona judicata est, quæ infernas partes usque ad zonam velatas habet, propterea quod mammas, quæ maximum alimentum præbent, nudas habeat, ac ostendat.* De *Concha*, quam manibus tenet, Albricus De Deorum Imaginibus: *Pingebatur Venus in manu sua dextra concham marinam tenens, atque gestans.* Quare autem Venus mari orta dicatur, ejus rationem reddit Phurnutus, cum scribit: Πιθανὸν δὲ καὶ τὴν Ἀφροδίτην μὴ δι' ἄλλό τι παραδεδόσθαι γεγονυῖαν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἢ ἐπειδὴ πρὸς τὴν τοῦ πάντα φύεσθαι αἰτίαν, κινήσεως δεῖ καὶ ὑγρασίας, ἅπερ ἀμφοτέρως δαψιλῆ κατὰ τὴν θάλατταν ἐστι. *Verisimile est Venerem nulla alia ratione in mari natam esse dici, quam quod ea caussa, quæ omnia efficit, humorem & motum requirat. Vtraque autem hæc largissima habet mare.*

Num. *Sabinæ Augustæ*, Hadriani Vxoris, cum Inscr. VENERI GENETRICI. Imago *Veneris Genetricis*, altera mamma nudæ, sinistra pomum tenentis, dextra vero laciniam vestis pellucidæ, qua reliqua membra obumbrantur potius, quam teguntur, sublevantis. *Genetrix* dicitur *Venus*, quemadmodum à Lucretio describitur, lib. I. principio: X.

Æneadum Genetrix, hominum, divumque voluptas,
Alma Venus, cœli subter labentia signa,
Quæ mare navigerum, po terras frugiferentis
Concelebras: per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, visitque exortum lumina solis.

Et paullò pòst:

> ——— *Quoniam rerum naturam sola gubernas,*
> *Nec sine te quidquam dias in luminis oras*
> *Exoritur.* &c.

Quo faciunt & ista Phurnuti: Καλεῖται δὲ Οὐρανία τε καὶ Πάνδημος, καὶ Παναιτίη, διὰ τὸ κἀν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ θαλάσσῃ τὴν δύναμιν αὐτῆς θεωρεῖσθαι. *Vocatur autem & Cælestis, & Vulgaris, & Omnium Causa, quod nempe Veneris potentia & Vis, & in cœlo, & in mari cernatur.* Sic in

XI. Num. *Faustinæ Minoris*, cum Inscr. VENVS GENETRIX. *Venus Genetrix* conspicitur brachiis, & altera mamma nuda, dextra Victoriolam, sinistra Clypeum in quo duæ figuræ dextris junctis scalptæ, quibus matrimonium M. Aurelii & Faustinæ adumbratum videtur, tenens. Venus heic vestem quoque ex parte sublevatam sive succinctam habet, adeo ut crus sinistrum nudum appareat. Sic in alio

XII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. VENERI GENETRICI. *Faustina* cernitur ipsa, habitu *Veneris Genetrici*, dextra pomum tenens, sinistro verò brachio Infantem fasciis involutum. Haud dubie ad Fœcunditatem Faustinæ designandam; quemadmodum & ipsa supra Num. III. hujus Tabulæ cum tribus puerulis scalpta est.

TABVLA XLIX.

I. Num. *I. Cæsaris*, cum Inscr. P. SERVILIVS MACER. *Venus* altera mamma & brachiis nuda, dextra Victoriolam, sinistra sceptrum, juxta quod clypeus humi erectus stat, ferens. *Venerem* haud dubie *Genetricem* repræsentat imago, uti præcedenti Tabula in

in Nummo *Faustinæ*, quo nomine Venerem Iulius Cæsar præcipue compellare solitus, utpote, qui ab Iulo, Æneæ filio, Veneris nepote, genus ducere videri vellet. Vnde & ante Pharsalicam pugnam *Veneri Genetrici* templum vovit, & potitus victoriâ, in foro suo exstruxit. Qua de re Appianus Alexandrinus Bellor. Civil. lib. II. θυόμενός τε νυκτὸς μέσης, τὸν Ἄρη καὶ ἐκάλει, καὶ τὴν ἑαυτοῦ προγόνον Ἀφροδίτην, ἐκ γὰρ Αἰνείου καὶ Ἰούλου τοῦ Αἰνείου τὸ τῶν Ἰουλίων γένος, παρεχθέντος τοῦ ὀνόματος, ἡγεῖτο εἶναι, νεών τε αὐτῇ νικηφόρῳ παριστήριον ἐν Ῥώμῃ ποιήσειν εὔχετο κατορθώσας. *Cæsar de media nocte operatur sacris, & Genetricis Veneris: nam à Iulo, Æneæ filio, Iulia gens, ut nomen, ita genus ducere creditur: simulque ædem Deæ vovit in Vrbe sacrandam, si propitia juvaret Victoriam.* Et postea, cum de Cæsaris reditu in Vrbem, quatuorque triumphis ab eo ductis egisset, subjicit: Ἀνέστησε δὲ τῇ γενετείρᾳ τὸν νεών, ὥσπερ εὔξατο μέλλων ἐν Φαρσάλῳ μαχεῖσθαι· καὶ τέμενος τῷ νεῷ περιέθηκεν, ὃ Ῥωμαίοις ἔταξεν ἀγορὰν εἶναι, οὐ τῶν ὠνίων, ἀλλ' ἐπὶ πράξεσι συνιόντων ἐς ἀλλήλους. *Dedicata & ædes Veneri Genetrici ex voto concepto instante pugna ad Pharsalum, fanumque ædi additum, quod forum populo Romano esse voluit non rerum venalium, sed agendis litibus.* Hujus templi quoque meminit Dio Cassius lib. XLIII. hisce verbis: Ταύτην τε οὖν (ἀγορὰν) καὶ τὸν νεὼν τὸν τῆς Ἀφροδίτης, ὡς καὶ ἀρχηγέτιδος τοῦ γένους αὐτοῦ οὔσης, ποιήσας, καθιέρωσεν εὐθὺς τότε. *Forum vero & templum Veneris, quam sui generis auctorem ferebat, à se condita Cæsar statim tunc consecravit.* Atque hinc est, quod toties Iul. Cæsar Veneris imaginem in Nummis suis scalpi curaverit. Sic in alio

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. CAESAR DICT. PERP. II.
Simulachrum *Veneris* penitus nudæ, dextra galeam ferentis, sinistra vero clypeum Cæsaris rotundum, magnum, humi positum,

sustinentis, inter Aquilam hastæ affixam, signum scilicet militare Romanæ Legionis, & Aquilam Imperii aræ insistentem. Albricus De Deorum Imaginibus: *Pingebatur Venus, pulcherima puella, nuda* &c. Arnobius lib. VI. *Venus nuda ac aperta depingitur, ac si dicas illam publicare, ac divendere meritorii corporis formam.* Ovidius Epistola Didonis ad Æneam:

——— quia mater Amorum
Nuda Cytheriacis edita fertur aquis.

Et lib. III. Art. Amator.

Nuda Venus madidas exprimit arte comas.

Appuleius lib. X. Metamorph. *Qualis Venus, cum virgo fuit, nudo & intecto corpore &c.*

Sidonius Apollinar. Carm. VII.

Nuda Venus, fæcunda Parens, pharetrata Diana,
Iuno gravis, prudens Pallas, turrita Cybelle.

Agmen claudat Lucianus in Amorib. ubi de Venere Cnidia Praxitelis: Εἴσω τοῦ νεὼ παρῄειμεν. ἡ μὲν οὖν θεὸς ἐν μέσῳ καθίδρυται. Παρίας δὲ λίθου, δαίδαλμα κάλλιστον ὑπερήφανον, καὶ σεσηρότι γέλωτι μικρὸν ὑπομειδιῶσα, πᾶν δὲ τὸ κάλλος αὐτῆς ἀκάλυπτον, οὐδεμιᾶς ἐσθῆτος ἀμπεχούσης γεγύμνωται, πλὴν ὅσα τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ τὴν αἰδῶ λεληθότως ἐπικρύπτειν. *In templum introivimus, cujus in medio Dea posita est ex Pario marmore, opus sane pulcherrimum & diducto ore paulum subridens. Tota autem ejus pulchritudo detecta, nulla veste ipsam tegente, nuda conspicitur, nisi quod oblita sui alterâ manu pubem obtegat.* Quod tamen hæc nostra non facit, neque enim glabellum fæminal roseâ palmulâ obumbrat,

brat, ut alicubi de Fotide sua loquitur Appuleius. Cæterum, dubium, utrum Cæsar heic *Venerem Genetricem*, an verò *Victricem* designet, cum eam cum galeâ in dextra manu repræsentet, quomodo *Venus Victrix* alias in Nummis conspici solet, præsertim tali figura, uti proxime sequenti Nummo cernitur. In pugna Pharsalica etiam Cæsar militibus suis *Venerem Victricem* pro tessera dederat, ut testatur Appianus Alexand. lib. I I. Bell. Civil. Καὶ τὰ συνθήματα ἀναδιδόντες, ὁ μὲν Καῖσαρ, Ἀφροδίτην νικηφόρον. ὁ δὲ Πομπήϊος, Ἡρακλέα ἀνίκητον. *Et tesseram dantes, Cæsar quidem, Venerem Victricem, Pompeius verò Herculem invictum.* Sic quoque Cæsar Venerem pro tessera dedit in prælio cum juniore Pompeio ad Cordubam. Idem Appianus eodem libro paullò post: ὁ Καῖσαρ ἐξέταττε παρὰ πόλιν Κορδύβην, σύνθημα καὶ τότε δοὺς Ἀφροδίτην, ἔδωκε δὲ ὁ Πομπήϊος Εὐσέβειαν. *Cæsar suos in aciem deduxit ante Cordubam, tunc quoque datâ Venere pro tessera. Pompeius vero pro tessera dedit Pietatem.* Et sic Cæsar omnes suas Victorias Veneri acceptas referre solitus, quasi ejus auspiciis eas consecutus fuerit. Hinc etiam in alio

Num. *Ejusdem*, cum Inscript. C. COSSVTIVS. MARIDIANVS, Eadem *Venus* nuda, sed à tergo conspicitur, nisi quod infra clunes vestis laciniâ circa femora circundata, dextra galeam, sinistra sceptrum tenens, & clypeo aræ imposito innixa; adstat quoque *Aquila* Legionis Romanæ. De Venere Cnidiâ Praxitelis ita porro pergit Lucianus: Ἔστι δὲ ἀμφίθυρος αὐτῆς ὁ νεώς, καὶ τοῖς θέλουσι τὴν θεὸν ἰδεῖν ἀκριβῶς, καὶ κατὰ νώτου, ἵνα μηδὲν αὐτῆς ἀθαύμαστον ᾖ. *Est autem biforis ipsius ædes, ut possint, qui volunt, Deam accurate inspicere etiam à tergo, utque nihil ipsius cum admiratione non spectes.* Additque: δι' εὐμαρείας οὖν ἐστι τῇ ἑτέρᾳ πύλῃ παρελθοῦσι, τὴν ὄπισθεν εὐμορφίαν διαθρῆσαι. III.

Facile

Facile itaque licet per alteram portam accedentibus, posteriorem decorem intueri, Quibus subjungit: Δόξαν οὖν ὅλην τὴν θεὸν ἰδεῖν, εἰς τὸ κατόπιν τοῦ σηκοῦ περιήλθομεν. εἶτ' ἀνοιγείσης τῆς θύρας ὑπὸ τῆς κλειδοφύλακος εἶναι πεπιστευμένης γυναικὸς, θάμβος αἰφνίδιον ἡμᾶς εἶχε τοῦ κάλλους. *Proinde cum nobis visum esset totam Deam videre, in posteriorem templi partem circumivimus. Ac reclusa ianua ab æditu, qui & ipse creditur esse mulier, repente ad pulchritudinem illam obstupuimus.* Quam mox ita describit: Ἡράκλεις, ὅση μὲν τῶν μεταφρένων εὐρυθμία, πῶς δ' ἀμφιλαφεῖς αἱ λαγόνες, ἀγκάλισμα χειρόπληθες. ὡς δ' εὐπερίγραφοι τῶν γλουτῶν αἱ σάρκες ἐπικυρτοῦν), μήτ' ἄγαν ἐλλιπεῖς, αὐτοῖς ὀστέοις προσεσταλμέναι, μήτε εἰς ὑπέρογκον ἐκκεχυμέναι πιότητα. *Hercle, quanta dorsi concinitas! ut prominentes lumbi amplexantis manus implentes! quam scitè circumscriptæ clunium pulpæ incurvantur, neque tenues nimis ipsis ossibus adstrictæ, neque in immensam effusæ pinguedinem.* &c. Cæterum *Venerem Victricem* heic à Jul. Cæsare designari, nullus dubito, cum eadem sub tali fere Corporis forma in quodam

IV. Num. *Titi* Imp. cum Inscr. VENE*ri* VICTRI*ci*, conspicua sit, nuda scilicet à tergo, cum velamenti laciniâ infra clunes circa femora, galeâ in dextera; sinistræ, qua sceptrum tenet, cubito columnæ innixa. Cum galea quoque, & eadem corporis specie, *Venus Victrix* cernitur in quodam *Caracallæ* Nummo, sed cujus archetypum necdum videre licuit, alioquin ejus ectypum heic daremus Num.

V. *.

VI. Num. *Etruscillæ Augustæ* Traiani Decii filiæ, cum Inscript. VENERI. VICTRICI. *Venus Victrix* ut antea, à tergo nuda, sinistro cubito columnæ innixa, sed loco galeæ, dextra pomum tenens, & sinistrâ pro sceptro palmam ferens. Cæterum,

cum

cum toties Veneris simulachrum in Nummis tam Augustorum, quam Augustarum, sub tali formâ, scilicet à tergo nudâ, & nudas ostentans nates occurrat, suspicari quis forsan posset, an non Venerem Καλλίπυγον designare voluerint, quæ Syracusis olim templum habuit, cujus originem Athenæus Deipnosoph. lib. XII circa finem ita refert: οὕτω δ' ἐξήρτηντο τῶν ἡδοπαθειῶν οἱ τότε, ὡς καὶ Καλλιπύγου Ἀφροδίτης ἱερὸν ἱδρύσασθαι ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας. ἀνδρὶ ἀγροίκῳ ἐγένοντο δύο καλαὶ θυγατέρες· αὗται φιλονεικήσασαί ποτε πρὸς ἑαυτὰς προελθοῦσαι ἐπὶ τὸν λεωφόρον, διεκρίνοντο ποτέρα εἴη καλλιπυγοτέρα· καί ποτε παριόντος νεανίσκου πατέρα πρεσβύτην ἔχοντος, ἐπέδειξαν ἑαυτὰς καὶ τούτῳ· καὶ ὃς θεασάμενος ἔκρινε τὴν πρεσβυτέραν, ἧς καὶ εἰς ἔρωτα ἐμπεσὼν, ἐλθὼν εἰς ἄστυ κλινήρης γίνεται, καὶ διηγεῖται τὰ γεγενημένα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ὄντι νεωτέρῳ. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἐλθὼν εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ θεασάμενος τὰς παῖδας, ἐρᾷ καὶ αὐτὸς τῆς ἑτέρας. ὁ γοῦν πατὴρ ἐπεὶ παρακαλῶν αὐτοὺς ἐνδοξοτέροις λαβεῖν γάμους οὐκ ἔπειθεν, ἄγεται ἐκ τοῦ ἀγροῦ τὰς παῖδας αὐτοῖς, πείσας ἐκείνων τὸν πατέρα, καὶ ζεύγνυσι τοῖς υἱοῖς. αὗται οὖν ὑπὸ τῶν πολιτῶν καλλίπυγος ἐκαλοῦντο, ὡς καὶ ὁ Μεγαλοπολίτης Κερκιδᾶς ἐν τοῖς ἰάμβοις ἱστορεῖ λέγων.

Ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν Συρακούσαις. αὗται οὖν ἐπιλαμβανόμεναι οὐσίας λαμπρᾶς, ἱδρύσαντο Ἀφροδίτης ἱερὸν καλέσασαι καλλίπυγαν τὴν θεὸν, ὡς ἱστορεῖ καὶ Ἀρχέλαος ἐν τοῖς ἰάμβοις. *Sic autem voluptati incubuere ejus ætatis homines, ut Callipygæ Veneri templum ædificarint, hac de caussa. Rustici viri formosæ duæ filiæ in publicam viam egressæ, ambitiosius inter se decertabant utri pulchriores nates essent. Prætereunti juveni, cujus pater senior erat, inspiciendas se ambæ obtulerunt. Vtramque ille conspicatus, natu majoris pul-*

chriores esse judicavit, & ejus amore captus est. Reversus in urbem, cum æger decubuisset, juniori fratri exposuit quod acciderat. Rus ille profectus, & puellas contuitus, alteram amavit. Iuvenum pater cum instaret, ut splendidius matrimonium sibi quærerent, idque persuadere non posset, puellarum non invito parente, illas evocat ex agro, & cum filiis collocat. Eas cives καλλιπύγες *nominarunt, ut narrat in Iambis Cercidas Megapolitanus his verbis:*

Syracusis Callipygôn par fuit.

Illæ igitur amplas facultates nactæ, Veneri, quam & à pulchris natibus, Callipygon, *nominarunt, ædem construxerunt, ut Archelaus in Iambis etiam scripsit.* Hanc Historiolam verbis ipsius Athenæi, quamvis prolixioribus, heic inserere visum, cum videam à Iuliano Aurelio in De Cognominibus Deorum, aliisque, Cælium Rhodiginum, tanquam ejus auctorem, laudari; qui utique Antiquar. Lection. Lib. IV. cap. VIII. hanc historiam habet; sed, more suo, non laudato Auctore, unde eam hauserit; quo nomine etiam merito à Magno Vossio lib. III. De Orig. & Progr. Idololatr. cap. LXXXIV. notatur.

VII. Num. *Faustinæ Minoris* cum Inscr. VENERI VICTRICI. *Venus Victrix* brachiis & altera mamma nuda, dextra Palladium ferens, sinistra Clypeum, in quo duæ Victoriolæ cum lupa Romulum & Remum lactante conspicuæ, armis impositum sustinens. Sic in alio

VIII. Num. *Ejusdem*, cum simili Inscript. VENERI VICTRICI. S C. Videre est *Venerem* seminudam, sive potius ipsam *Faustinam*, lasciviore Veneris habitu, quæ maritum *M. Aurelium* Imp. sub *Martis* nudi quoque specie expressum, ad bellum cruentum properantem retinere velle, atque per illecebras & pellaciam ad blandum & dulce in suis castris bellum invitare, atque allicere videtur.

tur. Quemadmodum istud magnis Imperatoribus ac summis belli Ducibus non semel contigit, ut in medio Victoriarum suarum cursu per fœmineas blanditias abrepti fuerint, ac cum modo nihil, præter pugnas, obsidiones, ac militares labores spirarent, mox per delinimenta muliebria seducti gladio ipsis quasi è manibus excusso, unguentis delibuti, rosis, myrtoque coronati, in Veneris castris diu, noctuque litaverint. Quod Veteres per *Veneris* & *Martis* fabulam designare voluisse, notum est; sive itaque heic Venerem Marti, sive Faustinam marito suo abblandientem accipias, res eodem redit. Faciunt huc ista Lucretii lib. I. ad Venerem:

Nam tu sola potes tranquilla pace juvare
Mortales, quoniam belli fera mænera Mavors
Armipotens regit: in gremium qui sæpe tuum se
Rejicit, æterno devinctus vulnere amoris:
Atque ita suspiciens tereti cervice repostam
Pascit amore avidos in Te, Dea, visus,
Eque tuo pendet resupini spiritus ore.

Hinc ille etiam apud Nonnum Dionysiac. lib. XXXIV. v. 331.

— — — οὐ Νέμεσις γὰρ
Εἰ δόρυ θοῦρον ἔχω νικώμενον, ὅτι καὶ αὐτὸς
Κύπριδος ἱσταμένης θηλύνεται ἄγριος Ἄρης.

—— —— *Nulla enim culpa*
Si hastam impetuosam habeo superatam, quòd & ipse
Venere stante effeminatur truculentus Mars.

Idem lib. XXV. v. 157.

Ἴχνεσιν αἰδομένοισιν ἐχάζετο χάλκεος Ἄρης,
Ἀσπίδα κυφίζουσαν ὀπιπεύων Ἀφροδίτην.

Vestigiis verecundis cederet ferreus Mars,
Scutum elevantem cernens Venerem.

Idem videtur designari in

IX. Num. *Titi*, sine Inscript. ubi cernere est *Venerem* toto corpore nudam, dextrâ ori admotâ, & equum per frenum sinistrâ tenentem, stantem ante *Martem* quoque nudum, sedentem, & manibus scipioni innixum. Quid enim aliud sibi vellet hoc Symbolum, nisi Martem truculentum, & ferocem ejus equum, Veneris blanditiis domitum, delinitum, & allectum? Eodem fere modo, atque Statius lib. III. Thebaidos de Marte ad bellum proficiscente, & Venere ei occurente:

Gaudet ovans jussis & adhuc temone calenti
Fervidus, in lævum torquet Gradivus habenas.
Iamque iter extremum cœlique abrupta tenebat,
Cum Venus ante ipsos, nulla formidine gressum.
Figit equos, cessere retro, jam jamque rigentes
Suppliciter posuere jubas ———

Quam paullo post Mars ita alloquitur:

O mihi bellorum requies, & sacra voluptas,
Vnaque pax animo: soli cui tanta potestas
Divorum, hominumque, meis occurrere telis
Impune, & media quamvis in cæde frementes
Hos assistere equos, hunc ensem avellere dextra.

Forte per *Venerem* heic ipsa *Berenice*, Iudææ Regina, Agrippæ soror, denotatur, quam *Titus*, heic quoque, ut summus Imperator, per *Martem* expressus, magnis in deliciis habuit, quamque crederetur uxorem ducturus. Qua de Re Xiphilinus ex Dionis Cassii lib. LXVI. Βερενίκη δὲ ἰσχυρῶς τε ἤνθει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐς τὴν Ῥώμην μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀγρίππα ἦλθε· καὶ ὁ μὲν στρατηγικῶν τιμῶν ἠξιώθη, ἡ δὲ ἐν τῷ παλατίῳ ᾤκησε, καὶ τῷ Τίτῳ συνεγίγνετο. προσεδόκα τε γαμηθήσεσθαι αὐτῷ, καὶ πάντα ἤδη ὡς καὶ γυνὴ αὐτοῦ οὖσα ἐποίει· ὥστ᾽ ἐκεῖνον δυσχεραίνοντας τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ τούτοις ᾐσθημένον, ἀποπέμψασθαι αὐτήν. *Per id tempus Berenice maxime florebat, ob eamque causam cum Agrippa fratre Romam venit. Is prætoriis honoribus auctus est; ipsa habitavit in Palatio, cœpitque cum Tito coire. Spes erat eam Tito nuptum iri. Iam enim omnia, ita ut si esset uxor, gerebat. Sed Titus, cum intelligeret, populum Romanum id moleste ferre, eam demisit; præsertim quod de iis rebus magni rumores perferrentur.* Tangit etiam Suetonius: cap. VII. *Nec minus libido* (Titi suspecta,) *propter exoletorum & spadonum greges, propterque insignem reginæ Beronices amorem, cui etiam nuptias pollicitus ferebatur.* Nihil itaque mirum foret si Titus hanc *Veneris* nudæ, seque *Martis* instar etiam in Nummis exprimi curaverit. Cæterum observare etiam licet in hac Venere nuda, maculam quandam in altero femore; à scalptore haud dubie in Nummo non sine studio impressam; uti & factum supra in Venere Num. VI. fortassis ad exemplum Veneris Cnidiæ Praxitelis, de qua Lucianus in Amorib. Ἐπεὶ δὲ τοῦ θαυμάζειν ὁ κόρος ἡμᾶς ἀπήλλαξεν, ἐπὶ θατέρου μηροῦ σπῖλον εἴδομεν, ὥσπερ ἐν ἐσθῆτι κολῖδα. ἤλεγχε δ᾽ αὐτοῦ τὴν ἀμορφίαν ἡ περὶ τἄλλα τοῦ λίθου λαμπρότης. *Cœterum postquam ab admiratione satietas nos avertit, in altero femore maculam conspicimus, ut in veste labem. Cujus deformitatem arguebat reliquus totius marmoris nitor.* Quamvis au-

tem æditua apud Lucianum, hujus maculæ, in pulcherrima alioquin Deæ statua, causam, ad spurcam amasii cujusdam, qui insano amore in Deam istam incensus, per noctem se in templo concludi fecerat, actionem referat, hisce verbis: Καὶ τί γὰρ ἀῤῥήτου νυκτὸς ἐγὼ τόλμαν, ἢ ἄλλος, ἐπ' ἀκριβὲς ὑμῖν διηγοῦμαι; τῶν ἐρωτικῶν περιπλοκῶν ἴχνη ταῦτα μεθ' ἡμέραν ὤφθη, καὶ τὸ σπίλον εἶχεν ἡ θεὸς, ὧν ἔπαθεν ἔλεγχον. *At quid ego arcanæ noctis audaciam accuratius vobis exprimam, aut quispiam alius? Amatoriorum amplexuum vestigia hæc postridie conspecta sunt: & maculam hanc habebat Dea, eorum quæ passa erat, indicem.* Quamvis, inquam, Lucianus æditcuam ista narrare faciat, eademque etiam legas, apud Plinium lib. XXXVI. Hist. Natur. cap. V. quivis tamen facile videt quam fidem mereantur; ideoque nullus dubito, quin ipse Praxiteles, per maculam hanc in Veneris pulcherrimæ statua, à se summo artificio elaborata, sculpta, & levigata, indicare voluerit, quam nihil ab omni parte beatum sit, neque corpus aliquod, quam formosissimum & pulcherrimum id etiam esse censeatur, in rerum natura existere, cui non nævulus aliquis adhæreat, & quod per omnes suas partes accurate inspectum & consideratum, labem, aut labeculam quandam non ostendat, aut apparere faciat; qua tamen pulchritudo ac symmetria totius compagis, tantum abest ut obfuscetur, aut diminuatur; ut nonnunquam integra structura tanto pulchrior, oculisque amænior adspectu exinde evadat.

X. Num. *Plautillæ*, uxoris Caracallæ, cum Inscript. VENUS VICTRIX. *Venus* nuda, nisi quod vestis laciniâ circa pupem tecta, dextra pomum, sinistra myrti ramum tenens, ac cubito clypeo, in quo lupa cum Romulo & Remo, innixa; ante eam Cupido alatus pyxidem ferens cernitur. Veneris formam, qua in hoc nummo spectatur, Appulejus lib. X. Metamorphos. satis exacte describit: *Qualis Venus, cum fuit virgo, nudo & intecto corpore*

pore perfectam formositatem professa: nisi quod tenui pallio bombycino inumbrabat spectabilem pubem; quam quidem laciniam curiosulus ventus satis amanter nunc lasciviens reflabat; ut dimota pateret flos ætatulæ: nunc luxurians adspirabat; ut adhærens pressule, membrorum voluptatem graphice laciniaret. Quare Venus porro nuda fingatur, rationem non unam reddere conatur Fulgentius Mythologicôn lib. II. *Hanc etiam nudam*, inquit, *pingunt, sive quod nudos sibi affectatores dimittat, sive quod libidinis crimen nunquam celatum sit, sive quod nunquam nisi nudis conveniat.* Sic in Altercatione Hadriani Aug. & Epicteti, uti vulgò inscribitur: HAD. *Quare Venus nuda pingitur?* EPICT. *Nuda Venus picta, nudi pinguntur amores. Quibus nuda placet, nudos dimittat oportet.* Sæpius jam *Venerem Victricem* hac Tabula in Nummis expressam vidimus, cultu quidem omnes aliquo modo differente, omnes tamen maxima corporis parte nudas; quas & ad Victoriam pulchritudinis, quam nudo corpore supra Iunonem & Palladem, per Paridem inspecta reportavit; & ad Victoriam Libidinis supra cæteros hominum affectus triumphantis referre licet. Pomum etiam ad Victoriam pulchritudinis pertinet. hinc & Veneri sacrum, & amoris ac lasciviæ symbolum antiquis fuisse constat. Cæterum *Veneri Victrici* Pompeius altero consulatu ædem dedicavit, editis celeberrimis & sumptuosissimis ludis; qua de re Plutarchus in ejus Vita. meminit ejus quoque Plinius lib. VIII. cap. VII. *Pompeji altero consulatu, dedicatione templi Veneris Victricis pugnavere in Circo viginti, aut, ut alii tradunt, octodecim Elephantes* &c. Quamvis autem, ut vidimus, Imperatores Victorias suas *Veneri Victrici* sæpius adscriberent, Prudentius tamen lib. II. contra Symmachum in hæc erumpit verba:

—— sua Romæ
Præmia diminuit, qui quicquid fortiter actum est,
Adscribit Veneri, palmam Victoribus aufert.

Num.

XI. Num. *Saloninæ*, uxoris Gallieni, cum Inscript. VENUS FELIX *Venus* capite velato, sellæ insidens, sinistra sceptrum, dextra protensa pomum tenens; cui adsultat animalculum quoddam, quod A. Rubenius Hædum esse putat, ob notam ejus proterviam. Vnde Virgilius:

——— *Hædique petulci.*

Nec non Ovidius:

Splendidior vitro, tenero lascivior hædo.

FELICIS cognomine Venus etiam gaudet in

XII. Num. *Iuliæ Mamææ*, Alexandri Severi matris, cum Inscript. VENERI FELICI. ubi *Venus* cernitur stans, dextra sceptrum, sive hastam puram, sinistra *Victoriolam* sedentem ferens. VENERIS FELICIS mentio non semel quoque in Antiquis Inscriptionibus apud Gruterum pag. LIX.

VENERI. FELICI. SACRVM
SALLVSTIA. HELPIDIVS. D. D.

Et in alia:

VENERI. FELICI
P. SERVILIVS P. F. FAL. APRILIS. II.VIR. &c;

In alia adhuc Inscriptione in Hispania reperta pag. CCCCXLIII. Quædam NVMMIA. VARIA. C.T. dicitur SACERDOS. VENERIS. FELICIS.

TA-

TABVLA L.

Num. *Iuliæ Piæ*, uxoris Severi, cum Inſcr. LVNA. LV-I. CIFERA. SC. *Luna* in bigis, uti â Poëtis fingitur. Lutatius, ſive Lactantius ad Stat. Papin. lib. VI. Thebaid. *Poëtæ quadrigas dant Soli, bigas Lunæ, equos ſingulos ſideribus.* Caſſiodorus lib. III. Variar. ad Fauſtum Præpoſitum: *Biga quaſi Lunæ, quadriga Solis imitatione reperta eſt.* Iſidorus lib. XVIII. Orig. cap. XXXVI. *Quadrigas Soli, bigas Lunæ, & trigas inferis, ſejugas Iovi, deſultores Lucifero & Heſpero conſecraverunt. Quadrigas ideo Soli jungunt, quia per quatuor tempora annus vertitur, ver & æſtatem, autumnum & hyemem. Bigas Lunæ, quoniam gemino curſu cum ſole contendit: ſive quia & nocte videtur & die. Iungunt enim unum equum nigrum, alterum candidum.* Iulia heic comparatur Lunæ à Senatu; quod etiam fecit Oppianus Κυνηγετικ. lib. I. ubi in Operis initio ipſam Iuliam inter alia *Lunæ* quoque cognomine appellat:

Νύμφη ἀριστοπόσεια, λεχὼ δ᾽ ὅ τε καλλιτόκεια,
Ἀσσυρίη Κυθέρεια, καὶ οὐ λείπουσα Σελήνη.

Sponſa optimi mariti, puërperaque formoſi filii,
Aſſyria Venus, & non delinquens Luna.

Solemnis enim hæc comparatio illuſtrium fæminarum cum Luna. Vnde Euſtathius De Iſmeniæ & Iſmenes Amoribus lib. V. Καὶ τὴν Ὑσμίνην εἶδον ἐν μέσῳ κατὰ σελήνην ἐν ἀστέρσι.

II. III. *. *.

Num. *Fauſtinæ*, cum Inſcript. DIANA. LVCIFERA. IV. Mulier cum face, forſan ipſa *Fauſtina*, *Dianam Luciferam* repræ-

ſentans. Vt enim Luna à lucendo dicta *Lucina*, ſic etiam *Dianæ* cognomen *Luciferæ* datum. Cicero lib. II. De Natur. Deor. *Luna à lucendo nominata. Eadem enim Lucina. Itaque ut apud Græcos Dianam, eamque Luciferam, ſic apud noſtros Iunonem Lucinam in pariendo invocant.* Phurnutus: Ἡ δ' Ἄρτεμις φωσφόρος μὲν ἐπωνομάσθη, διὰ τὸ καὶ αὐτὴν σέλας βάλλειν, καὶ φωτίζειν ποσῶς τὸ περιέχον ὁπόταν μάλιστα πανσέληνος ᾖ. *Diana & Lucifera nuncupatur, quod & ſplendorem emittat, cœlumque aliquo modo lumine ſuo illuſtret, inprimis quando in plenilunio eſt.*

V. Num. *Claudii*, cum Inſcript. DIAN. EPHE. Templum *Dianæ Epheſiæ*, in cujus meditullio ipſa cernitur, quemadmodum fingebatur, cum multis mammis; tanquam alma mater, quæ uberibus ſuis nutriret genus humanum. Hinc D. Hieronymus in Epiſt. ad Epheſ. *Erat Epheſi templum Dianæ, & ejuſdem in ipſo Multimammia, id eſt, multarum mammarum effigies; quia cultores ejus decepti, putabant eam omnium viventium nutricem.* Idem in Prœmio dictæ Epiſtol. ad Paulam & Euſtochium dixerat: *Scribebat ad Epheſios Dianam colentes, non hanc Venatricem, quæ arcum tenet, atque ſuccincta eſt; ſed illam Multimammiam, quam Græci* πολυμαστὸν *vocant, ut ſcilicet ex ipſa quoque effigie mentirentur omnium eam animantium eſſe nutricem.* Mentio ejus quoque apud Minucium Felicem in Octavio: *Diana interim eſt alte ſuccincta venatrix, & Epheſia eſt mammis multis, & uberibus exſtructa.* Ita quidem & nos pene pueri, ſecuti Doctiſſimorum virorum ſententiam, hunc Minucii locum olim edidimus. Sed antiquiſſimæ editiones habent, *verubus*; & in MS. Regio quoque exſtare *veribus*, Heraldus & Rigaltius teſtantur, qui putant contractè hoc poſitum pro *uberibus*; cum τὸ *veribus* Dianæ Epheſiæ haud convenire exiſtiment. Verùm cum ego, quoties Dianæ Epheſiæ effigiem in Nummis antiquis expreſſam conſidero, in quibus ſane, uti videre eſt apud Cl. Patinum in Numiſmatib. Imperator. Roman. ex ære mediocri, frequens occurrit, ſemper

semper videam Dianæ Ephesiæ, præter mammas multas per totum corpus constipatas, etiam in manibus jacula adesse, cum cuspide humi posita; quibus utraque manu expansa, ipsa Diana quasi innititur; quemadmodum etiam in hoc nostro nummo, ubi jacula ista tricuspida, tridentis instar, cernuntur; in aliis vero Nummis tantum cum una cuspide sunt. Hæc cum videam, inquam, non dubito jam Minucium scripsisse: *& Ephesia est mammis multis, & veribus extructa*, sive *instructa*. uti legitur in MS. Vt veram Dianæ Ephesiæ imaginem Minucius expresserit, quando ait eam, *& mammis multis, & veribus instructam* fuisse; hoc est, jaculis; uti Virgilio *verua* dicuntur jacula, & mucrones teretes. Et haud dubie Dianæ Ephesiæ simulachrum, quod in templo ibi colebatur, præter mammas multas, etiam hujusmodi verua manibus habuit; quemadmodum Nummi istud repræsentant; qui etiam de vera apud Minucium lectione, *mammis multis & verubus*, sive, ut est in MS. *veribus*, dubitare amplius non sinunt. Omitto, quod istud *mammis multis, & uberibus* tautologiam quandam sapiat Minucio haud familiarem. Vnde & Magnus Scaliger olim *& tuberibus* legendum censebat; quia putabat præter mammas, etiam tubera in Numismatibus expressa; sed non animadvertit Vir Illustris Verua ista, quæ Diana Ephesia manibus tenet in Nummis. Cæterum haud vana conjectura est, typum Ephesiæ Dianæ ab Ægyptiis ductum videri, quorum fuit sub schematibus naturas ipsas exhibere; adeoque simulachrum istud ad Isidis exemplum expressum; nam & Isis multimammia fingebatur. Testis locuples Macrobius lib. I. Saturnal. cap. XX. ubi scribit: *Isis juncta religione* (cum Serapide, hoc est, Sole) *celebratur; quæ est vel terra, vel natura rerum subjacens Soli. Hinc est, quod continuatis uberibus corpus Deæ omne densetur, quia terræ, vel rerum naturæ altu nutritur universitas.* Sic & calathus Dianæ Ephesiæ capiti impositus, eodem pertinet, cum Isis etiam nonnunquam ejusmodi insigne ferat. Vtrobique Abundantiæ & Fœcunditatis Symbolum; nam ad Isidem quoque

Ægyptii Nili incrementum, quo Ægyptus fœcundaretur, referebant, ejusque hoc beneficium esse putabant.

VI. Num. *Augusti*, sine Inscript. Sed in quo elegans *Dianæ Virginis* caput scalptum cum arcu & pharetra, in humero suspensis. Claudianus De IV. Honorii Consulatu:

——— Tibi sæpe Diana
Mænalios arcus, venatricesque pharetras
Suspendit puerile decus.

VII. Num. *Gallieni*, cum Inscript. DIANAE. CONS. AVG. Gallienus, uti cæteris DIs, ita etiam *Dianæ* Conservationem sui in hoc, & duobus sequentibus nummis commendat. Videtur heic tantum animal quoddam, sive *Cerva* sit, sive aliud ejusdem generis, Dianæ, ob venationem, sacrum. Hinc Ephesii Cervam in Nummis suis signarunt. Libanius in Dianæ Encomio: Ἐφεσίοις οὖν καὶ τὸ νόμισμα καὶ τὴν ἔλαφον ἔφερεν, ἀμοιβὴν τῇ θεῷ τῶν μεγάλων ἀγαθῶν. *Apud Ephesios etiam nummus Cervam expressam fert, pro remuneratione magnorum Deæ beneficiorum.*

VIII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. DIANAE. CONS. *Diana alte succincta Venatrix*, ut Minucius loquitur, dextra hastile, sinistra arcum tenens, ante pedes ejus νεβρὸς, sive hinnulus saliens. Fingitur heic Diana eo habitu, quo Ovidius lib. III. Amor. Eleg. II. ait:

Talia pinguntur succinctæ crura Dianæ,
Cum sequitur fortes, fortior ipsa, feras.

Hic enim habitus venatoribus aptus, ut tanto agilius per plana camporum, devexaque montium, aut nemorum senticeta vagari possint; quem

quem Aristæum, primum Venatorem, Nonnus lib. V. Dionysiac. invenisse scribit:

Καὶ ποσὶν ἐνδρομίδας θηρήτορα φῶτα διδάξας
Αἴχετον ἀΐσσοντα κυνοσσόον εἰς δρόμον ἄγρης,
Πέπλα φαινομένης ἐπιγουνίδος ἄγει φορῆναι.
Μήποτε θηρητῆρος ἐπειγομένου ποδὸς ὁρμῇ
Ἄψ ἀνασειράζοντο καθιεμένοιο χιτῶνος.

Et pedibus calceamenta cursoria venatorem hominem docens
Retineri impoßibilem incitatum, canes agitantem
in cursum venationis.
Vela apparentia ad genua usque ferre.
Ne quando venatoris incitati pedis impetu,
Statim retraheretur detracta veste.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. DIANAE. CONS. AVG. Vti antea *cervam*, sic Galienus heic *Cervum*, ut animal Dianæ sacrum, expressit. IX.

X. *.

Num. *Augusti*, cum Inscr. IMP. X. *Diana Venatrix*, cum Lunula supra frontem, quasi festinans, ferasque prosequens, ac sinistrâ arcum tenens, dum dextrâ sagittam ex pharetrâ à tergo pendente trahit. Phurnutus, cum dixisset Dianam & Lunam eandem esse, subjungit: Κυνηγέτιν δ' αὐτὴν, καὶ θηροκτόνον, καὶ ἐλαφηβόλον, καὶ ὀρεσίφοιτον παρεισάγουσιν. ἤτοι τρέπειν εἰς τὰ ἄγρια βουλόμενοι τὴν ἐξ αὐτῆς βλάβην, ἢ ἐπειδὴ μάλιστα νυκτὸς καταφαίνεται. *Fingunt eam esse venatricem, & ferarum necatricem, &* XI.

cervorum jaculatricem, & montivagam. propterea quod aut in feras nocumenta, quæ ab ipsa (Luna) *descendunt, transferre voluerunt, aut declarare, quod maxime noctu cernatur & appareat.* Addit porro: Πολλὴ δὲ ἐν τῇ νυκτὶ ἡσυχία πανταχοῦ, καθάπερ ἐν ταῖς ὕλαις καὶ ἐν ταῖς ἐρημίαις ἐστὶν, ὥστε ἐν τοιούτοις τοῖς χωρίοις αὐτὴν πλάζεσθαι δοκεῖν, ἔξωθεν ἤδη τούτου προσπελασμένου τοῦ κυνηγετεῖν αὐτὴν τοξότιν εἶναι. *Plurimum autem silentium noctu ubique sentitur: imprimis tamen in montibus & in solitudinibus, noctu silentium magnum est. Propterea non abs re, inprimis cum & venatrix, & sagittaria seu jaculatrix quædam putetur, in hujusmodi locis morari dicitur.* Cætera Phurnuti eodem facientia, mox adducemus ad seq.

XII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. IMP. XII. & infra: SICIL. ubi *Diana* succincta cernitur veste, sinistra arcum, dextra venabulum tenens, cum cane venatico ad latus. Quò faciunt ista Ovidii lib. X. Metamorph. de Venere Adonidis venatoris comite, & ipsa venatrice:

Per juga, per silvas, dumos, & saxa vagatur,
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ,
Hortaturque canes. ———

Tali quoque habitu Rhodopem virginem venationi deditam, describit Achilles Tatius lib. VIII. Παρθένος ἦν εὐειδὴς ὄνομα Ῥοδόπη, κυνηγίων ἐρῶσα καὶ θήρας, πόδες ταχεῖς, εὔστοχοι χεῖρες, ζώνη καὶ μίτρα, καὶ ἀναζωσμένος εἰς γόνυ χιτὼν, καὶ κατὰ ἄνδρας κουρὰ τριχῶν. *Virgo fuit olim formosa, Rhodopis nomine, venatu gaudens, pedum velocitate, jaculandique peritia insignis admodum, & cingulum & mitram, veste genu tenus succincta, capilloque detonso, gestare consueta.* Cæterum de Diana venatrice, eademque Luna, Phurnutus superioribus modo adductis, subjungit: Συνῳδὸν δὲ τούτῳ, καὶ τὸ τοὺς κύνας ἱεροὺς

αὐτῆς νομισθῆναι, πρός τε τὰς θήρας ἔχοντας ἐπιτηδείως, καὶ ἀγρυπνεῖν ἐν ταῖς νυξὶ, καὶ ὑλακτεῖν πεφυκότας. *Nec ab his abludit, quod canes consecrantur Dianæ, cum sint ad venationes idonei, & ad vigilias nocturnas, latratusque nati.* Aliam denique adhuc rationem adducit, quare Diana Luna venatrix habeatur: Κυνηγετικὴ δ᾽ ἔοικε, διὰ τὸ μὴ διαλείπειν αὐτὴν, ὅτε μὲν διώκουσαν τὸν ἥλιον, ὅτε δὲ φεύγουσαν. εἶτ᾽ ἐν τῷ ζωδιακῷ μετερχομένην, καὶ συνιοῦσαν ταχέως τὰ ζώδια. οἰκεῖον γὰρ τῇ κυνηγεσίᾳ διὰ τὸ τάχος. *Venatrix autem hinc censetur, quod non cesset, nunc persequens, nunc fugiens Solem; deinde Zodiacum accedens, & celeriter cum signis coiens. Venatio enim veluti proprium quoddam, sibi celeritatem vindicat.* Quare *Sicilia* sub *Dianæ* schemate expressa, supra ad Tab. XXVII. Num. X. & XI. dictum est.

TABULA LI.

Num. *Gentis Memmiæ*, cum Inscript. C. MEMMIVS. C. F. Caput fæmininum elegans, cum corona, ex spicis, sive aristis, varioque frugum genere composita, *Cererem frugiferam* designans. Phurnutus: Ἡ μὲν Δημήτηρ κατὰ τὸ ἀναδοτικὸν τῶν σπερμάτων εἰδοποιουμένη, πάνυ οἰκείως εἰσάγεται στάχυσιν ἐστεφανωμένη. *Ceres autem, quandoquidem traditur segetem proferre, admodum proprie coronam aristis gravem gerit.* Hinc inter Deas relatam, docet Plinius lib. VII. Nat. Hist. cap. LVI. *Ceres* (docuit) *frumenta, cum antea glande vescerentur. eadem molere, & conficere* (panem) *in Attica, Italia, & Sicilia. ob id Dea judicata.* I.

Num. *Neronis*, cum Inscript. ANNONA. AVGVSTI. CERES. *Ceres* velato capite, sellæ insidens cum face in sinistra, & spica in dextra manu; adstat *Annona*, humero altero nuda, cum Cornucopiæ. In ipso Nummo etiam *Modius*, & *navis* adest, II.

adest, quam sculptor omnino male heic expressit, vel potius neglexit. Quæ omnia Abundantiæ & Copiæ Symbola sunt; quam Nero hisce designare voluit. Forte etiam heic denotatur Liberalitas Neronis, qua inter alia post vindicatam Pisonis conjurationem, militibus quoque gratuitum frumentum dedit. Qua de re Tacitus lib. XV. Annal. *Bina nummum millia viritim manipularibus divisit: addiditque sine pretio frumentum, quo ante ex modo annonæ utebantur*. Suetonius de Nerone: *Item prætorianis cohortibus frumentum menstruum gratuitum* constituit.

III. Num. *Iuliæ Domnæ*, cum Inscript. CERERI. FRVGIF. *Ceres* sedens, sinistrâ hastam puram, sive sceptrum, dextrâ spicas tenens. ob frugum & Legum inventionem, unde non tantum *Frugifera*, sed & *Legifera* Latinis dicta, ut Græcis Θεσμοφόρος. Hinc Ovidius lib. V. Metamorph.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro.
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris,
Prima dedit Leges, Cereris sunt omnia munus.

Phurnutus: Δικαίως δὲ ἀρχηγὸν ἔλεγον νόμων καὶ θεσμῶν τὴν Δήμητρα αὐτοῖς γεγονέναι. ἐντεῦθεν καὶ θεσμοθέτιν αὐτὴν προσηγόρευσαν, οἷον νομοθέτιν οὖσαν. *Iuste sane quidam Cererem Iuris auctorem, Legumque conditricem dixerunt. Quapropter eam* θεσμοθέτιν, *quasi Legum latricem nuncupant.*

IV. Num. *Faustinæ Matris*, cum Inscript. CERES. AVGVST. *Ceres* stolata, sinistra sceptrum, dextra duas spicas cum papavere ferens. Papaver enim ut fertilitatis Symbolum, Cereri sacrum, unde Virgilius *Cereale Papaver* vocat lib. I. Georgicôn. Hinc etiam Porphyrius apud Eusebium Præpar. Euangel. lib. III. cap. XI. de Cerere: Διὸ καὶ κατέστεπται τὸ βρέτας αὐτῆς τοῖς στάχυσι,

σάχυσι, μήκωνές τε περὶ αὐτὴν τῆς πολυγονίας σύμβολον. *Quæ causa etiam est, quamobrem ipsius effigies spicis coronetur, ac papaveribus, quæ magnæ fœcunditatis Symbola sunt, ambiatur.* Præter hanc & alias habet rationes Phurnutus, quare Cereri Papaver offeratur: Ἀνατιθέασι δ' αὐτῇ καὶ τὰς μήκωνας, κατὰ τὸν λόγον. τό τε στρογγύλον καὶ περιφερὲς αὐτῶν παρίστησι τὸ σχῆμα τῆς γῆς, σφαιροειδοῦς οὔσης. ἥ, τε ἀνωμαλία τὰς κοιλότητας καὶ τὰς ἐξοχὰς τῶν ὀρῶν. τὰ δ' ἐντὸς, τοῖς δενδρώδεσι καὶ ὑπονόμοις ἔοικε. σπέρματά τε ἀναρίθμητα γεννῶσιν ἡ γῆ. *Offertur Cereri etiam papaver, ob hanc rationem. Papaveris rotunditas & globus, terræ formam, quæ sphærica est, repræsentat. Papaveris autem inæqualitas. indicat terræ valles, & montium cacumina. Interiora autem papaveris, similia sunt arboribus, & cavernis terræ. Semina innumerabilia terræ fœcundam generationem indicant.*

Num. *Gentis Vibiæ*, cum Inscr. C. VIBIVS. C. F. C N. *Ceres* cum aratro, & facibus accensis sive tædis, filiam Proserpinam à Plutone raptam quærens; unde *tædifera* Ovidio Epist. II. Phylid. ad Demoph. dicta : V.

Et per tædiferæ mystica sacra Deæ.

Vti & lib. III. Fastor.

Luce sua ludos uvæ commentor habebat,
Quos cum tædifera nunc habet ipse Dea.

De Cereris tædis Cicero IV. in Verrem: *Proserpinam cum investigare, & conquirere Ceres vellet, dicitur inflammasse tædas iis ignibus, qui ex Ætnæ vertice erumpunt: quas sibi cum ipsa præferret, orbem omnium peragrasse terrarum.* Hinc Ovidius lib. IV. Fast.

Alta jacet vasti super ora Typhoëos Ætna,
Cujus anhelatis ignibus ardet humus.

Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris sacris nunc quoque tæda datur.

Aratrum autem heic additum, ob inventas à Cerere fruges.

VI. Num. *Gentis Volteiæ*, cum Inscript. M. VOLTEI. M. F. *Ceres Tædifera*, curru draconum vecta; quod primùm Orpheus commentus est; iste enim in Hymno Cereris, currum ejus à serpentibus trahi fingit, ubi Deam sic alloquitur:

—— —— Σεμνὴ κουροτρόφε κούρα,
Ἅρμα δρακοντείοισιν ὑποζεύξασα χαλινοῖς,
Ἐγκυκλίοις δίναις περὶ σὸν θρόνον εὐάζουσα.

Quæ versibus antiquis Ios. Scaliger Latinè ita expressit:

—— —— *Dea Rumia nutrix*,
Quæ bijuges auriga jugans ad frena colubras
Amfractu circaneo ovas tua an sola sancta.

Ad cujus imitationem Latini quoque id finxerunt. Ovidius lib. V. Metamorph.

—— —— *Geminos Dea fertilis angues*
Curribus admovit: frenisque coërcuit ora:
Et medium cæli terræque per aëra vecta est.

Hinc etiam Claudianus lib. I. De Rapt. Proserp. de Cerere:

— — *Ad Phrygios tendit secura Penates,*
Turrigeramque petit Cybelen, sinuosa draconum
Membra regens, volucri qui pervia nubila tractu
Signant, & placidis humectant frena venenis.

Frontem crista tegit: pingunt maculosa virentes
Terga notæ. rutilum squamis intermicat aurum.

Quæ Claudiani verba Nummum satis illustrant.

Num. *Gentis Vibiæ*, cum Inscr. C. VIBIVS. C F. *Ceres* VII.
denuo cum tædis, ante cujus pedes cernitur etiam *porca*. De Cerere tædifera Apollodorus quoque Bibliothec. lib. I. Δήμητρα δὲ μετὰ λαμπάδων νυκτός τε καὶ ἡμέρας, κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν ζητοῦσα περιῄει. *Ceres accensis facibus, noctesque & dies universum terrarum orbem lustravit vestigando.* Vnde Arnobius lib. V. contra Gent. *Ennæa, nemus, & flores quid sunt? quid sumptus ignis ex Ætna, comprehensæ istæ faces? quid peragratio cum his orbis?* &c. Porca Deæ pedibus adjuncta est, quia Cereri porcam immolari solemne erat. Varro lib. II. De Rust. cap. IV. *A suillo genere pecoris immolandi initium primum sumptum videtur, cujus vestigiis, quod Initiis Cereris porci immolantur.* &c. M. Cato De R. R. cap. CXXXIV. *Priusquam messem facias, porcam præcidaneam hoc modo fieri oportet. Cereri porcâ præcidaneâ, porco fæminâ.* &c. Nam, ut A. Gellius lib. IV. cap. VI. scribit: *Porca præcidanea appellata, quam piaculi gratia ante fruges novas captas immolari Cereri mos fuit, si qui familiam funestam aut non purgaverant, aut aliter eam rem, quam oportuerat procuraverant.* Sic Festus: *Præcidanea agna vocabatur, quæ ante alias cædebatur. Item Porca, quæ Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo justa non fecisset, id est glebam non objecisset: quod mos erat eis facere prius, quam novas fruges gustarent.* De Suis porro immolatione Cereri facienda sic Ovidius lib. IV. Fastor.

Parva bonæ Cereri, sint modo casta, placent.
A bove succincti cultros removete ministri.
Bos aret: ignavam sacrificate suem.

 Num.

VIII. Num. *Saloninæ Augustæ*, cum Inscr. DEAE. SEGETIAE. Templum, in cujus meditullio stat *Dea Segetia*, brachiis expansis, cum Lunula falcata in superiori circuli caput ejus ambientis parte. Hujus meminit D. Augustinus lib. IV. De Civit. Dei, cap. VIII. *Sata frumenta quam diu sub terra essent, præpositam voluerunt habere Deam Seiam: cum vero jam supra terram essent, & segetem facerent, Deam Segetiam.* Plinius hanc *Segestam* appellat lib. XVIII. Nat. Hist. cap. II. *Seiamque à serendo, Segestam à segetibus appellabant; quarum simulachra in Circo videmus.* Nisi forte *Segetiam*, uti Nummi præferunt, apud Plinium reponendum; quemadmodum etiam Macrobio vocatur lib. I. Saturnal. cap. XVI. *Apud veteres quoque qui nominasset Salutem, Semoniam, Seiam, Segetiam, Tutilinam, ferias observabat.* Cæterum Alb. Rubenius in Commentar. ad Numismata Imperator. ad similem Nummum ait, *Deam Segetiam* à sculptore male heic expressam esse; in Nummo enim perspicue cerni, quod à pectore tenus in palum desinat; advocatque Gretzerum De Cruce, quasi & ipse ita bene viderit. atque ex hac descriptione *Dea Segetia* prope accederet ad simulachrum *Dianæ Ephesiæ*, cujus inferiora ita in Nummis desinunt. Sed valde vereor ego, ne uterque admodum male inspexerit; cum in Nummo archetypo, cujus ectypum heic exhibemus, perspicue appareat effigies *Segetiæ*, quemadmodum heic expressa est, cum stola longa æqualiter descendente, plena & quadrata; ita ut etiam per pellucidam vestem crura bina conspicua sint. Nullum vero vestigium ejusmodi pali, cujus Rubenius mentionem facit; nisi forte ostendi posset, *Deam Segetiam*, æque ac *Dianam*, in Nummis diverso modo repræsentari. quoad itaque istud ostendatur, hoc interim Catone contenti erimus. Cum hæc scripsissem, incidi forte in Tabulas quasdam Nummorum, ab Ant. Pisone Dissertationi De Nummis Antiquorum, Gallice à se conscriptæ subjunctas; ubi video in Tab. K. n. 2. *Deam Segetiam* fere expressam, quemadmodum Rubenius vult; videtur enim in palum quasi desinere; estque iste Num-

Nummus, quamvis Saloninæ etiam, alterius tamen monetæ, quam hic noster. Nam in isto Pisonis, *Dea Segetia* nullam habet Lunulam in capite. Sed aliud quid, quod modium repræsentare videtur. Sic ut jam manifestum, *Deam Segetiam* non uno modo in Nummis expressam.

Num. *Trajani*, sine Inscript. Sed in quo cernuntur tres figuræ IX.
stantes *Minervam*, *Iovem*, & *Iunonem* repræsentantes. *Minerva*, sive Pallas heic armata cum galea in capite, clypeum suum, sive Ægidem sinistra, & dextra hastam tenens; *Iupiter* solito more nudus cum fulmine in dextra, & hasta in sinistra, ad cujus pedes à dextris adstat Aquila, ab altera vero parte *Noctua*, Minervæ sacra: *Iuno* quoque solito more velata, dextra pateram, sinistra hastam ferens. Videtur heic Minerva repræsentari eo modo, quo in Gentilium Theologia φυσικῶς considerabatur, pro Æthere nempe, sive suprema cæli parte; uti Iupiter pro Cælo sive æthere medio, & Iuno pro Aëre inferiore. ideoque Minerva heic â dextris Iovi adstat, tanquam suprema cæli pars ætherea sive ignea; unde & ex Iovis vertice nata perhibetur; ac tum pro divina providentia, tum etiam in homine pro ipsa prudentia, sive quæ eam humanis mentibus subministret, habita. Macrobius lib. I. Saturnal. cap. XVII. *Minerva Solis est virtus, sicut & Porphyrius testatur, quæ humanis mentibus prudentiam subministrat. Nam ideo hæc Dea Iovis capite prognata memoratur: id est, de summa ætheris parte edita; unde origo Solis est.* Idem lib. III. Saturn. cap. II. *Qui diligentius eruunt veritatem, dixerunt, esse medium æthera Iovem, Iunonem vero imum aëra cum terra, & Minervam summum ætheris cacumen.* Hinc etiam D. Augustinus lib. IV. De Civit. Dei, cap. X. *Ætheris partem superiorem Minervam tenere dicunt, & hac occasione fingere Poëtas, quod de Iovis capite nata sit.* Hucque faciunt omnino, quæ Phurnutus de Minerva scribit: Ἡ δ᾽ Ἀθηνᾶ ἐστιν ἡ τοῦ Διὸς σύνεσις, ἡ αὐτὴ οὖσα τῇ ἐν αὐτῷ προνοίᾳ· καθὸ καὶ προνοίας Ἀθηνᾶς

ἱδρύονται ναοί. Γενέσθαι δ' αὐτὴν ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς λέγεται, τάχα μὲν τῶν ἀρχαίων ὑπολαβόντων τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἐντεῦθεν, καθάπερ καὶ ἕτεροι τῶν μετὰ ταῦτα ἔγνωσαν. τάχα δ' ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ μὲν ἀνώτερον μέρος τοῦ σώματος ἡ κεφαλή ἐστι, τοῦ δὲ κόσμου ὁ αἰθήρ. ὅπου τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ ἐστι, καὶ ἡ τῆς φρονήσεως αἰτία. κορυφὴ γὰρ θεῶν κατ' Εὐριπίδην, ὁ περὶ χθόνα ἔχων φαεινὸς αἰθήρ. *Minerva Iovis intellectus, qui idem esse fertur cum providentia, quæ in ipso sita est. Hinc in honorem Minervæ templa providentiæ posita esse constat. Esse dicitur è cerebro Iovis prognata; nimirum, quod Veteres in ea corporis parte totius animæ regimen esse voluerint. Hanc sententiam tenent & juniores; fortasse quia suprema corporis humani pars, caput est, sicuti etiam mundi pars summa existit Æther; & in capite sedem habet corporis regimen & prudentia. Deorum autem vertex sive pars suprema est, juxta Euripidem, lucens circa terram æther.* Sic quoque in quodam

X. Num. *Antonini Pii*, sine Inscript. eodem situ *Minerva*, *Iupiter*, & *Iuno*, sed sedentes in sellis cernuntur, omnes sceptrum sinistra tenentes; ubi Minerva iterum φυσικῶς pro supremo æthere ponitur ad dextram Iovis. Hinc quoque Phurnutus paullo post ea, quæ modo adduximus, subjungit: Τάχα γὰρ ἀπὸ τοῦ αἰθέρος, ὡς καὶ οἱ παλαιοί, ταύτην ἔλεγον Αιθερόνειαν. *Fortasse & ab æthere veteres eam dixere Ætheroniam.* Hæc ita quidem se habent, si Minerva ex veterum Theologia φυσικῶς consideretur. Cæterum nullum est dubium, quin simulachra hæc Minervæ & Iunonis, cum intermedio Iove, tam in hoc Antonini, quam in superiore Trajani Nummo effica sint ad exemplum statuarum Minervæ, Iovis, & Iunonis; quæ & stantes & sedentes hunc in modum dispositæ, Romæ in Templo Iovis Capitolini collocatæ fuere. Hinc P. Victor in Descriptione Regionis VIII. *Templum Iovis Opt. Max.*

Max. in quo erant tria Delubra: medium Iovis, dextrum Minervæ, lævum Iunonis. Videsis omnino Iusti RycquI De Capitolio Romano Commentar. cap. XIII. Nec non Alexandri Donati De Vrbe Roma Lib. II. cap. VII.

Num. *Domitiani*, cum Inscr. IMP. XXII. COS. XVI. CENS. P. P. P. S. C. *Minerva* sive *Pallas* armata cum galea cristata in capite & triplici accincta veste, dextra fulmen, sinistra hastam puram tenens, adstat & Clypeus ejus. Fulgentius Mythologicôn lib. II. Minervam *ideo de Iovis vertice natam* (dicunt,) *quia ingenium in cerebro positum sit: ideo armatam, quod munita sit. Gorgonam etiam hinc addunt in pectore, quasi terroris imaginem, ut vir sapiens terrorem contra adversarios gestet in pectore. Cristam cum galea ponunt, ut sapientis cerebrum & armatum sit & decorum. *. Triplici etiam veste subnixa est, seu quod omnis sapientia sit multiplex, sive etiam quod celata. Longam etiam hastam fert, quod sapientia longe verbo percutiat.* De Fulmine vero, quod Minerva dextra tenet, Servius ad lib. I. Æneid. *Varro Divinarum Quinto Quatuor Diis Fulmina adsignat, inter quos est Minerva.* Item Lactantius, sive Lutatius ad illud lib. I. Thebaid. XI.

——— *mea fulmina torques.*

Hoc est, inquit, *secundùm Pontifices, qui ajunt certo Deo cuique Fulmina adscripta, inter quos & Minerva.* Sic in alio

Num. *Ejusdem Domitiani*, cum Inscr. IMP. XIX. COS. XV. CENS. P. P. P. Eadem *Dea* cernitur galeata navi insistens quasi pugnatura, hastam dextra attollens, & sinistra Clypeum tenens; ad pedes adstat *Noctua* ejus avis. Ovidius lib. VI. Metamorphos. de Pallade telum tenente: XII.

At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam:
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.

De

De Noctua Fulgentius dicto loco, paullo post ea, quæ modo adduximus: *In hujus etiam tutela noctuam volunt, quod sapientia etiam in tenebris proprium fulgorem possideat.* Puppi autem Navis insistit Minerva; quod prima Naves invenisse dicatur. Vnde Aristides Oratione in Minervam: Ἔοικα δὲ προσθήσειν ὅ με ἀρτίως διέφυγεν, ὅτι καὶ τὰ ναυτικὰ Ἀθηνᾶς ἦν. ἐχέτω δὲ χώραν διπλῆν τοῦ λόγου. πρός τε γὰρ τοὺς πολέμους, ἥτις καὶ οὕτω διχῇ διαιρεῖται, τῶν κατ᾽ ἤπειρον καὶ τῶν ἐν θαλάττῃ δείξει προνοηθεῖσαν τὴν θεόν. εἰ καὶ διχῇ πάλιν τῶν κατ᾽ ἤπειρον, ἔν τε τὸ αὐτὸ τὸ τῶν ναυτικῶν εἰς ἄμφω τείνει. εἰρηναῖον μὲν τὰς ὁλκάδας, καὶ τὴν διὰ τούτων ἐμπορίαν· πολεμιστήριον δὲ τὰς τριήρεις. *Nec hoc omittam, quod me jam effugerat, rem navalem etiam Minervæ tribuendam esse, idque duplici ratione. Nam & bellorum quæ partim terra, & quidem bifariam, partim mari geruntur, curam habuit, eademque res nautica ad utrumque pertinet: in pace quidem ad naves onerarias & mercaturam navalem, in bello autem ad triremes.* &c.

TABVLA LII.

I. Num. *Domitiani*, cum Inscr. TR. P. COS. VII. DES. VIII. P.P. *Minerva* armata denuo, & in statu pugnantis, plane, ut ista apud Appuleium lib. X. Metamorph. quam ita describit: *Irrupit alia, quam putares Minervam, caput contecta fulgenti galea, & oleaginea corona tegebatur ipsa galea, clypeum attollens, & hastam quatiens, & qualis illa cum pugnat.* Nihil autem mirum, in Nummis Domitiani toties Minervam occurrere; ejus enim tutelæ Domitianus se quam maxime commendaverat, commiseratque; atque eam præ cæteris Diis, summa veneratione ad superstitionem usque prosequebatur. Vnde Suetonius in Domitiano cap. XV. inter omina, quæ ejus cædem præcessêre, quoque notat: Miner-

Minervam, quam superstitiose colebat, somniavit excedere sacrario: negantem ultra se tueri eum posse, quod exarmata esset à Iove.

Num. *Caracallæ*, cum Inscript. MINERva VICTRIX. II.
Minerva galeata, dextra Victoriolam alatam, cum corona & palma, sinistrâ hastam cum cuspide terræ infixam, ferens. adest & clypeus humi stans, & à tergo Trophæum ex vario armorum genere erectum. Phurnutus De Minerva: Καὶ ἀνιστᾶσιν αὐτῇ τρόπαια ἐκ ξύλων ἐλαΐδων. μάλιστα δὲ καὶ τὴν νίκην αὐτῇ πάρεδρον διδόασιν, ἥ τις νικᾷν τῷ προηγουμένῳ ποιεῖ. πτερωτὴ παρεισάγεται, διὰ τὸ ὀξύῤῥοπον καὶ ἀμετάβολον τῶν πράξεων. *Erigunt in ejus honorem trophæa, quæ constant ex lignis oleagineis. In primis tamen Victoriam Minervæ assidere tradunt, quod vincenti victoriam tribuat. Quæ alata fingitur, quod ea negotia quæ subit, quam celerrime procedant, nec ullo modo impediri possint.* De Minerva Victrice Etymologici Magni Auctor: Καὶ ἡ Ἀθηνᾶ Νίκη προσαγορεύεται. νομιζομένης γὰρ αὐτῆς πολεμικῆς καὶ φρονητικῆς, ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ τὴν νίκην αὐτῇ συνέπεσθαι. τὸ γὰρ ἐμφρόνως πολεμεῖν, νικητικόν. *Minerva etiam Victrix appellatur. cum enim bellicæ artis peritia & prudentia prævalere existimetur, consequens etiam est, ut Victoriam reportet; prudenter enim bellum gerere, victoriosum est.* Athenis quoque culta fuit Minerva Victrix, ibi enim in arce inter alia templum Ἀθηνᾶς Νίκης; de qua videndus Meursius Lection. Atticar. Lib. I. cap. XX.

Num. *Clodii Albini*, cum Inscript. MINERVA. PACIFERA. COS. II. S.C. *Minerva* galeata, seminuda fere, sinistra hastam & clypeum; dextra vero Oleam, Pacis insigne, tenens; unde *Pacifera* dicta; præsertim cum pacis tempore Artes & Sapientia majori in pretio sint, ac plus valeant. Supra Tab. XL. Martem quoque habuimus *Paciferum* in Nummis VIII. & IX. III.

 Gallieni,

Gallieni, & *Alexandri Severi*; ubi ex Ovidio lib. III Fastor. Martem dicentem audivimus:

> *Nunc primum studiis Pacis, Deus utilis armis*
> *Advocor, & gressus in nova castra fero.*
> *Nec piget incepti, juvat hac quoque parte morari.*
> *Hoc solam ne se posse Minerva putet.*

Minervæ itaque meritò *Paciferæ* cognomen additum. Tale autem, uti in hoc Nummo repræsentatur, videtur fere fuisse simulachrum ejus Constantinopoli visendum, quod Georg. Codinus in De Originib. Constantinop. ita describit: Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα δόρυ κρατεῖ, διὰ τὸ σταθερὸν καὶ ἀνδρεῖον. ὁμοίως καὶ ἀσπίδα, διὰ τὸ πᾶσαν ἐπιβουλὴν διὰ τῆς σοφίας ἀπωθεῖσθαι. ἡ αὐτὴ γὰρ ἐστι τῷ νῷ. καὶ περικεφαλαίαν διδόασιν αὐτῇ, διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον, ἀθέατον. καὶ ἐλαίαν, ὡς καθαροτάτης οὐσίας οὔσης. φωτὸς γὰρ ὕλη καὶ ἐλαία. καὶ Γόργονα διδόασιν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῇ, διὰ τὸ ταχὺ τοῦ νοῦ. *Minervæ simulachrum hastam tenet ad significandum ejus constantiam & fortitudinem; similiter etiam clypeum, quod omnes insidiæ sapientia repellantur. Minerva enim & Mens idem sunt. Galeam porro illi tribuunt, propterea quod sapientiæ culmen sub adspectum non cadit: & oleam ob naturæ puritatem; quippe quia hujus materia est olea. Gorgonem quoque in ipsius pectore collocant, ob mentis celeritatem.*

IV. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. COS. III. S. C. *Noctua*, *Aquila*, & *Pavo*, Minervæ, Iovis & Iunonis aves, eodem ordine heic collocatæ, quo supra ad Tab. LI. Num. X. Statuas eorum in Capitolio positas diximus; ad idem quoque designandum.

V. Num. *Iul. Cesaris*, cum Inscr. PRÆF. CLOVIUS. Minerva galeata incedens, sinistra clypeum, in quo caput Medusæ, dextra

dextra verò trophæum ſuper humeros ferens, cum Dracone ad pedes; capulus quoque gladii quo accincta eſt, ad dextrum latus apparet. Albricus De Imaginib. Deor. de Minerva: *Hæc pingebatur à Poëtis in ſimilitudinem unius dominæ, armatæ lorica, & gladio accinctæ, cujus caput viri decinctum circum erat: ipſamque caſsis cum criſta deſuper tegebat. ipſa autem lanceam tenebat in dextra: in ſiniſtra vero ſcutum cryſtallinum habebat, quod caput Gorgonis à cervice ſerpentibus monſtroſe continebat.* Cum Dracone ad pedes, animali ei ſacro, etiam Athenis Minervæ ſimulachrum fuit, de quo Pauſanias lib. I. Τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὀρθόν ἐστιν ἐν χιτῶνι ποδήρει, καὶ οἱ κατὰ τὸ στέρνον κεφαλὴ Μεδούσης, ἐλέφαντός ἐστιν ἐμπεποιημένη, καὶ Νίκην τε ὅσον τεσσαρῶν πηχῶν. Ἐν δὲ τῇ χειρὶ δόρυ ἔχει, καί οἱ πρὸς τοῖς ποσὶν ἀσπίς τε κεῖται, καὶ πλησίον τοῦ δόρατος, Δράκων ἐστὶν εἴη δ' ἂν Ἐριχθόνιος οὗτος ὁ Δράκων. *Minervæ ſignum recto ſtatu eſt, cum tunica talari; in ejus pectore Meduſæ caput ex ebore factum; & Victoria cubitorum fere quatuor, manu haſtam tenet: jacet ad pedes ſcutum; ad imam haſtam Draco, quem Erichtonium eſſe exiſtimare poſsis.* Similis ſtatuæ Athenienſis Minervæ cum ſerpente, à Phidia factæ, niſi potius eadem ſit, de qua Pauſaniæ verba adduximus, mentio apud Plinium lib. XXXVI. Hiſt. Natur. cap. V.

Num. *Neronis*, cum Inſcr. NERO. CLAVD. CAES. VI. AVG. GERM. *Ara* quadrata, ſuper qua *Noctua*, expanſis alis, & in latere *ſerpens ſinuoſus*; Minervam deſignant, cui utrumque animal ſacrum. Phurnutus de Minerva: Οἱ δὲ δράκοντες καὶ ἡ γλαὺξ διὰ τὸ ἐμφερὲς τῶν ὀμμάτων ἀνατίθενται ταύτῃ τῇ γλαυκώπιδι οὔσῃ. σμερδαλέον γὰρ ὁ δράκων δέδορκε, καὶ φυλακτικόν τι ἔχει καὶ ἄγρυπνον, καὶ ἀθήρατος εἶναι δυαεῖ. *Dracones & Noctua propter oculorum ſimilitudinem ei conſecrati ſunt, utpote quæ & ipſa, glaucos oculos habeat. Draco enim torvum videt, vigiliæque*

liæque ac custodiæ accommodus perhibetur, insuper non facile potest capi. Hinc Philostratus Iunior Iconum lib. II. in Descript. Insular. Ὁ δράκων δὲ ὁ τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ ἔτι καὶ νῦν ἐν ἀκροπόλει οἰκῶν, δοκεῖ μοι τὸν Ἀθηναίων ἀσπάζεσθαι δῆμον ἐπὶ τῷ χρυσῷ. &c. *Palladis autem draco, qui adhuc arcem habitat: Atheniensium populum auri causa mihi amare videtur.*

VII. Num. *Claudii* II. cum Inscr. ROMAE. AETERNAE. Templum sex columnarum, in cujus meditullio *Roma*, Deæ instar, sedet, galeata, sinistra hastam, dextra Victoriolam tenens. Nam & ipsa Vrbs tamquam *Dea* culta, templumque habuit. Hinc Martialis:

Terrarum Dea gentiumque Roma.

Apud Tacitum lib. IV. Annal. Smyrnæi dicunt *in Senatu, se primos templum Vrbis Romæ statuisse M. Porcio Consule*, hoc est, anno V. C. IↃLIX. Sic apud Livium lib. XXXV. *Alabandenses templum Vrbis Romæ se fecisse commemoraverunt* in Senatu, *ludosque anniversarios ei Divæ instituisse.* quod factum anno V. C. IↃLXXXIV. Alabanda autem civitas Cariæ, quæ regio est minoris Asiæ. At in ipsa Vrbe, ROMÆ Templum ædificavit Hadrianus, eique templum Veneris adjunxit. Xiphilinus ex Dione Cassio in Hadriano: Αὐτὸς μὲν γὰρ τὸ τῆς Ἀφροδίτης, τό τε Ῥώμης ναοῦ τὸ διάγραμμα αὐτῷ πέμψας, δι' ἔνδειξιν ὅτι καὶ ἄνευ ἐκείνου μέγα ἔργον γίγνεσθαι δύναται. *Ipse quidem* Hadrianus *descriptionem templi Veneris, & ipsius Romæ ad eum misit*, (ad Apollodorum scilicet, insignem architectum,) *ut ostenderet etiam magna ædificia absque ejus opera fieri posse.* Sic Cassiodorus in Chronico, Pompeiano & Attiliano COSS. sub Adriano: *His*, inquit, *Consulibus templum Romæ, & Veneris factum est, quod nunc Vrbis appellatur.* Hinc Prudentius lib. I. contra Symmach.

Lanige-

Lanigerosque Deum templis adstare ministros,
Ac sacram resonare viam mugitibus ante
Delubrum ROMÆ; *colitur nam sanguine & ipsa*
More Deæ, nomenque loci, ceu numen habetur.
Atque Vrbis, Venerisque, pari se culmine tollunt
Templa, simul geminis adolentur thura Deabus.

De templo Vrbis Romæ quoque Claudianus lib. II. in Stilicon.

Elusæ, Dominæ pergunt ad limina Romæ.

Et mox:

Conveniunt ad tecta Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino.

Ex quibus Claudiani verbis, tum situs Templi, tum ejus pulchritudo, & magnificentia, apparet. Erat enim in Colle Palatino; ac candide lucebat, hoc est, nitebat, utpote ex Pario, alioque marmorum genere exstructum. Vnde & Ammianus Marcellinus lib. XVI. istud recenset inter ædificia publica quæ in Vrbe maxime eminebant. Mentio *Templi Vrbis*, & *Templi Romæ* fit quoque in Antiquis Inscriptionibus apud Gruterum, Pag. CCCXVII. 7. & CCCXX. 8.

Num. *Augusti*, cum Inscr. ROM*æ* ET AVG*usto*. Templum, sive Ædis *Romæ*, & *Augusto* ædificata, cum duabus columnis, quarum acroteriis Victoria insistit. Sic in quodam VIII.

Num. *Tiberii*, cum Inscr. ROM*æ* ET AVG*usto* COM*munitas* ASIAE, Templum sex columnarum cernitur; Nec non in alio IX.

X. *.

XI. Num. *Claudii*, cum hujusmodi Inscript. ROM. ET AVG. COM. ASI. Templum itidem apparet, in quo Augusto cum hasta pura, sive sceptro in dextra stanti, ab Asia Corona imponitur. Nummos hosce declarant hæc Suetonii verba in Augusto, cap. LII. *Templa quamvis sciret etiam Proconsulibus decerni solere: in nulla tamen provincia, nisi* COMMVNI SVO ROMÆQVE *nomine recepit: nam in Vrbe quidem pertinacissime abstinuit.* Quod Augusti exemplum de templis Sibi & Romæ in Provinciis erigendis Tiberius, & Claudius, aliique Imperatores postea imitati videntur. Dio Cassius Lib. LI. Καῖσαρ δέ ἐν τούτῳ τά τε ἄλλα ἐχρημάτιζε, καὶ τεμένη τῇ τε Ῥώμῃ καὶ τῷ πατρὶ τῷ Καίσαρι, ἥρωα αὐτὸν Ἰούλιον ὀνομάσας, ἔντε Ἐφέσῳ καὶ ἐν Νικαίᾳ γενέσθαι ἐφῆκεν. αὗται γὰρ τότε αἱ πόλεις ἔντε τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ προελετίμηντο. καὶ τούτους μὲν τοῖς Ῥωμαίοις τοῖς παρ᾽ αὐτοῖς ἐποικοῦσι τιμᾶν προσέταξε. τοῖς δὲ δὴ ξένοις (Ἕλληνας σφᾶς ἐπικαλέσας) ἑαυτῷ τινὰ, τοῖς μὲν Ἀσιανοῖς ἐν Περγάμῳ, τοῖς δὲ Βιθυνοῖς ἐν Νικομηδείᾳ τεμενίσαι ἐπέτρεψε. καὶ τοῦτ᾽ ἐκεῖθεν ἀρξάμενον, καὶ ἐπ᾽ ἄλλων αὐτοκρατόρων οὐ μόνον ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἔθνεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὅσα τῶν Ῥωμαίων ἀκούει, ἐγένετο. ἐν γάρ τοι τῷ ἄστει αὐτῷ, τῇ τ᾽ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ ἐτόλ- οὐκ ἔστιν ὅς τις τῶν καὶ ἐφ᾽ ὁποσονοῦν λόγου τινὸς ἀξίων ἐτόλμησε τοῦτο ποιῆσαι. *Cæsar Octavianus hoc tempore, cum alia quædam responsa dedit, tum templum Vrbi Romæ, patrique Cæsari, quem heroa Iulium nominavit, Ephesi & Nicææ fieri permisit. hæ enim tum urbes Asiæ & Bithyniæ clarissimæ habebantur; præcepitque ut ab incolis Romanis colerentur: extraneis autem hominibus, quos Græcos ipse appellabat, concessit: ut sibi ipsi quoque templa facerent: Asiani quidem, Pergami; Bithyni vero, Nicomediæ. Id ab hoc initio tractum, reliquorum in honorem Imperatorum, non in Græcis tantum Provinciis factum est, sed etiam apud alios omnes populos Romanis subditos. Nam*

Romæ

Romæ quidem & in Italia, nemo unquam alicujus pretii homo id facere ausus est. Sic itaque ut Inscriptio indicat, Templa heic à Communitatibus Asiæ *Romæ* & *Augusto* posita sunt. *Communitas*, sive *Commune Asiæ*, dicebatur conventus præcipuarum civitatum totius Asiæ; A. Gellius alicubi *Commune Asiæ concilium* vocat; & quicquid in ejusmodi concilio plurium civitatum suffragiis decretum, aut pro partium studiis conflatum erat, id *Communis Asiæ* nomen obtinebat. Ab ejusmodi igitur Communitate, sive Communi Asiæ concilio, Templa in honorem *Romæ* & *Augusti* ædificata, & sacra iis facienda decreta. Sic legimus apud Tacitum lib. IV. Annal. cap. LV. & seq. undecim Civitates Asiæ, per Legatos suos Romæ in Senatu certasse, in qua earum templum Tiberio statueretur; ac Smyrnæos prælatos. Plura de *Communi Asiæ* vide apud Seldenum in Commentar. ad Marmora Arundelliana, pag. 164. Quod vero Dio scribit, non in Græcis tantum Provinciis, sed in aliis omnibus Romano Imperio subjectis factum, ut Imperatoribus templa exstructa fuerint; id in ipsomet Claudio quoque obtinuisse, testis est Seneca his verbis in Apocolocynt. *Parum est, quod templum in Britannia habet, quod hunc Barbari colunt, & ut Deum orant.* De eodem Claudii templo apud Britannos Tacitus Annal. lib. XIV. cap. XXXI. *Ad hæc templum divo Claudio constitutum, quasi arx æternæ dominationis adspiciebatur, delectique sacerdotes specie religionis omnes fortunas effundebant.*

CLAS-

CLASSIS IV.

Virtutum, Sociarumque, quæ & ipsæ pro DIs habitæ, Emblemata comprehendens.

TABVLA LIII.

I. Num. *Vespasiani*, cum Inscript. FORTVNA. AVGVSTI. *Fortuna* matronæ stolatæ instar, basi insistens, dextra manu Temonem navis, sinistro in brachio Cornu copiæ fructuum omni genere plenum sustinens. Lactantius lib. III. Instit. Divin. cap. XXIX. De Fortuna: *Nam simulachrum ejus cum Copiæ cornu & gubernaculo fingunt: tanquam hæc opes tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat.* Arnobius lib. VI advers. Gent. *Fortuna cum Cornu, pomis, ficis aut frugibus autumnalibus pleno* fingitur. Prudentius lib. I. contra Symmachum:

Formatum Fortunæ habitum cum divite Cornu.

II. Num. *Domitiani*, cum Inscr. FORTVNA. AVGVSTI. S. C. *Fortuna* habitu Romano matronali, compta, stans, dextra manu navis gubernaculum tenens subjacenti globo impositum, quo rerum in orbe volubilium, & fortuitarum omnium regimen penes illam esse designabant; sinistro brachio itidem Cornucopiæ habens. Galenus Exhortat. ad Medic. & Art. cap. II. de Fortuna. Ἧς τὴν μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοί, γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν. ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν ἐν χερσὶν ἔχειν αὐτῇ, καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικήν, ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν, ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ἁπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον. *Cujus improbitatem*

tem cum exprimere vellent antiqui, eam non modo muliebri specie depingere seu fingere contenti, sed & navis gubernaculum dederunt illi in manus, pedibusque subjecere sphæricam basin; tum etiam utroque oculo captam fecêre: Quibus omnibus inconstantiam ejus ac temeritatem notarent. Cum hisce Galeni conveniunt versus isti Pacuvii, qui habentur apud Auctorem Rhetoric. ad Herenn. lib. II. cap. XXIII.

Fortunam insanam esse, & cæcam, & brutam perhibent Philosophi;
Saxoque illam instare globoso prædicant volubilem.
Ideo quò saxum impulerit fors, cadere eo Fortunam autumant.

Et quæ porro ibidem sequuntur. Quamvis hæc non fuerit communis Romanorum mens & sententia; Quorum nonnulli *Fortunam* istam *Regiam*, *Augusti*, *Populi Romani*, *Auream*, quibus cognominibus appellabatur, per incessum & cultum matronalem, aut etiam in cathedra sedentem, uti mox videbimus, ut gravitatis & constantiæ argumentum, distinguebant ab illa *Celeri*, *Levi* & *Instabili*, uti ostendit Pighius Præfat. in lib. I. Annal. Rom. De Copiæ cornu ita quoque Petronius: *Præsto erat Fortuna cornu abundanti copiosa.* Ammianus Marcellinus lib. XXII. *Mundanam cornucopiam Fortuna gestans propitia, cuncta gloriosa deferebat & prospera.*

Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. FORTVNA. OBSEQVENS. III. S C. Matrona stans similiter cum navis temone, & Cornu Amaltheæ, *Fortunam Obsequentem* repræsentans. Huic primum in Capitolio Serv. Tullius Rex Romæ Templum dicavit, ut testatur Plutarchus Lib. De Fortuna Romanor. Σέρβιος δὲ Τύλλιος, ἀνὴρ τῶν βασιλέων μάλιστα καὶ τὴν δύναμιν αὐξήσας τοῦ δήμου καὶ τὸ πολίτευμα κοσμήσας &c. αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν τύχην ἀνῆπτε, καὶ ἀνεδεῖτο τὴν ἡγεμονίαν, ἐξ ἐκείνης· ὥς τε καὶ συνεῖναι δοκεῖν αὐτῷ τὴν τύχην, διά τινος θυρίδος καταβαίνουσαν εἰς τὸ δω-

μάπιον, ὃ νῦν φενεσέλλαν πύλην καλοῦσιν. ἱδρύσατο δ' ἐν τύχης ἱερὸν ἐν μὲν Καπιτωλίῳ, τὸ τῆς Πριμιγενείας λεγομένης, ὃ πρωτογενοῦς τις ἂν ἑρμηνεύσειε· καὶ τὸ τῆς Ὀψεκουέντης. *Servius autem Tullius, qui omnium regum maxime & potentiam auxit populi, & Rempb. ornavit, &c. ipse se ipsum ad Fortunam rejecit, eique regnum suum acceptum retulit; ita ut etiam cum eo consuescere Fortuna putaretur, per fenestellam in domum ejus descendens: Is ergo Fortunæ templum posuit Primigeniæ in Capitolio & Obsequentis.* Meminit hujus Seneca Tragicus in Octavia:

NE. *Fortuna nostra cuncta permittit mihi.*
SE. *Crede* OBSEQVENTI *parcius; levis est Dea.*

Ad eamque alludit Plautus in Asinaria, Act. III. Sc. III.

AR. *Quem te autem Deum nominem?* TE. *Fortunam, atque Obsequentem.*

Mentio quoque ejus in Veteri Inscriptione apud Gruterum:

FORTVNÆ
OBSEQVENTI
ORD. COMENS
VOTO. PRO
SALVTE. CIVIVM
SVSCEPTO.

IV. Num. *Commodi*, cum Inscript. FORTVNÆ. MANENTI. Matrona compta, sedens in cathedra, tanquam firmam, stabilem & sedatam, tranquillamque *Fortunam* repræsentans, sinistra Copiæ cornu consuetum, dextra vero equum freno tenens; forte ad designandum, quamvis fortuna stabilis jam tranquillaque videatur, eam tamen volubilem, inconstantemque indomiti equi instar, qui freno retinendus, cohibendusque; vel potius, eam, quamvis

vis inſtabilem, jam tamen ad inſtar equi ferocis freno coërciti, tranquillam, permanentemque redditam. Plutarchus De Fortuna Romanor: Ἡ Τύχη καταλιποῦσα Πέρσας καὶ Ἀσυρίους. &c. τῷ δὲ Παλατίῳ ὑποσερχομένη, καὶ διαβαίνουσα τὸν Θύμβριν, ὡς ἔοικεν, ἔθηκε τὰς πτέρυγας, ἐξέβη τῶν πεδίλων, ἀπέλιπε τὴν ἄπιστον καὶ παλίμβολον σφαῖραν. οὕτως εἰσῆλθεν εἰς Ῥώμην ὡς μένουσα, καὶ τοιαύτη πάρεστιν ὡς ἐπὶ τὴν δίκην. οὐ μὲν γὰρ ἀπειθὴς κατὰ Πίνδαρον, οὐδὲ δίδυμον στρέφουσα πηδάλιον, ἀλλὰ μᾶλλον Ἐυνομίας καὶ Πειθοῦς ἀδελφή. *Fortuna Perſis & Aſſyriis deſertis &c. poſtquam tranſmiſſo Tiberi ad Palatium appropinquavit, alas depoſuit, talaria exuit, ac infideli ac verſatili illo globo miſſo facto, ita Romam intravit, ut Manſura; ac talis jam adeſt ad judicium. Non enim incerta eſt, qualis apud Pindarum, neque geminum verſat gubernaculum, ſed rectius dicitur Iuſtitiæ atque Suadæ ſoror.* Et mox: Τὸ δὲ ὑμνούμενον ἐκεῖνο τοῦ Πλούτου κέρας ἔχει διὰ χειρὸς, οὐκ ὀπώρας ἀεὶ θαλλούσης μεστὸν, ἀλλ᾽ ὅσα φέρει πᾶσα γῆ, πᾶσα δὲ θάλαττα, καὶ ποταμοὶ, καὶ μέταλλα, καὶ λιμένες, ἄφθονα καὶ ῥύδην ἐπιχεαμένη. *Illud verò omnium ſermonibus celebratum Copiæ cornu in manu habet, non frugibus ſemper florentibus refertum: ſed largiſſime omnia profundens, quæ omnis terra, omne mare, omnia flumina, metalla, portusque ferunt.*

Num. *Iuliæ*, Severi Imp. uxoris, cum Inſcr. FORTVNAE. FELICI. Matrona compta & culta ſellæ inſidens, dextra Cornu copiæ, ſiniſtra navis gubernaculum globo inſiſtens, tenens; ad quam puer nudus accedit manibus protenſis, tanquam Fortunæ munera exſpectans. Fortunam cum Amore, ſive Cupidine Ægiræ ſe vidiſſe teſtatur Pauſanias in Achaicis, ſive Lib. VII. Οἶδα καὶ οἴκημα ἐν Αἰγείρᾳ θεασάμενος, ἄγαλμα ἦν τῷ οἰκή- V.

μα Τύχης, τὸ κέρας φέρουσα τὸ Ἀμαλθείας. Παρὰ δὲ αὐτὴν Ἔρως πτερὰ ἔχων ἐστίν. ἐθέλει δὲ σημαίνειν, ὅτι ἀνθρώποις καὶ τὰ ἐς ἔρωτα τύχη μᾶλλον ἢ ὑπὸ κάλλους κατορθοῦται. *Ædicula etiam quædam Ægiræ est, in qua Fortunæ signum sum conspicatus, Amaltheæ cornu præ se gerens; cui adsistit volucer Cupido. Significare vult hæc nimirum Amoris cum Fortuna conjunctio, plus fere in amore homines ope Fortunæ quam pulchritudine proficere.* Alterius adhuc Fortunæ simulachri cum Pluto in manibus, meminit Idem in Bœoticis, sive Lib. IX. Καὶ πλησίον Τύχης ἐστὶν ἱερόν. φέρει μὲν δὴ Πλοῦτον παῖδα. ὡς δὲ Θηβαῖοι λέγουσι, χεῖρας μὲν τοῦ ἀγάλματος καὶ πρόσωπον Ξενοφῶν εἰργάσατο Ἀθηναῖος, Καλλιστόνικος δὲ τὰ λοιπὰ ἐπιχώριος. σοφὸν μὲν δὴ καὶ τούτοις τὸ βούλευμα, ἐνθεῖναι Πλοῦτον ἐς τὰς χεῖρας ἅτε μητρὶ ἢ τροφῷ τῇ Τύχῃ. *Proxime Fortunæ ædes; fert dea Plutum infantem. Tradunt Thebani manus & os ejus signi fabricasse Xenophontem Atheniensem, reliquas Callistonicum civem suum. Callidum sane fuit commentum, in manus Fortunæ, tanquam vel matris, vel nutricis, Plutum ponere.*

VI. VII. *. *.

VIII. Num. *Augusti*, cum Inscript. FORTVNA. REDVX. Matrona in cathedra sedens, sinistro brachio Cornu copiæ consuetum ferens, dextra vero gubernaculum navis, quod globo insistit, tenens; juxta cathedram etiam cernitur rota. De *Fortuna Reduci*, sequenti proximè nummo quædam dicenda. Heic tantum subjungemus locum Pausaniæ è Lib. IV. sive Messenicis, ubi scribit Bupalum Architectum & Statuarium insignem, primum fuisse, qui Fortunæ deæ simulachrum cum Cornu Copiæ effinxerit: Βούπαλος δὲ ναούς τε οἰκοδομήσασθαι καὶ ζῷα ἀνὴρ ἀγαθὸς πλάσαι, Σμυρναίοις ἄγαλμα ἐργαζόμενος Τύχης πρῶτος ἐποίη-

σεν

σεν ὧν ἴσμεν, πόλον τε ἔχουσαν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, καὶ τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ τὸ καλούμενον Ἀμαλθείας κέρας ὑπὸ Ἑλλήνων. οὗτος μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἐδήλωσε τοῦ Θεοῦ τὰ ἔργα. *Bupalus autem templis ædificandis & simulachris fingendis admodum ſolers, cum Smyrnæis Fortunæ ſignum, omnium, quos ipſi ex antiquitatis monumentis cognoverimus, primus finxiſſet, capiti polum impoſuit, altera verò manu Amaltheæ cornu, ut Græci appellant, tenentem fecit. Ad hunc ille modum Fortunæ munera declaravit.*

Num. *Auguſti*, in quo cernitur *Ara*, cui duo Delphini incumbunt, cum Inſcriptione: FORT*unæ* RED*uci* CAE*Saris* AVG*uſti* S. P. Q. R. A Senatu ſcilicet Populoque Romano poſita in honorem Auguſti, cum debellato apud Actium Antonio rebusque Gallicis, Germanicis, & Hiſpanicis omnibus feliciter confectis, Romam rediret. De hac ara Dio lib. LIV. ubi de Auguſti reditu in Vrbem: Καὶ αὐτῷ ἐπί τε τούτοις καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἐν τῇ ἀποδημίᾳ πραχθεῖσι, πολλὰ καὶ παντοῖα ἐψηφίσθη. ὧν οὐδὲν προσήκατο, πλὴν Τύχῃ τε ἐπαναγωγῷ (οὕτω γάρ πως αὐτὴν ἐκάλεσαν) βωμὸν ἱδρυθῆναι· καὶ τὴν ἡμέραν ἣν ἀφίξοιτο, ἔν τε ταῖς ἱερομηνίαις ἀριθμεῖσθαι, καὶ Αὐγουστάλια ὀνομάζεσθαι. *Propter hæc & alia, quæ abſens egiſſet, multa ac varia in honorem ejus decreta ſunt; quorum ille nihil accepit, niſi quod Fortunæ Reduci Aram conſecrari, diemque ſuum reditus inter ferias referri, & Auguſtalia dici paſſus eſt.* In altera hujus nummi parte habetur ipſius Auguſti effigies coronata quercu: qua etiam corona, pace hac maritima victoria parta, ſervatiſque civibus à S. P. Q. R. donatus eſt. Aram porro hanc erectam ob victoriam maritimam duo ſupra eam delphini jacentes oſtendunt. IX.

Num. *Hadriani*, cum Inſcr. FORTVNÆ. REDVCI. S. C. *Hadrianus* Imperator à variis peregrinationibus Romam X.

redux, togatus, vel à Fortunâ cum Copiæ cornu, & dextram ei porrigente, gratulabundâ excipitur, vel ipsemet ob salvum suum adventum, se, suaque *Fortunæ Reduci* committit, aut data dextra templum ei vovet. Morem tangit Claudianus Panegyr. de VI. Consul. Honorii:

Aurea Fortunæ Reduci si templa priores
Ob reditum vovere Ducum, non dignius unquam
Hæc Dea pro meritis amplas sibi posceret ædes.

Martialis lib. VIII. Epigr. LXV.

Hic ubi Fortunæ Reducis fulgentia late
Templa nitent; felix area nuper erat.

XI. Num. *Vespasiani*, cum Inscr. COS. ITER. FORT. RED. *Fortuna Redux* cum Copiæ cornu in sinistro brachio: dextram vero rostro navis imponens; quod Vespasianus navi Alexandria Romam redierit: Hinc Tacitus lib. IV. Hist. cap. LXXXI. scribit, Vespasianum Alexandriæ status æstivis flatibus dies & certa maris oppertum esse. Iter porro Vespasiani describitur à Flav. Iosepho lib. VII. De Bello Iudaico cap V. & cap. X.

XII. Num. *Nervæ*, cum Inscript. FORTVNA. POP. ROMANI. S. C. *Fortuna* stans solito habitu, cum clavo & Cornu-copiæ. Dio Chrysostomus Oration. LXVIII. de Fortuna: Οἱ δὲ πηδάλιον ἔδωκαν κρατεῖν· οἱ δὲ τὰ κρείττω γράφοντες, τὸ τῆς Ἀμαλθείας ἔδωσαν κέρας πλῆρες καὶ βρύον ταῖς ὥραις, &c. τὸ δὲ πηδάλιον δηλοῖ, ὅτι κυβερνᾷ τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ἡ τύχη. τὸ δὲ τῆς Ἀμαλθείας κέρας, μηνύει τὴν τῶν ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίαν. *Alii illi dederunt clavum in manus; alii porro meliora pingen-*

pingentes, Amaltheæ dederunt cornu, plenum & exuberans omnium temporum fructibus. &c. *Clavus autem, quod hominum gubernet vitam Fortuna, notat. Amaltheæ vero cornu indicat bonorum dationem atque felicitatem.* Idem Orat. LXIV. Secundâ, De Fortuna : Δοκοῦσιν οἱ τεχνῖται πρῶτον τῷ τρόπῳ τῆς κατασκευῆς τὴν δύναμιν αὐτῆς δεδηλωκέναι. πρῶτον μὲν γὰρ, ἕστηκεν ἑτοίμη πρὸς τὰ ἔργα· εἶτα τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ πηδάλιον κατέχει, καὶ ὡς εἴποι τις, ναυτίλλεται. τί δαὶ ἄρα τοῦτο ἦν; πότερον ὡς μάλιστα τῶν πλεόντων τῆς τύχης δεομένων; ἢ διότι τὸν βίον ἡμῖν ὥς τινα μεγάλην ναῦν κυβερνᾷ, καὶ πάντας σώζει τοὺς πλέοντας; &c. τῇ δὲ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν, ἡ θεὸς καρποὺς ἑτοίμους κατέχει συνειλεγμένους μηνύουσα τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν, ἅπερ αὐτὴ δίδωσι. *Videntur artifices primum apparatus modò illius potentiam designasse. Primùm enim posita est, ut prompta ad opera; deinde in dextera manu clavum tenet, &, ut quis dicere posset, navem regit. Quid vero hoc erat? An quod maxime navigantes indigeant fortuna? an quod vitam nobis quasi navem magnam gubernet, omnesque salvet navigantes?* &c. *Altera autem manu Dea paratos collectosque tenet fructus, indicans, quæ ipsa dare soleat multitudinem.* Agmen claudat Marcellinus Comes in Chronico, Boëtio solo COS. ubi scribit : *Simulacrum æneum in foro Strategii super fornicem residens, & Cornu-copiæ Fortunæ retinens, incendio proflammatum est, combustumque amisit brachium, quod tamen statuarii continuo solidarunt.*

TABVLA LIV.

Num. *Q. Rustii*, cum Inscr. Q. RVSTIVS. FORTVNÆ. ANTIAT. Quia in aversa hujus Nummi parte expressa est ara, cum Inscr. FOR. RE. hoc est, *Fortunæ Reduci*, & circa marginem, CAESARI. AVGVSTO. EX. S C. ideo

duo

duo ista simulachra *Fortunæ* nempe *Reducis*, & *Antiatis*, sive *Antiatinæ*, heic exhiberi vult Fulvius; eaque in Augusti gratiam impressa à Q. Rustio, qui sub Augusto Triumvir cudendæ monetæ fuit. Adducitque de Fortuna Antiate Horatium Lib. I. Od. XXXV.

O Diva gratum, quæ regis Antium
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos.

Ad quæ verba Acron Vetus Interpres notat: *Apud Antium, Fortunæ templum est famosissimum, multorum etiam principum donis ornatum, unde Civitas Fortunæ ipsius tutela dicta est.* Verum ego potius duas hasce Figuras, cum L. Torrentio ad Horatium accipiendas putem, ambas pro simulacris *Fortunarum Antiatium*, quæ nempe duæ fuerunt. unde in veteri Inscriptione Antii in marmore reperta: apud Gruterum pag. LXXII.

FORTVNIS. ANTIATIBVS
M. ANTONIVS. RVFVS. AXIVS
DAMASCO. S. D. D.

Sic apud Tacitum Annal. lib. XV. ubi Neroni natam Antii filiam ex Poppæa scribit, legere est, decretum à Senatu, *ut Fortunarum effigies aureæ in solio Capitolini Iovis collocarentur.* Sic apud Macrobium lib. I. Saturnal. cap. XXIII. *Vt vidimus apud Antium promoveri simulacra Fortunarum ad danda responsa.* Quæ responsa, *Sortes Antiatinæ* appellantur à Suetonio in Cajo, cap. LVII. *Monuerunt & Sortes Antiatinæ, ut à Cassio caveret* &c. Omnes isti de *Fortunis Antiatinis* in plurium numero loquuntur; quod nempe plus quam unum Fortunæ signum Antii esset. Duas autem fuisse ostendit hic Q. Rustii nummus. Hinc Martialis lib. V. Epigr. I. ad Domitianum, hasce Fortunas Antiatinas, *sorores* vocat:

Seu

Seu tua veridicæ discunt responsa sorores,
Plana suburbani qua cubat unda freti,

Eodem modo atque Statius Papinius in Sylvis, Fortunas, sive sortes Prænestinas, quæ etiam duæ fuerunt, itidem *Sorores* appellat.

Num. *Gentis Plætoriæ*, cum Inscr. M. PLAETOR. CEST. S. C. SORS. Effigies Iuvenculæ satis comptæ & ornatæ, *Sortem*, quæ & ipsa pro Dea antiquitus culta, repræsentantis. Capsulam quadrangularem ante pectus habet, quasi sortibus custodiendis, & distribuendis aptam. II.

Num. L. *Ælii Cæsaris*, cum Inscr. TR. P. COS. II. S. C. Duæ figuræ muliebres, quarum altera *Fortunam* solito cultu, cum Cornu copiæ, & gubernaculo navis globo imposito; altera vero, quæ pedum summis articulis ei obviam procedit, dextra flosculum, vel herbam gerens, sinistra autem vestis laciniam sustinens, *Spem* repræsentat. Quibus A. Rubenius designari putat Fortunam Spei de Ælio conceptæ respondere; unde Spartianus de eo: *Nec Provinciæ, cui præpositus erat, defuit. Nam bene gestis rebus, vel potius feliciter, etsi non summi, medii tamen Ducis obtinuit famam.* Fortasse autem melius dicetur heic designari *Fortunam Bonæ Spei*, quam Hadrianus de L. Ælio Cæsare, à se adoptato, conceperat; secundum istud Ciceronis; *in Iuvenibus laudanda est Spes, non res.* Et sic quoque L. Ælius Cæsar præter Spem, nihil fere memoriæ dignum præstitit. Obiit enim paullo post adoptionem. III.

Num. *Æmiliani*, cum Inscr. SPES. PVBLICA. S. C. *Spes* juvenculæ instar solito habitu, veste demissa ac pellucida, & discincta; dextra herbam præferentis, sinistra vestis laciniam tollentis, ac pedum summis articulis ambulantis. Quæ omnia designant, Spem Iuvenum, aut puerorum esse, qui bonam quidem spem de IV.

ſe concitant, ſed quorum meſſis adhuc in herba eſt. Spes, Romæ ædem in foro Olitorio habuit: Livius lib. XXII. cap. LXII. *Ædem Spei, quæ in foro Olitorio eſt fulmine ictam.* Idem lib. XXIV. cap. XLVII. *In templis Fortunæ, ac Matris Matutæ, & Spei extra portam late vagatus ignis ſacra, profanaque multa abſumpſit.* Et lib. XXV. cap. VII. *Creati ſunt triumviri bini, uni ſacris conquirendis; alteri reficiendis ædibus Fortunæ & matris Matutæ intra portam Carmentalem, ſed & Spei extra portam, quæ priori anno incendio conſumptæ fuerant.*

V. *.

VI. Num. *Peſcennii Nigri*, Cum Inſcript. BONÆ. SPEI. *Spes* dextra præferens herbam, quæ heic plane conſpicua quatuor folia exhibet, non trifolium, ut in aliis nummis, unde & quidam *Lilium* dixerunt; quod in hoc Peſcennii Nummo locum non invenit. ſiniſtra veſtis laciniam conſueto more attollens; uti & ſummis pedum articulis incedens. BONÆ SPEI titulus adſcriptus, utpote quæ Iuvenum curam gereret. Hinc notatu dignum, quod Lampridius de Heliogabalo, poſtquam percuſſores miſiſſet, qui conſobrinum, ejusque ſimul filium adoptivum Alexandrum occiderent, addit: *Et hoc quidem modo ipſe ſucceſſit ad hortos* SPEI VETERIS, *quaſi contra* NOVVM *juvenem vota concipiens*; ut quem putaret in tutela BONÆ SPEI, quaſi Iuvenum Deæ proprie eſſe; ideoque ad SPEI VETERIS delubrum ſe contulerit; ac ſi ſperaret factum iri, quod juſſerat, reique proſperum ſucceſſum precaretur.

VII. Num. *Claudii*, cum Inſcript. SPES. AVGVSTA. *Spes* ſolito habitu, milites alloquens, eisque *herbam* ſuam porrigens: quaſi Victoriam ipſis ſponderet. Videtur Nummus percuſſus, eo tempore, quo Claudius expeditionem in Britanniam moliretur, de qua Suetonius in ejus Vita, cap. XVII.

VIII. Num.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. SPES. P. R. SC. *Spes* solito VIII.
quidem more dextrâ herbam porrigens; at sinistrâ Fortunæ insignia tenet, scilicet Cornucopiæ, & clavum navis, globo insistentem. Sic ut & *Spem*, & *Fortunam* junctim heic repræsentet.

IX. *.

Num. *Iuliani Apostatæ*, cum Inscr. SPES. REI. PVBLI- X.
CÆ. Figura militari habitu, forsan ipse *Iulianus*, cum galea & paludamento, dextrâ Globum, sinistra hastam tenens, *Spem Reipublicæ* designans, quasi ipsa jam non amplius in celeri isto, & levi motu, ut antea, sed in armis consisteret; vel forsan innuere volens, quod armatus Spem Reipublicæ faciat, se avitam Gentilium religionem, à Constantini temporibus abolitam, in pristinum statum restituturum.

Num. *Constantini Magni*, cum Inscr. SPES. PVBLIC. XI.
Cernitur heic *Serpens*, qui per ventrem transfigitur hasta Labari, in cujus fastigio literæ X & P. solenni veterum more conjunctæ, Christi nomen designantes, expressæ. Ad denotandum, quod in contritione Veteris Serpentis, per Nomen Christi SPES PVBLICA consisteret.

Num. *Arcadii*, cum Inscript. NOVA. SPES. REIPV- XII.
BLICÆ. *Victoria* alata, seminuda, spoliis hostium insidens, & sinistra *Clypeum Votivum* tenens, cui dextra *Vota Vicennalia*, & *Tricennalia* inscribit. Significans Rempublicam in Iuvene Principe Arcadio NOVAM SPEM eamque optimam concepisse; adeoque se eo Duce, votis conceptis, nihil aliud exspectare, quam, Imperii hostibus ac Tyrannis prostratis ac debellatis, Victorias, totiusque Status Felicitatem, & Tranquillitatem publicam. Sic, ut de Arcadio, quod olim de Marcello Virgilius dixit:

—— *Magnæ Spes altera Romæ.*

TABVLA LV.

I. Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. IVVENTAS. *Iuventas Dea*, Græcis *Hebe* dicta, stans, sinistra pateram tenens, & dextra thura odorifera Tripodi inspergens; quòd illi odoribus à Iuvenibus sacrificari solitum, quando jam vesticipes barbæ præmetia primum ponebant. Augustinus De Civit. Dei Lib. IV. cap. XI. *Iuventas Dea est, quæ post prætextam excipit Iuvenilis ætatis exordia.* Agrætius in Glossis; *Iuventus, ipsa hominis ætas. Iuventas, Dea* HBH, *ut Græcis dicitur.* Vnde Horatius Lib. I. Od. XXX. ad Venerem:

Et parum comis sine te Iuventas.

Vtque Iovi Ganymedes, sic Iuventas, sive Hebe cæteris Diis pocula ministrare fingitur. Hinc Cicero lib. I. De Nat. Deor. *At Poëtæ quidem Ambrosiam epulas comparant, & aut Iuventutem, aut Ganymedem pocula ministrantem.* Idem Tuscul. Quæst. lib. I. *Hebem Iuventatem* appellat. Sic in Oratore, *Iuventatis ludos* vocat, quos Salinator Senonensi prælio voverat. Nec non Festus ait: *Iuventatis sacra pro juvenibus sunt instituta.* Hæc Dea jam in Capitolio culta ab ipsis Servii Tullii Regis temporibus; cumque postea Tarquinius Priscus templum Iovi Capitolino exstruere vellet, atque propterea omnium aliorum Deorum, qui in Capitolio colebantur, aras exaugurarent, Terminus & Iuventas cedere noluerunt, quod Romani in omen traxerunt, fore ut nunquam termini Vrbis moverentur, nec Iuvenilis Vigor deesset, uti refert Dionysius Halicarnasseus lib. III. Cujus verba supra ad Tab. XLI. Num. V. adduximus. Hinc Camillus in Oratione apud Livium lib. V. *Hic cum augurato liberaretur Capitolium, Iuventas Terminusque maximo gaudio patrum nostrorum moveri se non passi.* Adde Augustinum De Civitat. Dei Lib. IV. cap. XXIII. & ibi Lud. Vivem.

II. Num.

Num. *Caracallæ*, cum Inscr. IVVENTA. IMPERII. II.
Iuvenis militari habitu, sive potius ipse *Caracalla*, sinistra hastæ cum cuspide humi positæ innixus; dextra globum, cui Victoriola insistit, ferens; ad pedes cujus captivus nudus adsidet. *Iuventam Imperii* designans, quasi Imperium virtute militari Iunioris Augusti, novas vires, novumque vigorem acquireret. Alioquin *Iuventæ* nomine, & ipsa Dea Iuventas, vocatur Ovidio lib. VII. Metamorph. ubi de Medea loquens, ait:

——— *Statuitque aras de cespite binas,*
Dexteriore Hecates, at læva parte Iuventæ.

Et de Ponto lib. I. Eleg. ult.

Nectar & ambrosiam, latices, epulasque deorum.
Det mihi formosa gnava Iuventa manu.

Sic Livius lib. XXII. cap. LXII. *Romæ quoque, & lectisternium Iuventæ, & supplicatio ad ædem Herculis indicta.*

Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. IVVENTVS. *M. Aurelius* III.
habitu *Principis Iuventutis*, cum sceptro in sinistra, & Lauro in dextra manu: nec non Trophæo pone tergum erecto. Fortassis statua est à Iuventute Romana M. Aurelio, tanquam Iuventutis Principi, posita; cum Inscriptione IVVENTVS, quasi ipsius ope & tutelâ Romana Iuventus floreret, vigeretque, tanquam per eum animata, & conservata; quemque ut Iuventutis Deum tutelarem & propitium haberet: sed hæc est tantum conjectura; cum *Iuventutis* nomine apud Auctores nonnunquam veniat Iuvenum Dea, Iuventas. Livius lib. XXXVI. cap. XXXVI. *Iuventutis ædem in Circo maximo C. Licinius Lucullus duumvir dedicavit* &c. Plinius lib. XXIX. cap. IV. *Supplicia annua canes pendunt inter ædem Iuventutis, & Summani.* &c. Idem lib. XXXV. cap. X. *Tabula in Capitolio in Minervæ delubro supra ædiculam Iuventutis.*

IV. Num. *Ejusdem*, cum Inſcr. HILARITAS. S C. Matrona dextrâ ramum foliaceum ad terram dimiſſum ſuſtinet, ſiniſtra vero laciniam veſtis cum Cornu Copiæ tenet. quo ſchemate HILARITAS, ut inſcriptio docet, deſignatur. Rami enim virides *Lætitiæ* ſignum; unde in publico & privato gaudio viæ, templa, januæ, domus, totæ denique urbes, ab omnibus fere gentibus exornabantur & velabantur ramis & frondibus arborum. Tertullianus in Apologetic. *Cur die læto non laureis poſtes obumbramus?* Et paullo poſt: *Quam recentiſſimis & ramoſiſſimis laureis poſtes perſtruebant.*

Rutilius Claud. lib. I. Itinerarii:

Exornent virides communia gaudia rami.

Iuvenalis Satyr. VI.

Ornentur poſtes & grandi janua lauro.

Virgilius lib. II Æneid.

Nos delubra Deum, miſeri quibus ultimus eſſet
Ille dies, feſta velamus fronde per urbem.

V. Num. *Iuliæ Domnæ*, Severi Imp. uxoris, cum Inſcr. HILARITAS. Cernitur Matrona cum Cornu copiæ inter duos pueros nudos, quorum alter palmæ ramum, quem ipſa in terram demiſſum dextra tenet, manibus apprehendit; alter verò manibus protenſis munera quaſi è Cornu-copiæ exſpectaret. Pueri heic forſan additi; quod in iſtis infucata hilaritas adeſſe ſoleat. Ramus denique ſolitum Lætitiæ Symbolum. Seneca in Thyeſte:

Ornetur altum culmen & lauro fores
Lætæ vireſcant.

Catullus

Catullus de Nupt. Pelei :

Vestibulum ut molli velatum fronde vireret. ——

Xiphilinus de reditu è Græcia Neronis : Ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη, καὶ ἐκεῖθεν ἐς τὸ παλάτιον, πάσης μὲν τῆς πόλεως ἐστεφανομένης. *Adscendit in Capitolium, inde in Palatium, urbe tota frondibus ornata.* Statius lib. II. Thebaid. in Nuptiis filiorum Adrasti :

—— *Fractisque obtendunt limina sylvis.*

Morem hunc tangit S. Ephrem Sermone in Crucem : *Coronemus portarum frontes, ut Christiani ; & non ut gentiles atque Pagani, lauris, aut floribus, aliisque herbarum generibus.*

Num. *Hadriani*, cum Inscr. P. M. TR. P. COS. III. HILAR. P. R. Matrona stolata, cum velo in capite, quod à tergo ad talos usque dependet; quodque illa utraque manu apprehendens, super humeros quasi expandit; HILARITATEM, uti ex Inscriptione patet, repræsentans, quamvis insolito cultu ornata ; & eo habitu, quo *Pietas* alioquin in Nummis exprimi consuevit, cernatur. VI.

VII. *.

Num. *Didiæ Claræ*, cum Inscr. HILARITAS. TEMPORVM. SC. *Hilaritas* solito cultu cum Cornu-copiæ, & viridi palmæ ramo ad terram demisso. De more isto Lætitiæ tempore ramis virentibus vias, domosque, &c. exornandi, præter modo adductos etiam Statius Papin. in Surrentino Pollii IV. Sylvarum : VIII.

Augustasque fores, assuetaque tecta gravamus
Frondibus

Euri-

Euripides Ion. verſ. 103.

—— —— πτόρθοις ἢ δάφνης
Στέφεσί θ' ἱεροῖς ἐσόδους Φοίβου
Καθαρὰς θήσομεν ——

Lauri ramis ac ſertis ſacris veſtibula Phœbi pura faciemus.

Ovidius lib. III. Triſt. Eleg. I.

Cur tamen oppoſita velatur janua lauro
Cingit & Auguſtas arbor opaca comas?

Martialis lib. VIII. Epigr.

Laurigeros Domini Liber intrature penates.

IX. Num. *Fauſtinæ* cum Inſcr. LAETITIAE. REIPVBLICAE. S. C. Matrona decoro habitu, ſiniſtra haſtam, dextra ſertum, ſive coronam tenens; LAETITIAM REIP. deſignans; quia in Lætitia præter ramos & frondes, etiam ſerta & coronæ adhibitæ. Appuleius lib. IV. Metamorph. *Per plateas commeantem populi frequentes floribus ſertis & ſolutis apprecantur.* Xiphilinus in Nerone, de Adventu Tiridatis: καὶ πᾶσα μὲν ἡ πόλις ἐκεκόσμητο, τοῖς φῶσι, καὶ στεφανώμασι. *Tota civitas ornabatur luminibus & coronis.* Latinus Pacatus in Paneg. Theodoſii: *Quid portas virentibus ſertis coronatis?* Lucanus lib. II. Pharſ.

Feſta coronato non pendent limine ſerta;
Infulaque in geminos diſcurrit candida poſtes.

X. Num. *Pertinacis*, cum Inſcr. LAETITIA. TEMPORVM. COS. II. S C. *Lætitia* eodem cultu, uti modo, cum haſta, & corona. Hyginus in Aſtronomic. *Homines in maxima lætitia victoriiſque coronas habere conſueverunt.* Ambroſius de Virgini-

ginibus lib. II. *Postes frondium sertis cernere coronatos. &c.* Idem Serm. XC. *Reversa igitur ad palatium facit gaudium & patri suo Augusto, & fratribus suis Imperatoribus. Coronatur civitas tota, fit lætitia militantibus, atque privatis.*

Num. *Tetrici*, eum Inscr. LAETITIA. AVG. N. *Lætitia* dextra Coronam, sive potius *Diadema*, sinistrâ vero *Anchoram* tenens; ad designandum, Lætitiam illam stabilem esse, & fundatam. Anchora enim stabilitatis & firmitudinis Symbolum esse solet; & ita in Nummis Philippi, & Taciti Impp. ubi *Lætitia* similiter cum anchora expressa, adscribitur, LAET. FVNDATA. S. C. Sic in XI.

Num. *Crispinæ*, &c. cum Inscr. LAETIT. FVNDAT. XII. *Lætitia* cernitur cum *Diademate* in dextra, & *Gubernaculo* navis globo imposito, in sinistra manu. Quam etiam *Fundatam* esse indicat Inscriptio, ejusque rei signum gubernaculum, sive clavus videtur esse; quòd gubernatores navium cursum per medios etiam Oceani fluctus firmiter dirigant ad locum, quò tendunt.

TABVLA LVI.

Num. *Postumi*. cum Inscrip. LAETITIA. AVG. *Triremis* in pleno mari cum remigibus eam remis propellentibus. *Lætitiam* forsan Postumi designat, quod, cum in Galliis Imperium ipsi delatum fuerit, eas omni rerum Abundantia florere fecerit, instauraveritque; cujus rei meminit Trebellius in ejus Vita. I.

Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. LAETITIA. COS. IIII. Duæ Figuræ muliebres, stolatæ, quarum altera duas spicas dextera tenet; altera paullò minoris staturæ pomum sinistra manu præfert, duas *Faustinas Augustas*, Majorem, Antonini Pii uxorem, II.

& Minorem, ejus filiam, M. Aurelio nuptam, repræsentantes. Major nempe cum spicis *Cererem*, Minor cum pomo *Venerem* referens. *Lætitia* autem designatur cum quam illa sua Fœcunditate, tum quam hæc Venustate & forma sua procreavit.

III. IV. *. *.

V. Num. *Hadriani*, cum Inscr. P. M. TR. P. COS. III. FELicitas AVGusti. S. C. Matrona decoro cultu, sinistra *Cornu copiæ*, dextra *Caduceum* gestans. Augustinus De Civitate Dei, lib. IV. cap. XVIII. *Quid quod & Felicitas Dea est? ædem accepit, aram meruit, sacra ei congrua persoluta sunt.* Ædis hujusce Deæ non semel meminit Plinius, qui & lib. XXXV. cap. XII. scribit, simulacrum ejus Achesilao plastæ locatum fuisse à Lucullo HS. LV. Caduceum autem manu habet, vel, ut insigne Pacis; cujus temporibus nempe Felicitas magis stabilis & durabilis censetur; vel ut, quemadmodum Caduceum alicubi Homerus in Hymnis appellat,

—— —— ὄλβου καὶ πλούτου περικαλλέα ῥάβδον,

Felicitatis & opum pulchram virgam.

Cujus ratio apud Arrianum Epicteto lib. III. cap. XX. ubi scribit: Τουτέστι τὸ τοῦ Ἑρμοῦ ῥαβδίον. οὗ θέλεις ἅψαι, καὶ χρυσοῦν ἔσται. *Hæc est Mercurii virgula; hoc quicquid tetigeris, aurum erit.* Vnde *Virgula divina* M. Tullio de Officiis dicta.

VI. Num. *Trajani Decii*, cum Inscr. FELICITAS. SAECVLI. SC. *Felicitas* itidem sinistrâ Cornucopiæ, & hastam terræ impositam, in cujus apice duo Serpentes invicem involuti, & per eam divisi, ut in Caduceo, cernuntur, dextrâ tenens. Quod hasta, sive Caduceus terræ innitatur; *Felicitatis* constantiam, & permanentiam designare videtur. Sic in

VII. Num.

Num. *Iuliæ Mammææ*, cum Inscript. FELICITAS. PV-BLICA. Eadem *Felicitas* cum Caduceo in dextra, & sinistro cubito columnæ innixa; ad stabilitatem ejus denotandam. In alio itidem VII.

Num. *Ejusdem Iuliæ*, cum Inscr. FELICITAS. PVBLICA. Eadem *Felicitas* repræsentatur cum Caduceo, & Cornucopiæ, sedens in cathedra; ad designandum, quod firma & fixa sit. VIII.

Num. *Cl. Albini*, cum Inscr. FELICITAS. COS. II. SC. *Felicitas* cum Cornucopiæ & *Caduceo*, Felicitatis virgulâ; & dextro pede globo insistens. ad Orbis Romani sub Imperio Albini Felicitatem significandam. Sic in IX.

Num. *Antonini Pii*, cum Inscript. FELICITATI AVG. COS. IIII. *Felicitas* cernitur expressa cum Cornu copiæ in sinistra, & Globum dextera præferens; haud dubie ad Imperii Romani Felicitatem sub Antonino denotandam. Quippe qui, ut Capitolinus in ipsius Vita scribit, *vere natura clementissimus, & nihil temporibus suis asperum fecit.* Quique, ut idem paullò pòst, *Imperatorium fastigium ad summam civilitatem deduxit; unde plus crevit.* Nec non *Senatui tantum detulit Imperator, quantum cum privatus esset, deferri sibi ab alio Principe optavit.* Quibus mox subjungit Capitolinus: *Tanta sane diligentia subjectos sibi populos rexit, ut omnia & omnes, quasi sua essent, curaret. Provinciæ sub eo cunctæ floruerunt.* Denique: *Vini, olei, & tritici pænuriam per ærarii sui damna emendo & gratis populo dando sedavit.* Hæc & alia hujus generis quam plurima, quæ passim in Antonini Pii vitâ occurrunt, Temporum istorum Felicitatem satis indicant. X.

Num. *Gordiani tertii*, cum Inscr. SAECVLI. FELICITAS. Ipse *Imperator* cum Laurea in capite, & paludatus, dextra hastam, sinistra Globum præferens, *Sæculi Felicitatem* sub ejus Imperio, per Orbem Romanum designans. XI.

XII. Num. *Hadriani*, cum Inscr. FELICITATI. AVGVSTI. *Triremis*, sive *Navis prætoria* plenis velis vecta, & à remigibus propulsa, cum Gubernatore ad Clavum in puppe; Symbolum *Felicitatis* sub Hadriano qui, tanquam navis Gubernator, ad Clavum Imperii, & Reipublicæ sedet, ac feliciter dirigit.

TABVLA LVII.

I. Num. *Elagabali*, cum Inscr. FELICITAS. TEMP*orum*. Heic quoque *Navis* cum velo & remigibus, nec non Gubernatore ad clavum. *Felicitatis* Symbolum est. Monstrum istud hominis, Elagabalus, sive, ut vulgo vocatur, Heliogabalus etiam de Felicitate suorum Temporum gloriari voluit; quasi Felix sub tali propudio Respublica aut Imperium esse potuerit.

II. Num. *Severi*, cum Inscr. FELICITAS. PVBLICA. Duo *Copiæ-cornua* cum Spica intermedia. Symbolum *Felicitatis publicæ*, per frugum abundantiam & Copiam à Severo procuratam. Ejus rei enim Severum singularem curam gessisse, testis est Spartianus in ejus Vita. *Rei frumentariæ, quam minimam repererat, ita consuluit, ut excedens ipse vita septem annorum Canonem populo Romano relinqueret.*

III. Num. *Antonini Pii*, cum Inscript. FELICITAS. AVG. *Felicitas* dextra Caduceum tenens, sinistra verò vestis laciniam attollens, ac si Circulum efficeret; in Æternitatis signum; ut nempe Felicitatem Antonini æternam esse denotetur.

IV. Num. *Hadriani*, cum Inscript. FELICITATI. AVG. *Felicitas* cum Caduceo, & *Hadrianus Imp.* togatus, dextras invicem jungunt, ac si fœdus inirent; & Imperator Felicitatem perpetuam sibi stipularetur.

V. Num.

Num. *Domitiani*, cum Inſcr. FELICITAS. PROVIN- V.
CIARVM. *Felicitas* ſiniſtra Cornucopiæ ſolito more, dextra verò, loco Caducei, *Oleam* tenens. Deſignans Provincias per Pacem, & omnium rerum Abundantiam felices redditas.

Num. *Iuliæ Mæſæ*, Heliogabali aviæ, cum Inſcr. SAECV- VI.
LI. FELICITAS. *Felicitas*, ſive potius *Iulia Mæſa*, ſub ejus Nomine, ſtans ante aram accenſam, ſiniſtra haſtam puram tenens; dextra vero pateram, qua ſacrificans ſuper aram libat. Stella heic etiam quæ frequens admodum in Nummis Heliogabali, adjecta; ob eandem forte rationem, ad Solem ſcilicet denotandum, qui Phœnicibus ſub *Elagabali* nomine colebatur; cujusque Dei Heliogabalus Sacerdos erat in urbe Emeſſa, cum à militibus, per aviam Iuliam Mæſam magna pecuniæ vi corruptis, & ſibi conciliatis, ad Imperium eveheretur. Ejus forte memoriæ cauſſa, in honorem aviæ ab Heliogabalo hic nummus, cum ſtellâ, Solis, ſive Elagabali Dei ſui ſigno, adjunctâ percuſſus.

Num. *Severi*, cum Inſcr. FELICITAS. SAECVLI. VII.
Tria Capita, *Severi* nimirum Imperatoris cum coronâ laurea, & filiorum eius *Antonini Caracallæ*, ac *Getæ*; Felicitatem Imperii, ex eorum Concordiâ, deſignantia. Quomodo enim Severus filios ad concordiam & pacem inter ſe colendam, ut firmiſſimum Imperii Robur, exhortatus fuerit, eorumque animos diviſos reconciliare ſtuduerit, refert Herodianus Hiſtor. lib. IV.

Num. *Fauſtinæ*, M. Aurelii uxoris, cum Inſcr. SAECVLI. VIII.
FELICITAS. Cernitur heic *Lectulus*, cui inſident duo infantuli nudi; *Commodum* cum fratre *Antonino*, qui gemelli fuêre, repræſentantes. Æl. Lampridius in Vita Commodi. *Ipſe autem natus eſt apud Lanuvium cum fratre Antonino gemino, pridie Kal. Septemb.* Et mox: *Fauſtina cum eſſet Commodo cum fratre prægnans, viſa eſt in ſomnis Serpentes parere: ſed ex his unum ferociorem. Cum*

autem peperisset Commodum atque Antoninum, Antoninus quadrimus est elatus: quem parem astrorum cursu Commodo Mathematici promittebant. In horum itaque Nativitatem hic Nummus cusus, quasi *Felicitatem Sæculi* promitterent.

IX. Num. *Ejusdem Faustinæ*, cum Inscr. TEMPOR. FELIC. *Faustina* cum liberis suis, quorum duos, gemellos forte istos, Commodum cum fratre, pueruli enim videntur, nudos, ut novissime in lucem editos, ulnis gerit; quatuor verò vestibus indutæ, præter duos enim mares, filias tantum reliquas peperit, manus ad eam tendentes, ad latera ejus circumstant. Herodianus Lib. I. in principio: Τῷ βασιλεύοντι Μάρκῳ θυγατέρες μὲν ἐγένοντο πλείους, ἄῤῥενες δὲ δύο. *Imperatori Marco filiæ quidem complures, duo verò mares nati sunt.* Hæc autem Faustinæ fœcunditas *Temporum* istorum *Felicitatem* constituere videbatur; non quod tot Hæredes, & fulcra Imperii produxerit Faustina, quot nulla ante eum Augusta, ut quidam ad hujus Nummi illustrationem notant; cum duos tantum mares, eorumque alterum tantummodo superstitem, ut modo audivimus, enixa fuerit; sed quod Fœcunditas ista ἁπλῶς pro Temporum Felicitate haberetur, cum Augusta domus tam multa prole beata esset.

X. Num. *Antonini Pii*, cum Inscript. TEMPORVM FELICITAS. COS. IIII. Duo Copiæ-Cornua ex adverso decussatim posita, quorum singulis caput puerile cum cæteris frugibus exsurgit, ad *Temporum Felicitatem* designandam. Cusus videtur hic Nummus ab Antonino, quo tempore filiam Faustinam M. Aurelio matrimonio daret; quas nuptias ipsemet valdè fieri desideraverat; non mirum itaque si Temporum Felicitatem ex istis pendere voluerit; atque unà hoc Symbolo fœcunditatem ac rerum omnium abundantiam novis nuptis ominari. Pertinent huc ista I. Capitolini in Vita Antonini Pii, ubi de eo scribit: *Nuptias filiæ suæ*

suæ Faustinæ, cum Marco Antonino eam jungeret, usque ad donativum militum celeberrimas fecit. Ex quibus utique manifestum, quam gratas acceptasque Antoninus istas habuerit.

Num. *Drusi*, filii Tiberii, sine Inscriptione quidem, sed in quo gemina cernuntur Copiæ cornua, uti in præcedenti Antonini Nummo, cum infantum capitibus superimpositis, inter quæ medius adstat Caduceus. Nummus hic autem à Druso cusus in memoriam duorum gemellorum ipsi ex uxore Livillâ natorum; quorum alter, *Gemellus*, ut nomine sic re, infans diem suum obiit; alter verò *Tiberius* nomine haud diu quoque superstes. Tiberii hujus ex Druso meminit Suetonius in Vita Tiberii, cap. LIV. *Cum ex Germanico tres nepotes, Neronem, Drusum & Cajum, ex Druso unum* TIBERIVM *haberet.* &c. Per Caduceum & Copiæ Cornua gemina Pax & omnium rerum Abundantia ab illis Principibus sperata denotatur. Hac enim spe, boni instar ominis, Principes modo natos & orientes prosequi solebant. XI.

Num. *Alexandri Severi*, & *Iuliæ Mammææ*, matris ejus, cum Inscr. FELICITAS. TEMPORVM. Imperator *Alexander Severus*, togatus, sellæ curuli insidens, dextra globum Imperii præferens; à cujus tergo stat *Victoria* alata, capiti Imperatoris coronam imponens; à dextris adstat Matrona, haud dubie Mater ejus, *Iulia Mammæa*, quæ prudens fæmina, cujusque consilio Imperium administrare solitus; ante eum verò stat *Felicitas* hastam dextrâ tenens. Res fortasse sub Alexandro Severo contra Persas & Parthos, aliosque Imperii Rom. hostes feliciter gestas designare hoc schema vult, cum ipse Imperator à Victoria coronetur. Temporum quippe Felicitas tum censebatur, omnibus undique acclamantibus, *Salva res est, quia salvus Alexander.* Potest etiam ἁπλῶς felix Imperii Rom. status sub Alexandro designari, qui post interfectum Elagabalum, Pestem illam Reipubli- XII.

publicæ, ad remedium generis humani, uti loquitur Lampridius imperium accepit.

TABVLA LVIII.

I. Num. *Constantini Magni*, cum Inscr. FELICIA. TEMPORA. *Quatuor Pueruli*, quibus quatuor anni tempestates designantur. Primus enim brachiis manibusque gesticulans *Veris* tempus refert; alter falcem messoriam manibus tenens, *Æstatem* denotat; tertius, *Autumnum* repræsentans, sinistra canistrum frugibus plenum, & dextra Leporem fert; quia, uti ea anni tempestate fructus colliguntur, ita non minus Venationibus opportuna est. Quartus verò *Hiemem* designans, præterquam quod vestibus, & calceis contra frigus munitus sit, dextra pedicam, sinistra avem captam tenet; quia Hiemis tempore aucupiis vacare commodum. Hinc Virgilius lib. I. Georg. de Hieme:

Tunc gruibus pedicas, & retia ponere cervis,
Auritosque sequi lepores, tum figere damas. &c.
Cum nix alta jacet, glaciem cum flumina trudunt.

Et Horatius Epod. II.

At cum tonantis annus hibernus Iovis
Imbres, nivesque comparat.
Aut amite levi rara tendit retia
Turdis edacibus dolos,
Pavidumque leporem, & advenam laqueo gruem.
Iucunda captat præmia.

Sive itaque hoc nummo per FELICIA TEMPORA indicentur Fertilitates quorundam annorum, sive felix Imperii totius sta-

ſtatus ſub Conſtantino, cum ob Victorias ab Hoſtibus reportatas, tum præſertim ob Chriſtianam religionem publice receptam. cum nummo ſaltem convenit P. Optatianus Porphyrius, in cujus Panegyrico Conſtantino Auguſto dicto, legere eſt:

Orbi tu renovas felicis tempora ſæcli.

Num. *Conſtantis*, filii Conſtantini M. cum Inſcript. FEL. II.
TEMP. REPARATIO. *Conſtans* Imp. Clypeo & haſta armatus, hoſtem cum equo humi proſtratum dextro pede calcat, & haſta perfodit. Symbolum ſuperſtitionis gentilium abolitæ per cultum religionis Chriſtianæ introductum; quo modo FEL*icium* TEMP*orum* REPARATIO facta. Sic in alio

Num. *Ejuſdem*, cum ſimili Inſcript. Ipſe Imperator ſceptrum III.
eburneum ſiniſtra tenens, per portam, quæ laureis, frondibuſque ornata, quo de ritu ad Tab. LV. dictum, quaſi egreſſus Barbarum quendam captivum dextra trahit. Per hoſtes debellatos *Temporum Reparationem* indicans. Nota heic Captivum per portam incedentem, ſtatura longe minori Imperatore effictum; Imperatorem verò etiam majorem & altiorem ipſa porta; quæ adulationis ſummæ ſpecies fuit, Imperatores ſtatura longe majore præ cæteris hominibus effingere. Sic in quodam

Num. *Conſtantii*, fratris Conſtantis, cum Inſcrip. FEL. IV.
TEMP. REPARATIO cernitur ipſe *Conſtantius* Labarum tenens & Clypeum, longe eminentiori ſtatura, quam duo captivi præeuntes; quaſi Gigas ipſe, cæteri pygmæi eſſent; cum tamen Conſtantius *cruribus breviſſimis & incurvis* fuerit, uti ab Ammiano Marcellino lib. XXI. circa finem deſcribitur. qui & lib. XVI. ad elatum ejus ſupercilium deſignandum, de eo notat, quod cum Romæ eſſet, *corpus perhumile curvabat, portas ingrediens celſas*. Hæc itaque ſervilis & putidæ adulationis aulicæ

species etiam in Nummis locum invenit, ut Imperatores, Deorum instar, cæteris hominibus eminentiores effingerent. Vide supra Tab. XXXV. Num. XI. Cæterum *Labarum* consuetâ notâ literarum Græcarum X & P implexarum insignitum, ad Christi nomen denotandum, unde Prudentius :

> *Christus purpureum, gemmanti textus in auro,*
> *Signabat Labarum.* ———

indicare etiam potest temporum Reparationem per religionem Christianam.

V. Num. *Constantis*, cum Inscr. FEL. TEMP. REPARATIO. *Phœnix* radiato capiti globo stellato insistens, cum sole juxta splendente, *Reparationem Temporum* designans. Orus Apollo lib. II. Hieroglyphic. cap. LIV. Ἀποκατάστασιν δὲ πολυχρόνιον βουλόμενοι σημειῶσαι, φοίνικα τὸ ὄρνεον ζωγραφοῦσιν. *Instaurationem autem diuturnam, & quæ post multa fiat sæcula, volentes indicare, Phœnicem avem pingunt.*

Hinc Martialis Lib. V. Epigr. VII.

> *Qualiter Assyrios renovant incendia nidos,*
> *Una decem quoties sæcula vixit avis.*
> *Taliter exuta est veterem nova Roma senectam*, &c.

Et Aristides in Palinodia de Smyrna instaurata: Ἡ πόλις δ᾽ ὥσπερ ἐν δράμασι καὶ δὴ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἀναφύεται μεταβαλοῦσα τὴν ἡλικίαν, ἡ αὐτὴ παλαιὰ καὶ νέα γενομένη, ὥσπερ τὸν φοίνικα ἀναβιώσασθαι λόγος αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ. *Urbs verò tanquam in fabula, de uno renascitur ætate commutata, eademque & vetus exiſtit & nova: quemadmodum phœnicem ex seipso ajunt reviviscere.* Sed & Phœnix radiatus cum Sole, & Globo stellato Christianæ religio-

ligionis introductæ, æternumque duraturæ Symbolum esse potest.

Num. *Constantini Magni*, cum Inscr. FEL. TEMP. REPARATIO. Imp. *Constantinus* navis proræ insistens cum *Labaro* Christi nomine insignito, in sinistra, & globo, cui *Phœnix* radiatus insidet, in dextra manu. Ad clavum adsidet *Victoria* navem dirigens. Denotans tam Victoriis contra hostes, quàm Religione Christiana Temporum Felicitatem, & floridum Imperii statum. VI.

Num. *Magnentii*, cum Inscr. FELICITAS. REIPVBLICAE. *Magnentius* signa quasi adversus Constantium movens, dextra globum, cui *Victoriola* insistit, & sinistra *Labarum* cui Christi nomen intextum, tenet. Ac si *Reipublicæ Felicitas* ab eo, qui pene ei exitio fuerit, quoque penderet. VII.

VIII. *

Num. *Theodosii* &c. cum Inscr. REPARATIO. REIP. *Imperator* paludatus, cum globo, cui Victoriola coronam capiti ejus imponens, insistit, in manu sinistra; dextra porrecta *mulierem* humi procumbentem, *Rempublicam* collapsam designantem, sublevans. Prosper Aquitanicus in Chronico: *Theodosius in Orientis partibus lassam Rempublicam reparavit.* Paulus Orosius lib. VII. cap. XXXIV. De Gratiano: *Cum afflictum ac pene collapsum Reipublicæ statum videret, eadem provisione, qua quondam Nerva Hispanum virum Trajanum, per quem Respublica reparata est, legit & ipse Theodosium æque Hispanum virum, & restituendæ Reipubl. necessitate apud Syrmium purpuram induit, Orientisque & Thraciæ simul præfecit imperio.* &c. Sic Sigebertus in Chronico in principio: *Theodosius à Gratiano magister militum ordinatus, incredibili celeritate, & mira felicitate, devictis multis barbaris gentibus, lassam Rempublicam reparavit.* Hæc satis Nummi Inscriptionem declarant. IX.

X. Num. *Valentis* cum Inscr. RESTITVTOR. REI. PVBLICÆ. *Valens* Imperator dextra Labarum cum Christi signo, sinistra vero Victoriolam Globo Imperii insistentem tenens. Nescio autem, quomodo *Valens* Reipublicæ Restitutor videri voluerit, sub cujus ductu ea maximis cladibus affecta fuerit. Vide P. Orosium lib. VII. cap. XXXIII.

XI. Num. *Constantis*, cum Inscr. CLARITAS. REI. PVB. *Iuvenis* nudus, radiato capite, cum globo in manu sinistra. *Solem Orientem* designans, ob Victoriam Constantis contra Parthos, quæ Victoria, Solis instar, *Reipublicæ Claritatem* conciliavit. Sic Libanius in Basilico: Ἡ γὰρ τῶν ἡττημένων Λαμπρότης εἰς τὴν τῶν κρατησάντων Εὔκλειαν συντελεῖ. *Nam devictorum hostium Claritas, ad eorum, qui vicerunt, nominis splendorem confert.*

XII. Num. *Constantii*, cum Inscr. GLORIA REIPVBLICAE. VOT. XXX. MVLT. XXXX. Sedent hinc *Roma antiqua*, gabata, sinistra hastam ferens, inde *Nova*, turrito capite, sinistra sceptrum eburneum tenens, & pedem navi imponens; ambæ dextris *Clypeum* Votivum sustinentes, cum Inscr. VOT*is* XXX. MVLT*iplicatis* XXXX. Quod significat Vota tricennalia, suscepta fuisse à populo, ut Imperator in Imperio triginta annos floreret, imo eadem multiplicata fuisse usque ad quadraginta annos. Quam explicationem juvant ista Nazarii in Panegyrico Constantino Aug. dicto: *Verum quid agimus vicenis, aut jam tricenis annis circumscribendo quæ æterna sentimus? Ampliora sunt merita Principum, quam optata Votorum &c.*

TABVLA LIX.

I. Num. *Ioviani*, cum Inscript. SECVRITAS REI PVBLICAE. Sedent heic quoque *Roma Vetus* & *Nova* Clypeum Vo-

Votivum tenentes cum titulo : VOT. V. MVLT. X. Quo designatur, populum quinquennalia Vota suscepisse, eaque ad decennium multiplicasse, ut per tot annos feliciter Iovianus Imperio præesset. Verum inane fuisse Votum eventus docuit, cum octavo Imperii mense perierit. Literæ SIRM. *Sirmii* hunc Nummum cusum indicant.

Num. *Helenæ*, Constantini M. matris, cum Inscr. SECV- II.
RITAS. REIPVBLICAE. *Matrona* velata, sinistra vestis laciniam, dextra verò ramum lauri inversum tenens, *Securitatem* repræsentans; quia Laurus adversus fulmina & venena, aliaque pericula plurimum valere, eaque avertere creditur. Hinc Proverbium : Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, *Laureum gesto baculum*; de iis qui securi sunt, nec pericula, aut insidias metuunt. Vide Erasmum in Chiliadib.

Num. Getæ, cum Inscr. SECVRIT. IMPERII. *Secu-* III.
ritas, ut Matrona culta, quietè in sella, cui brachio sinistro innixa, sedens, & dextrâ Orbem Imperii præferens.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. PONT. MAX. TR. POT. IV.
COS. II. & subtus, SECVR*itas* AVG*usti*. *Securitas* instar mulieris seminudæ, cubito sinistro cathedræ innixa, manuque capiti applicata, quietè sedens, dextra vero sceptrum tenens.

Num. *Othonis*, cum Inscript. SECVRITAS. POP. V.
ROM. *Securitas* habitu matronæ cultæ, sinistram capiti supponens, cubitoque sellæ innixa, quiete sedet, dextra hastam tenens.

Num. *Titi*, cum Inscr. SECVRITAS P. R. *Securitas* VI.
dextra hastam tenens, & brachio sinistro super cathedram quiescens, sedet ante *Aram* accensam; quæ heic religionis cultum designat, qua Securitas P. R. procuratur.

VII. Num. *Valeriani*, cum Inscr. SECVRITAS. PERPET. SC. *Securitas* cruribus decussatis, & sinistro cubito Columnæ innixa, quietè stat, dextrâ hastam tenens.

VIII. Num. *Hadriani*, cum Inscr. SECVRITAS. AVG. *Securitas* seminuda, sellæ insidens, dextræ capiti suppositæ cubito *Cornu copiæ* innixa, ut ii, qui nullis curis anguntur, sinistra quoque alterum *Cornu copiæ* tenens. Securitatem ex summa omnium rerum sub Hadriano abundantia designare videtur.

IX. Num. *Nervæ*, cum Inscr. SECVRITAS. POP. ROM. S. C. Quæ heic cruribus decussatis, sinistro brachio, quo *Cornucopiæ* gestat, Columnæ incumbens, tranquille stat, dextra *Ramum Oleagineum*, ut Pacis signum, præferens; Abundantiam Pace partam, & inde *Securitatem Pop. Rom.* ortam indicans.

X. Num. *Othonis*, cum Inscr. SECVRITAS. P. R. Matrona culta, stans, sinistra, qua *Cornu copiæ* tenet, *Clypeo* magno innixa, & dextrâ *Lauream* coronam præferens; ad designandum Otthonis Imperium, ac quasi sub ejus clypeo & protectione, cum omnium rerum abundantia, secura sit Respublica. Sic in alio

XI. Num. *Ejusdem*, cum simili Inscr. cernitur *Securitas Pop. Rom.* Columnæ innixa, cum hasta & Laurea stans. Victoriis Othonis Securitatem Populo Romano acquisitam denotans.

XII. Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. SECVRITAS PVBLICA. *Securitas* seminuda, sinistra *Palmam* in terram demissam tenens, Cui dexterâ *Lauream* imponere conatur. Indicans ex Victoriis M. Aurelii Reipub. Securitatem esse partam.

TA-

TABVLA LX.

Num. *Ant. Caracallæ*, cum Inſcr. SECVRITAS. PERPETVA. S. C. *Securitas*, Palladis inſtar, armata, cum galea, haſta, & clypeo. Deſignans Securitatem Reipublicæ tam adverſus ſeditiones internas, quam adverſus externos hoſtium inſultus, nuſquam tutius, quam in Armis poſitam eſſe. Sic quoque in quodam I.

Num. *Othonis*, cum Inſcr. SECVRITAS. P. R. SC. Ipſe Imperator *Otho*, togatus quidem, cum Tribunis militum, Centurionibus, Signiferiſque Legionum, conjunctis ſuper *Aram* accenſam dextris, Fidelitatis pactum init; ut de eorum fide erga ſe & Rempublicam ſecurus ſit; atque ita demonſtret ipſemet togatus, Imperatoriam Majeſtatem non minus armis decoratam, quam legibus armatam eſſe debere, uti loquitur alicubi Juſtinianus Imperator. II.

Num. *Hadriani*, cum Inſcr. TRANQVILLITAS. AVG. COS. III. P. P. *Matrona* culta, ſtans, ſiniſtro cubito *Columnæ* innixa, & dextra haſtam puram, ſive ſceptrum tenens, *Tranquillitatem Auguſti* deſignans; eodem fere ſchemate, quo in Num. VII. Tabulæ proxime præcedentis, Valerianus *Securitatem* expreſſit. III.

Num. *Antonini Pii*, cum Inſcr. TRANQVILLITAS. AVG. *Matrona* ſuperiore corporis parte ſeminuda ſtans, ſiniſtra *ſpicas* duas, dextra verò navis *clavum* tenens; ad deſignandum, quod pacatis temporibus, frumenti abundantiam mari deportare liceat, ut Ant. Auguſtinus vult; vel potiùs, quod pacatis temporibus tam terræ & agrorum culturæ incumbere, quam IV.

mari

mari liberas navigationes in omnes oras sine metu hostilium incursionum, aut insultuum, instituere liceat.

V. Num. *Constantini Magni*, cum Inscr. BEATA. TRANQVILLITAS. Cernitur heic *Ara* quadrata, cui *Sphæra* imposita, quam tres *Soles* illustrant. Quibus tres Constantini Magni filii, ut Imperii hæredes, designantur; qui istud Religione suffultum, tanquam totidem solis radiis, hoc est, Virtutibus suis illustraturi sint, ac *Beatam Tranquillitatem* procuraturi.

VI. *.

VII. Num. *Constantii Chlori*, cum Inscr. DIVO. CONSTANTIO. PIO. PRINCIP. Caput *Constantii Chlori* mortui, & jam inter Divos relati, cum velo Apotheoseos, cui Laurea corona circumdata. In aversa parte hujus

VIII. Num. cum Inscr. REQUIES. OPTIMO. B. MERIT. cernitur *Matrona* sellæ insidens, sinistra *baculum*, cum *spica*, vel potius *papavere* tenens. Dextram vero sublevatam habens, ac gestum eorum exprimens, qui more Veterum, mortuis *terram levem*, & *quietem* precabantur.

Tibullus lib. II. Eleg. IV.

Et bene discedens dicet, placideque quiescas,
Terraque secura sit super ossa levis.

Et lib. eod. Eleg. ult.

Sic bene sub tenera parva quiescat humo.

Tacitus in Vita Agricolæ: *Si quis piorum manibus locus, si, ut sapientibus placet, non corpore exstinguuntur magnæ animæ, placide quiescas.* Tertullianus de Anima, cap. IV. *Cui gratiam debes, ossi-*

ossibus & cineri ejus refrigerium comprecaris, & ut bene requiescat apud inferos cupis.

Num. *Diocletiani*, *& Maximiani*, cum Inscr. PROVIDEN- IX.
TIA. DEORVM. QVIES. AVG. Duæ *Matronæ*, quarum altera dextrâ *globum* sive *Orbem* gestare videtur, & sinistrâ *papaver*; altera verò dexterâ duas *spicas*, & sinistra hastam fert. Globus, sive Orbis, Mundum *Deorum Providentiâ* gubernari indicat. Sic in

Num. *Helv. Pertinacis*, cum Inscr. PROVID. DEOR. X.
COS. II. cernitur *Providentia* dextram versus cœlum attollens, quasi *Sphæram*, aut *Globum* inde descendentem excipere vellet.

Num. *Antonini Pii* cum Inscript. PROVIDENTIA. XI.
DEORVM. In hoc Nummo *Fulmen*, cum *Alis* expressum; ut designetur *Deorum Providentiâ* Antonino summum in terris Imperium concessum. Sic Capitolinus in ejus Vita, inter Imperii omina Antonino facta, etiam refert, quod *Fulgur cœlo sereno sine noxâ in ejus domum venit.* Ad quod forte heic alluditur, quasi Alis deorum, quibus heic Providentia eorum indicatur, protectus, periculum evaserit.

Num. *Aureliani*, cum Inscr. PROVIDENTIA. DEO- XII.
RVM. Imago *Solis*, quem præ cæteris Diis summâ veneratione Aurelianus colere videri volebat, ut cujus beneficio summi Imperii fastigium acceptum referret, cum *Orbe* in manu sinistra, & dextram sublevatam, quasi digito cœlum monstraret, tenens; adstat & *matrona* utraque manu signa militaria sustinens, quo modo Fides Exercituum repræsentari solet. Designatur Aurelianum ab Exercitu Imperatorem quidem salutatum; attamen, ut istud fieret, *Providentiâ deorum* procuratum.

TABVLA LXI.

I. Num. *Titi*, cum Inscr. PROVIDENTIA. AVGVST. SC. *Vespasianus* Imperator *Titum* filium in consortium Imperii adsumens, *Orbem* Terrarum ei tradit. Suetonius de Tito, postquam ex Oriente Romam apud Patrem Vespasianum venisset, scribit: *Neque ex eo destitit participem, atque etiam tutorem Imperii agere. Triumphavit cum patre, censuramque gessit una. Eidem Collega & in Tribunitia potestate, & in septem Consulatibus fuit.* Nummus PROVIDENTIÆ AVGVSTI, hoc est, Vespasiani adscribit, quod Imperio talem successorem dederit. Sic in

II. Num. *Nervæ*, cum Inscr. PROVIDENTIA. SENATVS. *Senatus* sub forma viri togati, Orbem Terrarum, hoc est Imperium *Nervæ* tradit. Quod nempe Nerva *Providentia Senatus* ad Imperium accitus, Victor Vulgarius de Nerva: *Cum in Curiam à Senatu gratanter exceptus esset, solus ex omnibus Arrius Antoninus, Vir acer, eique amicissimus, conditionem Imperantium prudenter exprimens, amplexus eum, gratulari se ait Senatui & Populo.* &c.

III. Num. *Augusti*, cum Inscr. PROVIDENT. S. C. Nummus in *Augusti* memoriam, post ejus obitum, cusus, in quo *Ara Providentiæ* scalpta. Ac si Ara erecta Providentiæ, qua Augustus Imperium Romanum stabiliverit. Hujus mentio in Inscriptione antiqua:

. . . . MINERVÆ. VACCAM . .
. . . . DIVO. AVGVSTO. BOVEM .
. . . . IN. TEMPLO. CONCORDIÆ.
. . . . PALATIO. DIVO. AVGVSTO. .
. . . . AD ARAM PROVIDEN. . . .
. . . . CAM. IMMOLAV .
. . . . INT. CN DOM . . . .
. . . . . STATIT . . . .

Num. *Commodi*, cum Inscr. PROVIDENTIAE. AVG. IV.
SC. *Commodus* Imp. sub forma Herculis, quem repræsentare volebat, ab *Africa*, quæ dignoscitur ex *proboscide* Elephantis in capite, & *Dracone* ad pedes, quibus Africa abundat, manipulum spicarum & frugum accipit. Designatur *Providentia* ejus in procuranda frumenti, aliarumque ad victum necessariarum rerum abundantiâ & copiâ etiam ex ipsa Africa advehendarum. Æl. Lampridius in Commodo: *Classem Africanam instituit: quæ subsidio esset, si forte Alexandrina frumenta cessassent.*

Num. *Alexandri Severi*, cum Inscr. PROVIDENTIA V.
AVG. SC. Matrona sinistra Cornu-copiæ, & dextra spicas tenens; ante pedes *Modius* cum spicis adstat. Sic in alio

Num. *Ejusdem*, cum simili Inscriptione, cernitur *Modius* & VI.
Matrona cum spicis, in dextra, sinistra vero *Anchoram* tenens. Utroque Nummo designante Alexandri Severi *Providentiam* in rei frumentariæ procuratione; anchora etiam per mare frumentum advectum denotat.

Num. *Constantini Magni*, cum Inscr. PROVIDENTIAE. VII.
AVG. *Horreum* forsan, vel, *Granarium* frumento condendo, vel Porta, aut aliud publicum ædificium ex quadrato lapide exstructum, cui Stella, vel potius Sol supereminet. Si Horreum est, ut nonulli volunt, tum *Providentiam* Constantini quoque in frumento procurando, & horreis ad publicum usum condendo designat. Quid vero, si forsan *Manganum* sit, hoc est publicum ædificium, in quo servabantur instrumenta bellica, machinæ, & id genus alia ad oppugnationem necessaria, cujus generis varia Constantinus Constantinopoli exstruxit, ut testatur Georg. Codinus de Originib. Constantinopolitanis: Τὰ δὲ Μάγγανα ὁ μέγας Κωνσαντῖνος ἔκτισε λόγῳ τῶν βασιλικῶν ἐργοδοσίων· ἐκλήθη

 Μάγγα-

Μάγγανα, διὰ τὸ τὰ μάγγανα πάσης τῆς πόλεως, καὶ τὰς μηχανικὰς ὕλας ἐκεῖσε ἀποκεῖσθαι, καὶ τὰ πρὸς τὴν τειχομαχίαν σκεύη. *Mangana quoque exstruxit Constantinus Magnus, ceu Officinas Imperiales. Dicta autem sunt Mangana, quod illic reposita essent instrumenta bellica & materiæ mechanicæ, & apparatus necessarius ad oppugnanda mœnia.*

VIII. Num. *Gallieni*, cum Inscr. PROVIDENTIA. AVG. *Mercurius* cum galero alato, sinistra *caduceum*, dextra *marsupium* tenens. De Mercurio supra ad Tab. XLIII. dictum. Ubi etiam de Marsupio Mercurii locum G. Codini de Originibus Constantinopolit. uti vulgo legitur, adduximus; Heic autem hac occasione eundem locum repetere visum, prout Vir Doctissimus P. Lambecius in Animadversionibus suis ad Codinum ex Typographia Regia Luparea editum, legendum censet: Τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι, καὶ τῶν ἐμποριῶν τὸν Ἑρμῆν. ὅθεν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ βαστάσειν μάρσιππον. *Mercurium lucri & mercaturarum auctorem perhibent, eamque ob causam Marsupium illi tribuunt.* Ita Cæsar lib. VI. de B. G. *Deum*, inquit, *Mercurium colunt: hunc ad quæstus pecuniæ, mercaturasque habere vim maximam arbitrantur.* Vetus Commentator Persii ad Satyr. V. vers. 112. de Mercurio notat: *Ipsum Deum lucri dicunt, unde & cum sacello (hoc est, sacculo,) pingitur.* Cæterum quid in Gallieni Nummis sibi velit Mercurius cum Marsupio, & Inscriptione PROVIDENTIA. AVGusti, vix divinare licet. Sive enim quis heic commerciorum propagationem, aut pecuniæ cogendæ & ærarii publici augendi studium designari putaverit, neutrum in Gallieno locum habere poterit. Quippe qui prodigus omnia potius dilapidaret, æurariumque exhauriret, ac nullius ferè rei curam haberet, sed gulæ deditus, & voluptatibus immersus, cætera susque deque faceret. Hinc Trebellius Pollio in Ejus Vita: *Nam cum*

ei nunciatum esset Ægyptum descivisse, dixisse fertur. Quid? sine lino Ægyptio esse non possimus? Cum autem vastatam Asiam, & elementorum concursionibus, & Scytharum incursionibus comperisset. Quid, inquit, sine aphronitis esse non possumus? Perdita Gallia, arrisisse ac dixisse perhibetur, Non sine trabeatis sagis tuta Respublica est? Sic denique de omnibus partibus mundi, cum eas amitteret, quasi detrimentis vilium ministeriorum videretur affici, jocabatur. Cum itaque Gallienus ita esset animatus, ego sane videre nequeo, quomodo Symbolum hocce in eum quadret; alii, quibus vacat & lubet, inquirant.

IX. *.

Num. *Augusti*, cum Inscr. M. DVRMIVS. III. VIR. Cernitur heic *Cancer* cum Papilione volante, quem quasi forficibus suis apprehendere videtur. Hinc quidam Symbolum hoc referunt ad dictum Augusti, *Festina lentè.* Alb. Rubenio magis placet esse Symbolum Civitatis alicujus, quò Augustus Coloniam deduxit, aut in qua Nummus hic cusus est. X.

Num. *Getæ*, cum Inscr. PROVIDENTIA. DEORVM. S C. *Matrona* culta, sinistra hastam tenens, dextra *virgam*, qua *Globum* humi positum monstrat. Designans *Deorum Providentia* Mundum gubernari, non autem vi, aut necessitate ulla Orbem compelli; nec enim virga Globum subjectum attingit, sed è longinquo tantum indicat. XI.

Num. *L. Aur. Veri*, cum Inscrip. PROVIDENTIA. DEORVM. *Providentia* cum Cornu copiæ in manu sinistra, & virga in dextra, qua Mundum, per Sphæram subjectam denotatum, moderatur. XII.

TABVLA LXII.

I. Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. PROV. DEOR. TR. P. XV. COS. IIII. *Providentia Deorum* Cornu copiæ sinistrâ, & dextrâ *Globum* tenens. Sic in alio

II. Num. *Alexandri Mamææ fil.* cum Inscript. PROVIDENTIA. AVG. *Matrona* cernitur *Globum* dextra, sinistra verò hastam aliquomodo incurvatam ferens.

III. Num. *Aureoli*, cum Inscr. PROVIDENTIA. AVG. *Providentia* sinistro brachio columnæ innixa, & Cornu copiæ tenens, dextra Orbem subjectum virgâ regens; Columna heic Providentiam firmam, stabilemque denotat. Sic in alio

IV. Num. *Ejusdem Aureoli*, cum Inscr. PRVDENTIA. AVG. Eodem habitu & modo, cum Cornucopiæ columnæ innixa, & dextra virgam tenens, quâ Orbem regit, *Prudentia Augusti* exhibetur; qua designatur Prudentis esse, in consiliis & deliberatiobus non vagari, aut vacillari.

V. Num. *Constantini Magni*, cum Inscr. PRINCIPIS. PROVIDENTISSIMI. *Columna* erecta, cui insidet *Noctua*, Minervæ avis; adjacent galea, clypeus, & hasta, arma Minervæ; ac Columnæ inscripta est SAPIENTIA *Principis* scilicet *Providentissimi*, quæ tam Belli, quam Pacis artibus inclaruit. Literæ SARL. Signatum *Arelate* Nummum hunc indicant, uti notatum A. Rubenio. In ea quippe Urbe Officina Monetaria Imperii Occidentalis fuit. Unde in Notitia Imperii: *Procurator Monetæ Arelatensis.*

VI. Num. *Tiberii*, cum Inscr. IVSTITIA. Caput elegans Virginis

ginis comptum, & vitta, sive diademate ornatum, *Justitiam* repræsentat, sed sine velamine, uti eam Veteres effingere solebant. Sic Damascius apud Photium in Vita Isidori Philosophi, describit Justitiam habentem caput vitta, sive diademate ligatum, sed nudum à tegmine, ἀναδεδεμένην μὲν τὴν κεφαλὴν ἀναδέσμῃ, γυμνὴν δὲ περιβολαῖς.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. P. M. TR. P. COS. II. & VIII.
subtus JVSTITIA, quæ heic in sellâ sedet, sinistrâ hastam, & dextra pateram tenens.

VIII. *.

Num. *Galbæ*, cum Inscr. AEQVITAS. SC. *Virgo* sinistra IX.
hastam tenens, & dextra *Bilancem*, ad *Æquitatem* designandam; quia hæc cuncta rependit, & ponderat. Sic in

Num. *Vitellii*, cum Inscr. AEQVITAS. AVGG. S.C. X.
Eadem sinistra *stateram*, & dextra *ulnam* sive *perticam mensoriam* tenet. Atque hoc modo etiam in Nummis Vespasiani cernitur. In

Num. *Severi*, cum Inscr. AEQVITAS. AVG. Eadem XI.
cernitur, cum *Lance* & *Cornucopiæ*. In alio

Num. *Ejusdem Severi*, cum Inscr. AEQVITATI. PV- XII.
BLICAE. Tres similes figuræ cernuntur, singulæ *Bilancem*, & *Cornu-copiæ* tenentes; quomodo aliàs *Tres Monetæ*, nempe Aurea, Argentea & Ærea in Nummis repræsentari soleant. Heic autem forsan designatur *Æquitas* Severi & filiorum, unde & in Nummo præcedenti ÆQVITAS AV*Gustorum*.

T A-

TABVLA LXIII.

I. Num. *Tiberii*, cum Inſcr. MODERATIONI. S.C. Clypeus *Moderationi* Tiberii à Senatu dicatus, cujus exterior limbus coronâ laureâ cinctus; in Umbone verò Effigies Moderationis, ſub virginis ſpecioſæ formâ, expreſſa cernitur. Eo enim iſtorum temporum Adulatio etiam Senatus ipſiusmet animum occupaverat, ut impuriſſimi Tyranni, & omni ſcelerum ac vitiorum genere inquinati mores ſervilem in modum etiam ſummarum ſub virtutum nomine celebrarentur. De Vellejo non mirum, eum lib. II. ſcribere: *Quis non inter reliqua, quibus ſingularis Moderatio Tib. Cæſaris elucet atque eminet, hoc quoque miretur, quod cum ſine ulla dubitatione ſeptem triumphos meruerit, tribus contentus fuerit*? Et paullo poſt: *Sed in hoc viro neſcias, utrum magis mireris, quod laborum, periculorumque ſemper exceſſit modum, an quod honorum temperavit.* Perpetuus quippe Domus Auguſtæ, & Tiberii præſertim adulator. Dio Caſſius tamen lib. LVII. varia Moderationis exempla à Tiberio uſurpatæ referre videtur, ſcribitque de eo: Χρόνον γάρ τινα σωφρονέστατα διεγένετο, *Aliquamdiu enim moderatiſſime vixit* &c. At mox ſubjicit: Ταῦθ' οὕτω πάντα μέχρι γε καὶ ὁ Γερμανικὸς ἔζη ἐποίει· μετὰ γὰρ τοῦτο συχνὰ αὐτῶν μετέβαλλεν &c. *Sed hæc ita ab eo acta ſunt, quamdiu in vivis manſit Germanicus: eo autem defuncto plurimum immutatus eſt; ſive quod eum animum ab initio gerens, qualem poſtea oſtendit, ita ſe compoſuerit, dum Germanicus vita frueretur, quem principatui imminentem ante oculos habebat, ſive quod adverſario ſublato, ab egregia natura in vitia curſum deflexerit.*

II. Num. *Ejuſdem*, cum Inſcript. CLEMENTIÆ: S.C. *Clypeus* viciſſim, in medio cujus CLEMENTIAE Imago ſculpta, à Senatu ſerviliter jam adulari aſſueto, Tiberio ſuſpenſus. Quo referenda illa Suetonii in Tiberio cap. LIII. *Imputavit etiam, quod non*

non laqueo strangulatum nurum Agrippinam in Gemonias abjecerit, quoque tali CLEMENTIA *interponi decretum passus est, quo sibi gratiæ agerentur, & Capitolino Iovi donum ex auro sacraretur.* En specimen Clementiæ Tiberianæ.

Num. *Iul. Cæsaris*, cum Inscr. CLEMENTIA. L. BV- III.
CA. Caput comptum Virginis cum *Lauri* aut *Oleæ* ramo ante faciem, *Clementiam* repræsentantis. Jul. Cæsaris post Pompeium in Thessalia devictum, Clementiam in Pompeianos refert Dio Cassius lib. XLI. haud procul à fine. In aversa hujus Nummi parte expressum est *Clementiæ* templum ipsi à Senatu dicatum, cujus meminit Dio lib. XLIV. ubi inter cæteros honores Julio Cæsari decretos, quoque recenset: Καὶ τέλος Δία τε αὐτὸν ἄντικρυς Ἰούλιον προσηγόρευσαν, καὶ ναὸν αὐτῷ τῇ ἐπιεικείᾳ αὐτοῦ τεμενισθῆναι ἔγνωσαν ἱερέα σφίσι τὸν Ἀντώνιον, ὥσπερ τινὰ διάλιον, προχειρισάμενοι. *Denique Divi Iulii cognomentum ipsi palam imposuerunt, templumque Clementiæ Iuliæ ipsi dedicari jusserunt, sacerdotioque ejus Antonium, quasi flaminem dialem aliquem, præfecerunt.*

Num. *Vespasiani*, cum Inscr. CLEMENTIAE. AV- IV.
GVSTI. *Clementia* in sella sedens, dextrâ ramum Lauri, aut Oleæ præferens. Suetonius de Vespasiano cap. XII. *Cæteris in rebus statim ab initio Principatus usque ad exitum, civilis, & Clemens.* De Vespasiani Clementia ita inter alia Libanius Oratione XIII ad Theodosium Imp. οὕτως καὶ τοῦ ἡμέρου εἶναι δόξαντα τῇ γαληνῇ παρελήλυθας· οἱ γὰρ δὴ τὸν πατέρα τὸν Τίτου μηδέν σου ταύτῃ λείπεσθαι λέγοντες, τὸν ἐν μὲν ταῖς εἰκόσιν ὅμοια πεπονθότα· κτείναντα οὐδένα τῇ παρ᾽ ἑαυτοῦ ψήφῳ. *Ita eum, qui mitis & clemens reputatus est, serenitate superasti. Qui porro Titi Patrem nihil tibi hac virtute concedere dictitant, quod in imaginibus paria sit perpessus, ac neminem sententia sua peremerit.*

V. Num. *Trajani*, cum Inscr. S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. SC. *Clementia* seminuda sellæ insidens, sinistra hastam tenens, & dextra ramum *Lauri*, aut *Oleæ* porrigens, quem homo nudus supplicis instar in genua prolapsus ambabus manibus avidè excipere videtur. Referendum forte ad Clementiam Trajani in devictos populos usurpatam.

VI. Num. *Vitellii*, cum Inscr. CLEMENTIA. IMP. GERMAN. SC. *Clementia* itidem seminuda in sellâ sedens, sinistra hastæ innixa, & dextra *spicas* aliquot præferens. Forsan rei frumentariæ largitionem, aut procurationem à Vitellio factam, Nummus indicare vult; qua de re tamen apud Auctores altum silentium. *Clementia Imperatoris Germanici*, ut habet Inscriptio, ad Imp. Vitellium referendum; hoc enim cognomen Vitellio tributum. Suetonius in ejus vita cap. VIII. *Cognomen* GERMANICI *delatum ab universis cupidè recepit.*

VII. Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. TR. POT. III. COS. II. CLEM. Effigies *Clementiæ* stantis, dextra pateram tenentis, & sinistra vestis laciniam attollentis; quasi refugium miseris præbere vellet. Ad Clementiam M. Aurelii pertinent ista Eutropii lib. VIII. ubi de eo scribit: *Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit. Ad nullam insolentiam elatus est imperii fastigio, liberalitatis promptissimæ, provincias ingenti benignitate & moderatione tractavit.*

VIII. *.

IX. Num. *Hadriani*, cum Inscr. COS. III. P. P. CLEMENTIA AVG. SC. *Clementia* stans, sinistra sceptrum, sive hastam puram, & dextra pateram tenens, Deæ instar.

X. Num. *Probi*, cum Inscr. CLEMENTIA TEMPorum. *Clementia* cruribus decussatis Columnæ innixa, & dextra hastam cum cuspide humi positam ferens. Sic in alio

Num. *Ejusdem Probi*, cum simili Inscr. CLEMENTIA. TEMP. cernitur Ipse Imperator *Probus* togatus, sinistra aliquomodo sublevata, & dextram jungens cum alia figura penitus nudâ, nisi quod subligaculum circa pubem cinctum habeat, quæ *Victoriolam* ipsi offert, & sinistra hastam tenet. De Probo Fl. Vopiscus inter alia scribit: *Conferens ego cum aliis Imperatoribus Principem Probum, omnibus prope Romanis ducibus, qui fortes, qui clementes, qui prudentes, qui mirabiles exstiterunt, aut si non repugnat invidia furiosa, superiorem*, &c. XI.

Num. *Claudii*, cum Inscr. CONSTANTIAE. AVGVSTI. *Matrona* sellæ curuli insidens, stolata, & indicem dextræ manus attollens; *Constantiam* Claudii Imp. repræsentare videtur, quam in jure dicundo sustinuit; unde & sedens exhibetur, quia jus dicentes sedere solebant. Suetonius de Claudio: *Ius & Consul, & extra honorem, laboriosissime dixit, etiam suis suorumque diebus solemnibus, nonnumquam festis quoque antiquitus & religiosis.* XII.

TABVLA LXIV.

Num. *Claudii*, cum Inscr. CONSTANTIAE. AVGVSTI. *Constantia* militari habitu, cum galea in capite, & hasta in manu sinistra, indicem dextræ manus attollens. Quo schemate designatur, Claudium constanter pro Reipublicæ salute excubias agere. I.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. CONSTANTIAE. AVGVSTI. *Antonia*, mater Claudii, ab eo in Nummis expressa, ut Sacerdos Divi Augusti, cum Cornu-copiæ in sinistra, & face in dextra manu, imaginem *Constantiæ Augusti* refert. II.

Num. *M. Aurelii*, cum TR. POT. II. COS. II. HONOS. III.

NOS. *Iuvenis* togatus, dextra hastam, sinistra Cornu-copiæ tenens, *Honorem* repræsentans. Sic in alio

IV. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. HONOS. *Iuvenis* itidem togatus cernitur, sinistra quidem, ut antea, Cornucopiæ, sed dextra Lauri ramum tenens. At in

V. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. HONORI. AVG. COS. IIII. Expressus est *Vir barbatus*, forsan ipse Imperator, cum Lauro, & Cornu-copiæ, *Honori Augusti* dedicatus.

VI. Num. *Titi*, cum Inscr. HONOS. AVG. *Vir* seminudus, dextrâ hastæ innixus, sinistra Cornu-copiæ tenens, & pede sinistro Globum calcans.

VII. Num. *Galbæ*, cum Inscr. HONOS. ET. VIRTVS. *Honos* sub forma mulieris seminudæ, sinistra Cornucopiæ, dextra hastam tenentis, & *Virtus* instar Amazonis galeatæ, quæ dextra Parazonium, hoc est, latum gladium, cui acies desit, & sinistrâ hastam tenet, dextroque pede galeam calcat, indicant Galbam per Virtutem ad Honores pervenisse.

VIII. Num. *Q. Fufii Kaleni*, cum Inscr. HO. VIRT. KALENI. *Duo Capita*, alterum comatum & laureatum, *Honorem*, alterum galeatum, *Virtutem* designans. De Q. Fufio *Kaleno* videndus Fulvius in Gente Fufia; Qui & putat Kalenum forsan curam habuisse Templi *Virtutis* & *Honoris*, quod Marcellum in bello Gallico vovisse scribit Livius lib. XXVII. *Marcellum aliæ atque aliæ objectæ animo religiones, in quibus quod cum bello Gallico ad Clastidium Ædem Honori & Virtuti vovisset, dedicatio ejus à Pontificibus impediebatur, quod negabant unam cellam duobus deis recte dedicari.* Vide & Valer. Maxim. lib. I. cap. I. Hujus templi quoque meminit Symmachus lib. I. Epist. XIV. ad Ausonium: *Bene ac sapienter Majores nostri, ut sunt alia ætatis illius, Ædes Honori*

nori atque Virtuti gemellas junctim locarunt; commenti, quod in Te vidimus, ibi esse præmia Honoris, ubi sunt merita Virtutis. &c.

Num. *Galbæ*, cum Inscr. VIRTVS. *Virtus* mascula, sub formâ Juvenis nudi, dextrâ Parazonium, sinistrâ hastam tenentis. Romani enim *Virtutem* Masculam, sive Militarem potissimum colebant. Hancque describit Claudianus de Consulatu Mallii Theodori. IX.

Ipsa quidem Virtus pretium sibi, solaque late
Fortunæ secura nitet, nec fascibus ullis
Erigitur, plausuvè petit clarescere vulgi;
Nil opis externæ cupiens; nihil indiga laudis;
Divitiis animosa suis, immotaque cunctis
Casibus ex alta mortalia despicit arce.
Hanc tamen invitam blande vestigat, & ultrò
Ambit Honor, docuit toties à rure profectus
Lictor, & in mediis Consul quæsitus aratris.

Num. *Gordiani*, cum Inscr. VIRTVTI. AVGVSTI. *Hercules* nudus, spoliis Leonis clavæ, cui incumbit, impositis, & dextra post tergum rejectâ. De quo Herculis gestu vide mox ad Num. XII. *Maximiani Herculei.* X.

Num. *Maximiani Herculei*, cum Inscr. VIRTVTI. AVGG. *Herculis* nudi, clavâ in terram projectâ, cum Leone congressus & pugna, cujus interempti spoliis postea indutus incessit. Albricus de Deorum Imaginib. *Secunda Herculis victoria notabilis fuit, qua ipse pugnasse cum Leone, ipsumque clava mactasse, & interempto pellem abstulisse dicitur, quo deinde spolio incessit semper indutus, in signum Victoriæ perceptæ.* Sic in alio XI.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. VIRTVTI. HERCVLIS. S.C. *Hercules* nudus cernitur clavæ innixus, & dextrâ post tergum XII.

rejecta, eodem plane modo atque in Gordiani Nummo X. expressus; & quemadmodum à Libanio describitur in Ἐκφράσει Herculis, ubi inter alia legere est: πρῶτος μὲν γὰρ αὐτῷ ἡ κεφαλὴ νεύει πρὸς γῆν. καὶ δοκεῖ μοι σκοπεῖν, εἴ τι κλείνειεν ἕτερον· ἔπειτα δεινῇ συναπονεύει τῇ κεφαλῇ· καὶ ἅπαν τὸ σῶμα γυμνὸν προκαλύμματος. οὐ γὰρ ἦν Ἡρακλεῖ μέλειν αἰδοῦς, σκοπουμένῳ πρὸς ἀρετήν. τῶν δὲ δὴ χειρῶν ἡ μὲν δεξιὰ τέταται καὶ συγκέκαμπται κατόπιν εἰς νῶτον. παρεῖται δὲ ἡ λαιὰ καὶ τείνει πρὸς γῆν· ἀνέχει δὲ αὐτὸν ὑπὸ μάλης· τὸ δὲ ὁμαλὸν ἐνιδρυμένον εἰς γῆν, τοῖς αὐτοῖς ῥαστώνῃ χρησάμενος, τὸ ῥόπαλον ἀνέχει παυόμενος, ὡς μαχόμενον ἔσωζεν. ἡ δὲ λεοντῆ τῷ ῥοπάλῳ προσίδρυται. &c. *Imprimis etenim ipsi caput nutat in terram: ac mihi spectare videtur, an aliud quid interfecerit. postidea sævo capite connutat, ac totum corpus amictu denudatur: neque enim Herculi ulla curæ verecundia fuit, ad virtutem prospicienti. E manibus, dextra extensa est, ac simul reflexa in dorsum. Sinistra vero remissa est ac tendit in terram. porro sustinet se sub ala: at quod læve ac politum, in terra fulcitur: iisdem palmis ad lenitatem usus, etiam clavam sustinet, quiescens ut vim pugnacem servaret. Spolium autem Leonis Clavæ adhæret.* &c.

TABULA LXV.

I. Num. *Maximiani Herculei*, cum Inscr. VIRTUS AVGG. *Hercules* nudus, abjectis leonis exuviis, *Cervum Menalium* cornibus apprehendit. Hyginus Fab. XXX. Hercules *cervum velocem in Arcadia cum cornibus aureis vivum in conspectum Eurysthei regis adduxit.*

II. Num. *Galerii Maximiani*, cum Inscr. VIRTVS. AVGG. *Maximianus* Imp. dextra hastam tenens, cum *Virtute*, quæ galea-

leata, & Parazonium ſiniſtra, dextras jungendo, quaſi pactum init.

Num. *Caracallæ*, cum Inſcr. VIRT. AVG. *Caracalla* equo veloci inſidens, curſu *captivum* nudum proſtratum cingulis equinis quaſi conculcat, & jaculo petit. III.

Num. *Trajani*, cum Inſcr. S. P. Q. R. OPTIMO PRINC. S. C. *Trajanus* Imp. ex equo *Dacum* quendam, aut *Armenium* proſtratum, & conculcatum, jaculo quoque petit. IV.

Num. *Philipporum*, patris & filii, cum Inſcr. VIRTVS. AVGG. *Philippi* ambo, Pater & Filius, galeati, & paludati in equis, quaſi poſt victoriam domum redeuntes. V.

Num. *Severi*, cum Inſcr. VIRTVTI. AVG. Imperator *Severus*, habitu militari, dextram protendens, & ſiniſtra haſtam ferens, coronatur à *Virtute*. Hæc enim poſt tergum ſtans, galeata, & Parazonium ſiniſtra tenens, dextra Coronam capiti ejus imponit. VI.

Num. *Gordiani tertii*, cum Inſcr. VIRTVS AVG. *Virtus* militari habitu, cum galea, & lorica, dextra haſtam, & ſiniſtra Clypeum, humi poſitum, ſuſtinens. VII.

Num. *Victorini*, cum Inſcr. VIRTVS AVG. Virtus nuda, niſi quod pallium à tergo dependeat, cum galea in capite, dextra haſtam inverſam, ſiniſtra Clypeum tenens. VIII.

Num. *Hadriani*, cum Inſcr. COS. III. *Virtus* galeata, Amazonis inſtar altera mamma nuda, dextra haſtam inverſam tenens, & ſiniſtra Clypeo incumbens. Sic in alio XI.

Num. *Ejuſdem Imp.* cum Inſcr. VIRTVTI. AVGVSTI. SC. *Virtus* itidem galeata, ut Heroina, cernitur dextra mamma X.

nuda;

nuda; ſiniſtra Parazonium, & dextra haſtam cum cuſpide terræ infixam tenens, ac ſiniſtro pede globum calcans.

XI. Num. *Trajani Decii*, cum Inſcr. VIRTVS. AVG. *Virtus*, galeata, armorum ſpoliis inſidens, ſiniſtra haſtam, & dextra ramum Lauri præferens.

XII. Num. *Hadriani*, cum Inſcr. VIRT. AVG. SC. *Virtus*, galeata, & veſte ſuccincta, ſtans, dextra Parazonium, ſiniſtra haſtam tenens, ac pede dextro galeam calcans.

TABVLA LXVI.

I. Num. *Gallieni*, cum Inſcr. VIRTVS. AVGG. *Virtus* maſcula militari habitu, dextra haſtam, ſiniſtra ſignum militare tenens.

II. Num. *Gallieni*, cum Inſcr. VIRTVS. AVGG. *Virtus* maſcula, galeata, ſiniſtra haſtam, & dextra *Victoriolam* præferens; ad ſcopum omnium ejus actionum deſignandum.

III. Num. *Gordiani*, cum Inſcr. VIRTVS AVG. *Virtus* militari habitu, ſiniſtra haſtam, dextra Laurum tenens, cum Clypeo ad pedes.

IV. Num. *Magni Maximi* & *Honorii*, cum Inſcr. VIRTVS. ROMANORVM. *Virtus*, Heroinæ inſtar, in cathedra ſedens, cum galea in capite, ſceptrum eburneum ſiniſtra, & dextra Orbem Terrarum geſtans.

V. Num. *Conſtantii*, filii Conſtantini M. cum Inſcr. VIRTVS. CAES. Cernitur heic *Structura* quædam ex lapide quadrato, cum quatuor pinnaculis, & magna porta in medio, quam referre volunt

lunt. Urbem *Constantinopolim* cum *Stella* aut *Sole*, & *Luna*, urbis ipsius insigni, uti videre est in Nummis Byzantii apud Goltzium in Græciæ Num. Tab. XXII. Constantinopolim autem Constantium in Nummis expressisse, quod variis ornamentis Urbem istam decoraverit. Cujus rei, præter alios, meminit Themistius Oratione XIII. in Constantium, hisce verbis: Πυνθάνομαι γὰρ ὡς καὶ ἠμφίασεν ὁμοῦ ὁ γεννήτωρ τό, τε ἄστυ τῷ κύκλῳ, καὶ τὸν νέα τῇ ἀλουργίδι, ὥστε ἐν δίκῃ τριπλασιάσας τὴν ἀρχὴν, πολλαπλασιάζει αὐτῆς τὴν ὁμήλικα, οὐ τὸν περίβολον ἐξάγων, ἀλλὰ τῷ κάλλει προσμηχανώμενος, &c. *Audio enim uno eodemque tempore patrem illius, & Urbi murorum ambitum, & Filio purpuram circumdedisse. Vnde & recte posteaquam triplo amplius Imperium fecit, æqualem sibi Civitatem amplificat, non productis Pomæriis, sed ad pulchritudinem aliquid semper adjiciens: sive perennioris aquæ scaturigines investigans, sive balneas de se nominatas exstruens, (quarum amplitudinem cum jam videatis, consentanea amplitudini pulchritudo speratur) sive eandem superne contecto stadio, tanquam pretiosissimo cingulo præcingens, sive Regium forum flammei instar auro ac segmentis intexens*; & quæ porro ibi sequuntur.

Num. *Constantii Chlori*, cum Inscr. VIRTVS. MILITVM. VI. *Castrum Pretorium*, ante cujus portam adstat *Ara* accensa, super quam sacrificantes *Milites* Fidem suam Imperatori obstringunt.

Num. *Theodosii*, cum Inscr. VIRTVS. EXERCIT. VII. Imp. *Theodosius* laureatus, & paludatus, cum labaro in dextra, & Orbe Terrarum in sinistra manu, sinistro pede captivum in terra prostratum calcans.

Num. *Licinii Iunioris*, cum Inscr. VIRTVS EXERCIT. VIII. *Trophæum* ex hostium spoliis erectum, cum duobus captivis, manibus post tergum devinctis, & flexo retrorsum capite, oblique

instar indignabundorum, ad Trophæum suspicientibus. Sic quoque in alio

IX. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. VIRTVS. EXERCIT. Cernitur *Labarum*, cui inscripta VOT. X. *Vota decennalia*, cum duobus barbaris captivis, manibus post tergum ligatis. Designatur utroque, *Virtute Exercitus* Victoriam partam.

X. *.

XI. Num. *Neronis*, cum Inscr. AVGVSTVS. GERMANICVS. *Nero* radiato capite, dextra *ramum Lauri*, sinistra *Globum* cum *Victoriola* gerens. Radiatus heic conspicitur Nero, ut Phœbum repræsentet, unde & Laurum tenet, Phœbo sacratum. Victoriola forsan Neronis Victorias, quas in Theatro Citharam pulsando & canendo obtinuit, designat. Hinc etiam Apollini comparatus, cum populus ei acclamaret, ut jam supra notatum, referente Xiphilino ex Dione: Ὦ καλὸς Καῖσαρ, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Αὔγουστος, εἷς ὡς Πύθιος, &c. *Quam pulcher Cæsar, Apollo, Augustus, unus veluti Pythius* &c. Vide supra ad Num. I. Tab. XXXVIII.

XII. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. COS. II. SC. *Antoninus Pius* radiato itidem capite, *Laurum* manu tenens, & *hastam* bina cuspide instructam. Radiis circa caput ornatus cernitur Antoninus, quemadmodum Principes & Imperatores sæpius picti, & ficti, ac quibusdam etiam in more fuerit radiato capite nonnumquam in publicum procedere. Sic de Gallieno notat Trebellius in ejus Vita: *Radiatus sæpe processit*.

TABVLA LXVII.

Num. *Antonini Pii*, cum Inscript. COS. IIII. S.C. *Antoninus Pius* paludatus, cum Orbe, aut Circulo quodam capiti ejus circumscripto. eodem modo, uti *Sanctos*, quos vocant, hodienum in Ecclesia Romana exornare moris est. Quem & Laurentius Pignorius in Expositione Mensæ Isiacæ hinc derivatum vult. Circulum enim hujusmodi, antiquitus fuisse Venerationis indicem & Majestatis, quæ humanam excederet. Atque hinc Imperatoribus, quos veteres supra fastigium mortalitatis elatos suspiciebant, Provinciis Orbis Romani, Urbibus primariis, Animalibus etiam Deorum, hujusmodi Orbem aut Circulum circumpositum; cujus rei exempla, quod ad Augustos pertinet, exstant in hoc *Antonini Pii* Numismate, & in sequenti Numismate *Constantii*. Provinciarum & Urbium hujusmodi Circulo insignitarum exempla exstare in Libro, cui Titulus *Notitia Utriusque Imperii*, & in *Tabula Itineraria* Peutingeriana, à M. Velsero primum in lucem edita. Animalium denique diis consecratorum cum hujusmodi Orbe, exemplum exhibere Nummum *Faustinæ* Augusti, ubi *Pavo* hujusmodi Circulo exornatus cernitur. Hunc autem morem ab Ægyptiis, qui hujusmodi Orbem in summo capite simulachrorum suorum collocabant, ad Romanos pervenisse, & variasse habita decoris ratione, quod capiti, cui divinum quid inesse putabant, eo situ corona aptaretur. Hunc tamen ornatum insequentium Principum moderatione, & tacito hominum consensu DEO & sanctis ejus, ut alia pleraque, in totum cessisse, & antiquum Diadematis nomen in hodiernum diem retinuisse. Hæc quidem Laur. Pignorii sententia, ingenuam sane confessionem superstitionis hac in re Romanæ Ecclesiæ, uti & pluribus aliis, à Gentilibus receptæ, nobis exhibet. Ideoque heic eam notasse sufficiet. I.

II. Num. *Constantii*, Constantini filii, cum Inscr. FEL. TEMP. REPARATIO. Imper. *Constantius*, cum ejusmodi Majestatis divinæ modò descripto *Circulo* circa Caput, equo insidens, & supplicem, nudum, in genua prolapsum, jaculo petens; dum miles adstans Clypeum Imperatori porrigere videtur.

III. Num. *Faustinæ*, cum Inscr. AETERNITAS. *Æternitas*, sive potius *Faustina* sub hoc schemate, jam inter divas relata, velata, sellæ insidens, cum hasta in sinistra, & Globo, cui *Pavo*, cum Circulo circa caput, insistit, in dextera manu.

IV. Num. *Gratiani*, cum Inscr. GLORIA. NOVI. SAECVLI. Imp. *Gratianus*, militari habitu, dextra *Labarum*, cui Nominis Christi Character intextus, & sinistra Clypeum magnum sustinens.

V. *

VI. Num. *Constantis*, cum Inscr. GLORIA. ROMANORVM. *Roma*, Amazonis instar, altera mamma nuda, spoliis insidens, dextra Victoriolam Globo insistentem, & sinistra hastam tenens.

VII. Num. *Vetranionis*, cum Inscr. GLORIA. ROMANORVM. *Vetranio*, dextra *Victoriolam*, & sinistra *Labarum* tenens. Notanda autem semel hæc Inscriptio GLORIA ROMANORVM, quæ in omnibus fere temporum illorum Nummis occurrit, designans, in Imperatore totam Gloriam Romanorum esse. Regino in Chronico: *Ad hunc* (Tiberium) *Hilpericus Francorum Rex suos legatos dirigens, multa ab eo ornamenta, Aureos etiam singularum librarum suscepit, habentes ex una parte effigiem Imperatoris & perscriptum in Circulo* TIBERIVS. CONSTANTINVS. PERPETVVS. AVGVSTVS, *& ab alia parte habentes quadrigam & adscensorem, continentes scriptum*, GLORIA ROMANORVM. Eadem leguntur apud Paullum Warnefridum de Gestis Langobardorum lib. III. cap. XIII. Sic Georg. Cedrenus Histor.

Histor. Compend. notat Belisarium post Gelimerum in Africa devictum & Constantinopolim cum magnis opibus adductum, à Justiniano in Nummis hoc titulo affectum, hisce verbis: καὶ ἐθριάμβευσεν ἐν τῷ ἱππικῷ, ὑπατείαν ποιήσας ἐν τῇ πόλει, ὥστε Ἰουστινιανὸν ἀποδεξάμενον, ἐν μὲν τῷ ἑνὶ μέρει τοῦ νομίσματος ἑαυτὸν ἐγχαράξαι, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Βελισάριον ἔνοπλον, καὶ ἐπιγράψαι, ΒΕΛΙΣΑΡΙΟΣ Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ. *Triumphavit in Circo, & Consulatum gessit in Urbe. Adeo autem acceptus fuit Iustiniano, ut is percusso nummo, in altera parte se, in altera parte Belisarium armatum effinxerit, cum Inscriptione hac:* BELISARIVS GLORIA ROMANORVM. P. Gillius in Topographia Constantinopolit. testatur, se hujusmodi Nummum Justiniani & Belisarii, in manibus habuisse, cum oculis lustraret Circum istum, in quo Belisarius Triumphum duxit.

Num. *Magnentii*, cum Inscr. GLORIA. ROMANORVM. *Magnentius* equo insidens Captivum prostratum conterit & jaculo confodit; adjacent scutum & telum confractum. VIII.

Num. *Gratiani*, cum Inscr. GLORIA. ROMANORVM. Gratianus paludatus, cum Labaro in sinistra, dextra Barbarum captivum, nudum, manibus post terga devinctis, capillis arreptum trahens. IX.

Num. *Valentiniani* Junioris, cum Inscr. GLORIA. ROMANORVM. *Valentinianus* militari habitu, cum Parazonio in manu sinistra, Triremi, sive Navi insistens, ad cujus Clavum *Victoria* sedet, Navem gubernans. X.

XI. *.

Num. *Constantis*, cum Inscr. GLORIA. EXERCITVS. Duo milites *Romani*, altera manu hastam, altera quisque Clypeum XII.

 tenen-

tenentes, cum intermedio *Labaro*, in quo litera M, uti in aliis P* Victoriæ cujusdam ab Exercitu reportatæ haud dubie monumentum.

TABVLA LXVIII.

I. Num. *M. Vipsanii Agrippæ*, absque Inscr. in quo expressum Virginis elegans caput, cornua constricta & in spiram contorta, cum humeris alatis, *Victoriam* designans.

II. Num. *Galbæ*, cum litt. S C. *Victoria* alata, gradiens, dextra Coronam Lauream, & sinistra ramum palmæ ferens. Latinus Pacatus in Panegyrico: *Rectè profecto germana illa pictorum Poëtarumque commenta, Victoriam finxere pennatam, quod hominum cum fortuna euntium, non cursus est, sed volatus.* Claudianus lib. III. de *Laudib.* Stiliconis:

—— — quam certa fuêre
Gaudia, cum totis exsurgens ardua pennis,
Ipsa Duci sacras Victoria panderet ædes,
Et palma viridi gaudens, & amicta trophæis
Custos imperii Virgo ——

III. Num. *Trajani*, cum Inscr. TR. POT. COS. II. P. P. S C. *Victoria*, virginis nudæ instar, nisi quod pellucido velamine circa pubem cincta; cum alis in humeris, & sinistra palmam, dextra Coronam Lauream tenens. Ovidius lib. II. Tristium ad Augustum:

Sic assueta tuis semper Victoria castris,
Nunc quoque se præstet, notaque signa petat.
Ausoniumque ducem solitis circumvolet alis,
Ponat & in nitida Laurea serta coma.

Num,

Num. *Neronis*, cum Inscr. VICTORIA. AVGVSTI. IV.
Victoria seminuda, volans, dextra Clypeum S. P. Q. R. tenens.

Num. *Valeriani*, cum Inscr. VICTORIA. AVGG. *Victoria* V.
stans, sinistra Lauri ramum, & dextra Clypeum magnum sustinens.

Num. *Domitiani*, cum Inscr. VICTORIA. AVGVS. S.C. VI.
Victoria stans, & sinistro cubito trunco arboris palmæ innixa; dextra Cornu-copiæ, & sinistra palmæ ramum tenens.

Num. *M. Aurelii*, cum Insc. VICT. AVG. TR. P. XVIII. VII.
IMP. II. COS. IIII. *Victoria* Trophæum ambabus manibus ferens; ante eam humi sedet *Barbarus* captivus, cum pileo in capite, & lugentis instar manu istud sustinens.

Num. *Constantis*, cum Inscr. VICTORIA DD. NN. VIII.
AVGG. *Victoria* gradiens, dextra Trophæum, & sinistra Lauri ramum ferens.

Num. *Constantii*, Constantini M. Filii, cum Inscr. VICTO- IX.
RIA. AVGVSTORVM. *Victoria* festinanter procedens, sinistra Trophæum cum palma, & dextra Coronam lauream, cui inscriptum XXV. ferens. Ad pedes habet supplicem Barbarum pileatum.

Num. *Vespasiani*, cum Inscr. VIC. AVG. *Victoria* cum X.
Corona laurea, & palmæ ramo, Orbi insistens. Sic in quodam

Num. *Augusti*, cum Inscr. IMP. CAESAR, *Victoria* iti- XI.
dem cernitur Orbi insistens cum alis expansis, dextra Lauream, & sinistra vexillum militare super humeris tenens. Hunc in modum Victoria ab Appuleio lib. II. Metamorph. describitur, ubi de magnificis Byrrhenæ ædibus: *Atria longe pulcherrima, columnis quadrifa-*

drifariam per singulos angulos stantibus, attollebant statuas Palmaris Deæ; facies quaqua pinnis explicitis sine gressu pilæ volubilis, instabile vestigium plantis roscidis devitantes, nec ut maneant inhærent; & jam volare creduntur.

XII. Num. *Trajani*, cum Inscr. COS. V. P. P. S. P. Q. R OPTIMO PRINCIPI. *Victoria* super scutum oblongum, Dacicum, gradiens, cum palma, & Corona laurea: ob Dacos à Trajano subjugatos.

TABVLA LXIX.

I. Num. *Constantii*, Constantini M. filii, cum Inscr. VICTORIA AVG. NN. *Victoria* alata, seminuda, spoliis armorum insidens, & Clypeo VOT. X. *Vota decennalia* inscribens.

II. Num. *Vespasiani*, cum litt. S C. *Victoria* alata, seminuda, stans, & sinistro pede galeam calcans, Clypeum, cui Vota sua inscribit, suspendit ad Palmam; ob Judæam quæ Palmis abundabat, subactam.

III. Num. *Galbæ*, cum Inscr. VICTORIA. *Victoria* stans, & Clypeum Aræ impositum sinistra sustinens, cui P. R. Vota inscribit.

IV. Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. P. M. TR. P. XVIII. IMP. II. COS. III. *Victoria* alata, ut semper, & seminuda, Clypeum, cui VIC. AVG. inscripsit, Palmæ arbori impositum sustinet.

V. Num. *Titi*, cum Inscr. EX SC. *Victoria* corona laurea circa caput redimita, Trophæo, ex scutis oblongis decussatim suspensis, erecto, & ad cujus pedem sedet captivus lugens, Clypeum rotundum imponens.

Num.

Num. *Probi*, cum Inſcr. VICTORIA. GOTHIC. *Victoria* gradiens cum palma, & Corona laurea; ante pedes humi ſedet Captivus *Gothus*, manibus poſt terga devinctis. Fl. Vopiſcus in Probo: *Tetendit deinde iter per Thracias, atque omnes Geticos populos fama rerum territos, & antiqui nominis potentiâ preſſos, aut in deditionem, aut in amicitiam recepit.* VI.

Num. *Domitiani*, cum Inſcr. COS. VIII. SC. Imperator *Domitianus* ſtans cum haſta in dextra, cujus capiti *Victoria* à tergo Coronam imponit. VII.

Num. *Sept. Severi*, cum Inſcr. VICTORIAE. AVGG. *Victoria*, in curru triumphali, aurigæ inſtar dextra tenens ſcuticam, & ſiniſtra habenas bigarum, à quibus vehitur. VIII.

Num. *Iuſtiniani*, cum Inſcr. VICTORIA. AVG. G. G. A. Victoria *Crucem gemmatam* dextra tenens, à cujus latere adſtat ſtella, ſive potius *Sol*. Vide ſis Boſium De Triumpho Crucis. lib. VI. cap. XII. IX.

Num. *Marciani*, cum Inſcr. VICTORIA. AVGVSTORVM. *Victoria* dextra *Coronam lauream*, ſiniſtra *Globum*, cui *Crux* infixa, geſtans. Idem Schema exſtat quoque in Nummis *Iuſtini* Imperatoris, & aliorum. Fuitque globus hujuſmodi cum Cruce inter Inſignia Imperatoria iſtorum temporum, receptus, indeque ad hæc noſtra tempora perpetuo permanſit. Cauſſam ejus reddit Suidas in Juſtiniano, ubi de eo ſcribit: Ἔστησε τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα ἐπὶ κίονος ἐφ' ἵππου. Καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ φέρει σφαῖραν, ἐμπεπηγότος τοῦ σταυροῦ ἐν αὐτῇ, ὑποσημαίνοντος ὡς διὰ τῆς εἰς τὸν σταυρὸν πίστεως, τῆς γῆς ἐγκράτης γέγονε, σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ γῆ, διὰ τὸ σφαιροειδὲς τοῦ αὐτῆς σχήματος. πίστις δὲ ὁ σταυρὸς διὰ τὸν ἐν αὐτῷ σαρκὶ προσηλωθέντα Θεόν. *Imaginem ſuam poſuit ſuper columnam in equo. Ea ſiniſtra manu fert* X.

Globum, cruce in eo infixâ; significante quod per fidem in Crucem, terræ dominus sit factus. Globus enim terra est, ob hanc ejus rotundam formam: fides autem crux, ob Deum qui in carne in ea affixus.

XI. Num. *Constantis*, cum Inscr. VICTORIAE. DD. NN. AVGG. *Duæ Victoriæ*, Clypeum Corona laurea circumcinctum, cui inscriptum, VOT. X. MVLT. XX. sustinentes.

XII. Num. *Othonis*, cum Inscr. VICTORIA. OTHONIS. *Victoria* gradiens cum palma, & Laurea Corona.

TABVLA LXX.

I. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. VICTOR. ANTONINI AVG. *Victoria* gradiens similiter, sinistra Palmam, & dextra Lauream ferens.

II. Num. *Constantini M.* cum Inscr. VICTORIA. CONSTANTINI. AVG. *Victoria* spoliis armorum insidens cum adstante *Genio* quodam, qui Clypeum Votivum sustinet, cui Victoria inscribit VOT. XX. De *Votis* autem *Vicennalibus*, à Constantino celebratis, legere est apud Sozomenum lib. I. Hist. Eccles. cap. ult. Τούτων ὧδε δοξάντων τῇ συνόδῳ ξυνηνέχθη κατὰ ταυτὸν ἑορτὴν εἶναι εἰκοσαετηρίδα τῆς Κωνσταντίνου βασιλείας. ἔθος γὰρ Ῥωμαίοις, δημοτελῆ πανήγυριν καθ' ἑκάστην δεκάδα ἐτῶν τῆς τοῦ κρατοῦντος ἀρχῆς. *Cum hæc à Concilio ita decreta essent, forte accidit, ut Vicennalia Constantini eodem tempore celebrarentur. Est enim hic mos Romanis, ut decimo quoque anno unius cujusque Imperatoris publicam agant festivitatem.* De iisdem Auctor Chronici Alexandrini: Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβέστατος Κώνσταντα τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Καίσαρα ὄντα ἀνηγόρευσεν Αὔγουστον πρὸ ς' ἰδῶν Νοεμβρείων, &

ϗ εἰκοσαετηρίδα τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἦξεν, ϗ ἔδωκεν ἐν τῇ ὥρᾳ βικεννάλια πανυφαιδρῶς ϗ φιλοτίμως. *Constantinus religiosissimus* (Imperator) *Constantem filium suum Cæsarem V. Idus Novembris Augustum declaravit, & vicesimum Imperii annum egit; eodemque tempore cum summa hilaritate & magnificentia VICENNALIA celebravit.*

Num. *Titi*, cum Inscr. VICTORIA IVDAICA. *Victoria* III. alata, cum palma & Laurea, Navis rostro insistens; *Victoriam Iudaicam* designans. In aliis Titi Nummis eadem forma cernitur, cum Inscriptione VICTORIA NAVALIS. Unde apparet, uti recte animadvertit A. Rubenius, Titum Victoriam aliquam navalem obtinuisse contra Judæos; de qua tamen apud Auctores altum silentium. Josephus quidem lib. III. De Bello Judaico circa finem, mentionem facit prælii cujusdam in Lacu Genasar contra eos commissi; verum vix tanti momenti istud videtur, ut ejus memoria in Nummis conservari meruerit. Idem Josephus lib. VII. ubi agit de Triumpho Vespasiani & Titi, inter alia multas etiam naves ibi portatas fuisse ait: πολλαὶ δὲ καὶ νῆες εἵποντο, sunt verba Josephi; sic ut omninò Titus Victoriæ Navalis contra Judæos obtentæ gloriam captasse videatur; & fortasse non alia designatur, quam pugna illa in lacu Genasar.

Num. *Ant. Caracallæ*, cum Inscr. VICTORIA. PARTHI- IV. CA. MAXIMA. *Victoria* gradiens dextra Coronam lauream, & sinistra Palmam, solito more, tenens. De hac Victoria Spartianus in ejus Vita: *Dehinc per Cadusios fines & Babylonios ingressus, tumultuariè cum Parthorum Satrapis manum contulit, feris etiam bestiis in hostes immissis. Datisque ad Senatum, quasi post Victoriam literis,* PARTHICVS *appellatus est.*

Num. *Sept. Severi*, cum Inscr. VICTORIA. BRIT. *Victo-* V. *ria*

ria gradiens, sinistra Trophæum super humeros ferens, & dextra captivum puerum trahens. Ad Inscriptionis intelligentiam faciunt ista Spartiani in Severo: *Britanniam, quod maximum ejus Imperii decus, muro per transversam insulam ducto, utrumque ad finem Oceani munivit: unde etiam* BRITANNICI *nomen accepit.*

VI. Num. *Maxentii*, cum Inscr. VICTORIA. AETERNA. AVGG. *Victoria* alata, seminuda, Clypeum Votivum super columna collocatum tenens; in quo inscriptum, VOT. X. Designatur fortè Victoria, quam contra Fl. Valerium Severum Maxentius obtinuit; qua eum propulsavit, & in fugam Ravennam usque compulit; unde dolo Maximiani Herculei, qui socer Maxentii, & partium ejus fautor, Severus extractus, dum Romam contendit, in via ab insidiis Maxentii necatus. Vid. Zosimus lib. II. Histor.

VII. Num. *Constantis*, cum Inscr. OB. VICTORIAM. TRIVMPHALEM. Duæ *Victoriæ* Clypeum Votivum, laurea corona circumvolutum, sustinentes, in quo inscriptum VOT. X. MVLT. XV.

VIII. Num. *L. Veri*, cum Inscr. VICT. AVG. TR. POT. VI. COS. II. *Victoria* advolans cum *pileo* in capite, & Diadema gemmatum manibus ferens, ad caput L. Veri exornandum. *Pileata* heic cernitur Victoria præter morem, quia Victoria Veri contra Parthos, qui pileati incedebant, heic designatur. Jul. Capitolinus in ejus Vita: *Antiochiam postquam venit, ipse quidem se luxuriæ dedit, duces autem confecerunt Parthicum bellum, Statius Priscus, & Avidius Cassius, & Marcius Verus per quadriennium: ita ut Babyloniam & Mediam pervenirent, & Armeniam vendicarent, partumque est ipsi nomen Armenici*, PARTHICI, *Medici*, &c.

IX. Num. *Titi*, cum Inscr. VIC. AVG. S. C. *Victoria* sine alis,

alis, ad Æternitatem Victoriarum Titi designandam, Globo insistens, dextra Coronam lauream, & sinistra palmam ferens; Sine alis Victoria heic fingitur, ut indicetur eam certam, stabilemque futuram, nec velocibus pennis avolaturam. Hinc Pompeius in Anthologia Veter. Epigram. lib. IV. cap. XXI. in simulacrum Victoriæ, cujus alæ fulmine combustæ erant, Romæ existens:

> Ῥώμη παμβασίλεια, τεὸν κλέος οὔποτ᾽ ὀλεῖται·
> Νίκη γὰρ σε φυγεῖν ἄπτερος οὐ δύναται.
>
> *Roma omnium Regina, tuum decus nunquam peribit.*
> *Victoria enim te effugere sive alis non potest.*

Sic sacellum Νίκης ἀπτέρου Athenis in Arce fuisse memorat Pausanias, in Atticis: Τῶν δὲ προπυλαίων ἐν δεξιᾷ, Νίκης ἐστὶν ἀπτέρου ναός. *Ad Vestibuli dextram, Victoriæ alis carentis sacellum est.* Ad hujus autem exemplar aliud Victoriæ sine alis signum factum fuisse, refert idem Pausanias in Eliacis, sive lib. V. Παρὰ δὲ τὴν Ἀθηνᾶν πεποίηται Νίκη. Ταύτην Μαντινεῖς ἀνέθεσαν, τὸν πόλεμον δὲ οὐ δηλοῦσιν ἐν τῷ ἐπιγράμματι. Κάλαμις δὲ οὐκ ἔχουσαν πτερὰ ποιῆσαι λέγεται, ἀπομιμούμενος τὸ Ἀθήνησι τῆς ἀπτέρου καλουμένης ξόανον. *Adsistit Minervæ Victoria, quam Mantinenses incertum quo bello confecto dedicarunt, id enim non indicat inscriptio. Calamis fecisse dicitur: alas vero non addidit, exemplar secutus signi ejus, quod Athenis est, & Involucre nuncupatur.*

Num. *Tiberii*, cum Inscr. TR. POT. XVI. *Victoria* alata, seminuda, *Globo stellato*, sive *Sphæræ cælesti* insidens, & *velum* manibus tenens, quasi circulum ex eo effingere vellet; Victoriarum Tiberii Æternitatem forte designans. ita quidam; sed potius X.

 vide-

videtur Coronæ esse laureæ signum, quam Victoria in Orbe stellato in honorem Tiberii nectit; Victoriarum ejus famam ad sidera usque pervolasse denotans.

XI. Num. *Vitellii*, cum literis S C. *Victoria alata* in sella sedens, sinistra palmam, & dextra *pateram* præferens.

XII. Num. *Constantini Iunioris*, cum Inscr. VICTORIA. AVGG. *Imperatores* duo habitu Augustali in Solio Imperatorio sedentes, & manibus Orbem Terrarum; ad Ejus Imperium designandum, tenentes; à tergo Solii adest *Victoria*, aut forsan *Angelus Tutelaris*, sive *Custos*, alis expansis Imperatores quasi obumbrans, & protegens. Idem Schema sæpius in Nummis posteriorum Impp. occurrit.

TABVLA LXXI.

I. Num. *Claudii* II. cum Inscr. VICTORIA. GOTHIC. *Trophæum* ex spoliis Gothicis erectum, cui infra adsident duo captivi, nudi, manibus post terga devinctis. De hoc bello à Claudio confecto, Barbarisque innumeris in Romanum solum irrumpentibus, prostratis atque deletis, videndus Trebellius Pollio in Ejus Vita, ubi inter alia scribit: *Ille bellum Gothicum brevi tempore implevit.* Et mox de hostium numero, *Trecenta viginti millia armatorum fuerunt. Adde servos, adde familias, adde carraginem, & epota flumina, consumptasque sylvas.* Ipse Claudius Imp. in Epistola ad S. P. Q. R. *Patres Conscripti, militantes audite quod verum est. Trecenta viginti millia barbarorum in Romanum solum armati venerunt: hæc si vicero, vos vicem reddite meritis.* &c. Subjicitque porro Trebellius: *Hos igitur Claudius, ingenita illa virtute superavit; hos brevi tempore attrivit; de his vix aliquos ad patrium solum redire permisit.* Vide reliqua.

Num.

Num. *Constantini Iunioris*, cum Inscr. VICTORIA AVGGG. II.
Imperator *Constantinus*, dextra *Labarum*, sinistra *Globum* cum *Victoriola* tenens, Barbarum quendam captivum, humi prostratum pede calcat. Cujusmodi schema in multis istorum temporum Impp. Nummis occurrit. ac Imperatores inter alia etiam hujusmodi schema Imaginibus suis appingi curasse, testatur Gregorius Nazianzenus Invectiva I. in Julianum, hisce verbis: Ταύταις ταῖς εἰκόσιν ἄλλοι μὲν ἄλλο τι τῶν βασιλέων προσπαραγράφεσθαι χαίρουσιν· οἱ μὲν, τῶν πόλεων τὰς λαμπροτέρας δωροφορούσας· οἱ δὲ, Νίκας ὑπὲρ κεφαλῆς στεφανούσας· &c. οἱ δὲ, βαρβάρων ἡττημένων, καὶ ὑπὸ τοῖς ποσὶν ἐρριμμένων πολυειδῆ σχήματα. *Imaginibus suis Imperatores alii aliud quid appingi gaudent: quidam clarissimas quasque Vrbes dona offerentes; alii Victorias, caput eorum corona cingentes;* &c. *alii Barbarorum domitorum, atque ad pedes jacentium varias multiplicesque figuras.* Faciunt huc illa Corippi *lib.* II.

Purpureo suræ resonant fulgente cothurno,
Cruraque puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quæ tergora fuco,
Qui solet edomitos Victor calcare tyrannos
Romanus Princeps, & barbara colla domare.

Num. *Valentiniani* III. cum Inscr. VICTORIA. AVGGG. III.
Imperator dextra hastam, in cujus fastigio Crux est, loco Labari, & sinistra *Victoriolam* tenens, nec non dextro pede Caput ingentis, & tortuosi *Draconis* calcans; designans Virtute Crucis Christi, Diabolum, qui sub serpentis specie genus humanum sibi subjecerat, prostratum atque superatum esse. Videtur Valentinianus respicere ad verba ista Psalm. XC. *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem.* Quæ verba & Heraclius Imp. in Nummo expressit, cujus Ectypum infra Tab. CXV. in Classe Miscellaneorum exhibet.

Num.

IV. Num. *Focæ*, cum Inscr. VICTORIA. AVGG. Duæ mulieres velatæ, & Crucibus in fronte, aut capite ornatæ, baculumque ad Crucis formam dextrâ tenentes. In medio stat Crux excelsa super basim posita, ea fere forma, & ejusmodi angulis effecta, ac Crux illa, Hierosolymitana vulgo dicta, repræsentari soleat. *Victoriam Augg.* in Cruce, sive potius in Eo, qui Cruci pro humano genere affixus fuit, sitam designat inscriptio.

V. Num. *Titi*, cum Inscr. VICTORIA. NAVALIS. *Victoria alata* pectore tenus nuda, cum *Laurea* & *Palma* in manibus, rostro Navis insistens. Vide Notata ad Num. III. Tab. LXX.

VI. Num. *Getæ*, cum Inscr. NOBILITAS. *Matrona* culta, dextra *hastam*, & *Imagunculam* ferens, *Nobilitatem* repræsentans, quippe quam ex majorum imaginibus æstimare Romani Veteres solebant. Vid. Polybius lib. VI. item Plinius lib. XXXV. cap. II. Noti sunt versus Iurenalis Satyr. VIII.

Stemmata quid faciunt, quid prodest Pontice longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Majorum, & stantes in curribus Æmilianos,
Et Curios jam dimidios, humerosque minorem
Corvinum, & Galbam auriculis nasoque, carentem? &c.

VII. Num. *Commodi*, cum Inscr. NOBILITAS. AVG. P.M. *Anubis*, Ægyptiorum deus, canino capite, dextra *Sistrum*, sinistra *sceptrum* ferens. De Anubi dictum supra ad Num. III. Tab. XLIII. Quid autem Inscriptio ista, NOBILITAS AVG. P. M. commune habeat cum *Anubi*, vix divinare licet; nisi forsan Commodo ab adulatoribus aulicis laudi detur, quod Anubin portaverit. Qua de re Lampridius in ejus Vita: *Sacra Isidis coluit;*

coluit, *ut & caput raderet*, *& Anubin portaret*. Et mox: *Cum Anubin portaret*, *capita Isiacorum graviter obtundebat ore simulacri*. Idque in hoc Nummo in Commodo, prædicetur, quasi *Nobilitas* ejus ex hujusmodi officio religioso magis inclaruerit.

Num. *Claudii*, cum Inscr. PACI. AVGVSTÆ. Virgo alata, VIII. Victoriæ instar, dextra *velamen* quoddam ante oculos attollens, & sinistra tenens *Caduceum*, quo caput *serpentis*, cujus caudam pedibus calcat, tangit, *Pacem Augustam* repræsentans. Optime autem Ant. Augustinus Dialogo II. Antiquit. hunc Claudii Nummum explicat, dum scribit, Virginem heic Caduceum, Pacis symbolum, ad terram dimittere, ubi serpens est, qui veneni sibilo bellum designat, & tametsi caput erigat, caduceo tamen vim ejus comprimi. Pacem etiam alteram manum oculis objicere, velumque obtendere, serpentem ne videat; ut belli odium significetur. Sic in quodam

Num. *Vespasiani*, cum Inscr. PACI. AVGVSTI. simi- IX. liter expressa est *Pax* alata, serpentem conculcans pedibus, & Caduceo caput adsibilans comprimens, dum altera manu velum ante oculos obtendit.

Num. *Augusti*, sine Inscript. Sed in quo cernitur caput ele- X. gans, comptum, & vitta ornatum, cum *Cornu-copiæ*, & ramo *Oleæ*, *Pacem* designans; qua omnium rerum Abundantia procuratur.

Num. *Titi*, cum Inscr. PAX. AVG. S.C. *Pax* stans an- XI. te Aram, cum *patera* in dextra, & sinistra *Caduceum* cum *Oleæ* ramo tenens.

Num. *Augusti*, cum Inscr. PACI. PERP. *Templum*, in XII. quo *Ara Pacis*; de qua Ovidius lib. I. Fastorum:

Ipsum nos carmen deduxit Pacis ad Aram.
Hæc erit à mensis fine secunda dies.
Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades : & toto mitis in Orbe mane.

TABVLA LXXII.

I. Num. *Neronis*, cum Inscr. ARA. PACIS. S.C. Cujus Imago heic exhibetur. Sic in

II. Num. *Vespasiani*, cum Inscr. AR. PAC. S C. itidem cernitur *Ara Pacis.* Vespasianum *Pacis* Templum magnificum, à Claudio inchoatum, exstruxisse, scribit Suetonius in ejus Vita: *Fecit & nova opera, Templum Pacis Foro proximum, Divique Claudii in Cœlio monte, cœptum quidem ab Agrippina, sed à Nerone prope funditus destructum.* &c. De eodem templo Josephus lib. VII. De Bello Judaico, cap. XXIV. Μετὰ δὲ τὰς θριάμβους, καὶ τὴν βεβαιοτάτην τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας κατάστασιν, Οὐεσπασιανὸς ἔγνω τέμενος εἰρήνης κατασκευάσαι· ταχὺ δὲ δὴ μάλα, καὶ πάσης ἀνθρωπίνης κρεῖττον ἐπινοίας ἐτετελείωτο. τῇ γὰρ ἐκ τοῦ πλούτου χορηγίᾳ δαιμονίῳ χρησάμενος, &c. *Post triumphos vero & Romani Imperii firmissimum statum, Vespasianus Paci Templum ædificare decrevit. Itaque mira celeritate, & quæ hominum cogitationem superaret, effectum est. Magna enim divitiarum largitate usus, insuper perfectis id picturæ & figmentorum operibus exornavit. Omnia namque in illud fanum collecta ac disposita sunt, quorum visendorum studio per totum Orbem, qui ante nos fuerunt, vagabantur, quomodo aliud apud alios situm esset, videre cupientes.* Hoc templum postea sub Commodo incendio consumptum auctor est Herodianus lib. I.

Num. *Othonis*, cum Inſcr. PAX. ORBIS. TERRARVM. Pax ſiniſtrâ *Caduceum*, & dextra *Oleæ* ramum tenens. III.

Num. *Sept. Severi*, cum Inſcr. FVNDATOR. PACIS. Imp. *Severus* togatus, ac velato capite, quaſi ſacrificaturus, dextra *Oleæ* ramum, ut *Pacis Fundator* præferens. Referenda huc illa Spartiani in Severo: *Poſt murum apud vallum miſſum in Britannia, cum ad proximam manſionem rediret, non ſolum Victor, ſed etiam in æternum* PACE FVNDATA, *volvens animo.* &c. Ipſe Severus jam moribundus apud eundem Spartianum: *Rempublicam ubique turbatam inveni, Pacatam etiam Britannis relinquo.* Hinc eſt, quod in Veteribus Inſcriptionibus Severus quoque vocetur PACATOR ORBIS. IV.

Num. *Auguſti*, cum Inſcr. IMP. X. Legati duo cum *ramis Oleæ* in manibus, ad Auguſtum, pro tribunali ſellæ curuli inſidentem, accedentes, & Pacem ab eo petentes. Pacem enim petentium mos erat Oleæ ramos geſtare, ut Pacis & amicitiæ ſymbolum. Polybius lib. III. de Gallis ad Hannibalem venientibus: Οἱ περὶ τῶν δίοδον οἰκοῦντες, συμφρονήσαντες ἐπὶ δόλῳ, συνήντων αὐτῷ, θαλλοὺς ἔχοντες καὶ στεφάνους· τοῦτο γὰρ τὸ σχεδὸν πᾶσι τοῖς Βαρβάροις ἐστὶ σύνθημα φιλίας, καθάπερ τὸ κηρύκειον τοῖς Ἕλλησιν. *Viæ accolæ conſpiratione facta, cum virentis olivæ ramis & coronis fiunt illi obviam. fere enim apud Barbaros hoc Pacis & amicitiæ ſignum eſt, ut apud Græcos Caduceum.* Hinc de Ænea ad Evandrum accedente, Virgilius ait: V.

Paciferæque manu ramum prætendit Olivæ.

Sic de Legatis Æneæ ad Regem Latinum:

Tum ſatus Anchiſa, delectos ordine ab omni
Centum Oratores, auguſta ad mœnia Regis

Ire jubet, ramis velatos Palladis omnes,
Donaque ferre Viro, pacemque exposcere Teucris,

Nec non de Legatis Latini ad Æneam :

Jamque Oratores aderant ex urbe Latina,
Velati ramis oleæ, veniamque rogantes.

Unde Tertullianus de Baptismo cap. VIII. *Columba cum Olea reversa, quod signum apud Nationes Paci prætenditur.* Ad rem ipsam, quæ heic designatur, quod attinet, Legatos hosce, A. Rubenius, ex braccis, quibuscum heic expressi, vult esse Parthos; quia Parthi scilicet eas gerebant. Auctores simpliciter Indos & Scythas vocant, qui per Legatos pacem ab Augusto petierunt. Eusebius in Chronico ad annum MDCCCCXCI. *Indi per Legatos ab Augusto amicitiam postularunt.* Suetonius in Augusto : *Qua virtutis, moderationisque fama Indos etiam ac Scythas auditu modo cognitos pellexit ad amicitiam suam, populique Rom. ultro per legatos petendam.* Eutropius lib. *Scythæ & Indi, quibus antea Romanorum nomen incognitum fuerat, munera & Legatos ad eum miserunt.* Dio Cassius lib. LIII. De Augusto in Samum reverso, ac non pauca negotia ibi conficiente, inter alia etiam hujus rei mentionem facit, cum scribit : Πάμπολλαι γὰρ δὴ πρεσβεῖαι πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο. καὶ οἱ Ἰνδοὶ προκηρυκευσάμενοι πρότερον φιλίαν, τότε ἐπείσαντο, δῶρα πέμψαντες. *Frequentes enim eò ad ipsum Legati commearunt; ac Indi pacem, quam antea per Oratores petierant, tum interposito fœdere sanxerunt, missis donis.*

VI. Num. *Vespasiani*, cum Inscr. PAX. AVG. *Pax* stans ante aram accensam, sinistra tenens *Oleam*, & dextra *Facem*, qua arma humi jacentia incendit. à tergo stat *Columna*, quam rectè A. Rubenius Bellonæ columnam esse putat, ex qua hasta emittebatur, cum bellum indiceretur. Festus : *Bellona dicebatur Dea bellorum,*

ante

ante cujus templum erat Columella, quæ bellica vocabatur, supra quam hastam jaciebant, cum bellum indicebatur. Ovidius lib. VI. Fastor.

Prospicit à tergo summum brevis area circum,
Est ubi non parvæ parva Columna notæ.
Hinc solet hasta manu belli prænuntia mitti]
In regem & gentes, cum placet arma capi.

Num. *Trajani*, cum Inscr. COS. V. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO. PRINC. & infra, PAX. Quæ heic similiter *face* arma incendit, sinistra autem *Cornucopiæ* tenet; ad omnium rerum abundantiam, quæ Pacis tempore esse solet, indicandam. Sic in VII.

Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. COS. IIII. PAX. AVG. Cernitur itidem *Pax* cum Cornucopiæ, & face arma incendens. Uti & in VIII.

Num. M. *Aurelii*, cum Inscr. IMP. VIII. COS. III. P. P. PAX AETERNA. Eodem schemate *Pax* expressa, cum *Cornucopiæ*, & *Face* arma comburens. Athenagoras in Legatione pro Christianis ad Marcum & Lucium: Καὶ ἡ σύμπασα οἰκουμένη τῇ ὑμετέρᾳ συνέσει βαθείας εἰρήνης ἀπολαύουσιν. *Et universus hic terrarum orbis, vestræ prudentiæ beneficio, altissimâ Pace perfruitur.* Vide & Aristidem Orat. in Regem, circa finem; nimis enim prolixus est locus, quam ut huc transcribi possit. IX.

Num. *Titi*, cum Inscr. PACI. PERPET. *Pax* sinistro cubito *Columnæ* innixa, ad stabilitatem indicandam, cum *Olea* in sinistra, & *Caduceo* in dextra manu. Sic in alio X.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. PAX. AVGVST. *Pax* cerni- XI.

 tur

tur in sella sedens, sinistra hastam puram, & dextra Oleæ ramum tenens. Nec non in alio

XII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. PAX. AVG. SC. Videre est *Pacem* in Cathedra sedentem, sinistra *Cornu-copiæ*, & dextra *Caduceum* tenentem; ad designandum per *Pacem Augusti*, quam firmam Sella & Cathedra innuunt, omnium rerum affluentiam.

TABVLA LXXIII.

I. Num. *Alexandri Severi*, cum Inscr. PAX. AETERNA. AVG. *Pax* dextra *Oleam*, sinistra hastam puram tenens. Videtur hic Nummus cusus, antequam Alexander ad Bellum Persicum proficisceretur, tum enim per quindecim fere annos Pax per Orbem Romanum erat.

II. Num. *Gallieni*, cum Inscr. PAX. AETERNA. *Pax* festinanter progrediens, cum *Olea* in dextra, & *hasta* in sinistra manu. Celeriter heic incedere videtur fingi, ad designandum, Pacem istis temporibus haud ita firmam, aut stabilem fuisse; sed quamvis in æternum facta videretur, pro nationum levitate facile ruptam iri.

III. Num. *Augusti*, cum Inscr. PAX. Cernitur heic Symbolum *Pacis*, duæ scilicet *Dextræ* junctæ, cum *Caduceo*, & duobus *cornibus Amaltheæ*. quod ex stabili Pace rerum Abundantia oriatur.

IV. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. COS. IIII. Pacis itidem Symbolum, *Dextræ* sc. *junctæ* cum *Caduceo*, & *duabus spicis*, loco cornuum Amaltheæ.

V. Num. *Trajani*, cum Inscr. ABVNDANTIA. Matrona *brachiis* pene *nudis*, dextra *sceptrum* tenens, & *duobus Copiæ cornibus*

bus decussatim positis insidens; omnium rerum *Abundantiam* designans sub Trajani Imperio.

Num. *Elagabali*, cum Inscr. ABVNDANTIA. AVG. *Matrona* dextro pede *Globo* insistens, & ambabus manibus Cornu copiæ inversum tenens, ex quo omnis generis nummos, fluminis instar, profundit. Quo schemate Heliogabalus *Abundantiam suam* indicare vult. Quam prodigus autem & profusus omnibus in rebus fuerit, neminem fugit, qui Vitam ejus apud Lampridium legerit, ubi inter innumeras alias profusiones ipsius immensas, quoque notat: *Naves onustas mersit in portu, magnanimitatis hoc esse dicens.* VI.

Num. *Trajani Decii*, cum Inscr. ABVNDANTIA. AVG. *Abundantia* è Cornucopiæ *aureos* itidem effundens. VII.

Num. *Quintilli*, cum Inscr. UBERITAS AVG. *Matrona*, simili schemate, uti in Nummo Heliogabali, dextro pede *Globo* insistens, & ex Cornucopiæ *Aureos* effundens; *Vbertatem* Aug. designans. VIII.

Num. *Gallieni*, cum Inscr. UBERTAS. AVG. *Ubertas* sinistra *Cornucopiæ* gestans, & dextra aliud *Cornu* inversum, sed ex quo nihil effluit, tenens. IX.

Num. *Domitiani*, cum Inscr. COS. IIII. *Cornucopiæ* in quo discernere licet spicas, uvas, aliosque fructus, ac præterea apicem in medio, quæ acies Vomeris, seu aratri est; cujusmodi Vomer in omnibus fere Cornu-copiæ figuris in Nummis occurrit; sed non semper æque bene à scalptoribus expressum est. Scribit Anton. Augustinus Dialog. II. Antiquitatum, suo tempore inventum fuisse Romæ, ingens æreum Cornu-copiæ, idque à se visum, tractatumque, in quo vomer aperte spectabatur; & postea, Antiquarios diligenter istud in Nummis observasse. X.

Num.

XI. Num. *Hadriani*, cum Inscr. LIBERALITAS. AVG. COS. III. P.P. Matrona è Cornucopiæ *Aureos* effundens, *Liberalitatem* Hadriani designat. Spartianus in ejus Vita: *Ad comprimendam de se famam, congiarium duplex præsens populo dedit; ternis* jam per singulos Aureis *se absente divisis.* Et paullò post. *Pueris ac puellis, quibus etiam Trajanus alimenta detulerat, incrementum LIBERALITATIS adjecit. Senatoribus, qui non vitio suo decoxerant, patrimonium, pro liberorum modo Senatoriæ professionis explevit; ita ut plerisque in diem vitæ suæ dimensum sine dilatione restituerit. Ad Honores explendos, non solum amicis, sed etiam passim aliquantis, multa largitus est. Feminas nonnullas ad sustentandam vitam sumptibus juvit.*

XII. Num. *Antonini Pii*, LIBeralitas III. Imp. *Antoninus* super Tabulatum elevatum in Sella Curuli sedens, & ante eum *Matrona* è Cornu copiæ *Aureos* effundens, in sinum hominis per gradus appositos adscendentis. Schema *Congiarii* ab Antonino populo dati. Jul. Capitolinus: *Congiarium militibus ac populo de proprio dedit, & ea quæ pater promiserat.* Et paullò post: *Congiarium populo dedit; militibus donativum addidit.* Antonini tamen Prudentiam & Moderationem in spectaculis exhibendis, & congiariis largiendis laudat Marcus Aurelius Imp. lib. I. τῶν εἰς ἑαυτὸν, § 16. ubi inter plurima alia, quæ à Patre acceperit, etiam recenset, Καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἔν τε θεωριῶν ἐπιτελέσει, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς τοιούτοις. *Et prudentiam & Moderationem in spectaculis exhibendis, fabricis exstruendis, congiariis dandis, aliisque istiusmodi rebus.*

TABVLA LXXIV.

Num. *Philipporum*, *Patris* & *Filii*, cum Inscr. LIBERALITAS. AVGG. III. Imperatores *Philippi* ambo, uterque cum sceptro eburneo, cui *Aquila* imposita, in sellis Curulibus sedentes, ob Consulatum, quem tunc ambo gerebant; in quo Consulatu *Liberalitas* ista, cujus Inscriptio meminit, à Philippo præstita. Jul. Capitolinus in Gordiano III. *Omnia hæc* (quæ Gordianus tertius coegerat) *Philippus exhibuit Sæcularibus Ludis*, *& Muneribus*, *atque Circensibus*, *cum millesimum ab Urbe condita annum in Consulatu suo*, *& filii sui celebravit.* I.

Num. *Commodi* cum Inscr. TR. P. VIII. IMP. III. COS. III. P.P. & infra LIBERAL. V. Sedet in Curuli heic Imp. *Commodus* in Tribunali erecto, seu suggesto altiore, quo gradibus adscenditur; ante eum in eodem suggestu adstat Matrona sinistra Cornucopiæ, dextra *Tesseram* tenens, & quasi distribuens, illamque homo per gradus illos adscendens recipit. Sic enim Tesseræ frumentariæ, vel Nummariæ in Tribunalibus, aut suggestis ad hoc speciatim erectis, per gradus adscendentibus singulis distribui solebant; quibus inscriptum, quantum cuique largiendum. De hac Commodi *Liberalitate* Æl. Lampridius: *Congiarium dedit populo*, *singulis denarios septingentos vicenos quinos*; *circa alios omnes parcissimus fuit*, *quod luxuriæ sumptibus ærarium minuerat.* II.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. MVNIFICENTIA. AVG. P.M. TR. P. VIII. IMP. VI. COS. IIII. Cernitur heic *Elephas reticulatus*, sive lorica indutus, ad *Munificentiam* Commodi in ludis exhibendis indicandam. Sic in Nummis Antonini Pii, & Sept. Severi, itidem videre est Elephantem reticu- III.

ticulatum expressum, cum Inscr. MVNIFICENTIA AVG. De Antonino Pio scribit J. Capitolinus : *Ad indulgentias pronissimus fuit. Edita munera, in quibus Elephantos, & corocottas, & strepsicerotas, crocodilos etiam atque hippopotamos, & omnia ex toto Orbe terrarum cum tigridibus exhibuit, centum etiam leones una missione edidit.* De Severi Munificentia in Ludis Xiphilinus ex Dione Cassio : lib. LXXV. Ἐγένοντο δὲ καὶ θέαι τοιαῦται παντοδαπαί, ἐπί τε τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ Σεβήρου, καὶ ἐπὶ τῇ δεκετηρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ταῖς νίκαις. ἐν ταύταις ταῖς θέαις καὶ σύες τοῦ Πλαυτιανοῦ ἑξήκοντα ἄγριοι ἐπάλαισαν ἀλλήλοις ὑπὸ παραγγέλματος. ἐσφάγησαν δὲ ἄλλα τε πολλὰ θηρία, καὶ κροκότας. *Tum edita sunt varia spectacula propter reditum Severi, & decennium principatus ejus, ac Victorias. in quibus spectaculis apri sexaginta Plautiani ex præcepto inter se colluctati sunt; cæsæque sunt aliæ permultæ bestiæ atque inprimis Elephas, & Crocota.* Idem de Spectaculis Commodi inter alia lib. LXXII. scribit: Ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ταῦτ' ἐγένετο. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις τοτὲ μὲν βοτᾷ, κάτω ἐς τὸ τοῦ κύκλου ἔδαφος καταβαίνων ἄνωθεν, ὅσα ἐπλησίαζε, τὰ δὲ καὶ προσαγόμενα, ἢ καὶ ἐν δικτύοις αὐτῷ προσφερόμενα, κατέκοπτε, καὶ τίγριν ἔσφαξεν, ἵππον τε ποτάμιον καὶ ἐλέφαντα. *His igitur rebus primo die confectis, reliquis diebus descendit de superiore loco in solum theatri, altilesque bestias, quæcunque propius accederent, aut ad eum adductæ, vel in retibus ablatæ essent, occidit; tigrimque, & equum fluviatilem, & Elephantum interfecit.* Videantur porro Lampridius & Herodianus.

IV. Num. *Nervæ*, cum Inscr. CONGIAR. P. R. S. C. Schema *Congiarii* à Nerva cum Imperium adiret, Populo dati. Sedet heic quoque Nerva in Tabulato elevato, in sella Curuli, & ante eum alia figura sedens tesseras distribuit adscendentibus per gradus;

dus; adstant præterea duæ figuræ in suggestu, quarum altera sinistrâ hastam, dextrâ *Congium*; altera verò dextrâ *Tesseram* tenet. Hujus Congiarii à Nerva dati, nusquam nobis Memoria, præterquam in hoc Nummo, conservata est.

Num. *Neronis*, cum Inscr. CONG. II. DAT. POP. S.C. *Nero* sellæ Curuli in Tribunali erecto insidens, in quo præterea duæ figuræ adstant; Infra verò ante Tribunal adstat figura *Tesseras* distribuens, quas alia figura sinu togæ excipit. De Congiario Neronis Tacitus Annal. lib. XIII. *Plebei congiarium quadringeni nummi viritim dati, & sestertium quadringenties ærario illatum est, ad retinendam populi fidem.* Huc etiam faciunt, quæ habet Suetonius in Vita, Cap. XI. ubi de Ludis pro æternitate Imperii à Nerone celebratis agens, inter alia notat: *Sparsa & populo missilia omnium rerum per dies singula quotidie millia. Avium cujusque generis multiplex penus, tesseræ frumentariæ, vestis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, jumenta, atque etiam mansuetæ feræ: novissimè naves, insulæ, agri.* Nec non Xiphilinus ex Dionis lib. LXI. Πάντα μὲν γὰρ τὰ πολυτελέστατα ἃ ἄνθρωποι ἐσθίουσι, πάντα δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ τιμιώτατα, ἵππους, ἀνδράποδα, ζεύγη, χρυσίον, ἀργύριον, ἐσθῆτα ποικίλην ἐδίδου διὰ συμβόλων. σφαίρια γὰρ μικρὰ γεγραμμένα ὡς ἕκαστα αὐτῶν τὸ ἔχοντα, εἰς τὸν ὅμιλον ἐρρίπτει, καὶ ἐδίδοτο ὅ, τι τὶς δι' ἐκείνων ἥρπασεν. *Etenim magnificentissima quæque & lautissima, quibus homines vescuntur, cæteraque omnia pretiosissima, equos, mancipia, vehicula, aurum, argentum, vestem diversi generis per tesseras quasdam dabat. Iaciebat enim ad plebem parvos globos, quorum singuli aliquid eorum inscriptum continebant, & ut quisque tesseram collegerat, ita ei dabatur.*

Num. *Titi*, cum Inscr. CONGIAR. TER. P.R. IMP. DAT. SC. Imp. *Titus* similiter in Tabulato sedens, & per

 tesse-

tesseras, adscendentibus per gradus, *Congiarium* plebi distribuens. De Spectaculis, & Congiariis à Tito Imp. in dedicatione Amphitheatri datis Dio Cassius lib. LXVI. Ταῦτα μὲν ἐς ὄψιν ἤκοντα καὶ ἐφ' ἑκατὸν ἡμέρας ἐγένετο· παρέχε δέ τινα καὶ ἐς ὠφέλειαν φέροντα αὐτοῖς· σφαίρια γὰρ ξύλινα μικρὰ ἄνωθεν ἐς τὸ θέατρον ἔρριπτει, σύμβολον ἔχοντα, τὸ μὲν ἐδωδίμου τινὸς, τὸ δὲ ἐσθῆτος, τὸ δὲ ἀργυροῦ σκεύους, ἄλλο χρυσοῦ, ἵππων, ὑποζυγίων, βοσκημάτων, ἀνδραπόδων· ἃ ἁρπάσαντάς τινας ἔδει πρὸς τοὺς δοτῆρας αὐτῶν ἀπενεγκεῖν, καὶ λαβεῖν τὸ ἐπιγεγραμμένον. *Fuere per centum dies spectacula ejus generis. Sed & plebi utile fuit, quod Titus parvos Globos ligneos de superiore loco jaceret in theatrum, qui tesseram continebant alicujus esculenti, vestisve, aut vasis argentei, aut aurei, equorumque, & jumentorum, & pecudum, ac mancipiorum. Quos globos qui rapuisset, attulissetque ad dispensatores Titi, quod inscriptum erat, consequebatur.* Hæc iisdem fere verbis leguntur apud Zonaram Annalium Tomo II. in Tito.

VII. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. LIBERALITAS. AVG. *Matrona*, dextra *Tabellam*, ut volunt, quadratam, cum notis, punctisvé inscriptis; sinistra *Cornu-copiæ* tenens, *Liberalitatem* Imperatoris designans. Ant. Augustinus Dialog. II. Antiquit. hanc figuram accipit, pro lignea *Liberalitatis* statua, quam eo die spectandam, proponebant. Tabellam *quadratam* notis aut punctis distinctam, quidam pro Tessera accipiunt. Dio tamen tesseras, ut modo vidimus, *σφαίρια*, *globos*, appellat; non quod corpuscula fuerint undique globosa, sed plana & lata, nummorum instar, rotunda circumferentia terminata, quibus inscriptum erat, quantum, & quid unicuique largiendum. Cujusmodi rotundæ tesseræ, ex ebore factæ, ac numerorum notis insignitæ, hodièque in Antiquariorum Cimeliarchiis videre est; utplurimum autem tesseræ istæ ligneæ erant, aliquando quadratæ; aliquando longiores, quam

quam latiores. Quod verò Tabellam quadratam heic referre videtur, forsan est Mensuræ genus, qua frumentum admetiebatur.

Num. *Anton. Caracallæ*, cum Inscr. LIB. AVGG. Sedet VIII.
heic in Tabulato erecto *Severus* Imp. cum filiis suis *Geta*, & *Caracalla*, Congiarium populo distribuens; ad Tabulatum, sive suggestum appositi sunt gradus, per quos adscendens tesseram recipit. Spartianus in Severo: *Profectus deinde ad bellum Parthicum est; edito gladiatorio munere & Congiario populo dato.* Herodianus lib. III. Histor. de Severo: Θυσίας τε καὶ ἑορτὰς, θέας τε καὶ πανηγύρεις τῷ δήμῳ παρέσχε. νομάς τε μεγαλόφρονας ἐπιδοὺς, καὶ θέας τελέσας ἐπινικίους. *Sacrificia quidem festosque dies, & spectacula, ac celebritates populo indulsit, magnoque dato Congiario, & ludos pro victoria celebravit.* Cæterum ex hujusmodi gradibus, quos heic & in aliis Nummis erectos ad Tribunal, aut suggestum videmus, unde Largitiones istæ fiunt, omnino manifestum est, ut ab aliis, H. Valesio ad Ammianum, Jac. Gothofredo ad Cod. Theodos. ac post hos, ab Illustri E. Spanhemio Dissert. IX. de Præst. & Usu Numism. jam notatum, lapsum esse τὸν πάνυ Salmasium, ad Historiam Augustam, dum in Amphitheatri gradibus, omnes illas argenti & tesserarum largitiones, & postea etiam panum divisiones factas existimat; ac de iis interpretatur Inscriptionem antiquam, QVAE DIVISÆ SVNT POPVLO PER GRADVS, & Locutiones satis frequentes in Codice Theodosiano, *de Gradibus*, in *Gradibus*, & *Gradibus Panem distribuere.* Ex hisce enim, aliisque similibus Nummis satis constare potest, Locutiones istas *per Gradus*, aut *Panum Gradilium*, non alio respicere, quam ad Gradus erectos ante Tribunal, à quibus Tesseræ nummariæ, aut frumentariæ, ac postea id genus Panes quoque dividebantur. Optime vero idem Spanhemius ibidem contra Jac. Gothofredum ad Cod.

Theodos. Tom. V. pag. 240. animadvertit, haud proinde tamen hujusmodi Nummos explicandos de *Panum* illorum *Gradilium* dispensatione, seu *Annonis Civicis*. Cum illæ *Annonæ* seu *Panes Civiles* quotidie distribui solerent, Nummi vero isti, similesque ad extraordinarias Imperatorum Largitiones pertineant; quas nempe in publicis festivitatibus Imperatores Populo aut militibus erogabant.

IX. Num. *Nervæ*, cum Inscr. PLEBEI. VRBANÆ. FRVMENTO. CONSTITVTO. Cernitur heic *Modius* cum *Annonæ Spicis*, ad designandam forte extraordinariam quandam Largitionem Urbi à Nerva factam; cujus rei tamen nullus alius, quam hic Nummus Index; vel potius Inscriptio indicare videtur, certam & stabilem frumenti divisionem; qualis menstrua Principum Liberalitate Romæ constituta erat, cujus fidem, observante τῷ πάνυ E. Spanhemio, inter alios facit Philo Legatione ad Cajum, de Augusto: οὐ μὴν ἀλλὰ κἀν ταῖς μηνιαίοις τῆς πατρίδος διανομαῖς, ἀργύριον ἢ σῖτον ἐν μέρει παντὸς τοῦ δήμου λαμβάνοντος, οὐδέ ποτε τοὺς Ἰουδαίους ἠλάττωσε τῆς χάριτος. &c. *Domi quoque quoties menstruas pecuniæ frumentique distributiones populus acciperet, Iudæorum rationem haberi voluit* &c.

X. Num. *Vespasiani*, cum Inscr. IMP. XIX. *Modius frumentarius*, cum *Spicis*, &, ut videtur, *Panibus* ordine aggestis. Vespasiani rei frumentariæ curam indicans.

XI. Num. HADRIANI, cum Inscr. ANNONA. AVG. *Modius* itidem cum *Spicis*, Hadriani diligentiam in Annona procuranda designans. Spartianus in ejus Vita: *Fuerunt ejus temporibus fames, pestilentia & terræ motus, quæ omnia, quantum potuit, procuravit.* &c.

Num. *Augusti*, cum Inscr. AVGVSTVS. Fasciculus *Spicarum*, haud dubie ad frumenti divisionem ab Augusto factam, ejusque studium in Annona procuranda pertinet. Suetonius in ejus Vita, cap. XL. *Populi recensum vicatim egit: ac ne plebs frumentationum caussa frequentius à negotiis avocaretur, ter in annum quaternûm mensium tesseras dare destinavit: sed desideranti consuetudinem veterem concessit rursus, ut sui cujusque mensis acciperet.* Et cap. seq. *Frumentum quoque in Annonæ difficultatibus sæpe levissimo, interdum nullo pretio, viritim admensus est.* Ipse Augustus in Breviario Imperii Ancyræ reperto: CONSVL. VNDECIMVM. DVODECIM. FRVMENTATIONES. FRVMENTO. PRIVATIM. COEMPTO. EMENSVS. SVM. Et Mox: CONSVL. TERTIVM. DECIMVM. SEXAGENOS. DENARIOS. PLEBI. QVAE. TVM. FRVMENTVM. PVBLICVM. ACCEPIT. DEDI. XII.

TABVLA LXXV.

Num. *Vespasiani*, cum Inscr. ANNONA AVGVSTI. I. S C. *Matrona* culta, dextra *Icunculam* quandam cum hasta in altera manu, sinistrâ verò *Cornu-copiæ* tenens; ante eam adstat *Modius* cum *Spicis*; à tergo alterum adest *Cornu-copiæ*, & præterea quid, quod alii *Navem*, alii verò *aratri stivam* esse volunt. Si Navis sit, tunc referre videtur Annonæ procurationem istam à Vespasiano institutam, de qua scribit Tacitus Hist. Lib. IV. cap. LII. *Tum Vespasianus celerrimas navium frumento onustas sævo adhuc mari committit: quippe tanto discrimine Vrbs nutabat, ut decem non amplius dierum frumentum in horreis fuerit, cum à Vespasiano naves subvenere.*

II. Num. *Treboniani Galli*, cum Inscr. ANNONA AVGG. *Matrona* dextra *Navis gubernaculum* globo impositum tenens, *Annonam Augg.* designans; aut quod frumentum navibus advectum fuerit, aut quod Annonæ Procuratio & Abundantia Imperium stabiliat, & conservet.

III. Num. *Nervæ*, cum Inscr. ANNONA AVGVST. Sedet heic *Annona* tranquillo & securo habitu, sinistro scilicet cubito sellæ innixa, & dextra *spicas* cum *papavere*, quod Cereri sacrum supra ad Tab. LI. Num. IV. dictum, tenens; adstat & *Modius* cum spicis.

IV. Num. *Titi Vesp.* cum Inscr. ANNONA AVG. S. C. Sedet heic itidem *Annona*, sinistro cubito cathedræ innixa, ad tranquillum & securum ejus statum indicandum, dextra *Mensuram frumentariam* tenens.

V. Num. *Trajani*, cum Inscr. COS. V. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO. PRINC. & infra: ALIM. ITAL. Imp. *Trajanus* togatus, *pueris* quibusdam *spicas* porrigens. Pertinet enim hic Nummus ad *Alimentarios pueros* à Trajano per Italiam institutos. Sic in alio

VI. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. & infra: ALIM. ITAL. Cernitur *Matrona* sinistra, qua *Cornu-copiæ* tenet, vestis laciniam expansam, protectionis quasi symbolum, sustinens, & dextra *puero* adstanti spicas præbens. Rem ipsam tangit Xiphilinus ex Dione: Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην εἰσελθὼν, πολλὰ ἐποίει πρός τε διόρθωσιν τῶν κοινῶν, καὶ πρὸς χάριν τῶν ἀγαθῶν· ἐκείνων τε διαφερόντως ἐπιμελούμενος, ὡς καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς τὴν τῶν παίδων τροφὴν πολλὰ χαρίσασθαι, καὶ τούτους εὐεργετῶν. *Postquam Romam venit, multa*

fecit

fecit ad emendandum corrigendumque ſtatum Reipublicæ, atque in gratiam bonorum; ac Reipublicæ curam imprimis geſſit. Nam Civitatibus Italiæ multa largitus eſt ad educationem liberorum, in quas magna beneficia contulit. Plinius in Panegyrico: cap. XXVII. *Quocirca nihil magis in tua tota Liberalitate laudaverim, quam quod congiarium das de tuo, ALIMENTA de tuo;* & antea cap. XXVI. *Vt jam inde ab infantia parentem publicum munere educationis experirentur; Creſcerent de tuo, qui creſcerent tibi, ALIMENTISQVE tuis ad ſtipendia tua pervenirent; tantumque omnes uni tibi, quantum parentibus ſuis quiſque, deberent.* Et paullò pòſt: *Hæc prima parvulorum civium vox aures tuas imbuit, quibus tu daturus ALIMENTA, hoc maximum præſtitiſti, ne rogarent.* Meminit & Spartianus in Hadriano, qui Trajani exemplum ſecutus: *Pueris ac puellis, quibus etiam Trajanus ALIMENTA detulerat, incrementum liberalitatis adjecit.* Hinc Inſcriptio antiqua apud Gruterum pag. M. LXXXIIII. n. 7.

IMP. NERVÆ. TRAIAN. AVG.
GERM. P. MAX. TRIB.
POTEST. COS. IIII. P.P.
NOMINE. PVERORVM
PVELLARVMQVE
VLPIANORVM
EX S.C. P.

VII. *.

Num. *Antonini Pii*, cum Inſcr. INDVLGENTIA. AVG. VIII. COS. IIII. S.C. *Matrona* in Cathedra ſedens, ſiniſtrâ haſtam tenens, dextrâ protenſâ. *Indulgentiam Antonini Pii* deſignans. Jul. Capitolinus de Eo: *Ad Indulgentias proniſsimus fuit.*

IX. Num. *Postumi*, cum Inscr. INDVLG. PIA. POSTVMI. AVG. Imp. *Postumus* togatus, & laureatus, in sella Curuli sedens, hominem in genua prolapsum, & *Indulgentiam* ejus implorantem, dextra protensa surgere jubet. Sive per *Indulgentiam*, heic tributorum remissionem à Postumo Gallis præstitam, intelligere debeamus, uti in Nummo Severi, cujus supra Tab. XLVIII. facta mentio INDVLGENTIA. AVG. IN. CARTH. sive Nummus designet singularem Criminum remissionem, & gratiam à Postumo factam.

X. Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. RELIG. AVG. IMP. II. COS. III. S C. *Mercurius* cum galero alato in capite, sinistra *Caduceum*, & dextra *pateram* tenens; *Religionem* M. Aurelii designans, uti Inscriptio docet. Verum, cur Mercurius heic pro Religione positus? An propterea, ut quidam volunt, quod Mercurius sacrificia & Deorum cultus instituerit? Sic enim Diodorus Siculus lib. I. de Mercurio : ὑπὸ γὰρ τούτου πρῶτον μὲν &c. τήν τε εὕρεσιν τῶν γραμμάτων γενέσθαι, καὶ τὰ περὶ τὰς τῶν θεῶν τιμὰς καὶ θυσίας διαταχθῆναι. *Hic enim primus &c. Literas invenit, Deorum cultus, & sacrificia ordinavit.* An vero, quod M. Aurelius Mercurium summa veneratione præ aliis Diis prosecutus sit? An denique, quod *Mercurius*, tanquam *Medicurrius*, mortalium Vota, precesque non tantum ad superos, sed etiam ad inferos deos perferat; quomodo Imperator indicare voluerit, secundum interioris Philosophiæ placita, cultum religiosum nullum esse alium, quam qui in animo consistit; quando scilicet Vota precesque mente conceptæ, devota ac pia meditatione Diis offeruntur, quarum internuncius Mercurius est. Sic in alio

XI. Num. *Ejusdem* Imp. cum Inscr. IMP. VI. COS. III. S C. & infra, RELIG. AVG. Cernitur *Templum*, in cujus medio adstat Deus, cui dicatum est. Hunc etiam volunt esse *Mercurium*, propter

propter rationes modo indicatas, aut similes, nisi quis meliores in medium adducere queat.

Num. *Decii, filii*, cum Inscr. PIETAS. AVGG. *Mercurius* itidem cum galero soluto in capite, cætera nudus, nisi quod Ephebica chlamide sinistrum habeat tectum humerum; sinistra *Caduceum* & dextra *Marsupium* ferens. De Marsupio Mercurii quædam in præcedentibus notata, quibus adde sis Suidam in Ἑρμῆ, ubi inter alia scribit: λέγουσι δὲ αὐτὸν καὶ τοῦ κέρδους αἴτιον, καὶ τῶν ἐμπορίων ἔφορον. ὅθεν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἱστῶσι βαστάζον μάρσυπον. *Ipsum etiam quæstus auctorem & mercaturæ inspectorem dicunt. Quamobrem ipsius statuam statuunt gestantem marsupium.* Hinc quoque Gregorius Nazianzenus Orat. I. contra Julianum Imp. Edition. Savilianæ pag. 77. πῶς οὖν ὁ Κερδῷος αὐτοῖς σταθήσεται, καὶ τὸ Σακέλλιον περιβληθήσεται, καὶ ἡ κλεπτικὴ δύναμις τοῦ Θεοῦ τιμηθήσεται; &c. XII.

TABVLA LXXVI.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. PIETAS AVG. *Matrona* modesto cultu, stans ante *Aram* manibus expansis, *Pietatem* Hadriani Imp. indicans. I.

Num. *Valeriani Salonini*, cum Inscr. PIETAS AVG. Cernuntur heic varia Sacerdotalia instrumenta. *Lituus* scilicet, *Secespita*, *Vrceolus*, *Simpulum* sive *Simpuvium*, & *Aspergillum*; quorum omnium quæ fuerit forma ex hoc Nummo apparet; Usum autem in Sacris quem habuerint notabimus ad Tabulam XC. Heic *Pietatem* Valeriani Salonini designant in adeundo Imperio. Moris quippe erat hujusmodi Sacrorum Instrumenta in Nummis signare au- II.

re auſpiciis novi Imperatoris, aut Cæſaris; ut ſcilicet viderentur Imperium à rerum divinarum cura auſpicari. Sic in

III. Num. *Ant. Caracallæ*, cum Inſcr. DESTITATO IMPERATori. Expreſſæ ſunt hujuſmodi Sacrorum Inſtrumenta, *Lituus*, *Apex*, *Ara cornuta*, & *Simpuvium*, *Deſtinato Imperatori* dedicata.

IV. Num. *Druſi*, cum Inſcr. PIETAS. *Caput muliebre* vittatum, & velatum, quia Sacrificantes olim velati, uti ſatis notum ex Virgilio, Macrobio, Servio, Plutarcho, aliiſque.

V. Num. *A. Hirtii* cum Inſcr. PIETAS. *Caput muliebre*, elegans, comatum, cum inauribus, & monili circa collum. *Pietatis* effigiem referens. Sic in

VI. Num. *Iul. Cæſaris* ſine Inſcriptione quidem, ſed in quo *Pietatis* effigies expreſſa per Caput Muliebre cum vitta, & *Ciconia*, quæ *Pietaticultrix* vocatur à Petronio, ob admirandam ſcilicet Pietatem, qua Parentes ſuos in ſenectute vehere & alere creditur. qua de re præter alios S. Epiphanius in Phyſiologo cap. XXV. τὸ γὰρ ὄρνεον τοῦτο τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ εὐσεβείᾳ θαυμασίᾳ γηροβόσκει. *Hæc enim avis patrem & matrem admiranda pietate in ſenectute alit.* Ambroſius in Hexam. lib. V. cap. XVI. *Aves non erubeſcunt reverendi ſenis membra portare, eſt enim vectura pietatis. quod eo uſque frequenti teſtificatione percrebuit, ut congruæ remunerationis invenerit mercedem. Nam Romanorum uſu PIA AVIS vocatur; & quod vix uni Imperatori Conſulto Senatus delatum dicitur, hoc iſtæ aves in commune meruerunt.*

VII. Num. *Luc. Antonii*, Marci Triumviri fratris, cum Inſcript. PIETAS. COS. Imago *Pietatis*, dextra *Navis gubernaculum*, & ſiniſtra *Cornu-copiæ* tenens; ante pedes adſtat *Ciconia* Pietatis Symbolum,

bolum, ut modo dictum. Qua de re Philo Judæus lib. de Decalogo ita quoque ſcribit: Τῶν πελαργῶν οἱ μὲν γηραιοὶ καταμένουσιν ἐν ταῖς νεοττιαῖς, ἀδυνατοῦντες ἵπτασθαι· οἱ δὲ τούτων παῖδες, ὀλίγου δέω φάναι, γῆν καὶ θάλατταν ἐπιπετόμενοι, πανταχόθεν ἐκπορίζουσι τοῖς γονεῦσι τὰ ἐπιτήδεια· καὶ οἱ μὲν ἀξίως τῆς ἡλικίας ἠρεμοῦντες, ἐν ἀφθονίᾳ διατελοῦσι τῇ πάσῃ τρυφῶντες· οἱ δὲ τὰς εἰς τὸν πορισμὸν κακοπαθείας ἐπελαφρίζόμενοι, τῷ εὐσεβεῖν καὶ τῷ προσδοκᾶν ἐν γήρᾳ τὰ αὐτὰ πείσεσθαι ὑπὸ τῶν ἐγγόνων ἀναγκαῖον ὄφλημα ἀντεκτίνουσιν ἐν καιρῷ. &c. *Ciconiæ ſenes impotes volandi, nido ſe continent: ex his prognatæ terra marique volitant, & cibos parentibus adferunt. Sic illi, ut earum ætate dignum eſt, quiete fruuntur & copia: juniores vero laborem comportandi ſolantur Pietate, & ſpe recipiendæ in ſenectute gratiæ, debitum perſolventes interim quod tempus poſtulat.* &c.

Num. Ejuſdem *Luc. Antonii* cum Inſcr. PIETAS. COS. VIII.
Pietas itidem ſub matronæ ſpecie, tenens dextra *Arulam* accenſam, ſiniſtra verò *Cornucopiæ*, cui duæ *Ciconiæ* inſident. De Ciconiarum Pietate in parentes Baſilius Magnus in Hexaem Homil. VIII. inter alia hæc habet: Ἡ δὲ περὶ τοὺς γηράσαντας τῶν πελαργῶν πρόνοια ἐξήρκει τοὺς παῖδας ἡμῶν εἰ προσέχειν ἐβούλοντο, φιλοπάτορας καταστῆσαι. *Pietas autem & obſequium ciconiarum erga ſuos ſenio confectos parentes, ſatis profecto liberos noſtros benevolos atque obſervantiſſimos efficere poteſt, modo mentem adhibere velint.* Mox ſubjicit: Ἐκεῖνοι τὸν πατέρα ὑπὸ τοῦ γήρως περιῤῥυήσαντα περιστάντες ἐν κύκλῳ τοῖς οἰκείοις πτεροῖς διαθάλπουσι, καὶ τὰς τροφὰς ἀφθόνως παρασκευάζοντες, τὴν δυνατὴν καὶ ἐν τῇ πτήσει παρέχονται βοήθειαν, ἠρέμα τῷ πτερῷ κουφίζοντες ἑκατέρωθεν. καὶ οὕτω τοῦτο παρὰ πᾶσι διαβεβόηται ὥστε ἤδη τινὲς

τὴν τῶν εὐεργετημάτων ἀντίδοσιν ἀντιπελάργωσιν ὀνομάζουσι. *Illæ genitorem per senium defluxu pennarum degravescentem, suismet pennis circumdatum fovent, & abundè victum lauteque subministrantes, subsidium etiam ei quoad fieri potest, in ipso volatu præstant, sensim utrinque suis eum sublevantes alis. Idque adeo divulgatum est, adeoque notum, ut quidam harum ipsarum alitum nomine vicariam gratiæ redditionem appellent* ἀντιπελάργωσιν.

IX. Num. *I. Cæsaris*, cum Inscr. CAESAR. *Æneas*, patrem *Anchisen*, & *Palladium* ex incendio Trojæ ferens. Ovidius lib. IV. Fastorum:

Hinc satus Æneas, PIETAS spectata per ignes
Sacra, Patremque humeris, altera sacra, tulit.

Idem lib. XIII. Metamorph.

—— Sacra, & sacra altera, Patrem
Fert humeris, venerabile onus, Cythereius heros.

A Julio Cæsare autem Æneas, ut Pietatis in Parentem Symbolum, in Nummis expressus, utpote qui gentis Juliæ originem ab eo deducere voluerit.

X. Num. *Sexti Pompeii*, cum Inscr. PRÆF. CLAS. ET ORÆ MARIT. EX. SC. In hoc Nummo quoque à Sexto Pompeio, Magni filio, qui *Pius* vocari voluit, *Pietatis* Symbolum expressum est, fratrum nimirum Catanensium, *Amphinomi* & *Anapii*, qui cum incendio montis Ætnæ, Catana, Urbs Siciliæ, igneo rivo oppressa esset, per medias flammas parentes suos humeris exportarunt. Qua de re præter alios Solinus cap. XI. *Inter Catanam*, inquit, *& Syracusas certamen est de illustrium fratrum memoria: quorum nomina sibi diversæ partes adaptant. Si Catanenseis audiamus, Anapius fuit & Amphinomus; si quod malunt Syra-*

Syracusæ, *Emantium putabimus & Critonem. Catanensis tamen regio causam dedit facto. in quam cum se incendia Ætnæ protulissent, juvenes duo sublatos parentes evexerunt inter flammas illæsi ignibus. Horum memoria ita posteritas munerata est, ut sepulchri locus nominaretur CAMPUS PIORUM.* Elegantissime hanc historiam describit Corn. Severus in Ætna, ubi inter alia hæc habet:

Amphinomus, fraterque pari sub munere fortes,
Cum jam vicinis streperent incendia tectis,
Adspiciunt pigrumque patrem, matremque senemque,
Eheu defessos posuisse in limine membra.
Parcite avara manus diteis attollere prædas;
Illis divitiæ solæ materque paterque,
Hanc rapiunt prædam: mediumque exire per ignem,
Ipso dante fidem properant. &c.

Vid. Val. Maximus lib. V. cap. IV. Strabo lib. VI. Pausanias in Phocicis, Silius Italicus lib. XIV. De *Præfectura* porro *Classis & Oræ Maritimæ*, cujus meminit inscriptio, Sexto Pompeio à Senatu delata videndi Velleius Paterculus lib. II. item Appianus Alexandrinus Bellor. Civil. lib. IV. & Dion Cassius lib. XLVI. Intermedia figura cum Tridente in dextra manu, altero pede navi imposito, Neptunum repræsentat, cujus filius, Sextus dici voluit, uti notatum ad Num. VIII. Tab. XXXVI.

Num. *Gentis Herenniæ*, cum Inscr. M. HERENNI. *Pietatis* itidem Symbolum, Æneas Anchisem humeris ferens, ut quidem Fulvius putat; sed qui Nummum diligentius inspexerit, figuram illam humeris sublatam ex mammâ detectâ, & facie, facile agnoscit mulierem esse; ideoque potius ad alterum fratrum Catanensium, de quibus præcedenti Nummo, hoc exemplum referendum videtur. XI.

Num.

XII. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. P. TR. P. COS. III. S.C. *Æneas Anchisem* cum *Penatibus* humeris ferens, & parvus *Iulus* ad manum sequens. Æneas apud Virgilium lib. II.

Ergo age, chare pater, cervici imponere nostræ:
Ipse subibo humeris, nec me labor iste gravabit.
Quo res cunque cadent, unum & commune periclum,
Vna salus ambobus erit: mihi parvus Iulus
Sit comes. &c.

Et mox:

Tu genitor cape sacra manu, Patriosque Penates:
Me, bello è tanto digressum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.
Hæc fatus, latos humeros, subjectaque colla
Veste super, fulvique insternor pelle leonis,
Succedoque oneri, dextræ se parvus Iulus
Implicuit, sequiturque patrem non passibus æquis.

Melior huic Nummo præ hisce Virgilii verbis, Commentarius dari nequit, adeo graphice singula expressa.

TABVLA LXXVII.

I. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. PIETATI. AVG. COS. IIII. *Pietas* Orbem terrarum dextra tenens propter Imperium, & sinistro brachio *infantem nudum* ferens, adstantibus duobus aliis vestibus indutis. Indicatur Pietas Antonini ob institutos Pueros, Puellasque Alimentarios. Horum meminit Inscriptio Antiqua apud Gruterum pag. MXXII. n. 6.

T. AE-

T. AELI. HADRIANI
ANTONINI. AVG
PII. PONT. MAX
TRIB. POT. XIII
IMP. II. COS. IIII. PP
FILIO
PVERI. ET. PVELLAE
ALIMENTARI

Et alia ibidem n. 7.

DIVO
ANTONINO
AVG. PIO
ALIMENTARI

Num. *M. Aurelii*, cum Inſcr. PIETAS. AVGG. SC. *Pietas* velata ſedens, & dextra haſtam puram tenens, ſiniſtra protenſa ſuper caput trium puerorum nudorum adſtantium. Pertinet Nummus ad *Pietatem Auguſtorum M. Aurelii* ſcilicet & *L. Veri*, quâ Alimenta pueris puelliſque conſtituerunt. J. Capitolinus in Marco: *Ob hanc Conjunctionem pueros & puellas novorum hominum frumentariæ perceptioni adſcribi præceperunt.* Paullò poſt etiam idem Capitolinus de Marco ſcribit: *De Alimentis publicis multa prudenter invenit.* II.

Num. *Domitiæ*, uxoris Domitiani Imp. cum Inſcr. PIETAS. AVGVST. *Domitia*, Pietatis habitu, velata ſedens, cum haſta pura in ſiniſtra manu, & dextra impoſitâ humeris Filii adſtantis. Videtur deſignari *Pietas*, quam Domitia in Cæſare filio educando & tutando adhibuit. III.

Num. *Matidiæ*, neptis Trajani Imp. ex ſorore Marciana, cum IV.

Inscr. PIETAS. AVGVST. *Pietas*, vel potius *Matidia* ipsa sub ejus habitu, stans, & duabus puellis hinc inde adstantibus manus imponens. Indicatur Pietas, qua binas filias *Sabinam* & *Matidiam* Juniorem, (de quibus vide quæ habet M. Velserus in Notis ad Monumenta August. Vindelic. p. 229.) educavit.

V. Num. *Galbæ*, cum Inscr. PIETATI. AVGVSTI. Imp. *Galba*, laureatus & togatus, in Curuli sedens, sinistra Orbem terrarum ad Imperium designandum tenet, & dextram protensam capiti Juvenis adstantis, forte *Pisonis* à se in filium adoptati, imponit; adeo ut heic significetur Galbæ in adoptando Pietas. Sunt etiam qui putent, indicari pueros Alimentarios à Galba institutos. Qua de re tamen altum silentium apud Auctores.

VI. Num. *Commodi*, cum Inscr. PIETATI SENATVS, & infra: COS.V. P.P. *Senatus*, qui pingebatur, ut Vir grandævus, veste purpurea, & corona ornatus, ut supra ex Xiphilino audivimus, cum Imperatore Commodo dextras jungit, in signum Fidei: Nummus forte cusus, in memoriam ejus, quando à Senatu *Pii* cognomen Commodo datum. Æl. Lampridius in Vita: *Inter hæc Commodus, Senatu semet vidente, cum adulterum matris Consulem designasset, appellatus est PIVS.* &c.

VII. Num. *Caji Caligulæ*, cum Inscr. C. CAESAR. DIVI. AVG. PRON. AVG. P.M. TR. P.III. P.P. & infra: PIETAS. Sedet heic *Pietas* Deæ instar, velato capite, dextera pateram tenens; à tergo adstat figura pueri aut puellæ seminuda. Designat Pietatem Caji in dedicando Templo D. Augusti, quod in altera hujus Nummi parte cernitur, & Cajus in eo sacrificans. De cujus Templi dedicatione Dio lib. LIX. Ἐκ δὲ τούτου τὸ ἡρῷον τὸ τοῦ Αὐγούστου ὡσίωσε, τὴν ἐπινίκιον στολὴν ἐνδύς· καὶ οἵ τε εὐγενέστατοι παῖδες, οἵ γε καὶ ἀμφιθαλεῖς ἦσαν, μετὰ παρθένων ὁμοίων τὸν ὕμνον ᾖσαν, &c.

&c. Deinde (Cajus) *habitu triumphali Templum Augusti dedicavit, nobilissimis pueris patrimis, quorum uterque parens superstes esset cum talibus etiam virginibus hymnum canentibus.* &c.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. P.M. TR. P. COS. III. PIETAS. *Pietatis* imago velato capite, dextram extendit manum, quasi Vota susciperet. Pietatem Hadriani ut singularem laudat Pausanias in Atticis hisce verbis: καὶ ἀπὸ τῶνδε φυλὰς ἔχουσιν, Ἀττάλου τοῦ Μυσοῦ, καὶ Πτολεμαίου τοῦ Αἰγυπτίου, καὶ κατ' ἐμὲ ἤδη βασιλέως Ἀδριανοῦ τοῦ τε ἐς τὸ θεῖον τιμῆς ἐπιπλεῖστον ἐλθόντος, καὶ τῶν ἀρχομένων ἐς εὐδαιμονίαν τὰ μέγιστα ἑκάστοις παρασχομένου. *Sunt etiam illic statuæ Attali Mysi, & Ptolemæi Ægyptii, &, penes quem ætate mea Imperium fuit, Hadriani, qui & Deos omnium religiosissime coluit, & populorum quotquot ipsi parebant, felicitati maxime consuluit.* VIII.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. PIETAS AVG. *Pietas* velato capite sedens, Deæ instar, dextera pateram, & sinistra *hastam puram* tenens. IX.

Num. *Ælii Cæsaris*, cum Inscr. TR. POT. COS. II. PIETAS. *Pietas* velata, stans ante Aram accensam, dextra protensa, quasi Vota faciens, & sinistra patera libans super Aram. X.

Num. *Valeriani*, cum Inscr. PIETAS AVGG. Cernuntur heic Imperatores *Valerianus* & *Gallienus*, ambo capite velato, ad eandem Aram accensam sacrificantes, quo modo *Pietatem* suam erga deos designare volunt. XI.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. PONT. MAX. TR. POT. COS. III. PIET. AVG. SC. *Pietas* velata, cum hasta pura in manu sinistra, stans ante Aram sine foco, & dextram elevatam cum patera tenens. XII.

TABULA LXXVIII.

I. Num. *Antonini Pii*, cum Inſcr. TR. POT. COS. II. & infra: PIETAS. *Pietas* ſtans ante *Aram* accenſam; dextra *Victimam* ad Aram quaſi trahit, & ſiniſtra manu *Caniſtrum* floribus repletum tenet, Deo conſecrandum ex ritu. De hujuſmodi Caniſtro Euripides Iphigeniâ in Aulide:

> Κανᾶ δ' ἐναρχέσθω τις· αἰθέσθω δὲ πῦρ
> προχύταις καθαρσίοισι. —— ——
>
> *A caniſtro auſpicetur aliquis, ardeatque ignis*
> *Placentis hiſtralibus.*

De Antonini porro Pietate Pauſanias in Arcadicis, ſive lib. VIII. Τοῦτον Εὐσεβῆ τὸν βασιλέα ἐκάλεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, διότι ἐς τὸ θεῖον τιμῇ μάλιστα ἐφαίνετο χρώμενος. *Hunc Romani Pium appellaverunt, quod ſummum in honorando numine divino ſtudium præ ſe ferebat.*

II. Num. *Lucillæ Auguſtæ*, Imp. L. Aurelii Veri uxoris, cum Inſcr. PIETAS. *Pietas* velato capite, ſive potius ipſa *Lucilla*, Pietatis habitu, ante aram accenſam ſedens, ſiniſtrâ *Acerram* tenet & dextrâ protenſâ Vota concipit.

III. Num. *Fauſtinæ* Majoris, cum Inſcr. PIETAS. AVG. *Fauſtina* Pietatis habitu, velata, ſtans ante aram accenſam, ſiniſtrâ *acerram* tenens, & dextræ manus compreſſa duobus digitulis thura in ignem ſuper aram injiciens. In hoc enim nummo mos iſte Veterum expreſſus, quo ſummis digitis thura Diis offerre ſolebant. quem tangit D. Hieronymus Epiſt. I. *Non eſt tantum in ea ſervitus, ſi quis duobus digitulis thura in buſtum aræ jaciat.* &c.

Num.

Num. *M. Aurelii*, cum Inſcr. PIETAS. AVGVST. *Pietas* velata, cum Acerra in ſiniſtra manu, & dextrâ protenſâ Vota concipiens. De Pietate M. Aurelii Imp. Ariſtides Oratione in Regem: Ἀλλ᾽ οὕτως ἐμέλησαν αὐτοῦ τοῖς θεοῖς ὅπως ὁσίως καὶ εὐσεβῶς ἐπιστήσεται τοῖς πράγμασιν, ὥστε ἃ μὲν τῆς μανίας καὶ ἀπονοίας ἔργα ἦν, ἑτέροις ἀνέθηκεν ἃ δὲ τῆς δικαιοσύνης καὶ φιλανθρωπίας, καὶ τῆς ἄλλης εὐσεβείας τούτῳ διεφύλαξε. *Tantam enim Dii curam adhibuerunt, quo pie & innocenter ad regnum accederet, ut ea, quæ furoris erant & amentiæ, aliis attribuerint, quæ Iuſtitiæ, Humanitatis & Pietatis, ipſi reſervarint.* Et paullò pòſt: Ὁ δὲ, οὕτως ἐξηγεῖται καὶ διέπει τὰ τῆς ἀρχῆς, ὅντινα χρὴ τρόπον· τὴν εὐσέβειαν μὲν καὶ δικαιοσύνην, ἔπι δὲ σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν καὶ φρόνησιν, καὶ τὴν ἄλλην κόσμου γε ἀρετήν. ἤρξατο μὲν γὰρ ἀπὸ εὐσεβείας ὥσπερ προσήκει. &c. *Ipſe verò recte regnum adminiſtrat Pietatem, Iuſtitiam, Temperantiam, Modeſtiam, Prudentiam, & alias omnes virtutes colens. Nam à Pietate, ut oportebat exortus eſt.* &c. IV.

Num. *Fauſtinæ* Majoris, cum Inſcript. PIETAS. AVG. S.C. *Ara*, ſuper quam focus accenſus, deſignans *Pietatem* Antonini Pii, quam in mortua uxore conſecranda oſtendit. V.

Num. *Triumvirorum*, cum Inſcript. SALVS. GENERIS. HVMANI. Cernuntur heic Triumviri, *M. Antonius*, qui ex Lituo, ut Augur, cognoſcitur, medius inter *Cæſarem* Octavianum, & *M. Lepidum*, ſtantes ante Tripodem Apollinis & fœdus de Imperio Rom. quod heic per *Orbem* Terrarum, quem ſuper Tripodem ſuſtinent, indicatur, inter ſe dividendo ineuntes; ad pedes eorum ſedet *Concordia*, ſiniſtra *Caduceum*, & dextra *Cornu-copiæ* tenens. Deſignare volentes, quaſi per Concordiam Triumvirorum, omnium rerum *Abundantia*, ac *Pax*, denique *Salus generis Humani* procurata VI.

rata fuerit. cum tamen Historiarum istorum temporum monumenta testentur agros nunquam majoribus vastationibus obnoxios, Italiam proscriptionibus civium exhaustam, & sanguinis civilis cruore ipsos fluvios tinctos, denique Orbem terrarum ex horum conjuratione concussam, & penitus quassatam fuisse. Sic in alio

VII. Num. *Eorundem* III. Virorum, cum simili Inscr. SALVS. GENERIS. HVMANI. cernuntur *Tres dextræ* invicem junctæ & complicatæ, complectentes *Caduceum* & *Fascem*: adest *Securis Victimaria*, & *Orbis*, sive *Sphæra*. Designatur hoc schemate, ex Triumvirorum Concordia, Orbi Terrarum Felicitatem & Pacem, quam *Caduceus* indicat, nec non Iustitiæ Vigorem, quem *Fascis* designat, denique Religionis Curam, quam *Securis* significat, partam; atque adeo *Salutem generis Humani* esse. Quod quomodo inde factum, modo audivimus.

VIII. Num. *Augusti*, cum Inscr. SALVS GENERIS HVMANI. *Corona querna* cum glandibus, qualis ob *Cives servatos* dari solebat, unde *Civica* dicta. Hanc *Augustus* meliori titulo post Pacem Imperio redditam in Nummis retulit. Faciunt huc illa Plinii lib. XVI. cap. IV. *Dedit hanc* (de Rostrata loquitur) *Augustus coronam Agrippæ; sed CIVICAM à genere humano accepit ipse.* Et lib. XXII. cap. VI. *Ipsum Augustum cum M. Cicerone Filio consulem, idibus Septembris, Senatus Obsidionali donavit, adeo CIVICA non satis videbatur.* Philo Judæus in Legatione ad Cajum de Augusto: Οὗτός ἐστι Καῖσαρ, ὁ τοὺς καταῤῥάξαντας πανταχόθι χειμῶνας εὐδιάσας, ὁ τὰς κοινὰς νόσους Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἰασάμενος, αἳ κατέβησαν μὲν ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν καὶ ἑῴων, ἔδραμον δὲ καὶ μέχρι δύσεως καὶ πρὸς ἄρκτον, τὰ μεθόρια χωρία καὶ πελάγη κατασπείρασαι τῶν ἀβουλήτων. &c. *Hic est Cæsar ille, qui depulsis procellis undequaque ruentibus serenitatem Orbi restituit, qui calamitatibus publicis tum Græcarum, tum Barbararum gen-*

gentium attulit remedia, quæ exortæ ab Oriente ac Meridie percurrerunt usque ad Occidentem & Septentrionem intermediis terris repletis omni malorum genere. Hic est ille, qui solus provincias quotquot sunt exemit vinculis. Hic est ille, qui & aperta bella sustulit & occulta latrocinia. Hic est ille, qui mare vacuatum navibus piraticis, reddidit plenum onerariis. Hic Civitates universas libertate donavit, res perturbatas reduxit ad certum ordinem, gentes feras & abhorrentes à cæterarum commercio, formavit ad mansuetudinem societatis hominum. Hic Græciæ longe promovit pomœria, tractus vero Barbarorum oportunissimos mutavit in Græciam. Hic Pacis custos, Iuris æquus moderator, Gratiarum profusus largitor, omnium bonarum rerum quamdiu vixit, communicator. &c.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. SALVS. GENERIS. HVMANI. *Victoria alata*, quæ sinistrâ Palmam, & dextra Coronam lauream tenet, Orbi insistens. Sic in alio IX.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. SALVS. GENERIS. HVMANI, cernitur *Victoria* advolans, quæ Columnæ aptat *Coronam Civicam* cum *Clypeo Votivo*. utraque designans in Victoriis Augusti, *Salutem generis Humani* sitam fuisse. X.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. ANTINOOC. Caput *Antinoi*, quem, ut notum, Hadrianus in deliciis habuit; unde & in alio XI.

Num. *Ejusdem Hadriani*, cernitur idem *Antinous* equo insidens, & dextra *Caduceum* tenens, ut Mercurium referat; quippe quem mortuum consecravit. Spartianus in Hadriano: *Antinoum suum, dum per Nilum navigat, perdidit; quem muliebriter flevit, de quo varia fama est; aliis eum devotum pro Hadriano asserentibus; aliis quod & forma ejus ostentat, & nimia voluptas Hadriani. & Græci quidem, volente Hadriano, eum consecraverunt, oracula per eum dari asserentes: quæ Hadrianus ipse composuisse jactatur.* Quod XII.

autem

autem Antinous heic Mercurium referat, id ideo factum, ut optime observat & variis exemplis probat in Comment. ad Numism. Imperator. Rom. Doctiss. A. Rubenius, quia Mortuos, quos divinis Honoribus afficere volebant, Veteres sæpe habitu & nomine majoris alicujus Dei ornabant. Sic Reges *Iovis* habitu honorati, Reginæ *Iunonis*, aut *Cereris*, Puellæ *Veneris*, Pueri *Cupidinis*, Juvenes *Liberi*, aut *Mercurii* insignibus; uti Antinous heic, & in aliis Nummis.

TABVLA LXXIX.

I. Num. *Galbæ*, cum Inscr. SALVS. GENERIS. HVMANI. Fæmina ad aram accensam accedens, & dextro pede *Orbem* premens, dum sinistra *Clavum* Navis, hoc est Reipub. teneat, & dextrâ *pateram*, qua super aram libat. Designatur hoc schemate, Pietate, & Imperio Galbæ, Salutem humano generi partam, & stabilitam.

II. Num. *Magnentii* & *Decentii*, cum Inscr. SALVS. D. D. N. N. AVG. ET. CAES. In hoc Nummo *Magnentii* & *Decentii* fratrum Christianorum, cernere est solitum signum nominis Christi, expressi per primas literas Græcas X & P. invicem connexas, additisque ad latera utrinque literis A *Alpha*, & Ω *Omega*, designans uti Inscriptio docet, in hoc signo *Salutem* DD. NN. *Augusti* & *Cæsaris* esse sitam; quia Magnentius se ut Augustum & Imperatorem gessit, fratrem vero *Decentium*, *Cæsarem* & Comitem Imperii dixerat.

III. Num. *Æliæ Flaccillæ*, uxoris Theodosii magni, cum Inscr. SALVS. REIPVBLICAE. *Victoria alata* sedens, & *Clypeo* magno super *Palmam* collato, inscribens Literas X & P implexas; ac si

ac si indicare vellet, *Victoriam* suam huic *Nomini* se debere; aut *Victoriam* suam sitam esse in hoc *Nomine*.

Num. *Faustæ*, Uxoris Constantini M. cum Inscr. SALVS. IV.
REI. PVBLIC AE. Salus vel potius ipsa *Fausta* deæ instar velata, stans, & duos infantulos nudos in Ulnis ferens; designans Fœcunditate suâ Salutem Reipublicæ procurari. Peperit enim Constantino tres filios, qui Parenti in Imperio successerunt. Literas S. M.N quidam legunt SACRA MONETA NOVA, vel, NICOMEDIENSIS.

V. *.

Num. *M. Lepidi*, III viri, cum Inscr. SALVS. PROVIN- VI.
CIARVM. AFRICAE. S.C. Ipse *Lepidus* equo insidens, & dextram sublevatam protendens, in Pacificationis signum. Cum enim Africa per Cæsaris Octaviani, & M. Antonii divisiones in bellum cruentum eruptura videretur, adventu Lepidi, à Cæsare eò missi, qui partes Antonii ibi sequebantur metu perculsi, ejus Imperio se submisêre, & hoc modo Africa in tranquillo statu retenta; sic ut M. Lepidus tunc per adventum suum *Africæ Provinciarum Salus* exstiterit. Qua de re Dio Cassius lib. XLVIII. Καὶ τούτῳ τὸν Λέπιδον ἀγανακτοῦντα τῇ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιβαλλούσης αὐτῷ στερήσει ἰδὼν, ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἔπεμψεν, ἵν᾽ ὡς παρ᾽ ἑαυτοῦ μόνου αὐτὴν, ἀλλ᾽ οὐ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντωνίου λαβὼν, οἰκειότερόν οἱ προσφέρηται. Cæsar *Lepidum moleste ferentem se sua Imperii parte spoliari, in Africam misit, ut sibi eum eo amiciorem haberet, quod à se solo, ac non ab Antonio, eam provinciam accepisset.* Ac postquam interjecisset, qui Cæsaris, qui Antonii partes in Africa secuti, ac quomodo Sestius, qui ab Antonii partibus stabat, porro Africæ utramque provinciam sibi subjecerit, eisque usque ad Lepidi adventum præfuerit, tandem concludit: ἐκείνῳ γὰρ, ὡς καὶ τῷ Ἀν-

τωνίῳ συνδοκοῦν, ἢ καὶ ὅτι ταῖς δυνάμεσι πολὺ αὐτοῦ ἠλαττοῦτο, οὐδὲν ἀντέπραξεν, ἀλλ' ὡς καὶ ἑαυτῷ χάριν τὴν ἀνάγκην τιθέμενος ἡσύχαζε. καὶ οὕτως ὁ Λέπιδος ἀμφότερα τὰ ἔθνη κατέσχε. *Huic* (Lepido) *ſive quod ex ſententia Antonii advenire eum putaret, ſive quod longe majores is copias haberet, non repugnavit Seſtius: ſed id quod neceſſario faciebat, gratificari ſe Lepido ſimulans, quievit. Et ſic Lepidus utramque provinciam in ſuam poteſtatem accepit.*

VII. Num. *Poſtumi*, cum Inſcr. SALVS. PROVINCIARVM. *Rhenus* Fluvius, ſub Senis ſeminudi ſpecie, dextra ſcaphæ impoſita, & ſiniſtra Arundinem tenens. Ideo autem SALVS PROVINCIARVM inſcribi videtur, quia Galliarum Provinciæ per Rhenum à Germania ſecluſæ, adeoque Poſtumus Barbaros, qui Gallias invaſerant, ultra Rhenum denuo excedere coëgerit. Sic Trebellius Pollio in Gallieno: *Poſtumus Gallias ab omnibus circumfluentibus Barbaris validiſſime vindicavit.* Et in XXX Tyran. *Siquidem nimius amor erga Poſtumum omnium erat in Gallica gente populorum, quod ſubmotis omnibus Germanicis gentibus, Romanum in priſtinam ſecuritatem revocaſſet Imperium.* Oroſius lib. VII. cap. XXII. *Poſtumus in Gallia invaſit tyrannidem multo quidem Reipub. commodo; nam per decem annos ingenti virtute ac moderatione uſus, & dominantes hoſtes expulit, & perditas Provincias in priſtinam faciem renovavit.*

VIII. Num. *Nervæ*, cum Inſcr. SALVS. PVBLICA. *Mulier* in cathedra ſedens, & dextra *ſpicas* tenens, *Salutem Publicam* in Annonæ Procuratione, ejuſque Abundantia conſiſtere deſignans.

IX. *.

X. Num. *M. Lepidi*, cum Inſcr. EX. SC. *Tripos*, ex quo Serpens ſinuoſus ſeſe exſerit, cum *Lituo* & *Simpulo*, quibus Sacerdotia Lepidi deſignantur. Ex Tripode autem, ut notum, Apol-

linis Oracula edita, imo per Serpentem, qui ſub Tripode vocem edebat, ut teſtatur Lucianus de Aſtrologia: Καὶ γὰρ τὰ μαντήια αὐτέοισι, οὐκ ἔξω ἀστρολογίας ἦν, ἀλλὰ παρὰ μὲν Δελφοῖς, παρθένος ἔχει τὴν προφητείην, σύμβολον τῆς παρθένου τῆς οὐρανίης. καὶ δράκων ὑπὸ τῷ τρίποδι φθέγγεται, ὅτι καὶ ἐν τοῖσι ἀστέρισι δράκων φαίνεται. *Etenim nec ipſa oracula ab arte Aſtrologica erant aliena. Verum apud Delphos virgo prædicendi munere fungitur, & Cœleſtem virginem denotat. Ac Draco ſub Tripode vocem edit, quoniam & inter ſtellas Draco conſpicitur.* Hinc Apollini Tripodes cum ſerpentibus conſecrati, & dedicati. Herodotus in Calliope, ſive lib. IX. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ᾽ ἧς ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνετέθη, ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρήνου ὄφεος τοῦ χαλκέου ἐπεστεὼς ἄγχιστα τοῦ βωμοῦ. *Collata autem pecunia decimam ſelegerunt, ex qua tunc Deo, qui Delphis eſt, Tripos aureus ibi repoſitus eſt, inſiſtens ſuper tricipiti ex ære colubro, proxime aram.* &c. Pauſanias in Phocicis, ſive lib. X. Ἐν κοινῷ δὲ ἔθεσαν ἀπὸ ἔργου τοῦ Πλαταιάσιν οἱ Ἕλληνες χρυσοῦν τρίποδα δράκοντι ἐπικείμενον χαλκῷ. *Commune fuit Græcorum de Platæenſi prælio donum, aureus Tripos, ſuſtinente æneo Dracone.*

Num. *Poſtumi*, cum Inſcr. SALVS AVG. *Æſculapius* barbatus, pro more, pectore, & dextro humero nudus, cum baculo & Serpente. de quo Statius Papinius: XI.

> —— —— *Maximus ægris*
> *Auxiliator adeſt, & feſtinantia ſiſtens*
> *Fata, Salutifero mitis Deus incubat Angui.*

Hyginus Poëtic. Aſtronom. lib. II. *Æſculapius hac de cauſâ anguem tenere dicitur, quod cum Glaucum cogeretur ſanare, concluſus quodam loco ſecreto, bacillum tenens manu, cum quid ageret cogitaret, dicitur*

citur anguis ad bacillum ejus adrepsisse; quem Æsculapius mente commotus interfecit bacillo, fugientem feriens sæpius. Postea fertur alter anguis eodem venisse, ore ferens herbam, & in caput ejus imposuisse: quo facto, loco fugisse. quare Æsculapium usum eadem herba, & Glaucum revixisse. Itaque anguis & in Æsculapii tutela, & in astris dicitur collocatus. Physicam ex interiori Gentilium Theologia petitam ejus rei rationem adducit Macrobius lib. I. Saturnal. cap. XX. *Simulacris Æsculapii & Salutis Draco subjungitur, quod hi ad Solis naturam Lunæque referuntur. Et est Æsculapius Vis salubris de substantia Solis subveniens animis corporibusque mortalium: Salus autem naturæ lunaris effectus est, quo corpora animantium juvantur salutifero firmata temperamento. ideo ergo eorum junguntur figuræ Draconum; quia præstant ut humana corpora velut infirmitatis pelle deposita, ad pristinum revirescant virorem, ut virescunt dracones per annos singulos pelle senectutis exuta.* &c.

XII. Num. *M. Aurelii.* cum Inscr. TR. POT. XI. COS. II. *Æsculapius*, sed *imberbis*, pectore itidem & dextro humero nudus, & dextra baculum, cui Serpens tortuosus circumvolutus, tenens. Imberbis heic Æsculapius effictus, cujusmodi ejus simulachrum in templo quodam apud Sicyonios fuisse scribit Pausanias in Corinthiacis: Ἐσελθοῦσι δὲ ὁ θεός ἐστιν οὐκ ἔχων γένεια, χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος Καλάμιδος δὲ ἔργον. *Ingressus ipsum videas Æsculapium imberbem, ex auro & ebore à Calamide factum.*

TABVLA LXXX.

I. Num. *Neronis*, sine Inscript. in quo cernitur *Serpens*, sive *Draco* tortuosus & sinuosus, sub Umbra Arboris, cujus rami versus *Aram* accensam inclinati, Caput attollere, & vergere ad ignem super Arâ, quasi Flammam lambere vellet. *Serpentem*, & *Draconem*

conem

conem Felicitatis, Victoriæ, Salutis Symbolum frequenter esse Veterum Nummi, quorum hac Tabula quidam exhibentur, abunde testantur; quod præsertim ad illos referendum, quos ἀγαθὰς δαίμονας, seu pro bonis Geniis habitos, Servio notante, bene observat Cl. E. Spanhemius; qualis iste apud Virgilium lib. V. Æneid.

Dixerat hæc: adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, septena volumina traxit,
Amplexus placide tumulum, lapsusque per aras:
Cæruleæ cui terga notæ, maculosus & auro
Squamam incendebat fulgor: ceu nubibus arcus
Mille trahit varios adverso sole colores.
Obstupuit visu Æneas: ille agmine longo
Tandem inter pateras & levia pocula serpens,
Libavitque dapes; rursusque innoxius imo
Successit tumulo, & depasta altaria liquit.
Hoc magis inceptos genitori instaurat honores.
Incertus geniumne loci, famulumne parentis
Esse putet.

Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. TR. P. XX. IMP. III. COS. III. *Serpens* sinuosus super Aram, adstantibus hinc *Victoria* alata, dextrâ *Urceolum* tenente, & sinistra *Canistrum* floribus plenum; inde *Amazone* quadam, sive *Virtutem*, sive *Romam* designet, galeatâ sub foliaceis arboris cujusdam umbris, dextra porrectâ accipiente. Sacrificium haud dubie Æsculapio, qui heic per Serpentem designatur, factum repræsentat hoc Schema. Sic in alio II.

Num. *Ejusdem* Imp. sine Inscript. Cernitur *Fæmina* seminuda III. stans

ſtans ſub umbra foliaceæ arboris, cum *Vrceolo* anſato in dextra manu, & ſiniſtra offerens pateram, aut aliud quid, *figuræ* cuidam *muliebri*, ſtanti ſuper tabulato erecto, cum haſta pura in dextra, & hujus inferiori corporis parti *ſerpens* per *ſpiras* circumvolutus eſt. Et hoc Ænigma ad Æſculapium referendum videtur; & Votum eſſe pro *Salute* Principis.

IV. Num. *Commodi*, cum Inſcr. P. M. TR. P. X. IMP. VI. COS. III. P. P. SALVS. *Salus* Dea, ut quidam volunt, ſedens in cathedra, cui ſiniſtro brachio imcumbit, & dextra porrecta *pateram* tenens, ex qua eſcam præbet *Serpenti* ſinuoſo ſub frondoſa arbore aſſurgenti juxta columnam, cui inſiſtit figura quædam haſtata.

V. Num. *Hadriani*, cum Inſcr. SALVS. AVG. *Salus* Dea ſtans ante Aram, circa quam Serpens ſinuoſus adſurgit, cui ex patera eſcam præbet. Sic in

VI. Num. *Maximini*, cum Inſcr. SALVS. AVGVSTI. *Salus* Dea ſedens in ſella ante aram, & *Serpenti* ſupra eam adſurgenti ex ſcutella eſcam præbens.

VII. Num. *M. Aurelii*, cum Inſcr. SALVTI. AVGSTORVM. TR. P. XVII. *Salus* Dea, ſtans itidem ante Aram, ſiniſtra ſceptrum tenens, & dextrâ Serpenti ex patellâ eſcam porrigens. Alii hos, & ſimiles Nummos interpretantur de Lanuvina Virgine, quæ quotannis Serpenti cibum præberet è patella, quâ de re Propertius agit lib. IV. Elegia VIII. & cujus verba ſupra ad Tab. XLVII. Num. XI. à nobis adducta ſunt, ubi de *Iunone Soſpita* dictum, quæ, ut alibi Salus, religioſe Lanuvii colebatur, ut ex M. Tullio lib. I. de Nat. Deorum, & in Orat. pro Milone, & Murena, Tito Livio lib. VIII. IX. & XXII. conſtat. Quicquid ſit, *Serpens* in hiſce, & ſimilibus Nummis, ubi de *Salute Augg.* mentio, haud dubie ad Æſculapium, ut Deum ſalutiferum,

tiferum, quique etiam sub Serpentis formâ ut ex Epidaurio Romam delatus, ita sub ea specie ibi cultus fuit, referri debet.

Num. *Heliogabali*, cum Inscr. SALVS. ANTONINI. AVG. Matrona, sive *Salus* Dea, stans, dextra Serpentem, & sinistra pateram tenens, ex qua Serpenti cibum præbet. VIII.

Num. *Domitiani*, cum Inscr. PRINCEPS. IVVENTVTIS; Matrona stans ad Columnam, cui sinistra, qua pateram tenet, innixa, dextra vero Serpentem, ad cibum ex patera capiendum, admovet. IX.

Num. *Antonini*, cum Inscr. COS. IIII. *Salus* Dea, stans ante aram, sinistra *Navis gubernaculum*, quod *Globo* insistit, tenens, & dextra ex patera porrigens cibum *Serpenti* sinuoso gyro supra aram adsurgenti; Designans Salutem & incolumitatem Imperatoris, ob ejus Imperium, etiam Orbis terrarum salutem esse. X.

Num. *Gentis Aciliæ*, cum Inscr. SALVTIS. Caput *Deæ Salutis*, comatum, & *Laurea* circundatum. In aversa parte hujus XI.

Num. habetur Inscriptio MV. ACILIVS. III VIR. VALETV. & cernitur *Matrona* stans, sinistro cubito *Columnæ* innixa, ac dextra *Serpentem* tenens. Inscriptio indicat *Valetudinis* simulacrum esse. Nempe, uti in altera parte *Salutis*, ita in hac *Valetudinis* simulacrum, ab *Acilio IIIviro* expressum est. Non autem, ut quidam somniavit, quod Acilius *Triumvir Valetudinis* fuerit. quasi Romæ, uti aliarum rerum, ita etiam *Triumviri Valetudinis*, hoc est, ut iste interpretatur, qui Præfecturam Medicamentorum haberent, constituti fuerint; quod somninm est. XII.

TA-

TABVLA LXXXI.

I. Num. *Neronis*, cum Inscr. SALVS. *Salus* Dea in Cathedra sedens, & dextra *Pateram* tenens, absque *Serpente*; quasi designare vellet, nihil venenati Saluti tribuendum.

II. Num. *Hadriani*, cum Inscr. SALVS AVG. *Salus* Dea ante Aram stans, dextra *Pateram*, & sinistra *Sceptrum* ferens. non addito itidem serpente; Sic in alio

III. Num. *Ejusdem* Imp. cum Inscr. P.M. TR. P. COS. II. & infra : SALVS AVG. Eadem Dea *Salus* ante *aram* in Cathedra sedet, cum *Patera* in dextra Manu, sinistro brachio sellæ incumbens, sine Serpente. Videtur Hadrianus Neronem ea in re secutus. Obiter notandum, *Salutis*, & ejus *Ædis* in Quirinali mentionem facere Livium lib. IX. & P. Victorem in Reg. VI.

IV. Num. *Aureliani*, cum Inscr. CONCORDIA. MILITVM. Imp. *Aurelianus* togatus, cum *Matrona* adstante, quæ *Militum Concordiam* designat, dextras jungens. indicans se Militum concordia ad Imperium pervenisse. Flav. Vopiscus de Aureliano : *Consensu omnium Legionum factus est Imperator.*

V. Num. *Floriani*, cum Inscr. CONCORDIA. MILITVM. *Florianus* Imp. stans, dextra porrecta *pateram*, & *hastam puram* sinistra tenens; ac *Victoria* alata, cum *Palma* in sinistra, & *Coronâ Laureâ*, quam Floriani capiti imponere conatur, in dextra manu. Designans *Militum Concordia* non minus, quam Virtute, Imperatorem Victoriosum evadere.

VI. Num. *Maximiani*, cum Inscr. CONCORDIA. MILITVM. Imp. *Maximianus* stans togatus, à *Iove*, vel *Hercule* cum hasta in sinistra

ſiniſtra manu, *Orbem* Terrarum, cui Victoriola inſiſtit, quæ *Coronam* Maximiano imponere vult, dextrâ accipit. Significans ſe *Concordia militum*, cum *Iove*, aut *Hercule*, Imperium Orbis Terrarum obtinere.

Num. *Gordiani*, cum Inſcr. CONCORDIA. MILIT. VII. *Concordia* Dea in Cathedra ſedens, cum *Cornucopiæ* in ſiniſtra, & dextra *pateram* tenens. Quaſi *Militum Concordia* Ubertas & rerum Abundantia procuraretur.

Num. *Severinæ*, Uxoris Aureliani, cum Inſcr. CONCORDIAE. MILITVM. *Concordia Militum*, inſtar matronæ cultæ ſtans, & utrâque manu *Signum Militare* tenens. VIII.

Num. *Ant. Caracallæ*, cum Inſcr. CONCORDIA MILITVM. Quæ heic per quattuor Signa Militaria repræſentatur. IX.

Num. *M. Antonii*, IIIviri, cum Inſcr. CONCORDIA. PRÆTORIANORVM. Matrona ſtans, cum *Cornucopiæ* in ſiniſtra, & *Caduceo* in dextra manu; quemadmodum *Felicitas* repræſentari ſolet; deſignans in *Concordia Prætorianorum*, Reipub. *Felicitatem* cum Pace & omnium rerum abundantia ſitam. X.

Num. *Galbæ*, cum Inſcr. CONCORDIA. PROVINCIARVM. *Concordia* ſedens cum patera in dextra manu; Per *Provinciarum Concordiam*, Hiſpaniæ & Galliæ, ſive Galbæ & Vindicis, qui eodem tempore ille in Hiſpania, hic in Gallia armis contra Neronem inſurgebant, deſignatur. XI.

Num. *Gordiani*, cum Inſcr. CONCORDIA. EXERCITVVM. Quæ heic eodem modo, ut ſupra *Concordia Militum*, per Matronam ſtantem cum duobus ſignis militaribus repræſentatur. XII.

TABVLA LXXXII.

I. Num. *Antonii* III viri, cum Inscr. CONCORDIA. EXERCITVVM. Duæ *dextræ junctæ*, signum militare, sive *Aquilam Legionarem* complexæ, & infra *Navis rostrum*; quibus Concordia terrestrium & navalium copiarum designatur.

II. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. CONCORDIA. EXERCITVVM. Quæ heic per *duas dextras junctas*, consuetum Concordiæ Symbolum, indicatur.

III. Num. *Valeriani Salonini*, cum Inscr. CONCORDIA. AVGG. *Tres dextræ junctæ*, quibus A. Rubenius designari putat Concordiam Valeriani, Gallieni Augustorum, & Valeriani Junioris, qui simul imperarunt. Unde etiam Nummi Valeriani Augusti, cum Inscriptione ΑΥΤ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟϹ ΓΑΛΛΙΕΝΟϹ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟϹ. ac in Codice Justinianæo multæ reperiantur Leges latæ ab Impp. Valeriano & Gallieno A. A. & Valeriano Cæsare; quas recensitas vide sis apud Joan. Wolfangum Freimonium in Symphoniâ juris Chronologica pag. 731 & seqq. Conjungit horum quoque nomina Galerius Maximus Proconsul in sententia, quam contra S. Cyprianum pronunciavit, uti in ejus Passione ex Vet. Cod. MS. legere est, ubi inter alia hæc verba habentur: *Inimicum te Diis Romanis & sacris legibus constituisti, nec te pii & sacratissimi Principes Valerianus, & Gallienus, & Valerianus nobilissimus Cæsar, ad sectam cærimoniarum revocare potuerunt*, &c.

IV. Num. *Valentiniani*, cum Inscr. CONCORDIA. AVGGG. Sedet *Nova Roma*, sive *Constantinopolis* galeata, dextra hastam puram, & sinistra *Orbem* Terrarum tenens, ac proram navigii pedibus

bus premens. Per tres *Auguſtos*, quorum *Concordiam* Inſcriptio indicat, proculdubio intelligendi Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius, qui per quinque fere annos Imperio unà, ſatis conſentientibus animis, præfuerunt. Vide ſupra Tab. XXIX. Num. X.

Num. *M. Aurelii* & *L. Veri*, cum Inſcr. CONCORDIÆ. V.
AVGVSTOR. TR. P. XV. COS. III. *M. Aurelius* & *L. Verus* ambo togati, dextras jungentes, ut Symbolum Concordiæ inter binos iſtos fratres, qui primi ſub Auguſtorum nomine ſimul Imperio Rom. præfuerunt. Hinc Ariſtides Oration. Cyzicenâ de Marco: Ὦ θαυμαστοῦ τοῦ μηδὲν δεομένου βασιλεύειν εἰ μὴ σὺν τῷ ἀδελφῷ. *O mirabilem virum, qui nihil niſi cum fratre velit regere.* Et mox: καὶ οὐδέν γε μᾶλλον τε τῆς μοναρχίας ἀγαθὸν διέφθαρτο· ἀλλ' ἔστι μοναρχία θαυμαστὴ δυοῖν σώμασι καὶ δυεῖν ψυχαῖν μιᾶς γνώμης ἐνιδρυμένης. ὥσπερ τινὸς ἁρμονίας διὰ πασῶν τῶν χορδῶν διακούσης. *Neque tamen periit idcirco Monarchia, ſed mirabilis quidam principatus exſtitit, in duobus corporibus & animis una collocata ſententia, inſtar harmoniæ cujuſdam per omnes fides diſcurrentis.* Idem Ariſtides Orat. de Concordia ad Civitates Aſiæ, de Concordia horum fratrum inter ſe: ὑπάρχει δ' ὑμῖν καὶ τῶν ἀνθρωπείων παράδειγμα, ἐν ὀφθαλμοῖς τὸ μέγιστον, οἱ πάντα ἄριστοι βασιλεῖς· οἷς πολλῶν καὶ μεγάλων ὑπαρχόντων, κάλλιστον εἶναι δοκεῖ ἡ πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοια καὶ σπουδή. *Quinetiam humanum vobis præſto ante oculos eſt exemplum maximum, Reges maximi: in quibus præter alia multa magnaque, mutua Concordia & ſtudium res pulcherrimæ videntur.*

Num. *Salluſtiæ Barbiæ Orbianæ*, uxoris Trajani Decii, & ma- VI.
tris Q. Herennii Etruſci, de qua altum apud Hiſtoricos ſilentium, cum Inſcr. CONCORDIA. AVGVSTORVM. SC.

 Imp.

Imp. *Trajanus Decius*, & Uxor ejus *Sallustia Barbia Orbiana* dextras jungentes, ut Concordiæ conjugalis Symbolum.

VII. Num. *Faustinæ* junioris, cum Inscr. CONCORDIA. Cernitur heic *Avis* quædam, Concordiæ conjugalis typum repræsentans, quam Pierius & Politianus *Cornicem* esse existimant; Melius A. Rubenius in Comment. ad Numism. Impp. Rom. qui pro *Turture*, cujus nota in comparem fides; aut pro *Columba* accipit; alterutrius enim imaginem, non verò *Cornicis* refert. Verba autem, quæ A. Rubenius ex Cypriano, sed haud nominato ejus libro, unde desumpta, de Columbis huc facientia adducit, quod scilicet id genus avium solet *unius domus consortia nosse; cum generant, simul filios edere; cum commeant, volatibus invicem cohærere; communi conversatione vitam suam degere, oris osculo Concordiam Pacis agnoscere, legem circa omnia unanimitatis implere.* Hæc verba, inquam, habentur in libro S. Cæc. Cypriani de Unitate Ecclesiæ Catholicæ, pag. 210. Edit. Rigalt. Lutet. Paris. Ann. cIↃ IↃ XLVIII.

VIII. Num. *Domitiæ Augustæ*, uxoris Domitiani, cum literis. S C. Cernitur heic *Cornix* in ramo arboris Oleæ, conjugalis fidei Symbolum, uti haurire est ex hisce Æliani lib. III. de Animalib. cap. IX. verbis: Κορῶναι ἀλλήλαις εἰσὶ πισταί. καὶ ὅταν εἰς κοινωνίαν συνέλθωσι, πάνυ σφόδρα ἀγαπῶσι σφᾶς καὶ οὐκ ἂν ἴδοι τις μιγνύμενα ταῦτα τὰ ζῷα ἀνέδην καὶ ὡς ἔτυχε. λέγουσι δὲ οἱ περὶ τούτων ἀκριβοῦντες, ὅτι κἂν ἀποθάνοι τὸ ἕτερον, τὸ λοιπὸν χηρεύει. ἀκούω δὲ τοὺς πάλαι καὶ ἐν τὸν ὑμέναιον τὴν κορώνην καλεῖν, σύνθημα ὁμονοίας τοῦτο τοῖς συνιοῦσιν ἐπὶ παιδοποιίᾳ διδόντες. *Amanter mutuam in se fidem servant Cornices, cum semel societatem inter se coierunt. Easdem non temere, nec imprudenter misceri videas. Quod si alterutra moriatur, alteram, quæ ei superest, usque ad extremum vitæ diem viduam permanere, harum rerum absolute periti dicunt. In nuptiis olim veteres, audio, post hymenæum Cornicem invocare solitos*

tos

tos fuisse, hocque Concordiæ signum dare iis, qui liberum quærendorum gratia convenissent.

Num. *Ejusdem Domitiæ*, cum Inscr. CONCORDIA. IX.
AVGVST. Heic *Pavo*, ut Concordiæ conjugalis typus, expressus, utpote avis Junoni, quæ conjugiis præesse fingitur, consecrata.

Num. *Faustinæ* Majoris, cum Inscr. CONCORDIÆ. X.
Antoninus Pius togatus, cum *Faustina* uxore, stolatâ, & sceptrum sinistrâ tenente, dextras jungit in signum Conjugalis Concordiæ.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. CONCORDIÆ. Cernuntur XI.
heic *quatuor figuræ* dextras jungentes, *Antoninus* nempe *Pius*, qui togatus cum altero pede super basim adstat, & *Concordiæ* signum in sinistra manu tenet, dextram porrigens *Faustinæ Majori*, quæ velata, & cum sceptro in sinistra manu, utroque pede basi insistit. Infra hos medii stantes *M. Aurelius* & *Faustina Minor* dextras supra *aram* intermediam incensam jungunt.

Num. *Ælii Cæsaris*, cum Inscr. TRIB. POT. COS. II. XII.
& infra CONCORD. Imago *Concordiæ* Deæ sedentis in Cathedra, dextra *pateram* tenentis, & sinistro brachio *Cornucopiæ* suffulta.

TABVLA LXXXIII.

Num. *Neronis*, cum Inscr. CONCORDIA. AVGVSTA. I.
Concordia Dea sedens, dextra *pateram*, & sinistra *Cornucopiæ* tenens.

Num. ***. cum Inscr. CONCORDIA. *Concordia* II.
Dea, stans ante *Aram* incensam, cum duplici *Cornucopiæ* in sinistra, & *patera* in dextra manu super aram libans.

III. Num. *Domitiani*, cum Inſcr. CONCORDIA. AVG. *Concordia* in Cathedra ſedens, ſiniſtra *Cornu copiæ*, dextrâ ramulum *Oleæ*, Pacis Symbolum protendens.

IV. Num. *Criſpi* Cæſaris, Conſtantini M. Filii, cum Inſcr. CONCORDIA. AVGG. NN. *Concordia* ſedens cum *Cornu copiæ* in ſiniſtra, & *Caduceo* in dextra manu. Literas S. M. N. M. ſunt qui interpretantur *Sacra Moneta Nicomedienſis*.

V. Num. *Hadriani*, cum Inſcr. PARTH. F. DIVI. NER. NEP. P. M. TR. P. COS. et infra, CONCORD. *Concordia* ſedens, dextra pateram tenens, & ſiniſtro cubito Statuæ *Spei* innixa, juxta quam adſtat Cornu copiæ, in quod Concordia digitum ſiniſtræ manus intendit. Deſignatur Abundantia rerum, quam S. P. Q. R ex Concordia Hadriani & Sabinæ ſperabant; ideoque Concordia à Spe ſuſtentatur; quod ſpem haberent Diſſidium, quod ſæpius Hadriano cum Sabina erat, Concordiæ tandem inter eos locum ceſſurum, unde Salus Reipub.

VI. Num. *Fauſtinæ* Junioris, cum Inſcr. CONCORDIA. *Concordia* ſedens, ſiniſtro brachio binis Cornibus copiæ, quæ *Sphæræ*, ſive *Orbi* inſiſtunt, innixa, & dextra herbam, aut florem, quemadmodum *Spes* in Nummis repræſentari ſoleat, tenens.

VII. Num. *Lucillæ Auguſtæ*, uxoris Veri, cum Inſcr. CONCORDIA. *Concordia* ſtans, & *Columnæ* innixa, ſiniſtrâ bina Copiæ cornua, dextra verò pateram tenet, ut rerum Abundantia, quæ ex Concordiâ ſtabili provenire ſolet, deſignetur.

VIII. Num. *Neronis*, cum Inſcr. CONCORD. AVG. SC. *Concordia* ſedens cum ſceptro, & Ramo Oleæ; deſignans ex Concordia Pacem & Potentiam naſci. Sic in alio

IX. Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. CONCORDIA. P. R. *Concordia*

cordia ſedet, dextrâ pateram, & ſiniſtra duo Copiæ-cornua tenens, ad omnium rerum Abundantiam ex Concordia provenientem denotandam. Idem Concordiæ Schema, quod in binis hiſce *Neronis* occurrit, cum gemina Inſcriptione, reperitur quoque in *Vitellii* Nummis.

Num. *M. Aurelii*, cum Inſcr. CONCORDIA. TR. X.
POT. III. COS. II. *Concordia* ſtans, & utraque manu laciniam veſtis expandens, ſub qua cernuntur duæ parvæ figuræ, *M. Aurelium* & *Fauſtinam* deſignantes; ſive, quod Concordia pro tutiſſimo refugio, aut aſylo habeatur, ſive quod huc faciant, quæ habet Petrus Chryſologus Serm. LIV. *Frequenter fieri videmus, ubi regum vel fratrum tabulæ depinguntur, ut inter utroſque unanimitatis declarentur inſignia: Artifex pictor fæmineo habitu poſt tergum utriuſque Concordiam ſtatuit, quæ brachiis utrumque complectens indicet, quod hi, qui videntur corporibus ſeparati, ſententiis & voluntate conveniunt.* Sane in quodam

Num. *Aquiliæ Severæ Auguſtæ*, quam Veſtalem Heliogabalus XI.
uxorem ſibi duxit, ſed paullò poſt repudiavit, teſte Xiphilino & Herodiano, cum Inſcr. CONCORDIA. AETERNA. *Concordia* utique ita expreſſa cernitur, uti à Petro Chryſologo deſcribitur, ſtans nempe, & brachiis *Heliogabalum* ac *Aquiliam Severam*, dum dextras jungunt, complectens.

Num. *Gentis Viniciæ*, cum Inſcr. CONCORDIA. Ca- XII.
put *Concordiæ* elegans, comatum, & lauro coronatum, planè uti àb Ovidio lib. VI. Faſtorum deſcribitur:

Venit Apollinea longas Concordia lauro
Nexa comas, &c.

TA-

TABVLA LXXXIV.

I. Num. *P. Lepidi*, cum Inscr. PAVLLVS. LEPIDVS. CONCORDIA. Caput *Concordiæ* velatum. Putat Fulvius hunc Nummum cusum à Paullo Lepido fratre Triumviri; in eoque ad fraternam Concordiam indicandam Deæ signum velato capite adjectum. Pro adoptionis enim Symbolo Concordiam & Pietatem in antiquis denariis positas sæpe videri. Paullus autem Lepidus adoptatus à patre M. Lepidi triumviri fuit, & ex Æmilio Paullo, Paullus Æmilius Lepidus appellatus est.

II. *.

III. Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. VOTA. PVBLICA. *M. Aurelius* togatus cum *Faustina Minore* dextras jungendo, matrimonium contrahit, auspice *Concordia*, quæ utrumque brachiis complectitur. Inscriptio designat *Vota*, quæ pro fælici successu matrimonii suscipiebantur. D. Augustinus lib. XI. de Genesi ad lit. cap. XLI. *Nisi forsan sponsa erat à Patre tradenda, & exspectanda erat Votorum solemnitas, & convivii celebritas.* Marcus sinistrâ volumen papyraceum, tenet more solito, uti ubique fere Imperatores, quando togati, in Nummis exprimuntur; nec opus istud hoc loco ad Tabulas Nuptiales referre. Faustina, ut nova nupta, *Flammeo* caput velata, indicem sinistræ manus ori admotum in silentii, & maritalis obsequii signum, sustinet.

IV. Num. *Plautillæ Augustæ*, uxoris Caracallæ, cum Inscr. PROPAGO. IMPERI. Imp. *Caracalla* togatus, & *Plautilla Augusta*, quæ superna corporis parte nuda cernitur, dextras jungunt, & matrimonium ineunt *liberum quærendorum causâ*; id enim Inscriptio indicat, quæ fausto omine *Propaginem Imperii* Connubium hocce appellat.

Num.

Num. *Lucillæ Aug.* uxoris L. Veri, cum Inſcr. FECVNDITAS. *Lucilla* ſub *Fecunditatis* habitu, ſedens cum *tribus liberis*, uno nudo, quem in gremio tenet, & duobus veſtitis adſtantibus. Lucillæ *Fecunditatem* in liberis progignendis deſignat. V.

Num. *Her. Etruſcillæ Aug.* Decii filiæ, cum Inſcr. FECVNDITAS AVG. *Fecunditas* ſtolata ſtans, cum Cornu-copiæ in manu ſiniſtra, adſtante puerulo nudo & manus ad eam tendente. VI.

Num. *Clodii Albini*, cum Inſcr. SAECVLO. FECVNDO. COS. II. SC. *Genius Sæculi* turrito capite, & veſtis lacinia circa pubem tectus, cætera nudus ſtans, dextra *Caduceum* alis & ſpicis inſtructum, ſiniſtra aliud inſtrumentum tenens, quod A. Rubenius *Raſtellum* eſſe putat, quo ſpicæ configuntur. VII.

Num. *Fauſtinæ Minoris*, cum Inſcr. FECVNDITAS. *Fauſtina* ſtans, dextra haſtam, & manu ſiniſtra *infantulum nudum* ferens; ejus *Fecunditatem* indicans. Referendum puto ad primam prolem, quam Fauſtina peperit. Sic in alio VIII.

Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. FECVND. AVGVSTAE. SC. Eadem cernitur *quatuor liberis* ſtipata, duobus *gemellis* nudis, quos ulnis geſtat, duobuſque veſtitis, altero puero, altera puella, adſtantibus. Inſcr. indicat Nummum *Fecunditati Auguſtæ* à *Senatu* dicatum. IX.

Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. PVDICITIA. SC. *Pudicitia*, ſive potius *Fauſtina* ſub ejus habitu, in Cathedra ſedens, & faciei *velum* obducens, cum duobus liberis, altero parvulo in gremio, altero adſtante. Nam *Pudicitia* in liberis caſtè procreatis gloriari poteſt, ſecundum illa Horatii: X.

Nullis polluitur caſta domus ſtupris,
Mos & lex maculoſum edomuit nefas,
Laudantur ſimili prole puerperæ.

Quamvis Senatus in hoc Nummo Faustinæ omnino aduletur, dum eam sub *Pudicitiæ* habitu repræsentet. Nota enim ista Jul. Capitolini in M. Aurelii vita: *Multi autem ferunt Commodum omnino ex adulterio natum: siquidem Faustinam satis constat apud Caietam conditiones sibi & nauticas & gladiatorias elegisse: de qua cum diceretur Antonino Marco, ut repudiaret, si non occideret, dixisse fertur: Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem. Dos autem quid erat, nisi Imperium, quod ille ab socero, volente Hadriano adoptatus, acceperat.* &c. Sed ut Senatus scenæ inserviret, temporum istorum ratio Aulica, uti ubivis fere in hisce & similibus facere solet, requirebat. Sic in alio

XI. Num. Ejusdem *Faustinæ*, cum Inscr. PVDICITIA. Itidem haud dubie *Faustina* ipsa sub *Pudicitiæ* forma, velum faciei obducens, in Cathedra sedens expressa est. Sedens autem Pudicitia, & modesto cultu faciem velo obumbrans, effingitur, quod castæ matronæ officium est, domi se continere, nec vicatim per circulos, aut angulos cursitare & oberrare; ne videatur conditiones quærere, ut Faustinam fecisse ex Capitolino modo audivimus.

XII. Num. *Marciæ Otacillæ Severæ Aug.* uxoris Philippi, cum Inscr. PVDICITIA AVG. SC. *Pudicitia* in Cathedrâ solito more sedens, & dextra faciem velo obumbrans, sinistrâ verò sceptrum, sive hastam puram, Auctoritatis Symbolum, tenens.

TABVLA LXXXV.

I. Num. *Hadriani*, cum Inscr. P. M. TR. P. COS. III. PVDIC. *Pudicitia* Peplo velata modestè incedens. Videtur hoc schema repræsentare Cultum Matronarum Romanarum, quando in publicum procedebant.

II. Num. *Faustinæ* Min. cum Inscr. PVDICITIA. AVG. SC. *Faustina* iterum sub *Pudicitiæ* habitu, Peplum per lacinias hinc inde

inde apprehensum ambabus manibus post tergum expansum tenens, ac si eo se velare vellet.

Num. *Lucillæ Aug.* uxoris L. Veri, cum Inscr. PVDICITIA. *Pudicitia* stans, & velum dextrâ ante oculos obtendens. III.

IV. V. *. *.

Num. *Domitiani*, cum Inscr. FIDEI. PVBLICAE. *Fœmina* stantis habitu, dextra *lancem*, sive *canistrum* frugibus & floribus plenum, ac sinistra *duas spicas* gestans; designans forte, quod per *Fidem* omnia floreant, & fecunda reddantur; aut potius indicium eorum, quæ ex SC. FIDEI PVBLICAE in Sacrificio quodam ablata fuerint. VI.

Num. *Vespasiani*, cum Inscr. FIDES. PVBLICA. SC. *Fides* stans, Deæ instar, cum paterâ in dextra manu, & sinistrâ Cornu-copiæ tenens. VII.

Num. *Titi*, cum Inscr. FIDES. PVPLICA; quæ heic repræsentatur per *duas dextras junctas*, Caduceum, & duas spicas complectentes. Quibus Felicitas Imperii designatur, quæ ex tam egregia *Fide publica* cum P. R. tum militum erga Imperatorem nascitur. VIII.

Num. *Pupieni & Balbini*, cum Inscr. FIDES MVTVA AVGG. *Duæ Dextræ junctæ*, Fidei notissimum Symbolum. Unde Statius Papin. lib. 1. Thebaid. IX.

Iam pariter coëant animorum in pignora Dextræ.

Et Virgilius lib. IV Æneid.

En Dextra, Fidesque —— —

Uti & Lib. VIII Æn.

Accipe, daque Fidem — —

Id est, jungamus dexteras. Sic Sophocles in Ajace Flagellif.

Ἐις χεῖρα Τεύκρῳ δεξιὰν φιλοφρόνως
θεὶς, εἶπε &c.

In manu Teucri dextrâ amice
Imposita, dixit. &c.

Plinius lib. XI. cap. XLV. *Inest & aliis partibus quædam religio. Sicut dextra osculis aversa appetitur, in fide porrigitur.*

X. Num. *Macrini*, cum Inscr. FIDES MILITVM. *Fœmina* stans, ambabus manibus duo signa militaria tenens; *Fidem Militum* designans, eodem modo atque supra Tab. LXXXI. Num. VIII. *Concordia Militum* expressa est.

XI. *.

XII. Num. *Gordiani*, cum Inscr. FIDES. MILITVM. *Fides* dextra manu signum militare, sinistrâ sceptrum ferens.

TABVLA LXXXVI.

I. Num. *Domitiani*, cum Inscr. FIDES. EXERCITVVM. S C. Cernitur heic *Imp. Domitianus*, laureatus & togatus, stans, cui *milites*, super *Aram* incensam intermediam, *Fidem* suam datis dextris obstringunt. Huc faciunt illa D. Eucherii ex Epistolâ ad Sylvium de Martyrio Thebæorum militum, ubi de Maximiano ita scribit: *Exercitum convenire jussit, ut datis utriusque dextris per Aras dæmonibus consecratas jurarent communi Marte contra* Bagau-

Bagaudarum turbas se pugnaturos, & non nisi Victores præliis excessuros.

Num. *Commodi*, cum Inscr. M. TR. P. XI. IMP. VII. COS. V. P.P. SC. & infra FID. EXERCIT. Imp. *Commodus*, habitu militari, & paludatus, in Tribunali, sive suggesto erecto stans, sinistra sceptrum tenens, dextra elevata, *Milites* cum signis militaribus adstantes alloquitur, eosque ad *Fidem* Imperatori præstandam ex hortatur. II.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. FIDES EXERC. SC. *Milites* cum signis militaribus, præeuntem *Ducem* cum hasta, cui vexillum militare adnexum, strenue sequuntur. Quo schemate *Fides Exercitus* erga Imperatorem denotatur. III.

Num. *Elagabali*, cum Inscr. FIDES. EXERCITVS. *Fæmina* in Cathedra sedens inter duo signa militaria, quorum alterum sinistra apprehensum sustinet, & dextra manu *Avem* quandam ferens; turturem forsan, aut columbam, vel etiam cornicem; Symbolum, ut supra dictum, Concordiæ & Fidei. IV.

Num. *Philippi*, cum Inscr. FIDES. EXERCITVS. Quæ heic per *quatuor Signa militaria* repræsentatur; eodem modo atque supra Tab. LXXXI. Num. IX. Caracalla, per quatuor signa militaria *Concordiam Militum* designavit. V.

Num. *Clodii Albini*, cum Inscr. FIDES LEGIONVM. *Fides* stans, & utraque manu signum militare tenens. VI.

VII. *.

Num. *M. Bruti*, cum Inscr. LIBERTAS. Caput fæmineum, elegans, comâ quidem in spiram collectâ, præter cirros quosdam per cervicem diffluentes, inauribus, & monili circa VIII.

 collum

collum ornatum, *Libertatis* imaginem referens. Cujus M. Brutus, ad exemplum L. Bruti, qui Tarquinios ejecerat, strenuus in Republica assertor & vindex videri voluit, conjuratione in Jul. Cæsarem initâ, ejusque rei memoriam in Nummis variis expressit.

IX. Num. *C. Cassii*, cum Inscr. C. CASSI. IMP. LEIBERTAS. Caput *Libertatis* velatum, etiam in Nummis à C. Cassio relatæ, in memoriam facti, quo Prætor cum M. Bruto & aliis conjuratis Cæsarem occidit, ut Reipub. Libertatem assereret. Scribitur autem heic LEIBERTAS, more antiquo, quo, ut breve I ab longo distinguerent, EI pro I ponebant. Vid. Lipsius De Recta Pronuntiatione Ling. Lat. cap. VIII.

X. Num. *M. Bruti*, cum Inscr. EID. MAR. *Duo Pugiones*, cum *Pileo* intermedio, & addito titulo, EID. MART. in memoriam ejus diei, quo Jul. Cæsar à M. Bruto & aliis conjuratis in curia Pompeji, ubi tum Senatus convenerat, interfectus est; id enim Idibus Martiis factum, ex Suetonio & aliis constat. Pugiones indicant teli genus, quo cædes peracta; Unde Cicero Philip. II. *Cæsare statim interfecto cruentum alte extollens M. Brutus pugionem, Ciceronem nominatim exclamavit* &c. Pileum autem Libertatis Symbolum esse, neminem fugit. Appianus lib. II. Bell. Civil. de hac Cæsaris nece: Καὶ πῖλον τις ἐπὶ δόρατος ἔφερεν, σύμβολον ἐλευθερώσεως. *Pileum alius hastæ fixum ferebat, Symbolum Libertatis.* Meminit hujus aut similis Nummi à M. Bruto percussi Dion Cassius lib. XLVII. ubi scribit: Βροῦτος μὲν ταῦτά τε ἔπραξε, καὶ ἐς τὰ νομίσματα ἃ ἐκόπτετο, εἰκόνα τε αὐτοῦ καὶ πίλιον, ξιφίδιά τε δύο ἐνετύπου· δηλῶν ἔκ τε τούτου καὶ διὰ τῶν γραμμάτων, ὅτι τὴν πατρίδα μετὰ τοῦ Κασσίου ἠλευθερωκὼς εἴη. *Hæc Brutus egit, qui etiam Numismate quod faciebat, Imaginem suam*

cum

cum Pileo ac duobus Pugionibus incidit, eo ipſo & inſcriptione declarans, patriam à ſe & Caßio eſſe in libertatem vindicatam.

Num. *Caji Caligulæ*, cum Inſcr. C. CAESAR. DIVI. AVG. PRON. AVG. Cernitur heic *Pileus* inter literas S & C. conſuetam Senatuſconſulti notam, Libertatis Symbolum; an quod Caligula ſub Imperio ſuo Rempublicam liberam eſſe, ſi cum Tiberii temporibus comparetur, deſignare voluerit. Sane Libertatis quædam Umbræ fuiſſe videntur, quæ à Suetonio in ejus cap. XVI. narrantur hiſce verbis: *Titi Labieni, Cordi Cremutii, Caßii Severi ſcripta, ſenatuſconſultis abolita, requiri, & eſſe in manibus, lectitarique permiſit: quando maxime ſua intereſſet, ut facta quæque poſteris tradantur. Rationes Imperii ab Auguſto proponi ſolitas, ſed à Tiberio intermiſſas, publicavit. Magiſtratibus Liberam Iurisdictionem, & ſine ſui appellatione conceßit.* XI.

Num. *Claudii*, cum Inſcr. LIBERTAS. AVGVSTA. *Figura fœminea* decoro cultu, cum coronâ laurea in capite, ſiniſtram manum apertam protendens, & dextrâ *Pileum*, faſciæ, quæ ejus ambit corpus, alligatum, tenens. Deſignaturque hoc ſchemate LIBERTAS AVGVSTA à Claudio; quaſi innuens *Libertatem Reipub.* quæ per Pileum indicatur, jam ab Imperio Cæſarum, per fæminam ſignificato, pendere; adeoque haud aliam, quam *Libertatem Auguſtam* Reipublicæ exſpectandam. Notat Suetonius quomodo poſt cædem Caligulæ, Senatus cogitaverit de aſſerenda Reipub. Libertate, hiſce verbis: *Neque conjurati cuiquam imperium deſtinaverunt. Et S- natus in aſſerenda Libertate adeo conſenſit, ut COSS. primò non in curiam, quia Iulia vocabatur, ſed in Capitolium convocarent. Quidam vero ſententiæ loco, abolendam Cæſarum memoriam, ac diruenda templa cenſuerunt.* Apud eundem in Claudio cap. X. hæc leguntur: *Receptus* (Claudius) *intra vallum, inter excubias militum pernoctavit, aliquanto minore ſpe, quam fiducia. Nam Conſules cum Senatu, & cohortibus urbanis Forum, Capitoliumque occuparunt, aſſerturi communem* XII.

nem Libertatem &c. Hujusmodi deliberationibus, ut imposterum obviam iret verosimile omnino est, Claudium hoc Nummo ostendere, S.P.Q.R. voluisse, ut inscriptio docet, *Libertatem Augustam* esse, quæ jam vigeret, hoc est ejusmodi Libertatem, quæ Imperio Cæsarum temperata & moderata esset, ideoque pileum nunc Imperio alligatum & connexum. Quod exemplum etiam posteriores Imperatores secutos, varii eorumdem Nummi, quorum aliqui Tabula sequenti exhibentur, manifestum faciunt; qui splendidam istam, nec minus tamen duram servitutem, qua Resp. Rom. premebatur sub Cæsaribus, dulci, sed inani Libertatis nomine sæpius adumbrarunt. Cujusmodi inane Libertatis schema, & umbram ejus quandam apud nonnullos populos, ubi Aurea Libertas olim late viguit, sed quam, ut videtur, diutius ferre non potuerunt, nostris temporibus quoque observare est.

TABULA LXXXVII.

I. Num. *Galbæ*, cum Inscr. LIBERTAS. RESTITUTA. Imp. *Galba* togatus, *Libertatem* in genua prolapsam, porrecta dextra sublevat, & Romæ armatæ cum galea in capite, & Clypeo in manu sinistra, restituit. Videri vult Galba quasi sub ejus Imperio *Libertas* P. R. Neronis Tyrannide oppressa & conculcata, restituta fuerit. Ipse Galba in Oratione ad Pisonem apud Tacitum Histor. lib. I. *Loco Libertatis erit*, *quod eligi cœpimus.* Qualis autem ista Libertas, ex iis, quæ in fine istius Orationis habentur, manifestum, cum dicat: *Imperaturus es hominibus, qui nec totam servitutem pati possunt, nec totam Libertatem.* Talis scilicet, quam Claudius, aliique *Libertatem Augustam* vocant, quæ nempe ex Impp. voluntate penderet; adeoque servitutis jugo proxima, imo commixta.

II. Num. *Vespasiani*, cum Inscr. LIBERTAS. P. R. RESTITUT. EX SC. circa quam cernitur *Corona querna* cum glandibus;

dibus; quam ut notum est, Civicam fuisse, ac donari solitam OB CIVES SERVATOS. Sic Vespasianum Cives à tyrannide Vitellii conservasse, ac *Libertatem* ab ipso oppressam, P. R. restituisse Nummus indicare vult.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. LIBERTAS. RESTITVTA SC. Imp. *Hadrianus* in suggestu Sellæ Curuli insidens, dextram porrigit infantulo nudo, quem mulier adstans sinistro brachio gestat; dum dextram capiti alterius pueri adstantis impositam habeat. *Libertatem* hoc actu huic mulieri ab Hadriano restitui inscriptio indicat. Quam vero personam mulier ista repræsentet, haud ita clarum. Posset enim esse vel *Regio aliqua*, cui, cum à Trajano in Provinciam redacta esset, Hadrianus Libertatem restituerit. uti istud non uni fecisse Hadrianum Historicorum monumenta testantur. Sic præter alios, Eutropius lib. VIII. de Hadriano: *Statim Provincias tres reliquit, quas Trajanus addiderat, id est, Assyriam, Mesopotamiam & Armeniam. Revocavit exercitus ac finem Imperii esse voluit Euphratem.* Quamvis Spartianus notet, hoc ab Hadriano factum, exemplo Catonis, *qui Macedonas Liberos pronunciavit, quia teneri non poterant.* Vel etiam posset esse *Filia Cosdrois* Regis Parthorum, quam à Trajano captam, Hadrianus patri remisit. Spartianus in Hadriano: *Toparchas & Reges ad amicitiam invitavit; invitato etiam Cosdroë rege Parthorum, remissaque illi filia, quam Trajanus ceperat.* &c. III.

Num. *Galbæ*, cum Inscr. LIBERTAS. PVBLICA. SC. *Fæmina* stolata, sinistra *hastam*, & dextra *Pileum* tenens, *Libertatem Publicam*, qualis sub Galba fuerit, designans. IV.

Num. *Vitellii*, cum Inscr. LIBERTAS. RESTITVTA. SC. *Libertas* stans, & dextra *Pileum*, Libertatis insigne, fasciæ alligatum tenens. Merito heic exclames, *Quid facient domini, ausint cum talia fures?* Etiam Vitellius *Libertatem* à se *restitutam* V.

tam videri voluit? qui contestabili voce confirmare ausus est: *Optime olere occisum hostem, & melius Civem*, teste Suetonio in Ejus Vita.

VI. Num. *Galbæ*, cum Inscr. LIBERTAS. PVBLICA. SC. *Libertas* stans cum Pileo in dextra, & sinistra *Virgam* tenens, quam *Vindictam* appellabant; qua scilicet servi in manumissione tangebantur, in signum Libertatis donatæ. Unde Persius:

Vindictâ postquam meus à Prætore recessi:

VII. Num. *Hadriani*, cum Inscr. P.M. TR. P. COS. III. & infra LIB. PVB. *Libertas* in cathedra sedens, sinistra hastam puram, & dextra loco Pilei, ramum *Palmæ*, *Lauri*, aut *Oleæ* tenens, ad gaudium ejus significandum.

VIII. Num. *Magnentii*, cum Inscr. VICTORIA. AVG. LIB. ROMANOR. *Trophæum* erectum, quod hinc *Victoria* alata, adstans, inde *Libertas* cum *Virga*, sive *Vindicta*, dextris admotis sustinent. Videtur *Magnentius* indicare, quasi Victoriæ suæ, qua Romam occupaverat, non alius esset finis, quam ut servitutis vinculis abruptis, Romanos in pristinam vindicaret Libertatem.

IX. Num. *Treboniani Galli*, cum Inscr. LIBERTAS. AVGG. *Libertas* dextra *Pileum*, & sinistrâ *Vindictam* tenens, columnæ innixa; quasi firmam & stabilem futuram indicans.

X. Num. *Constantini M.* cum Inscr. LIBERTAS. PVBLICA. Cernitur heic *Victoria alata* stans in *Triremi*, & utraque manu elevatâ, singulis *Coronam lauream* ferens. Sive liberam navigationem Victoriâ adsertam designet; sive Victoriam aliquam terra marique partam indicet, quâ Regio quædam, aut ipsum Imperium Rom. excusso servitutis jugo, ad Libertatem pervenerit.

XI. XII. * *.

CLASSIS V.

Eorum, quæ ad Expeditiones & Rem Bellicam pertinent.

TABVLA LXXXVIII.

Num. *M. Aurelii*, cum Inſcr. PROFECTIO. AVG. SC. I.
Imperator *M. Aurelius*, paludatus, & haſtam dextra ferens, in equo, cum Tribuno præeunte, tribuſque militibus ſubſequentibus; quo ſchemate indicatur *Profectio* ejus ad bellum aliquod aggrediendum. Proculdubio autem bellum Marcomannicum, ad quod, unà cum fratre L. Vero profectus eſt, heic deſignatur. De qua Profectione ita J. Capitolinus in M. Aurelio: *Profecti itaque ſunt paludati ambo Imperatores, Victovalis & Marcomannis cuncta turbantibus: aliis etiam gentibus, quæ pulſæ à ſuperioribus barbaris fugerant, niſi reciperentur, bellum inferentibus. Nec parum profuit iſta Profectione, cum Aquileiam uſque veniſſent; nam plerique reges & cum populis ſuis ſe retraxerunt, & tumultus auctores interemerunt.* &c.

Num. *L. Veri*, cum Inſcr. PROFECTIO. AVG. TR. II.
P. II. COS. II. Imp. *L. Verus* itidem paludatus, equo inſidens, cum haſta in dextra manu, ad bellum Parthicum proficiſcitur. cujus meminit J. Capitolinus in ejus Vita: *Hæc quidem poſt Parthicum bellum, ad quod eum miſiſſe dicitur Marcus, ne vel in Vrbe ante omnium oculos peccaret; vel, ut parſimoniam peregrinatione addiſceret; vel, ut ſe Imperatorem eſſe cognoſceret.* Et paullò poſt: *Profectum eum ad Parthicum bellum, Marcus Capuam proſequutus eſt.* &c.

III. Num. *Titi*, sine Inscriptione quidem, sed in quo cernere est, Imp. *Titum*, paludatum, cum sceptro in manu sinistra, equo insidentem, quasi ad bellum proficiscentem, cui Roma galea & clypeo armata, dextrâ imagunculam quandam, forte Victoriolam offert. Hasce enim,uti & Palmas, boni ominis caussâ, Imperatoribus ad bellum proficiscentibus offerre moris erat.

IV. Num. *Hadriani*, cum Inscr. COS. III. & infra : EXPEDITIO. AVG. Imp. *Hadrianus* paludatus, & sinistra sceptrum tenens, in equo generoso ad *Expeditionem* bellicam proficiscitur. Cæterum ad majorem horum Nummorum lucem, haud abs re erit, unum vel alterum locum ex Livio adducere, unde constare poterit, quâ solemnitate jam ab antiquis temporibus ista ad bellum Profectio ab Imperatoribus Rom. fieret. Ea autem de re ita Livius lib. XXXI. *P. Sulpicius COS. secundum vota in Capitolio nuncupata, paludatus cum lictoribus profectus ab Vrbe Brundusium venit.* Et uberius lib. XLII. *Per hos forte dies P. Licinius COS. votis in Capitolio nuncupatis, paludatus ab Vrbe profectus est. Semper quidem ea res cum magna dignitate & majestate geritur : præcipue convertit oculos animosque, cum ad magnum nobilemque aut virtute, aut fortuna hostem, euntem Consulem prosequuntur. Contrahit enim non officii modo cura, sed etiam studium spectaculi, ut videant Ducem suum, cujus Imperio consilioque summam Reip. tuendam permiserunt. Subit deinde cogitatio animum, qui belli casus, quam incertus fortunæ eventus, communisque Mars belli sit ; adversa, secunda, quæ inscitia & temeritate Ducum clades sæpe acciderint, quæ contra bona Prudentia & Virtus attulerint, quem scire mortalium, utrius mentis, utrius fortunæ Consulem ad bellum mittant : triumphantemne mox cum exercitu Victore scandentem Capitolium ad eosdem Deos, à quibus proficiscatur, visuri; an hostibus eam præbituri lætitiam sint.* Hæc Livii verba satis declarant, quæ solemnia in ejusmodi Profectione observata.

V. VI. VII. VIII. * * * *.

Num.

Num. *Gordiani Tertii*, cum Inscr. TRAIECTVS. AVG. IX.
Cernere heic est *Milites* super *Pontem* scaphis instratum, præeunte *Victoriolâ* alatâ, cum laurea & palma, boni ominis ergo, flumen trajicere. Putem Trajectum Euphratis designari, quem Fluvium Gordianus, cum ductu Misithei soceri contra Persas bellum gereret, victorioso suo exercitu superavit. De Pompeio, qui postea Magni cognomen meruit, notat Florus lib. III. cap. V. quod *ponte navibus facto, omnium ante se primus transiverit Euphratem.* &c. De hoc pontium genere Vegetius de Re Militari lib. III. cap. VII. *Repertum est*, inquit, *ut monoxylos, hoc est, paullo latiores scaphulas, ex singulis trabibus excavatas, pro genere ligni & subtilitate levissima, carpentis secum portet exercitus, tabulatis pariter & clavis ferreis præparatis. Ita absque mora constructus pons, & funibus, qui propterea habendi sunt, vinctus, lapidei arcus soliditatem præstat in tempore.* &c.

Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. IMP. VI. COS. III. S.C. X.
& infra VIRTVS AVG. Expressus heic itidem *Trajectus* militum super pontem scaphis impositum, & propugnaculis ad latera munitum, nec non ad utramque fluminis ripam gradibus adjectis fixum. Referendus Nummus ad transitum Danubii à M. Aurelio cum exercitu factum, contra Marcomannos; cujus meminit J. Capitolinus in ejus Vita: *Marcomannos autem in ipso Transitu Danubii delevit, & prædam provincialibus reddidit.* Quæ autem fuerit Romanis struendorum pontium in navibus ratio, elegantissime describitur ab Arriano lib. V. de Expedit. Alexandr. hisce verbis: Αἱ νῆες αὐτοῖς κατὰ πόρον ἀφίενται ἀπὸ ξυνθήματος, οὐκ ἐπ' εὐθὺ, ἀλλὰ καθάπερ αἱ πρύμναν κρουόμεναι. &c. Sed quia locus nimis prolixus est, Latine reliqua tantum adscribam: Sic itaque Arrianus: *Naves iis dimittuntur, lapsus fluminis dato signo: non quidem rectâ, sed tanquam puppibus inhibitæ. Atque*

has quidem subducit, ut par est, cursus fluminis: remigiorum vero impulsus retinet, donec ad statum locum pervenerint. Atque ibi crates viminea, in pyramidis formam plexas, selectis ad id saxis oppletas, à prora cujusque navis dimittunt, ad inhibendum fluminis cursum; simul autem una navium ita firmata fuerit: & alia juxtà illam, tanto spatio ab eâ separata, quantum ad firmitatem insternendorum requiri videtur, pariter prora obversa in fluminis cursum statuitur; & in utrisque tigna statim in directum injiciuntur, tabulæque transversæ quibus tigna junguntur ac colligentur. Ita deinceps per cæteras naves opus procedit, quantæ ad jungendum ponte flumen sufficiant. Ad utrumque vero pontis caput gradus in terram depacti adjiciuntur, quò tutior equis jumentisque sit ingressus, & simul ut veluti vinculum sint totius pontis. Brevi autem tempore totum opus perficitur, & cum magno tumultu, nec tamen ordo & decorum abest. Adhortationes etiam per singulas naves, & objurgationes eorum, qui segnius munus obeunt, nihil impediunt aut tollunt, vel mandatorum auditionem, vel operandi celeritatem. Atque hæc sunt quæ Romanis usitata. Huc usque Arrianus.

XI. Num. *Gordiani* III. cum Inscr. TRAJECTVS. AVG. Nummus hic etiam ad bellum Persicum pertinet, ut Num. IX. & transfertur heic Exercitus *Triremi* per Euphratem. De bello isto Gordiani ita J. Capitolinus: *Gordianus aperto Iano gemino (quod signum erat indicti belli) profectus est contra Persas cum exercitu ingenti, & tanto auro, ut vel auxiliis, vel militibus facile Persas vincere posset. Fecit iter in Mœsiam, atque in ipso procinctu, quicquid hostium in Thraciis fuit, delevit, fugavit, expulit, atque submovit. Inde per Syriam in Antiochiam venit, quæ à Persis jam tenebatur. Illic frequentibus prœliis pugnavit & vicit, Sapore Persarum rege submoto. & post Artaxansem & Antiochiam, recepit & Carras & Nisibin; quæ omnia sub Persarum imperio erant. Rex sane Persarum tantum Gordianum Principem timuit, ut cum instructus esset & suis copiis & nostris, tamen civitatibus ipse præsidia sponte deduceret,* easque

easque integras suis civibus redderet, ita ut nihil quod ad eorum fortunas pertineret, attaminaret. Sed hæc omnia per Misitheum socerum Gordiani, eundemque Præfectum, gesta sunt. Effectum denique est, ut Persæ, qui jam in Italiâ timebantur, in regnum suum, pugnante Gordiano, redirent, totumque Orientem Romana Respublica detineret. &c.

TABVLA LXXXIX.

Num. *Alexandri Severi*, cum Inscr. ADLOCVTIO AVGVSTI. SC. Imp. *Alexander* paludatus in Tribunali stans, milites cum signis adstantes alloquitur. Nummus forte cusus in memoriam istius *Adlocutionis*, quam Alexandrum Antiochiæ ad legionem ob socios in vincula conjectos, tumultuantem habuisse, & quam, cum fremere non cessaret, integram exauctorasse refert Æl. Lampridius in ejus Vita: *Tum ille Tribunal adscendit, vinctisque omnibus ad Tribunal adductis, circumstantibus etiam militibus, & quidem armatis, ita cœpit: Commilitones, si ista vobis, quæ à vestris facta sunt, displicent, disciplina majorum Rempublicam tenet; quæ si dilabatur, & nomen Romanum & Imperium amittemus.* &c. Quibus tandem Lampridius subjungit: *Cum nihilominus post ista fremerent, exclamavit: Quirites discedite, atque arma deponite. Mirando exemplo, depositis armis, depositis etiam sagulis militaribus, omnes non ad castra, sed ad diversoria varia recesserunt.* &c. I.

Num. *Galbæ*, cum Inscr. ADLOCVT. Imp. *Galba*, *paludatus*, in Tribunali adloquens milites armatos, cum Aquila, aliisque signis militaribus, hastis & *clypeis fulmine insignitis*, de quibus mox ad Num. V. Sic in alio II.

Num. *Ejusdem*, sine Inscr. quidem cernitur *Galba paludatus* & *galeatus*, ex suggestu milites armatos adloquens, quibus manu III.

Juve-

Juvenem quendam videtur ostendere. A. Rubenius putat designari primam Orationem Galbæ ad milites, de qua ita Suetonius cap. X. *Igitur cum quasi manumissione vacaturus conscendisset tribunal; propositis ante se damnatorum occisorumque à Nerone quam plurimis imaginibus, & adstanti nobili puero, quem exsulantem ex proximo Baleari insula ob id ipsum acciverat, deploravit temporum statum.* &c. Cæterum hunc morem alloquendi exercitum valde frequentem Imperatoribus fuisse, tum ex Nummis antiquis, quæ supersunt, tum passim ex Historiarum Monumentis constat; vel cum ipsimet primum ad Imperium pervenirent, ut heic Galba; vel cum aliquem in spem successionis adoptarent; ut Galba itidem fecit *Pisonem* adoptando, apud milites; vel etiam cum alium ad Imperii consortium adsumerent; vel cum milites ad fortiter agendum ante prælium exhortarentur, aliisque similibus ex caussis exorientibus, quarum exempla apud Historicos occurrunt; Unum, vel alterum adduxisse sufficiat. Sic apud Ammianum Marcellinum lib. XV. de Constantio Imp. cum Julianum post multas deliberationes, imperii consortem facere placuisset, legimus: *Cum venisset accitus* (Julianus) *prædicto die, advocato omni quod aderat commilitio, tribunali ad altiorem suggestum erecto, quod aquilæ circumdederunt & signa, Augustus* (Constantius) *inscendens, eumque manu retinens dextera, hæc placido sermone peroravit.* &c. Apud eundem lib. XXIII. de Juliano, postquam Euphrate navali ponte transmisso, cum exercitu in Persidem pervenisset, milites contra Persas exhortante, hæc habentur: *Peracto igitur, ut ante dictum est, ponte, cunctisque transgressis, Imperator antiquissimum omnium ratus militem alloqui sui rectorisque fiducia properantem intrepide. Signo itaque per lituos dato, cum centuriæ omnes, & cohortes, & manipuli convenissent, ipse aggere glebali adsistens, coronaque celsarum circumdatus potestatum, talia ore sereno disseruit, favorabilis studio concordi cunctorum.* &c. *Aggerem glebalem* appellat Ammianus Tribunal, quia ex glebis & cespitibus exstructum & suggestum, unde & *Suggestus*

gestus dictus, erat. Hinc apud Tacitum lib. I. Annal. *Simul congerunt cespites, exstruunt tribunal, quo magis conspicua sedes foret.* Et mox: *Aggerebatur nihilominus cespes jamque pectori usque accreverat.* Plinius in Panegyrico Trajano dicto: *Decora facies consulis: multa post sæcula tribunal viridi cespite exstructum, nec fascium tantum, sed pilorum, signorumque honore circumdatum.* Vopiscus in Probo: *Vndique ab omnibus acclamatum est: Probe Auguste, Dii te servent. deinde concursus & cespiticium tribunal, appellatusque Imperator.* Sic in quodam

Num. *Getæ*, sine Inscr. itidem, cernere quoque est *Getam* ex suggestu alloquentem milites cum signis circumstantes, eodem modo, uti Honorium describit Claudianus lib. de Bello Gildonico; vers. 424 &c. IV.

Dictis ante tamen Princeps confirmat ituros
Aggere conspicuus: stat circumfusa juventus
Nixa hastis, pronasque ferox accommodat aures.

Num. *Caligulæ*, cum Inscr. ADLOC. COHortium. Imp. *Cajus Caligula* togatus ex suggestu, stans ante Sellam curulem, & alloquens milites armatos, cum Aquilis & *clypeis fulmine insignitis*, unde nomen *Legionis Fulminatricis*, cujus jam meminit Dio in Augusto. De hujusmodi clypeis Valerius Flaccus lib. VI. Argon. V.

Cuncta Phalanx, insigne Iovis, cælataque gestat
Tegmina, dispersos trifidis ardoribus ignes:
Nec primus radios, miles Romane, corusci
Fulminis, & rutilas scutis diffuderis alas.

Adlocutio porro ad milites à Cajo facta, cujus Inscriptio mentionem facit, haud dubie ista est, quam habuit in ponte Bajano

à se exstructo post gesticulatoriam expeditionem istam peractam, de qua Dio Cassius lib. LIX. ita scribit : Καὶ (ἔδει γὰρ αὐτὸν, οἷα ἔν τε στρατείᾳ τοιαύτῃ καὶ ἐπὶ νίκῃ τηλικαύτῃ, καὶ δημηγορῆσαί τι) ἀνέβη τε ἐπὶ βῆμα, ἐπὶ πλοίων που καὶ αὐτὸ κατὰ μέσην που τὴν γέφυραν πεποιημένον, καὶ πρῶτον μὲν ἑαυτὸν, ὡς καὶ μεγάλων τινῶν ἔργων ἐπιχειρητὴν, ἀπεσέμνυνεν· ἔπειτα δὲ τοὺς στρατιώτας, ὡς καὶ πεπονηκότας καὶ κεκινδυνευκότας, ἐπῄνεσεν. *Et quia opus erat nimirum eum tanta expeditione facta ac victoria impetrata, concionem habere, suggestum conscendit in medio pontis navibus impositum; ac primo se ut eximia conatum jactavit; deinde milites ut periclitatos ac fatigatos laudavit: hoc inter alia gloriatus, se pedibus mare percurrisse.* &c. Ad Suetonium in Caligula cap. XIX.

VI. Num. *Neronis*, cum Inscr. ADLOC. COH. Imp. *Nero* togatus, ex suggestu alloquens Cohortes ante domum. Faciunt huc illa Taciti lib. XV Annal cap. LXXII. *Quibus perpetratis Nero, & concione militum habita, bina nummum millia viritim manipularibus divisit, addiditque sine pretio frumentum, quo ante ex modo annonæ utebantur.*

VII. Num. *Trajani*, sine Inscr. ubi cernere est Imp. *Trajanum* in Tribunali super alio suggestu ei imposito sedentem, & milites armatos alloquentem, qui manibus in altum sublatis assensum testantur. Lucanus lib. I. Pharsal.

——— His cunctæ simul assensêre cohortes,
Elatasque altè, quæcunque ad bella vocaret,
Promisêre manus. &c. ———

VIII. Num. *Hadriani* cum Inscr. EXERC. DAC. Imperator *Hadrianus* in equo *Exercitum Dacicum* adloquens. Nam & ab equitantibus hujusmodi Adlocutiones nonnumquam factas, clarissime

rissime ex hujusmodi Nummis constat, in quibus Imperator in Equo milites compellat. Uti autem heic EXERCITVS DACICVS ab Hadriano in equo compellatur; sic in aliis Ejusdem Nummis sub simili schemate legitur, EXERCITVS GERMANICVS, aut BRITANNICVS, aut SYRIACVS, aut CAPADOCICVS, aut RHETICVS. Romanis enim in more fuisse, ut à locis & Regionibus, in quibus Romanorum Legiones & Exercitus agebant, vulgo iidem appellarentur, neminem fugit.

Num. *Trajani*, cum Inscr. S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI. Imp. *Trajanus* togatus, stans in suggestu, Concionem ad populum habet, qui elatis dextris illi acclamant. Fortè ob Ludos Circenses populo exhibitos; id enim *Obeliscus*, sive potius Fragmentum ejus, cui fæmina seminuda adjacet, indicare videtur. IX.

Num. *Hadriani*, sine Inscr. Imp. *Hadrianus* togatus in Tabulato erecto, stans sub columnato fastigio, ad populum sublatis dextris illi acclamantem, Concionem habet. Quibus conveniunt illa Corippi lib. II. ubi de populo Justino Augusto acclamante, canit: X.

Excutiunt plausus, studiorum gaudia surgunt,
Alternisque sibi respondent agmina dictis;
Emittunt pariter dextras, pariterque remittunt.

Num. *Vitellii*, cum Inscr. CONSENSVS. EXERCITVVM. SC. *Mars* Gradivus, nudus[1], cum galea in capite, dextra hastam, & sinistra vexillum militare ferens, *Consensum Exercituum* designans, quo Vitellius ad Imperium pervenit. Suetonius in ejus Vita, cap. VIII. *Castra ingressus nihil cuiquam poscenti negavit: atque etiam ultro ignominiosis notas, reis sordes, damnatis supplicia demsit. Quare vix dum mense transacto, neque diei, neque tem-* XI.

 poris

poris habita ratione ac jam vespere, subito à militibus è cubiculo raptus, ita ut erat in veste domestica, Imperator est consalutatus. &c. Et mox: *Consentiente deinde etiam superioris provinciæ exercitu, qui prius à Galba ad senatum defecerat, cognomen Germanici delatum ab universis, cupide recepit.* &c.

XII. Num. *Faustinæ* minoris, cum Inscr. MATRI. CASTRORVM. *Faustina* sedens inter signa militaria, sinistra hastam puram, & dextra tenens *Orbem*, cui *Phœnix* insidet, ut A. Rubenius putat; aliis, quasi Venerem imitaretur, pomum videtur, cui avis quædam insidet, quam vel *turturem*, vel *cornicem* esse volunt, de quibus in præcedentibus actum, ad Concordiam conjugalem cum marito M. Aurelio designandam. De titulo MATRIS CASTRORVM Faustinæ delato, J. Capitolinus in M. Aurelii Vita: *Divam etiam Faustinam à Senatu appellatam gratulatus est; quam secum & in æstivis habuerat, ut MATREM CASTRORVM appellaret.* Xiphilinus item ex Dione lib. LXXI. Ἡ μὲν τοι Φαυςῖνα ΜΗΤΗΡ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΩΝ ἐπεκλήθη. *Faustina quoque MATER CASTRORVM appellata est.*

TABVLA XC.

I. Num. *Claudii*, cum Inscr. IMPEratore RECEPTo. Munimentum hocce rotundum ex quadrato lapide exstructum, *Prætoriana Castra* repræsentat, in quæ post mortem Caligulæ, *Claudius* à militibus delatus, ibique tutelæ & præsidii caussâ receptus, ad Imperium pervenit. Suetonius in Vita Claudii cap. X. *Per hæc ac talia, maxima ætatis parte transacta, quinquagesimo anno Imperium cepit, quamtumvis mirabili casu.* &c. *Neque multo post rumore cædis exterritus, prorepsit ad solarium proximum: interque prætenta foribus vela se abdidit: latentem forte gregarius miles animadversis*

pedibus

pedibus è studio sciscitandi quisnam esset agnovit, extractumque & prae metu ad genua accidentem, IMPERATOREM salutavit. Hinc in castra delatus est, tristis ac trepidus, miserante obvia turba, quasi ad pœnam raperetur. Receptus intra vallum, inter excubias militum pernoctavit. &c. *postero die* &c. *multitudine, quæ circumstabat, unum rectorem jam & nominatim exposcente, armatos pro concione jurare in nomen suum passus est: promisitque singulis quinadena HS. primus Cæsarum fidem militis etiam præmio pigneratus.* Dio Cassius lib. LX. Κᾀν τούτῳ στρατιῶταί τινες ἐς τὸ παλάτιον, ὅπως τι συλήσωσιν εἰσελθόντες, εὗρον τὸν Κλαύδιον ἐν γωνίᾳ που σκοτεινῇ κατακεκρυμμένον. &c. *Interim milites quidam rapinæ caussa palatium ingressi, Claudium (qui propterea, quod cum Cajo agebat, tumultum metuens, se abdiderat) in obscuro angulo occultatum invenientes, primum protraxerunt, alium quendam esse, ac secum aliquid absconditi habere arbitrati: mox cognitum Imperatorem salutaverunt, ac in castra duxerunt, ibi omnium consensu militum ei, orto nimirum imperatorio genere, ac bono viro, imperium est tributum.* &c.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. PRAETOR. RECEPT. S. C. Quod possis legere, vel PRÆTORIO RECEPTVS, & tum ad *Claudium* ibi receptum foret referendum, vel, PRAETORIANIS RECEPTIS; & tum de Prætorianis militibus à Claudio in fidem receptis, intelligendum; quò etiam schema expressum tendere videtur, ubi cernere est *Prætorianum Signiferum*, qui datâ dextrâ Imperatori *Claudio* fidem obstringit. Hoc est, quod Suetonium de Claudio dicentem modo audivimus, *armatos pro concione jurare in nomen suum passus est, promisitque singulis quindena HS. primus Cæsarum fidem militis etiam præmio pigneratus.* II.

Num. *Othonis*, cum Inscr. CONCORDIA. PRAETORIANorum. SC. Heic itidem Othoni togato *Prætorianus* III.

signifer dextram porrigit, in signum *Concordiæ*. Nam & Otho à Prætorianis primò in castris receptus, ab iis Imperator salutatus est. Suetonius in ejus Vita: cap. VI. *Tunc abditus propere muliebri sella in Castra contendit: ac deficientibus lecticariis, cum descendisset, cursumque cepisset, laxato calceo restitit, donec omissa mora succollatus, & à præsente comitatu IMPERATOR consalutatus inter faustas acclamationes strictosque gladios ad principia devenit, obvio quoque non aliter ac si conscius & particeps foret, adhærente. Ibi missis qui Galbam & Pisonem trucidarent, ad conciliandos pollicitationibus militum animos, nihil magis pro concione testatus est,* „ quam id demum se habiturum, quod sibi illi reli„ quissent. *Deinde vergente jam die ingressus senatum, positaque brevi ratione, quasi raptus de publico & suscipere Imperium vi coactus.* &c. Vide Tacitum lib. I. Histor. omne hoc negotium uberius prosequentem.

IV. Num. *Vitellii*, cum Inscr. ADVENTVS. AVGVSTI. Imp. *Vitellius* in equo, paludatus, & dextra hastam tenens, qualis ejus *Adventus* in Urbem fuit. Suetonius cap. XI. *Vrbem ad classicum introiit paludatus, ferroque succinctus, inter signa atque vexilla, sagulatis comitibus, ac detectis commilitonum armis.* Tacitus Histor. lib. II. cap. LXXXIX. *Ipse Vitellius, à ponte Milvio, insigni equo paludatus, accinctusque, senatum & populum ante se agens, quo minus ut captam Vrbem ingrederetur, amicorum consilio deterritus, prætexta & composito agmine incessit.*

V. Num. *Ejusdem* cum Inscr. ADVENTVS. AVGVSTI. *Roma*, Amazonis instar, cum galea in capite, Clypeo & hasta in manu sinistra, *Imperatorem Vitellium togatum*, data dextra excipit, sibique *Adventum* Ejus gratulatur.

VI. Num. *Treboniani Galli*, cum Inscr. ADVENTVS. AVGG. Impp. *Trebonianus Gallus*, & filius ejus *Volusianus* in equis, præeunte

eunte Victoriâ alatâ cum Palma, ac ſequentibus militibus armatis cum ſignis; Videtur *Gallus* per *Victoriam* deſignare, quaſi ut de Scythis Victor *Romam* adveniſſet, cum tamen Zoſimus Hiſtor. lib. I. diſertè ſcribat, *Gallum* quam primum ad Imperium perveniſſet, ac Voluſianum filium Auguſtum appellaſſet, Barbarorum iſtorum res proſperas eſſe cœpiſſe ac Gallum cum illis fœdam pacem feciſſe, adeo, ut & quotannis certam pecuniæ ſummam dare promiſerit; quibus præmiſſis, ſubjungit Zoſimus: Ταῦτα οὖν ὁ Γάλλος διωκηκὼς εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο μέγα φρονῶν ἐπὶ τεθείσῃ πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰρήνῃ. *His rebus in hunc modum geſtis, Romam Gallus venit, magnos ob constitutam cum barbaris pacem ſpiritus gerens.* &c.

Num. *Elagabali*, cum Inſcr. ADVENTVS. AVGVSTI. Imp. *Heliogabalus* paludatus, equo inſidens, & haſtam duplici cuſpide munitam ſiniſtra tenens, eodem modo quo Romam primo intraverit. VII.

Num. *Probi*, cum Inſcr. ADVENTVS. PROBI AVG. Imp. *Probus* paludatus in equo Barbarum captivum, manibus poſt terga devinctis, humi proſtratum ungulis conculcans. Quo ſchemate *Probi* Imp. *Adventum* in Urbem poſt devictos Barbaros deſignatum. VIII.

Num. *Maximiani Herculii*, cum Inſcr. FELIX. ADVENT. AVGG. NN. Imago *Africæ*, fœmina nempe ſtans cum proboſcide Elephanti in capite, dextra vexillum militare, & ſiniſtra magnum Elephanti dentem tenens; ad pedes ejus adjacet *Leo*, ut ſymbolum roboris Herculei, cujus nomen Maximianus adſumpſerat. Hujuſmodi Ectypum Nummi Maximiniani, cum gemina inſcriptione exhibet Cl. Patinus inter Numiſmata Impp. Rom. ex Ære Mediæ & Minimæ formæ, pag. 444. niſi quod IX.

capi-

capitis tegumentum non Elephanti proboscidem, sed nescio quid aliud per scalptoris forte errorem, referat.

X. Num. *Severi*, cum Inscr. ADVENTVI. AVG. FELICISSIMO. S C. Imperator *Severus* equo insidens, dextram, ut Pacis indicandæ signum, protendens. Sic in alio

XI. Num. *Ejusdem*, cum simili Inscr. ADVENTVI. AVG. FELICISSIMO. idem Imp. *Severus* dextram protendens, in equo, quem Roma galeata, & Amazonis instar, alterâ mammâ nuda, per frenum dextra manu apprehensum ducit. Uterque forte Nummus referendus ad Severi, post Parthicum bellum feliciter confectum, in Urbem Adventum.

XII. Num. *Hadriani*, cum Inscr. PONT. MAX. TR. POT. COS. II. & infra: ADVENTVS. AVG. *Roma* spoliis armorum insidens, galeata, & sinistra hastam tenens, dextram porrigit Imp. *Hadriano togato* stanti, eique à peregrinationibus per Orbem Romanum reduci *Adventum* gratulatur.

TABVLA XCI.

I. *.

II. Num. *Neronis*, cum Inscr. ADVENTVS. AVGVSTI. *Triremis* designans forte *Adventum* Neronis ex pexegrinatione Achaica, quam Neronem suscepisse testis Suetonius, cap. XIX. Et sic literæ G.P. super Triremem positæ, legi possunt, GRÆCIA PERAGRATA.

III. Num. *Ant. Caracallæ*, cum Inscr. ADVENTVS. AVGVSTOR. *Triremis* haud dubie ad designandum *Adventum Ant. Caracallæ*, & *Getæ Augg.* post patris Severi mortem, ex Britannia.

IV. V. VI. ***.

Num.

Num. *Vespasiani*, sine Inscrip. quidem, sed in quo cernitur VII. Imp. *Vespasianus* in curru cum quadrigis triumphans. Suetonius in Ejus Vita, cap. VIII. *Talis, tantaque cum fama, in Vrbem reversus, acto de Iudæis Triumpho, Consulatus octo veteri addidit.*

Num. *M. Lepidi* IIIviri, cum Inscr. M. LEPID. IMP. VIII. PROCOS. *M. Lepidus* triumphans in curru quadrigis vecto, & *Aquilam* manu tenens. Cujusmodi autem & qua de causa Lepidus Triumphum egerit, notat Dio Cassius lib. XLIII. in ipso initio, ubi de C. Jul. Cæsare scribit: Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει καὶ ἐδικτατώρευσεν ἅμα καὶ ὑπάτευσε, τρίτον ἑκάτερον, τοῦ Λεπίδου οἱ ἀμφοτέροις συνάρξαντος. &c. *Sequenti anno Dictaturam Consulatumque, tertio utrumque magistratum gessit. Vt enim primum ab eo* (M. Lepido) *Dictator proditus fuit, statim eum ex Prætura in Hispaniam citeriorem misit: reversoque Triumphum, cum neque vicisset quemquam, neque omnino signis collatis dimicasset, concessit: ea caussa prætexta, quod is & à Longino & à Marcello gestis adfuisset. Cæterum triumpho suo nihil intulit, præter eas pecunias, quibus socios spoliaverat.* &c.

Num. *Trajani*, cum Inscr. S. P. Q. R. OPTIMO. PRINC. IX. Imp. *Trajanus* altera manu *Laurum*, altera *Aquilam* tenens, in curru triumphali cum quadrigis, in memoriam Triumphi de Dacis. Dio Cassius apud Xiphilinum: Τραϊανὸς δὲ ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀνεκομίσθη· καὶ οἱ παρὰ τοῦ Δεκεβάλου πρέσβεις εἰς τὸ συνέδριον ἐσήχθησαν· τά τε ὅπλα καταθέντες, συνῆψαν τὰς χεῖρας ἐν αἰχμαλώτου σχήματι, καὶ εἶπόν τε τινὰ, καὶ ἱκέτευσαν· καὶ οὕτω τήν τε εἰρήνην ἔπεισαν, καὶ τὰ ὅπλα ἀπέλαβον. Τραϊανὸς δὲ τά τε νικητήρια ἤγαγε, καὶ Δακικὸς ἐπωνομάσθη. *His confectis rebus, Trajanus in Italiam revertitur. Tum Legati Decebali intromittuntur in Senatum, depositisque armis, junctisque manibus, more captivorum, pauca supplices loquuntur: dein confirmata pace,*

arma recipiunt. eoque facto Traianus de Dacis triumphavit, & Dacicus cognominatus est.

X. Num. *Augusti*, cum Inscr. IMP. CAESAR. *Augustus* in curru triumphali cum Lauro in manu. Plinius lib. XV. cap. XXX. De Lauro, quam Aquila in gremium Liviæ ex alto abjecit: *Ex eâ triumphans postea Cæsar, Laurum in manu tenuit, coronamque capite gessit; ac deinde Imperatores Cæsares cuncti.*

XI. Num. *Trajani*, cum Inscr. COS. V. P.P. S.P.Q.R. OPTIMO. PRINC. *Traianus* iterum cum Aquila, & ramo Lauri in curru triumphali. Vid. ad Num. IX.

XII. Num. *Augusti*, sine Inscr. in quo denuo cernitur *Augustus* laurum dextra tenens in curru triumphali, cujus lateribus *Victoriæ alatæ*, cum corona laurea & Palma in manibus, imago insculpta est.

TABVLA XCII.

I. Num. *Titi*, sine Inscr. *Currus triumphalis*, cui variæ figuræ, & Emblemata insculpta cum quadrigis.

II. Num. *Augusti*, cum Inscr. CAESARI. AVGVSTO. *Quadriga* cum *Aquila*, Signo Legionum. ob Signa à Parthis recepta, quæ Quadrigâ in Urbem invecta fuêre.

III. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. COS. STER. IMP. ITER. & infra: TI. CLAVDI. TI. F. NERO. *Currus triumphalis* cum *Nuce pinea*, Vindelicorum insigni. Vid. Tab. XXVI. Num. II.

IV. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. CAESAR. AVGVSTVS. *Currus*

Currus triumphalis à quatuor equis tractus. Quod autem Currui impositum cernitur, quibusdam videtur *flosculus* aliquis esse, aut simile ornamentum herbaceum. Sic in

Num. *Titi*, cum Inscr. TR. P. VIII. IMP. XIII. COS. V.
VII. P. P. similis cernitur *Flosculus* currui triumphali à quadrigis tracto impositus. Quamvis nonnullis, haud absque ratione, verosimilius videatur in hoc Titi Nummo non Flosculum, sed *Candelabrum Aureum* in Templo Hierosolymitano repertum, aut aliud ejusdem templi Instrumentum sacrum repræsentari.

Num. *Augusti*, cum Inscr. S. P. Q. R. IMP. IX. Imp. VI.
Augustus cum Lauro in curru triumphali, à quatuor Elephantis vectus. Haud malè A. Rubenius putat esse statuam Augusto ea specie positam. Plinius lib. XXXIV. cap. V. *Equestres vero statuæ modo Romanam celebrationem habent, orto sine dubio à Græcis exemplo. Sed illi Celetas tantum dicebant in sacris Victores, postea vero & qui bigis vel quadrigis vicissent: unde & nostri CVRRVS nati qui triumphassent. Serum hoc, & in his non nisi à D. Augusto sejuges, sicut & Elephanti.*

Num. *Incerti* cum Inscr. IO IO TRIVMP. Cernitur heic VII.
Laurus Arbor, cui adscripta Acclamatio IO. IO. TRIVMPHE, Imperatori Triumphanti à militibus populoque acclamari solita. De qua Horatius lib. II. Od. IV.

Tuque dum procedis, IO TRIVMPHE,
Non semel dicemus, IO TRIVMPHE,
Civitas omnis, dabimusque Divis
Thura benignis.

Nec non Ovidius lib. IV. Trist. Eleg. II. ubi Triumphi Pompam describens, inter alia ait:

Hos super in curru Cæsar victore veheris
Purpureus populi rite per ora tui :
Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum;
Vndique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbeâ lauro cingentur : IOque
Miles IO, magna voce, TRIVMPHE canet. &c.

In aversa autem parte hujus

VIII. Num. cernuntur duæ figuræ, quæ *soleas ferreas* equorum referre videntur, in medio *Armillæ* cujusdam ex duobus draconibus in circulum flexis compositæ. Notum autem, Armillas aureas vel argenteas militibus præmii loco donari solitas. Isidorus Orig. lib. XIX. cap. XXXII. *Armillæ propriè virorum sunt, collatæ victoriæ causâ militibus ob armorum virtutem; unde & quondam vulgo Virilia dicebantur.* Paullus ex Festo : *Armillas ex auro, quas viri militares ab Imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant.* Livius lib. X. *L. Papirius Sp. Papirium fratris filium, & quatuor centuriones, manipulumque hastatorum armillis, aureisque coronis donavit.* Et mox : *Equites omnes, ob insignem multis locis operam, corniculis, armillisque argenteis donat.* Vid. Th. Bartholinus in De Armillis Veterum.

IX. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. TR. P. COS. III. *Antoninus Pius* in curru triumphali cum scipione eburneo, cui Aquila imposita, in dextera, & ante se collocatos habens binos filios ex Faustina uxore susceptos, (de quibus Capitolinus; *Filii mares duo, duæ fæminæ* &c.) triumphum de Mauris & Britannis, per Legatos à se devictis, agens. Nam & eodem curru liberos, cognatosque, si quos Imperator haberet, vehi moris fuisse ex veterum monumentis constat. Livius lib. XLV de Paulli Æmilii filiis : *Minor ferme*, inquit, *duodecim annos natus, quinque diebus ante triumphum;*

major quatuordecim annorum, triduo post triumphum decessit: quos prætextatos curru vehi cum patre, sibi ipsi similes prædestinantes triumphos oportuerat. Tacitus lib. II. Annal. *C. Cœlio, L. Pomponio Coss. Germanicus Cæsar ad VII. Kal. Iun. triumphavit de Cheruscis, Cattisque & Angrivariis, quæque aliæ nationes, usque ad Albim colunt. vecta spolia; captivi; simulacra montium, fluminum, præliorum: bellum quia conficere prohibitus, pro confecto accipiebatur: augebat intuentium visus eximia ejus species, currusque quinque liberis onustus.* Cæterum qui omnem Triumphi Pompam à Romanis usitatam accurate descriptam videre velint, adire poterunt Onuphrium Panuinium, & Jul. Cæsar. Bulengerum, in Commentariis De Triumpho, ut & quæ habet Joan. Ant. Valtrinus De Re Militari Veter. Romanor. lib. VII. cap. IV & seqq.

Num. *Augusti*, cum Inscr. S. P. Q. R. PARENti CONServatori SVO. Ornamenta quædam triumphalia, *Aquila, Corona, Laurea*, & *Toga picta*, aut potius *Tunica palmata*, cum clavis aureis, cui, ut vult A. Rubenius, superinducta est *Toga picta*, Imperator enim triumphans interius *Tunica palmata*, exterius *Toga picta* indutus. Livius lib. XXX. *Postero die Scipio, ut à præsenti motu averteret animum Masinissæ, in tribunal adscendit, & concionem advocari jussit: ibi eum primum Regem appellatum, eximiisque ornatum laudibus, aurea corona, aurea patera, sella curuli, & scipione eburneo, Toga picta & palmata Tunica donat. Addit verbis honorem, neque magnificentius quidquam triumpho apud Romanos, neque triumphantibus ampliorem eo ornatu esse, quo uno omnium externorum Masinissam populus Rom. ducat.* Toga triumphalis, quæ purpurea erat, *picta* dicebatur, quod alicujus rei figuram acu factam, atque aureis filis expressam & intextam exhiberet. Tunica vero triumphalis, quæ etiam purpurea, *Palmata* dicebatur à latitudine clavorum; erat enim auro clavata, sive clavis aureis insignita. Postea tamen & ipsæ quoque pingi cœperunt, & palmatæ dici à X.

picturæ genere, quod palmas scilicet intextas haberent. Festus: *Tunica autem palmata à latitudine clavorum dicebatur, quæ nunc à genere picturæ appellatur.* Sed de differentia Togæ pictæ & tunicæ palmatæ, pluribus vide quæ habet ὁ πάνυ Salmasius Notis ad Flavium Vopiscum pag. 509. Edit. Paris. Et post eum Octavius Ferrarius De Re Vestiaria Lib. II. cap. VIII.

XI. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. AVGVSTVS. SC. *Aquila* alis expansis, & ungulis *Coronam quernam*, sive *Civicam* ferens inter duas *Laurus*. Pertinet fortassis ad Lauros istas, & Coronam Quernam, quæ inter honores Augusto delatos, ex Senatusconsulto ante ipsius Regiam positæ fuerunt. Qua de re Dio Cassius lib. LIII. καὶ γὰρ τό, τε τὰς δάφνας πρὸ τῶν βασιλείων αὐτοῦ προτίθεσθαι, καὶ τὸ τὸν στέφανον τὸν δρύϊνον ὑπὲρ αὐτῶν ἀρτᾶσθαι, τό τε οἱ, ὡς καὶ ἀεὶ τοὺς τε πολεμίους νικῶντι καὶ τοὺς πολίτας σώζοντι, ἐψηφίσθη. *Et ut ante ipsius Regiam Lauri ponerentur, ac super eas Corona querna suspenderetur; nimirum, quod perpetuus hostium Victor, ac civium esset servator.* Hinc Plinio lib. XV. cap. XXX Laurus dicitur *gratissima domibus janitrix Cæsarum, quæ sola & domos exornat, & ante limina excubat.* Recte autem de his Lauris A. Rubenius explicat Tertullianum in Apologetico, ubi ait: *Qui sunt, qui Imperatores inter duas lauros obsident?* id est, in ipso palatio. Ad Lauros istas in honorem Augusti positas, referendus quoque alius

XII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. CAESAR. AVGVSTVS, in quo cernuntur *duæ Laurus* expressæ.

TABVLA XCIII.

I. Num. *Constantini M. & filior.* cum Inscr. GLORIA. EXERCITVS. Duo milites armati hastis & clypeis, cum signo militari

tari sive Labaro intermedio, cui intextæ literæ Græcæ X & P, inter se connexæ, consuetum nominis Christi istorum temporum Symbolum; designans *Gloriam Exercitus* in virtute militum, qui sub hoc Signo pugnabant, consistere.

Num. *Magnentii & Decentii*, cum Inscr. SALVS DD. NN. II.
AVG ET CAES. Vide supra Tab. LXXIX. Num. II.

Num. *Constantii*, filii Constantini M. cum Inscr. HOC. SI- III.
GNO. VICTOR. ERIS. Imp. *Constantius* cum Labaro, cui intextus nominis Christi Character consuetus Græcis literis X & P inter se connexis, à *Victoria* coronatur. Ad intelligentiam Inscriptionis, quæ ex Historia Ecclesiastica satis nota est, multa habet Cl. Patinus ad Numismata Impp. Rom. ex ære mediocri pag. 476 & seqq. Vide sis etiam Baronium Annal. Eccles. Tom. III. ad ann. 312. cap. XVI & seqq. Quamquam si quis accurate conferre velit, quod de Signo in aëre à Constantino Magno, cum contra Maxentium cum exercitu iret, viso, in literas retulere primus omnium Eusebius de Vita Constantini lib. I. cap. XXVIII. & XXIX. nec non post eum Socrates Hist. Eccles. lib. I. cap. II. & Sozomenus lib. I. cap. III. ac denique fabularum architectus Nicephorus Callistus Hist. Eccles. lib. VII. cum omnes rem istam aliter atque aliter narrent, nec sibi invicem constent, parum à rei veritate aberraverit, qui totum hoc negotium ad pias veterum fraudes referendum censeat.

Num. *Augusti*, cum Inscr. Q. SALVIVS. IMP. COS. IV.
DESIG. *Fulmen* ab utraque parte quinque radiis, duabusque alis insignitum, ad ejus velocitatem & penetrationem denotandam. Heic verò Imperium Augusti longe lateque extensum designat. Alioquin trisulcum Jovis fulmen pingi solitum, nemo ignorat. Unde etiam Virgilius in descriptione fulminis à Cyclopibus elaborati, lib. VIII Æneid.

His

His informatum manibus, jam parte polita
Fulmen erat: toto genitor quæ plurima cœlo
Dejicit in terras: pars imperfecta manebat.
Treis imbris torti radios, treis nubis aquosæ,
Addiderant; Rutili treis ignis, & alitis Austri.
Fulgores nunc terrificos, sonitumque, metumque
Miscebant operi, flammisque sequacibus iras.

De Q. Salvio, qui nummum cudit. Vide Fulvium Ursinum in gente SALVIA.

V. *.

VI. Num. *M. Antonii* IIIviri, cum Inscr. COHORTIVM. PRAETORIARVM. *Aquila* alis expansis, & *Signa* Cohortium Prætoriarum. Quæ autem fuerit Prætoria cohors, declarat Festus: *Prætoria cohors est dicta, quod à Prætore non discedebat. Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent, & cætero munere militiæ vacarent, & sesquiduplex stipendium acciperent.*

VII. Num. *Galbæ*, cum litteris S.C. *Aquila fulmen* ungulis tenens, inter duo *alia signa militaria*. Jul. Obsequens: *C. Cæsare, M. Lepido Coss. decimæ legionis aquilæ Cn. Pompeji filio, quæ fulmina tenebant, visæ dimittere, & in sublime volare.* Dio lib. XLIII. οἱ δὲ δὴ ἀετοὶ τῶν στρατοπέδων αὐτοῦ, τάς τε πτέρυγας σείσαντες, καὶ τοὺς κεραυνοὺς, οὓς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν τινὲς χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἄντικρυς ἐνέσκηπτον, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο. *Verum aquilæ exercitus Pompeiani, alas suas concutientes, fulminaque, quæ aurea nonnullæ pedibus gestabant, projicientes, Pompeio exitium palam obnunciabant, ipsæque ad Cæsarem avolabant.* &c.

Num. *Iul. Cæsaris*, cum Inscr. EX. S.C. Imp. *Iul. Cæsar* togatus, in sella sedens, & Lauri ramum dextra tenens, à *Victoria* alata à tergo coronatur; ante eum stat *Aquila*, signum Legionis, super hastam cum cuspide in ima parte, qua terræ insigebatur. Dio Cassius lib. XL. Ἐστὶ δὲ νεὼς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται, καθίσταταί τε ἐν πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ καταλόγου στρατοπέδοις, καὶ οὐδαμῶς ἐκ τῶν χειμαδίων, πλὴν εἴκοι σύμπας ὁ στρατὸς ἐξίοι, κινεῖται· καὶ αὐτὸν εἷς ἀνὴρ ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἐς ὀξὺ τὸν στύρακα ἀπηγμένου, ὥστε καὶ ἐς τὸ δάπεδον καταπήγνυσθαι, φέρει. *Aquila exigua quædam sacelli effigies est, inque ea aquila aurea est collocata: erigitur autem in omnibus per delectum conscriptis legionibus: neque prius hibernaculis effertur, quam universus exercitus egrediatur. Eam aquilam hastæ sublimi impositam unus quidam vir portat, cujus hastæ pars infima in acutam cuspidem desinit, ut in solum defigi possit.* VIII.

Num. *M. Aurelii*, cum Inscr. TR. POT. XI. COS. II. IX. *Fæmina succincta*, & altera mamma nuda, stans ante aram incensam, cum patera in dextra, & signo militari in sinistra manu. A. Rubenius putat esse aliquam ex Geniis exercitus.

Num. *Constantini Iunioris*, cum Inscriptione PRINCIPI. X. IVVENTVTIS. *Constantinus* paludatus & laureatus, sinistra hastam puram, & dextra *Labarum*, cui littera C. intexta, tenens. adstant & alia duo *signa militaria*.

Num. *M. Antonii* IIIviri, cum Inscr. LEG. PRI. *Aquila* & XI. *Signa Legionis primæ*. Ita enim Legiones ab ipsius delectu, ordine nominabantur, ut quæ primo loco scripta esset, prima diceretur, & secunda, quæ secundo, atque ita deinceps, uti constat ex Dione Cassio lib. XXXVIII. ubi scribit: Ἐξαίρετον δὲ δὴ τὸ δέκατον στράτευμα ἐποιήσατο, ὅτι εὔνοιάν πως ἀεὶ αὐτοῦ εἶχεν.

ἔτι γὰρ δὴ τὰ πολιτικὰ στρατόπεδα πρὸς τὴν τῶν καταλόγων τάξιν ὠνομάζετο· ὅθεν καὶ νῦν ὁμοίως τὰ νῦν ὄντα τὰς ἐπικλήσεις ἔχει. *Decimam vero legionem eximiam ducebat Cæsar, quod eam semper sui studiosam habuisset. Et solebant ita quæ civibus constabant legiones secundum ordinem delectuum appellari. Vnde fit, ut etiam hodiernæ legiones eodem modo cognominentur.* Legiones M. Antonii in argenteis denariis videre est apud Fulvium in Familiis Romanis ex antiquis Numismatibus, in novissima præsertim Cl. Patini Editione, ubi omnes ordine dispositæ sunt, à secunda ad XXIV. usque continuato numero. In Thesauro ducis Areschotani etiam occurrit Antonii nummus, ubi mentio fit *Legionis* XXX.

XII. Num. *Maximini*, cum Inscr. P.M. TR. P. P. P. Imp. *Maximinus* paludatus, inter signa militaria stans, quorum alterum dextra apprehendit, & sinistra hastam, quæ cuspide solo infixa, tenens.

TABVLA XCIV.

I. Num. *Val. Hostiliani Messii*, cum Inscr. PRINCICPI. JVVENTVTIS. Ipse *Valens Hostilianus Messius Quintus*, paludatus, cum signo militari, in dextra, & hasta in sinistra manu. De *Principis Iuventutis* titulo Vid. supra ad Tab. IV. Num. X. &c.

II. Num. *Constantii Nob. C.* cum Inscr. PRINCIPI. JVVENTVTIS. *Constantius Cæsar* Constantini M. Filius, paludatus inter duo signa militaria, & hastam cum cuspide terræ infixa sinistra tenens.

III. Num. *Æmiliani*, cum Inscr. P. M. TR. P. I. P. P. Imp. *Æmilianus* paludatus, stans cum patera ante aram accensam, & sacrificans apud *signa*, dum sinistra scipionem tenet. Signa enim militaria apud Romanos in summa veneratione erant, æque ac

ac Deorum ſimulacra. Unde Tertullianus in Apologetico: *Religio Romanorum tota caſtrenſis ſigna veneratur, ſigna jurat, ſigna omnibus Diis præponit.* Dionyſius Halicarnaſſ. lib. VI. Συνελθόντες οἱ στρατιῶται εἰς ἓν πάντες, ὅπλων τε καὶ σημείων ὄντες κύριοι, Σικιννίου τινὸς Βελλούτου παροξύναντος αὐτοὺς, ἀφίστανται τῶν ὑπάτων, ἁρπάσαντες τὰ σημεῖα· τιμιώτατα γὰρ Ῥωμαίοις ταῦτα ἐπὶ στρατείας, καὶ ὥσπερ ἱδρύματα θεῶν ἱερὰ νομίζονται. *Milites armis & ſignis potiti in unum congreſſi, inſtigante quodam Sicinio Belluto, raptis ſignis defecerunt à Conſulibus. nihil enim in Romana militia ſignis habetur venerabilius: nec minus ſacra judicantur, quam Deorum ſimulacra.*

Num. *A. Hirtii*, cum Inſcr. A. HIRTI. A. F. Conſules *Hirtius* & *Panſa*, ambo togati, & dextra haſtam, cujus ſummæ parti faſciola, vel ſimile quid alligatum, tenentes, ad Bellum profecturi ſacra faciunt ante aram accenſam; à cujus altera parte ſtat ſacerdos velato capite, paterâ ſuper aram libans, & poſt eum alia figura cum acerrâ. IV.

Num. *Tiberii*, cum Inſcr. SIGN. RECEP. DEVICT. GERM. *Aquila* Legionis, cum duobus ſignis, quorum alteri vexillum militare adnexum, in memoriam *Signorum*, Variana clade amiſſorum, per *Germanicum* devictis Germanis *receptorum.* Tacitus lib. I. Annal. *Bructeros ſua urentes, expedita cum manu L. Stertinius, miſſu Germanici fudit: interque cædem & prædam reperit Vndevicesimæ Legionis Aquilam cum Varo amiſſam.* Idem lib. II. *Ipſe* (Germanicus) *majoribus copiis Marſos irrumpit, quorum dux Malovendus, nuper in deditionem acceptus, propinquo loco defoſſam Varianæ Legionis Aquilam, modico præſidio ſervari indicat. Miſſa extemplo manus, quæ hoſtem à fronte eliceret; alii, qui terga circumgreſſi recluderent humum: utriſque adfuit fortuna.* Vide tamen quæ notata ad Tab. XXV. Num. XII. V.

VI. Num. *Titi*, cum Litteris SC. *Signum militare* cum vexillo, cui *Victoria* alata ſiniſtra palmam ferens, dextra Lauream Coronam imponit. Rebus enim lætis, diebuſque feſtis, Signa ornari floribus, & inungi ſolebant. Claudianus:

Lætaturque tamen, Mavortia Signa rubeſcunt
Floribus, & ſubitis animantur frondibus haſtæ.

Hinc in Veteri marmore:

CORONIS INLATIS. SIGNISQVE. VNCTIS.

Plinius lib. XIII. cap. III. *Aquilæ ac Signa pulverulenta illa, & cuſtodiis horrida, inunguntur feſtis diebus.* Suetonius in Claudio cap. XIII. *Neque Aquilæ ornari, neque Signa convelli, moverique potuerunt.*

VII. Num. *Auguſti.* in quo expreſſus *Clypeus Votivus* cum Inſcr. S. P. Q. R. CL. V. Sic in alio

VIII. Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. S. P. Q. R. cernere eſt *Victoriam* advolantem aptare Columnæ *Coronam civicam* cum *Clypeo Votivo.* In alio adhuc

IX. Num. *Ejuſdem*, cernitur *Corona querna* cum *Clypeo Votivo* à S. P. Q. R. Auguſto decreta OB CIVIS SERVATOS.

X. Num. *Veſpaſiani*, in quo videre eſt *Clypeum Votivum* Columnæ affixum inter duas Lauros: ſupra Columnam expreſſum eſt vaſculum quoddam; quod Pierius lib. XLIX Hieroglyph. & alii *Vrnam* eſſe putant, qua Veſpaſiani cineres reconditi fuerint. A. Rubenius verò credit potius eſſe notam monetalem.

XI. Num. *Conſtantini* Junioris, cum Inſcr. CAESARVM. NOSTRORVM. *Corona Laurea* cum titulo VOT. X.

Num.

Num. *Augusti*, cum Inscr. IOVI. VOT. SVSC. PRO. SAL. CAES. AVG. S.P.Q.R. *Corona Querna* sive *Civica*, cum *Votis pro salute Cæsaris Augusti susceptis à S.P.Q.R.* uti inscriptio indicat. Cujusmodi Vota singulis annis suscipi & solvi moris erat. Suetonius in Augusto cap. LVII. *Omnes ordines in lacum Curtii quotannis ex Voto pro salute Ejus stipem jaciebant; item Kalendis Ianuariis strenam in Capitolio, etiam absenti* &c. Hinc Plinius lib. X. Epist. XLIV. ad Trajanum: *Solemnia Vota pro incolumitate tua, qua publica salus continetur, & suscipimus, Domine, pariter & solvimus, precati Deos ut velint ea semper solvi, semperque signari.* Vide plura apud J. Ph. Thomasinum Libro singulari de Donariis & Tabellis Votivis cap. XIX. nec non Andr. Schottum Observat. Philosoph. lib. V. cap. XXXI. XII.

TABVLA XCV.

Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. VOTA. SVSCEP. DECEN. III. COS. III. Imp. *Antoninus Pius*, togatus, & velato capite, ante Tripodem Aram *Vota Decennalia tertiùm suscipiens*; cum scilicet Pius per viginti annos Imperio præfuisset, & jam tertium decennium Imperii ingrederetur. nisi potius Inscriptionis Verba legenda sint, VOTA SVSCEPTA DECENNALIVM, subintellige *Ludorum*, quos singulis decenniis Imperii celebrare moris erat. Sic enim disertim legitur in I.

Num. *M. Aurelii*, cum Inscript. VOTA. SOLVTA. DECENNALIVM. COS. III. ubi similiter Imp. *M. Aurelius* velato capite, & togatus ante Aram cum patera stans, *Vota solvit Decennalium*, ubi necesse subintelligendum *Ludorum*. Hinc in alio II.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. VOTA SVSCEPT. DECENN. II. Ubi Imp. *M. Aurelius* itidem velatus & togatus ante III.

te aram suscipit *Vota Decenn.* II. etiam de *Votis susceptis Decennalium II.* Ludorum nempe, explicanda videntur. Quæ quidem *Decennalium II. Vota* Imp. M. Aurelius *suscepit*, sed non *solvit*, quippe qui secundum Imperii Decennium non expleverit, sed anno XIX. Imperii mortuus fuerit. Velato autem capite semper vota suscipi & celebrari solita, manifestum ex Josepho lib. VII De Bello Judaico, cap. XXVI. ubi de Vespasiano: καὶ πολλῆς ἐν πάντων ἡσυχίας γενομένης ἀναστὰς, καὶ τῷ περιβλήματι τὸ πλέον τῆς κεφαλῆς ἀποκαλυψάμενος εὐχὰς ἐποιήσατο τὰς νενομισμένας. *Magnaque omnium quiete facta surrexit, & amictu magnam partem capitis adapertus, solemnia Vota celebravit.* Subjicitque Josephus: ὁμοίως δὲ καὶ Τίτος ηὔξατο. *Idem verò etiam Titus fecit.* Capite scilicet velato.

IV. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. PRIMI. DECENNALES. COS. III. *Corona Querna* cum glandibus, sive *Civica*, ex cujus Inscriptione patet *Primos Decennales* sc. Ludos à *M. Aurelio* celebratos Consulatu ejus tertio; quod & Nummus II. hujus Tabulæ ostendit, ubi habuimus VOTA SOLVTA DECENNALIVM. COS. III. Morem autem Decennalium Ludorum singulis Imperii decenniis celebrandorum ab Augusto originem traxisse, & inde ad cæteros Imperatores derivatum, docet Dio Cassius lib. LIII. καὶ μετὰ τῆς γοῦν δεκαετίας ἐξελθούσης, ἄλλα ἔτη πέντε, εἶτα πέντε, καὶ μετὰ τοῦτο δέκα, καὶ ἕτερα αὖθις δέκα, πεμπτάκις ἃ αὐτῷ ἐψηφίσθη. ὥστε τῇ τῶν δεκετηρίων διαδοχῇ διὰ βίου αὐτὸν μοναρχῆσαι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες, καίτοι μηκέτ' ἐς τακτὸν χρόνον ἀλλ' ἐς πάντα καθάπαξ τὸν βίον ἀποδεικνύμενοι, ὅμως διὰ τῶν δέκα ἀεὶ ἐτῶν ἑώρτασαν, ὡς καὶ τὴν ἡγεμονείαν αὖθις τότε ἀνανεούμενοι· καὶ τοῦτο καὶ νῦν γίγνεται. *Ei* (Augusto) *cum primum decennium exivisset, aliud quinquennium,*

atque eo circumacto rursum aliud quinquennium; post decennium; ac eo finito aliud iterum decretum est, & quinquies quidem; ita ut continuatis decenniis, per totam Vitam Imperii summam obtinuerit. Quam ob causam posteriores quoque Imperatores, etsi non ad certum tempus, sed per omne Vitæ spatium iis Imperium deferatur, tamen singulis decenniis festum pro ejus renovatione agunt, quod hodie etiam fit.

Num. *Ioviani*, cum Inscr. VOT. V. MVLT X. *Corona* V.
laurea, cum Inscriptione VOTIS. V. MVLT. X. quod legi potest MVLTIS. X. vel MVLTIPLICATIS. X. Quæ Epigraphe omnino explicanda, uti fecit G. Camdenus in sua Britannia, in Nummo quodam *Gratiani*, cum Inscriptione in aversa parte VOTIS. V. MVLTIS. X. Populum scilicet Vota nuncupasse tunc, ut V. annos floreret Imperator, & numero multiplicato multa Decennia faustis acclamationibus comprecatos esse. Et fallitur A. Rubenius ipsemet, qui in Commentario suo ad Numismata Impp. Rom. Camdenum propterea erroris arguit, cum existimet, hujusmodi epigraphen VOTIS V. MVLTIPLICATIS X. semper significare, uti scribit: *cum Vota Quinquennalia, quæ in principio Imperii suscepta erant, expletis V annis persolvebantur, alia suscipiebantur, quæ Decem annis in Imperio expletis persolvebantur, & sic consequenter.* Quæ sane explicatio in hoc Joviani nummo locum utique habere non potest; quippe qui octavum mensem in Imperio non expleverit. Et mirum est, doctissimum Rubenium in hunc lapidem impegisse, quasi hujusmodi Inscriptiones in Nummis semper ita explicandæ essent de Votis Quinquennalibus jam persolutis, cum ipsum fugere haud potuerit, easdem Inscriptiones reperiri quoque in Nummis istorum Imperatorum, qui, non dico non quinquennium, sed ne quidem annum integrum in Imperio absolverint, uti istud manifestum in Joviano nostro. Sic in aliorum Impp. quorundam Nummis Inscriptio occurrit VOT. XXX. MVLT. XXXX.

uti

uti hæc exstat in Nummo quodam Valentis Imp. uti & Constantii; qui tamen priora Vota nunquam persolverunt; sed explicanda ista sunt, de Votis à populo acclamante susceptis, qui tam diuturnum Imperium ipsis optarunt. Vide Tab. LVIII. Num. XII.

VI. Num. *Constantini Magni*, cum Inscr. VOTIS. V. MVLTIS. X. *Victoria Augusti* alata, seminuda, stans, & Clypeum cum titulo VICTORIA AVG. Columnæ impositum sustinens. Hic est Nummus, ad quem A. Rubenius istam explicationem, cujus modo meminimus, habet; cum tamen in hoc ipso Nummo non MVLT. X. unde quis MVLTIPLICATIS facere posset, sed expressis literis MVLTIS. X. sculptum sit. Quæ inscriptio ex mente Camdeni explicanda.

VII. Num. *Iul. Cæsaris*, cum Inscr. CAESAR. DIC. ITER. *Trophæum* ex spoliis armorum erectum, (ad cujus truncum adsidet humi barbarus captivus, nudus, manibus post tergum devinctis,) à Victoria alata adstante coronatur. Videtur esse Trophæum de Pharnace Armeniorum rege devicto, cujus meminit Dio lib. XLII. Καῖσαρ δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ, καίπερ οὐ πάνυ διαπρεπεῖ γενομένῃ, πολὺ καὶ ὅσον ἐπ᾽ οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἐφρόνησεν, ὅτι ἔν τε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ καὶ ἦλθε πρὸς τὸν πολέμιον, καὶ εἶδεν αὐτὸν, καὶ ἐνίκησε. καὶ τά τε λάφυρα πάντα, καίτοι πλεῖστα γενόμενα, τοῖς στρατιώταις ἐδωρήσατο, καὶ τρόπαιον ἐπειδήπερ ὁ Μιθριδάτης ἀπὸ τοῦ Τελαρίου ἐνταῦθά που ἐγηγέρκει, ἀντανέστησε. καθελεῖν μὲν γὰρ τὸ τοῦ βαρβάρου οὐκ ἐτόλμησεν, ὡς καὶ τοῖς ἐμπολεμίοις θεοῖς ἱερωμένον· τῇ δὲ δὴ τοῦ ἰδίου παραστάσει καὶ ἐκεῖνο συνεσκίασε, καὶ τρόπον τινὰ καὶ κατέστρεψε. *Ea Victoria quamvis non splendidissima, Cæsar magnopere sese jactavit, ut nulla alia magis; quod eadem die & pervenisset ad hostem, & vidisset eum, & vicisset.*

Manu-

Manubias omnes, quamvis plurimæ erant, militibus donavit: cumque trophæum eo in loco Mithridates de Triario statuisset, quia id consecratum belli deis, evertere fas non erat, ipse de Pharnace suum apposuit, atque ita Mithridaticum obscuravit, quodamque modo dejecit.

Num. *Severi*, cum Inscr. INVICTO. IMP. *Trophæum* aliquod armis appensis, Severo erectum, forsan post Britanniam paratam. Cernitur autem heic eodem fere modo armis appensis arboris truncus in trophæum adornatus, uti Virgilius lib. XI. Æneam fecisse scribit: VIII.

Ingentem quercum, decisis undique ramis
Constituit tumulo, fulgentiaque induit arma
Mezenti ducis exuvias, tibi magne trophæum
Bellipotens: aptas rorantes sanguine cristas
Telaque trunca viri, & bis sex thoraca petitum,
Perfossumque locis. &c.

Num. *Trajani*, cum Inscr. SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS, SC. Imp. *Trajanus* thorace indutus, inter duo Trophæa festinanter quasi incedens, & utrumque manibus apprehendens; quemadmodum de Augusto Virgilius: IX.

Et duo rapta manu diverso ex hoste Trophæa.

Trajani Victorias de *Dacis* & *Parthis* diversarum plane nationum hostibus reportatas bina hæc Trophæa designant.

Num. *Augusti*, cum Inscr. IMP. CAESAR. *Trophæum*, cui præter Armorum spolia trunco adpensa, addita sunt gubernaculum, ancora, & rostrum navis. Videtur esse Trophæum Actiacum, ab Augusto post Antonium apud Actium classe profligatum, erectum. Alii quoque hunc nummum volunt cusum in X.

memoriam Victoriæ navalis contra Sextum Pompeium prope Siciliam. Quo absque omni dubio pertinet alius

XI. Num. *Ejusdem*; in quo videre est Templum quoddam, in honorem Augusti à Siculis conditum, ut apparet è τῷ τρισκέλῳ, sive tribus cruribus, notissimo Siciliæ typo, in ejus fastigio expressis, cum Inscr. IMP. CAESAR. In hujus meditullio cernitur Trophæum Navale, de Spoliis Sexti Pompeii ad Siciliæ oras classe ab Augusto victi, erectum. In alio adhuc

XII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. IMP. CAESAR. Videre est *Columnam Rostratam* cum statua Augusti; cujusmodi Columnam Augusto positam ex decreto Senatus post debellatum Sext. Pompeium, testatur Appianus Alexandrinus lib. V. Bell. Civil. Sexto enim Pompeio devicto, Senatus longe extra Urbem ad Augustum suscipiendum progressus est, subsequente populo cum floreis coronis, ramisque laureis, ductumque Cæsarem in Capitolium ad sacrificium domum usque comitati sunt. Additi honores, ut statua equestris illi in castris poneretur, eo habitu, quo Pontifex Maximus in Capitolio sacrificaverat; concessum etiam, ut quotannis ea die, qua Sext. Pompeium mari Siculo vicerat, Sacerdotio solemniter uteretur. Ut iisdem in rostris Columnæ rostratæ ob id erectæ, statua aurea cum paludamento & hasta collocaretur, cum hoc titulo: IMP. CAESARI. AVG. PACE. TERRA. MARIQVE. PARTA. S.P.Q.R. Verba Appiani huc facientia, prout emendantur ab eruditissimo Is. Casaubono, in Animadversionibus ad Suetonii Augustum, hæc sunt lib. V. Bellor. Civil. de Augusto scribentis: Ἐκ δὲ τῶν ἐψηφισμένων τιμῶν ἐδέχετο πομπὴν, ἐτήσιόν τε ἱερομηνίαν εἶναι καθ' ἃς ἡμέρας ἐνίκα, καὶ ἐπινίκιος ἐν ἀγορᾷ χρύσεος ἑστάναι μετὰ σχήματος οὗπερ ἔχων εἰσῆλθε, περικειμένων τῷ κίονι

νεῶν ἐμβόλων· καὶ ἔςι μετὰ ἡ εἰκὼν ἐπιγραφὴν ἔχουσα, ΟΤΙ. ΤΗΝ. ΕΙΡΗΝΗΝ. ΕΣΤΑΣΙΑΣΜΕΝΗΝ. ΕΚ. ΠΟΛΛΟΥ. ΣΥΝΕΣΤΗΣΕ. ΚΑΤΑ. ΤΕ. ΓΗΝ. ΚΑΙ. ΘΑΛΑΣΣΑΝ. *Ex honoribus autem per S C. oblatis accepit thenſam in Circenſibus, & annua ſolemnia diebus Victoriæ, nec non hujus ſignum aureum in foro collocatum, cui ſtatua ejus ad vivum expreſſa ſuperpoſita, ac roſtra navium circum Columnam affixa fuêre, cum hujuſmodi inſcriptione :* OB. PACEM. DIV. TVRBATAM. TERRA. MARI. QVE. REDDITAM.

TABVLA XCVI.

Num. *Druſi*, cum Inſcr. NERO. CLAVDIVS. DRVSVS. GERMAN. IMP. *Arcus Triumphalis*, in cujus faſtigio ipſe *Druſus* in equo inter duo Trophæa, ob Victorias ejus in Germania ex decreto Senatus erectus. Faciunt huc, quæ de Druſo habet Suetonius in Claudio cap. I. *Druſus in Quæſturæ præturæque honore, dux Rhætici, deinde Germanici belli, Oceanum Septemtrionalem primus Romanorum ducum navigavit : transque Rhenum foſſas novi & immenſi operis effecit, quæ nunc adhuc DRVSINÆ vocantur. Hoſtem etiam frequenter cæſum, ac penitus in intimas ſolitudines actum, non prius deſtitit inſequi, quam ſpecie barbaræ mulieris humana amplior, victorem tendere ultra ſermone Latino prohibuiſſet. Quas ob res ovandi jus, & triumphalia ornamenta accepit.* &c. I.

Num. *Auguſti*, cum Inſcr. L. VINICIVS. *Arcus Triumphalis*, cui inſcriptum S. P. Q. R. IMP. CÆS. & in cujus faſtigio ipſe *Auguſtus* Lauream dextra tenens in curru triumphali cum quadrigis cernitur. Sic in alio II.

Num. *Ejuſdem* itidem videre eſt *Arcum Triumphalem*, ſed aliâ III.

 forma

forma exstructum, cum Inscr. IMP. CÆSAR, & *Augustum* cum Lauro triumphantem cum quadrigis. Hujusmodi arcum cum curru triumphali quadrijuge, & trophæo describit Prudentius lib. II. contra Symmach.

Frustra igitur Currus summo miramur in Arcu
Quadrijuges, stantesque Duces in curribus altis
Fabricios, Curios, hinc Drusos, inde Camillos,
Sub pedibusque ducum captivos, poplite flexo
Ad juga depressos, manibus in terga retortis,
Et suspensa gravi telorum fragmina trunco. &c.

IV. Num. *Neronis*, cum litt. S C. *Arcus Triumphalis*, Neroni ob victoriam Corbulonis de Parthis, positus, in quo præter Statuas hastatas & quadrigas, etiam *Colossum* ad latus inter duas columnas additum cernimus. Tacitus, postquam res à Corbulone gestas narrasset lib. XIII. Annal. addit cap. XLI. *Ob hæc consalutatus Imperator Nero, ex Senatusconsulto supplicationes habitæ: Statuæque & Arcus, & continui Consulatus Principi: utque inter festos dies, quo patrata victoria, quo nunciata, quo relatum de ea esset, aliaque in eandem formam decernuntur.* &c. Et lib. XV. Ann. cap. XVIII. *At Romæ Trophæa de Parthis, Arcusque medio Capitolini montis sistebantur.* &c. Altitudinem hujus Arcus facile divinare licet ex Colosso adjecto, qui haud dubie exstructus ad exemplum istius Colossi, quem Nero cum sua effigie in Vestibulo Domus, à Palatio Esquiliai usque à se ædificatæ, posuit, de quo Suetonius cap. XXXI. *Vestibulum ejus fuit, in quo Colossus centum viginti pedum staret ipsius effigie.* Plinius lib. XXXIV. cap. VII. *Zenodorus Romam accitus est à Nerone, ubi destinatum illius Principis simulacrum, Colossum fecit, CX. pedum longitudine, qui dicatus Solis venerationi est, damnatis sceleribus illius Principis.* Hujus Colossi caput postea Ant.

Com-

Commodum dempsisse, atque suum imposuisse, testatur Æl. Lampridius in ejus Vita.

Num. *Domitiani*, cum litt. S C. *Arcus Triumphalis* Domitiano positus, cum geminis quadrigis Elephantorum, quos Domitianus regit; propter geminam de Dacis Victoriam. De hoc Arcu Martialis lib. VIII. Epigr. LXV. ad Domitianum: V.

Hic ubi Fortunæ Reducis fulgentia late
Templa nitent, felix area nuper erat.
Hic stetit Arctoi formosus pulvere belli
Purpureum fundens Cæsar ab ore jubar.
Hic lauro redimita comas, & candida cultu
Roma salutavit voce manuque ducem.
Grande loci meritum testantur & altera dona,
Stat sacer edomitis gentibus Arcus ovans.
Heic gemini Currus numerant Elephanta frequentem,
Sufficit immensis aureus ipse jugis.
Hæc est digna tuis GERMANICE, *Porta triumphis,*
Hos aditus Vrbem Martis habere decet.

Num. *Trajani*, cum Inscr. S.P.Q.R. OPTIMO. PRINCIPI. S C. *Arcus Triumphalis* insignis utique structuræ, ex Senatus decreto Trajano positus, in quo præter ipsum Trajanum in quadrigis inter duas Victoriolas triumphantem, & duo Trophæa armorum spoliis ornata, res à Trajano gestas undique effigiatas cernere est, cum Inscriptione I. O. M. De hoc Arcu Xiphilinus ex Dione, ubi postquam dixisset, Senatum, cum à Trajano nunquam non certior redderetur de tot gentibus à se devictis, Senatus vero eas neque cognoscere, neque satis nominare poterat, VI.

præter alia multa decrevisse, ut Trajanus de quotquot vellet provinciis triumphos ageret, subjicit: καὶ οἱ μὲν ἁψῖδα αὐτῷ τροπαιοφόρον πρὸς πολλοῖς ἄλλοις ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορᾷ αὐτοῦ παρεσκεύαζον. *Itaque cum alia multa, tum verò arcum triumphalem in foro ipsius ædificari jussit.*

VII. Num. *Iul. Cæsaris*, cum Inscr. PONT. MAX. DIC. PEPP. *Sella Curulis*, cum Corona laurea, & ab utroque latere Consulum Insignia, *Fasces* cum *securibus*, ad designandum J. Cæsari tam domi in civilibus, quam foris in exercitu summum Imperium delatum.

VIII. Num. *M. Bruti*, cum Inscr. BRVTVS. Cernitur heic *L. Iunius Brutus*, qui Reges exegit, incedens cum Lictoribus, Consulum Insignia, *Fasces* cum *securibus*, gestantibus. uti de eo Virgilius lib. VI. Æneid.

> *Consulis imperium hic primus, sævasque secures*
> *Accipiet*, &c.

à M. Bruto autem, qui conjurationis in Jul. Cæsarem dux & caput, videtur iste hoc schemate in Nummo relatus, cum ob familiam, quæ à Junio Bruto originem traxit, cum ob facti similitudinem. Unde Cicero alicubi in Epistola ad Octavium: *L. Brutus populum Romanum primò, post progenies ejus, à Regibus liberavit.*

IX. Num. *I. Cæsaris*, cum C. CAESAR. DIC. PERPET. EX. SC. *Sella Curulis* cum *Corona*; haud dubie ad memoriam Sellæ ejus Aureæ, & Coronæ, quam Senatus inter cæteros honores Julio decretos, in Theatra inferri, atque in circum introduci jussit. Qua de re inter alia Dio Cassius lib. XLIV. Ἐπειδὴ δὲ τούτοις ἠρέσκετο, οὕτω δὴ ἔς τε τὰ θέατρα τόν τε δίφρον αὐτοῦ τὸν ἐπίχρυσον, καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλιθον καὶ διάχρυσον, ἐξ ἴσου τοῖς τῶν θεῶν, ἐσκομίζεσθαι· κἀν ταῖς Ἱπποδρομίαις ὄχον

ἐσάγεσθαι ἐψηφίσαντο. *Cum hæc etiam Cæsari placuissent, jam in theatra etiam Sellam ejus auream, Coronamque gemmis auroque insignem, Deûm coronis parem, inferri, atque in Circum etiam introduci à multitudine jusserunt.* Et lib. XLV. καὶ τότε μὲν οὔτε τὸν δίφρον τὸν τοῦ Καίσαρος τὸν ἐπίχρυσον, οὔτε τὸν στέφανον τὸν διάλιθον ἐς τὸν θέατρον ἐσήγαγεν, ὥσπερ ἐψήφιστο, φοβηθεὶς τὸν Ἀντώνιον. *Sellam tum Cæsaris auream, coronamque tum gemmis ornatam in theatris, quamvis ita fuerat constitutum, Antonii metu non intulit.* Suetonius in Cæsare cap. LXXVI. *Decerni sibi passus est sedem auream*, &c. Ejusdem Sellæ Cæsari decretæ meminit quoque Appianus lib. III Bell. Civil.

Num. *Augusti*, cum Inscr. C. POPPAEVS. SABINVS. X.
AED. CVR. *Sella Curulis* cum *Corona* itidem, quam A. Rubenius heic positam putat ob Ædilitatem C. POPPÆI. ÆDILIS CVRVLIS; qui hunc Nummum signavit. *Fulmen* vero adjectum, idem existimat esse notam monetalem, uti in aliis nummis quoque videre est. Hujus vero *Poppæi Sabini* mentio fit apud Tacitum Annal. lib. I. cap. LXXX. lib. IV. cap. XLVI. lib. V. cap. X. lib. VI. cap. XXXIX. & denique lib. XIII. cap. XLV. Videndus & Dio Cassius de eodem.

Num. *M. Lepidi*, cum Inscr. COS. ITER. III. VIR. XI.
R. P. C. *Sella Curulis*, cui *Fulmen* impositum; adstante ab altera parte *Lauro*, ab altera *Arista*. Forte, inquit A. Rubenius, propter Ludos, vel Sacra, quæ Jovi, Apollini, & Cereri M. Lepidus Pontifex Maximus edidit.

Num. *M. Antonii*, cum Inscr. CONS. DESIGN. ITER. XII.
ET TER. IIIVIR. R. P. C. *Sella Curulis*, cui tres *Laureas Coronas* impositas cernimus, in honorem Triumvirorum; singulis nempe Unam.

CLAS-

CLASSIS VI.

CIRCOS, LUDOS, & quæ eò pertinent, complectens.

TABULA XCVII.

I. Num. *Augusti*, cum Inscr. CAESAR. AVGVSTVS. S.P.Q.R. *Clypeus Votivus* à S.P.Q.R. Augusto decretus inter duas *Laurus*. Vid. ad Tab. XCII. Num. XI.

II. Num. *Ejusdem*, cum litt. S C. Cernere heic est imaginem *Circi Maximi*, qui olim quidem à Tarquinio Prisco in ambitu cum ligneis sedilibus, sive subselliis, quo commodius spectari posset, excitatus, postea vero porticibus latericiis gradus sustentantibus in gyrum conclusus, forma oblonga; ex una parte in hemicycli speciem desinebat; ex alia vero angulos duos rectos habebat; atque ita recto latere claudebatur; fabricatus in Valle Murcia inter Aventinum, Pallatiumque colles; eâ plane figura, uti in hoc Numismate expressus. Circi partes, & aliquando totum ipsum collabentem, vel alio casu deformatum; varii Principes instaurarunt, auxerunt, exornarunt; ita ut ipse Circus, & ipsius ornamenta, quæ primum lignea fuerunt, postea lateritia, demum marmorea, & aurata facta sint. Hunc præter alios, etiam instauravit & exornavit Augustus, ut tradit M. Aur. Cassiodorus Lib. III. Variar. §. LI. hisce verbis: *Sed Mundi dominus ad potentiam suam opus extollens, mirandam etiam Romanis fabricam in vallem Murciam tetendit Augustus, ut immensa moles firmiter præcincta montibus contineretur, ubi magnarum rerum indicia clauderentur.* Ad ejus rei memoriam proculdubio Numisma hoc Augusti cum Circo Maximo cusum. Distincte autem heic discernere

nere est Circi partes, & ornamenta, *Metæ* ab utraque parte, *Obeliscus* in medio, gradus sive subsellia, quæ *Fori* dicebantur; &c. de quibus omnibus, aliisque ad rem Circensem pertinentibus, videndus Onuphrius Panuinius libro singulari De Ludis Circensibus.

Num. *Neronis*, sine Inscr. quidem ab hac parte, sed in qua III.
etiam videre est expressum *Obeliscum* magnum cum *Metis*, & *quadrigas* hinc inde ab Agitatoribus sive Aurigis instigatas. Sive hic Nummus referendus sit ad Circum illum, quem Onuphrius De Lud. Circens. cap. XXIII. à Nerone condictum vult trans Tiberim haud longe à Vaticano, Hadriani moli in hortis Domitiæ, Neronis Imperatoris amitæ, vicinum; sive potius ad Neronis studium equorum, & Circensium; adeo ut & ipsemet Aurigam in Circo Maximo egerit. Suetonius in ejus Vita, cap. XXII. *Equorum studio vel præcipue ab ineunte ætate flagravit, plurimusque illi sermo, quanquam vetaretur, de Circensibus erat.* Et paullò post: *Mox & ipse aurigare, atque etiam spectari sæpius voluit: positoque in hortis inter servitia & sordidam plebem rudimento, universorum se oculis in Circo Maximo præbuit, aliquo liberto mittente mappam, unde Magistratus solent.* Tacitus Annal. lib. XIV. cap. XIV. *Vetus illi cupido erat, curriculo quadrigarum insistere.* &c. Et mox: *Clausum valle Vaticana spatium, in quo equos regeret, haud promiscuo spectaculo concessum, mox ultro vocari populus Romanus, laudibus extollere, ut est vulgus cupiens voluptatum, & si eodem princeps trahat lætum.* Xiphilinus ex Dione Cassio, lib. LXIII. ὁ δὲ Νέρων ἐπὶ τούτοις καὶ ἐκιθαρῴδησε δημοσίᾳ, καὶ ἡρματηλάτησε, τήν τε στολὴν τὴν πράσινον ἐνδεδυμένος, καὶ τὸ κράνος τὸ ἡνιοχικὸν περικείμενος. *Post hæc Nero cithara publice cecinit, currusque, prasina veste indutus, & galea aurigarum ornatus, agitavit.*

Num. *Trajani*, cum Inscr. S.P.Q.R OPTIMO. PRINCIPI. IV.
Circus Maximus, quem collapsum Trajanus ampliorem & elegantiorem

tiorem restituit, ut tradit ex Dione Xiphilinus : Οὔπω γάρ που καὶ μεγαλόφρων καὶ μεγαλογνώμων ἔφυ, ὥστε καὶ τῷ ἱπποδρόμῳ ἐπιγράψαι, ὅτι ἐξαρκοῦντα αὐτὸν τῷ τῶν Ῥωμαίων δήμῳ ἐποίησεν, ἐπειδὴ διαφθαρέντα τι καὶ μείζω καὶ περικαλλέστερον ἐξειργάσατο. *Adeo autem & magni animi & conceptus erat, ut Circo inscripserit, Quod capacem populi Romani struxisset : quia scilicet corruptum, & majorem, & elegantiorem fecerat.* Hinc Plinius in Panegyrico : *Hìc immensum latus Circi templorum pulchritudinem provocat, digna populo victore gentium sedes, nec minus ipsa visenda, quam quæ ex illa spectabuntur.* &c. Ad hanc autem Circi reparationem à Trajano factam referenda ista Suetonii in Domitiano, cap. V. *Fecit Odeum, & Naumachiam, è cujus postea lapide Maximus Circus, deustis utrimque lateribus, exstructus est.* Posteà, nempe à Trajano; & fallitur Onuphrius De Lud. Circens. cap. VII. dum putat Suetonium de Domitiano loqui; quasi ipsemet Domitianus ex lapidibus Naumachiæ Maximum Circum postea exstruxisset.

V. Num. *Caracallæ*, cum Inscr. P. M. TR. P. XVI. IMP. II. COS. IIII. P. P. S. C. Sunt qui *Circum* in hoc nummo signatum referunt, ad Circum illum, qui adhuc exstat in via Appia, tertio ab Urbe lapide, prope fanum D. Sebastiani, & vulgò *Ant. Caracallæ* dicitur, quasi ab eo exstructus. Sed merito Onuphrius De Ludis Circensib. cap. XXIV. istos falli putat, cum hujus nummi Circus simillimus sit Maximo, qui in Trajani nummo cernitur; illius vero in Via Appia, tota structura admodum similis sit ædificiis istis, quæ circa, vel post Constantini tempora exstructa fuisse, certo constat.

VI. Num. *Alexandri Severi*, cum litt. SC. Imago *Circi* ab Alexandro restituti. Lampridius in ejus Vita : *Lenonum, meretricum & exoletorum vectigal in sacrum Ærarium inferri vetuit, sed sumptibus publicis, ad instaurationem Circi, Theatri, Amphitheatri, & Ærarii designavit.*

Num.

Num. *Hadriani*, cum Inscr. ANN. DCCCLXXIIII. VII.
NAT. VRB. CIR. CON. *Figura Fæminea* fere nuda, humi sedens, dextra *Rotam* genu alteri impositam sustinens, & sinistro brachio complectens tres *Metas Circi*. Inscriptio indicat Circum quendam ab Hadriano conditum, quamvis nemo veterum meminerit, nec ejus rei ulla mentio uspiam præterquam in hoc Nummo fiat, tempusque una adsignet, istud nempe factum *anno octingentesimo septuagesimo quarto* NAT*æ* URB*is*. Per rotam autem, & Metas, Cursûs Certamen bigis, aut quadrigis circum metas in Circo fieri soliti denotatur.

VIII. *

Num. *Neronis*, cum Inscr. SABINÆ. In hoc Nummo IX.
præter Metas, expressus est raptus virginum *Sabinarum*, sub Romulo primo Romanorum Rege, cum vicinas nationes ad spectaculum Consualium invitasset, perpetratus, qui Ludi postea Circenses appellati. Valerius Maximus lib. II. cap. I. *Circense spectaculum primus Romulus raptis virginibus Sabinis Consualium nomine celebravit.* Hinc Virgilius lib. VIII. Æneid.

Nec procul hinc Romam, & raptas sine more Sabinas
Consessu caveæ magnis Circensibus actis
Addiderat.

Ubi tamen manifestum, Virgilium ad sua tempora respexisse, cum eos Circenses appellavit. Nam ad usque Tarquinii Prisci regnum, à quo primum Circus iis edendis conditus fuit, jam inde à Romuli tempore, Consuales dicebantur, à Conso Deo, cui Romulus, quando eos primum instituit, sacra fecit.

Num. *Claudii*, sine Inscr. in quo cernitur *Thensa* à quatuor X.
equis tracta, ac Victoriolis aliisque ornamentis insignita; Claudio

 scilicet

ſcilicet poſt conſecrationem, & jam inter divos relato, decreta; nam in altera parte hujus Nummi expreſſum eſt Caput Claudii laureatum, cum Inſcr. DIVVS CLAVDIVS AVGVSTVS. Cujuſmodi Thenſæ Impp. in Circenſi pompa cum reliquis Deorum imaginibus quoque vehi ſolebant; poſtquam Cæſar Dictator primus omnium Romanorum inter alios honores à Senatu hunc quoque obtinuerat. De J. Cæſare Suetonius in ejus Vita cap. LXXVI. *Non enim honores modo nimios recepit, ut continuum Conſulatum, perpetuam Dictaturam, Præfecturamque morum, inſuper prænomen Imperatoris, cognomen Patris patriæ, ſtatuam inter reges, ſuggeſtum in orcheſtra: ſed & ampliora etiam humano faſtigio decerni ſibi paſſus eſt: ſedem auream in curia & pro tribunali, Thenſam & ferculum Circenſi pompa.* &c. Dio Caſſius lib. XLIII. ubi de honoribus Cæſari à Senatu decretis agit, inter alia ſcribit: καὶ τότε μὲν ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐλεφάντινον, ὕστερον δὲ καὶ ἅρμα ὅλον ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις μετὰ τῶν θείων ἀγαλμάτων πέμπεσθαι ἔγνωσαν. *Statuam quoque tunc eburneam Cæſaris, ac poſt thenſam in Circenſibus pompis cum deorum ſimulacris vehi juſſerunt.* Pompam autem Circenſium deſcriptam vide apud Dionyſium Halicarnaſſ. lib. VII. & inter recentiores apud Onuphrium de Ludis Circenſ. lib. II. cap. II.

XI. & XII. Num. *Veſpaſiani*, cum Inſcr. EX. SC. in quorum utroque cernitur itidem *Thenſa* cum quadrigis, & Victoriolis, aliiſque ornamentis, quæ Veſpaſiano poſt mortem Senatus decrevit.

TABVLA XCVIII.

I. Num. *Veſpaſiani*, cum Inſcr. DIVO. AVG. VESP. S. P. Q. R. *D. Veſpaſiani* effigies cum haſta pura in dextra, & Victoriola in ſiniſtra manu, ſedentis in *Thenſâ*, à quatuor Elephantis tractâ.

Num.

Num. *Faustinæ* matris, cum litt. S C. *Diva Faustina* cum sceptro eburneo in dextra, post mortem sedens in Thensa, à duobus Elephantis vecta. Jul. Capitolinus in Antonino Pio: *Tertio anno Imperii sui, Faustinam uxorem perdidit, quæ à Senatu consecrata est, delatis Circensibus atque templo, & Flaminicis, atque statuis aureis, atque argenteis, cum etiam ipse hoc concesserit, ut imago ejus cunctis Circensibus poneretur.* II.

Num. *Neronis*, cum Inscr. AGRIPP. AVG. DIVI. CLAVD. NERONIS CÆS. MATER. EX SC. *Currus*, seu *Thensa*, cui *D. Claudius*, & *Agrippina* insident, cum quadriga Elephantorum, D. Claudio Imp. post mortem inter Divos relato, & Agrippinæ ex S C. decreta. III.

Num. *Vespasiani*, cum Inscr. MEMORIÆ. DOMITILLAE. S.P.Q.R. *Carpentum* mulare memoriæ *Domitillæ*, sororis Titi, & Domitiani Impp. Vespasiani Augusti filiæ, decretum. Suetonius in Vespasiano, cap. III. *Ex hac liberos tulit*, (Vespasianus,) *Titum & Domitianum, & Domitillam. Vxori ac filiæ superstes fuit, atque utramque adhuc privatus amisit.* Sororem Domitillam inter Divas retulit, & consecravit Domitianus Imp. cujus meminit Statius Papinius lib. I. Sylvar. I. IV.

Num. *Agrippinæ*, Caii Cæsaris matris, in quo cernitur *Carpentum mulare*. Sic in alio V.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. S. P. Q. R. MEMORIAE. AGRIPPINAE, itidem hujusmodi *Carpentum mulare* expressum; tale enim ejus memoriæ post mortem à Cajo filio decretum. Suetonius in Caligula cap. XV. *Tiberio cum plurimis lachrymis pro concione laudato funeratoque amplissime: confestim Pandatariam & Pontias, ad transferendos matris fratrisque cineres festinavit, tempestate turbida, quo magis pietas emineret: aditque venerabundus, ac per semet in urnas condidit. Nec minore scena Ostiam, præfixo in* VI.

biremis puppe vexillo, & inde Romam Tiberi subvectus, per splendidissimum quemque equestris ordinis, medio ac frequenti die duobus ferculis Mausoleo intulit. Inferiasque his annua religione publice instituit: & eo amplius matri Circenses, Carpentumque, quo in pompam traduceretur.

VII. Num. *Trajani*, in quo expressus *Circus*, cum quatuor singularum factionum quadrigis, ab agitatoribus suis instigatis. de quibus vide Onuphrium Panuinium de Ludis Circensib. lib. I. cap. X.

VIII. Num. *Neronis*, cum Inscr. EVTYMIVS. Imp. *Nero* dextrâ *telum*, sive *jaculum* (quamvis aliis *Flagellum* videatur) sinistra *palmam* præferens, in curru à quatuor equis, cum palmis in capitibus, tracto; quo schemate Reditum Neronis è Græcia designari existimant. de quo Suetonius in ejus Vita, cap. XXV. *Reversus è Græcia Neapolim, quod in ea primum artem protulerat, albis equis introiit, disjecta parte muri, ut mos hieronicorum est. Simili modo Antium, inde Albanum, inde Romam. Sed & Romam eo curru, quo Augustus olim triumphaverat, & in veste purpurea, distinctaque stellis aureis chlamyde, coronamque gerens Olympiacam, dextra manu Pythiam, præeunte pompa cæterarum cum titulis &c.* Videndus & Xiphilinus ex Dionis Lib. LXIII. EVTYMIVS in Inscriptione quis fuerit, haud facile dictu; quidam putant forte aliquem ex Aurigis Neronis, dilectum illi, fuisse; vel esse nomen Liberti Neronis, qui hunc Nummum percussit; aut denique Neronem istud nomen sibi adsumpsisse in Olympicis Ludis, ob celebrem illum Euthymium, qui toties Victor Olympiæ evasit, cujus meminere Plinius lib. VII. cap. XLVII. & Pausanias lib. II. Eliacorum.

IX. Num. *Sept. Severi*, cum Inscr. DOMNVS. PHILOCOMVS. *Auriga* aliquis in curru cum quadrigis, dextra *flagellum*, sinistra *palmam*, ut videtur, tenens. Inter præmia enim Victoribus Aurigis in Circensibus, etiam palmæ distributæ. Livius

vius lib. X. in fine : *Sp. Carvilio, L. Papirio COSS. coronati primum ob res bene gestas, Ludos Romanos spectaverunt, palmæque tum primum translato è Græcia more victoribus datæ.* Suetonius in Nerone, cap. V. *Cn. Domitius L. F. Neronis Imperatoris pater, in Prætu[ra] mercede palmarum aurigarios fraudavit.* & cap. XXII. *Neque dissimulabat Nero, velle se palmarum numerum ampliare, quare spectaculum multiplicatis missilibus in serum protrahebatur.* &c.

Num. *Gentis Memmiæ*, cum Inscr. MEMMIVS. AED. CERIALIA. PREIMVS. FECIT. Signum *Cereris* matronali habitu sedentis, cum dracone ante pedes, sinistra *spicarum* & *papaverum* manipulum, tenentis; Quod vero dextrâ habet, Fulvius *Colum* esse existimat; & adducit ista ex Porphyrii libello de Anno Nympharum, ut probet Antiquos quoque Cererem cum colo effingere solitos : οὕτω δὲ παρὰ τῷ Ὀρφεῖ ἡ Κόρη ἥπερ ἐστὶ παντὸς τοῦ σπειρομένου ἔφορος, ἱστουργοῦσα παραδίδοται· τῶν παλαιῶν δὲ τὸν οὐρανὸν πέπλον εἰρηκότων, οἷον θεῶν οὐρανίων περίβλημα. *Sic & Proserpina omnium ex semente nascentium præses, lanam faciens ab Orpheo inducitur; cum antiqui ipsum quoque cœlum peplum vocarint, veluti cœlestium deorum velum.* A. Rubenius vero, *facem* potius esse putat, quam Ceres dextra tenet. Et *fax* sane Cereri magis familiaris. Cæterum *Cerealia* ista, quæ C. *Memmius* Ædilis in hoc Nummo primus fecisse dicitur, Ludi erant Circenses in honorem Cereris instituti. De quibus Ovidius lib. IV. Fastor. X.

Circus erit Pompa celeber, numeroque deorum
Primaque ventosis palma petetur equis.
Heic Cereris Ludi, non est opus indice caussæ. &c.

Tacitus lib. XVI. Annal. ubi de conjuratione contra Neronem: *Tandem*, inquit, *statuere Circensium ludorum die, qui Cereri celebratur, exequi destinata, quia Cæsar rarus egressu, domoque aut hortis*

tis clausus, ad ludicra Circi ventitabat, Et paullò post: *Vtque Circensium Cerealium ludicrum pluribus equitum cursibus celebraretur.*

XI. Num. *Gentis Serviliæ*, cum Inscr. C. SEREIL. C. F. P. & *C. Servilii Cascæ* fratres, galeati, & Clypeo armati, qui cum cæteris conjuratis Jul. Cæsarem interfecerunt, gladiolos, aut pugiones, erecta acie manibus gestantes: Fulvius Ursinus stilos vult esse; eò quod duo Cascæ fratres graphiis, sive stilis Cæsari vulnera inflixerunt; ad quos eum, qui hunc nummum signavit, respexisse putat. Suetonius in Cæsare cap. LXXXII. *Deinde clamantem, ista quidem vis est, alter Casca adversum vulnerat, paullum infra jugulum. Cæsar Cascæ brachium abrepto graphio trajecit: conatusque prosilire, alio vulnere tardatus est.* Sic enim recte hunc locum ex Veteribus libris legendum Fulvius adducit; pro quo vulgò legitur: *Cæsar Cascæ brachium abreptum graphio trajecit.* Plutarchus tamen in vita Cæsaris, *pugionis*, & *gladii* mentionem facit, ubi de duobus hisce fratribus Cascis ita scribit: πρῶτος δὲ Κάσκας, inquit, ξίφει παίει παρὰ τὸν αὐχένα, πληγὴν οὐ θανατηφόρον, οὐδὲ βαρεῖαν, ἀλλ' ὡς εἰκὸς, ἐν ἀρχῇ τολμήματος μεγάλου ταραχθείς. ὥστε καὶ τὸν Καίσαρα μεταστραφέντα τοῦ ἐγχειριδίου λαβέσθαι, καὶ κατασχεῖν· ἅμα δέ πως ἐξεφώνησεν, ὁ μὲν πληγεὶς, Ρωμαϊστὶ, μιαρώτατε Κάσκα. ὁ δὲ πλήξας, ἑλληνιστὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἀδελφὲ βοήθει. *Primus Casca gladio vulnus secundum cervicem infligit ei, neque lethale, neque grave; nimirum in magni facinoris exordio attonitus. at Cæsar conversus, pugionem arripuit, & tenuit: simulque clamorem sustulere: Cæsar Latinè, scelerate Casca, quid agis? Casca Græce ad fratrem, adesto frater* &c. Cæterum in altera parte hujus

XII. Num. exstat Inscr. FLORA. PREIMVS; quæ conjuncta cum priore, indicat *C. Servilium C. F. Floralia primum* fecisse. Caput fœmininum, quod heic expressum, cum corona laurea & floribus

ribus redimitum, haud dubie *Floræ Deæ* effigiem repræsentat, in cujus honorem *Floralia* ista celebrabantur. Unde Ovidius lib. IV. Fastor.

Mille venit variis florum Dea nexa coronis.

Et lib. V.

Mater ades florum, ludis celebrata jocosis.

Fulvius per C. Servilium C. F. significari arbitratur eum, qui, ut Livius scribit lib. XXVII. Magister Equitum anno U. C. IↃXLV. T. Manlio Torquato Dictatore fuit; quo quidem anno Ædilis Curulis cum idem esset, eum Ludos Florales primum fecisse existimat. Eorum enim procurationem Ædilium Curilium fuisse ex Valerio Maximo lib. II. cap. X. patet: *M. Catone*, inquit, *Ludos Florales, quos Messius Ædilis faciebat, spectante, populus, ut mimæ nudarentur, postulare erubuit.* Sic Porphyrio Horatii Interpres ad lib. II. Satyr. III. in Floralibus, Ædiles cicer & fabam populo spargere consuevisse scribit.

TABVLA XCIX.

Num. *Neronis*, cum Inscr. CERTA. QVINQ. ROM. CO. S. C. *Abacus*, sive *Mensa* cum *Vrceolo*, & *Corona* impositis. De *Certamine Quinquennali*, cujus mentionem Inscriptio facit, ita Suetonius in Nerone cap. XII. *Instituit & Quinquennale certamen primus omnium Romæ, more Græco triplex, Musicum, Gymnicum, Equestre, quod appellavit NERONIA.* Et cap. XXI. *Cum magni æstimaret cantare, etiam Romæ Neroneum agona ante præstitutum diem revocavit*; hoc est, non exspectato quinquennio solido elapso. I.

II. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. DECVRSIO. S. *Nero Laureatus*, & Alius, ambo in Equis *Decursionem* instituunt. Sic in alio

III. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. DECVRSIO. Idem *Nero Laureatus* Eques cum hasta in dextrâ decursionem instituit, adstante milite cum Clypeo & Signo. Sunt qui *ad Ludicrum Trojæ*, cujus origo, ratio, & modus à Virgilio lib. V. Æneid. elegantissime describitur, à Nerone in juventute celebratum hosce Nummos referunt. Qua de re Suetonius in Nerone cap. VII. *Tener adhuc, necdum matura pueritia, Circensibus Ludis Troiam constantissimè, favorabiliterque lusit.* Tacitus Annal. lib. XI. *Sedente Claudio Circensibus Ludis, cum pueri nobiles equis Ludicrum Trojæ inirent, interque eos Britannicus Imperatore genitus, & L. Domitius adoptione mox Imperium, cognomenque Neronis adscitus; favor plebis acvior in Domitium, loco præsagii acceptus est.* Adii ad Cursus, & Certamina Equorum, quibus Nero unice delectabatur, pertinere putant. Xiphilinus ex Dione Cassio lib. LXI. περὶ μὲν οὖν τὰς ἱπποδρομίας τοσαύτῃ σπουδῇ ὁ Νέρων ἐκέχρητο, ὥστε τοὺς ἵππους τοὺς ἀγωνιστὰς, τοὺς ἐπιφανεῖς, τοὺς παρηβηκότας, στολῇ τε ἀγοραίῳ, ὡς ἄνδρας τινὰς, κοσμῆσαι, καὶ χρήμασιν ὑπὲρ σιτηρεσίου τιμῆσαι. *Inprimis igitur Nero cursu, & certaminibus equorum ita delectabatur, ut ob eam causam insignes equos victores, & iam senio confectos, stola forensi non secus, quam homines, ornaret; eosque honestaret pecunia, stipendii loco.* &c.

IV. Num. *Augusti*, cum Inscr. L. MESCINIVS. RVFVS. IIIVIR. *Cippus*, sive *Columna*, cum Inscr. IMP. CAES. AVG. LVD. SAEC. in memoriam *Ludorum Sæcularium*, quos Augustus denuo restituit, & celebravit. Suetonius in Augusto, cap. XXXI. *Nonnulla etiam*, inquit, *ex antiquis Cæremoniis paulatim abolita restituit: ut Salutis Augurium: Diale Flaminium: Sacrum Luper-*

Lupercale: *Ludos Sæculares*, *& Compitalitios*. Acron in Horatii lib. I. Od. XXI. *Augustus Ludos Sæculares restituit, quibus hymni Apollini & Dianæ dicebantur à nobilibus pueris* &c. Ludos Sæculares ab Augusto quintos celebratos scribit Dio Cassius lib. LIV. τάτε σαικυλάρια τὰ πέμπτα ἐπετέλεσε. Hosque esse quos laudat Horatius *Carmine Sæculari* neminem fugit. Notæ XV. S. F, quæ ad latus Columnæ in Nummo exstant, cum Fulvio ad Augustum referendæ, utpote qui *Quindecim Vir* fuerit *sacris faciundis*, quando Ludos Sæculares fecit. Ad Quindecim virorum autem Collegium curam Ludorum Sæcularium pertinuisse disertis verbis testatur Tacitus lib. XI. Annal. cap. XI. *Iisdem Consulibus Ludi Sæculares octingentesimo post Romam conditam, quarto & sexagesimo quam Augustus ediderat, spectati sunt; Vtriusque Principis rationes prætermitto, satis enarratas libris, quibus res Imperatoris Domitiani composui. Nam is quoque edidit Ludos sæculares; iisque intentius affui sacerdotio Quindecimvirali præditus, ac tum prætor. quod non jactantia refero, sed quia collegio Quindecim-virum antiquitus ea cura, & Magistratus potissimum exsequebantur officia cærimoniarum.* Hinc quoque Horatius in Carmine Sæculari:

Quæque Aventinum tenet, Algidumque
Quindecim Diana preces virorum
Curet, &c.

V. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. AVGVST. DIVI. F. LVDOS SAEC. *Figura* gradiens cum *galea alata* in capite, dextra *Caduceum*, & sinistra *Clypeum*, in quo Solis imago expressa, tenens. Magna Antiquariorum pars putat esse figuram Sacerdotis alicujus ex iis, qui *Salii* vocabantur; Cum autem Salii Marti dicati essent, figura verò hæc cum apparatu isto ad Mercurium omnino referenda sit, existimarem potius heic Præconium Ludorum Sæcularium designari, per Præconem scilicet, qui non Romæ tantum,

sed per omnem Italiam, populum more solemni invitare consueverat, *Venirent, spectarent Ludos, quos nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset.* Zosimus Histor. lib. II. περιιόντες οἱ κήρυκες εἰς τὴν ἑορτὴν συνιέναι πάντας ἐκέλευον ἐπὶ θέαν, ἣν οὔτε πρότερον εἶδον, οὔτε μετὰ ταῦτα θεάσονται). *Circumeuntes præcones universos invitabant ad spectaculum, quod neque vidissent antea, neque visuri postea essent.* Unde Suetonius de Claudio: *Fecit & Sæculares, quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempori reservatos: quamvis ipse in historiis suis prodat, intermissos eos Augustum multo post, diligentissime annorum ratione subducta, in ordinem redegisse. Quare vox Præconis irrisa est, invitantis more solemni ad Ludos, quas nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset: cum superessent adhuc, qui spectaverant, & quidam histrionum producti olim tunc quoque producerentur.* Anni enim ab Augusti Sæcularibus ad eos, quos Claudius fecit, LXIII. fuere. Sic quoque Domitiani Ludi Sæculares vix quadraginta annorum interstitio differebant à Claudianis, ita ut, tum etiam multi adhuc superstites fuerint, ex iis, qui Claudii Secularia spectaverant. Verum de his, aliisque videndus Onuphrius Panuinius Libro Singulari de Ludis Sæcularibus.

VI. Num. *Domitiani*, in quo cernitur *Corona querna*, circa *Columnam*, uti in nummo Augusti, cui inscript. LVD. SAEC. FEC. COS. XIIII. designans Domitianum *Consulatu suo XIIII. Ludos Sæculares fecisse.* Sic in alio

VII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. LVD. SAEC. FEC. COS. XIIII. Similis ferè figura gradiens cernitur, uti in Augusti nummo habuimus, nisi quod pro Caduceo, *virgam* vel *scipionem* dextra teneat, & sinistra *Clypeum*, in quo caput galeatum expressum; sive ista ex Saliorum collegio aliquem, sive Præconem Ludorum exhibeat. De Domitiani Sæcularibus Suetonius cap. IV. *Fecit & Ludos*

Ludos Sæculares : computata ratione temporum ab anno, non quo Claudius proxime, sed quo olim Augustus ediderat. Celebravit Ludos Sæculares Domitianus anno U. C. Iↄcccxli.

Num *Ejusdem*, cum Inscr. LVD. SAEC. FEC. COS. XIIII. Imp. *Domitianus* in suggesto ante templi cujusdam porticum, quæ quatuor columnis Corinthiis sustinetur, sedens, cum duobus vasis ante pedes, dextrâ Populo *Suffimenta* dividit. Hoc enim manifestum ex alio VIII.

Num. *Ejusdem*, cum simili Inscr. LVD. SAEC. FEC. COS. IIII. ubi itidem *Domitianus*, eodem schemate in suggestu sedet, cui adscriptum S. P. Q. R. SVF. P. D. id est, *Suffimenta Populo data.* Ante Ludos Sæculares enim à Quindecimviris sacris faciundis in Capitolio & Pallatio, ante Apollinis Palatini, & Jovis Capitolini templa, pro tribunali sedentibus populo Lustralia, seu piamina, hoc est, quæ ad flagitiorum expiationes pertinerent, distribui solebant, quæ erant tædæ, sulphur & bitumen, ut testatur Zosimus Hist. lib. II. πρὸ ἡμερῶν ὀλίγων τοῦ τὴν θεωρίαν ἀχθῆναι, ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ ἐν τῷ νεῷ τῷ κατὰ τὸ Παλάτιον οἱ δεκαπέντε ἄνδρες ἐπὶ βήματος καθήμενοι τῷ δήμῳ διανέμουσι τὰ καθάρσια. ταῦτα δέ ἐστι, δᾷδες καὶ θεῖον καὶ ἀσφαλτον. *Perpaucis diebus antequam Ludi peragerentur, in Capitolio, temploque Palatino Quindecimviri sedentes in suggestu, Lustralia populo distribuebant. Ea sunt faces, & sulphur & bitumen.* Hinc itaque patet etiam Domitianum inter Quindecimviros fuisse. IX.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. LVD. SAEC. FEC: COS. XIIII. Populus velo tectus ante Templum quatuor colummis exstructum, in genua procumbens, dextris supra caput elevatis, se expiatum ac lustratum testatur; forsan schema hoc pertinet ad *Pervigilia* à populo in templis Apollinis Palatini, & Jovis Capitoli- X.

 toli-

tolini, ac præterea in Aventino templo Dianæ peragi ſolita. De quibus Zoſimus Hiſt. lib. II. συνελθόντος δὲ τοῦ δήμου παντὸς ἔν γε τοῖς ῥηθεῖσι τόποις, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος, ὃ ἐν τῷ Αὐεντίνῳ λόφῳ καθίδρυται, σῖτον καὶ κριθὴν ἕκαστος φέρει καὶ κύαμον, καὶ ταῖς Μοίραις ἄγουσι παννυχίδας μετὰ σεμνότητος ἐν νυξίν. *Poſteaquam populus univerſus in locis iis quæ diximus, & in templo Dianæ, quod eſt in Aventino colle, convenit: triticum & hordeum & fabas quiſque accipit, ac Parcis nocturnas pervigilationes caſte publiceque agitant.*

XI. Num. *Ejuſdem*, in quo cernitur Imp. *Domitianus* togatus, ſacrificans, & libans patera ſuper aram accenſam, adſtantibus ab altera aræ parte duobus *Tibicinibus*; ac *Victimaria* taurum, aut bovem, quem alius *papa* ad ictum fronte excipiendum ritè tenet, malleo feriente. *Sacrificium ſæculare*, quod ſecundo ſecularium die in Capitolio peragi ſolebat, repræſentare videtur. Quemadmodum & alius

XII. Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. LVD. SAEC. FEC. COS. XIIII. Ubi ſimiliter Imp. *Domitianus* ſuper aram accenſam *Sacra Sæcularia* facit, cum duobus tibicinibus. De cujuſmodi Sacris Zoſimus lib. II. Hiſt. Τῇ δὲ μετὰ ταύτην ἡμέρᾳ εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀναβάντες, κἀνταῦθα τὰς νενομισμένας θυσίας προσαγαγόντες, ἐντεῦθέν τε ἐπὶ τὸ κατεσκευασμένον θέατρον ἐλθόντες, τὰς θεωρίας ἐπιτελοῦσι Ἀπόλλωνι καὶ Ἀρτέμιδι. *Proximo ſecundum hunc die, conſcenſo Capitolio, & conſuetis ibidem victimis oblatis, ad exſtructum inde theatrum venientes, Apollini & Dianæ ludos faciunt.* Nam ad Sacrificia illa Sæcularia, quæ primo Ludorum Sæcularium die in ripa Tiberis ad Tarentum fiebant hi Nummi haud pertinere videntur; quando ſcilicet, referente Zoſimo, prima ſpectaculorum nocte ad horam ſecundam, tribus aris in ripa fluminis

minis exstructis, Imperator, cum Quindecimviris tres agnos cædebat, & aris sanguine respersis solidas victimas adolebat. Peragebanturque tum Sacrificia Jovi, Junoni, Apollini, Latonæ, Dianæ, Parcis, Ilithyis, sive Lucinis, Cereri, Diti patri, & Proserpinæ, uti latius ista refert Zosimus dicto lib. II.

TABVLA C.

Num. *Domitiani*, cum Inscr. COS. XIIII. LVD. SAEC. A. POP. Imp. *Domitianus* ante porticum Templi in suggestu, cui adscriptum FRVG. AC. Sedens, cum duobus vasculis ante pedes, *Fruges populo* distribuit. Id enim indicat Inscriptio, quæ partim in suggestu, partim circum Nummi marginem habetur, & conjunctim legenda, FRVGES. ACCEPTAE. A. POPVLO. Moris enim quoque erat in Sæcularibus triticum, fabas, & hordeum inter universum populum dividi, ut partim ex Zosimi verbis ad Num. X. Tab. præced. adductis, partim iis, quæ paullo post apud eumdem sequuntur, constat, ubi ait: Κομίζονται δὲ οἱ ταῦτα ποιοῦντες μισθὸν τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν σίτου καὶ κριθῆς καὶ κυάμων· αὗται γὰρ, ὡς εἴρηταί μοι, καὶ τῷ δήμῳ παντὶ διανέμονται. *Et hæc qui peragunt, pro mercede primitias frugum, tritici, hordei, fabarum accipiunt. Nam illæ, ut diximus, universo populo distribuuntur.* I.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. COS. XIIII. LVD. SAEC. FEC. Imp. *Domitianus* stans ante aram accensam, super quam, *Sacra Sæcularia* celebrans, paterâ libat, adstante *Tibicine* canente, & *Citharœdo*, qui Citharam pulsat, nec non *Papis* Victimam jugulantibus, uti in Num. XI. Tab. præc. II.

Num. *Severi*, cum Inscr. COS. III. LVD. SAEC. FEC. III.

Impe-

Imperator *Severus*, togatus & laureatus, *Sacra Sæcularia* faciens ad aram, ad quam *agnus* pro Victima adducitur; per senem illum humi jacentem, putem *Tiberim* designari, quia, ut ex Zosimo ad Num. XII. Tab. præced. notavimus Sacra ista primo die in Ripa Tiberis fieri solebant. Vir nudus, qui ab altera aræ parte adstat, *Herculem* cum exuviis Leonis repræsentat; & juxta eum adest *Bacchus*, cum *Thyrso*, quia Severus illos præ aliis maxima religione venerabatur; unde est quod & commune iis Templum fecerit, ut Xiphilinus ex Dione notat.

IV. Num. *Severi*, cum Inscr. SAECVLARIA. SACRA. Imp. *Severus* cum filiis *Sacra Sæcularia* super aram celebrat. Zosimus lib. II. Hist. ubi de iis, qui Ludos Sæculares instituerunt, agens, subjungit: Ἐπὶ τούτοις ὁ Σεβῆρος τῶν δέκα καὶ ἑκατὸν ἐνστάντων ἐτῶν ἅμα τοῖς παισὶν Ἀντωνίνῳ καὶ Γέτᾳ τὴν αὐτὴν ἑορτὴν κατεστήσατο, Χίλωνος καὶ Λίβωνος ὄντων ὑπάτων. *Post hos Severus decem & centum instantibus annis, cum filiis Antonino & Geta Ludos eosdem celebravit, Chilone Liboneque COSS.* Vide & Censorinum De Die Natali cap. XVII.

V. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. SÆCVLARIA. SACRA. Imp. *Severus* cum filiis *Sacra Sæcularia* faciens, adstantibus *Tibicine*, & *Citharœdo*, ac humi adjacente *Tiberi* super Urnam, ex qua aqua effluit; designans sacrificia in ripa Tiberis facta.

VI. Num. *Philippi*, cum Inscr. SAECVLARES. AVGG. Cernitur hic *Leopardus*, cujusmodi inter cæteras feras à Philippo quoque in *Ludis Sæcularibus* celebratis exhibiti fuêre. Sæculares vero Philippus fecit anno V. C. cIↄ. Præter alios Cassiodorus in Chronico: *Æmilianus & Aquilinus. His Coss. Millesimus annus Vrbis Romæ expletus est; ob quam solemnitatem innumerabiles Philippus cum filio suo bestias in Circo Magno interfecit: Ludosque in Campo*

Campo Martio theatrales, tribus diebus ac noctibus populo pervigilante, celebravit: quadraginta etiam missus Natali Vrbis Romæ concurrerunt, & Agon mille annorum actus. De bestiis porro istis Sæcularibus à Philippo exhibitis Jul. Capitolinus in Gordiano tertio ita scribit[1]; *Fuerunt sub Gordiano Romæ Elephanti triginta & duo, quorum ipse duodecim miserat, Alexander decem: Alces decem, Tigres decem, Leones mansueti sexaginta, Leopardi mansueti triginta, Belbi id est, Hyænæ, decem; Gladiatorum fiscalium paria mille: Hippopotamus & Rhinoceros unus: Archoleontes decem, Camelopardi decem: Onagri viginti, Equi feri quadraginta; & cætera hujusmodi Animalia, innumera & diversa, quæ omnia Philippus Ludis Sæcularibus vel dedit, vel occidit. Has autem omnes feras mansuetas & præterea efferas parabat ad triumphum Persicum: sed votum publicum nihil valuit. Nam omnia Philippus exhibuit Sæcularibus Ludis & Muneribus, atque Circensibus, cum millesinum ab Vrbe condita annum in Consulatu suo & filii sui celebravit.* Horum animalium quædam hodieque in Nummis Philippi, ac filii, nec non Uxoris ejus, in memoriam Sæcularium istorum cusus, effigies occurrunt, uti in hoc, & aliquot seqq. videre est. Sic in alio

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. SAECVLARES AVGG. VII. Cernitur *Cervus*, in Sæculari Ludo exhibitus. In alio verò

Num. *Philippi* Junioris, cum eadem Inscr. SAECVLARES· VIII. AVGG. Aliud occurrit *Animal* in Sæcularibus datum, non absimile Cervo. A. Rubenius *Tragelaphum* esse putat, de quo Plinius lib. VIII. cap. XXXIII. postquam de Cervis egit: *Est eadem specie, inquit, barba tantum & villis armorum distans, quem Tragelaphum vocant*, &c. Sic in quodam

Num. *Philippi* patris, cum eadem Inscr. Videre est *Animal* IX. quoddam ignotis cornibus; quod *Strepsicerota* esse existimat A. Rubenius, de cujus cornibus Plinius lib. XII. cap. XXXIII. notat:

tat: *Erecta autem, rugarumque ambitu contorta, & in lene fastigium exacuta, (ut lyras diceres) Strepsiceroti, quem Addacem Africa appellat.*

X. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. SAECVLARES. AVGG. *Cippus*, sive *Columna*, cui inscr. COS. III. in Memoriam *Secularium* erecta. Sic in alio

XI. Num. *Ejusdem*, cum eadem Inscr. scalpta est *Lupa Romulum* & *Remum* lactans, in memoriam Conditorum Urbis æternæ, cujus à Natali jam Millesimus annus istis Sæcularibus celebrabatur. Hinc in alio

XII. Num. *Ejusdem*, occurrit Inscriptio MILLENARIVM. SAECVLVM, cum Columna, sive Cippo, cui inscr. COS. III. in memoriam *Millenarii Ludi* erecto.

TABVLA CI.

I. Num. *Philippi* Junioris, cum Inscr. MILIARIVM. SAECVLVM. *Philippus* Junior togatus stans, & *virgâ*, quam dextra tenet, aditum templi demonstrans; Baronius in Annalibus putat hoc schemate designari, quasi cum novo sæculo novam ille religionem servandam proponeret; existimat Philippos, patrem & filium, cultui Christianæ religionis addictos fuisse; quod tamen dubio non caret; quamvis istud novissime Cl. Wetstenius in Præfatione ante Origenis Dialogum contra Marcionistas, cum duobus aliis ejusdem Opusculis nuper primum ab eo Græcè editis, variis argumentis denuo propugnare conatus fuerit. Adest & *Columna* cum Inscr. COS. II. uti in præcedentis Tab. Num. X. & XII. *Philippi* patris, COS. III. Patre enim III. & filio II. COSS. *Ludos Sæculares* celebratos indicant. Quemadmodum

modum autem in hoc Nummo MILIARIVM SAECVLVM, ita in aliis duobus

Num. *Philippi* patris, legitur SÆCVLVM. NOVVM. II. & III.
ubi expressum est *Templum* quoddam cum sex Columnis, in quorum. [illegible] figura sedens togata cum hastâ cernitur, Imperatorem ipsum forte designans; à quo *Sæculo Novo* post mille annorum ab Urbe condita curriculum, Templum erectum. Per *Sæculum enim Novum* Milliare Sæculum ab Urbe Condita denotatur, uti optime Illustr. Spanhemius Dissert. IX. de Præst. & Usu Vet. Num. observat, & quod Græci, νεοπαγῆ βίον vocarunt, uti Eusebius De Vita Constant. lib. III. cap. I. cujus verba per *Sæculum novum* expressit Clariss. Valesius.

Num. *Neronis*, sine Inscr. in quo cernere est *Aprum*, quem IV.
Canis Venaticus dentibus petit, & homo cum veste succincta, instar venatoris, jaculo conficit. Quo schemate designari putant Venationes à Nerone in Circo, sive in Arena exhibitas; Quod si verum, oportet jam Neronis tempore in usu fuisse, Arenam arboribus ornari, aut in sylvam convertere; Sylvam enim Arbores in hoc Nummo expressæ denotant. Amphitheatra autem sæpius in Sylvam conversa, ut vivam Imaginem exhiberent veræ germanæque venationis, docet J. Lipsius cap. X. de Amphitheatro. Describiturque hujusmodi Venatio graphice à Vopisco in Probo: *Venationem in Circo amplissimam dedit, ita ut populus cuncta diriperet. Genus autem spectaculi fuit tale. Arbores validæ per milites radicitus vulsæ, connexis late longeque trabibus affixæ sunt, terra deinde superjecta, totusque Circus ad silvæ consitus speciem, gratia novi viroris effronduit. Immissi deinde per omnes aditus struthiones mille, mille cervi, mille apri, mille damæ, ibices, oves feræ, & cætera herbatica animalia, quanta vel ali potuerunt, vel inveniri. immissi deinde populares, rapuit quisque quod voluit.* &c.

V. Num. *Gentis Hosidiæ*, cum Inscr. C. HOSIDI. C. F.! *Aper* jaculo transfixus, in quem canis irruit; ad Venationes Circenses forsan pertinens. Sic in

VI. Num. *Augusti*, cum Inscr. M. DVRMIVS. III VIR. cernere quoque est ejusmodi *Aprum* jaculo transfixum. Qui Nummus haud dubie pertinet ad Venationes, sive Ludis Sæcularibus, sive alio tempore ab Augusto exhibitas. De Venationibus Augusti Suetonius cap. XLIII. *Aliquando nihil præter Venationem edidit* &c.

VII. Num. *Claudii*, cum Græca Inscr. ΝΙΚΑ. ΝΑΥΚΡΑΤΩΝ. ΚΑΠΙΤΩΛ. *Victoria Classiariorum Capitolinorum.* Cernitur heic *Naumachia*, scalpta haud dubie in hoc Nummo, in memoriam pugnæ istius Navalis, quam Claudius in Lacu Fucino exhibuit, de qua Suetonius in Ejus Vita cap. XXI. Tacitus lib. XII. Annal. cap. LVI. Dio Cassius lib. LX. alii, è quibus Taciti solius verba ex parte adscribam: *Sub idem tempus*, inquit, *inter Lacum Fucinum amnemque Lirim, perpetuo monte, quo magnificentia operis à pluribus viseretur, lacu in ipso Navale prælium adornatur, ut quondam Augusto structo cis Tiberim stagno, sed levibus navigiis, & minore copia ediderat: Claudius centum triremes quadriremesque & undeviginti hominum millia armavit, cincto ratibus ambitu, ne vaga effugia forent, ac tantum spatium amplexus ad vim remigii, gubernantium artes, impetus navium & prælio solita. in ratibus prætoriarum cohortium manipuli turmæque adstiterant, antepositis propugnaculis, ex quis catapultæ balistæque tenderentur. Reliqua lacus classiarii tectis navibus obtinebant. Ripas & colles ac montium edita in modum theatri, multitudo innumera complevit, proximis è municipiis, & alii Urbe ex ipsa, visendi cupidine, aut officio in Principem. Ipse insigni paludamento, neque procul Agrippina Chlamyde aurata præsedère. Pugnatum, quanquam inter sontes, fortium virorum animo; ac post multum vulnerum, occidioni exempti sunt.* &c.

Num. *Domitiani*, cum Græca Insc. ΕΠΟΙΗCΕ. ΦΛΑΟΥΟC. VIII.
CABINOC. *Fecit Flavius Sabinus. Naumachia*, sive pugna navalis itidem in hoc nummo expressa, ad pugnas navales à Domitiano editas in Amphitheatro, aut in Naumachia à se exstructa, pertinet. De quibus Suetonius cap. IV. *Spectacula magnifica assidue & sumptuosa edidit: non in Amphitheatro modo, verum & in Circo, ubi præter solennes bigarum, quadrigarumque cursus, prælium duplex etiam equestre & pedestre commisit, atque in Amphitheatro Navale quoque.* Et paullò post: *Edidit navales pugnas pæne justarum classium, effosso & circumstructo juxta Tiberim lacu, atque inter maximas imbres spectavit.* Vide & Xiphilinum ex Dione in Domitiano.

IX. *

Num. *Titi.* sine Inscr. in quo cernitur elegantissima structura, X.
Amphitheatrum nempe cum *Meta sudante* & parte *Domus Aureæ*. Amphitheatrum hoc à *Vespasiano* exstructum, à *Tito* verò dedicatum, unde & Tito vulgo adscribi solet. Suetonius in Vespasiano, cap. IX. *Fecit Amphitheatrum Vrbe media, uti destinasse compererat Augustum.* Idem in Tito, cap. VIII. *Amphitheatro dedicato, thermisque juxta celeriter exstructis, munus edidit apparatissimum, largissimumque.* De hoc quoque Martialis De Spectacul.

Omnis Cæsareo cedat labor Amphitheatro,
Vnum præ cunctis fama loquatur Opus.

Sed vide mihi Lipsium Libro Singulari de Amphitheatro, ubi & hoc Flavianum Amphitheatrum describit, & totam rem more suo accurate illustrat.

Num. *Augusti*, cum Inscr. M. DVRMIVS. III. VIR. XI.
Leo Cervum devorans; quod schema cum Fulvio potius referendum puto ad *Ludos Sæculares* ab Augusto editos; quam cum

aliis, vel ad Victoriam Augusti contra Antonium; vel ad Urbem Veliam, quasi ibi Coloniam Augustus deduxerit, aut eam beneficiis affecerit; aut denique, quod in eâ urbe nummus percussus fuerit, ut vult A. Rubenius.

XII. Num. *Gentis Livineiæ*, cum Inscr. L. REGVLVS. in quo *Certamen* hominum *venabulo*, aut *jaculo & clypeo* armatorum, cætera nudorum, cum *Leonibus* expressum; cujusmodi cruenta hominum cum feris certamina in Arena, Romæ sæpius exhiberi solita, præsertim sub Cæsaribus. Vide quæ ad hanc rem collegit Jul. Cæs. Bulengerus lib. De Venatione Circi & Amphitheatri, cap. XXVII. & seqq.

TABVLA CII.

I. Num. *Neronis*, cum Inscr. MAC. AVG. S. C. Elegans omnino & insigne ædificium in hoc Nummo scalptum, quod ex Inscr. MAC. AVG. quæ legitur *Macellum Augusti*, heic expressum volunt, in memoriam *Macelli* à Nerone dedicati. De quo Xiphilinus ex Dione lib. LXI. τότε μὲν δὴ τοσαῦτα σωτήρια, ὡς δὴ ἔλεγεν, ἑώρτασε, καὶ τὴν ἀγορὰν τῶν ὄψων, τὸ Μάκελλον, ὠνομασμένον, καθιέρωσε. *Tum equidem ejusmodi sacrificia pro salute sua, quemadmodum ipse scilicet ajebat, fecit; forumque obsoniorum, quod Macellum dicitur, dedicavit.*

II. Num. *Traiani*, cum Inscr. ADOPTIO. Cusus à *Traiano*, in memoriam *Adoptionis* sui ab Imp. *Nerva* factæ, ex qua statim *Cæsar*, & post Nervæ obitum *Imperator* salutatus est. Schema repræsentat Imp. *Nervam* togatum, *Traiano* militari amictu, ex Germania reduci dextram porrigentem, in signum Adoptionis.

Num. *Hadriani*. cum Inscr. PARTHIC. DIVI. TRAIAN. AVG. F. P. M. TR. P. COS. P. P. ADOPTIO. III.
Imp. *Traianus Hadriano* Orbem Terrarum tradit, in signum *Adoptionis*; in cujus rei memoriam post mortem Traiani hic Nummus ab Hadriano cusus, uti Inscriptio docet. Quamvis istam Hadriani à Traiano adoptionem Auctores in dubium vocent; imo Dio apud Xiphilinum aperte neget: Ἀδριανὸς δὲ, inquit, ὑπὸ μὲν Τραϊανοῦ οὐκ ἐσεποιήθη. *Hadrianus autem à Traiano adoptatus non est.* Unde Spartianus in Hadriano: *Nec desunt, qui factione Plotinæ, mortuo jam Traiano, Hadrianum in adoptionem adscitum esse prodiderint, supposito qui pro Traiano fessa voce loqueretur.* Sic Eutropius lib. VIII. *Defuncto Traiano, Ælius Adrianus creatus est princeps, sine aliqua quidem voluntate Traiani, sed operam dante Plotina, Traiani uxore. Nam eum Traianus, quamquam consobrinæ filium, vivens noluerat adoptare.* Quicquid sit, Hadrianus videri voluit quasi à Traiano re vera adoptatus esset; idque hoc nummo ostendit.

CLASSIS VII.

Apotheoses, sive Consecrationes AVGVSTORVM, AVGVSTARVMQVE, *exhibens.*

TAB. CII.

Num. *Faustinæ Minoris*, cum Inscr. CONSECRATIO. S. C. IV.
Rogus Funebris, statuis & aulæis, duabusque facibus sive tædis, nec non quadrigis ornatus, quo *Faustina* consecrata est. J. Capitolinus in M. Aurelio: *Faustinam suam in radicibus montis*

tis Tauri, in vico Halale examinatam, subito morbo amisit. Petiit à Senatu, ut Honores Faustinæ, Ædemque decernerent. Et mox: *Divam etiam Faustinam à Senatu appellatam gratulatus est.*

V. Num. *L. Veri* Imp. cum Inscr. CONSECRATIO. S. C. *Rogus funebris* statuis & aulæis itidem, ac quadrigis ornatus, quo *L. Veri Consecratio* designatur. J. Capitolinus in M. Aurelio: *Sub Marco Antonino hæc sunt gesta post fratrem. Primum corpus ejus Romam devectum est, & illatum majorum sepulcris: divini honores decreti: deinde cum gratiam ageret Senatui, quod fratrem consecrasset,* &c. Porro quibus ritibus & cærimoniis Romani Imperatores suos post mortem, quod in Julio Cæsare primum cœptum, deinde in Augusto aliisque continuatum, in Deorum numerum referre solebant, eleganter sane & exacte refert Herodianus lib. IV. ex parte etiam Dio Cassius lib. LVI. in Augusti Consecratione; quorum verba à variis descripta sunt. Sufficiat digito fontem indicasse; ut enim à nobis heic repetantur, instituti ratio haud permittit.

VI. Num. *Faustinæ* Majoris, cum Inscr. CONSECRATIO. *Rogus* itidem *funebris*, in cujus summo, currus cum *bigis* cernitur; & ita in omnibus nummis, ubi rogus expressus, in ejus summo fastigio currus cum bigis aut quadrigis collocatus exstat; & repræsentat currum inauratum, quo Imperator, aut Augusta vehebatur. De Faustinæ Matris consecratione ita J. Capitolinus in Antonino Pio: *Tertio anni imperii sui Faustinam uxorem perdidit: quæ à Senatu consecrata est, delatis ei Circensibus & Templo, & flaminicis, & statuis aureis atque argenteis: cum etiam ipse concesserit, ut imago ejus cunctis Circensibus poneretur.*

VII. Num. *Valeriani* Junioris, cum Inscr. CONSECRATIO. Cernitur heic Aquila cum alis expansis, ut *Consecrationis* Symbolum in hoc, & multis Imperatorum nummis; idque vel simpli-

pliciter ut heic, vel cum fulmine, vel in ſuggeſto, aut cippo, aut alio ſchemate, uti in ſeqq. videre eſt: tum quia Jovis ales, cui Cæſares poſt mortem comparabantur; ut Auguſtæ *Iunoni*; unde in earum Nummis *Pavo*, uti Tab. ſeq. videbimus; tum, quia inter Conſecrationis ritus, rogo accenſo & combuſto, Aquila ex eo emittebatur, quæ ſublimia petens Cæſaris animam in cœlum deferre exiſtimabatur. Dio lib. LVI. in funere Auguſti: Κἀκ τούτου δᾷδας ἑκατόνταρχοι, ἅς που ἡ βουλὴ ἐδεδώκει, λαβόντες, ὑφῆψαν αὐτήν· καὶ ἡ μὲν ἀνηλίσκετο, ἀετὸς δέ τις ἐξ αὐτῆς ἀφεθεὶς, ἀνίπτατο, ὡς καὶ δὴ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρων. *Poſt hæc Centuriones facibus acceptis, quas eis Senatus dederat, rogum ſuccenderunt: eo abſumpto Aquila ex eo emiſſa ſurſum evolavit, quaſi animam Auguſti in cœlum ferens.* Sic Herodianus lib. IV. Ἐκ δὲ τοῦ τελευταίου καὶ βραχυτάτου κατασκευάσματος, ὥσπερ ἀπὸ τινὸς ἐπάλξεως, ἀετὸς ἀφίεται, συνὼν τῷ πυρὶ ἀνελευσόμενος εἰς τὸν αἰθέρα· ὃς φέρειν ἀπὸ γῆς ἐς οὐρανὸν τὴν τοῦ βασιλέως ψυχὴν πιστεύεται ὑπὸ Ῥωμαίων. *Mox ab extremo minimoque tabernaculo, tanquam è faſtigio quodam ſimul cum ſubjecto igne adſcenſura in ætherem Aquila dimittitur: quæ à Romanis creditur ipſam Principis animam in cœlum deferre.*

Num. *Auguſti*, cum Inſcr. CONSECRATIO. *Aquila* VIII.
ungulis fulmen triſulcum tenens, Conſecrationis ſignum. Sic in

Num. *M. Aurelii*, cum Inſcr. CONSECRATIO. *Aquila* IX.
ſuggeſto exornato inſiſtit. In

Num. *Antonini Pii*, cum ſimili Inſcr. *Aquila*, in ara, aut cippo X.
itidem exornato cernitur. In alio

Num. *M. Aurelii*, cum Inſcr. CONSECRATIO. *Aquila* XI.
Globo ſtellato inſiſtit. In alio

XII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. CONSECRATIO. Est *Aquila* volans cum fulmine trisulco, cujus dorso insidet M. Aurelius, habitu Dei post mortem cum sceptro; quasi hoc modo in cœlum portaretur. Hinc Artemidorus lib. II. Oneirocrit. cap. XX. Ὀχεῖσθαι δὲ ἀετῷ, βασιλεῦσι μὲν καὶ μεγιστᾶσι καὶ πλουσίοις ἀνδράσιν, ὄλεθρον μαντεύεται. ἔθος γὰρ παλαιὸν ἀποθνήσκοντας τούτους, πλάσσειν τε καὶ γράφειν ἐπ' αὐτῷ ὀχουμένους. *Vehi super aquila regibus quidem & magnatibus ac opulentis viris interitum prædicit. Vetus enim mos est hos mortuos tum fingere tum pingere Aquilæ insidentes.*

TABVLA CIII.

I. Num. *Domitillæ* Vespasiani filiæ. cum Inscr. CONSECRATIO. *Pavo* Consecrationis Augustarum Symbolum. Hæc enim Domitilla Vespasiani Imp. filia, Titi & Domitiani Impp. soror, post mortem à Domitiano fratre consecrata est; cujus quoque meminit Statius lib. I. Silv. I.

— — — huc & sub nocte silenti
Cum Superis terrena placent, tua turba relicto
Labetur cœlo, miscebitque oscula juxta,
Ibit in amplexus natus, fraterque, paterque
Et Soror. — —

Sic in

II. Num. *Faustinæ minoris*, cum Inscr. CONSECRATIO. itidem *Pavo* cernitur cum cauda expansa. Nam, ut modo monuimus Tab. præced. uti *Aquila* Jovis ales, Imperatoribus post mortem dabatur, ita *Pavo*, avis Junonia, Augustarum Consecrationi attribuebatur; & ut isti *Iovis*, ita hæ *Iunonis* cognomine veniebant. Unde Prudentius lib. I. contra Symmach. de Augusto & Livia:

Poste-

Posteritas mense, atque adytis, & flamine, & aris
Augustum coluit; vitulo placavit & agno:
Strata ad pulvinar jacuit, responsa reposcit;
Testantur tituli, produnt Consulta senatus,
Cæsareum Iovis ad speciem statuentia templum,
Adjecêre Sacrum, fieret quo Livia Iuno, &c.

Hinc etiam in alio

Num. *Ejusdem Faustinæ*, cum simili Inscr. *Pavo*, ut Junoni Sacra avis, capite ad cœlum converso, conspicitur. In aliis III.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. CONSECRATIO. *Faustina* dorso Pavonis insidens ad cœlum vehitur; & ita quidem utplurimum Augustæ à Pavonibus in cœlum portantur. Exstat tamen IV. & V.

Num. *Faustinæ Matris*, cum Inscr. CONSECRATIO. ubi ipsa hastam puram tenens, super *Aquila* vehitur & ita Astris inseritur. VI.

Num. *Augusti*, cum Inscr. CONSECRATIO. *Ara* cum Aquila, & fulmine trisulco, Augusto, inter Divos relato, quasi Jovi, posita. Sic in alio VII.

Num. *Ejusdem*, cum eadem Inscr. *Ara* incensa cernitur; uti Prudentius in verbis modo adductis ait: VIII.

Posteritas mense atque adytis & flamine & Aris
Augustum coluit. &c.

Num. *Faustinæ minoris*, cum Inscr. CONSECRATIO. *Sella*, cum sceptro, & Pavone, ut Junonis esse constet, in honorem Faustinæ posita. IX.

X. Num. *Ejusdem*, cum eadem Inſcr. ubi cernitur *Luna* cum ſeptem ſtellis. per Lunam ipſa Fauſtina deſignatur, ut *Sideribus recepta.* Sic in alio

XI. Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. SIDERIBVS RECEPTA. Ipſa *Fauſtina*, cum *Luna* in humeris, & manibus facem tenens, inſtar *Lunæ Luciferæ*, expreſſa, quaſi jam Sideribus recepta, ut Luna Orbi terrarum lucem præbeat. In alio

XII. Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. SIDERIBVS. RECEPTA. Cernitur *Fauſtina* in curru cum bigis equorum ad cœlum rapta, & ita *Sideribus recepta.*

TABVLA CIV.

I. Num. *Fauſtinæ Matris*, cum Inſcr. CONSECRATIO. *Fauſtina*, ut Diva velata, & Junonis habitu, ſiniſtra ſceptrum tenens, in curru, cum alia figura, quæ quadrigarum habenas moderatur. Inſcriptio docet hoc ſchema ad *Conſecrationem* Fauſtinæ pertinere.

II. Num. *M. Aurelii*, cum Inſcr. CONSECRATIO. SC. *M. Aurelius* poſt mortem in *Thenſa*, à quadriga Elephantorum tracta.

III. Num. *Conſtantini Magni*, cum litt. SNNL. Cernitur heic Imp. *Conſtantinus* velatus poſt mortem in curru cum quadrigis equorum, dextram tendens ad aliam dextram è cœlo quaſi porrectam, quæ cum eò recipere videtur. Hujus Nummi meminit Euſebius De Vita Conſtantini lib. IV. cap. LXXII. Ἤδη δὲ καὶ νομίσμασιν ἐνεχαράττοντο τύποι πρόσθεν μὲν ἐκτυποῦντες τὸν μακάριον, ἐγκεκαλυμμένον τὴν κεφαλὴν σχήματι. θατέρου δὲ μέρους

ἐφ'

ἐφ' ἅρματι τεθρίππῳ ἡνιόχου τρόπον, ὑπὸ δεξιᾶς ἄνωθεν ἐκτεινομένης αὐτῷ χειρὸς ἀναλαμβανόμενον. *Quinetiam nummi hujuſmodi forma ſignati ſunt : anteriore quidem parte beatum principem obtecto capite præferentes : altera vero parte in quadrijugo curru aurigæ inſtar ſedentem , & porrecta ipſi cælitus dextra ad ſuperos adſumptum.*

Num. *Fauſtinæ Matris*, cum Inſcr. AETERNITAS. *Fauſtina* bigâ equorum ad cœlum rapitur ; atque ita poſt Conſecrationem AETERNITATEM conſequitur , ut inſcriptio indicat. IV.

Num. *Fauſtinæ minoris*, cum Inſcr. AETERNITAS. *Fauſtina* minor alis *Victoriæ*, manibus facem tenentis, in cœlum portatur. Similis Victoriæ alatæ figuram Auguſtam in cœlum ferentis in matris Fauſtinæ Nummo ſibi quoque obſervatum refert Illuſt. Spanhemius Diſſert. IX De Præſt. & Uſu Numiſm. quem credit Muſæo Auguſtæ Chriſtinæ acceſſiſſe. Has autem figuras alatas potius de Victoria, quam de *Æternitate alata*, aut de *Diana Lucifera* , prout faciunt nonnulli, explicandas cenſeo cum eodem Spanhemio, tum propter ſolemnem Victoriæ typum, tum propter ea , quæ Lampridius in Alexandro Severo, ubi omina Imperii recenſens, inter alia de ſomnio, non Elagabali, ut Spanhemius , feſtinans haud dubie , habet , ſed Marciani , patris Alexandri, ſcribit : *Pater eadem nocte in ſomniis vidit, alis ſe* ROMANÆ VICTORIÆ, *quæ in Senatu*, AD COELUM VEHI. V.

Num. *Fauſtinæ matris*, cum Inſcr. AETERNITAS. *Fauſtina* poſt mortem , turrito capite , inſtar *Cybeles* , biga Leonum vehitur. Vid. ſupra ad Tab. XLV. Num. V. ad *Æternitatem* ejus deſignandam. Sic in alio VI.

VII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. AETERNITAS. Eadem *Faustina*, Deæ instar, in Thensa cum biga Elephantorum, expressa est. In alio

VIII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. AETERNITAS. *Æternitas* per *Sellam Iunonis* cum sceptro & pavone indicatur.

IX. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. AETERNITAS. SC. *Templum* in honorem D. Faustinæ ædificatum, in quo ipsa, Deæ instar cum hasta purâ sedet. Sic in alio

X. Num. *Ejusdem*, cum simili Inscript. aliud *Templum* Faustinæ expressum, *Æternitati* ejus dedicatum. Jul. Capitolinus in Antonino Pio: *Tertio anno imperii sui Faustinam uxorem perdidit; quæ à Senatu consecrata est, delatis Circensibus atque Templo, & flaminicis, & statuis aureis, atque argenteis.*

XI. Num. *Augusti*, cum Inscr. AETERNITATIS AVGVSTAE. CVST. *Templum* Insigne, *columnis*, *colossis*, & *capitibus* exornatum, in cujus meditullio Statuæ *Augusti & Liviæ* collocatæ. Tacitus lib. I. Annal. cap. XI. *Cæterum sepultura* (Augusti) *more perfecta, Templum & cælestes honores decernuntur.* Dio Cassius lib. LVI. Καὶ αὐτῷ (Αὐγούστῳ) ἔν τε τῇ Ῥώμῃ ἡρῷον ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας, οἰκοδομηθὲν δὲ ὑπό τε τῆς Λιουίας καὶ τοῦ Τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι. *Ipsi Augusto Templum Romæ decretum quidem à Senatu, sed à Livia & Tiberio structum est: idque alibi & pluribus locis.*

XII. Num. *Titi*, cum Inscr. AETERNITAT. FLAVIORVM. *Templum* eximium, cum *quadrigis* in fastigio summo, & ab utraque parte *Tito & Domitiano* in equis; nec non intra columnas tribus statuis *Vespasiani* scilicet Imp. & filiorum ejus, *Titi* ac *Domitiani*, exornatum; à Tito, ut videtur, *Æternitati Flaviorum* dica-

dicatum; vel referendum ad *Templum Flaviæ gentis*, quod forsan à Tito inchoatum, Domitianus demum perfecit; de quo Suetonius in Domitiano cap. V. nec non P. Papinius Statius lib. IV. Silvar. II. summa cum adulatione in Domitianum:

Tectum Augustum, ingens, non centum insigne columnis,
Sed quantæ superos cœlumque Atlante remisso
Sustentare queant. super hoc vicina Tonantis
Regia, teque pari lætantur sede locatum
Numina, ne magnum properes adscendere cœlum.

TABVLA CV.

Num. *Severi*, cum Inscr. AETERNIT. IMPERII. Capita *Antonini Caracallæ*, & *Getæ*, quibus ita hoc Nummo junctis, Severus designare voluit, se liberis procreandis, *Æternitati Imperii* prospexisse; atque hoc modo Imperium in perpetuum Domui & familiæ suæ alligasse. Qua mente Panegyricus Maximiano & Constantino dictus in verbis à Rubenio adductis: *Maximas itaque vobis, Æterni Principes, gratias agimus, quod suscipiendis liberis, optandisque nepotibus, seriem vestri generis prorogando, omnibus in futurum sæculis providetis: ut Romana res olim diversis regentium moribus fatisque jactata perpetuis Domus vestræ radicibus coalescat: tamque sit Immortale ejus Imperium, quam Sempiterna Soboles Augustorum.* I.

Num. *Postumi*, cum Inscr. AETERNITAS. AVG. Imp. *Postumus* habitu militari, ac hastam ab utraque parte cuspide munitam, dextra tenens, ab *Hercule*, sinistra Clavam & Leonis exuvias gestante, dextrâ, qua Coronam lauream habet, coronatur. Postumum Herculis cultui deditum fuisse, ex aliis ejus Nummis II.

quoque

quoque constat; ideoque ejus ope *Æternitatem* se consecuturum indicare vult. Alioquin inter serviles & aulicas Romanorum Adulationes erga Imperatores suos, & *Æternitatis* titulum fuisse, quo eos affecerint, ut alios mittam, satis constare potest ex hisce Plinii Junioris verbis lib X. Epist. LXVII. ad Traianum: *Flavius Archippus per Salutem tuam Æternitatemque petit, ut libellum, quem mihi dedit, ad Te mitterem.* Et Epist. LXXXVII. ad Eundem: *Rogatus, Domine, à Nicensibus publice per ea, quæ mihi & sunt, & debent esse sanctissima, id est, per Æternitatem tuam, Salutemque &c.*

III. Num. *Philippi Iunioris*, in quo expressa est *Corona Laurea*, cum inscriptione ÆTERNITATI IMPP. quæ referenda quoque ad adulatorios istos Impp. titulos. Huc etiam pertinet

IV. Num. *Maxentii*, cum Inscr. ÆTERNITAS. AVG. N. in quo duo homines nudi, singuli altera manu hastam puram, altera vero equum freno tenent. Fortasse *Castorem* & *Pollucem* repræsentantes, quibus Maxentius ob Virtutes bellicas se comparare velit; ac ita *Æternitatem* consequi.

V. Num. *Philippi*, cum Inscr. AETERNITAS AVGG. *Elephas* ornatus & loricatus ad pugnam, cui insidet *Maurus* nudus cum jaculis. Per Elephantem *Æternitatem* designari vulgo putant; eò quod longissime vivere tradantur, nempe ad ducentos, vel, ut nonnulli, ad trecentos etiam annos. Sed forsan magis ex sententia numismatis fuerit, Elephantum hunc referre ad *Ludos Sæculares* à Philippo & filio ejus celebratos anno millesimo ab Urbe condita, adeoque ut Hemelarius notat, per ludos *Sæculi miliarii* (ut in aliis Nummis vocatur) in quibus elephantes inter primaria spectacula fuerunt, & numerum denarium perfectum in se trina dimensione, veluti cubice, multiplicatum, (id est decies dena decies) absolutam annorum seriem, id est, *Æternitatis* perfectionem innui, & famam simul immortalem tam raræ, no-

væque

væque solemnitatis, istis Principibus, sub quibus incidit, portendi. Hæc quidem quod ad inscriptionem; Cæterum Elephas ipse in hoc nummo ita loricatus expressus, nobis ob oculos ponit morem modumque, quo Elephantes ad telorum & jaculorum ictus declinandos, quando eos in aciem, aut ad pugnam educerent, antiqui lorica præmunire solerent. Hujusmodi Elephantos olim Antiochus Eupator in aciem contra Judæos produxit, uti est apud Auctorem Macchabæorum lib. II. cap. VI. vers. 43. Καὶ εἶδεν Ἐλεάζαρ ὁ Σαυαρὰν ἓν τῶν θηρίων τεθωρακισμένον θώρακι βασιλικῷ, καὶ ἦν ὑπεράγον πάντα τὰ θηρία, καὶ ὤφθη ὅτι ἐν αὐτῷ ἐστιν ὁ βασιλεύς. *Et videns Eleazar dictus Sabaran, unam ex bestiis loricatis indutam lorica regia, quæ erat eminentior omnibus aliis bestiis, & videbatur, quod in illa esset Rex.* Sic in Bello isto Africano Scipionem inter & Cæsarem, hoc modo munitos Elephantos adhibitos discere est ex Hirtii verbis: *Ornatusque ac loricatus Elephantus quum esset, quæ pars ejus corporis nuda sine tegmine relinqueretur, ut eo tela conjicerentur.* Tangit quoque hunc morem Heliodorus Æthiop. lib. IX. Ὅσοι δὲ καὶ διεδίδρασκον ἄπρακτοι, καὶ οὐδὲν δράσαντες τοὺς Ἐλέφαντας ἀπεχώρουν. τὸ γὰρ θηρίον πέφρακται, καὶ σιδήρῳ παραγινόμενον εἰς μάχην. *Quicunque autem effugiebant nullo facinore edito, nec ullo detrimento Elephantis illato discedebant. Siquidem bellua ferro est munita, cum in prælium descendit.* hoc est, lorica ferrea per totum corpus contecta & instructa; ut Elephas in hoc nummo satis superque docet istum præmuniendi modum.

Num. *Gordiani*, cum Inscr. AETERNITATI. AVG. SC. *Figura Iuvenilis* nuda, capite radiato, Solis instar, sinistra manu *Globum* gestans. *Æternitatis* Symbolum, quæ per Solem, tanquam sydus æternum, repræsentari solet. VI.

Num. *Vespasiani*, cum Inscr. AETERNITAS. *Æternitas*, VII.

Deæ inſtar, velata, ſtans ante aram incenſam, ſingulis manibus Caput, quorum alterum *Solem* per radios, alterum *Lunam* per lunulam creſcentem, repræſentat, tenens. Eodem modo in quodam

VIII. Num. *Hadriani*, cum Inſcr. P. M. TR. P. COS. III. AETER. AVG. *Æternitas* Dea ſtans, altera manu *Solem*, altera *Lunam* geſtat. Videnturque Romani, ut Græci, hæc Symbola mutuaſſe ab Ægyptiis, qui hæc ſidera æterna exiſtimabant. Horus Apollo Niliacus in Hieroglyphic. in principio: Αἰῶνα σημαίνοντες, Ἥλιον καὶ Σελήνην γράφουσι, διὰ τὸ αἰώνια εἶναι στοιχεῖα. *Ævum deſignantes Solem ac Lunam pingunt, quod æterna ſint elementa.* Ita Diodorus Siculus non ſemel tradit Ægyptios ὑπολαβεῖν εἶναι δύο θεοὺς ἀϊδίους τόντε Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην. Hinc Inſcriptio Antiqua:

AETERNITATI
SACR.
SOLI. ET. LVNÆ.

IX. Num. *Fauſtinæ*, cum Inſcr. AETERNITAS. *Æternitas* Dea, ſiniſtra veſtem tollens, & dextra avem, quam *Phœnicem* eſſe volunt, tenens. Sic in alio

X. Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. AETERNITAS. *Æternitas* Dea, velata, ſedens, ſiniſtra ſceptrum, dextra vero tenens *Globum*, cui *Phœnix*, cujus caput inſtar Solis radiatum eſt, inſidet. Auctor Carminis de Phœnice, quod vulgo Lactantio adſcribi ſolet:

Æquatur toto capiti radiata corona,
Phœbei referens verticis alta decus.

Æter-

Æternitatis autem Symbolum Phœnix aptiſſimum habetur, quia avis iſta, ut Anonymus iſte ait:

—— —— vivit morte refecta ſua,

Adeoque

Æternam vitam Mortis adepta bona eſt.

Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. ÆTERNITAS. *Æternitas* iterum velata, ſtans, ſiniſtra *Globum* tenens, & dextram verſus cœlum tendens; quaſi deſignaret, locum Æternitatis in cœlo, & ſupra Orbem terrarum quærendum eſſe. Alioquin & Sphæram ſive Orbem aptiſſimum Æternitatis Symbolum eſſe, ex eo manifeſtum, quod Sphærica figura neque principium neque finem, utpote in ſe ſemper rediens, habeat. Hinc etiam in alio XI.

Num. *Ejuſdem*, cum ſimili Inſcr. *Æternitas* ſolito more velata, cum ſceptro in ſiniſtra, & dextrâ porrectâ, *Sphæræ* inſidens cernitur. XII.

TABVLA CVI.

Num. *Fauſtinæ matris*, cum Inſcr. AETERNITAS. *Æternitas* ſtans dextra pateram, ut Dea, & ſiniſtra navis gubernaculum Orbi terrarum impoſitum, tenens, ad imperium ejus in eum denotandum. Sic in quodam I.

Num. *Titi*, cum Inſcr. AETERNIT. AVG. SC. *Eadem*, dextra haſtam, ſiniſtra Cornucopiæ tenens, Orbem terrarum ſub ſiniſtro pede habet, vel ad Imperium ejus, ut alias, vel ad rerum terreſtrium contemptum ſignificandum. II.

Num. *Fauſtinæ matris*, cum Inſcr. AETERNITAS. *Æternitas* ſtans, velum à collo pendens dextrâ tenet, ut velut circulum III.

lum quendam fine carentem efficiat, ait Rubenius; sinistra verò *facem* habet, ob ignis forte æternitatem. Sic in alio

IV. Num. *Ejusdem*, cum simili Inscr. *Æternitas* cernitur stans, dextra Globum sive Sphæram tenens, & sinistra laciniam veli, quod à dextra ad sinistram supra caput ejus circumvolutum, circulum quendam sine fine constituere videtur. In alio

V. Num. *Ejusdem*, cum eadem Inscr. *AEternitas* velata stat cum sceptro, sive hasta pura, in sinistra, dextrâ manu porrecta & expansa. In alio

VI. Num. *Ejusdem*, cum eadem Inscr. *Æternitas* præter *hastam* puram in sinistra, *Sphæram* dextra manu sustinet.

VII. *

VIII. Num. *Maximiani*, cum Inscr. MEMORIAE. AETERNAE. *Aquila* fulmen trisulcum ungulis tenens, Consecrationis Symbolum consuetum, adeoque *Memoriæ Æternæ* Imp. Maximiani signum. Sic in quodam

IX. Num. *Constantii*, cum Inscr. MEMORIA FELIX, cernitur *Ara* incensa inter duas *Aquilas*, ut monumentum *Memoriæ Felicis*, quam Constantius post mortem reliquit.

CLAS-

CLASSIS VIII.

Ædificia, ut Templa, & alia Loca Publica, &c. continens.

TAB. CVI.

Num. *Iul. Cæsaris*, cum Inscr. P. LENTVLVS. MARCELLIN. ÆD. CVR. Templum in hoc nummo scalptum, pro *Sacello* habetur, quod D. *Iulio* à Triumviris in foro dicatum testatur Dion Cassius lib. XLVII. Ubi de honoribus Jul. Cæsari à Triumviris delatis agens, scribit: ταῦτά τε οὖν οὕτως οἱ τρεῖς ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐποίουν, ἅμα δὲ τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον ἐσέμνυνον ἐπὶ πλεῖστον. &c. καὶ ἡρῷον οἱ ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἐκέκαυτο, προκατεβάλλοντο. *Præter has Actiones Triumviri Cæsarem quoque superiorem summis honoribus affecerunt*, &c. *& sacellum ei in foro, eo in loco, ubi crematus fuit, erexerunt.* In meditullio Sacelli, cernitur statua Julii Cæsaris cum *Lituo*, Auguratus insigni, in dextra. *Stella* in fastigio expressa, haud dubie respicit Sydus aut Cometem, qui paullo post mortem Cæsaris Romæ visus, de quo Suetonius in Jul. Cæsar. cap. ult. *Ludis, quos primo consecratos ei heres Augustus edebat, stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa undecimam horam. Creditumque est, animam esse Cæsaris in cœlum recepti, & hac de caussa simulacro ejus in vertice additur stella.* De eodem Virgilius: X.

Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum.

Num. *Augusti*, cum Inscr. DIVO. JVLIO. EX. SC. *Templum* D. Julii, cum *Stella* itidem, ab Augusto exstructum, XI.

in cujus medio statua Cæsaris sedentis in sella curuli, cum Lituo. Sic in alio

XII. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. COS. ITER. ET TER. DESIGN. itidem cernitur *Templum* DIVO JVLIO positum, in quo statua Cæsaris stantis cum Lituo in dextra. *Templum Iulii Cæsaris in foro* fuisse testis P. Victor in VIII Regione Urbis, prope templum Castorum significat Ovidius lib. II. de Ponto. Eleg. II.

Quem pia vobiscum proles comitavit euntem
Digna parente suo, nominibusque datis:
Fratribus asimilis, quos proxima templa tenentes
Divus ab excelsa Iulius ÆDE videt.

Meminit ejus etiam Metamorph. lib. XV.

——— *Vt semper Capitolia nostra, forumque*
Divus ab excelsa prospectet Iulius Æde.

De ejusmodi quoque templo Papinius Statius:

——— *Hinc obvia limina pandit,*
Qui fessus bellis, assertæ munere prolis,
Primus iter nostris ostendit in æthera Divis.

TABVLA CVII.

I. Num. *Tiberii*, cum Inscr. S. P. Q. R. *Templum* heic expressum, forsan Augusti est, quod Tiberius ædificare cœperat, imperfectum reliquerat. De quo Suetonius in Tiberio cap. XLVII. *Princeps neque opera ulla magnifica fecit. Nam & quæ sola susceperat,*

perat, *Augusti Templum, restitutionemque Pompeiani theatri, imperfecta post tot annos reliquit.* Hoc Templum Augusti postea à Cajo perfectum & dedicatum. Hinc in quodam

Num. *Caii Caligulæ*, cum Inscr. DIVO. AVG. S.C. Insigne cernitur *Templum Augusti*, in quo *Cajus* sacrificat. Suetonius in Vita Caii, cap. XXI. *Opera sub Tiberio semiperfecta, Templum Augusti, theatrumque Pompeii absolvit.* Dion Cassius lib. LIX. de Cajo: Ἐκ δὲ τούτῳ τὸ Ἡρῷον τοῦ Αὐγούστου ὡσίωσε, τὴν ἐπινίκιον στολὴν ἐνδύς· καὶ οἵ τε εὐγενέστατοι παῖδες, οἷς γε καὶ ἀμφιθαλεῖς ἦσαν, μετὰ παρθένων ὁμοίων τὸν ὕμνον ᾖσαν &c. *Deinde Cajus habitu triumphali Templum Augusti dedicavit, nobilissimis pueris patrimis, quorum uterque parens superstes esset, cum talibus etiam virginibus hymnum canentibus.* &c. II.

Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. TEMPL. DIVI AVG. REST. COS. IIII. *Templum* in hoc Nummo expressum *Augusti* esse Inscriptio indicat, quæ & docet istud ab Antonino Pio RESTitutum; cujus rei tamen, præterquam in hoc nummo, nusquam apud Auctores mentio fit. Figuræ in meditullio Templi statuas Augusti & Liviæ procul dubio repræsentant. III.

Num. *Faustinæ Matris*, cum Inscr. AED. DIV. FAVSTINAE. *Ædes* sive *Templum* D. Faustinæ ex Senatus decreto exstructum, ut testatur J. Capitolinus in Antonino Pio, cujus verba antea quoque adduximus: *Tertio anno Imperii sui, uxorem Faustinam perdidit, quæ à Senatu consecrata est, delatis ei Circensibus & Templo, & flaminicis, & statuis aureis, atque argenteis.* Figura in Templo elevata sedens, Faustinæ statua est, quæ extra Templum utrinque ad columnas adstant, altera à dextris nuda *Venerem*, altera à sinistris cum Cornucopiæ, *Abundantiam* repræsentare, videntur. Sic in alio IV.

Num.

V. Num. *Ejusdem*, cum Inscr. DEDICATIO. AEDIS, itidem *Templum* cernitur cum *Faustina* in medio sedente, adstantibus extra templum hinc *Abundantia* cum Cornucopiæ, inde nuda *Venere*. Inscriptio indicat DEDICATIONEM ÆDIS, quæ variis ritibus atque solemnibus fieri solebat, de quibus videndus J. Gutherius De Vet. Jure Pontificio lib. III. cap. XI. Semper autem cum templum dedicabatur, simulacrum Numinis, cuius erat, adhibebatur, atque à Pontificibus locatum in medio templi, templum tenere dicebatur, ut notat Servius ad lib. III. Georgic. ubi Virgilius Dedicationis ritum paucis complexus est:

Et viridi in campo templum de marmore ponam,
In medio mihi Cæsar erit, templumque tenebit. &c.

VI. Num. *Augusti*, in quo scalptum *Ædificium* quoddam elegans, cui inscriptum, IMP. CAESAR. cum Valvis, & tribus figuris, sive statuis. Sunt, qui *Sacrarium publicum* Augusto dicatum esse volunt: de cujusmodi Sacrariis Tacitus lib. II. Annal. *Sacraria*, inquit, *gentis Iuliæ effigiesque Divo Augusto apud Bovillas dicata.* Aliis privatum Sacrarium, sive *Lararium* esse videtur, cujusmodi privatim domi haberi, ad cubiculares imagines reponendas, remque divinam faciendam, solebant. De cujusmodi Larario Jul. Capitolinus in M. Aurelio: *Tantum autem honorem magistris suis detulit, ut imagines eorum aureos in Larario haberet; ac sepulchra eorum aditu, hostiis, floribus semper honoraret.* Sic de Alexandro Severo Æl. Lampridius scribit: *Matutinis horis in Larario suo, (in quo & Divos Principes, sed optimos, electos, & animas sanctiores, in queis & Apollonium, & quantum scriptor suorum temporum dicit Christum, Abraham & Orpheum, & hujusmodi cæteros habebat, ac majorum effigies) rem divinam faciebat.* Idem paullò post: *Virgilium autem, Platonem poëtarum vocabat, ejusque imaginem cum Ciceronis simulachro in secundo Larario habuit, ubi & Achillis,*

&

& magnorum virorum. Alexandrum vero Magnum inter Divos & optimos in Larario majore consecravit. Cujusmodi *Lararium Majus* forsan in hoc Nummo expressum.

Num. *Trajani*, cum Inscr. SENATVS. POPVLVS-QVE. ROMANVS. SC. & in alio VII.

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. S.P.Q.R. OPTIMO. PRINCIPI. In utroque Nummo scalpta est effigies *Columnæ*, quam, ut utriusque inscriptio docet, S.P.Q.R. *Traiano* in Foro ejus erexit, quæ hodie adhuc Romæ exstat, cum Inscriptione in Basi ejus: VIII.

SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS
IMP. CÆSARI. DIVI. NERVÆ. F. NERVÆ
TRAIANO. AVG. GERM. DACICO
PONTIF. MAXIMO. TRI. POT. XVII. IMP. VI.
COS. VI. P.P. AD. DECLARANDVM
QVANTÆ. ALTITVDINI. MONS. ET
LOCVS. TANTIS. EX COLLIBVS. SIT. EGESTVS.

Ex qua, uti etiam ex Nummis, utique manifestum, falli Dionem Cassium, qui, ut Xiphilinus in Trajano ex eo refert, scribit, Traianum ipsum hanc Columnam in foro suo statuisse; quod secus se habuit. Nam Traiano bellis Asiaticis implicito S.P.Q.R hanc Columnam in honorem ipsius erigi curavit, in cujus extima superficie, per totam Columnam, quæ marmorea est altitudine pedum CXXVIII. per simulacra Historia utriusque belli Dacici, à Traiano gesti, expressa, addito in fastigio ejus, uti ex Nummis quoque apparet, Colosso, id est, statua ipsius Traiani immodicæ proceritatis, cum pila aurea in dextra, intra quam postea Cineres Traiani reconditi, & sceptro, sive hasta pura, in sinistra manu. Traianus vero ipse nunquam hanc Columam ex-

structam vidit, quippe è Perside rediens, apud Seleuciam Isauriæ profluvio ventris exstinctus est, ut est apud Eutropium lib. VIII. Hujus Columnæ, uti hodie adhuc superest, cuncta simulachra æri elegantissime incidi, atque exprimi curavit Hieronymus Mutianus, pictor Romæ olim eximius, quæ etiam publice edita exstant, cum Descriptione & enarratione singulorum ab Alfonso Ciacono Hispano addita, Romæ apud Franciscum Zanettum & Bartholomæum socios, Anno M. D. LXXVI.

IX. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. DIVO. PIO. SC. *Columna Antonini*, ad exemplum Columnæ Traiani facta, quam M. Aurelius Imp. Antonino Pio Aug. post ejus mortem in Campo Martio Area Flaminii dicavit, quæque adhuc Romæ cernitur rimis dehiscens, ignique parumper deformata, ut scribit A. Ciaconus; ac Traiani columnam XLVII. Ped. longitudine excedit, utpote quæ alta sit Ped. CLXXV. Ex Nummis quoque colligitur, in hujus fastigio Colossum ingentem fuisse, qui imaginem ipsius Antonini Pii referebat; qui tamen hodie non exstat. In hac Antonini Columna simulachra itidem sculpta, quæ rerum gestarum à M. Aurelio in bello Marcommanico Historiam repræsentant, ac inter cætera ibi cernitur *Iovis Pluvii* figura undique imbres fundentis, & fulgura admiscentis, in memoriam pluviæ illius Romano exercitui, extrema siti laboranti, cœlitus immissæ, qua reficiebantur Romani milites; cum eodem momento hostes vehementi grandine, igni, & fulminibus conficerentur; cujus rei tam gentiles, quam Christiani scriptores passim meminerunt; sed postremi hi volunt, pluviam istam impetratam precibus Christianorum militum, quorum integram Legionem in Romano exercitu tum temporis fuisse Eusebius lib. V. Eccles. Hist. cap. V. affirmare videtur. At Doctissimus H. Valesius in Annotationibus ingenue dicit, sibi parum probabile videri, totam Legionem militum Romanorum eo tempore Christianam fuisse;

Sed

Sed & Euſebium de veritate rei dubitaſſe, ex verbis, quibus totam iſtam narrationem concludit, ſatis colligi videtur, quando ſcribit: ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπῃ τις ἐθέλει πιθέσθω. *Sed de his quiſque pro arbitrio ſuo judicet.*

X. *

Num. *Auguſti*, cum Inſcr. IAN. CLV. Templum *Iani*, XI.
cum Inſcr. IMP. CAESAR. ab Auguſto pace terra marique parta, ter cluſum. Suetonius in ejus Vita, cap. XXII. *Ianum Quirinum ſemel atque iterum à condita Vrbe memoriam ante ſuam cluſum, in breviore temporis ſpatio terra marique pace partâ, ter cluſit.* Notum eſt, à Numa Pompilio Jani templum conditum, à quo & mos inſtitutus pacis tempore Jani portas claudi; cum ejus tempore primum per annos XLIIII. Janus clauſus fuerit. Anno deinde ab U. C. IↃxix pro ſecunda vice Janum cluſum fuiſſe, eodemque anno rurſum apertum varii teſtantur. Tertium clauſit Auguſtus an. U. C. IↃccxxv. poſt Victoriam Actiacam. Quartum idem Imperator an. U. C. IↃccxxix. cum ex bello Cantabrico Romam rediiſſet. Quintum denique idem clauſit Princeps circa tempora nativitatis Servatoris noſtri JESV CHRISTI.

Num. *Neronis*, cum Inſcr. PACE. TERRA. MARIQ. XII.
PARTA. JANVM. CLVSIT. *Iani Templum*, quod Nero poſt Auguſtum ſextùm clauſit. Suetonius in Nerone cap. XIII. *Ianum geminum clauſit tam nullo quam reſiduo bello.* factum hoc à Nerone an. V. C. IↃcccxi. Quia autem Nero ſine cauſſa Jani templum clauſerat, hinc Tacitus & Oroſius, omiſſo Nerone, ajunt, Veſpaſianum ſextum Janum clauſiſſe, cum revera Veſpaſianus poſt Neronem, ſeptimùm Jani templum clauſerit an. U. C. IↃcccxxiv. Poſt Veſpaſianum autem nihil de Jani portis quoties clauſæ fuerint, apud Hiſtoricos occurrit; manſiſſe tamen conſuetudinem colligere licet ex Capitolino in Gordiano tertio, quem

ait, Jano aperto, quod ſignum erat indicti belli, contra Perſas profectum eſſe. Imò ſub Chriſtianis Imperatoribus etiam aliquamdiu hunc morem ſervatum eſſe, ſatis conſtare poteſt ex Ammiano Marcellino lib. XVI. ubi mentionem facit Iani clauſi à Conſtantio, cum poſt devictum Maxentium, & ſublatos omnes tyrannos ſolus ille Romani Orbis Dominus evaſit an. U. C. cIↄv.

TABVLA CVIII.

I. Num. *Traiani*, cum Inſcr. FORVM TRAIANI. Structura inſignis, celeberrimum illud *Forum Traiani* Romæ exſtructum, ſive potius partem forſan anteriorem ejus referens, in cujus faſtigio ipſe Traianus in curru triumphali cum ſex equis, à Victoria coronatur, adſtantibus ab utraque parte trophæis aliiſque ſimulacris. Sic in alio

II. Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. *Forum* iſtud *Traiani* integrum cum omnibus ſuis ornamentis expreſſum eſt; ac præſertim in ejus medio cernitur Cachlis illa columna marmorea, quam S. P. Q. R. in honorem Trajani, cum abſens eſſet, erexit. Forum autem ipſum Traianus ædificavit poſt bellum Dacicum per Apollodorum inſignem Architectum, quem poſtea Hadrianus livore quodam occidit. Exſtructum forum ex pecunia, quæ ex venditione prædæ in bello Dacico manucaptæ percepta eſſet, in eoque arcus triumphales ob ſuperatos Dacos & Sarmatas, porticus ampliſſimis excelſiſque opere Corinthiaco columnis, magnis epiſtiliis adjunctis, ut gigantum potius, quam cæterorum hominum moles crederentur, ſtatua ipſius Traiani in medio porticus atrio columnis altiſſimis ſuperpoſita, ita ut totum opus ſpectatores in admirationem ſummam abriperet, ut teſtatur Caſſiodorus: *Traiani*, inquit, *forum vel ſub aſſiduitate videre miraculum eſt.* Sic Ammianus Marcelli-

cellinus lib. XVI. de Constantio Imperatore: *Cum ad Traiani forum venisset, singularem sub omni cœlo structuram, ut opinamur, etiam numinum ascensione mirabilem, hærebat attonitus per gigantæos contextus circumferens mentem, nec relatu effabiles, nec rursus mortalibus appetendos.* Ex præda autem exstructum satis indicat Inscriptio cujus meminit A. Gellius lib. XIII. cap. XXIV. *In fastigiis fori Traiani simulacra sunt sita circumundique inaurata equorum atque signorum militarium, subscriptumque est: EX MANVBIEIS.*

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. S.P.Q.R. OPTIMO. PRINCIPI. & infra: BASILICA VLPIA. S.C. *Basilica Vlpia* à Traiano in Foro à se ædificato exstructa, variis columnis suffulta, in cujus fastigio simulacra cernuntur equorum & hominum. Meminêre ejus P. Victor De Regionib. Urb. ubi Basilicas omnes, quæ in Urbe erant, recensens, scribit: *Basilicæ* XIX. *Vlpia*, *L. Paulli in foro*, *Vestini.* &c. Lampridius in Commodo: *Cooptatus inter tres solos principes Iuventutis cum togam sumpsit, adhuc in prætexta puerili congiarium dedit, atque ipse in Basilica Traiani præsedit.* Nicephorus Callistus Histor. Ecclesiast. lib. VII. cap. XXXIV. Καὶ δὴ τὴν σύγκλητον προσκαλεσάμενος κατὰ τὴν βασιλικὴν λεγομένην Οὐλπίαν, ἐθέσπιζεν εἰλικρινεῖ διανοίᾳ. &c. *Porro Senatu in Basilicam quæ Vlpia dicitur, convocato, sincera mente sanxit.* &c. III.

Num. *Gentis Æmiliæ*, cum Inscr. AIMILIA. SC. M. LEPIDVS REF*ecit*. *Basilica Æmilia* quam L. Æmilius Paullus, qui fuit Consul cum C. Claudio Marcello an. ab U.C. IↃCCIIII. accepta pecunia à J. Cæsare, qui tum erat in Gallia, nempe mille & quingentis talentis, ut est apud Appianum lib. II. de Bello Civili, exstruendam locavit. Mentionem ejus facit Cicero lib. IV. Epist. XVI. ad Atticum: *Paullus in medio foro Basilicam jam pæne texuit iisdem antiquis columnis. Illam autem quam locavit, facit magnificentissimam.* IV.

Quid quæris? nil gratius illo monumento, nil gloriosius. Ex quibus Ciceronis verbis apparet, Paulum præter Basilicam Æmiliam, quam ipse locavit, etiam aliam denuo instaurasse. Plinius lib. XXXVI. cap. XV. inter opera *magnifica Basilicam Pauli columnis Phrygibus mirabilem recenset.* Et ex hoc Nummo apparet eam duplici columnarum ordine, infra & supra exornatam fuisse, cum interstitio sive tabulato quodam, quod superiores columnas ab inferioribus dividebat, cui clypei cum imaginibus Majorum, affixi; tectum superius, quidam ex imbricatis tegulis, alii ex marmoreis abacis fuisse volunt. Hanc Basilicam tamen, ab isto Æmilio Paulo non perfectam fuisse interventu bellorum civilium, vult J. Lipsius, sed ab alio Paullo Æmilio, qui Consul an. V. C. IↃCCXX. sub Augusto, ex hisce Dionis verbis lib. XLIX. Καὶ τὴν στοὰν Παύλου καλουμένην Αἰμίλιος Λέπιδος Παῦλος ἰδίοις τέλεσιν ἐξῳκοδόμησε, καὶ ἐν τῇ ὑπατείᾳ καθιέρωσεν. *Porticum quæ Paulli dicitur, Æmilius Lepidus Paullus sua impensa perfecit, & in Consulatu suo dedicavit.* Eandem igne vastatam, refecit viginti annis post alius Æmilius, ut idem testatur Dio lib. LIV. Ἥτε στοὰ ἡ Παύλειος ἐκαύθη, καὶ τὸ πῦρ ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὸ ἑστιαῖον ἀφίκετο. *Pauli Porticus incendio absumpta est, ignisque ab ea ad Vestæ usque grassatus.* ac paullo post: ἡ μὲν οὖν στοὰ μετὰ τοῦτο, ὀνόματι μὲν ὑπὸ Αἰμιλίου, ἐς ὃν τὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὴν γένος ἐληλύθει, τῷ δ' ἔργῳ ὑπ' Αὐγούστου, καὶ ὑπὸ τῶν τοῦ Παύλου φίλων ᾠκοδομήθη. *Hæc postea Porticus verbo quidem ab Æmilio, qui ab eo, qui primus hanc fecerat, genus suum trahebat, re autem ab Augusto & Paulli amicis refecta fuit.* Sub Tiberio hanc eandem Basilicam post XXXV. annos denuo collapsam ab alio Lepido, quem Lipsius Manium Lepidum fuisse vult, ornatam firmatamque narrat Tacitus Annal. lib. III. cap. LXXII. *Iisdem diebus Lepidus à Senatu petivit, ut Basilicam Pauli, Æmilia monumenta, propriâ pecuniâ firmaret, ornaret-*

que. erat enim tum in more publica munificentia, nec Augustus arcuerat Taurum, Philippum, Balbum, hostiles exuvias, aut exundantes opes, ornatum ad Vrbis, & posterum gloriam conferre. quo tum exemplo Lepidus, quamquam pecuniæ modicus, avitum decus recoluit. M. Lepidus autem, quem Nummus, Basilicam Æmiliam ex SC. refecisse indicat, Fulvio Triumvir est, & accipit de isto verba Dionis è lib. LIV. quæ modo produximus; quamvis illa parum M. Lepido triumviro congruere videantur. Si prænomen conveniret, dicerem hunc nummum pertinere ad Lepidum, quem Tacitus à Senatu petiisse scribit, ut Basilicam istam reficeret; cætera utique mire concordant.

Num. *Gentis Lolliæ*, cum Inscr. PALIKANVS. Cernitur heic Suggestum quoddam fornicatum, cum rostris navium, cui superimposita Sella quadrangularis, *Rostra* populi Romani designans. De quorum Origine ita scribit Livius lib. VIII. *Naves Antiatium passim in navalia Romæ subductæ, partimque incensæ, rostrisque earum Suggestum in foro exstructum adornari placuit: Rostraque id templum appellatum.* De Rostris quoque Varro lib. IV. de L. L. *Ante curiam*, inquit, *Hostiliam Rostra, cujus id vocabulum ex hostibus capta fixa sunt rostra.* Cicero Orat. pro Lege Manilia: *Et his temporibus non pudebat Magistratus populi Romani in hunc ipsum locum adscendere, cum eum vobis Majores vestri exuviis nauticis & classium spoliis ornatum reliquissent.* Hinc Plinius lib. XVI. cap. IV. *Rostra navium tribunali præfixa fori decus erant veluti populo Rom. ipsi corona imposita.* PALIKANVS autem, cujus Inscriptio meminit, est *M. Lollius Palikanus*, qui fuit Tribunus Plebis, anno U. C. IƆCLXXXI. Cum autem in Rostris haberentur conciones à Tribunis plebis, ut constat ex Cicerone in Pisonem, & Tribunicia potestas à Sulla adempta: auctore Palikano, populo à Pompeio restituta fuisset, in ejus rei memoriam, Palikanus, Rostra in hoc Nummo expressit. Rem tangit Asconius Pædia- V.

nus

nus in Divinatione, ubi ſcribit: *Primus Sicinius Tribunus Plebis, nec multo poſt Quinctius, & poſtremo Palikanus perfecerunt, ut Tribuniciam poteſtatem populo darent Conſules Cn. Pompeius Magnus, & M. Licinius Craſſus.* Et in Commentario lib. II. in Verrem: *Pompeius autem Procos. de Hiſpania Sertorio victo nuper venerat, & ſtatim habuerat concionem de reſtituenda Tribunicia poteſtate Palikano Tribuno Pl.*

VI. Num. *Auguſti*, cum Inſcr. C. SVLPICIVS. PLATORIN. In hoc Nummo ſimiliter ſuggeſtum quoddam cum Roſtris, & Sella ei impoſita, cui inſident duo homines, ſcalptum eſt. Fulvius Auguſtum & Agrippam eſſe putat, & Roſtra ad ea refert, quæ *Iulia*, ſive *Nova* appellata ſunt, de quibus mentio fit apud Dionem lib. LVI. προτεθείσης δὲ τῆς κλίνης ἐπὶ τοῦ δημηγορικοῦ βήματος, ἀπὸ μὲν ἐκείνου ὁ Δροῦσος τι ἀνέγνω, ἀπὸ δὲ τῶν ἑτέρων ἐμβόλων τῶν Ἰουλίων, ὁ Τιβέριος δημόσιον δή τινα κατὰ δόγμα λόγον ἐπ' αὐτῷ τόνδε ἐπελέξατο. *Feretro poſito ad Roſtra, pro illis Druſus quamdam orationem de ſcripto recitavit. Cæterum pro Roſtris Iuliis Tiberius ex S C. ad populum in hæc propemodum verba peroravit.* Ac Nova Auguſti Roſtra heic deſignari procul omni dubio eſt. Nam in Actiaco triumpho integræ etiam naves curribus importatæ, & poſt Pompam in unum acervum congeſta Nova ex iſtis Roſtra facta fuere, quæ *Iulia* appellata; quibus ſpolia maritima deinceps affixa, cum antea ad Vetera Roſtra ſuffigerentur; in cujus rei memoriam hic nummus videtur cuſus; ubi Auguſtus & M. Agrippa, (qui in triumpho Auguſti Actiaco, ubi inter pompæ triumphalis fercula, navalis quoque pugnæ ſimulacrum portatum eſt, omnium oculos in ſe verterat, utpote corona inſignis roſtrata, vexilloque cæruleo à Cæſare donatus ob navalem Victoriam, inter cæteros equo ſublimis conſpicuus,) ſellæ in Novis Roſtris inſidentes togati ad populum quaſi verba facturi repræſentantur.

Num.

Num. *Hadriani*, ſine Inſcriptione quidem, ſed in quo expreſ- VII.
ſus *Pons* ab Hadriano ſuper Tiberim exſtructus, & à prænomine ejus *Pons Ælius* appellatus. Spartianus in Hadriano: *Quum opera ubique infinita feciſſet, nunquam ipſe, niſi in Traiani patris templo, nomen ſuum ſcripſit. Romæ inſtauravit Pantheum, Septa, Baſilicam Neptuni, ſacras ædes plurimas, forum Auguſti, Lavacrum Agrippæ: eaque omnia propriis & veteribus nominibus conſecravit. Fecit & ſui nominis Pontem, & ſepulcrum juxta Tiberim.* Hinc Dio de Hadriano: Ἐτάφη δὲ πρὸς αὐτῷ τῷ ποταμῷ πρὸς τῇ γεφύρᾳ Αἰλίᾳ· ἐνταῦθα γὰρ τὸ μνῆμα κατεσκευάσατο. *Sepultus eſt juxta flumen, ad Pontem Ælium, ubi monumentum fecerat.*

Num. *Traiani*, cum Inſcr. S. P. Q. R. OPTIMO. PRIN- VIII.
CIPI. AQVA. TR*Aiana*. Symbolum *Aquæ Traianæ*, ſpecie Senis ſub fornice quodam incumbentis Urnæ, ex qua Aqua profluit, & dextra Arundinem tenentis, ut Dii fluviatiles fingi ſolebant. Aquæ enim Marciæ partem Traianus in Aventinum derivaverat, quæ exinde *Traiana* dicta eſt. Publius Victor De Reg. Urb. *Aquæ XXIIII. Appia, Marcia, Virgo, Claudia, Herculea, alias Herculanea, Tepula, Damnata, Traiana, Amnia*, &c. Meminit ejus quoque Antiqua Inſcriptio:

AQVA. TRAIAN. Q. ANICIVS. Q. F ANTONIAN.
CVR. THERMARVM. VARIANARVM.

Num. *Gentis Marciæ*, cum Inſcr. PHILIPPVS. AQVA. IX.
MArcia. *Aquæductus* ab Anco Marcio rege exſtructus, per quem *Aqua* à regis nomine *Marcia* dicta, in Urbem deducta eſt. De qua Plinius lib. XXXVI. cap. III. *Primus eam in Vrbem ducere auſpicatus eſt Ancus Marcius unus è regibus: poſtea Q. Marcius Rex in Prætura; rurſuſque reſtituit M. Agrippa.* Statuam equeſtrem, quæ aquæductui ſuperpoſita eſt, cum Fulvio putem deſignari eam, quam ſcribit Livius lib. IX. Marcio Tremulo ante ædem Caſto-

rum

rum positam à Senatu, populoque Romano fuisse, quod Samnites bis vicisset, & Anagnia capta populum stipendio liberasset. Livii verba cap. XLIII sunt : *Marcius de Hernicis triumphans in Urbem rediit : statuaque equestris in foro decreta est, quæ ante templum Castoris posita est.* Aquæ Marciæ quoque mentio fit apud Arrianum Dissert. Epict. lib. II. ubi eam non deteriorem Aqua Dirces esse ait, in verbis cap. XVI. Ἄλλος ἐλθὼν ὅτι οὐκέτι τὸ τῆς Δίρκης ὕδωρ πίνειν μέλλει. τὸ γὰρ Μάρκιον χεῖρόν ἐστι τοῦ τῆς Δίρκης; *Alius id ægre fert quod Dicæam aquam non amplius bibiturus sit. Num Marcia deterior est Dircæa?*

X. XI. XII. Num. *Augusti*, omnes cum eadem Inscriptione QVOD. VIAE. MVN*itæ*. SVNT. & cernuntur in singulis *Arcus Triumphales* alio atque alio modo exornati, in ponte, ob *Vias munitas*, Augusto positi. Nummos hosce declarant hæc Dionis verba lib. LIII. Τὰς ὁδοὺς τὰς ἔξω τοῦ τείχους δυσπορεύτους ὑπ' ἀμελείας ὁρῶν οὔσας, τὰς μὲν ἄλλας ἄλλοις πσὶ τῶν βουλευτῶν ἐπισκευάσαι τοῖς οἰκείοις τέλεσι προσέταξε· τῆς δὲ δὴ Φλαμινίας αὐτός, ἐπειδήπερ ἐκστρατεύσειν δι' αὐτῆς ἔμελλεν, ἐπεμελήθη. καὶ ἡ μὲν εὐθὺς τότε ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἰκόνες αὐτῷ ἐπ' ἁψίδων ἔν τε τῇ τοῦ Τιβέριδος γεφύρᾳ καὶ ἐν Ἀριμίνῳ ἐποιήθησαν. *Quum videret Augustus vias extra urbem, aliquamdiu neglectas itinera difficilia exhibere; reliquas patribus quibusdam, propriis sumptibus reficiendas mandavit : Flaminiam quoniam ea ducturus exercitum, ipse procuravit : estque ea statim instaurata, ac ob id statuæ Augusto in arcubus tam in ponte Tiberino, quam Arimini positæ sunt.*

TABULA CIX.

I. Num. *Augusti*, in quo scalptus *Cippus* cum Inscriptione S.P.Q.R. IMP. CAE. QVOD. V. M.S. EX. EA. P.Q. IS. AD. A. DE.

Id est, S. P. Q. R. *Imperatori Cæsari, quod Viæ munitæ sunt ex ea pecunia, quam is ad Ærarium detulit.* Suetonius in Augusto, cap. XXX. *Quo autem facilius undique urbs adiretur, desumpta sibi Flaminia via Ariminio tenus munienda, reliquas triumphalibus viris ex manubiali pecunia sternendas distribuit.*

Num. *Traiani*, cum Inscr. S. P. Q. R OPTIMO. PRINCIPI. & infra VIA. TRAIANA. Quæ heic repræsentatur per figuram muliebrem humi decumbentem, sinistra *Arundinem*, & dextra manu *rotam* super genu sustinentem. Xiphilinus ex Dione, in Traiano : Καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τά τε ἕλη τὰ Πόντικα ὡδοποίησε, λίθῳ, καὶ τὰς ὁδοὺς παρῳκοδομήσας, καὶ γεφύραις μεγαλοπρεπεστάτως ἐξεποίησε. *Iisdem temporibus Pontinas paludes lapidibus stravit, exstruxitque juxta vias ædificia, pontesque magnificentissimos fecit.* Hujus rei uberius meminit Galenus De Methodo medendi lib. IX. cap. VIII. hisce verbis : ὥσπερ καὶ νῦν ὁρῶμεν ἐνίας τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὁδῶν τῶν παλαιῶν, ἢ πηλῶδες τι μόριον ἑαυτῶν, ἢ λίθων, ἢ μακρὸν, ἢ τραχὺ κεκτημένας ἀμέλει ταῦτ' ἐχούσας ἁπάσας τὰς ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ὁδοὺς, ὁ Τραϊανὸς ἐκεῖνος ἐπανωρθώσατο. τὰ μὲν ὑγρὰ καὶ πηλώδη μέρη, λίθοις στρωννὺς, ἢ ὑψηλοῖς ἐξαίρων χώμασιν. ἐκκαθαίρων δὲ τά τε ἀκανθώδη, καὶ τραχέα, καὶ γεφύρας ἐπιβάλλων τοῖς δυσπόροις τῶν ποταμῶν. ἔνθα δ' ἐπιμήκης οὐ προσηκόντως ὁδὸς ἦν, ἐνταῦθα σύντομον ἑτέραν τεμνόμενος, ὥσπερ καὶ εἰ δι' ὕψος λόφου χαλεπὴ, διὰ τῶν εὐπορωτέρων χωρίων ἐκτρέπων. καὶ εἰ θηριώδης ἢ ἔρημος ἐξιστάμενος μὲν ἐκείνης, ἐφιστάμενος δὲ εἰς τὰς λεωφόρους. ἐπανορθούμενος δὲ καὶ τὰς τραχείας. *Veluti nunc quoque videmus quasdam veterum in terris viarum, quibus pars quæpiam est lutosa, vel lapidibus sentibusque impedita, vel moleste ardua, vel periculose prona, vel feris obsessa, vel propter magnitudi-* II.

 nem

nem fluminum invia, vel longa, vel aspera: itaque cum sic se haberent omnes in Italia viæ, eas Traianus ille refecit. Quæ quidem earum humidæ ac lutosæ partes erant lapidibus sternens, aut editis suggestionibus exaltans; quæ senticosæ & asperæ erant, eas expurgans, ac flumina quæ transiri non possent, pontibus jungens: ubi longior quam opus erat, via videbatur, aliam breviorem exscindens: sicubi verò propter arduum collem difficilis erat, per mitiora deflectens: iam si obsessa feris vel deserta erat, ab illa transferens ac per habitata ducens, tum aspera complanans. &c.

III. Num. *Neronis*, cum Inscr. AVGVSTI. POR. OST. S C. *Portus Ostiensis* cum septem navibus, quarum quæ in medio est, onerariam navem repræsentat. Hunc portum à Claudio exstructum notat Suetonius in ejus Vita, cap. XX. ubi & graphice ejus figuram describit: *Portum Ostiæ exstruxit, circumducto dextra sinistraque brachio, & ad introitum profundo iam solo mole objecta: quam quo stabilius fundaret, navem ante demersit, qua magnus obeliscus ex Ægypto fuerat advectus, congestisque pilis superposuit altissimam turrim in exemplum Alexandrini Phari, ut ad nocturnos ignes cursum navigia dirigerent.* Adde Dionem lib. LX. Cæterum ad introitum portus cernitur figura quædam decumbens cum Delphino, *Neptunum*, aut potius *Portumnum*, Deum, portibus præfectum, qui Ostiæ quoque templum habuit, designans; ad alteram vero partem, sive in medio portus videre est *Colossum* Neronis super Columnam in mari erectam, positum, cujusmodi etiam Colossum Romæ sibi fabricaverat Nero; ac propter hæc Ornamenta, quæ Nero Ostiensi portui addidisse videtur, portus istius figuram in Nummis, cum sui ipsius imagine ab altera parte, scalpi curavit; quasi ultimam manum ei imposuisset. Quod vero *Augusti portus* vocetur, referendum ad cognomina Impp. Rom. qui post Augustum eodem quoque cognomine salutati. Idem *Portus Ostiensis* occurrit in quodam

Num.

Num. *Traiani*, cum Inſcr. PORT. OST. Quia & ipſe Traianus *Portum Oſtienſem* ornavit & firmavit; ſive, ut habet Scholiaſtes Vetus ad Juvenal. Sat. XII. *Traianus portum Auguſti reſtauravit in melius, & interius tutiorem ſui nominis fecit*, ita, ut jam geminus eſſet portus; alter *exterior* AVGVSTI PORTVS dictus; *interior* alter TRAIANI PORTVS appellatus. Vid. Ph. Cluverius Italiæ Antiquæ lib. III. cap. III. IV.

Num. *Ejuſdem*, cum Inſcr. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI. Structuram in hoc nummo expreſſam non referendam ad Pontem Danubii à Traiano factum, ut quidam exiſtimarunt, ſed potius ad *Portum Anconitanum*; jam pridem vidit A. Rubenius, quem & alii ſecuti ſunt. Nam præterquam quod portus Anconæ Piceni civitatis primariæ, hodieque hac formâ utrinque ſcilicet turribus ornatus, ac in modum Amphitheatri concavus conſpiciatur, hinc conjecturæ omnino favet arcus Traiani adhuc integer in Anconæ portu cum Inſcriptione, quæ in Corpore Gruteriano habetur p. 247. V.

IMP. CAESARI. DIVI. NERVAE. F. NERVAE
TRAIANO. OPTIMO. AVG. GERMANIC.
DACICO. PONT. MAX. TR. POT. XVIIII. IMP. VIII.
COS. VI. P. P. PROVIDENTISSIMO. PRINCIPI
SENATVS. P. Q. R. QVOD. ACCESSVM
ITALIAE. HOC. ETIAM. ADDITO. EX. PECVNIA. SVA
PORTV. TVTIOREM. NAVIGANTIBVS. REDDIDERIT.

VI. *.

Num. *Alexandri Severi*, cum Inſcr. IMP. TR. P. V. COS. II. P. P. Ædificium pulcherrimum & ſumptuoſiſſimum, uti apparet, cum trophæis & victoriolis circa faſtigium, nec non turri ſexangulari, columnis, & ſtatuis exornatâ, & in cujus apice quadri- VII.

quadriga collocata eſt. Ab utroque ædificii latere alæ, vel brachia ejuſdem altitudinis cum ipſo ædificio procedunt, quæ ſinus inſtar aquam, in qua navis, catenâ circumcinctam, admittunt, & comprehendunt. Alexandrum magnificentiſſimum in publicis operibus exſtruendis fuiſſe, ex iis, quæ Lampridius in ejus Vita habet, ſatis conſtat, unde quædam huc facientia ſubjiciemus: *Opera Veterum Principum*, inquit, *inſtauravit: ipſe nova multa conſtituit: in his thermas nominis ſui, juxta eas, quæ Neronianæ fuerunt, aqua inducta, quæ Alexandrina nunc dicitur.* &c. *Alexandrinum opus marmoris, de duobus marmoribus, hoc eſt porphyretico & Lacedæmonio, primus inſtituit, Palatio exornato hoc genere marmorandi.* &c. *Baſilicam Alexandrinam inſtituerat inter campum Martium & ſepta Agrippiana, in latum pedum centum, in longum pedum mille, ita ut tota columnis penderet; quam efficere non potuit morte prævентus.* &c. *In matrem Mammæam unice pius fuit, ita ut Romæ in Palatio faceret diætas nominis Mammææ, quas imperitum vulgus hodie ad Mammam vocant. Et in Baiano palatium cum ſtagno, quod Mammææ nomine hodieque cenſetur. Fecit & alia in Baiano opera magnifica, in honorem affinium ſuorum, & ſtagna ſtupenda, admiſſo mari* &c. Poſtrema hæc verba ad declarandum hunc nummum facere arbitror; & ſtagnum heic deſignari, per aquam iſtam cum navi, catena quaſi ſecluſam & cinctam.

VIII. IX. X. XI. XII. * * * * *.

CLAS-

CLASSIS IX.

Sacerdotia, Signa Pontificalia, Vasa Sacra &c. exhibens.

TABVLA CX.

Num. *Augusti*, cum Inscr. LENTVLVS. FLAMEN. I.
MARTIALIS. Inter tot diversos Flaminum ordines, qui olim Romæ tam sub libera Republica, quam postea sub Cæsaribus fuêre, nullius disertis verbis, præterquam solius *FLaminis Martialis*, mentionem fieri in Nummis, idque in Augusti tantum, hactenus Antiquariis observatum est. Stat heic ipse *Lentulus Flamen Martialis*, velato capite, *Clypeum* magnum, sive, ut alii volunt, *pateram* grandiorem sinistra manu sustinens, dextra protensâ cum *stella* supra verticem alterius figuræ, minoris staturæ, togatæ, dextra *Lituum*, & sinistra scipionem, sive hastam puram tenentis. A. Rubenius arbitratur hoc schemate decerni *Clypeum Votivum* Augusto adstanti cum stella supra verticem; & adducit ista ex Virgilii lib. VIII. Æn.

Hinc Augustus agens Italos in prælia Cæsar
Stans celsa in puppi, geminas cui tempora flammas
Læta vomunt, patriumque aperitur vertice sidus.

Nec accedere se illis dicit, qui figuram illam adstantem Lentulo, putant esse Camillum ei ministrantem. Verum Rubenianæ sententiæ obstare videtur, cum quod Augustus, & cæteri Imperatores post eum omnes fuerint Pontifices Maximi; tum præsertim, quod

quod Imperatores Rom. nunquam minori, sed semper majori quadam formâ & staturâ cæteris hominibus in nummis repræsentari soleant; cujus rei exempla aliquot in præcedentibus habuimus. Forsan figura illa adstans cum Lituo, augurum insigni, est *L. Iulius Cæsar*, Augur, qui Lentulum hunc Flaminem inauguravit, uti constat ex Macrobio Lib. II. Saturn. cap. IX. Cæterum in Familiis Romanis Fulvii Ursini à Cl. Patino auctis, in *gente Cornelia*, exhibetur Nummus, in cujus altera parte Caput *Augusti* scalptum, in altera verò parte legitur L. LENTVLVS. FLAMEN. MARTIALIS, cum eodem fere schemate, quod in nostro occurrit Nummo; nisi quod Lentulus ibi caput non habeat velatum, sed nudum; & Clypeum corona laurea circumdatum, vel simpliciter Coronam Lauream sinistrâ teneat, cui inscriptum C.L. figura verò adstans non sit togata, sed penitus nuda, præterquam quod velamine quodam circa pubem cincta; sinistra autem hastam cum cuspide, & dextra non Lituum, sed imagunculam quandam alatam, ita ut Victoriolam referre videatur, gestet: tum quamvis aliquomodo brevioris staturæ sit, quam ipse Flamen, haud tamen adeo depressæ, ut in hoc nostro nummo. Lentuli hujus uti diximus, simulque diei, quo Flamen à L. Julio Cæsare Augure renunciatus est, mentio fit apud Macrobium lib. II. Saturn. cap. IX. in verbis Metelli: *Ante diem nonum Kalendas Septembris, quo die* LENTVLVS FLAMEN MARTIALIS *inauguratus est*, *domus ornata fuit.* &c. De hoc Lentulo Flamine sunt, qui putent quoque Ciceronem intelligendum videri, in Epistolis ad Atticum lib. II. Epist. XIV. & lib. XII. Epist. VIII.

II. Num. *Neronis Cæsaris*, cum Inscr. SACERD*os* COOPT*atus* IN. OMN*ia* CONL*egia* SVPRA. NVM*erum*, EX. SC. Varia Symbola sacerdotiorum, *Tripus*, cum *Sympulo*, *Lituus*, & *Patera*, quibus designatur, Neronem esse *cooptatum in omnia Conlegia Sacerdotum supra numerum*, ut Inscriptio dicit. Hic enim inter cæteros

cæteros honores Imperatoribus decretus fuit, & magni ab iis fiebat. Hinc Dio lib. XLII. De Julio Cæsare cui primum à Senatu is concessus, postquam dixisset, eum, ut pluribus gratiam referret, inter alia quoque numerum eorum, qui rebus sacris præessent, supra præscriptum à Legibus auxisse, ac Collegium Pontificum, Augurum, & Quindecim Virorum, uno addito in singula Collegia, ampliasse, addit: Καίπερ αὐτὸς βουληθεὶς πάσας τὰς ἱερωσύνας λαβεῖν, ὥσπερ ἐψήφιστο. *Quamvis ipse, ut decretum erat, omnia sacerdotia habere statuerat.* Optime autem Vir summus E. Spanhemius Dissertat. VIII. De Præst. & Usu Numism. observat inter secundi fastigii æque ac *Cæsaris*, *Principis Iuventutis*, aut *Nobilissimi* titulos, referendam etiam Dignitatem SACERDOTIS COOPTATI IN OMNIA CONLEGIA SVPRA NVMERVM, ad quam vocati in spem successionis, vulgo evehi à prima juventute consueverant. Idque clarum ex hujusmodi *Neronis Cæsaris* Nummis, qui hos titulos ei largiuntur; quemadmodum etiam Vetus lapis eundem tribuit *M. Aurelio Cæsari* destinato. Hinc quoque lucem accipere Lampridii in Commodo locum, ubi de eo, ut Cæsare adhuc loquens, scribit: *Adsumptus est in omnia Collegia Sacerdotalia Sacerdos.* Sed videndus omnino dicto loco Spanhemius, ubi multa præclara ad hujus Nummi illustrationem ex intima antiquitate, reconditiorique litteratura more suo petita in medium adducit.

Num. *Elagabali*, cum Inscript. INVICTVS SACERDOS AVG. Imp. *Heliogabalus* sive *Elagabalus*, uti in nummis appellatur, Sacerdos *Dei Elagabali*, sive *Solis*, ut supra ad Tab. XXXVIII. dictum, quique heic per *stellam* adjectam designatur, sinistra *Ferulam* tenens, & dextra pateram supra aram effundens, eo habitu indutus, quo describitur ab Herodiano lib. V. Τούτῳ δὴ τῷ θεῷ ὁ Βασσιανὸς ἱερωμένος περιῆν τε σχήματι βαρβάρῳ, χιτῶνας χρυ- III.

ϋφεῖς καὶ ἀλουργεῖς χειριδωτοὺς καὶ ποδήρεις ἀνεζωσμένος, τά τε σκέλη σκέπων πάντα ἀπ᾽ ὀνύχων ἐς μηρούς, ἐσθῆσιν ὁμοίως χρυσῷ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμέναις. *Huic Deo ſacer erat Baſſianus : incedens barbarico, tunicas indutus purpureas, auro intextas, ac manuleatas, cruraque tota convelans ab unguibus ad femora, veſtibus ſimiliter auro purpuraque variis.*

IV. Num. *Vitellii*, cum Inſcr. XV. VIR. SACR. FAC. *Tripus* Delphica, in cujus ſuperiore parte *Delphinus*, in inferiori vero cernitur *avicula* quædam. Quia Imp. Vitellius, uti inſcriptio docet, erat XV-VIR Sacris faciundis. Delphinum autem Apollini ſacrum, atque hinc in Tripode XV-virorum Delphinum effingi ſolitum, notat Servius in lib. III. Æneid. *Delphinum ajunt inter ſacrata Apollinis receptum, cujus rei veſtigium eſt, quod hodieque XV-VIRORVM Cortinis Delphinus in ſummo ponitur, & pridiè quam ſacrificium faciunt velut ſymbolum Delphinus circumfertur : ob hoc ſcilicet, quod XV-VIRI Librorum Sibyllinorum ſunt Antiſtites : Sibylla autem Apollinis vates, & Delphinus Apollini ſacer.* Hinc Martialis lib. IX Epigram. XLII. ut incomparabilis Scaliger pridem ad Manilium notavit :

Campis dives Apollo ſic marinis.

per *Campas marinas* intelligit Delphinos Apollini ſacros, quos ita κατ᾽ ἐξοχὴν vocat ; quia *Campas* Veteres Latini omnia κητώδη & ingentes piſces dicebant. Avicula autem in inferiori tripodis parte, *Corvus* eſt, qui itidem Phœbo ſacer. Manilius lib. I.

Et commilitio volucris Corvinus adeptus
Et ſpolia & nomen, qui geſtat in alite Phœbum.

Unde Statius lib. III. Thebaid. Corvum deſignat, cum ait :

Non

Non comes obscurus tripodum, non fulminis ardens
Vector adest. ———

Id est, non Corvus, non Aquila adest. Corvum *comitem tripodum* vocat; quia in Apollinis tutela. Notum est XV-virorum S.F. munus fuisse, Libros Sibyllinos custodire, cum ex SC. adeundi essent, adire, & quæ legissent, Senatui renunciare, & ea Senatus consulto decreta procurare, Ludos sæculares celebrare, & postremo omnia peragere, quæ Sibyllinorum carminum jussu facienda erant. Hi initio tantum duo erant, inde decem instituti, deinde XV. postea, licet numerus eorum creverit, ad sexaginta usque, ut notat Servius ad lib. VI. Æneid. vers. 74. XV-virûm vocabulum tamen remansit. Verba Servii: *Sciendum tamen primum Duos librorum* (Sibyllinorum) *fuisse custodes, inde Decem, inde Quindecim usque ad Syllana tempora; postea crevit numerus. Nam & sexaginta fuerunt, sed remansit in his Quindecim virorum vocabulum.* Exstat & alius

Num. *Ejusdem*, cum Inscr. PONT. MAX. TR. POT. AVGVR. in quo *Tripus* itidem cum *Delphino* expressus est; & inscriptio indicat, cum cæteris supremi fastigii appellationibus, Vitellium quoque AVGVREM dici voluisse. V.

Num. *M. Antonii*, cum Inscr. M. ANTON. M.F. M.N. AVGur IMP. ITER. *Tripus* supra quem stella, inter *Lituum Auguralem* & *Simpuvium*, cum duabus *aviculis* in medio. Aves istæ, aut duo *Corvi* sunt, quia ab iis potissimum auguria capiebantur; aut forsan *Corvus* cum *Cornice*, quia, ut illius volatus læta & fausta, ita hujus infausta nunciare existimabatur. Hinc Juno apud Phædrum Tab. LVII. ad Pavonem: VI.

Fatorum arbitrio partes vobis sunt datæ,
Tibi forma, vires Aquilæ, Luscinio melos,
Augurium Corvo, læva Cornici omina.

Per ſtellam verò ſupra Tripodem deſignatur Sacerdotium D.Julii; cujus Flaminem creatum Antonium teſtatur Appianus in Parthicis, ubi de Antonio ſcribit: αὐτὸς δὲ χαριζόμενος, ἱερεὺς ἀπεδείχθη τοῦ προτέρου Καίσαρος. *Ipſe in Cæſaris gratiam, creatus eſt Flamen Divi Cæſaris.*

VII. Num. *Triumvirorum*, cum Inſcr. ab una parte ANTON.
& IMP. AVGVR, & ad ejus Auguratum deſignandum, cer-
VIII. nitur ibi *Lituus*, *Vrceus* & *Pullus Gallinaceus*; ab altera parte verò Inſcr. LEPIDVS. IMP. P.M. CÆSAR. IMP. PON. & ad horum Sacerdotia indicanda, *Simpulum*, *Aſpergillum*, *Securis* & *Apex*. Inſtrumenta ſacris uſibus deſtinata, quorum quæ fuerit forma, non aliunde melius, quam ex Nummis antiquis conſtare poteſt, ubi ſingularum figura expreſſa. Ex iſtis enim apparet, qualis baculus incurvus fuerit *Lituus Auguralis*; aliàs, ejus flexuram vix ex deſcriptione, quæ apud Auctores reperitur, divinare liceret. Nec enim A. Gellius lib. V. cap. VIII. ubi ſcribit: *Lituus virga brevis, in parte qua robuſtior eſt, incurva; qua Augures utuntur.* Nec Cicero lib. I. De Divinatione, ubi ait: *Romuli Lituus, id eſt, incurvum & leviter à ſummo inflexum bacillum, quod ab ejus litui, quo canitur, ſimilitudine nomen invenit*, huic rei magnam darent lucem; ſed inſpectio hujuſmodi nummorum ſtatim omnem difficultatem tollit. Sic ex iiſdem *Vrcei*, ſive *Vrceoli* miniſtratorii, quem etiam *Guttum* vocabant, quod liquor inde ob oris anguſtiam guttatim efflueret, forma conſpicua eſt. *Pullus* heic expreſſus, pertinet ad pullos, quos Romani cavea incluſos habebant, ad auguria capienda, unde *Tripudium ſolliſtimum*, uti notum eſt. *Sympuvium*, ſive *Sympulum* Feſtus Paulli deſcribit fuiſſe *vas parvum non diſſimile cyatho, quo Vinum in ſacrificiis libabatur. unde mulieres rebus divinis deditæ ſimpulatrices dictæ.* Formam ejus in variis nummis obſervare eſt. Sic *Aſpergillum* ſive *Aſperſorium*, quo luſtrabant, ſe ſpargendo aquâ, quæ in templis erat, ex equinæ

caudæ

caudæ pilis fuisse iidem Nummi docent. *Securim*, qua Victimæ mactabantur, aut secabantur, cum capite porcino hic Nummus exhibet. De *Apice*, sive *Albo galero*, Sacerdotum insigni, cujus etiam figuram heic cernere est, Vide Ph. Ruben. Elector. lib. II. cap. XXV.

Num. *Diadumeniani*, cum Inscr. PIETAS. AVG. SC. IX.
Varia itidem sacerdotiorum insignia in hoc nummo expressa, *Lituus*, scilicet, *Secespita*, *Vrceus*, *Sympuvium*, & *Aspergillum*. De cæteris in præcedentibus jam dictum; *Secespitam* verò Festus ex Antistio Labeone fuisse ait, *cultrum ferreum, oblongum, manubrio rotundo, eburneo solido vincto ad capulum auro, argentoque, fixum clavis æneis, ære Cyprio, quo Flamines, Flaminicæ Virgines, Pontificesque ad sacrificia utebantur.*

Num. *Augusti*, cum Inscr. AVGVR. PONT. MAX. X.
IMP. XI. P.P. *Discus*, sive *Patera* cum imagine Solis, cujus usus in Sacris, cum *Lituo*, *Sympuvio*, & *Commentaculis*. de quibus Festus: *Commentacula*, (alii legunt *Commotacula*) *virgæ, quas Flamines portant, pergentes ad Sacrificium, ut à se homines amoveant.*

Num. *Antoniæ*, matris Claudii Imp. aviæ Drusi & Caligulæ, XI.
cum Inscr. SACERDOS. DIVI. AVGVSTI. *Duæ faces*, Symbolum sacerdotii D. Augusti, quod Antonia gessit. Dio de Caligula lib. LIX. Ἔς τε τὴν μητέρα, καὶ ἐς τὰς ἀδελφὰς, τήν τε τήθην τὴν Ἀντωνίαν πλεῖστα ὅσα εὐσεβῶς ποιήσας, ταύτην τε γὰρ Αὐγοῦσταν τε εὐθὺς καὶ ἱέρειαν τοῦ Αὐγούστου ἀποδείξας &c. *In matrem, sorores, aviamque Antoniam permulta pietate usus est; nam hanc Augustam statim & sacerdotem Augusti fecit.* Faces vero in sacris accendi solitas, res satis nota est, ideoque ut Sacerdotii Symbolum heic expressæ. Lactantius lib. VI. cap. I. *Mactant opimas & pingues hostias Deo quasi esurienti, profundunt vina tanquam sitienti, accendunt Lumina tanquam in tenebris agenti.* &c.

XII. Num. *Augusti* cum Inscr. AVGVST. In hoc Nummo Antiquarii volunt expressum esse *Candelabrum*, cujus usus in Sacris ad Lumina accensa sustinenda, intra *Coronam ex craniis boum*, *& patellis*, *vittisque*, compositam, quæ ita Pontificatum Maximum Augusti indicarent.

TABVLA CXI.

I. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. PIVS P. M. TR. P. COS. DES. II. *Pietas* velata manibus sublatis Vota concipiens ante Aram accensam. De Pietate Antonini in præcedentibus à nobis jam dictum.

II. Num. *Hadriani*, cum Inscr. P. M. TR. P. COS. II. VOT. PVB. *Pietas* itidem velata capite manibus sublevatis *Vota Publica* concipiens.

III. Num. *Domitiani*, cum litt. SC. Imp. *Domitianus* velato capite, & Gabino cinctu, stans ante ædiculam, & sacra faciens, ut videtur, Minervæ. quippe quam præ cæteris eum superstitiose coluisse, ideoque ejus effigiem sæpius in Nummis expressisse, jam supra ex Suetonio notavimus.

IV. Num. *I. Cæsaris*, cum Inscr. JOV. OPT. MAX. SACR. *Taurus* immolandus ante Aram, dorsuali, & vittis atque infulis inter cornua redimitus; infra eum etiam *Secespita* cernitur. Hostias enim vittis & infulis, exornari Veteribus solitas constat. Hinc Virgilius lib. III. Georgic.

—— Stans hostia ad aram,
Lanea dum niveâ circumdatur infula Vittâ, &c.

Prudentius Hym. X περὶ στεφ.

Huc

Huc Taurus ingens fronte torva & hispida,
Sertis revinctus, aut per armos floreis,
Aut impeditus cornibus deducitur.

Num. *Familiæ Romanæ*, sed incertæ, sine Inscript. in quo cernitur *Porca* quæ tenetur à quodam signifero, adstantibus hinc inde variis hominibus. Fulvius non dubitat hunc Denarium pertinere ad Italicorum conjurationem, ex qua bellum exortum est, quod Italicum, Sociale & Marsicum appellatur. Italicorum autem ducum, quorum nomina leguntur apud Velleium lib. II. & Appianum lib. I. Bell. Civil. conspirationem cæsâ porcâ factam esse hic nummus testatur; cujus immolatione alioquin ab antiquis fœdera iniri solita, præter alios testis Virgilius lib. VIII. Æneid. V.

——— *& cæsa jungebant fœdera porca.*

Formulam & modum habes apud Livium lib. I. in descriptione fœderis inter Romanos & Albanos icti, ubi inter alia: *Legibus deinde recitatis, Audi*, inquit, *Iupiter: audi Pater patrate populi Albani: audi tu populus Albanus (ut illa palam prima postremave, ex illis tabulis, cerave recitata sunt) sine dolo malo utique ea heic hodie rectissime intellecta sunt. illis legibus populus Romanus prior non deficiet. si prior defecerit publico consilio, dolo malo: tu illo die, Iuppiter, populum Romanum vi ferito, uti ego hunc porcum hodie feriam: tantoque magis ferito, quanto magis potes, pollesque. id ubi dixit, porcum saxo silice percussit.* &c.

Num. *Gentis Pomponiæ*, cum Inscr. NVMA. POMP. *Hircus* ad Aram incensam cornu à Popa adducitur, Baccho forsan immolandus, uti moris erat, adstante ab altera parte Augure, forte ipso Numâ Rege, cum Lituo in dextra manu. Sacrificium istud sub nomine *Numæ Pompilii* Regis à L. Pomponio Molone, qui hunc nummum cudit, heic expressum, quia nempe gens VI.

Pom-

Pomponia, à Pompone, Numæ filio, originem ducebat; nec non, quia Numa, uti ex Livio, & aliis constat, Sacra, Cærimonias, omnemque Deorum Cultum populum Romanum docuit, Pontifices, Augures, Flamines, Salios, Vestales, aliosque Sacerdotes primus instituit. Hircus autem, sive Caper Baccho sacrificabatur, in pœnam, quod vites arroderet. Varro lib. I. De R. R. cap. II. *Quædam pecudes culturæ sunt inimicæ ac veneno, ut istæ, quas diximus, capræ: hæ enim omnia novella sata carpendo corrumpunt, non minimum vites, atque oleas. Itaque propterea institutum diversa de caussa ad alii Dei aram hostia adduceretur, ad alii non sacrificaretur: cum ab eodem odio alter videre nollet, alter etiam videre pereuntem vellet. Sic factum, ut Libero Patri repertori vitis hirci immolarentur, proinde, ut capite darent pænas: contra ut Minervæ caprigeni generis nihil immolarent, propter oleam, quod eam, quam læserit, fieri dicunt sterilem.* Hinc Virgilius lib. II. Georg.

Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Cæditur. ———

Et paullo post:

Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram.

Huc faciunt ista Ovidii lib. XV. Metam.

Vite Caper morsa Bacchi mactatus ad aras
Ducitur ultoris. ———

Et lib. I. Fastor.

Rode Caper vitem, tamen hinc cum stabis ad aram
In tua, quod fundi cornua possit, erit.

Nec non Martialis lib. III. Epigr. XXIV.

Vite nocens rosa stabat moriturus ad aras
Hircus, Bacche, tuis victima grata sacris.

Num.

Num. *Caligulæ*, cum Inſcr. DIVO. AVG. S C. Imp. *Caius* VII.
Caligula in Templo Divi Auguſti, quod ipſe ædificaverat, habitu ſacrificantum, ſuper aram paterâ libans, adſtantibus duobus popis, quorum alter Victimam ad aram adducit. Haud dubie Schema hoc ad Dedicationem iſtius Templi à Caio factam, cujus ad Tab. CVII. Num. II ex Dione mentionem fecimus, quoque pertinet.

Num. *Commodi*, cum Inſcr. VOTA. SOLV. PRO. SAL. VIII.
P.R. Sacrificium ſolemne, quo *Vota pra ſalute Populi Romani ſoluta*. Cernitur heic ipſe Imp. Commodus, ante aram paterâ libans, cum Victimario, malleo frontem Tauri, qui cornibus à Camillo adſtante tenetur, feriente, aliiſque popis, quorum alter tibiis paribus canit; uti in ſolemnibus ſacrificiis moris erat. Victimas autem vel ſecuri, vel malleo percuſſas tam ex Nummis, quam aliis Veterum monumentis, ubi utriuſque aut effigies, aut mentio occurrit, conſtat. Hinc Ovidius lib. VII. Metamorph. de Securi:

——— feriuntque ſecures
Colla toroſa boum vinctorum cornua vittis.

Et lib. IV. Triſt. Eleg. II.

Candidaque adducta collum percuſſa ſecuri
Victima purpureo ſanguine tingit humum.

Idem de malleo alibi in Metamorph.

Lactantis vituli dextra libratus ab aure
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu.

Sic de Caligula Suetonius ſcribit: *Admota altaribus Victima, ſuccinctus poparum habitu, elato alte malleo, cultrarium mactavit.*

IX. Num. *Hadriani*, cum Inscr. SACRA. ROMAN. RESTITVTA. Imp. *Hadrianus* cum habitu sacerdotali, succincto, & lineo involucro circa caput, ante aram incensam sacrificans cum patera; adstante alio quodam, qui *Acerram* tenere videtur, nec non ab altera aræ parte muliere in genua procumbente. Inscriptio docet hoc schemate *Sacra Romana* ab Hadriano *restituta* designari. Quo faciunt ista Ælii Spartiani in ejus Vita: *Sacra Romana diligentissime curavit: peregrina contemsit. Pontificis maximi officium peregit.*

X. Num. *Antonini Pii*, cum Inscr. IMPERATOR II. & infra ANCILIA. *Ancilia* in hoc Nummo ab Antonino Pio signata videntur, tanquam clarissimum Romanæ magnitudinis pignus, quod è cœlo Romanis datum fuerit. Qua de re Festus ita scribit: *Numa Pompilio regnante è cœlo cecidisse fertur Ancile, id est scutum breve: quod ideo sic appellatum, quia ex utroque latere erat recisum; ut summum infimumque ejus latius medio pateret: unaque edita vox, omnium potentissimam fore civitatem, quamdiu id in eâ mansisset. Itaque facta sunt ejusdem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci cœleste posset. probatum opus maxime Mamurii Veturii, qui præmii loco petiit, ut suum nomen in carmina Salii canerent.* Videndus etiam Plutarchus in Numa. Lucanus ad rationem Physicam refert, & Ancile Numæ tempore vi ventorum aliunde in sublime evectum, & ita delatum, quasi è cœlo delapsum; lib. IX

—— —— delapsaque cœlo
Arma timent gentes, hominumque erepta lacertis
A superis demissa putant. sic illa profecto
Sacrifico cecidere Numæ, quæ lecta juventus
Patritia cervice movet; spoliaverat Auster
Aut Boreas populos Ancilia nostra ferentes.

Num.

Num. *Augusti*, cum Inscr. P. STOLO III VIR. Heic itidem *Ancilia* intermedio *Apice*; quia Salii præter Ancilia, de quibus Lucanus lib. I. XI.

——— *& Salius læto portans Ancilia collo*,

etiam Apicem ferre solebant, uti constat ex hisce verbis Festi, ubi scribit: *Salias Virgines Cincius ait esse conductitias quæ ad Salios adhibentur cum apicibus paludatæ, quas Ælius Stilo scripsit sacrificium facere in regia cum Pontifice paludatas cum apicibus in modum Saliorum.* De ancili porro Julianus Imperator apud Cyrillum Alexandrinum lib. VI. contra Julianum: ὦ δυστυχεῖς ἄνθρωποι, σωζομένου τοῦ παρ' ἡμῖν ὅπλου Διοπετοῦς, ὃ κατέπεμψεν ὁ μέγας Ζεὺς, ἤτοι πατὴρ Ἄρης, ἐνέχυρον διδοὺς οὐ λόγον, ἔργον δὲ, ὅτι τῆς πόλεως ἡμῶν εἰς τὸ διηνεκὲς προασπίσει, προσκυνεῖν ἀφέντες καὶ σέβεσθαι. &c. *O Miseri homines; cum servetur apud nos ancile, quod magnus demisit Iupiter, aut Mars pater, pignore dato, non verbo, sed re, quod Vrbem nostram perpetuò protecturus sit, hoc cessatis adorare & colere*, &c.

Num. *Traiani*, cum Inscr. S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. Spolia armorum heic congesta, quæ inter Scuta, Vexillum militare, jacula, Pharetra, cujus generis plurima in Columna Trajani cernuntur, Victoriam Trajani contra Dacos designare videntur. XII.

CLASSIS X.

Miscellanea continens.

TABVLA CXII.

I. Num. *Gentis Liciniæ*, cum Inscr. NERVA. Hunc Nummum optime explicavit Fulvius Ursinus, Antiquariorum facile Princeps, in Gente Licinia, cujus vestigiis insistendum duximus. Expressa itaque heic sunt SEPTA, sive Cancelli Comitiorum, quibus populus suffragium laturus includebatur. PONTES, quos C. Marius Tr. Pl. anno IↃCXXXIIII. lege sua angustiores fecit, ne quis illic præter eum, qui suffragium ferret, consistere posset ad appellandum rogandumque, cujus meminit Cicero lib. III. de Leg. & Plutarchus in Vita Marii. CISTA præterea, in quam suffragia conjiciebantur, & DIRIBITOR, qui tabellas populo ministrabat. De cancellis sive septis, quæ Lucanus lib. II. *ovilia* appellavit, vers 197.

—— *& miseræ maculavit ovilia Romæ.*

præter Dionysium lib. X. mentionem facit Plutarchus in Mario: Μάλιςα δ᾽(inquit) ὑποψίαν παρέσχε Κασσίου Σαβάκωνος οἰκέτης ὀφθεὶς ἐντὸς τῶν δρυφράκτων, ἀναμεμιγμένος τοῖς φέρουσι τὰς ψήφους. ὁ γὰρ Σαβάκων ἦν ἑταῖρος ἐν τοῖς μάλιςα Μαρίου. *Suspicionem autem potissimum dedit Cassii Sabaconis servus intra cancellos conspectus inter eos, qui suffragia ferebant, quippe erat in primis necessarius Sabaco Marii* &c. Intra cancellos enim præter suffragatores & ministros Comitiorum, non licebat cuiquam consistere. Horum quo-

quoque meminit Servius ad I Eclog. Virgilii : *Septa proprie sunt loca in campo Martio inclusa tabulatis, in quibus stans Pop. Rom. suffragia ferre consueverat.* De Pontibus, qui in Comitiis erant, Cicero ad Atticum, lib. I. Ep. *Operæ Clodianæ Pontes occuparant, tabellæ ministrabantur ita, ut nulla daretur, uti rogas.* Et Auctor ad Herennium lib. I. *Cæpio ut illum contra SC. intercedentibus collegis adversus Rempublicam vidit ferre, cum bonis viris impetum facit, Pontes disturbat, cistas dejicit.* Quibus verbis etiam cistarum mentionem fieri videmus. Has qui deferebat colligendis per Tribus suffragiis, Rogator dicebatur. Idem Auctor eodem lib. I. *Saturninus*, inquit, *ferre cœpit, collegæ ejus intercedere: ille nihilominus cistellam detulit.* &c. Cistarum hujusmodi in Comitiis custodes nongentos selectos fuisse scribit Plinius lib. XXXIII. cap. II. De Diribitoribus porro, qui tabellas populo per centurias ministrabant, quique ita dicti à diribendis, sive distribuendis tabellis, Cicero Oratione post Reditum in Senatu : *Quando*, inquit, *illa dignitate Rogatores, Diribitores, Custodesque vidistis?* In Orat. ad Pisonem vero eosdem *Distributores* vocat : *Hoc certe video, quod indicant tabulæ publicæ, vos rogatores, vos Distributores, vos custodes fuisse.* Sed de his omnibus, aliisque ad Comitiorum negotium pertinentibus videndus omnino Nic. Gruchius in Eruditissimis, quos de Comitiis Romanorum conscripsit, Libris.

Num. *Gentis Scriboniæ*, cum Inscr. PVTEAL. SCRIBON. II.
In hoc Nummo à L. Scribonio Libone, qui Consul cum M. Antonio II. fuit anno U. C. IↃCCXIX. expressum est *Puteal*, quod in Foro Romano fuisse prope ficum Ruminalem ante Curiam, scribit Dionysius lib. III. Quod autem prope habitaret Libo, vel quod ejus impensa factum, aut restitutum esset, uti notat Fulvius, *Puteal Libonis*, appellabatur. Horatius lib. I. Epist. III.

—— Forum Putealque Libonis
Mandabo siccis.

Fuitque locus percelebris Romæ, cujus etiam meminit P. Victor Regione VIII. *Puteal* autem erat tegmen sive operculum putei, in quo Attii Navii cotem & novaculam defossam fuisse volunt. Cicero lib. I. de Divinatione : *Cotem autem illam, & novaculam defossam in comitio, supraque impositum puteal accepimus.* Quale autem illud *Puteal*, sive putei tegmen fuerit, hic Nummus ostendit, qui Aram coronatam repræsentat, adscripto Scribonii Libonis nomine, quod ille Aram hanc aut instituisset, aut instaurasset. Prope *Puteal* ejus Prætoris tribunal fuisse, qui Romæ sub Augusto de fœnore ac usura cognoscebat, volunt; vel saltem eo loco, qui *puteal* dicebatur, fœnora tractari quoquo modo solita fuisse, ex Auctoribus, qui hujus meminere, colligere est. Ovidius lib. II. De Rem. Amor.

Qui Puteal, Ianumque timet, celeresque Kalendas.

Ad Ianum enim summum, medium, & imum habitasse fœneratores notum est. Sic Horatius lib. II. Sat. VI.

——— ——— *ante secundam*
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.

Persius Sat. IV.

Si Puteal multo cautus vibice flagellas

Hinc explicandus Cicero Orat. pro Sextio, ubi de Gabinio ait: *Puteali & fœneratorum gregibus inflatus.* innuit Gabinium fœneratorum à puteali gregibus inflatum per Urbem incedere solitum, non secus ac si honoris causa comitarentur, qui nummos petitum venerant.

III. Num. *Nervæ*, cum Inscr. VEHICVLATIONE. ITALIAE. REMISSA. Duo *Muli* clitellis depositis pascentes, ob *Vehiculationis*, hoc est, *Cursus Publici* onus per Italiam à Nerva remissum, & à privatis ad fiscum translatum. Cæterum præclaram huic Nummo lucem, post Viros Summos If. Casaubonum & Cl.

Cl. Salmaſium ad Hiſtoriam Auguſtam, nec non I. Gothofredum ad Codicem Theodoſianum, attulit haud ita pridem Illuſtr. E. Spanhemius in conſummatiſſimo illo opere De Præſt. & Uſu Numiſm. Diſſertat. IX. pag. 800 & ſeqq. Edit. Amſtelod. quem conſulere operæ pretium omnino erat.

IV. *.

Num. *Familiæ Romanæ*, cum Inſcr. ROMA. Quæ heic Viraginis inſtar capite galeato, jaculum dextra & ſiniſtra clypeum tenens effiɫta; quo ſchemate Romam repræſentari, ac nullum fere frequentius in veterum nummis, præſertim Conſularibus, occurrere, paſſim apud Fulvium videre eſt. V.

Num. *Gentis Memmiæ*, cum Inſcr. C. MEMMI. C. F. QVIRINVS. Caput *Romuli* primi Romanorum Regis, laureatum, promiſſis capillis & barba denſa, ac intorta venerandum. De *C. Memmio*, qui hunc nummum percuſſit, videndus Fulvius in gente Memmia. VI.

Num. *Gentis Titurię*, cum Inſcr. SABIN. Effigies *T. Tatii Sabini*, capillitio & ſpiſſa barba conſpicua. Hunc cum Romulo quinque annos Romæ regnaſſe, cum eſſet ab eo in regni conſortium adſumptus, notum etiam illis, qui necdum ære lavantur. VII.

Num. *Gentis Calpurniæ*, cum Inſcr. CN. PISO. PRO Q. Caput *Numæ Pompilii*, Regis Romanorum ſecundi, Diademate cinctum, & oblonga barba ornatum, à *Cn. Calpurnio Piſone*, qui Cn. Pompeii Proquæſtor in bello Piratico fuit, in hoc nummo expreſſum, ad originem *gentis Calpurniæ* indicandam, quippe quæ deſcendebat à *Calpo* Numæ Pompilii Regis filio, uti ſcribit Plutarchus in Numa; indeque Lucanus in Panegyrico ad Piſonem: VIII.

——— *nam quid memorare neceſſe eſt,*
Vt domus à Calpo nomen Calpurnia ducat?

Num.

IX. Num. *Gentis Marciæ*, cum Inſcr. ANCVS. Effigies *Anci Marcii*, quarti Romanorum Regis, Numæ Pompilii ex filia nepotis; qui heic diademate quidem redimitus circa caput, ſed imberbis plane conſpicitur, à *Marcio* vero *Philippo*, uti gentis Marciæ originem deſignaret, in hoc nummo ſcalptus.

X. & XI. Num. à *Marco Bruto*, Conjurationis in Cæſarem Principe, ut videtur, ad genus tam paternum, quam maternum indicandum, ſignatus; in altera quippe ejus parte cum Inſcr. BRVTVS, effigies *L. Iunii Bruti*, qui Tarquinios Roma ejecit, expreſſa; in alterâ vero parte cum Inſcr. AHALA, Caput C. *Servilii Ahalæ*, qui Magiſter Equitum Spurium Melium regnum affectantem occidit. Cicero in Catilinam: *C. Servilius Ahala Sp. Melium novis rebus ſtudentem manu ſua occidit*. Et in Catone: *Si quidem aranti L. Quinctio Cincinnato nuntiatum eſt, eum Dictatorem eſſe dictum; cujus Dictatoris juſſu Mag. Eq. C. Servilius Ahala Sp. Melium, regnum appetentem, occupatum interemit*. Hos itaque Libertatis patriæ Vindices M. Brutus, à quorum altero genus paternum, ab altero per Serviliam matrem, (quæ generis ſui originem ad C. hunc Ahalam referebat, ut notat Plutarchus in Bruto,) maternum ducebat genus, in Nummo expreſſit, ut indicaret, ſe horum exemplo, ad patriam à tyrannide J. Cæſaris liberandam, incitatum fuiſſe. Hinc Cicero II Philipp. *Etenim*, inquit, *ſi Auctores ad liberandam patriam deſiderarentur illis auctoribus, Brutos ego impellerem? quorum uterque L. Bruti imaginem quotidiè videret, alter etiam Ahalæ?* &c.

XII. Num. *Gentis Corneliæ*, cum Inſcr. SVLLA. COS. Effigies *L. Cornelii Sullæ*, qui primum Conſulatum geſſit cum Q. Pompeio Rufo, cujus vultus in altera hujus nummi parte expreſſus, anno V. C. IↃCXLV. Signatus autem hic nummus videtur in memoriam patris à Fauſto ejus filio.

TABVLA CXIII.

Num *Gentis Pompeiæ*, cum Inscr. CN. MAGN. IMP. I.
Imago *Cn. Pompeii Magni*, quem ita Alexandro Magno adspectu similem fuisse scribit Plutarchus, ut Alexander à quibusdam fuerit appellatus; Velleius quoque lib. II. Pompeium Magnum scribit fuisse *formâ excellentem*, *non ea*, *qua flos commendatur ætatis*, *sed ex dignitate constanti*. Hinc de eo Silius lib. XIV.

Ille hirtâ cui subrigitur coma fronte, decorum
Et gratum terris MAGNVS caput.

Quo etiam referas illa Lucani lib. VIII. ubi de Pompeii capite jam abscisso,

Impius ut MAGNVM nosset puer, illa verenda
Regibus hirta coma, & generosa fronte decora
Cæsaries, compressa manu est.

Num. *Augusti*, cum Inscr. L. SVRDINVS III. VIR. A.A.A. II.
FF. in cujus aversa parte nota S C. tantum impressa, à *L. Surdino Triumviro Auro*, *Argento*, *Ære*, *Flando*, *Feriundo*. Quales Triumviros monetæ signandæ in Urbe fuisse usque ad J. Cæsaris tempora, sub quo ad Quatuorviros eam curam relatam, ac sub Augusto iterum ad Tres Præfectos redactam, iam in præcedentibus monitum.

Num. *Gentis Corneliæ*, cum Inscr. LENT. CVR. X. FL. III.
in quo cernitur Corona Laurea cum sceptro eburneo, Disco, sive Clypeo, & Gubernaculo navis. Inscriptio autem docet *Lentulum* istum fuisse *Curatorem Denariorum flandorum*; ita enim ante institutum III. virorum monetalium officium, dictos eos, qui cudendæ mo-

dæ monetæ præficiebantur, hinc colligit Fulvius. Triumviri autem auro, argento, ære flando, feriundo, circa, vel paulò ante Ciceronis tempora demum creati.

IV. Num. *Augusti*, cum Inscript. detrita: GVS. PONT. MAXI. Nummus est æreus, in quo præter caput Augusti, cernitur tudiculâ, sive typo impressum signum aliquod, literis quibusdam inter se connexis & implicatis insignitum, quas inter discernere est CÆSR; ac si CÆSAR legendum foret; quamvis alii notam esse velint monetalem, quâ valor hujusmodi nummorum æreorum quando monetæ locum impleverint, indicetur; quemadmodum hujusmodi nota manifeste impressa reperitur in quodam æreo

V. & VI. Num. *Claudii*, in quo ab altera parte AS impressum cernitur; in altera vero parte, ubi Caput *Claudii*, cum Inscriptione attrita, duo typi impressi cernuntur, cum literis MP, & PRO. quas legendas censent, MONETA PVBLICA POPVLI ROMANI. Hujusmodi autem nummos æreos tali notâ insignitos, *Assis* valorem obtinuisse; cum alioquin omnes Imperatorum ærei nummi, qui tam magna copia, & variis ex caussis, variæque magnitudinis & ponderis cusi fuerint, monetæ loco non fuisse videantur. Ruptura, quæ in hoc nummo cernitur, à violenta typi percussione processit.

VII. Num. Æreus cum Imagine *Iani Bifrontis*, in cujus altera parte Navis prora expressa; quâ nota iam inde à Regibus veteres Romanorum nummos insigniri solitos, ex Ovidio, Plinio, Plutarcho, & Lactantio constat.

VIII. Num. *Alexandri Severi*, cum Inscr. RESTTVTOR. MON. SC. Imp. *Alexander* paludatus dextra Laurum, & sinistra hastam tenens. In Inscriptione autem RESTITVTOR MONETÆ vocatur; quia variis Alexander nummorum formas ab Heliogabalo inven-

inventas, iterum dissolvit, ac lege lata eorundem usum prohibuit; ut testatur Æl. Lampridius in ejus Vita: *Formas binarias, ternarias, & quaternarias, & denarias etiam, atque amplius usque ad bilibres quoque & centenarias, quas Heliogabalus invenit, resolvi praecepit, neque in usu cujusquam versari.* &c. Ad quem locum videsis quæ notat ὁ μέγας Salmasius.

Qui Nummismata hæc Tabulis hisce sculpi curavit, putavit se heic sub n. IX & X referre Ectypum monumenti cujusdam Antiqui, ex terra cocta confecti, cujus simile vix alibi reperiretur. Vult nempe esse *Formam*, sive, ut vulgo vocant, *Modulum*, aut *Matricem* cum Symbolis aversæ partis binorum nummorum, Veteribus olim in usu ad Nummos conficiendos; in quam scilicet per canalem intermediam, postquam similis forma anticæ partis, in qua Imperatoris imago expressa, ei juncta esset, metallum, ex quo nummi conflabantur, infundi solebat, ut typos in ea excavatos reciperet. Et sane hujusmodi formam, ut ita dicam, sive modulum hunc usum præstare posse, negari non potest. Verum monumentum esse antiquum, non admitto; sed potius puto istud confectum fuisse à recentiore quodam Artifice, ut aliis fucum faceret, in adulterinis nummis pro antiquis & genuinis ventilandis; quorum exemplum in hujusmodi modulo expressit, ut similes nummos, sed spurios, exinde conflaret, ac rudioribus pro veris & antiquis obtruderet. Quam artem nonnullis persamiliarem fuisse, satis notum est. unde & tanta copia adulterinorum numismatum, & ea industria atque arte confectorum, ut vix à legitimis, nisi ab Antiquariis valde peritis, discerni nonnumquam queant. Hujusmodi itaque usum præbuisse hunc modulum arbitrarer. Videmus autem ab una parte figuram muliebrem, dextra Cornucopiæ, & sinistra Oleæ ramum tenentem, quæ contrario modo in Nummis ipsis se conspiciendam daret, cum Inscriptione ex literis inversis: PAX. AETERNA. AVG. In altera par- IX. & X.

 te si-

te similis cernitur figura muliebris, sinistra Cornucopiæ, & dextra tabulam notis distinctam, quam vulgo tesseram esse volunt, habens, cum Inscr. LIBERALITAS. AVGVS.

XI. Num. *Gentis Cassiæ*, cum Inscr. IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P.P. REST. Templum *Vestæ* rotundum, qualis eius fuit forma, in memoriam ejus CASSII, qui Vestæ templum damnatis virginibus incestis purgavit, ut scribit Asconius in Miloniana. De forma rotunda Templi Vestæ Ovidius lib. III. Fastor.

Et quantum à summis tantum secessit ab imis
Terra, quod ut fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi, nullus procurrit in illo
Angulus, &c.

Litteræ A. C. in Tabella ad latus Templi posita, notæ sunt *Absolutionis* & *Condemnationis*, quæ tabulis *damnatoriæ* aut *absolutoriæ* inscribi solebant. Rem declarat idem Asconius in Divinatione, ubi scribit: *In Divinatione & in aliis caussis majoribus universi judices in cistam tabulas simul conjiciebant suas, easque insculptas litteras habentes* A. *absolutionis*; C. *condemnationis*; *cum de alicujus capite agebatur*. NL. *ampliationis. his enim litteris significabant Non Liquere*. Et in III. Verrina: *Nam cum condemnandi*, inquit, *nota esset* C. *littera: absolvendi* A: *ampliandi signum* NL. *dabant, quo significabant Non liquere: unde Ampliatio nascebatur.* Nummum verò hunc primum à Q. Cassio percussum, Traianus Imp. postea restituit, uti Inscriptio docet.

XII. Num. *Gentis Horatiæ*, cum Inscr. IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P.P. REST. & infra ROMA. Dioscuri sive *Castor* & *Pollux* in albis equis, cum hastis in dextra, & galeis in capite dimidiam ovi formam referentibus cum stellis in vertice. Vid. ad Tab. XLI. Num. X & XII. In antica hujus nummi

nummi parte Caput *Romæ galeatæ* expressum, cum Inscr. COCLES. Nummus iste, qui unus tantum Horatiæ gentis reperitur, in memoriam *Horatii Coclitis*, de quo apud Livium lib. II. Dionysium lib. IV. Valerium Max. lib. III. cap. I. primum ab aliquo ex ea gente cusus; deinde à Traiano Imp. restitutus, ut ex Inscriptione manifestum.

TABVLA CXIV.

Num. *M. Antonii* III.viri; in quo *Aquila* cum *Signis Legionis Sextæ*, cum Inscr. ANTONINVS. ET. VERVS. AVG. REST. quæ docet ab istis Impp. hunc nummum restitutum. Vid. Tab. II. Num. V. I.

Num. *Augusti*, cum *Aquila* Orbem tenente, Consecrationis Symbolo, à Claudio Imp. restitutus, ut indicat Inscr. TI. CLAVDIVS. CAESAR. AVG. GERM. REST. Sic alium II.

Num. *Ejusdem*, in quo *Ara* PROVIDENTIÆ Augusti inter Divos relati, expressa, Nero Imp. restituit, cum Inscr. IMP. NERO. CLAVD. CAES. AVG. GERM. REST. Alium quoque III.

Num. *Ejusdem Divi Augusti*, in quo *Aquila* cum fulmine, Imp. Titus Vespasianus restituit, cum Inscr. IMP. T. VESPASIAN. AVG. RESTITVIT. SC. Sic alius IV.

Num. *Ejusdem*, cum *Aquila* Orbem tenente, à Domitiano Imp. restitutus, cum Inscr. IMP. DOMITIAN. CAES. AVG. RESTITVIT. SC. Idem factum in alio V.

Num. *Ejusdem*, in quo *Aquila* itidem Orbem tenens, ab Imp. VI.

 Nerva,

Nerva, cum Inſcr. IMP. NERVA CAES. AVG. REST. SC. Denique alium

VII. Num. *Ejuſdem*, in quo *Ara* PROVIDENTIÆ, reſtituit Imp. *Traianus* cum Inſcr. IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. P.P. REST. SC.

VIII. Num. *C. Caligulæ*, cum *Corona Querna*, ſive *Civica*, & inſcriptione adulatoria S.P.Q.R P.P. OB. C.S. *Senatus Populuſque Romanus Patri Patriæ*, *Ob Cives Servatos*, cui potius conveniret, *Peſti Patriæ*, *Ob Cives ſpoliatos*, aut *ſublatos*.

IX. Num. *Hadriani*, ſine Inſcr. In quo *Scrofa* ſive *Sus* cum ſuculis aliquot expreſſa, in opprobrium haud dubie Judæorum; ad exemplum Veſpaſiani, & Titi Impp. qui etiam Nummos cudi curarunt poſt expugnatam Hieroſolymam cum Scrofa & ſuculis. *Titi* Num. Ectypum ſupra Tab. XVI. Num. XI. exhibitum; at

X. *Veſpaſiani* cum Inſcr. IMP. XIX. heic cernere eſt. Num. X.

XI. & XII. Repræſentat Ectypum anticæ & poſticæ partis Aurei, cum aliis novem, aut decem ejuſdem generis, quondam in agro quodam prope vicum *Voorhout* vulgo dictum, in Hollandia inter arandum reperti. Anticæ partis typus exhibet *caput Senile Laureatum*, uti Imperatores in nummis cernuntur; ſed ex Inſcriptione circa marginem, ob literas vel inverſas, vel confuſas, nihil certi haurire licet, DИIИVVDOVSИIMAV. Averſa pars *Crucem* in corona laurea habet, cum Inſcr. haud magis legibili, ΓIMVNIVICISVИVM. Quam tamen ſi invertas, & à poſteriori parte legas, perſpicue refert, MVNVS. DIVINVM. JESV. CHRISTI, ſi nempe literam Γ pro C accipias poſitam, rudioris illius ſæculi vitio, quo nummum cuſum apparet, ubi etiam litera M. Gothico more expreſſa. Literas anterioris partis eſt, qui diſtinguit, D.N. INV. VDOV. S.N. IM. AV. unde

unde legit : *Dominus Noster* INV*ictus* VDOV*aldes Suo Nomine* I*Mperator* AV*gustus*, & ad *Vdovaldem* refert sextum Regem Gotthicum in Italia, qui nonnullis *Ildovaldes*, aliis *Hildebrandes* dicitur. Sed conjectura cum sit, propius divinantibus palma adhuc in medio posita est.

TABVLA CXV.

Habes heic Ectypum Nummi ærei maximæ formæ, quem nonnulli ab Imperatore *Heraclio* cusum volunt, cum Inscriptione partim Græca, partim Latinâ. In cujus anteriore parte cernere est ipsius Heraclii Imp. effigiem, quæ ab inferiore parte Luna corniculata sive crescente cingitur, cum triplici corona gemmis & unionibus exornata in capite, & spissa ac oblonga barba, quam utriusque manus digitis permulcere videtur, oculis versus cœlum, unde radii quidam procedunt, elevatis, & verbis Latinis, quasi ore prolatis, adscriptis, ILLVMINA. VVLTVM. TVVM. DEVS. (reliqua eorum parte Lunæ crescenti inscripta) SVPER. TENEBRAS. NOSTRAS. MILITABOR. IN. GENTIBVS. Græcæ Inscriptionis circa marginem sensus est: *Heraclius in Christo Deo Fidelis*, *Rex & Imperator Rom. Victor & Legislator*, *semper Augustus*, *Pacificus*. In aversa Nummi parte cernitur itidem Imp. Heraclius cum simili corona gemmata in capite, & oblonga toga indutus, currui, ut videtur, triumphali, aulæis & peripetasmatis contecto insidens, & Crucem sinistra manu tenens, à triga equorum ab aurigâ cum scutica in dextra manu rectorum, vectus. in superiori nummi parte quatuor Lampades ardentes suspensæ cernuntur. Adest Inscriptio Latina circa marginem ex Psalmo XCI. desumpta SVPER. ASPIDEM. ET. BASILISCVM. AMBVLAVIT. ET. CONCVLCAVIT. LEONEM. ET. DRACONEM. Græcæ Inscriptionis in medio

medio Nummi positæ sensus est. *Gloria in excelsis Christo Deo: nam confregit ferreas portas, & liberavit Sanctum Regnum Heraclii.* Ob Crucem, quam Heraclius Imp. manu gestat, referunt quidam hunc nummum ad Inventionem Crucis ab Heraclio in Perside recuperatæ, & primum Constantinopolin, deinde Hierosolymam delatæ, de qua re Suidas in Voce Ἡράκλειος, & alii, ac late Baronius in Annalibus ad An. Chr. IↃCXXVII. & seqq. Aliis autem verosimilius videtur Narratiunculam istam de Cruce ab Heraclio in Perside inventa, ex hujusmodi & aliis Heraclii Imp. Nummis, in quibus Cruces in alterutra parte sculptæ, ex more istorum temporum à variis Imperatoribus usurpato, primum originem traxisse. Et volunt hunc nummum pertinere ad Victoriam Heraclii Imp. quam de Cosroë Persarum rege reportavit, devicto scilicet & in fugam acto ipso Cosroë; quem fugientem ipsius filius primogenitus Syroës, eò, quod alium ex liberis successorem sibi destinaverat, assecutus, in carcere conclusum, omnique contumelia affectum necavit; & occupato Persarum regno, pacem cum Heraclio quibus voluit hic conditionibus fecit. Qua factâ, cùm vix per integrum annum ipse Syroës fuerit superstes, brevi spatio post ejus mortem regnum Persicum, quod à longo tempore Romanis adeo formidabile fuerat, penitus collapsum & desolatum est. Hoc bellum Persicum ab Heraclio gestum Theophanes, Cedrenus, aliique, & ex his Baronius in Annalibus describunt. Ad hanc itaque Victoriam de Persarum Imperio subacto pertinere volunt hunc nummum; & verba ista ex Psalmo XCI. tum quæ porro huic Nummo inscripta sunt, referenda esse ad devictum Cosroëm,& debellatum Syroëm ejus filium, ambos Persarum Reges; quo scilicet modo Imperium Romanum denuo firmiter stabilitum & confirmatum fuerit. Quæ hactenus diximus, ea ex mente quorundam doctissimorum Virorum fuere, qui Nummum hunc antiquum, genuinum, & cura Heraclii Imperatoris cusum existimant; quos inter videtur quoque esse Lipsius, qui ejus Ectypum ad

ad Calcem Librorum à ſe conſignatorum, De Cruce, exhibet; & præſertim in iſta fuit ſententia Joan. Cuſpinianus. Nam in Cæſaribus in Vita Heraclii, poſt Victoriam ejus contra Perſas deſcriptam, cujus memoriam in hoc Nummo exſtare vult, eum pro *pulcherrimo & vetuſtiſſimo* habet. Verum, ut dicam, quod res eſt, mihi cum multis aliis haud adeo obeſæ naris Antiquariis, Nummus iſte merito ſuſpectus eſt, ut qui dubiæ omnino ſit fidei, factitius, & poſterioris denique ævi artificis cujuſdam manum ſapiat. Quod ſatis manifeſtum, cum ex magnitudine & circumſtantiis Rei geſtæ, quam deſignare vult, tum præſertim ex ſchemate ipſo & modo, quo omnia in eo repræſentantur; ut nihil dicam de inſolita iſta in utraque lingua addita Inſcriptione, quæ cultius ſane ſæculum, quam fuit Heraclii Imp. prodit, & de Nummi falſitate dubium nullum relinquit.

TABVLA CXVI.

Hac Tabula expreſſa eſt figura Congii Romani; qui hodie adhuc Romæ exſtat in ædibus Farneſianis, ex ære confectus, altitudine pedem Romanum adæquans, & vulgo *Congius Veſpaſiani* dicitur, ob Inſcriptionem quæ conſtat ex litteris argenteis in æs ipſum inſitis, & hujuſmodi eſt:

IMP. CAESARE
VESPAS. VI. COS.
T. CAES. AVG. F. IIII
MENSVRAE.
EXACTAE. IN
CAPITOLIO
P-X

quâ indicatur Congium, si liquore compleatur, capacem fuisse *decem pondo*, sive librarum Rom. decem; adeoque æqualem sex sextariis. *Sextarius* autem, ut scribit Galenus lib. I. de composition. Medicam. ἔχει μίαν λίτραν καὶ ἡμίσειαν καὶ ἕκτον, ὡς εἶναι τὰς πάσας οὐγγίας κ΄. *continet unam libram & semis, & sextantem sive duas uncias; adeo, ut in totum contineat uncias viginti*, sive, ut scribit Oribasius lib. II ad Eustathium filium, Sextarius æqualis est Libræ Romanæ, & octo unciis. Ἰταλικὸν κεράμιον ἔχει ξέστας μή. ξέστης λίτραν μίαν καὶ οὐγγίας ή. *Italica Amphora continet Sextarios quadraginta octo; & Sextarius Libram unam, & octo uncias.* Capacitas itaque hujus Congii si compleatur liquore aliquo sex Sextariorum, continebit decem Libras Romani ponderis. Difficultas tantum in eo sita est, quo liquore replenda sit; omnes enim liquores non unius ejusdemque, sed alii gravioris, alii levioris sunt ponderis; uti præter alios bene monet Rhemnius Fannius De Ponderib. & Mensur. ubi ait:

Illud præterea tecum cohibere memento,
Finitum pondus varios servare liquores.
Nam Libræ, ut memorant, bessem Sextarius addet,
Seu puros pendas latices, seu dona Lyæi.

Sextarium ait Fannius continere unam Libram & octo uncias, sive pendamus aquam puram, sive vinum. ubi per vinum secundum G. Agricolam lib. III de Pondere Rerum, intelligendum *vinum fulvum*, quale Græcis κιῤῥὸν dicitur; potius caperem de vino, quod Galenus λευκὸν καὶ ὀλιγόφορον vocat. Cum Sextarius itaque pendat unam Libram & octo uncias aquæ puræ, aut vini; & sex sextarii constituant *Congium*, hinc manifestum, Congium continere decem Libras æquæ puræ, aut vini. Idque apparet etiam ex Plebiscito duorum Siliorum, Publii & Marii, quod reperitur in melioribus Codicibus Sext. Pompeii Festi de Verb. Signif.

VT.

VT. QVADRANTAL. VINI. OCTOGINTA. PONDO. SIET
CONGIVS. VINI. DECEM. IS. SIET
SEX. SEXTARII. CONGIVS. SIET. VINI
DVO. DE. QVINQVAGINTA. SEXTARII. QVADRANTAL. SIET. VINI
SEXTARIVS. ÆQVVS. ÆQVO. QVOD. CVM. LIBRARIO. SIET

Idem confirmatur à Dioſcoride in Fragmentis, qui ad majorem certitudinem addit, quo genere aquarum menſura iſta fieri debeat, ſcilicet aquâ pluviæ, quam minus omnium fallacem eſſe ait: Verba ejus: Ὁ χοῦς τουτέστι κόγγιον ἔχει λι. ι. τὸ ἡμικόγγιον ἔχει λι. ε. ὁ ξέστης ἔχει λίτραν μίαν καὶ οὐγγίας η &c. ὁ αὐτὸς δὲ σταθμός ἐστι καὶ ὕδατος καὶ ὄξους. φασὶ δὲ τοῦ ὀμβρείου ὕδατος πληρωθεῖσαν ἀψευδέστατον εἶναι τὸν σταθμόν. ἄγειν δὲ ὁλκὰς ψκ΄ τὸν χοῦν. *Chus, id eſt Congius, continet decem libras; Semicongius quinque; Sextarius unam libram & octo uncias.* &c. *Pondus autem aquæ & aceti idem eſt. Ajunt, ſi aquâ pluviæ impleatur, pondus longe certius eſſe. & congium continere ſeptingentas & viginti drachmas.* Idem confirmat Anonymus Græcus, perperam in Editione Veneta Aldina Galeni operibus inſertus: Παρὰ δὲ τοῖς Ἰταλοῖς εὑρίσκεται ὁ χοῦς, μέτρῳ μὲν ἔχων ξ. ϛ΄, κοτύλας ιβ΄. σταθμὸν δὲ ὕδατος ὀμβρείου, ὅπερ ἐστὶν ἀψευδέστατον, δραχμὰς ψκ΄. *Inter Romanas menſuras reperitur Congius, menſurâ continens ſex ſextarios, duodecim Cotylas; pondus vero aquæ pluviæ, quod errori minime obnoxium, ſeptingentarum & viginti drachmarum.* Quando autem Dioſcorides alicubi in Fragmentis ſcribit: τὸ κόγγιον ἔχει λίτρας θ΄. τὸ ἡμικόγγιον λι. δ΄S. ὁ ξέστης ἔχει λι. α΄S. *Congius continet novem libras, ſemicongius quatuor & ſemis, Sextarius ſeſqui libram.* Quamvis prima fronte videatur quædam eſſe pugna cum iis, quæ prius dixerat; nulla tamen revera eſt. Nam poſtremo loco loquitur de Congio repleto oleo; priori verò de eodem Congio aquâ aut vino repleto. Nec magis rationi adverſatur, Congium continere olei libras no-

vem, & decem libras aquæ aut vini, quam naturæ repugnat oleum aquâ & vino levius esse. Quod omnium accuratissime demonstravit Ghetaldus in suo *Archimede Promoto*, esse in proportione ad aquam, ut 1 est ad $1\frac{1}{11}$; in proportione vero ad vinum, ut est 1 ad $1\frac{4}{55}$. Quæ fere eadem est cum illa Dioscoridis. Cæterum aqua ista debet esse naturalis, aut putealis, aut pluvialis, non vero ex istis artificialibus, quas *distillatas* vulgo vocare solent. Nam perinde ut vinum factitium omni nativo est levius, sic aquæ ferè omnes, quæ ignis calore rebus quibuscunque excoctis destillarint, quas ob id distillatas appellant, cæteris aquis leviores sunt, ut bene observat Agricola lib. III. de Pondere Rerum. Subjungam heic unam, vel alteram Observationem, qua Viri harum rerum callentissimi hunc Vespasiani Congium olim Romæ aqua puteali mensurati sunt. Quas inter primus est Luc. Pætus, qui lib. III. De Antiq. Liquidor. Aridorumque Mensuris hac de re ita scribit: *Plenum, cum justissima trutina, qua hodie Romæ utimur cum appendissem* (Congium), *inveni aquam, quâ eum compleveram, libras nostri temporis novem, uncias sex semis efficere; quibus uncias quinque, drachmas quatuor, scripulum unum, & grana quatuordecim (quæ amplius sunt in his nostris, quam in antiquis libris, computando eum Congium libras decem) & ultra scripulum unum, & grana quatuordecim (de quibus nullam rationem habendam esse judicavi) ex antiquis libris pendere inveni.* Longo tempore post Pætum idem experimentum in eodem Congio denuo Romæ fecit J. B. Villalpandus, cum Pæti observationem suspectam haberet, ob Romanam illam recentem trutinam, qua Pætus usus, & quam quisque ad quam vellet opinionem facile accommodare posset. Ideo ipse Villalpandus exquisita bilance, & summa cautione adhibita iterum capacitatem hujus Congii dimensus est, cujus exactam & amplam descriptionem posteris reliquit lib. II. Disp. II. cap. XI. De Apparatu Urbis & Templi, cum ejusdem & Hieronymi Pradi Commentariis in Ezechielem Romæ edito. Reperit autem

autem Congium hunc exacte continere aquæ purissimæ, è limpidissima cisternâ haustæ, Libras ejusmodi Decem, quales hodieque Romæ in usu sunt. Unde hisce verbis hanc Observationem concludit: *Itaque constanter*, inquit, *asserimus*, *antiquam Romanorum libram*, *unciam*, *ac pondera tot ætatum successione*, *ac Romani Imperii perturbationibus minime immutata fuisse*, *sed eadem per manus tradita usque ad nostra tempora perdurasse.* Post Pætum & Villalpandum idem experimentum adhuc tentavit Petr. Gassendus, non quidem in hoc ipso Congio, sed in modulo quodam ad ejusdem capacitatem accurate elaborato, quem Vir suæ ætatis summus Nic. Fabricius Peireskius, Senator Aquensis, Româ Aquas Sextias deferendum curaverat; ubi experimentum istud à Gassendo post Peireskii obitum in pondere Parisiensi factum; quod lib. II. De Vita Peireskii hisce verbis describit: *Vt paucis ergo*, inquit, *res dicatur*, *cautiones adhibuimus easdem*, *quas Lucas Pætus*, *& Villalpandus*, *dum Vas ipsum ad summum collum puteali aquâ opplevimus*, *expendimus*, *vasis pondus subduximus. Deprehendimus autem aquam*, *quæ Romano pondere esse debuit decem librarum*, *seu unciarum centum viginti*, *esse pondere Parisiensi* (*quale nempe Parisiis exploratum*, *missumque est*) *librarum septem*, *minus unciæ quadrante*: *seu unciarum centum undecim*, *& quadrantum unciæ trium. Deinde ex hac proportione collegimus unciam Romanam continere grana quingenta & triginta sex*, *qualium quingenta septuaginta sex in Parisiensi continentur*: *unde & illis in drachmas collectis*, *obvenere cuilibet drachmæ grana sexaginta septem.* &c. Cæterum istud quoque monendum duxi, Congii figuram in hac Tabula expressam esse ad eum modum, quo exstat in Corpore Inscriptionum Antiquarum Gruteriano, pag. 223. quæ præterquam quod in minorem multo formam contracta, haud adeo accurata est; si quis verò Ejusdem Congii Vespasiani exactam, omnibusque suis numeris absolutam figuram videre desideret, is adeat J. B. Villalpandum de Apparatu Urbis & Templi, ubi ad calcem ejus operis Formam istius

Congii eadem magnitudine qua exstat, tam internam quam externam accurate in æs incidi, excudique curavit; unde etiam constare poterit, qua magnitudine fuerit Pes Romanus antiquus; Congii enim altitudo hunc exacte refert.

TABVLA CXVII.

Vides hac Tabula figuram exactam *Sistri Ægyptiaci*; quale Romæ exstat in Musæo Francisci Gualdi, estque confectum ex ærea lamina incurvata, cum manubrio, ita ut non male videatur referre instrumentum istud, quo hodie in Sphæristerio pilas propellere solent, nisi quod pro reti, tres virgulas æneas trajectas per laminam habeat; quibus concussis sonus edebatur argutus. Nec male hæc figura convenit cum Descriptione, quam Appuleius lib. XI. Metamorph. de Sistro habet: *Dextra quidem ferebat æreum crepitaculum, cujus per angustam laminam in modum balthei recurvatam, trajectæ mediæ paucæ virgulæ, crispante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum sonorem.* Crepitaculum id appellat Appuleius, ob sonum argutum, tinnitumque, & crepitum, quem vibratum & pulsatum Sistrum edebat. Hinc Martialis in Apophoretis, ubi Lemma:

CREPITACVLVM.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Hæc quatiat tenerâ garrula Sistra manu.

Et ante eum Propertius lib. III. Eleg. IX.

Romanamque tubam crepitanti pellere Sistro.

Nec non Ovidius:

—— *crepuit sonabile Sistrum.*

In

In vertice Siſtri, vides heic animal quoddam facie humanâ collocatum, quod felem eſſe, docet Plutarchus in de Iſide & Oſiride, ubi ſcribit: Τῇ δὲ ἁψῖδι τοῦ σείστρου κατὰ κορυφὴν ἐντορεύουσιν αἴλουρον ἀνθρώπου πρόσωπον ἔχοντα. *Curvamini ſiſtri autem in vertice inſigunt felem humana facie.* Additque per felem Lunam repræſentari, ob animalis iſtius varietatem, ac vim noctu agendi & fæcunditatem; vel potius, quod felis oculorum pupillæ impleri dilatarique videntur ſub plenilunium, & Lunæ lumine decreſcente attenuari atque langueſcere; humanâ autem felis facie innui, Lunæ mutationes mente ac ratione gubernari. τῷ δὲ ἀνθρωπομόρφῳ τοῦ αἰλούρου τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν ἐμφαίνεται τῶν περὶ τὴν σελήνην μεταβολῶν sunt verba Plutarchi. Cæterum de Siſtro, ejuſque apud Veteres uſu plura qui deſiderat, adire poteſt Hieronymi Boſſii Libellum, cui titulus *Iſiacus De Siſtro;* editum Mediolani An. cIɔIɔcxII. in quo omnia plene pertractata inveniet.

TABVLA CXVIII.

Hæc Tabula exhibet Symbolicam figuram *Nili*, celeberrimi Ægypti fluvii, quæ exſtat Romæ in Vaticano, lapidi quadrato inciſam, quemadmodum Veteribus repræſentari ſolebat. Vides autem heic ſtatuam virilem, nudam, Coloſſeæ quaſi magnitudinis, membriſque ſatis toroſis expreſſam, jacentem ſuper ſtragulam; dextrâ, qua papyri volumen tenet, ſuper dextrum genu quieſcente, & ſiniſtrâ, quæ Sphingi incumbit, Cornucopiæ tenentem. Circa & ſuper corpus ejus vides varios infantes, ſive puerulos nudos numero ſex & decem, quaſi colludentes, & ſingulos alios atque alios corpuſculi ſui motus & geſtus edentes. Infra eum in aquâ, quæ profluere videtur ex Sphinge ſub ſiniſtro brachio, & flumine ſuo lapidis marginem circumambire cernitur Crocodilus & Papyrus creſcens. In ſuperficie vero æquæ mar-

ginem circumfluentis, in qua passim Iuncus, Papyrus, flos Loti, aliaque flosculorum & herbarum genera, vides Hippopotamos, Crocodilos, Cymbas cum nudis hominibus, Vaccas, Canes, Ichneumonem, Ibin, & Trochilum; Quæ omnia Nili proprietates, Ægyptii soli fertilitatem & Abundantiam designant. Per Infantes vero istos, sive pueros circa & super Nili corpus hærentes, aut salientes, cubitorum mensuræ denotantur, quibus Nili incrementum Ægyptiis indicabatur. Solebant nempe Ægyptii, quando Nilus ex alveo suo profusus singulis annis Ægyptum inundaret, ex numero cubitorum, quousque ascenderet, de sterilitate aut fertilitate agrorum proventus istius anni judicare. Si enim Nili incrementum infra duodecim cubitos desideret, signum istud erat, sterilem futurum annum; si vero ad duodecim, & ultra usque ad quindecim aut sedecim Cubitos attingeret, tum lætas segetes, & annum fertilem exspectabant. Cum autem Nili incrementum sedecim cubitos excederet, utique & tum sterilitatem inducebat, eò quod aqua nimium luxurians præter modum agros diutius humectaret, adeoque eorum culturam impediret. Hæc sedecim cubitorum mensura per sedecim hosce infantes designatur. ut testis est Plinius lib. XXXVI. cap. VII. ubi Lapidis hujus meminit, olim in templo Pacis à Vespasiano Augusto dicati. *Invenit eadem Ægyptus*, inquit, *in Æthiopia, quem vocant Basaltem ferrei coloris atque duritiæ : unde & ei nomen dedit. Nunquam hic major repertus est, quam in templo Paci[s] ab Imperatore Vespasiano Augusto dicatus : argumento Nili sexdecim liberis circa ludentibus, per quos totidem cubiti summi incrementi augentis se amnis intelliguntur.* Cum hac vero Nili imagine convenit fere illa, quam Philostratus Junior Iconum Libro I. de Nilo depingit hisce verbis: Περὶ τὸν Νεῖλον οἱ πήχεις ἀθύρουσι παιδία, ξύμμετρα τῷ ὀνόματι. &c. *Cubiti circa Nilum ludunt pueri, corporis quantitati cognomines: quibus Nilus summopere oblectatur, cum ob alia, tum vel maxime, quod ipsum quantum Ægyptiis profusus sit, enuncient. Procedunt igitur, & velut*

ex

ex ipsa aqua molles ac ridentes progrediuntur infantes. Participes autem esse & sermonis existimo. Hi quidem ipsius humeris insident, hi à cincinnis suspenduntur, nonnulli in ulna dormiunt, alii in pectore petulanter saliunt. &c. Cæterum de incremento Nili, & quousque augeri debeat, ut Ægyptum fœcundet, ita Plinius lib. V. cap. IX. *Auctus ejus per puteos mensuræ notis deprehenduntur. Iustum incrementum est cubitorum XVI. Minores aquæ non omnia rigant: ampliores detinent, tardius recedendo. Hæ serendi tempora absumunt solo madente: illæ non dant sitiente. Vtrunque reputat provincia. In duodecim cubitis famem sentit, in tredecim etiamnum esurit; quatuordecim cubita hilaritatem adferunt: quindecim securitatem: sexdecim delicias.* &c. Idem lib. XVIII. cap. XVIII. *Si duodecim cubita non excesserit, fames certa est, nec minus, si sexdecim exsuperavit. Tanto enim tardius decedit, quanto abundantius crevit, & sementem arcet.* Sic quoque Ammianus Marcellinus lib. XXII. *Abunde luxurians ita est noxius, ut infructuosus, si venerit parcior: gurgitum enim nimietate humectans diutius terras, culturas moratur agrorum: parvitate autem minatur steriles segetes: eumque nemo aliquando extolli cubitis altius XVI. possessor optavit: & si inciderint moderatius, aliquoties jactæ sementes, in loco pinguis cespitis cum augmento fere septuagesimo enascuntur.* Haud semper tamen aut singulis annis Nili exundationem pro majoris vel minoris incrementi ratione, eandem aut fertilitatem aut sterilitatem attulisse, haurire licet ex verbis Strabonis lib. XVII. Geograph. ubi scribit: Ἐπὶ γοῦν τῶν πρὸ Πετρωνίου χρόνων ἡ μεγίστη μὲν ἦν φορὰ καὶ ἀνάβασις, ἡνίκα ἐπὶ τεσσαρεσκαίδεκα πήχεις ἀνέβαινεν ὁ Νεῖλος· ἡνίκα δ᾽ ἐπ᾽ ὀκτὼ, συνέβαινε λιμός. ἐπ᾽ ἐκείνου δ᾽ ἄρξαντος τῆς χώρας, καὶ δώδεκα μόνον πληρώσαντος πήχεις τοῦ Νείλου μέτρου, μεγίστη ἦν ἡ φορά. καὶ ὀκτώ ποτε μόνον πληρώσαντος, λιμοῦ οὐδεὶς ᾔσθετο. *Sane ante Petronii* (qui Ælio Gallo successit, fuitque secundus præfectus Augustalis, ut notat J. Casaubonus) *tempora tunc maxima fertilitas erat, cum Nilus ad quartum*

ac decimum cubitum excrescebat : cum vero ad octavum modo adsurgeret , fames & penuria eveniebat. At vero illo regioni præfecto , cum duodecimum cubitum tantum Nilus implesset, maxima fuit frugum Ubertas : & cum octavum aliquando attigisset , famem nemo sensit. Sed manum de tabula.

FINIS.

INDEX AVCTORVM, VETERVM & RECENTIORVM,

Qui in hisce Commentariis citantur, illustrantur, emendantur, aut notantur.

A.

 Da-

 Sca-

T.

V.

W.

X.

Z.

IN-

INDEX
RERUM & VERBORUM.

B.

C.

Ca-

D.

E.

F.

I.

K.

L.

Lici-

Q.

R.

S.

Sella

T.

Tiberii

V.

FINIS.

Lectori Benevolo, S.

Miraberis haud dubie, Mi Lector, in Opere tam nitidis alioquin typis descripto, tantam typographicorum sphalmatum segetem irrepsisse, & miratur indignaturque ipsemet Auctor, quod, dum in alio loco degat, propter absentiam in tam stupidi hominis manus incidere necesse habuerit, qui forsan ad stivam ducendam aptior, quam typothetarum erroribus corrigendis idoneus inveniretur; præsertim in priori parte, ubi nisi per malitiam peccatum fuerit, crassissima saltem ignorantia & oscitantia excusari nequit. Posterior pars manus magis eruditas nacta est; ideoque parcius in eâ aberratum. Quicquid in cursoria perlustratione sese oculis nostris obtulerit, sequens Index indicabit, & emendabit; quem Lector, vel ante lectionem, vel quando ipsi aqua hæreat, consulere poterit.

INDEX
Erratorum Typographicorum.

Pag.	Vers.	Errata.	Sic Corrigenda
7	15	ἐκλωίζοντες	ἐκλωίζοντες
16	7	Tab. VI.	Tab. IV.
20	3	terranum	terrarum
21	3 à fine	vasibus	basibus
7	5	Odenati	Odenathi
—	10 à fine	VABALATHUS VCIM	*dele hunc titulum*
—	7 à fine	Odenati	Odenathi
—	6 à fine	Odenati	Odenathi
49	5	Odenato	Odenatho
—	16	Postumium	Postumum
56	7 à fine	egit, Deinde	egit. Deinde
60	19	Maximinianum	Maximianum
—	24	Maximiliano	Maximiano
63	5	de mortui	demortui
65	10	fiere	fieri
—	5 à fine	Herculei	Herculii
66	9 à fine	datum fidem	datam fidem
67	1	omnum	annum
—	2	indolis ut	indolis, ut
—	16	NVBIS, CONServatori	NVBIS CONServatori
—	18	arte	ante
68	11	Herculei	Herculii
—	20	*Magni & Maximini*	*Magni & Maximi*
70	16 in marg.	IV.	VI.
71	1	TAB. XVI.	TAB. XIV.
—	13 à fin.	describit quod	describit, quod
—	11 à fine	*superliis*	*superciliis*
72	7	ἰὼ μόνον	ἰὼ μόνον
—	14	milierumque	mulierumque
—	ult.	agmen	*Eugenii*
74	6 à fine	qui primum	qui nummum
75	1	TAB XIV.	TAB. XV.
—	9	hunc virum	hunc ritum
—	16	*imponentes*, Græca	*imponentes*. Græca
76	3 in marg.	XI.	IX.
—	5 à fine	amant ad	amant, ad
77	6	*argento ære*	*argento, ære*
—	16	Nummis de quibus	Nummis, de quibus
78	1	denotari	denotari
79	1	Golzium	Goltzium
—	12	Golzium	Goltzium
—	15	Augustis	Augusti
—	7 à fine	ab Orgia	ob Orgia
80	7	*Cudonius*	*Cydoniis*
80	13	controversia	controversiæ
—	15	dissimnlandum	dissimulandum
—	16	Felicitati	Felicitatis
81	9	striæ	striæ
82	13 à fine	quos	quas
83	9 a fine	ὕστερον	ὕστερον
—	ult.	signarunt	signarint.
84	7 à fine	palmæ arbore	palma arbore
86	4	*inspicieretur*	*inspiceretur*
—	10	quarum	quorum
—	15	quarum	quorum
—	ult.	ornatum; quoque	ornatum quoque
88	pen.	*Trajani*. cum Inscr.	*Traiani*, cum Inscr. *Et sic passim ad initium cujusque Num. ubi distinctio aut malè posita, aut plane omissa est.*
89	5	profluit, incumbunt. ut Dii	profluit, ut Dii
—	6	solent; incumbunt.	solent, incumbunt.
—	17	ablongo	oblongo
91	10	VII. Capitolinus	Jul. Capitolinus
—	2 à fine	langiretur	largiretur
92	4	ab signa	ob signa
—	penult.	τοῦτω	τούτῳ
—	ult.	φοβηθὴς	φοβηθεὶς
93	12	*prœliis*	*præliis*
94	2	*ad mutationem*	*ad imitationem*
95	9	ΒΑΣΙΛΕΏΝ καὶ	ΒΑΣΙΛΕΏΝ, καὶ
—	15	*Ptolomæum*	*Ptolemæum*
—	16	*cognomine* REGEM	*cognomine*, REGEM
—	20	*Anagnia aut*	*Anagnia, aut*
—	21	*abludit*	*adludit*
—	antepen.	seposita, *Parthiam*	seposita; *Parthiam*
—	ult.	*in marg. deest*	X.
96	4	*in margine*	*dele* X.
—	11	*in margine*	*adde* XI.
—	14	*in margine*	*dele* XI.
—	18	& ipse	est ipse
—	ult.	*positoque Tiaram sub misere genu*	— *positoque Tiaram Submisere genu* —
97	6	ὕψελον	ὑψηλὸν
—	8	ἀπίδειξε	ἀπέδειξε
—	8 à fine	illos	illas

Index Erratorum Typographicorum.

Pag.	*Vers.*	*Errata.*	*Sic Corrigenda.*	*Pag.*	*Vers.*	*Errata.*	*Sic Corrigenda.*
98	14	ostendat veste	ostendat, veste	142	6	*Phænicia*	*Phœnicia*
99	14	Gentio	Gratio	——	8	mimirum	nimirum
——	19	repræsentans	repræsentantis.	——	14	enim ut	enim, ut
——	21	tenens	tenentis	——	9 à fin.	Inscriptione non	Inscriptione, non
——	ibid.	incumbens	incumbentis	——	4 à fine	in cyrrum	in spiram
——	4 à fine	designatur.	designantur.	——	antepen.	cyrros	cirros
100	7	*noscere.*	*nostræ.*	143	4 à fin.	&	ET
101	1	malis	malit	144	8 à fin.	benificentiam	beneficentiam
——	17	nummium	nummum	145	12	*Quietum sublatis*	*Quietum, sublatis*
——	18	indicant. ubi	indicant, ubi	——	ibid.	*Mauris quas*	*Mauris, quos*
102	12	præfixa tenet	præfixa, tenet.	——	4 à fin.	*exigerit*	*exigeret*
——	5 à fin.	sub alto	subalto	146	9 à fin.	*De Hadriani itinere in Ægyptum Xiphilinus ex Dione notat*	*Hæc Romano charactere exprimi debuissent.*
104	11	ἀλῶναι	ἀλῶναι	147	5	*demeus*	*demens*
——	5 à fin.	*& toto*	*ex toto*	——	13	regem, ad à quo	regem, à quo
107	3	is fornicis	in fornicis	148	15	συντεχνίτες	συντεχνῖτες
——	10 à fin.	fonicatum	fornicatum	149	ant. vers. 1.	*omiss.*	II. *
——	ibid.	exstuctum	exstructum	——	in marg.	I.	II.
110	10	*Germanici*	*Germanici*	——	4	*ad ipsos*	*adipsos*
111	3 à fin.	alligatis, ut	alligatis; ut	——	5	*O dor si*	*Odor α*
112	5 à fin.	*Trophœum*	*Trophæum*	——	12 in marg.	III.	IV.
113	7	*uomina*	*nomina*	——	21 in marg.	IV.	V.
——	10 à fin.	*cousilium*	*consilium*	——	7 à fin.	*Ptolomaus*	*Ptolemaus*
114	5 à fin.	Inscriptione, *Augustam*	Inscriptione. *Augustam.*	150	2	*benificio*	*beneficio*
115	15	*Mux pinea*	*Nux pinea*	——	18	V *.	*dele*
——	19	corniferis	*coniferis*	——	21	Sinistra	sinistra
116	3	omneis	armis	——	6 a fin.	sinistra qua	sinistra, qua
——	18	Cisalpina, *togatam*	Cisalpina; *togatam*	——	4 à fin.	ad huc	adhuc
——	7 à fin.	è majoribus Proavum	è majoribus, Proavum	151	3	præstantiam *Alexandrinum*	præstantiam, quod etiam *Alexandrinum*
117	13	patetam	pateram	——	4	οἰνος	οἶνος
——	15	*Advertum*	*Adventum*	——	7	*viuum*	*vinum*
——	24	Postumii	Postumi	——	antepen.	addit, paullo	addit paullo
——	antepen.	*consenesceret*	*consenesceret*	152	1	*NILVS*	NILVS
——	pen.	Postumii	Postumi	——	4	lætificat	lætificat
——	ult.	Postumium	Postumum	——	10	ποταμοι	ποταμοί
118	9 à fin.	tenens *Britanniam*, repræsentans;)	tenens. *Britanniam* repræsentans:	——	21	*fæ:us*	*fœtus*
121	6 à fine	DE*Signatus*. TER*tium*	DE*Signatus* TER*tium*	——	5 à fin.	expessam	expressam
122	6 à fine	τὸ τριχέλου	τὸ τρισκέλου	——	4 à fin.	*Otacililæ*	*Otaciliæ*
——	ult.	οὐχ οἱ καρχοὶ	οὐχ οἱ καρποὶ	153	2	Hippotamis	Hippopotamis
125	19	VITR.	VIRT.	——	8	ὁ μεγιστοι	ὁ μέγιστος
——	antepen.	Italiam solum	Italicum solum	——	10	Achilli Statio	Achilli Tatio
——	ult.	Copiæ cornu natam	Copiæ cornu, natam			בהטרת	בהמות
127	1	Majorani Corippus	Majorani, Corippus	——	14	*bohemoth*	*behemoth*
——	3	*bracchia*	*brachia*	156	6	Lactanctius	Lactantius
——	11 à fin.	nuda Globo	nuda, Globo	——	10 à fin.	videtur; Similis	videtur. Similis
——	10 à fin.	hoc est imperii	hoc est, Imperii.	157	7	Thucididem	Thucydidem
——	5 à fin.	falcacam,	falcatam,	158	13	Num. XX.	Num. **.
128	9	Fædus	Fœdus	——	17	Heic templum	Huic templum
——	15	arte	ante	——	22	VITORIS	VLTORIS
——	5 à fin.	οὖν	οὖν	159	1	*hos Panthæon*	*hoc Pantheon*
129	6 à fin.	*Tibertum* fluvium sive	*Tiberim* fluvium, sive	161	12	exstuxerit	exstruxerit
131	4	quam	quod	——	17	æditûi	æditui
——	16	est Sic	est. Sic	164	14	PROPVGNATORI	PROPVGNAT*ori*
132	4	seu aliquando	se aliquando	166	3 à fin.	τλὼ τε	τλῶ τε
——	20	tanquam, Imperatorem	tanquam Imperatorem	167	7	*deorum*, Jupiter	*deorum*. Jupiter
133	1	Catullii	Catulli	168	6 à fin.	ναὸς	ναῦς
——	5	solebat	soleret	——	4 à fin.	πόλὲ	πολὲ
——	11	Faciunt heic	Faciunt huc	169	13	*Delphinus*, Virgilius	*Delphinus*. Virgilius
——	8 à fine	usi *cetras*	usi, *cetras*	——	9 à fin.	*Agrippæ*. cum	*Agrippæ*, cum
141	13	*Pæni*	*Pœni*	170	2	ποσειδῶνος	ποσειδῶνος
——	5 à fin.	Ὄρυξαντες	Ὀρύξαντες	174	7 à fin.	cujus &, typus	cujus ectypum

Index Erratorum Typographicorum.

Pag.	Vers.	Errata.	Sic Corrigenda.
175	ult.	Cernitut	Cernitur
176	15	*Phabus*	*Phœbus* & sic mox *vers. 22.*
—	4 à fin.	dextra, ramum	dextra ramum
177	7	intonsa	intorta
—	17	*Phabi*	*Phœbi*
178	13	*carmine*	carmina
179	6	*Phabus*	*Phœbus*
180	9	*Citharadi*	*Citharœdi*
—	11	*Tragadias*	*Tragœdias*
181	7	*Antonii Pii*	*Antonini Pii.*
183	11	condidit Phoenicum	*condidit.* Phœnicum
—	14	Sententia	sententia. *& sic mox vers. 16.*
184	5	Vero	vero
—	15	*immolabat Coacervatisque*	*immolabat. Coacervatisque*
—	18	ut transscribi	ut huc transscribi
—	4 à fin.	*Alagabalu*, vel *Elagabalu*	*Alagabalus*, vel *Elagabalus*
185	11 à fin.	ad est	adest
—	ibid.	que	quæ
—	4 à fin.	muliebis	mulieris
186	pen.	illustret singulisque	illustret, singulisque
—	ult.	Sive ut	Sive, ut
187	10	Martianus, Capella	Martianus Capella
—	17	captivi Regina	captivi, Regina
—	7 à fin.	*numminis*	*numinis*
—	ult.	*vidit quare*	*vidit; quare*
188	10	*Quieti*, Tyranni cum	*Quieti* Tyranni, cum
—	11	radiatacapite	radiato capite
—	9 à fin.	*Dazæ*	*Dazæ*
—	8 à fin.	auri gantis	aurigantis
—	6 à fin.	junctæ, In	junctæ. In
—	penult.	*Daza*	*Dazæ*
—	ult.	undus	nudus
189	2	Corippi. De	Corippi De
—	8	Accius.	Accius:
—	11	Astror.	Astronom.
—	12	*Phabus*	*Phœbus*
—	14	*Intera*	*Interea*
190	1	modo, uti	modo, quo
—	2	Quieti, Tyranni	Quieti Tyranni
—	ibid.	visus	visus.
—	8	eligantissime	elegantissime
191	16	IIII VIR A.D.T.	IIIVIR A. P. F.
—	20	*Argento publice feriundo.*	*Argento Publice Feriundo;* id enim Literæ A.P.F. sibi volunt.
193	antepen.	amictus sinistra	amictus, sinistra
195	5 à fin.	forma	forma
196	1	constrctum	constructum
197	13	cernitur sinistra	cernitur, sinistra
—	14	humo positum, cum	humi positum cum
200	11	effingebatur, Georg.	effingebatur. Georg.
—	12	Codinus. De	Codinus De
—	4 à fin.	*praipue*	*præcipue*
—	antepen.	voluerunt.	voluerunt.
202	11	instumentis	instrumentis
—	13	Ursinus gentis	Ursinus, gentis
—	9 à fin.	Flaccus. De	Flaccus De
205	20	*simulacum*	*simulachrum*
206	12	Hoc credebatur	Hos credebatur

Pag.	Vers.	Errata.	Sic Corrigenda.
207	2	*Hemira*	*Hemina*
—	11	Hoc etiam	Hæc etiam
—	17	*insignes XI. contegebant.*	*insignes contegebant,*
—	4 à fin.	δυώαμgν	δυώαμιν
208	9 à fin.	*concesserit.*	concesserunt.
209	5	*sæpe*	sæpe
210	10 à fin.	*sibi*	*tibi*
211	11	prœsentibus	præsentibus
—	14	quæ. Valentiniani	quæ Valentiniani
—	15	præcesscruut	præcesserunt
—	7 à fin.	fæcundi atem	fœcunditatem
—	ibid.	fætum	fœtum
—	pen.	*cevaum*	*ævum*
212	11	Exscriptionibus	Exscriptoribus
213	3	pucaverit	putaverit
214	18	*domibus thertais*	*domibus, thermis*
—	4 à fin.	vellet in	vellet; in
215	1	velamen, tum circa	velamentum circa
—	3	in in	in
—	11	Cœterum	Cæterum
—	21 in marg.	XI.	IX.
—	22	cernuntur *Serapin*	cernuntur, *Serapin*
216	5	*Super positus*	*superpositus*
—	6	*largit ate*	*largitate*
—	13	propius	proprius
—	6 à fin.	Romam deportavit, & templa ubique	*Hæc Italico charactere exprimi debuissent.*
217	6	Cicero De Divin.	Cicero lib. II. De Divin.
218	1	Constantinopol. positam,	Constantinopoli positam,
—	pen.	Nonum	Nonnum
219	9	*in nubis*	*innubis*
220	13	Serapidis uti	Serapidis, uti
—	19	est inter	est, inter
—	22	*meteri*	*metiri*
221	3	SERAPII	SERAPIS
—	5 à fin.	Agiptium	Ægyptum
222	15	*arte*	*ante*
225	8	βαςάζlω	βαςάζειν
226	8 à fin.	*capite ejus*	*capiti ejus*
227	ult.	est	esse
228	1	vult.	putat.
—	5	sustraganeos	suffraganeos
—	10	utpote. Diademate	utpote Diademate
—	19	nummus, à	nummis à
230	10	ὑφ' ἑαυτȣ̃	ὑφ' ἑαυτȣ̃
231	4 à fin.	Abricus	Albricus
232	7	αὐδρώπων	αὐθρώπων
—	11 à fin.	*Equid.*	*Ecquid*
233	12	quod	quot
234	8 à fin.	Imperatoris. cum	Imperatoris, cum
—	6 à fin.	gaudebat Xiphlinus	gaudebat. Xiphilinus
—	penult.	lauræ	laureæ
235	16	Xiphlinus	Xiphilinus
—	20	*præsens*	*præsens*
236	13	ut pote	utpote
237	6 à fin.	arrogania	arrogantia
238	3	divisim	divise
—	5	conjunctis	conjunctim
—	eod.	DEVSONIENI	DEVSONIENSI
—	12	Cassidorus	Cassiodorus

— *14*

Pag.	Verf.	Errata.	Sic Corrigenda.
238	14	*Deufionenfis*	*Deufonienfis*
—	17	effe ut	effe, ut
—	7 à fin.	Phænicibus	Phœnicibus
—	5 à fin.	*Phenice*	*Phœnice*
239	2	Phænicibus	Phœnicibus
—	6	fuerit in	fuerit, in
—	7	Paftumi	Poftumi
240	4	Paftumum	Poftumum
—	11	*Incerta.* Videre	*Incerta*, videre
—	12	ad huc	adhuc
—	20	iftud	iftis
241	13	ἓν	ὃν
242	6	*Iuliæ Dominæ*	*Iuliæ Domnæ*
—	9	apellata	appellata.
—	15	Terra quæ	Terra, quæ
—	16	intelligitur Urbibus	intelligitur, Urbibus
243	2	*œdificabantur*	ædificabantur
—	6	Poffinuntius	Peffinuntius
—	8	Arnobius *adolefcentuli*	Arnobius, *adolefcentuli*
—	9	*fædere*	*fœdere*
—	10	*mæfti*	*mœfti*
—	11	*cæpit*	*cœpit*
—	8 à fin.	cymbalo, in	cymbalo in
244	5 à fin.	*Fauftinæ*, Matris	*Fauftinæ* Matris
—	4 à fin.	*Cybelis* turritæ fellæ	Cybelis, turritæ, fellæ
245	5	*eft* De	*eft.* De
—	8 à fin.	Ejusdem Infcr.	Ejusdem, cum Infcript.
—	7 à fin.	infidens cum	infidens, cum
246	2	*Cybele*, cernitur uti	Cybele cernitur, uti
—	9 à fin.	*Cæpi*	*Cœpi*
—	7 à fin.	*Cæpit*	*Cœpit*
—	penult.	fuftinet Feftus	fuftinet. Feftus
247	8	*hàc*	*hâc*
—	pen.	dexta	dextra
248	4	αὐτὸς	αὐτοὶ
—	11	*Dindimenen*,	*Dindymenen*,
—	4 à fin.	*ore claufus*	*oris, claufus*
249	2	STABIL*is* Figura	STABIL*is*. Figura
—	3	fedens dextra	fedens, dextra
—	5	fæmineas; adftantes,	fæmineas adftantes,
—	15	propios	proprios
—	20	*Brittannici*	*Britannici*
—	pen.	ant	aut
251	2	Pharnutus	Phurnutus
—	6	*ftare fiftere*	*ftare, fiftere*
—	12	vere	bene
252	7	cui is, Sympulo ineft,	*Dele fpuria ifta verba, quæ nefcio, unde irrepferint.*
—	13	pilam uti	pilam, uti
253	3	*ir gines*	*virgines*
254	7 à fin.	Im.	Imp.
255	11	ἐϛιν	ἐϛὶν
—	15	*fæcunda*	*fœcunda*
—	pen.	*in fæcundam*	*infœcundam*
256	1	poffunt	poffint
—	8	cinnos	crines
—	9	cæpiffe	cœpiffe
—	10 à fin.	appellatur quæ	appellatur, quæ
—	8 à fin.	illa five tæniæ ad	illa, five tænia, ad
256	6 à fin.	Symmach	Symmach.
—	4 à fin.	*Mittarum*	*Vittarum*
259	1	lib. III. Pharfal.	lib. I. Pharfal.
—	10	Tabulæ quam	Tabulæ, quam
—	15	fufpitio	fufpicio
—	17	Antiftium *minorem*	Antiftitum, *minorem*
260	3	ȣ́δὲν	ȣ̓δὲν
—	eod.	ἀποθεισας	ἀποθείσας
—	10	Numa, Unde	Numa. Unde
—	17	*Pignus* uti	*Pignus*, uti
261	2	*adfportaverit*	*adportaverit*
—	eod.	præmiffis Dionyfius, tandem	præmiffis, Dionyfius tandem
—	5	πολύπραγμονεῖν	πολυπραγμονεῖν
—	7	*Solum*	*folum*
—	12	SCi.	SC.
—	14	dantes; vel	dantes, vel
262	11	pæna	pœna
—	4 à fin.	cavum in	cavum, in
263	10	Euftachius	Euftathius
—	10 à fin.	Veftal:	Veftali:
—	9 à fin.	*Trajanum*	*Troianum*
—	4 à fin.	Veftal	Veftal.
—	antepen.	Thebaid, ubi	Thebaid. ubi
264	15	ὶς	ἴς
—	11 à fin.	Λὔκλῳ	Λύκλῳ
—	9 à fin.	μετρȣ̃μενον.	μετρȣ́μενον
265	3	Luna, fc. vel	Luna fc. vel
—	10	*multiformis*	*multiformi*
—	eod.	*toties*	*totus*
266	4	Plinius, lib.	Plinius lib.
—	5	Erucam de	Erucam, de
—	8	interprætentur	interpretentur
—	9	Ora	Oro
—	15	fuit, pone	fuit; pone
267	7	Statuam Cereri	*Hæc Italico charactere exprimenda erant.*
268	9	Ægyptii, intelligebant	Ægyptii intelligebant
—	5 à fin.	fæcundant	fœcundant
269	10 à fin.	*Ifa Pharonæis*	*Ifi Phoroneis*
—	9 à fin.	PHARIO	PHARI
271	3	finuofos	finuofas
—	13	monendo, Qua	monendo. Qua
—	14	αὔλιας	αὐλίας
273	7	*Maturæ*	*Matutæ*
274	3	*Ad Iunonem*	Ad *Iunonem*
—	4	Virgilii	Virgilii:
—	5	*Sævifsima*	*fævifsima*
—	11	galeata quæ	galeata, quæ
—	16	*infomniis*	*in fomnis*
—	17	*calceis*	*calceolis*
275	8	Lanuino	Lanuvino
276	9	*Deæ!*	*Deæ?*
—	11	*Capricora*	*Caprivora*
277	8	puerulis uno	puerulis, uno
—	14	Εἰλίθυια	Εἰλίθυια
279	12	ἄγιο	ἅγιον
—	18	de Iuno	de Iunone

Index Erratorum Typographicorum.

Pag.	Vers.	Errata.	Sic Corrigenda.
280	4	à Feronia	ô Feronia
—	7	amænitates	amœnitates
—	9 à fin.	*ἀνθρώπωι*	*ἀνθρώπων*
281	11 à fin.	Phænissa	Phœnissa
—	10 à fin.	Phænicibus	Phœnicibus
282	11	quoqe	quoque
—	11 à fin.	*Celestem*	*Cælestem*
281	15	cicumeat	circumeat
—	18	emergat, Quando	emergat. Quando
282	7 à fin.	Phurnuto, dicitur	Phurnuto dicitur
—	5 à fin.	Phavorium	Phavorinum
283	13	*γεγονῦαν*	*γεγονεῖαν*
—	3 à fin.	*po*	*quæ*
284	9 à fin.	*Genetrici*	*Genetricis*
286	14	*fæcunda*	*fœcunda*
287	3 à fin.	*qni*	*qui*
289	11 à fin.	*καλλίπυγος*	*καλλίπυγοι*
—	6 à fin.	*καλλίπυγαν*	*καλλίπυγον*
291	13	*mænera*	*mœnera*
293	16	Suetonius : cap.	Suetonius cap.
—	3 à fine	*Cœterum*	*Cæterum*
294	10	ruquam	inquam
—	11	legas, apud	legas apud
—	8 à fin.	amænior	amœnior
	6 à fin.	pupem	pubem
302	7	*imprimis*	*in primis*
346	11	capiti	capite
348	17	gabata	galeata
350	10 à fin.	Otthonis	Othonis
355	7 à fin.	condendo	condendis
363	8	*exstiterunt, aut*	exstiterunt, *intelligo hunc virum parem fuisse, aut*
367	4	cingulis	ungulis
369	1	lunt. Urbem	volunt Urbem
374	6	cornua	coma
381	11	*sive*	*sine*
384	16	Jurenalis	Juvenalis
404	3	DESTITATO	DESTINATO
412	10	*histralibus.*	*lustralibus*
414	5	concussam	concussum
—	eod.	quassatam	quassatum
422	4	hujus	cujus
450	12	Ad-Suet.	Adde Suet.
455	9 & 10	*Adventum* designatum.	*Adventus* designatus.
—	3 à fin.	Maximiniani	Maximiani
461	16	*Corona, Laurea*	*Corona Laurea*
464	8	cudit. Vide	cudit, vide
473	7	paratam	pacatam
476	6 a fin.	Esquiliai	Esquilias
481	9	condictum	conditum
481	3	C. SEREIL. C.F.P.	C. SERVIL. C.F.P.
490	15	Adii	Alii
494	12	*Victimaria*	*Victimario*
—	13	*papa*	*popa*
495	3 à fin.	*Papis*	*Popis*
497	13 à fin.	cusus,	cusis,
509	14	observatum	observatam
524	14	Cachlis	Cochlis
531	12	*Pontinas*	*Ponticas*
538	4	*incedens barbarico,*	*incedens habitu barbarico,*
540	13	singularum	singulorum
551	5	erat.	erit.
555	7	Nummismata	Numismata
564	14	Quas inter	Quos inter
567	ult.	æquæ	aquæ
569	10	*fantem*	*famem*
—	13	*minusi*	*minus si*
—	15	Marcellinis	Marcellinus
—	7 à fin.	*αὐάβατις*	*αὐάβασις*
—	penult.	fecundus	secundus
570	1	*ex crescebat*	*excrescebat*

Si quæ præterea majoris aut levioris momenti occurrant, ea Lector benevolus & eruditus per se corrigere haud dedignetur.

FINIS.

Tab. I.

1
CAESAR·IM
P M

2
CAESAR
DICT·PERPETVO

3
CAESAR·AVGVR
PONT MAX

4

5
IMP

6
CAESAR

7
DIVI·F·
AVGVSTVS

8
CAESAR
DIVI.F

9
CAESAR
AVGVSTVS

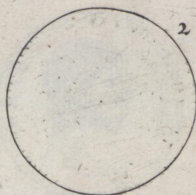

10
C CAESAR III VIR R P C

11
M ANTONIVS IMP AVGVR III VIR R P C

12
M LEPIDVS III VIR R P C

Tab. II.

1

2

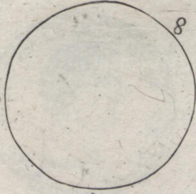
3

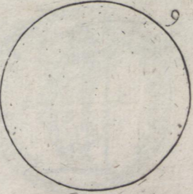
4

5

6

7

8

9

10

11

12

Tab. III.

1
NERO CLAVD CAESAR AVG GER P M TR P IMP P P

2
NERO CAESAR

3
NERO CAESAR AVGVSTVS

4
AHENOBARB

5
IMP SER GALBA CAESAR AVG

6
IMP OTHO CAESAR AVG TR P

7
M OTHO IMPERATOR. CAESAR. AVGVST.

8
IMP. OTHO CAESAR AVGVST. TR P.

9
IMP. TITVS AVG. RESTIT.
S C

10
A. VITELLIVS. GERM. IMP. AVG. TR P.

11
A. VITELLIVS. IMP. GERMAN.

12
IMP. CAESAR. VESP. AVG. COS. V. CENS. P.P.

TAB.IV.

1
T. CAES. IMP. AVG F TRP COS VI. CENSOR.

2
L. VITEL. CENSOR II

3
CENSOR

4
IMP CAES DOMIT AVG GERM COS. XV. CENS. PER. P. P.

5
IMP NERVA. CAES AVG. P. M. TR. P. COS. III P. P.

6
IMP. CAES. NER. TRAIANO. OPTIMO. AVG. GER. DAC. PARTHICO. P. M. TR. P. COS. VI. P. P.

7
HADRIANVS AVGVSTVS

8
HADRIANVS AVG COS III P P

9
L AELIVS CAESAR

10
AVGVSTI. F. COS. DESIG. PRIN. IVVENT.
C. L. CAESARES

11
CAESARES PRIN IVENTVT
T. ET DOMITIAN
S C

12
PRINCIPI IVVENT

TAB. V.

ANTONINVS AVG PIVS PP TRP XII
1

M ANTONINVS AVG GERM SARMATICVS
2

L VERVS ARMENIACVS
3

M COMMODVS ANT P FELIX AVG BRIT
4

IMP CAES P HELV PERTINAX AVG
5

IMP CAES M DID IVLIAN AVG
6

IMP CAES C PESC NIGERIVS AVG
7

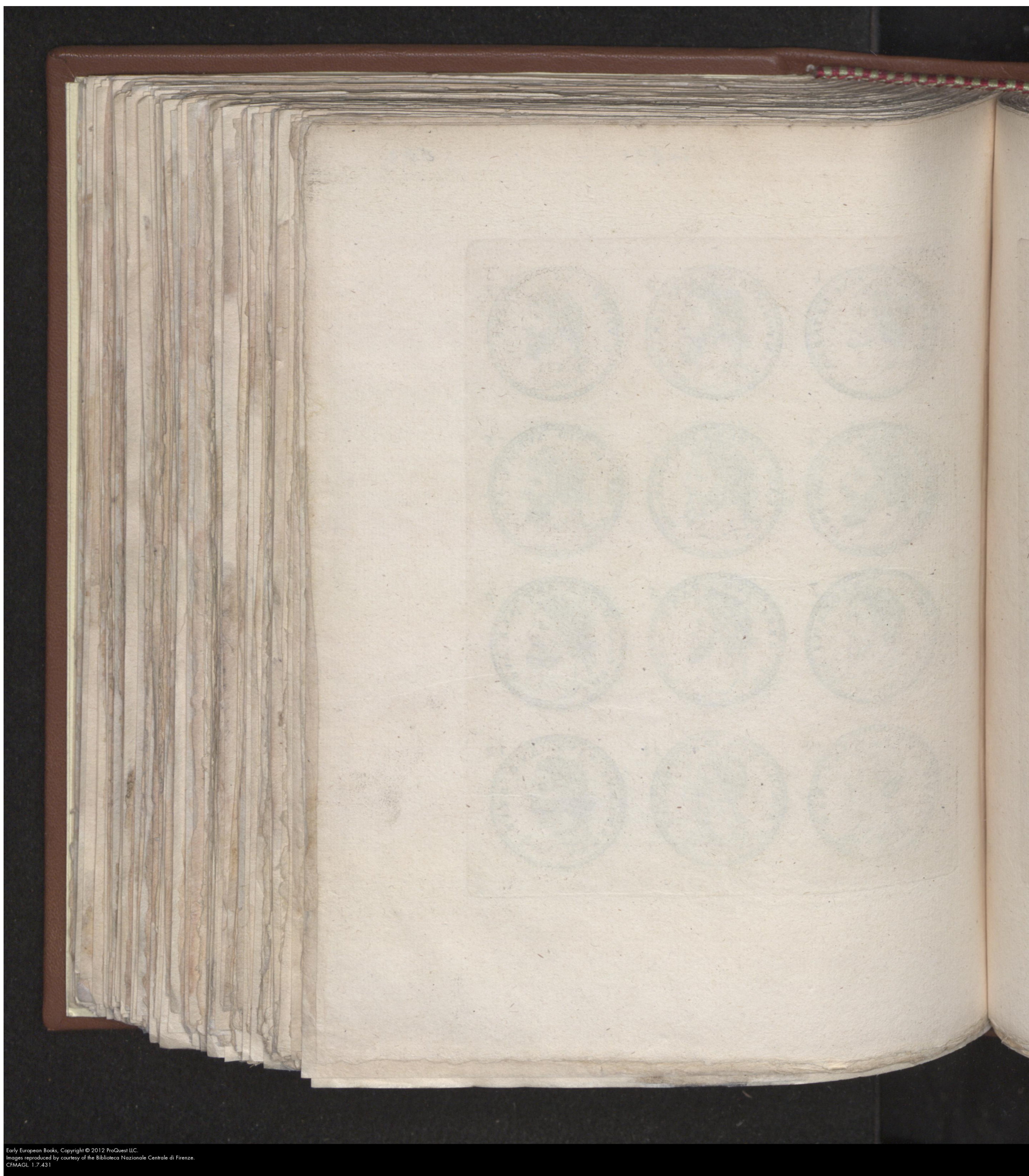

SEVERVS AVG PART MAX
8

IMP CAES D CLO SEP ALB AVG
9

SEPT GETA CAES PON
10

M AVR ANTON CAES PONTIF
11

ANTONINVS PIVS AVG BRIT
12

TAB. VI.

1 IMP. C. M. OPEL. SEV. MACRINVS AVG

2 M. OPEL. ANT. DIADVMENIAN. CAES.

3 IMP. ANTONINVS PIVS AVG.

4 IMP. ALEXANDER PIVS AVG

5 IMP. MAXIMINVS PIVS AVG

6 MAXIMVS CAES. GERM.

7 IMP. CAES. M. ANT. GORDIANVS AFR. AVG

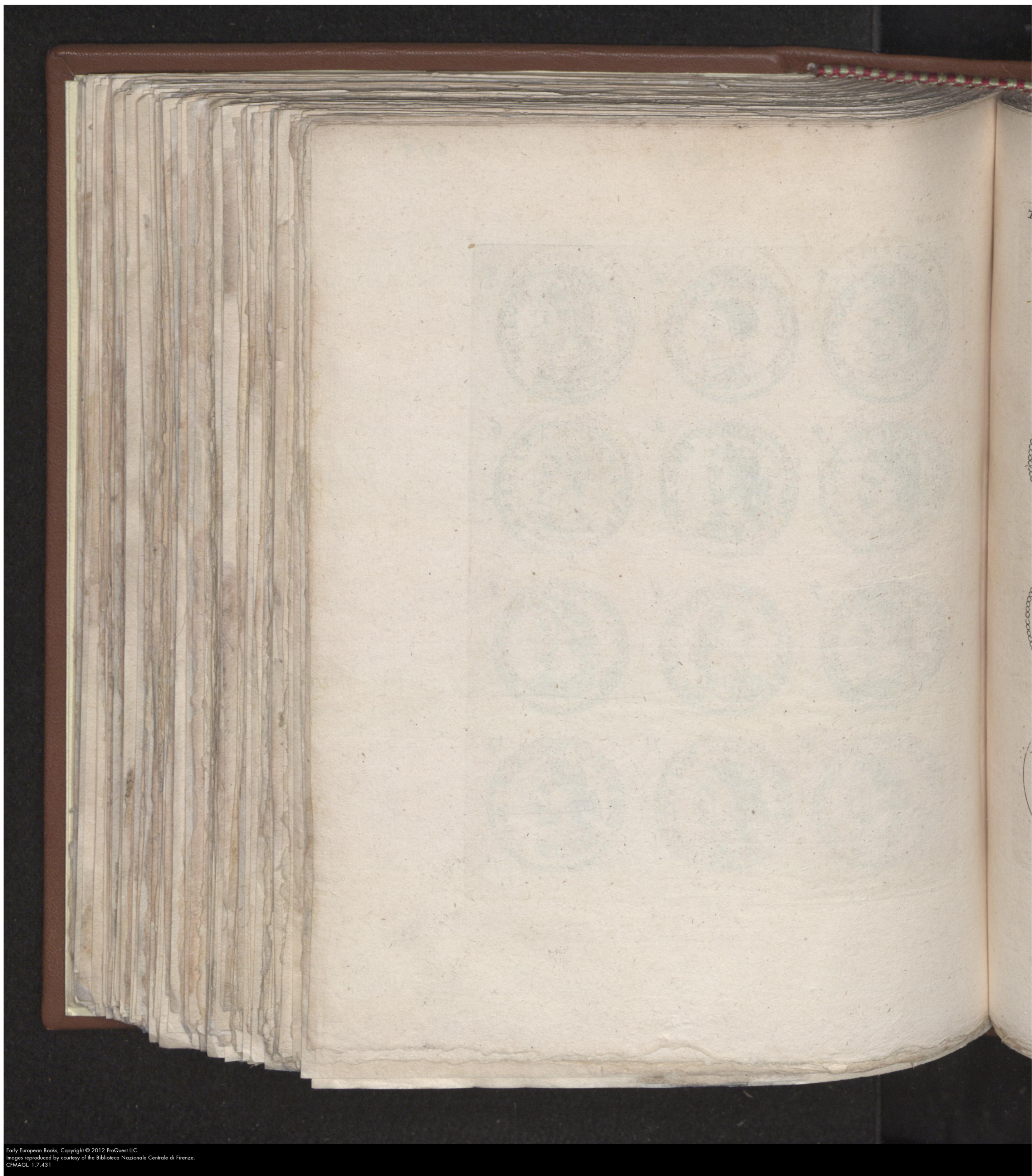
8 IMP. C. M. ANT. GORDIANVS AFR. AVG.

9 IMP. C. M. CLOD. PVP IEN. MAXIM. AVG

10 IMP. CAES. D. CAEL. BALBINVS AVG

11 IMP. GORDIANVS. PIVS. FEL. AVG

12 IMP. M. IVL. PHILIPPVS AVG

TAB. VII.

1

2

3

4

5

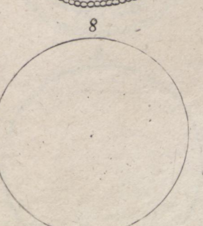
6

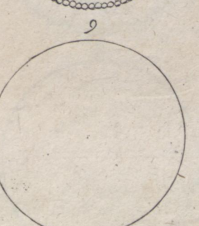
7

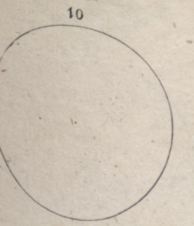
8

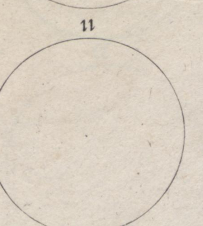
9

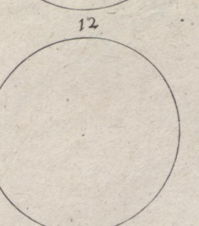
10

11

12

TAB. VIII

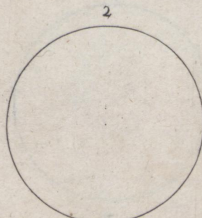

1
2
3
IMP. AEMILIANVS. PIVS. FEL. AVG
4
IMP C P LIC VALERIANO AVG
5
VALERIANVS. CAES
6
GALLIENVS AVG
7
SALON VALERIANVS CAES
8
9
10
11
12

TAB. IX.

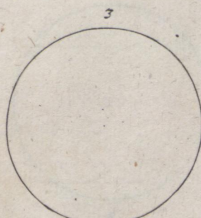
1

2

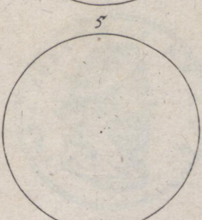
3

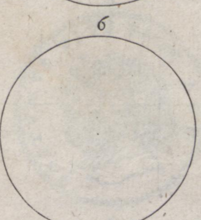
4

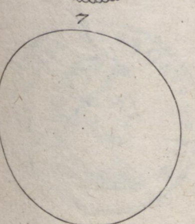
5

6

7

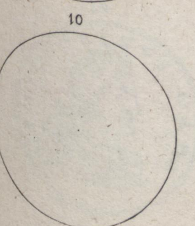
8

9

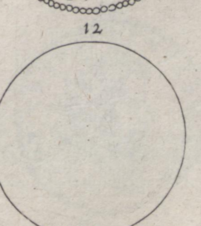
10

11

12

TAB. X.

1
2
3
4
IMP·CAES·C·TREBELLIANVS·P·F·AVG
5
IMP·C·POSTVMVS·P·F·AVG
6
POSTVMVS PIVS FELIX AVG
7
IMP·MACIL AVREOLVS·P·F·AVG
8
9
IMP·C·VICTORINVS·P·F·AVG
10
IMP·VICTORINVS·CAES
11
12
IMP·C·REGILIANVS·P·F·AVG

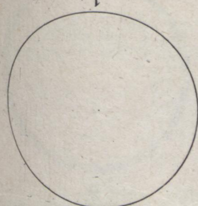
Tab. XI.

1
IMP·TETRICVS·P·F·AVG
2
PIVESV·TETRICVS·CAES
3
IM·VICTORIA·AVG
4
5
6
IMP·CLAVDIVS·AVG
7
IMPCMAVRCL QVINTILLVSAVG
8
IMP C AVRELIANVS AVG
9
10
IMP·CL·TACITVS·AVG
11
IMP·FLORIANVS AVG
12
IMP·PROBVS AVG

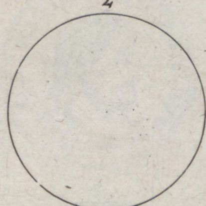

TAB. XII.

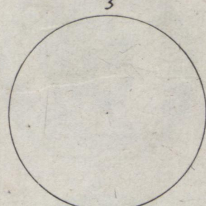
1

2

3

4

5

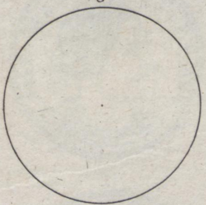
6

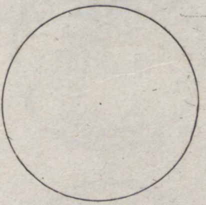
7

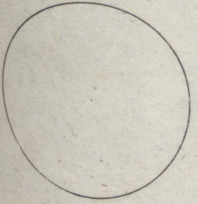
8

9

10

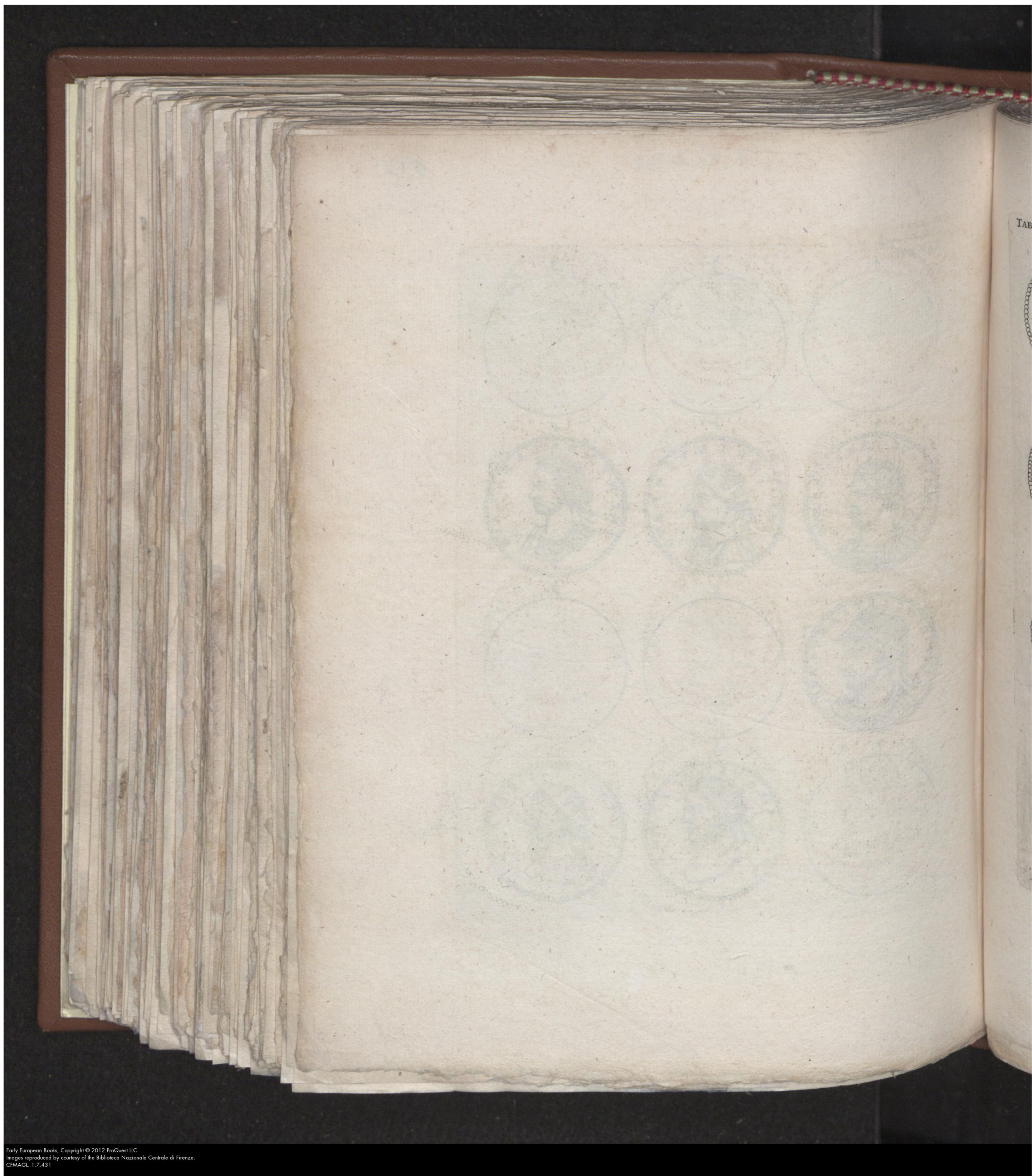

11

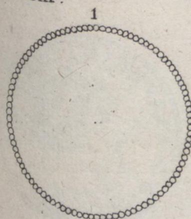

12

TAB

TAB. XIII.

1

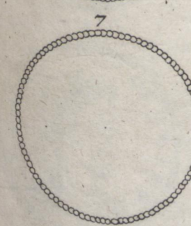
2

3

4

5

6

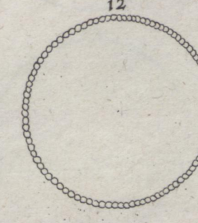

7

8

9

10

11

12

TAB. XIV.

1

2

3

4

5

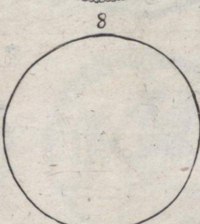
6

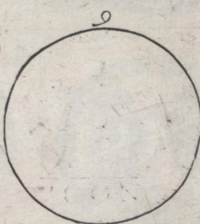
7

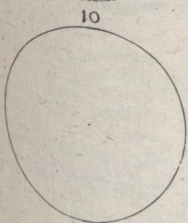
8

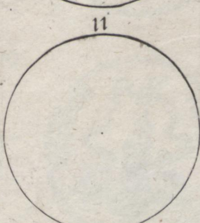
9

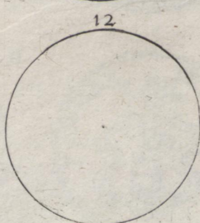
10

11

12

TAB. XV.

1

2

3

4

5

6

7

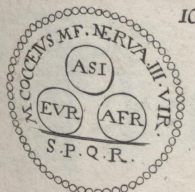
8

9

10

11

12

TAB. XVI.

1
III·VIR
R·P·C·

2
III·VIR
R·P·C·

3
A S I A

4
COS III
ASIA

5
IVDAEA

6
S C
IVD · CAPT

7
IVDAEA CAPTA
S C

8
IVDAEA CAPTA

9
IVD CAP

10
IVDAEA DEVICTA

11
IMP · XIII

12
FISCI IVDAICI CALVMNIA SVBLATA
S C

TAB. XVII.

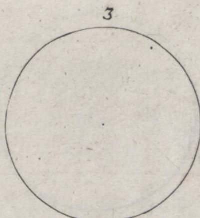
1

2

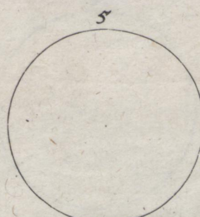
3

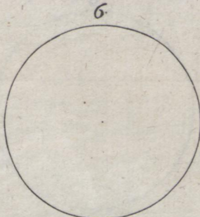
4

5

6

7

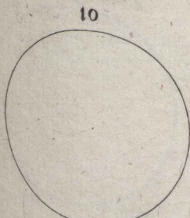
8

9

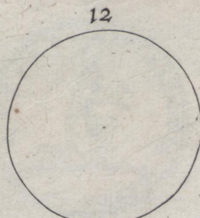
10

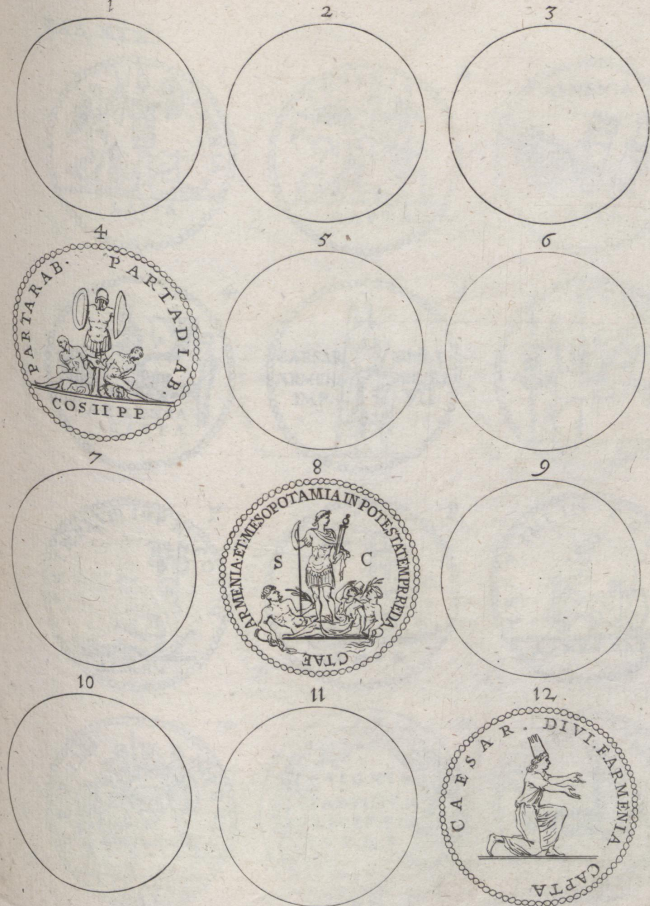
11

12

TAB.XVIII.

1
2
3
4
PARTARAB. PARTADIAB.
COS II PP
5
6
7
8
ARMENIA·ET·MESOPOTAMIA IN POTESTATEM P.R.REDACTAE
S C
9
10
11
12
CAESAR. DIVI.F.ARMENIA CAPTA

TAB. XIX.

1
ARMENIA
CAPTA

2
ARMENIA
CAPTA

3
ARMENIA
CAPTA

4
ARMENIA
CAPTA

5
CAESAR
ARMEN.
IMP.
DIVI. F
RECEP.
VII

6
C CAESAR
AVGVS F

7
P M TR P XVIII IMP II COS III
ARMEN

8
S C
ARMEN

9
TR P V IMP III COS II
ARMEN CAP

10
TR P IIII IMP II COS II
REX ARME
DAT

11
SIGNIS
PARTHICIS
RECEPTIS
S. P. Q. R.

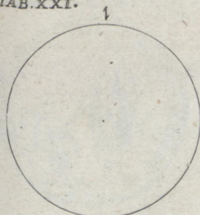

12
RECEPTIS SIGNIS
PARTHICIS

TAB. XX.

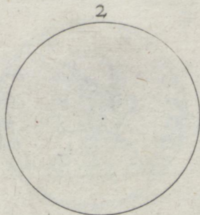

1
CIVIB ET SIGN MILIT. A PARTHIS RECVP.
2
SIGNIS
RECEPTIS
3
SIGNIS
S P
C LV
Q R
RECEPTIS
4
CÆSAR AVGVSTVS
SIGN·RECEPT.
5
DE PA RTHIS
6
IMP TER
7
ANTONI ARMENIA DEVICTA
8
CLEOPATRAE REGINAE REGVM FILIORVM REGVM
9
P.M. TR.P. COS.VI. P.P. S.P.Q.R.
PARTHIA CAPTA
10
VICT PARTHICA
11
REX PARTHIS DATVS
12
REGNA ADSIGNATA
S C

TAB. XXI.

1

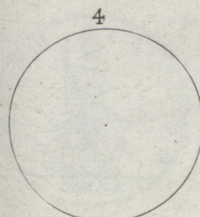
2

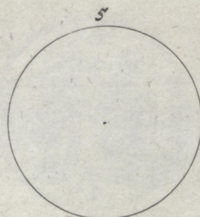
3

4

5

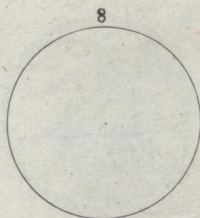
6

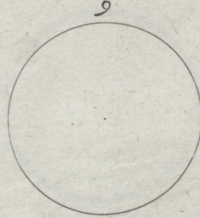
7

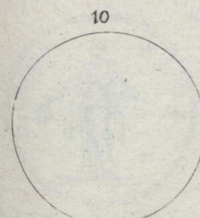
8

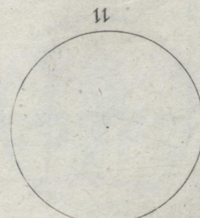
9

10

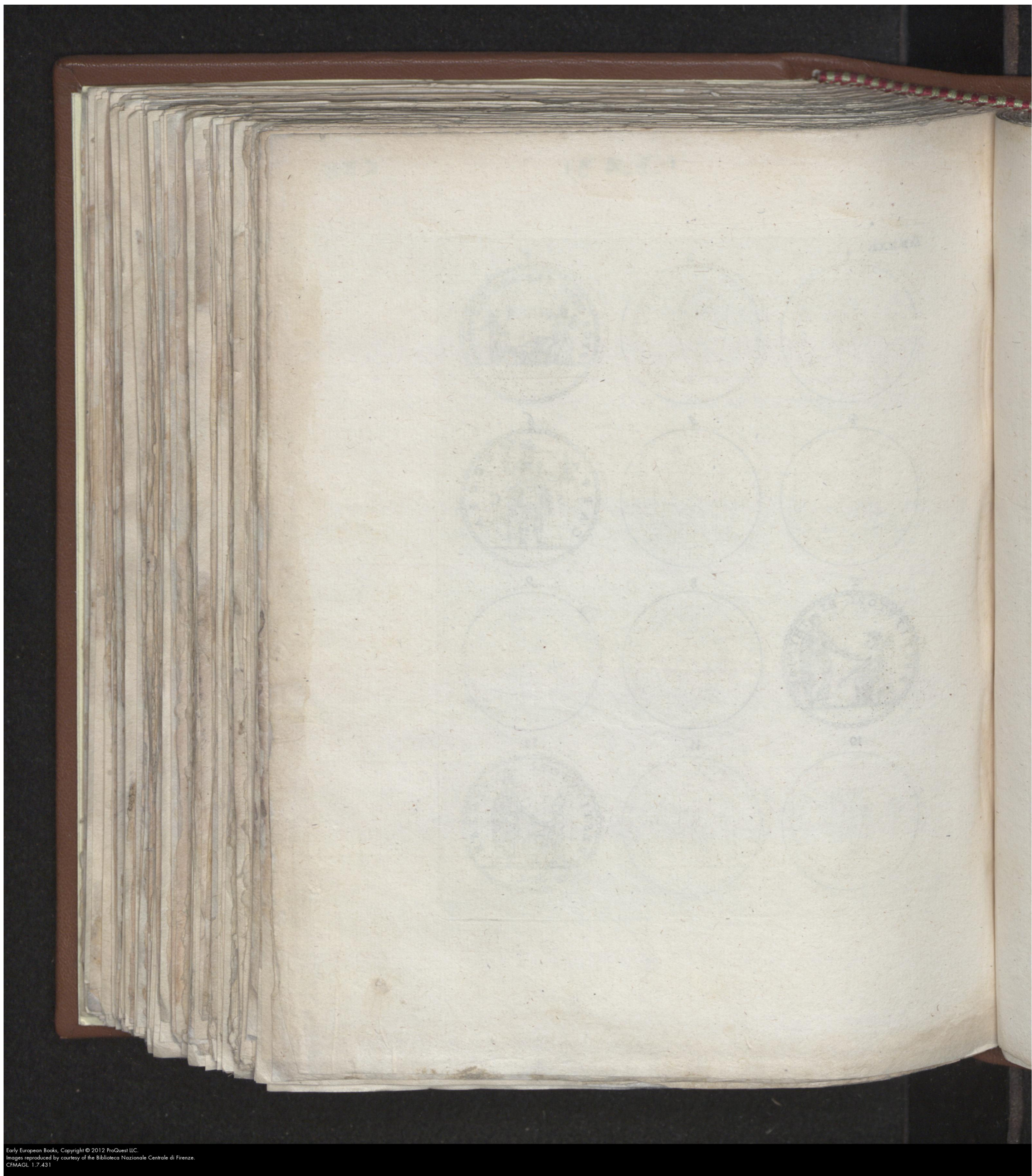

11

12

TAB . XXII.

1
RESTITVTORI MACEDONIAE
S C

2
CONSTAN TINOPOLIS

3
TR.P

4
CONCORDI A. AVG. G. G.
COM . OB

5
GLORIA REI PVBLICAE
VOT XXX MVLT XXXX
TR

6
GLORIA REI PVBLICAE
VOT V MVLT X
TES

7
RESTITVTORI ACHAIAE
S C

8
VIRTVS ILLVRICI
TR

9

10
DARDA NICI

11
TR. POT. COS. II.
PANNO NIA
S C

12
PANNONIAE

TAB. XXIII.

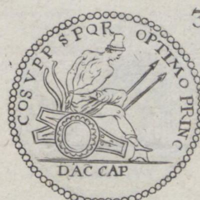
1

2

3

4

5

6

7

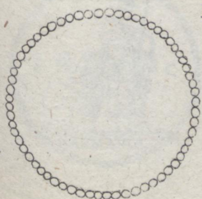
8

9

10

11

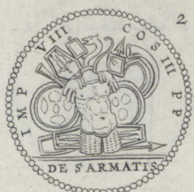

12

TAB XXIV.

1

2

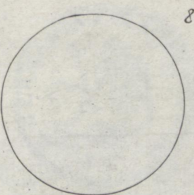
3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. XXV.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. XXVI.

1

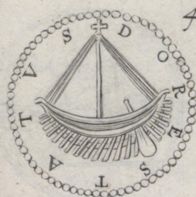
2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

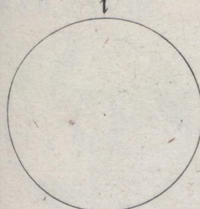

12

TAB. XXVII.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. XXVIII.

1
2
3
C VALERIVS
4
PRÆF. ORÆ MRIT. ET CLAS. S.C
5
TR POT COS III
ITALIA
6
ADVENTVI AVG ITALIAE
7
8
ITVLI ITALIA AE
S C
9
RESTITVTORI ITALIAE IMP VI COS III
S C
10
VITVLI
11
HO VIR
KALENI
12
IÆ RO
CORDI

TAB. XXIX.

1
ROMA
2
ROMA
3
COS VI
4
RENASC ROMA
5
ROMA VICTRIX
6
ROMA S C
7
ROMA RESVRGES
S C
8
ROMA FELIX
S C
9
ROMA AETERNA
S C
10
CONCORDIA AVGGG
COMOB
11
IMP IIII
TR P VII COS III
S C
12
CONSER VRB SVAE
T T

TAB. XXX.

1
VRBS ROMA

2
TR P

3
P M TR P COS III

4
TR POT COS III
TIBERIS

5
IMP VII COS III
S C

6
PRO Q
M. MINAT
SABIN

7
HISPANIA

8
HISPA NIA

9
HISPANIA

10
HISPANIA CLVNIA SVL

11
HISPANIA

12
RESTITVTORI HISPANIAE
S C

TAB. XXXI.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. XXXII.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

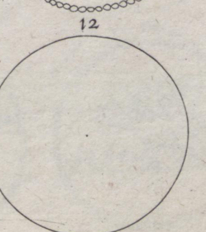
10

11

12

TAB. XXXIII.

1

2

3

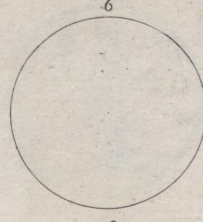
4

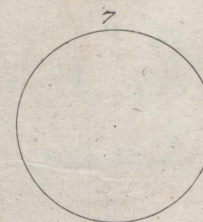
5

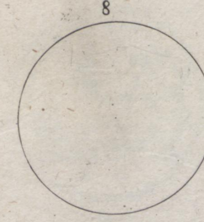
6

7

8

9

10

11

12

TAB. XXXIV
1
LB
2
3
ALEX ANDR
AEG YPT
4
ALEXANDRIA
5
SC
TVTOR REG
PON·MAX
M·LEPIDVS
6
ALEXANDRIA
7
ALEXANDRIA
SC
8
ALEXANDRIA
SC
9
NILVS
10
SAECVLARES AVG
IIII
11
TI SEMP TIF GRACCVS
II VIR ITER
COL IVL AVGVS
EX SC
12
TI SEMPRO
IIIIVIR
GRACCVS

TAB. XXXV.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB.XXXVI.
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
P.O.M.SPONSOR SEC AVG
IOVI PROPVGNAT
IOVI.STATORI
S C
IOVI VICTORI
IOVI VLTORI
IOM
SPQRVS
PRSIMPCAE
QVODPEREV
RPINAMP
ATQTRA
SE
NEPTVNI
ROM
CAESAR DIVIF
EX SC
NEPT RED.

TAB. XXXVII

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. XXXVIII.

1

2

3

4

5

6

7

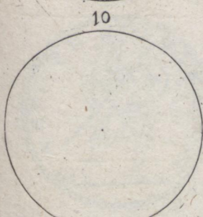
8

9

10

11

12

TAB. XXXIX.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

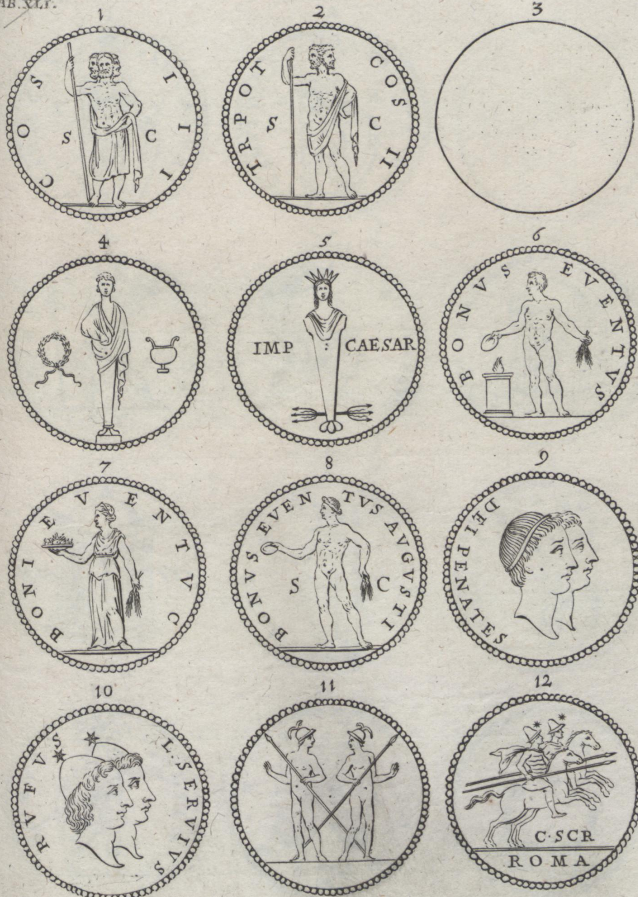

12

XL

TAB. XLI.

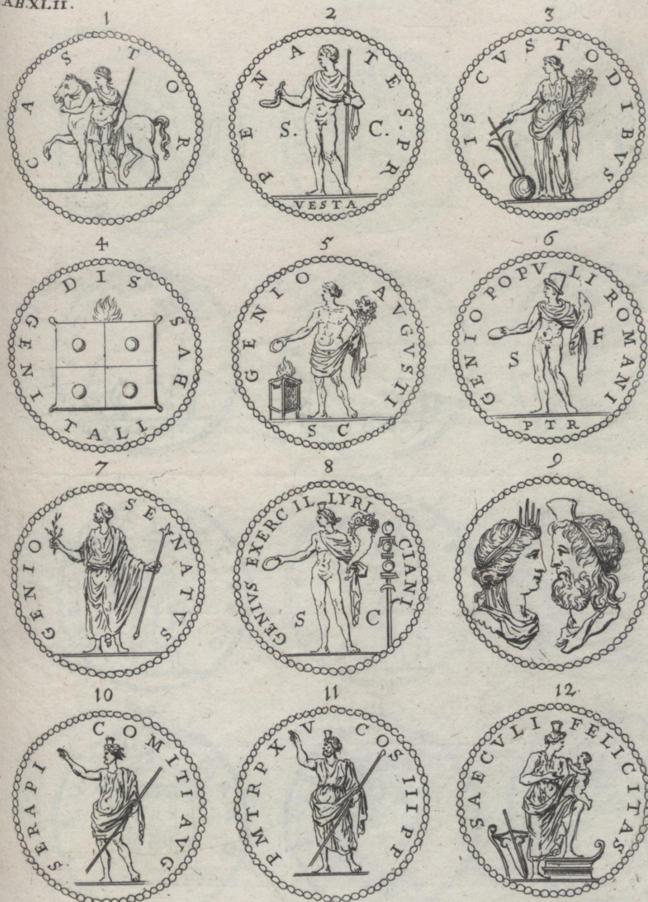

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
COS III
S C
TR POT COS II
S C
IMP CAESAR
BONVS EVENTVS
BONI EVENTVC
BONVS EVENTVS AVGVSTI
S C
DEI PENATES
RVFVS L. SERVIVS
C·SCR
ROMA

XLI

TAB. XLI.

1
MARTI CON SERVATORI
T F
PTR
2
MARTI PATRI CONSERVATORI
S A
PTR
3
4
MARS VLTOR
S C
5
MARS VLTOR
6
MARTIS VLTORIS
7
MAR VLT
8
MARTI PACIFERO
9
MARTI PACATORI
10
ROMVLO CONDITORI
11
I Y V O
F M F
12
V *

TAB.XLII.

1
CASTOR
2
PENATES.P.R
S. C.
VESTA
3
DIS CVSTODIBVS
4
DIS GENI TALI SABE
5
GENIO AVGVSTI
S C
6
GENIO POPVLI ROMANI
S F
P T R
7
GENIO SENATVS
8
GENIVS EXERC IL LYRI CIANI
S C
9
10
SERAPI COMITI AVG
11
P M TR P XV COS III P P
12
SAECVLI FELICITAS

TAB. XLIII.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. XLIV.

1
2
LIBERO.P.CONS AVG
3
4
P M TR P COS III P P
5
AVREL.COMM.AVG.P.FEL.
6
HER CVL
RO MAN
AV GV
S C
7
HERCVLI ROMANO AVG
S C
8
HERCVLI ROMANO AVG
9
HERC ROM.COND
COS.VIIPP
10
HERC DEV SONIENSI
11
HERCVLI MACVSANO
12
ABloteling f.

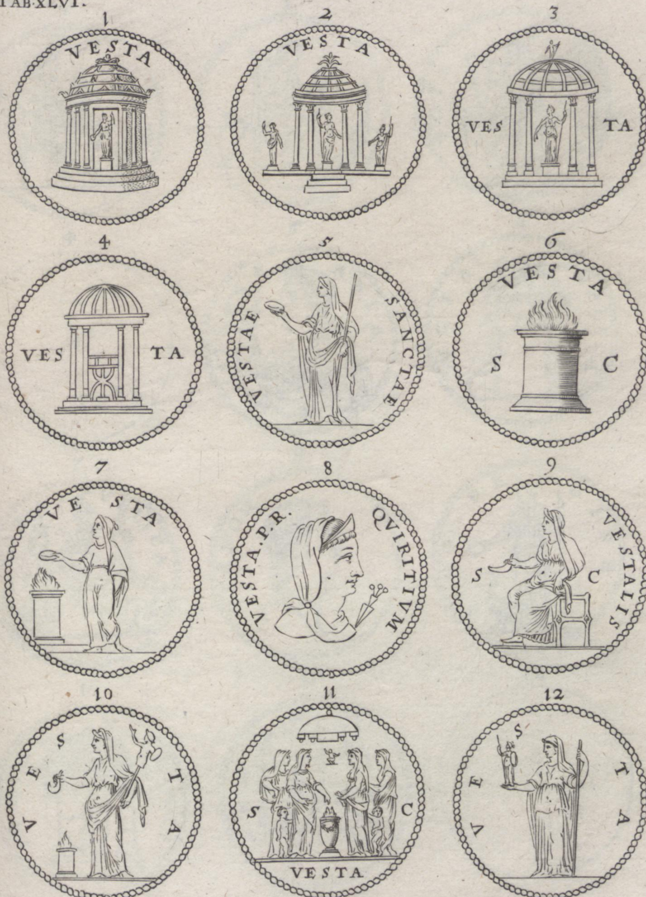

TAB. XLV.

1
MATER DEVM
2
MATRI DEVM SALVTARI
S C
3
MATRI MAGNAE
4
MATRI MAGNAE
5
C·VOLTEIM·F
6
OPI DIVIN TR·P·COS·II
S C
7
SYBELE
S C
8
P·M·TR·P·XII·IMP·VIII·COS·V·P·P
TELLVS STABIL
9
TELLVS STABIL
S C
10
TELLVS STABIL
11
VESTA
S C
12
VES TA

TAB.XLVI.

1
VESTA
2
VESTA
3
VES
TA
4
VES
TA
5
VESTAE
SANCTAE
6
VESTA
S
C
7
VE STA
8
VESTA.P.R.
QVIRITIVM
9
VESTALIS
S
C
10
V E S T A
11
S
C
VESTA
12
V E S T A

TAB.XLVII.

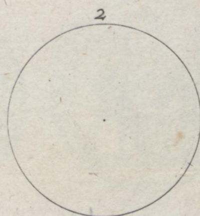

1
L
IS
2
3
VOTA PVBLICA
4
5
ISIS FARIA
6
VOTA PVBLICA
7
VOTA PVBLICA
8
MONETA
9
IVNO REGINA
10
IVNONI MARTIALI
11
M.POPILLI M.F.
12

TAB. XLVIII.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. XLIX.

1

2

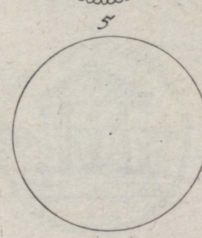
3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

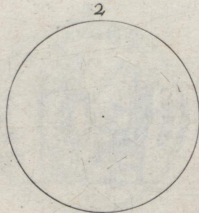

TAB. L.

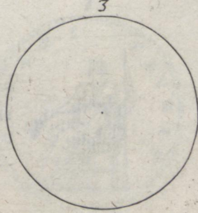
1

2

3

4

5

6

7

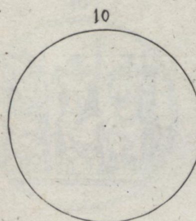
8

9

10

11

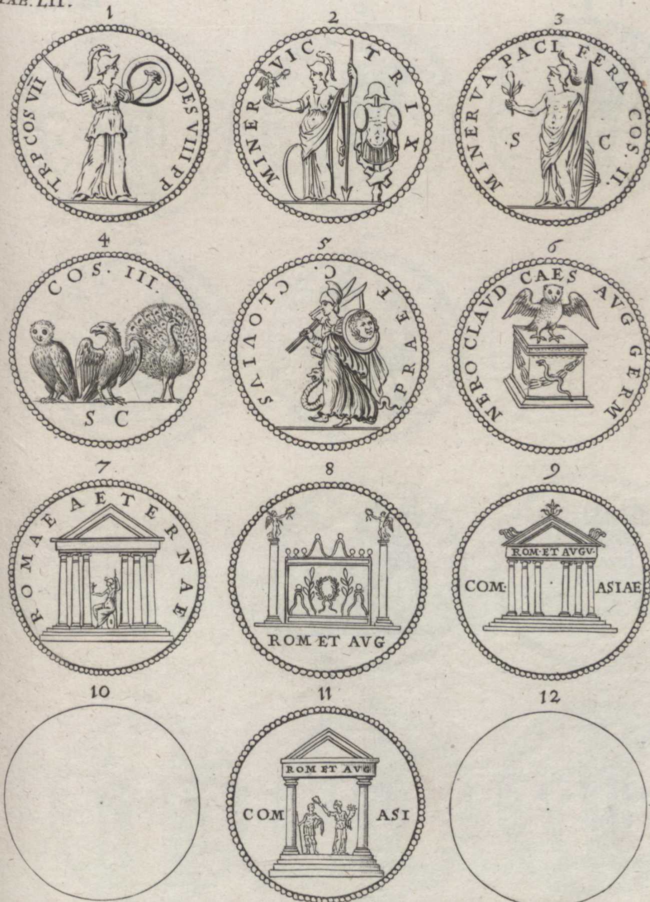
12

TAB. LI.

1
C.MEMMIVS.C.F.
2
ANNONA AVGVSTI CERES
3
CERERI FRVGIF
4
CERES AVGVST
5
C.VIBIVS C.F.C.N.
6
M.VOLTEI.M.F.
7
C.VIBIVS.C.F.
8
DEAE SEGETIAE
9
10
11
IMP XXII COS XVI CENS P P P
S C
12
IMP XIX COS XV CENS P P P

TAB. LII.

1
TR P COS VII
DES VIIII P P
2
MINER VIC TRIX
3
MINERVA PACI FERA COS. II.
S C
4
COS. III.
S C
5
C. CLOVLIVS PRAEF.
6
NERO CLAVD CAES AVG GERM
7
ROMAE AETERNAE
8
ROM ET AVG
9
ROM·ET AVGV·
COM·
ASIAE
10
11
ROM ET AVG
COM
ASI
12

TAB. LIII.

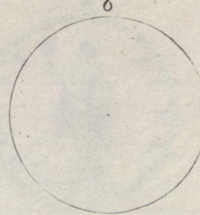
1

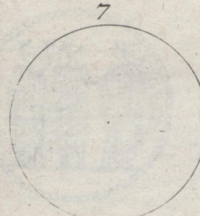

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LIV

1

2

3

4

5

6

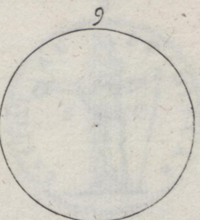
7

8

9

10

11

12

TAB. LV.

1

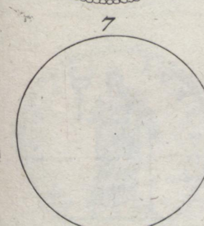

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LVI.

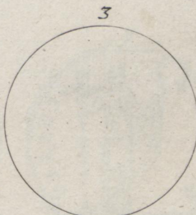
1

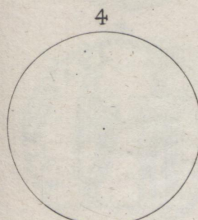
2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LVII.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

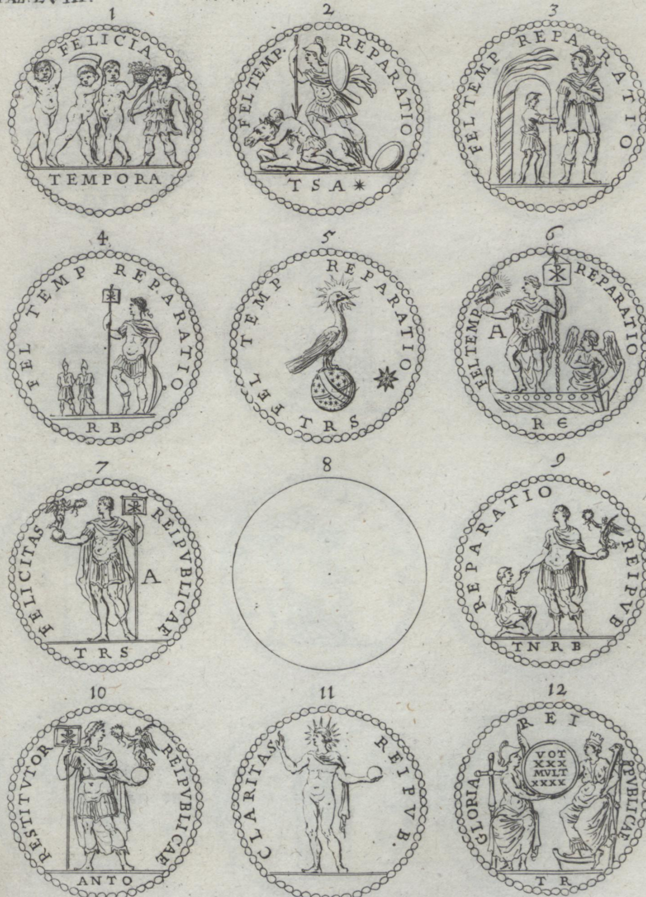
11

12

Tab. LVIII.

1
FELICIA
TEMPORA
2
FEL TEMP. REPARATIO
TSA
3
FEL TEMP REPARATIO
4
FEL TEMP REPARATIO
RB
5
FEL TEMP REPARATIO
TRS
6
FEL TEMP REPARATIO
A
RE
7
FELICITAS REIPVBLICAE
A
TRS
8
9
REPARATIO REIPVB
TNRB
10
RESTITVTOR REIPVBLICAE
ANTO
11
CLARITAS REIPVB.
12
GLORIA REI PVBLICAE
VOT
XXX
MVLT
XXXX
TR

TAB.LIX.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LX.

1

2

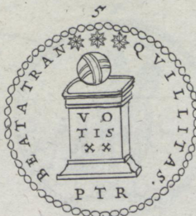
3

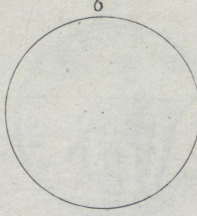
4

5

6

7

8

9

10

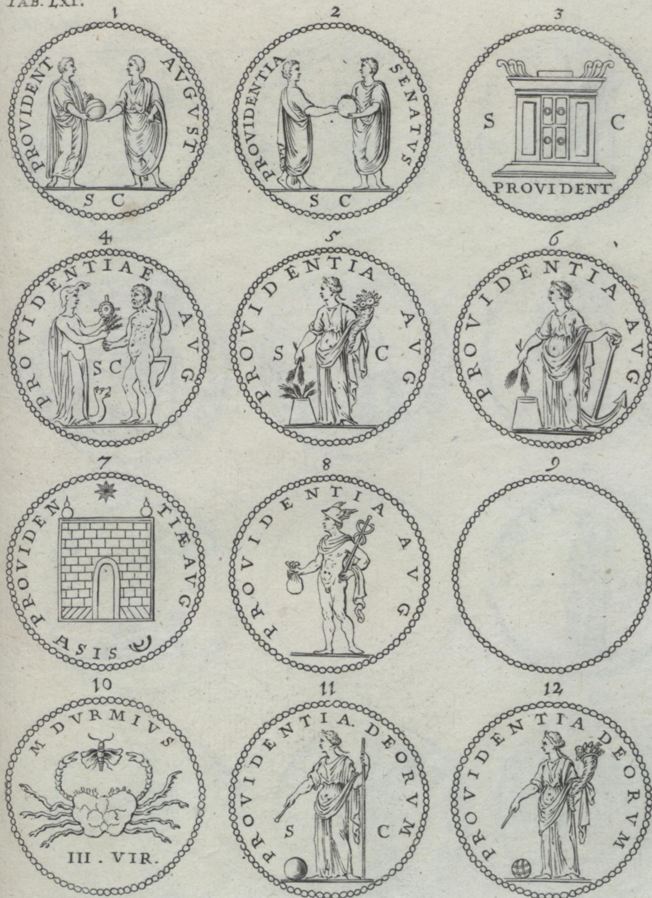
11

12

TAB. LXI.

1
PROVIDENT AVGVST
S C
2
PROVIDENTIA SENATVS
S C
3
S C
PROVIDENT
4
PROVIDENTIAE AVG
S C
5
PROVIDENTIA AVG
S C
6
PROVIDENTIA AVG
7
PROVIDENTIAE AVG
ASIS
8
PROVIDENTIA AVG
9
10
M DVRMIVS
III . VIR.
11
PROVIDENTIA DEORVM
S C
12
PROVIDENTIA DEORVM

TAB.LXII.

1

2

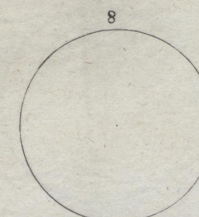

3

4

5

6

7

8

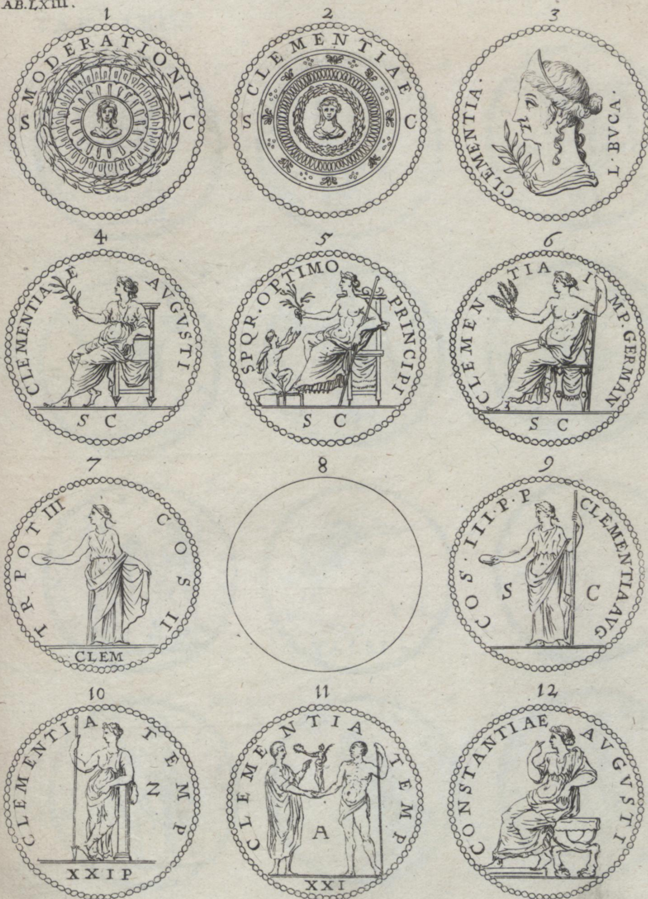
9

10

11

12

TAB. LXIII.

1
MODERATIONI
S C
2
CLEMENTIAE
S C
3
CLEMENTIA · L · BVCA ·
4
CLEMENTIAE AVGVSTI
S C
5
SPQR · OPTIMO PRINCIPI
S C
6
CLEMENTIA IMP · GERMAN
S C
7
TR POT III COS II
CLEM
8
9
COS · III · P · P CLEMENTIA AVG
S C
10
CLEMENTIA TEMP
N
XXI P
11
CLEMENTIA TEMP
A
XXI
12
CONSTANTIAE AVGVSTI

TAB. LXIV.

1

2

3

4

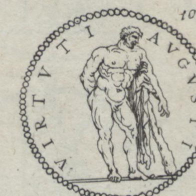

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LXV.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

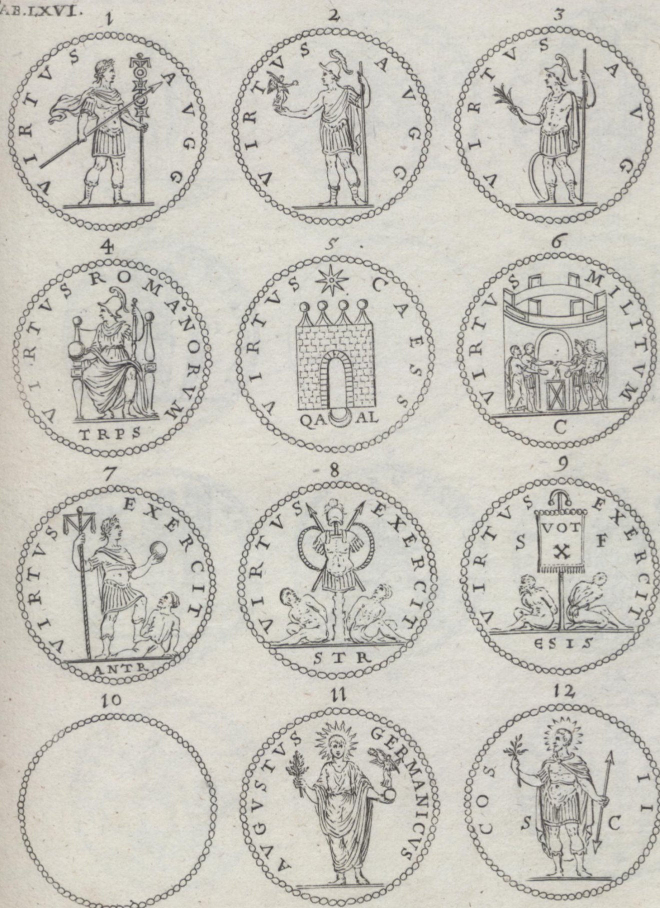
11

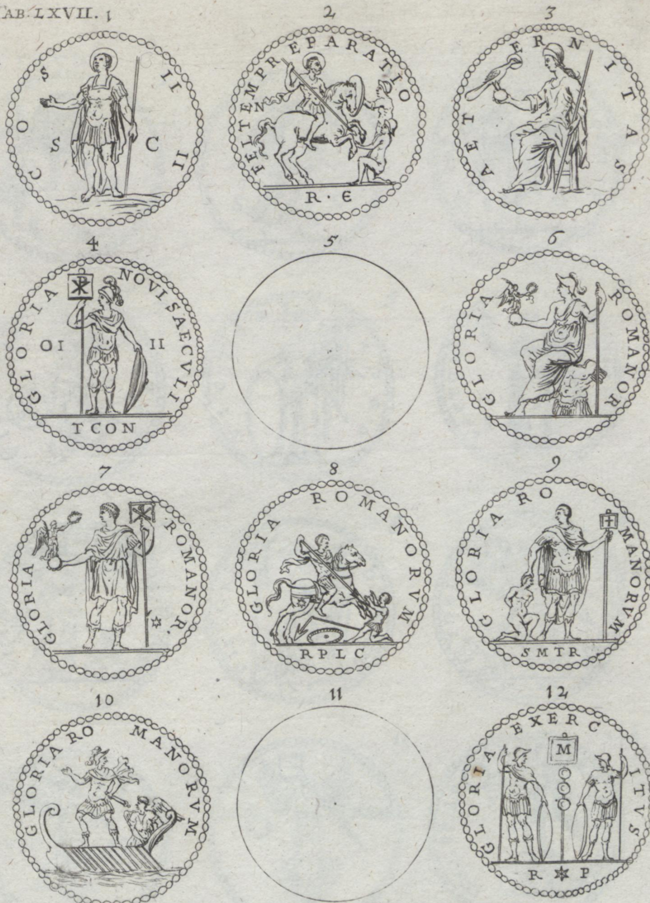
12

TAB.LXVI.

1
VIRTVS AVGG
2
VIRTVS AVGG
3
VIRTVS AVG
4
VIRTVS ROMANORVM
TRPS
5
VIRTVS CAESS
QA AL
6
VIRTVS MILITVM
C
7
VIRTVS EXERCIT
ANTR
8
VIRTVS EXERCIT
STR
9
VIRTVS EXERCIT
VOT
S F
ESIS
10
11
AVGVSTVS GERMANICVS
12
COS II
S C

TAB. LXVII.

1
C O S II
S C
II
2
FEL TEMP REPARATIO
R · Є
3
AETERNITAS
4
GLORIA NOVI SAECVLI
OI II
T CON
5
6
GLORIA ROMANOR
7
GLORIA ROMANOR
8
GLORIA ROMANORVM
RPLC
9
GLORIA ROMANORVM
SMTR
10
GLORIA ROMANORVM
11
12
GLORIA EXERCITVS
M
R P

TAB. LXVIII.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LXIX.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LXX.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB LXXII.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LXXIII.

1
PAX AETERNA AVG
S C
2
PAX AETERNA
3
PAX
4
COS IIII
5
S C
ABVNDANTIA
6
ABVNDANTIA AVG
S C
7
ABVNDANTIA AVG
S C
8
VBERITAS AVG
9
VBERTAS AVG
10
COS IIII
11
LIBERALITAS AVG COS III PP
S C
12
LIB III

TAB LXXIIII.

1
LIBERALITAS AVGG III
S C

2
TR P VIII IMP IIII COS III P P
LIBERAL.V

3
MVNIFICENTIA AVG. P M TR P VIII IMP VI
COS. IIII

4
CONGIAR. P. R.
S C

5
CONG II DAT. POP
S C

6
CONGIAR. TER. P. R. IMP. DAT.
S C

7
LIBERALITAS AVG

8
LIB. AVGG
S C

9
PLEBEI VRBANAE FRVMENTO CONSTITVTO
S C

10
IMP XIX

11
ANNONA AVG

12
AVGVSTVS

TAB. LXXV.
1
ANNONA AVGVSTI
S C
2
ANNONA AVGG
3
ANNONA AVGVST
4
ANNONA AVG
S C
5
COS V P P S P Q R OPTIMO PRINC
ALIM. ITAL
6
S P Q R. OPTIMO PRINCIPI
S C
ALIM. ITAL
7
8
INDVLGENTIA · AVG · COS IIII
S C
9
INDVLG PIA POSTVMI AVG
10
RELIG AVG IMP II COS III
S C
11
IMP VI COS III
S C
RELIG AVG
12
PIETAS AVGG

TAB. LXXVI.
1
PIETAS AVG
2
PIETAS AVG
3
DESTINATO · IMPERAT
4
PIETAS
5
PIETAS
6
7
PIE TAS COS
8
PIEAS COS
9
CAESAR
10
PRÆF.
CLAS.ET ORÆ
MR.ITEXSC
11
Mr. HERENNI
12
P·TR·P COS III
S

TAB. LXXVII.

1
PIETATI AVG. COS. IIII
2
PIETAS AVGG
SC
3
PIETAS AVGVST
4
PIETAS AVGVST
5
PIETATI AVGVSTI
6
PIETATI SENATVS
COS. V. P. P.
7
C. CAESAR. DIVI. AVG. PRON. AVG. P. M. TR. P. III. P. P.
PIETAS
8
P M TR P C O S
PIE TAS
III
9
PIETAS AVG
10
TR POT COS
PIE TAS II
11
PIETAS AVGG
12
PONT. MAX. TR POT COS III
PIET AVG
S C

TAB. LXXVIII.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

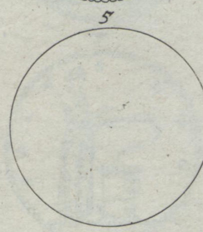

Tab. LXXIX.

1

2

3

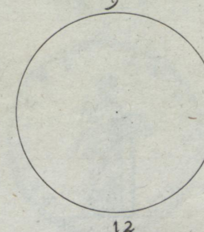

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LXXX.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

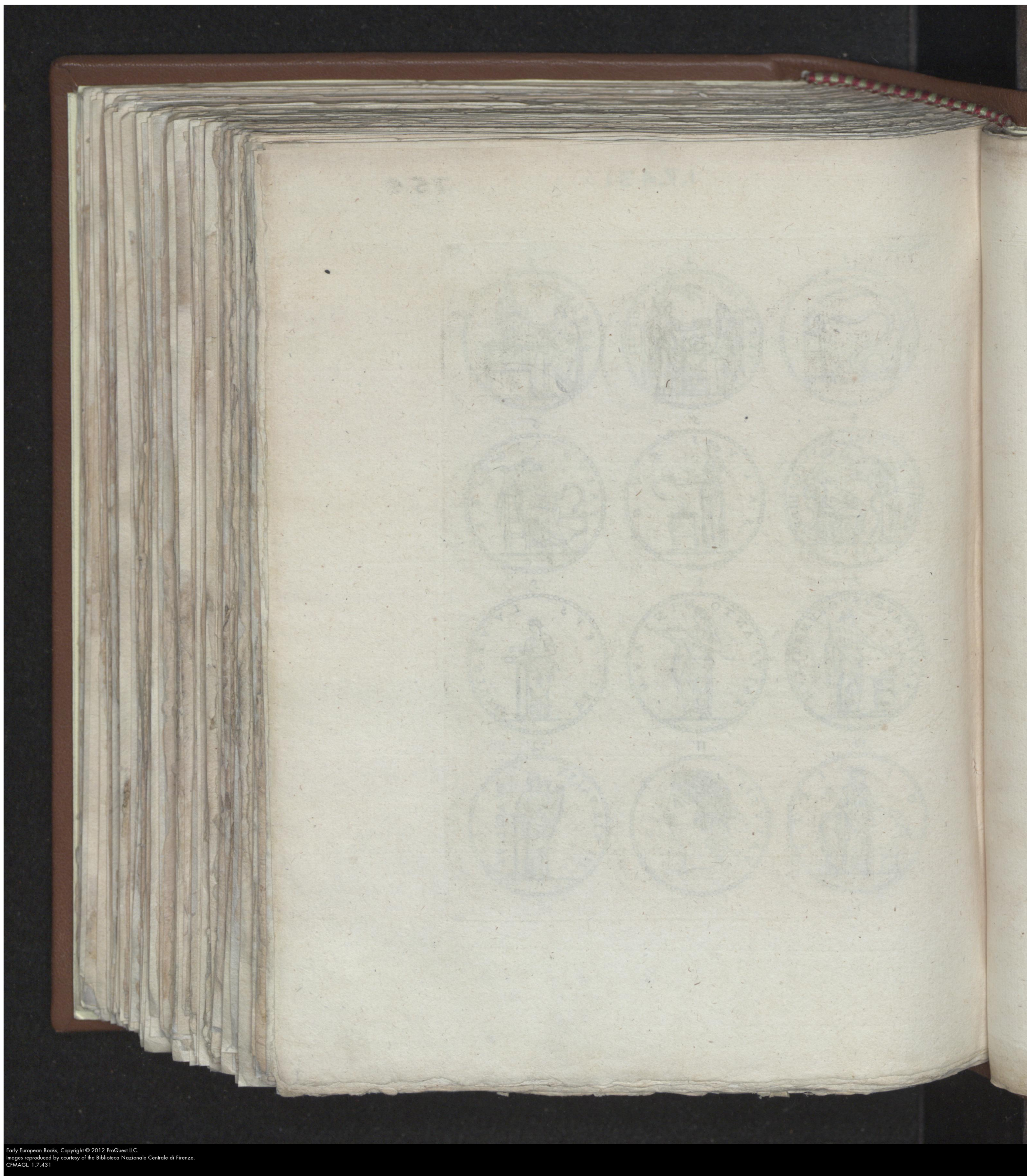

11

12

TAB. LXXXI.

1
SA LVS
2
SALVS AVG
3
P. M. TR P COS II
SALVS AVG
4
CONCORDIA MILITVM
* S
5
CONCORDIA MILITVM
6
CONCORDIA MILITVM
K L
7
CONCORDIA MILIT
8
CONCORDIAE MILITVM
9
CON COR DIA
MILIT
10
PRÆTORIANORVM CONCORDIA
11
CONCORDIA PROVINCIARVM
12
CONCORDIA EXERCITVVM

757

TAB. LXXXII.

1
CONCORDIA EXERCITVVM
2
CONCORDIA
EXERCITVVM
3
CONCORDIA AVGG
4
CONCORDIA AVGG E
CON OB
5
CONCORDIAE AVGVSTOR TR P XV
COS III
6
CONCORDIA AVGVSTORVM
S C
7
CONCORDIA
8
S C
9
CONCORDIA AVGVST
10
CONCORDIAE
11
CONCORDIAE
12
TRIB. POT. COS. II
CONCORD

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

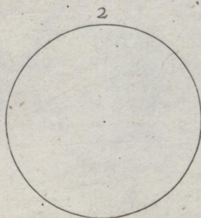

12

TAB. LXXXIV.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

TAB. LXXXV.

1

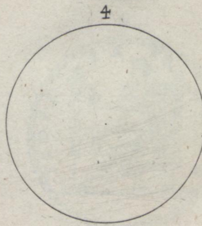
2

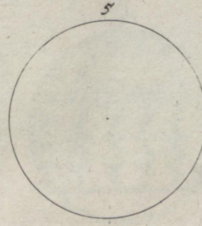
3

4

5

6

7

8

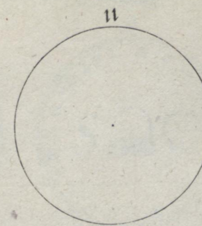
9

10

11

12

TAB. LXXXVI.

1

2

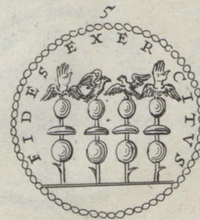
3

4

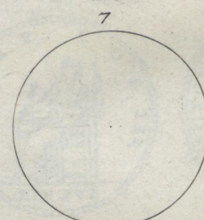
5

6

7

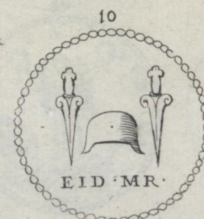
8

9

10

11

12

T. LXXXVII.

1

2

3

4

5

6

7

8

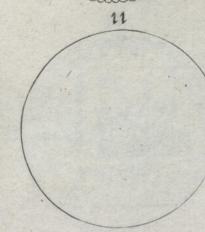
9

10

11

12

TAB. LXXXVIII.

1

2

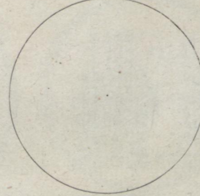
3

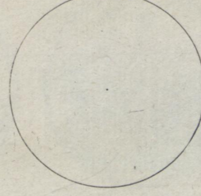
4

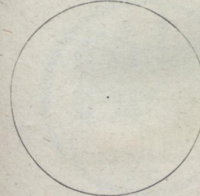
5

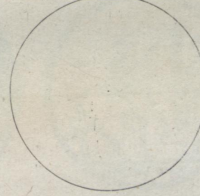
6

7

8

9

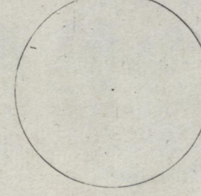
10

11

12

TAB. LXXXIX.

1
ADLOCVTIO AVGVSTI
S C
2
S C
ADLOCVT
3
S C
4
5
ADLOC COH
6
S C
ADLOC COH
7
S C
8
S C
EXERC·DAC
9
S·P·Q·R· OPTIMO PRINCIPI
10
11
CONSENSVS EXERCITVVM
S C
12
MATRI CASTRORVM

TAB. XC.

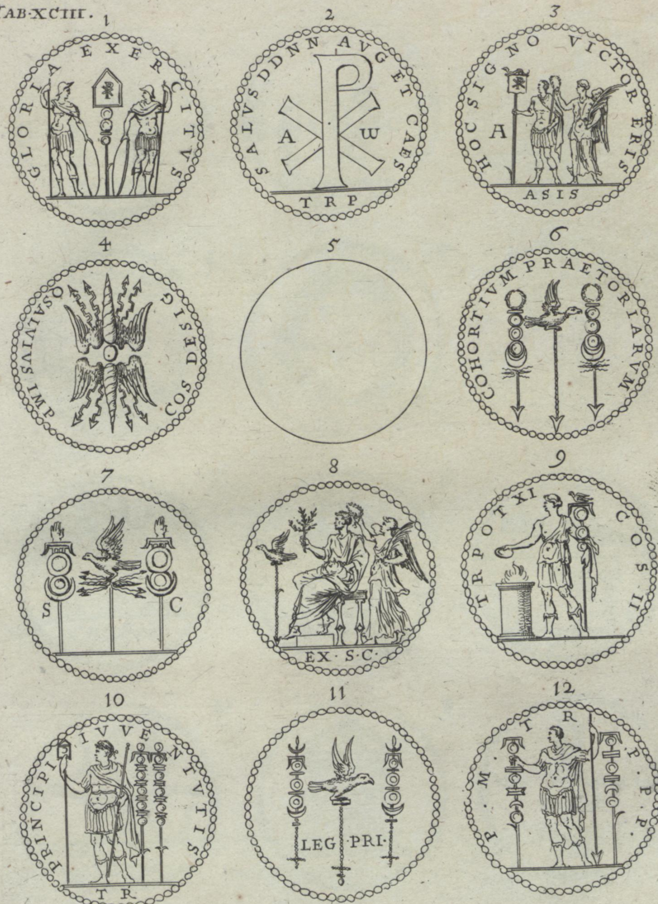

1
IMPE. RECEPT
2
PRAETOR RECEPT.
S C
3
CONCORDIA PRAETORIAN
S C
4
ADVENTVS AVGVSTI
5
ADVENTVS AVGVSTI
S C
6
ADVENTVS AVGG
7
ADVENTVS AVGVSTI
8
ADVENTVS PROBI AVG.
XXIA
9
FELIX ADVENT. AVGG. N.N.
PKS
10
ADVENTVI AVG FELICISSIMO
S C
11
ADVENTVI AVG FELICISSIMO
12
PONT. MAX. TR. POT. COS. II
ADVENTVS AVG

TAB. XCI.
1
2
ADVENTVS.
G·P·
AVGVSTI.
3
ADVENTVS
AVGVSTOR
4
5
6
7
S C
8
M. LEPID. IMP.
PROCOS
9
SPQR. OPTIMO PRINC
10
IMP CAESAR
11
COS V P P SPQR OPTIMO PRINC
12

TAB.XCII.

1
2
CAESARI
AVGVSTO
3
COS·ITER
IMP·ITER
TI·CLAVDI·TI·F
NERO
4
CAESAR·AVGVSTVS
5
TR P VIII IMP XIIII COS VII P P
6
S P Q R
IMP. IX
7
IO IO
TRI VMP
8
9
COS III
TR. POT
10
SPQR. PAREN
CONS. SVO
11
AVGVSTVS
S C
12
CAESAR
AVGVSTVS

TAB·XCIII.

1
GLORIA EXERCITVS
2
SALVS DDNN AVG ET CAES
A
ω
TRP
3
HOC SIGNO VICTOR ERIS
A
ASIS
4
5
6
COHORTIVM PRAETORIARVM
7
S
C
8
EX·S·C·
9
TR POT XI COS II
10
PRINCIPI IVVENTVTIS
TR
11
LEG·PRI·
12
P·M·TR·P·P·

TAB.XCV.

1
VOTA SVSCEP DECEN III
COS IIII
2
VOTA SOLVTA DECENNALIVM
S C
COS III
3
VOTA SVS CEPT DECENN II
4
PRIMI DECEN NALES COS III
5
VOT V MVLT X
CONST
6
VOTIS V MVLTIS X
VICTORIA AVG
P T R
7
DIC. ITER
CAESAR
8
INVICTO IMP
9
SENATVS POPVLVS QVE ROMANVS
S C
10
IMP CAESAR
11
IMP.CAESAR
12
IMP CAESAR

781

XCV

TAB. XCIV.

TAB. XCVI.

1

2

3

4

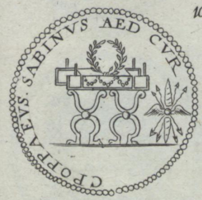

5

6

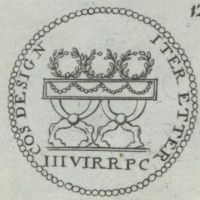

7

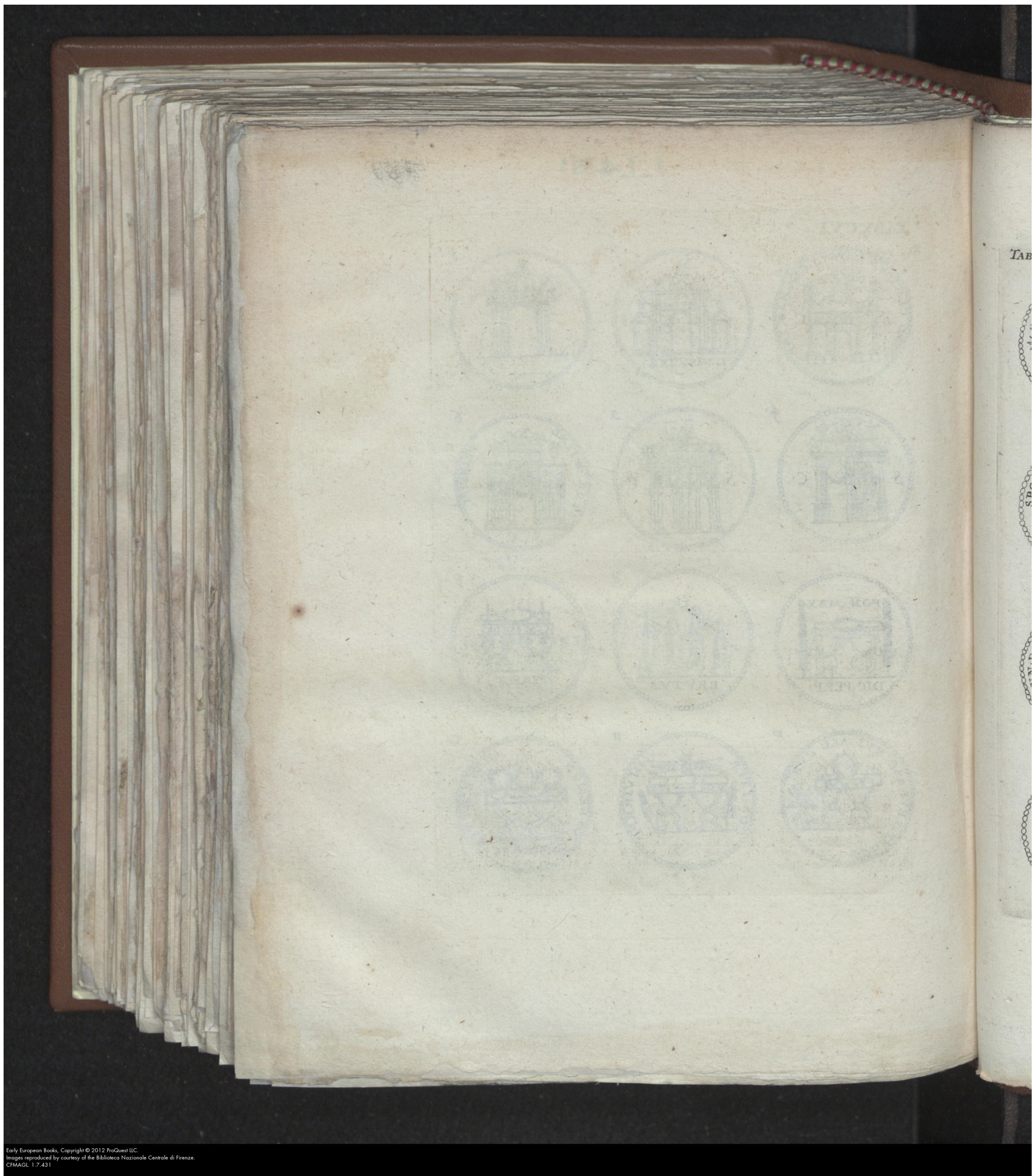

8

9

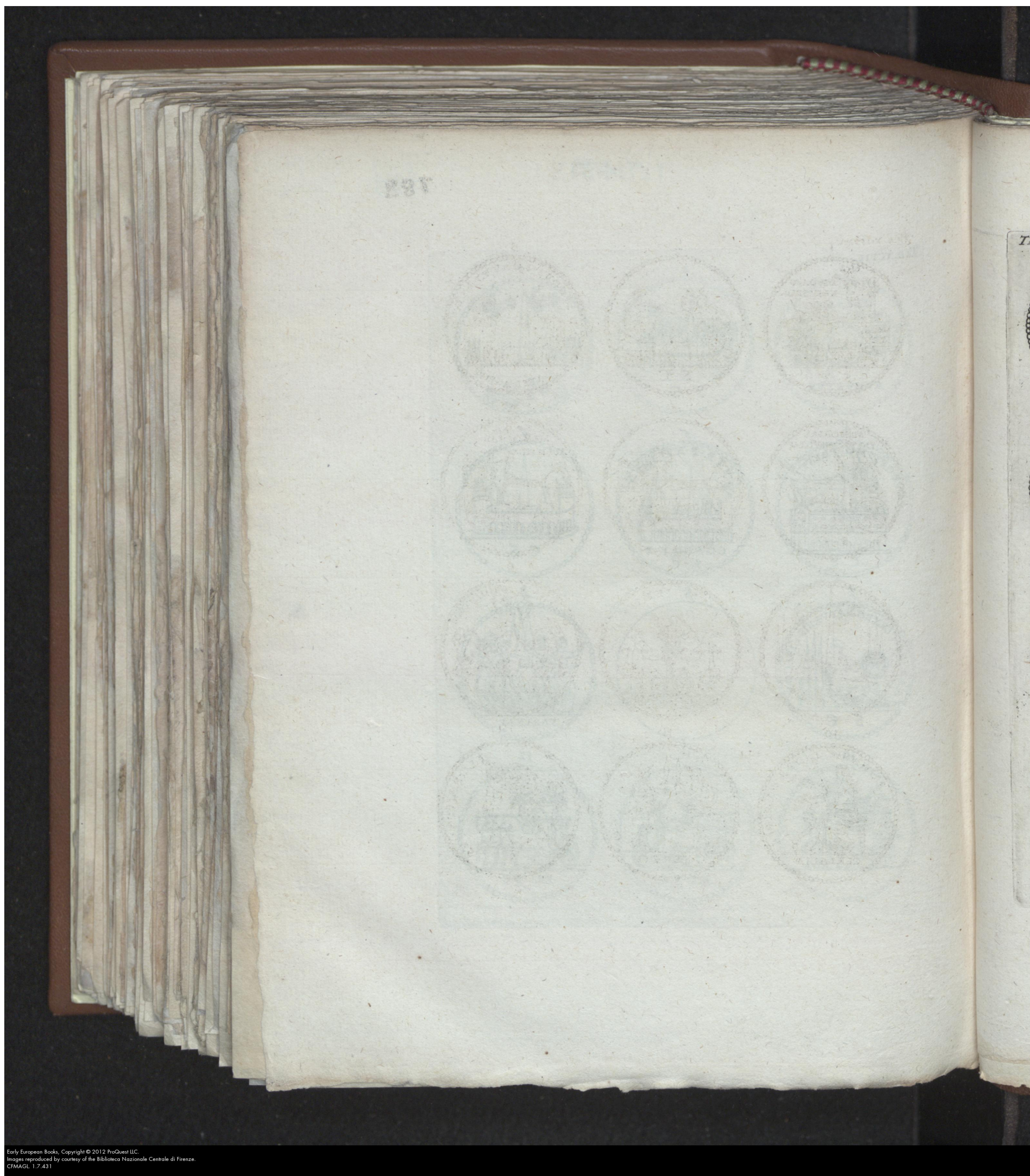

10

11

12

TAB. XCVII.
1
CAESAR
S. P.
CEV
Q. R.
AVGVSTVS
2
S C
3
4
SPQR OPTIMO PRINCIPI
C S
5
P·M·TR·P·XVI·IMP·II
COS.III·P·P·
S·C
6
C S
7
ANN·DCCCLXXIIII NAT·VRBIS CIR·CON
S C
8
9
SABINAE
10
11
EX SC
12
EX SC

TAB. XCVIII.

1
DIVO AVG
VESP. S P Q R
S C

2
S C

3
DIVI CLAVD NERONIS AVG
EX SC
CAES
MATER AGRIPP

4
MEMORIAE
DOMITILLAE
S P Q R
S C

5

6
S P Q R
MEMORIAE
AGRIPPINAE

7

8
EVT YMIVS

9
DOMNVS PHILOCOMVS
S C

10
MEMMIVS FECIT PREIMVS
AED.
CERIALIA

11
C·F.
C· SÆREIL

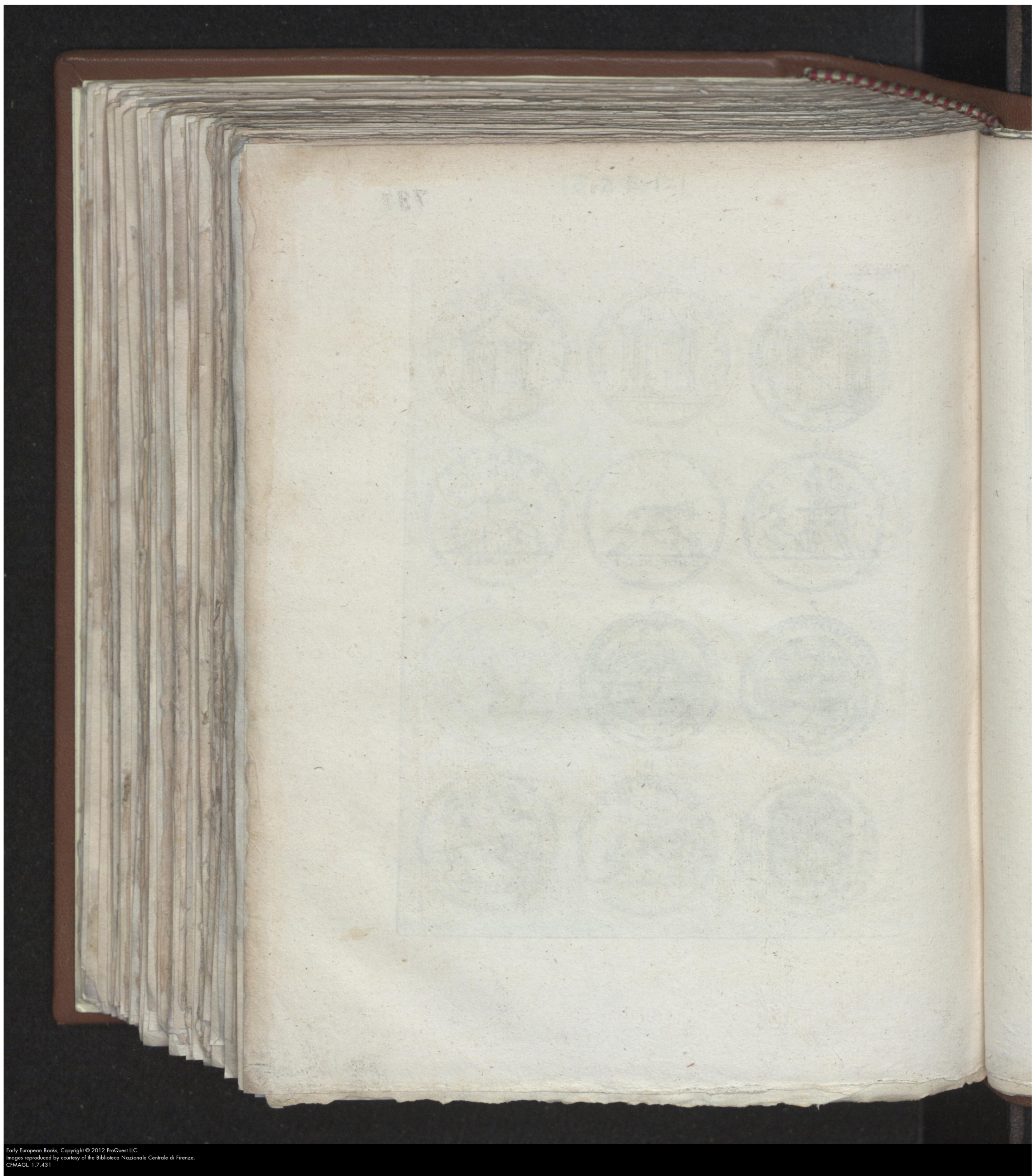
12
FLORA. PREIMVS

TAB.XCIX.
1
CERTA QVINQ.ROM.CO
S·C
2
S C
DECVRSIO
3
DECVRSIO
4
L.MESCINIVS RVFVS III VIR
IMP CAES AVG LVD SAEC
XV S F
5
AVGVST. ID. CAL. IA... SAEC
6
LVD SAEC FEC
COS XIIII
7
LVD. SAEC. FEC. COS. XIIII
8
COS XIIII LVD SAEC FEC
S C
9
PONT MAX TR PVIII LVD SAEC
SPQR SVFPD
S C
10
COS.XIIII LVD SAEC FEC
S C
11
S C
12
COS XIIII LVD SAEC FEC
S C

TAB. C.

1
COS·XIIII
LVD·SAEC·A·D·P·
FRVG
AC
S·C
2
COS·X·IIII
LVD·SAEC·FEC
S C
3
COS·III·LVD·SAEC·FEC
S C
4
SAECVLARIA SACRA
S C
5
SAECVLARIA
SACRA
S C
6
SAECVLARES AVGG
X
7
SAECVLARES AVGG
8
SAECVLARES AVGG
S C
9
SAECVLARES AVGG
VI
10
SAECVLARES AVGG
COS
III
11
SAECVLARES AVGG
12
MILLENARIVM SAECVLVM
COS
III

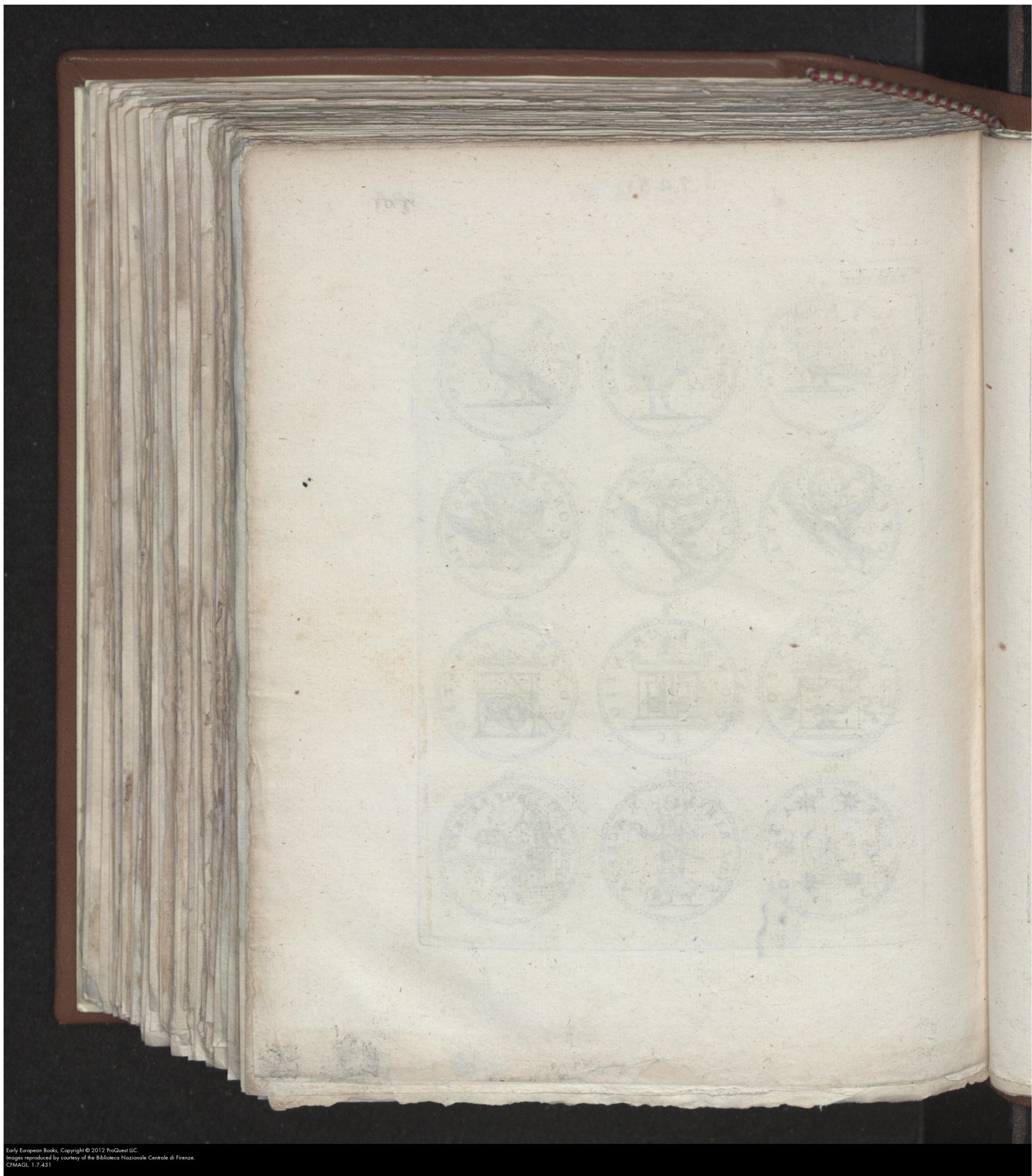

TAB. CI.
1
MILIARIVM SAECVLVM
COS II
S C
2
SAECVLVM NOVVM
3
SAECVLVM NOVVM
S C
4
5
C·HOSIDI·C·F
6
M·DVRMIVS
III·VIR
7
ΝΙΚΑ·ΝΑΥΚΡΑΤΩΝ ΚΑΠΙΤΩΛ
8
ΕΠΟΙΗϹΕ ΦΛΑ ΟΥΟϹ·ϹΑΒΙΝΟ
9
10
11
M·DVRMIVS·III·VIR
12
L·REGVLVS

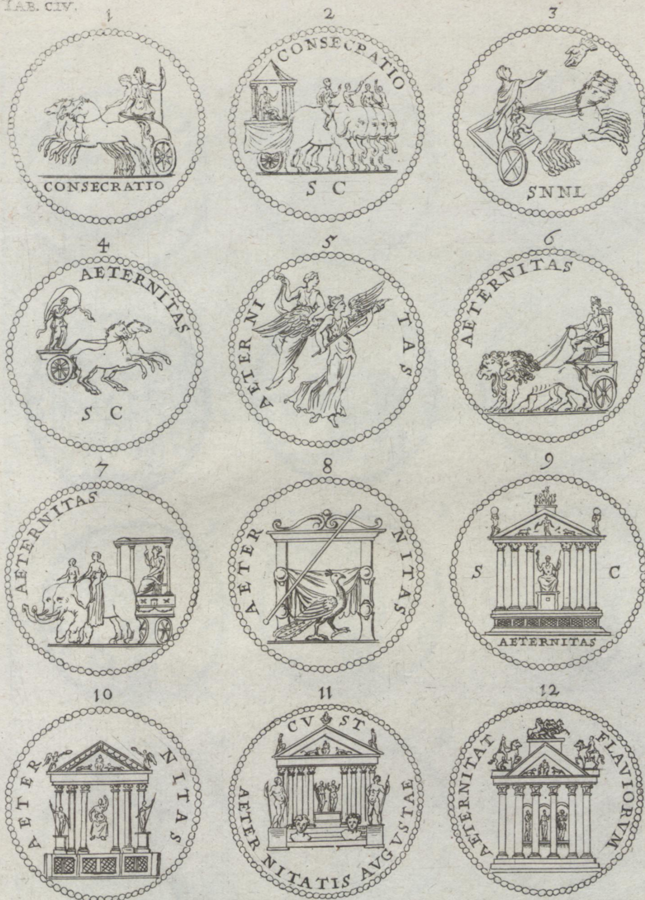

1-7-431 795

TAB. CII.
1
MAC AVG.
S C
2
ADOPTIO
3
PARTHIC DIVI TRAIAN AVG F P M TR P COS P P
ADOPTIO
4
CONSECRATIO
S C
5
CONSECRATIO
S C
6
CONSECRATIO
7
CONSECRATIO
8
CONSECRATIO
9
CONSECRATIO
10
CONSECRATIO
11
CONSECRATIO
S C
12
CONSECRATIO

TAB. CIII.
1
CONSECRATIO
2
CONSE CRATIO
S C
3
CONSE C RATIO
4
CONSEC RATIO
5
CONSE CRATIO
6
CONSE CRATIO
7
CONSECRATIO
8
CONSE CRATIO
S C
9
CONSE CRATIO
10
CONSE CRATIO
11
SIDERIBVS RECEPTA
12
SIDERI BVS RECEPTA
S C

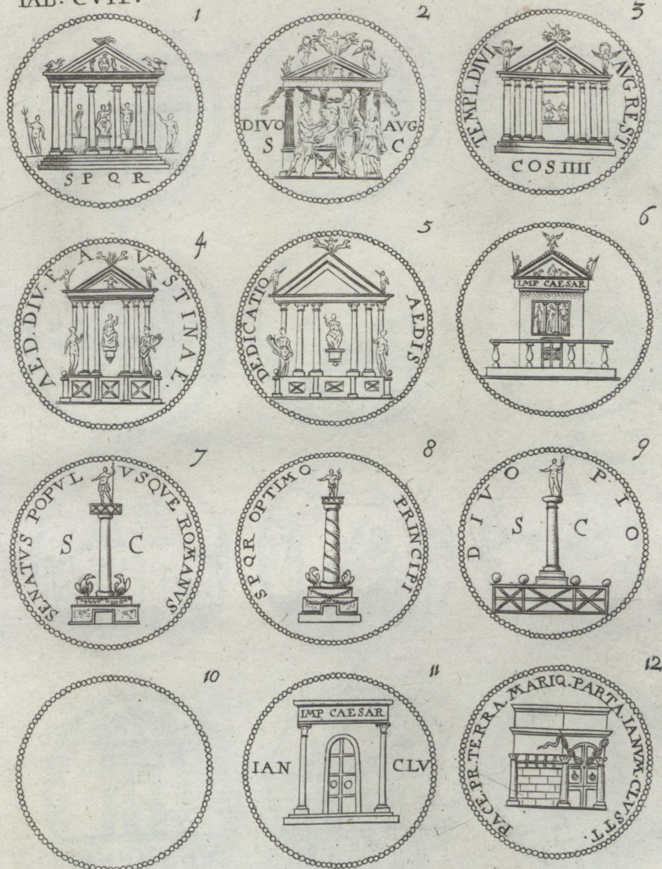

TAB. CIV.
1
CONSECRATIO
2
CONSECRATIO
S C
3
S N N L
4
AETERNITAS
S C
5
AETER NI TAS
6
AETERNITAS
7
AETERNITAS
8
AETER NITAS
9
S C
AETERNITAS
10
AETER NITAS
11
CV ST
AETER NITATIS AVGVSTAE
12
AETERNITAT FLAVIORVM

TAB. CV.

1
AETERNIT IMPERI
2
AETERNITAS AVG
3
AETER.
NITATI.
IMPP.
4
AETERNITAS AVGN
NOSTT
5
AETERNITAS AVG
6
AETERNITATI AVG
S C
7
AETERNITAS
8
P M TR P COS III
AETER AVG
9
AETERNITAS
10
AETERNITAS
11
AETERNITAS
12
AETERNITAS
SC

TAB. CVI.

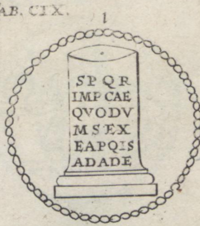

1
AETERNITAS
2
AETERNIT. AVG
S C
3
AETERNITAS.
4
AETERNITAS.
5
AETERNITAS
6
AETERNITAS
7
8
MEMORIAE AETERNAE.
9
MEMORIA FELIX
P T R
10
MRCELLIN.
P.LENTVLVS.
ÆD · CVR.
11
DIVO IVLIO
EX SC
12
COS ITERET TER DESIGN
DIVO IVL

TAB. CVII.
1
S P Q R
2
DIVO AVG
S C
3
TEMPL.DIVI AVG REST
COS IIII
4
AED. DIV. FAVSTINAE.
5
DEDICATIO AEDIS
6
IMP CAESAR
7
SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS
S C
8
S P Q R OPTIMO PRINCIPI
9
DIVO PIO
S C
10
11
IMP CAESAR
IAN CLV
12
PACE.P.R.TERRA.MARIQ.PARTA.IANVM.CLVSIT.

TAB.CVIII.
1
FORVM TRAIANI
2
S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI
3
OPTIMO
S P Q R
PRINCIPI
BASILICA VLPIA
S C
4
AIMILIA
REF
S C
M·LEPIDVS
5
PALIKANVS
6
C.SVLPICIVS PLATORIN
7
8
S.P.Q.R. OPTIMO PRINCIPI.
AQVA TRA
S C
9
PHILIPPVS
A Q VA M A
10
QVOD VIAE MVN.SVNT
11
QVOD
VIAE
MVN.
SVNT
12
QVOD VIAE MVN.SINT

TAB. CIX.

1

2

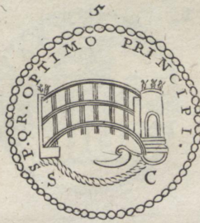
3

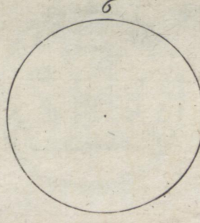
4

5

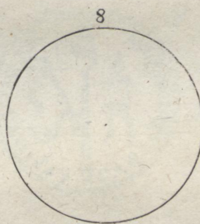
6

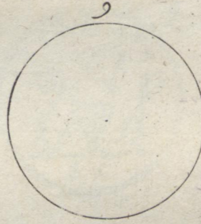
7

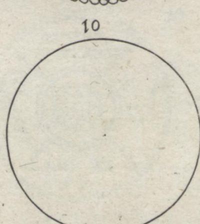
8

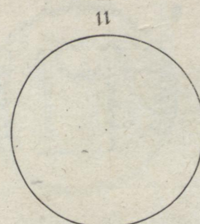
9

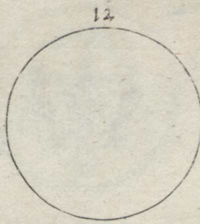
10

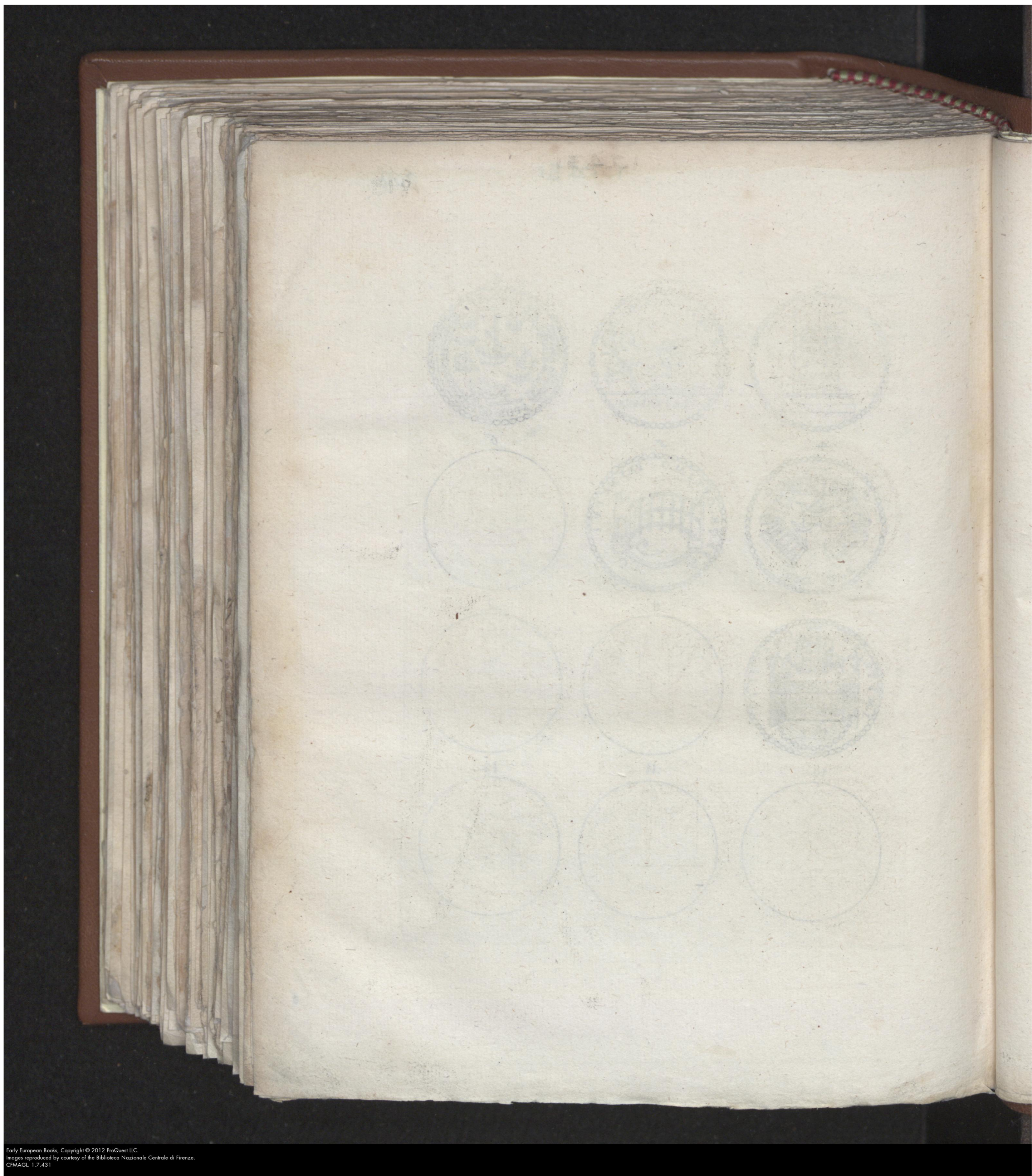

11

12

TAB. CX.

1

2

3

4

5

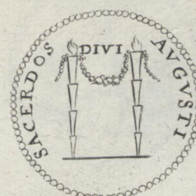

6

7

8

9

10

11

12

TAB. CXI.

1 PIVS P M TR P COS DES II

2 P M TR P COS II VOT PVB

3 S C

4 IOV OPT MAX SACR

5 C

6 NVMA POMP

7 DIVO AVG S C

8 VOTA SOLV PRO SAL P R

9 SACRA ROMAN RESTITVTA

10 IMPERATOR II S C ANCILIA

11 P STOLO III VIR

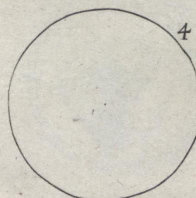
12 OPTIMO PRINCIPI S P Q R S C

Tab.cxii

1
NERVA

2
PVTEAL
SCRIBON

3
VEHICVLATIONE ITALIA REMISSA
S C

4

5
ROMA

6
C.MEMMI C F
QVIRINVS

7
SABIN

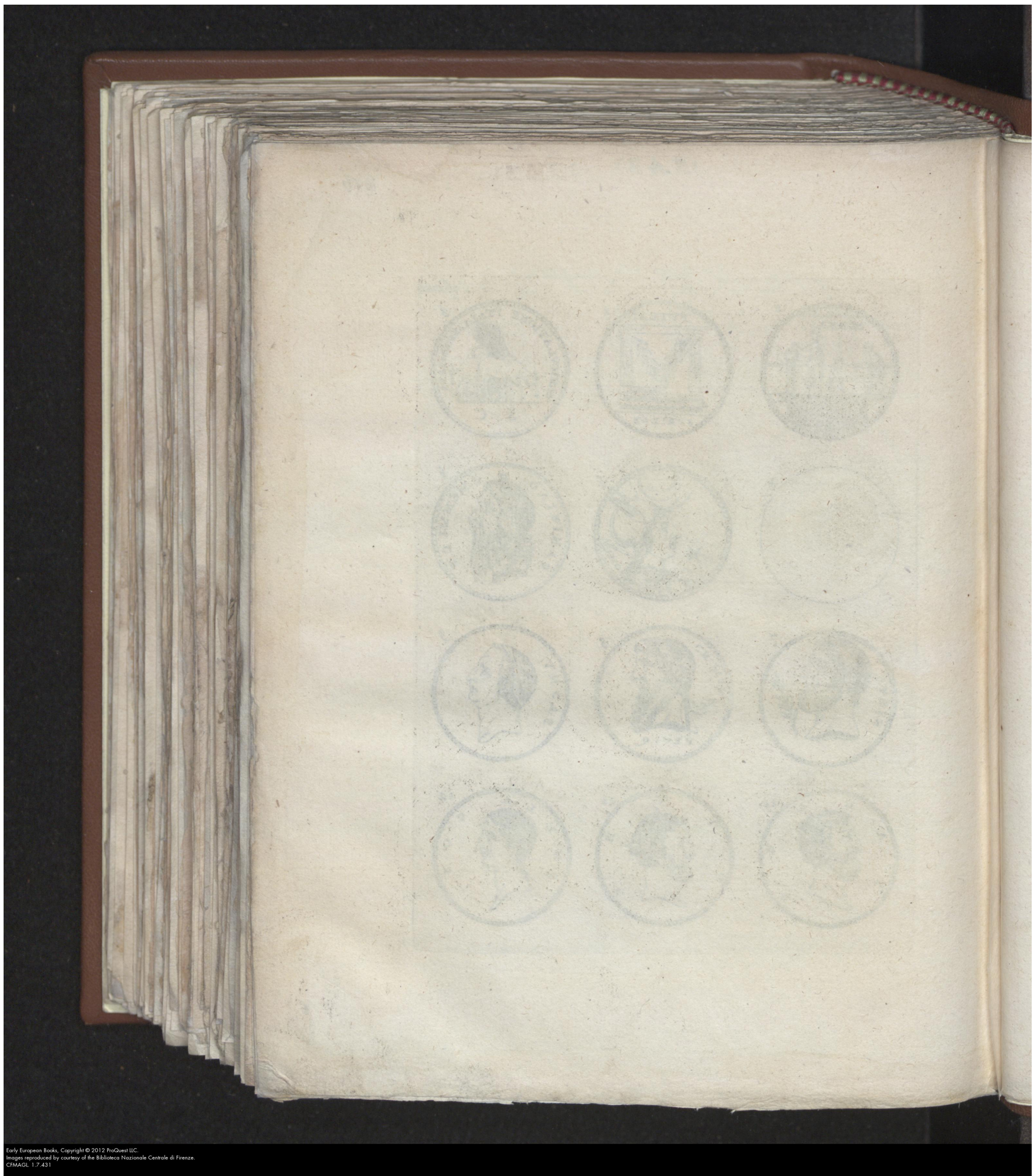

8
NVMA
CN.PISO
PRO.Q

9
ANCVS

10

11

12
SVLLA COS

Tab. XIII

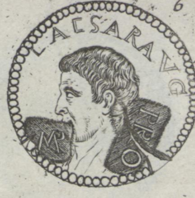

1
CN. MAGN

2
L. SVRDINVS III. VIR. A. A. A. F. F.
S C

3
EX S.C
LEN·CVR ✱ FL

4
PONT MAX

5
AS

6

7

8
RESTITVTOR MON
S C

9

12
IMP·CAES·TRAIAN·AVG·GER·DAC·P·P·REST
ROMA

11
IMP·CAES·TRAIAN·AVG GER·DAC·P·P·REST
AC

10

1
ANTONIVS ET VERVS AVG REST
LEG VI

2
TI CLAVDIVS CAESAR AVG GERM REST
S C

3
IMP NERO CLAVD CAES AVG GERM REST
S C
PROVIDENT

4
IMP T VESPASIAN AVG RESTITVIT
S C

5
IMP DOMITIAN CAES AVG RESTITVIT
S C

6
IMP NERVA CAES AVG REST
S C

7
IMP CAES TRAIAN AVG GER P REST
S C
PROVIDENT

8
S P Q R
P P
O B C S

9

10
IMP XIX

11
DNIVVDOVSNIMAVG

12

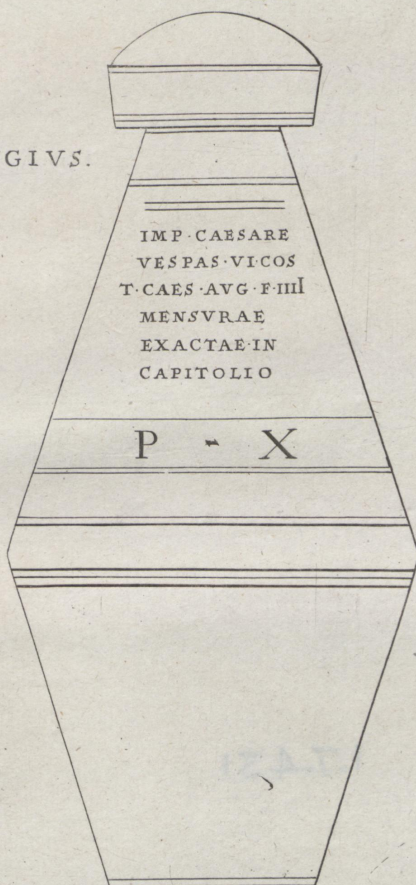
821

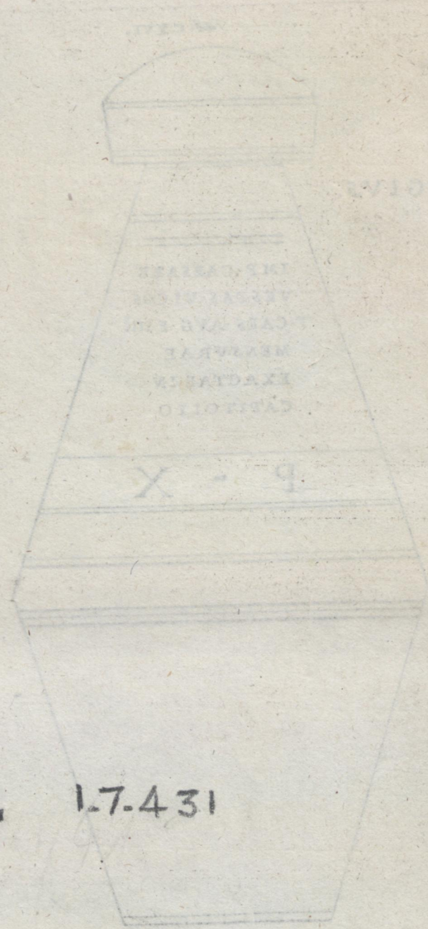

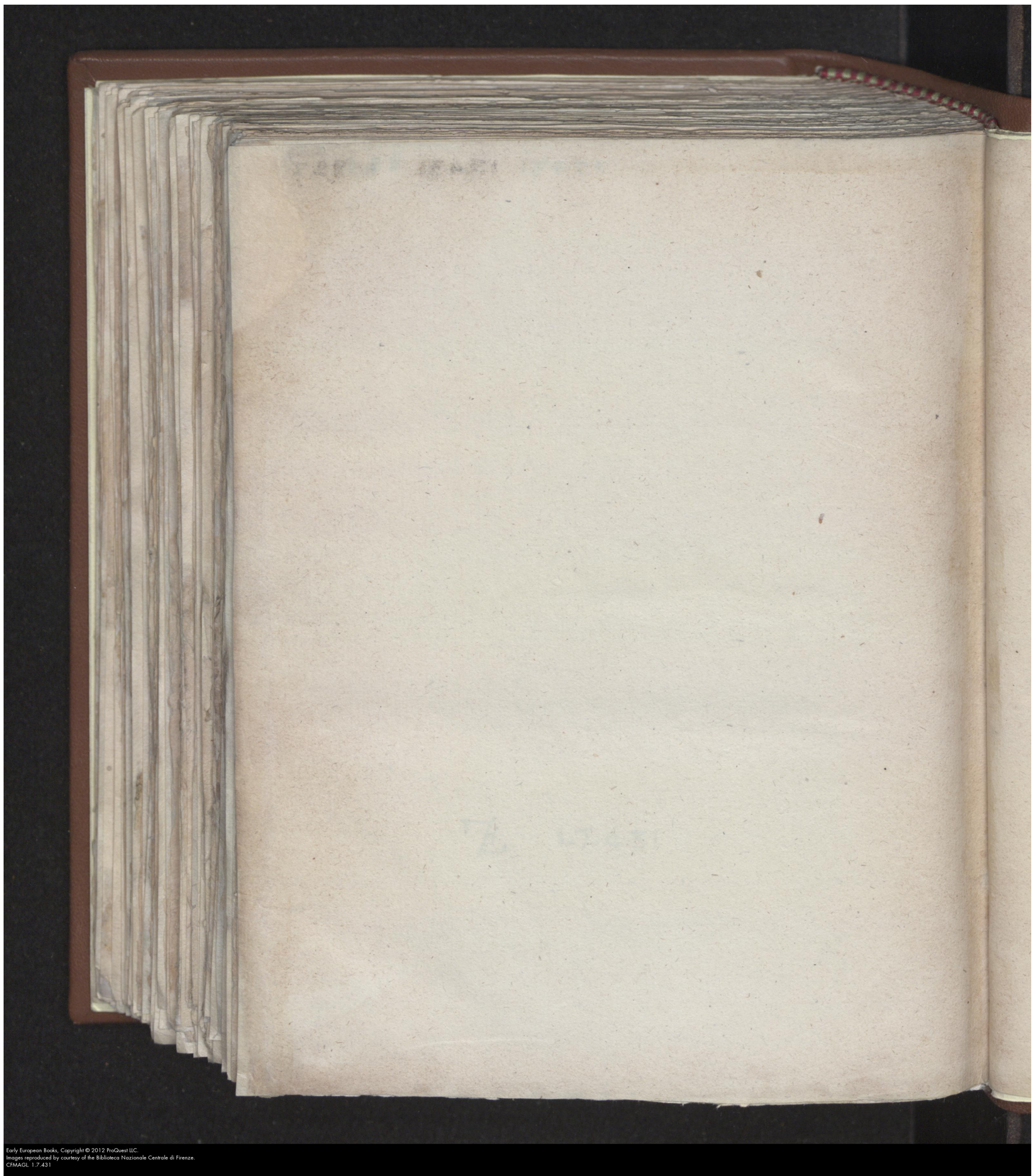

R. A. Persyn fe.

CONGIVS.

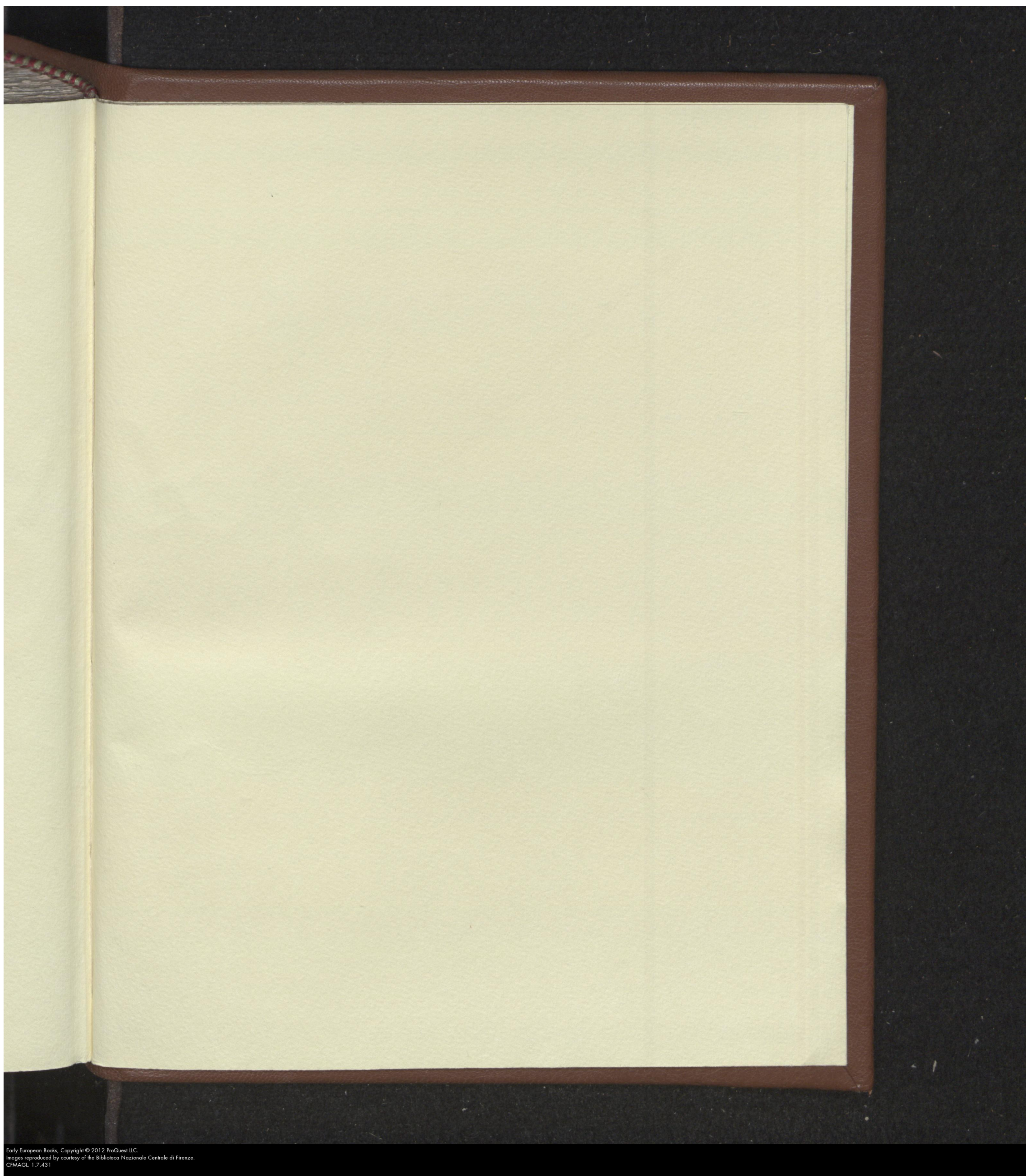

IMP·CAESARE
VESPAS·VI·COS
T·CAES·AVG·F·IIII
MENSVRAE
EXACTAE·IN
CAPITOLIO
P · X

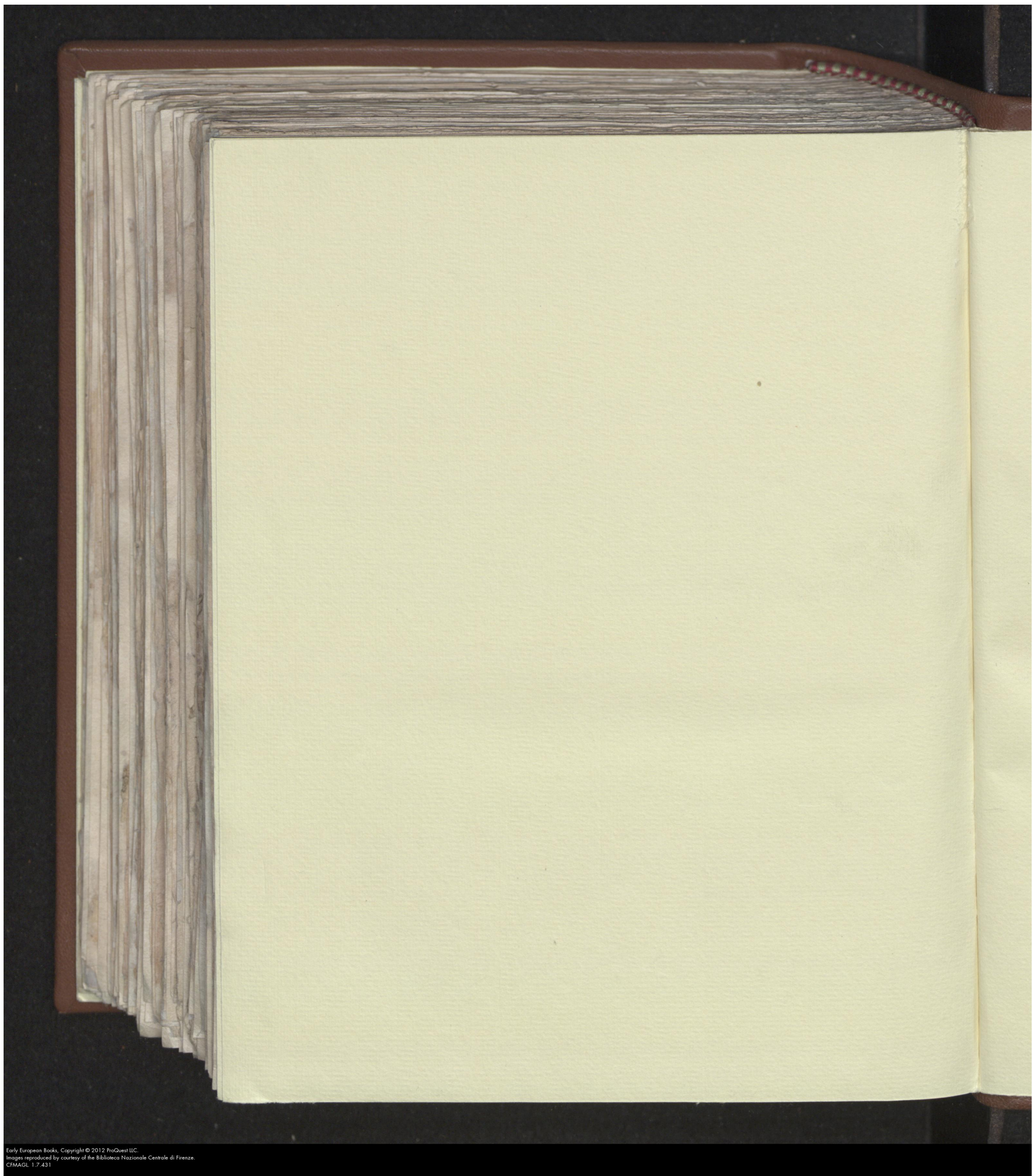

1.7.431

FIRENZE - BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
SEGNATURA - 1.7.431 (8)
RESTAURO - 1998
LABORATORIO - RAIMONDO MILIO
RESTAURATORE PROGETTISTA- CLAUDIO MONTELATICI

SINTESI DELLE OPERAZIONI EFFETTUATE:

Controllo della numerazione, pulizia a secco con pannello morbido, risarcimento con montaggio a scarnire con carta giapponese di adeguato spessore e colore, VANGEROW, velatura con velo giapponese 502 e Tylose MH300P, rifilatura del restauro eccedente, carte di guardia Ingres struttura F, cucitura su n. 4 nervi di spago, indorsatura con carta giapponese e pelle di capra neutra scarnita, incartonatura dei quadranti, nuova legatura in piena pelle di capra al vegetale (fornitore Scaricaciottoli), dorso attaccato, adesivi Tylose MH300P e Vianvil 59 in percentuale (15%).

COLLAUDATORE
DATA DEL COLLAUDO

LAB. RESTAURO
LIBRI
R. Milio